

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

73902

ŞEHİR COĞRAFYASI YÖNÜNDEN ORDU

DOKTORA TEZİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MESUT ELİBÜYÜK

HAZIRLAYAN
AHMET GÜRSOY

73902

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ANKARA - 1998

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ahmet Gürsoy'a ait "Şehir Coğrafyası Yönünden Ordu" adlı çalışma, jürimiz tarafından..... Coğrafya Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

.....

Üye

.....

Üye

.....

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ix
ÖZET.....	xi
ZUSAMMENFASSUNG.....	xiii
TABLolar DİZİNİ	xvi
GRAFİKLER DİZİNİ	xxi
HARİTALAR DİZİNİ	xxii
GİRİŞ	1
1. Araştırma Alanının Yeri, Sınırları ve Önemi.....	1
2. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Yöntemleri.....	7
2.1. Araştırmanın Amacı.....	7
2.2. Araştırma Yöntemi.....	9
2.2.1. Büro Çalışmaları.....	9
2.2.2. Arazi Çalışmaları.....	10
2.2.3- Önceki Çalışmalar.....	11
I. BÖLÜM	12
ŞEHİR VE ŞEHİR COĞRAFYASI KAVRAMLARI.....	12
1. Şehir Nedir? Tanımı ve Önemi.....	12
2. Şehir ve İnsan İlişkileri.....	14
3. Şehirlerin Tarihsel Gelişimi.....	14
4. Şehir Tanımında Yaygın Olarak Kullanılan Kriterler.....	16
4.1. İdari Ünvanlar Kistasına Dayanan Tanım.....	16
4.2. Nüfus Miktarı Kistasına Dayanan Tanım.....	16
4.3. Ekonomik Fonksiyon Kistasına Dayanan Tanım.....	18
4.4. Sosyolojik Tanımlar	18
4.5. Şehir Plancılarının Kent Tanımı.....	19
4.6. Coğrafyacıların Şehir Tanımı.....	19
4.7. Sonuç.....	20
5. Şehirleşme ve Şehirleşmeyi Etkileyen Nüfus Hareketlerinin Nedenleri.....	21
6. Şehirlerin Genel Fonksiyonları	22
6.1. Şehir Coğrafyası'nda Fonksiyon Kavramı.....	22
6.2. Şehirlerin İdari Fonksiyonu.....	23
6.3. Kültürel Fonksiyon.....	23
6.4. Ekonomik Fonksiyon.....	23
6.5. Ulaşım Fonksiyonu.....	24
6.6. Hizmet Fonksiyonu.....	24
7. Şehirlerin Genel Fonksiyon Alanları.....	25
7.1. Konut (İkâmetgah) Alanları:.....	25
7.2. İş ve Ticaret Alanları :.....	25
7.3. Sanayi Alanları	25
7.4. Eğitim ve Kültür Alanları.....	25
7.5. Sağlık Alanları	26
7.6. Turizm Alanları	26

	iv
7.7. Dini Alanlar.....	26
7.8. Spor Alanları.....	26
7.9. Yeşil Alanlar.....	26
7.10. Şehir İçi Ulaşım Alanları.....	26
7.11. İdari Alanlar.....	26
7.12. Güvenlik Alanlar.....	27
8. Şehirlerin Sınıflandırılmasından Bazı Örnekler.....	27
9. Şehir Coğrafyası Nedir?.....	28
II. BÖLÜM	31
ORDU ŞEHİRİ'NİN KURULUŞ YERİNİN DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ.....	31
1. Yapısal Özellikler.....	31
2. Deprem Durumu	32
3. Yeryüzü Şekilleri	33
4- Ordu Şehri ve Çevresinin İklim Özellikleri.....	41
4.1- Sıcaklık.....	42
4.2- Basınç ve Rüzgârlar.....	44
4.3- Yağış ve Nemlilik Durumu.....	47
4.4- Sayılı Günler ve Diğerleri.....	53
4.5- Sonuç.....	55
5. Akarsular ve Özellikleri.....	57
6- Bitki Örtüsü.....	59
7- Topraklar.....	60
III. BÖLÜM	62
ORDU ŞEHİRİ'NİN KURULUŞ VE GELİŞMESİ.....	62
1. "Ordu" Kelimesinin Anlamı ve Kullanılışı.....	62
1.1- "Ordu" Kelimesinin Anlamı.....	62
1.2- "Ordu" Adının Kullanılışı.....	62
2- Ordu Şehri'nin Kuruluş ve Gelişmesi.....	63
2.1- Kurulştan 1869'a kadar Ordu.....	63
2.2- 1869-1923 Arasında Ordu Şehri.....	70
2.3- 1923-1960 Arasında Ordu Şehri.....	77
2.4- 1960-1980 Arasında Ordu Şehri.....	81
2.5- 1980-1997 Arasında Ordu Şehri.....	85
IV. BÖLÜM.....	91
ORDU ŞEHİRİ'NDE NÜFUS.....	91
1- Ordu Şehri'nde Nüfusun Gelişimi.....	91
1.1- Nüfus ve Önemi.....	91
1.2- İlk Nüfus Sayımına Kadar Ordu Şehri Nüfusunun Gelişimi.....	91
1.3- Cumhuriyet Döneminde Nüfus Sayımları ve Ordu Şehri Nüfusunun Gelişimi.....	92
2- Ordu Şehri'nde Nüfusun Mahallelere Dağılışı.....	96
3- Ordu Şehri'nde Nüfus Yoğunluğu.....	98
4- Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Dağılımı.....	101
5- Nüfusun Eğitim Özellikleri.....	106
6- İş Gücü ve Sektörel Dağılım.....	110

7- Nüfusun Göç Durumu	118
V. BÖLÜM	121
ORDU ŞEHİRİ FONKSİYON ALANLARININ GELİŞİMİ VE DAĞILIŞI.....	121
1- Şehir ve Fonksiyon İlişkileri.....	121
2- Ordu Şehri'nde Konut Alanları, Konut ve İş Yerlerinin Gelişimi ve Dağılışı.....	121
3- Ordu Şehri'nde İdari Alanlar	130
4- Ordu Şehri'nde Eğitim Hizmetlerinin Gelişimi ve Eğitim Alanları.....	134
4.1- Eğitim Kavramı, Önemi ve Şehirler.....	134
4.2- Ordu Şehri'nde Eğitimin Gelişimi.....	135
4.2.1- Cumhuriyet Öncesi Eğitim Durumu.....	135
4.2.2- 1923-1986 Arası Dönemde Eğitimin Gelişmesi.....	136
4.2.3- 1986'dan Bugüne Kadar Eğitim.....	139
4.3- Ordu Şehri'nde Eğitim Kurumları.....	141
4.3.1- Ordu Şehri'nde Okul Öncesi Eğitim.....	141
4.3.2- Ordu Şehri'nde İlköğretim.....	142
4.3.3- Ordu Şehri'nde Orta Öğretim.....	146
4.3.4- Ordu Şehri'nde Yüksek Öğretim.....	150
4.3.5- Ordu Şehri'nde Yaygın Eğitimi.....	151
4.4- Ordu Şehri'nde Eğitimle İlgili Diğer Kuruluşlar.....	152
4.4.1- Özel Dershaneler.....	152
4.4.2- Özel Sürücü Kursları ve Diğer Kurslar.....	153
4.4.3- Pansiyon ve Yurtlar	153
4.5- Ordu Şehri Eğitim Etki Alanları.....	154
4.6- Ordu Şehri'nde Eğitim Kurumlarının Dağılışı.....	158
5- Ordu Şehri'nde Kültürel Gelişim ve Kültürel Alanlar.....	161
5.1- Kültür ve Önemi.....	161
5.2- Ordu Şehri'nde Kültürün Tarihsel Gelişimi.....	161
5.3- Kültürel Geleneğin Öğeleri.....	164
5.4- Ordu Şehri'nde Tarihi Eserleri.....	166
5.5- Ordu Şehri'nde Müze ve Galeriler.....	168
5.6- Kütüphaneler.....	168
5.7- Ordu Şehri'nde Tiyatro Faaliyetleri.....	169
5.8- Ordu Şehri'nde Basın, Radyo, TV.....	170
5.8.1- Yerel Basın.....	170
5.8.2- Ordu Şehri'nde Radyolar.....	173
5.8.3- Ordu Şehri'nde Yerel Televizyonlar.....	173
5.8.4- Ordu Şehri'nde Milli Basın.....	174
6- Ordu Şehri'nde Sağlık Hizmetlerinin Gelişimi ve Sağlık Alanları.....	175
6.1- Sağlık ve Önemi.....	175
6.2- Ordu Şehri'nde Sağlık Kuruluşlarının Kuruluş ve Gelişmesi.....	175
6.2.1- Hastaneler.....	176
6.2.2- Dispanser ve Sağlık Ocakları.....	176
6.2.3- Diğer Kuruluşlar.....	178
6.3- Ordu Şehri'nde Sağlıkla İlgili Kuruluşların Dağılışı.....	178

6.4- Hastanelerin Yatak Kapasitesi.....	179
6.5- Ordu Şehri'nde Sağlık Personeli ve Dağılışı.....	179
6.6- Ordu Şehri'nde Sağlık Kuruluşlarının Çalışmaları.....	184
6.6.1- Yataklı Tedavi Kurumları Çalışmaları.....	184
6.6.2- Sağlık Ocaklarında Yapılan Çalışmalar.....	186
6.6.3- Yataklı Tedavi Kurumlarında Kan Tüketimi ve Tahliller.....	186
6.6.4- Sağlık Ocaklarında Yapılan Aşılar.....	188
6.6.5- Gıda ve Çevre Kontrol Çalışmaları.....	189
6.6.6- Verem Savaş Dispanseri Çalışmaları.....	191
6.6.7- Diş Hastanesi Çalışmaları.....	191
6.7- Ordu Şehri Sağlık Etki Alanları.....	191
6.8- Ordu Şehri'nde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler.....	192
6.8.1- SSK Ordu Sigorta Müdürlüğü.....	192
6.8.2- Bağ-Kur.....	194
6.8.3- İş ve İşçi Bulma Kurumu.....	194
6.8.4- Yetiştirme ve Çocuk Yuvaları.....	194
6.8.5- Huzurevi.....	195
6.8.6- Diğerleri.....	195
7- Ordu Şehri'nde Tarım ve Tarım Alanları.....	195
7.1- Tarım ve Önemi.....	195
7.2- Şehir ve Tarım.....	195
7.3- Ordu Şehri ve Yakın Çevresinde Tarım.....	197
7.3.1- Arazi Durumu ve Tarımda Çalışanlar.....	198
7.3.2- Ordu Şehri ve Çevresinin Bitkisel Üretimi.....	198
7.3.3- Ordu Şehri ve Çevresinde Örtü Altı Sebzecilik, Seracılık ve Kültür Mantarcılığı.....	200
7.3.4- Tarım Araçları.....	202
7.4- Ordu Şehri ve Yakın Çevresinde Hayvancılık.....	203
7.5- Ordu Şehri ve Yakın Çevresinde Su Ürünleri.....	204
7.6- Ordu Şehri ve Yakın Çevresinde Ormancılık.....	205
8- Ordu Şehri'nde Sanayinin Gelişmesi ve Sanayi Alanları.....	207
8.1- Sanayi ve Önemi.....	207
8.2- Sanayileşme ve Şehirler.....	207
8.3- Ordu Şehri'nde Enerji Durumu.....	208
8.4- Ordu Şehri'nde Madencilik.....	210
8.5- Ordu Şehri'nde Sanayi.....	211
8.5.1- Kuruluş ve Gelişmesi.....	211
8.5.2- 1997 Yılında Ordu Şehri'nde Sanayi Kuruluşları.....	214
8.5.3- Ordu Şehri'nde Küçük Sanayi Siteleri.....	220
8.5.4- Ordu Şehri'nde Organize Sanayi Bölgeleri.....	221
9. Ordu Şehri'nde Ticaretin Gelişimi ve Ticaret Alanları.....	221
9.1. Ticaret, Önemi ve Çeşitleri.....	221
9.2. Şehir ve Ticaret, Ticaret Alanları.....	222
9.3. Ordu Şehri'nde Ticaretin Gelişimi.....	223

9.4. Ordu Şehri'nde İç Ticaret ve Gelişmesi.....	224
9.5. Ordu Şehri'nde Dış Ticaret ve Gelişimi.....	229
9.5.1. Ordu Şehri'nde İhracat (Dış Satım).....	230
9.5.2. Ordu Şehri'nde İthalat (Dış Alım).....	232
9.6. Ordu Şehri'nde Ticaret ve Sanayi ile İlgili Çeşitli Kuruluşlar.....	234
9.6.1. Ticaret ve Sanayi Odası.....	234
9.6.2. Borsa.....	234
9.6.3. Esnaf ve Sanatkarlar Odalar Birliği.....	235
9.6.4- Bankalar.....	236
10- Ordu Şehri'nde Ulaşım ve Haberleşmenin Gelişimi, Ulaşım ve Haberleşme Alanları.....	238
10.1- Ulaşım ve Önemi.....	238
10.2- Şehir ve Ulaşım İlişkisi.....	239
10.3- Ordu Şehri'nde Ulaşımın Gelişimi.....	240
10.4- Günümüzde Ordu Şehri'nde Ulaşım Durumu.....	242
10.4.1- Kara Ulaşımı.....	242
10.4.1.1- Şehirler Arası Ulaşım.....	242
10.4.1.2- Şehir İçi Ulaşım.....	244
10.4.3- Ordu ve Çevre Yerleşmeler Arasında Günlük Ulaşım Durumu.....	250
10.4.4- Ordu Şehri'nde Deniz Ulaşımı.....	252
10.5- Ordu Şehri'nde Haberleşme.....	254
10.5.1- Haberleşme, Önemi ve Şehirler.....	254
10.5.2- Ordu Şehri'nde Haberleşmenin Gelişimi.....	255
10.5.3- Posta İşletmesi Baş Müdürlüğü.....	255
10.5.4- Ordu Türk Telekom Baş Müdürlüğü.....	256
11- Ordu Şehri'nde Turizmin Gelişimi ve Turizm Alanları.....	257
11.1- Turizm ve Önemi.....	257
11.2- Şehir ve Turizm.....	258
11.3- Ordu Şehri'nde Turizmin Gelişmesini Etkileyen Unsurlar.....	259
11.4- Günümüzde Ordu Şehri'nde Turizm.....	260
12- Ordu Şehri'nde Güvenlik ve Adalet Hizmetleri ve Güvenlik Alanları.....	266
12.1- Güvenlik ve Önemi.....	266
12.2- Şehir ve Güvenlik Güçleri İlişkileri.....	266
12.3- Ordu Şehri'nde Güvenlik Hizmetlerinin Gelişimi.....	267
12.4- Ordu Şehri'nde Sendika, Dernek ve Vakıflar.....	269
12.5- Ordu Şehri'nde İtfaiye Örgütünün Faaliyetleri.....	272
12.6- Ordu Şehri'nde Adalet Hizmetleri.....	273
12.6.1- Adalet Hizmetleri ve Önemi.....	273
12.6.2- Şehir ve Adalet Hizmetleri.....	274
12.6.3- Ordu Şehri'nde Adalet Hizmetleri.....	274
13- Ordu Şehri'nde Dini Hizmetler ve Dini Alanlar.....	275
13.1- Din ve Toplumdaki Önemi.....	275
13.2- Dini Fonksiyon ve Şehir İlişkisi.....	276

13.3- Ordu Şehri'nde Dini Yapılar.....	276
13.3.1- Ordu Şehri'nde Camiler.....	277
13.3.2- Ordu Şehri'nde Mezarlıklar.....	279
14- Ordu Şehri'nde Sporun Gelişimi ve Spor Alanları.....	280
14.1- Spor, Önemi ve Şehirler.....	280
14.2- Ordu Şehri'nde Sporun Gelişimi.....	282
14.3- Ordu Şehri'nde Sporcular ve Spor Tesisleri.....	284
14.3.1- Sporcular.....	284
14.3.2- Tesisler.....	285
15- Ordu Şehri'nde Yeşil Alanlar.....	286
15.1- Yeşil Alanların Önemi ve Şehirler.....	286
15.2- Ordu Şehri'nde Park ve Bahçeler.....	287
16- Ordu Şehri'nde Diğer Altyapı Hizmetleri.....	289
16.1- Belediye Hizmetleri.....	289
16.2- Belediyece Yapılan Diğer Hizmetler.....	295
16.3- Ordu Şehri'nde Mahallelerin Altyapı Durumu.....	296
17- Ordu Şehri'nde Çevre Sorunları.....	297
17.1- Çevre ve Çevre Sorunları Kavramı.....	297
17.2- Şehirler ve Çevre Sorunları.....	298
17.3- Ordu Şehri'nde Çevre Sorunları.....	299
17.3.1- Hava Kirliliği.....	299
17.3.2- Su Kirliliği.....	300
17.3.3- Katı Atıklar.....	301
17.3.4- Gürültü Kirliliği.....	302
VI. BÖLÜM.....	304
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	304
1- SONUÇ.....	304
2- ÖNERİLER.....	311
KAYNAKÇA	319
EKLER	328

ÖNSÖZ

“Şehir Coğrafyası Yönünden Ordu” adlı bu araştırma bir “Doktora Tezi” olarak hazırlanmıştır.

Bu tez çalışması 25 yıllık meslek hayatımın, 1986’dan beri devam eden eğitim çabalarımın son 3 yılının bir ürünüdür.

Coğrafya bilimlerinin dünya ve olaylara bakış açısı, inceleme yöntemleri ve yaklaşımı öteden beri ilgimi çektiği için “Lisans Tamamlama” da coğrafya alanını seçtim. Daha sonra yüksek lisans ve doktora çalışmalarında ilgim gittikçe yoğunlaştı. Coğrafya içinde özellikle şehir ve insan etkileşimi ve bu etkileşimin incelenmesi düşüncesi beni yoğun olarak etkilediği için bu konuda çalışmaya karar verdim. Bu çalışmada alan ise doğal olarak doğum yerim olan Ordu şehri olmuştur. Bunun nedeni ise bir yandan Ordu şehri üzerine yapılmış bilimsel çalışmaların azlığı ve öte yandan da Ordu şehrine karşı olan özel sevgi ve ilgim olmuştur.

Tez çalışmasına başlarken bu alanda ülkemizde çok fazla çalışma yapılmadığı dikkatimi çekti. Araştırmayı sürdürürken bunun nedenlerini çok iyi anladım. Herşeyden önce veri eksikliği, verilere ulaşma güçlüğü, yetersiz arşivler ve araştırma alanının uzağında görev yapmam birçok sorunun ortaya çıkmasına neden oldu. Bu sorunların bu alanda inceleme yapmaya çalışanları çok zorlayacağı açıktı. İlk kez bu kadar ayrıntılı bir çalışma için, zorda olsa bunu başarmayı düşünerek konuya girmek beni cesaretlendirdi. Ama zorlukları araştırmanın her safhasında yaşadım. Tez çalışmasının araştırma kısmını bitirip yazıya aktardıktan sonra Türkiye’de Şehir Coğrafyası çalışmalarının neden bu kadar az yapıldığını daha iyi anladım. Ama bunu başarmanın heyecanını da yaşadım.

Lisans Tamamlama da karşılaştığım ve 12 yıl boyunca yüksek lisans, doktora çalışmaları dahil olmak üzere çalışmalarım da daima destek ve moral kaynağı olan ve beni her zaman teşvik eden Gazi Eğitim Fakültesi’nde görev yapan Kıymetli Hocam Prof. Dr. Cemalettin Şahin’e saygı ve şükranlarımı sunarım.

Yine lisans tamamlamadan beri önce eğitimimi sürdürmem sırasında, sonra da son 3 yıldır tez çalışmalarımı birlikte yürüttüğüm, danışmanım Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mesut Elibüyük Hocama da saygı ve şükranlarımı sunarım. Zaman kavramı gözetmeden çalışmalarım sırasında ilgi, destek ve yönlendirme anlayışıyla ilişkilerimizi sürdüren Hocamın yoğun yaz çalışması dönemi içinde, birlikte arazi çalışması yapmamızı sağlamasının mutluluğunu ve anısını unutmak mümkün değildir.

X

Lisans tamamlamadan itibaren eğitimimi sürdürürken biliminden ve irfanından yararlandığım Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesindeki ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümündeki Öğretim Üyesi hocalarıma saygı ve şükranlarımı sunarım.

Araştırma sırasında her türlü moral desteği sağlayan ve bilgi toplamama her açıdan yoğun şekilde yardımcı olan, arazi çalışmalarına imkan sağlayan Ordu Valiliği ve Valiliğe bağlı İl'deki tüm İl Müdürlükleri ile personeline, Ordu Ticaret ve Sanayi Odası, Borsa ve Çamsan yetkililerine teşekkür eder, şükranlarımı arz ederim.

Bu çalışmaya gönülden destek veren Ordu Belediye Başkanlığı, Ordu Belediyesi Birim Amirleri ve personeline teşekkür eder, şükranlarımı arz ederim.

Tez çalışmasıyla ilgili bilgi toplarken gerekli ilgiyi esirgemeyen DİE Genel Müdürlüğü, İller Bankası Genel Müdürlüğü, DMİGM, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Milli Kütüphane yetkilileri ve personeline teşekkür ederim.

Ordu şehrinin saygın araştırmacı yazarı Sıtkı Çebi'ye ve Ordu şehri sakinlerinden Cemil Eribol'a saygı ve şükranlarımı arz ederim.

12 yıldır süren eğitim mücadelemde güçlükleri aşmamda her zaman yanımda olan ve destek veren aileme, araştırmanın her safhasında değerli yardımlarını esirgemeyen eniştem öğretmen Osman Çevik ve ablam Aysel Çevik'e de teşekkür ederim.

Umarım bu tez çalışması gelecekte Ordu şehri üzerine araştırma yapacaklara, Ordu Şehri Halkına, Ordu İl'i Yönetenlere ve Şehir Coğrafyası araştırması yapacaklara belli ölçülerde de olsa yardımcı olur.

Kırşehir-1998

Ahmet GÜRSOY

ÖZET

Ordu şehri Karadeniz Bölgesi Orta Karadeniz Bölümünde, Karadeniz Kıyı'sında, Boztepe'nin Kuzey ve Doğu yamaçlarından itibaren doğuya doğru kıyı ovası üzerinde kurulup gelişen zengin doğal güzelliklere sahip bir şehrimizdir. Karadeniz Bölgesinin önemli, büyük şehirlerinden biridir.

Batıda Akçaova, Doğuda Turnasuyu dereleri arasında Bülbül, Civil dereleri ve Melet Çayı'nın oluşturduğu, alüvyal kıyı ovası üzerinde yer alır. Güneye doğru akarsu vadileri arasında aşınım yüzeyleri yer alır. İnceleme alanında üst kretase ve kuvaterner yaşlı birimler yüzeylenme gösterir. Şehir III. Derece deprem bölgesi içinde yer alır.

Ordu şehrinde her mevsimi yağışlı, kışlar ılık, yazlar sıcak Karadeniz iklimi görülür. Bol yağışlar zengin bir bitki örtüsü oluşturmuştur. Kırmızı ve kahve rengi topraklar, alüvyal topraklar yoğundur.

Ordu Şehri son 200 yılda kurulup gelişen Türk dönemi Şehri'dir. Şehrin ilk kuruluş alanları Kirazlıman, Taşbaşı ve Bucak Mahalleleridir. Bu gün Ordu şehri 22 mahalleye sahiptir. Ordu 1869'da kaza merkezi ve belediye, 1923 yılında vilayet merkezi olmuştur. Şehrin kuruluş ve gelişme döneminde en önemli olaylar, 1883'te yaşanan yangın olayı, Ordu-Sivas karayolunun açılması, milli mücadele sırasında yaşanan Rüşumat 4 No Gemisi olayı, Atatürk'ün Ordu'ya gelişi, Nazif Bey suyunun şehre getirilişi, 1939 yılı depremi, kıyıda Samsun, Ordu ve Trabzon karayolunun açılması, şehrin hızla büyüyerek nüfusunun 100 bini geçmesi, her alanda büyük gelişmeler sağlanması gibi olaylardır.

Şehrin nüfusu 1990'da 102.107, nüfus artış hızı yüzde 4.7, nüfus yoğunluğu Ha'da 5209'dur. 1990'da nüfusun %53.4'dü erkek, %81.7'si okur-yazardır. Aktif nüfusun %7.7'si tarım, %20.2'si sanayi ve %71.1'i hizmetler kesiminde çalışır.

Şehirde konutlar ilk kuruluş yerinden doğuya doğru kıyı ovası düzlüğünde hızla çoğalırken şehrin büyümesinde sağlıyor. Modern binalar hızla çoğalmıştır. İdari binalar daha çok sahil kuşağı yakınında ve Akyazı Mahallesi'nde yoğunluk gösterir.

1995-96 öğretim yılında toplam 40 okul, 4 özel dersane, 52 ayrı kursta 31.002 öğrenci çeşitli okullarda eğitim öğretime devam etmektedir. Buda şehir nüfusunun neredeyse 1/3'dür.

Şehirde Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kültürel etkinlikler, özellikle spor, tiyatro çalışmaları dikkat çeker. Şehirde gelişmiş bir sosyal yaşantı görülür. Halkın yaşamında fındık, balık, kara lahananın özel bir yeri vardır.

Ordu şehrinde 4 hastane, 5 sağlık ocağı ve diğer sağlık kuruluşlarında 85 uzman doktorun yanısıra 145 eczacı ve toplam 1.105 sağlık personeli görev yapmaktadır.

Şehrin ekonomik hayatı üzerinde tarımsal üretimin, özellikle fındığın rolü çok büyüktür.

Ordu'da sanayi özellikle 1980'li yıllardan sonra gelişme göstermiştir. 1997'de 79 sanayi kuruluşu şehir ve yakın çevresinde yer almaktadır. Artan nüfus ve gelişen sanayi şehrin dinamizmini artırmıştır. Buda hareketli bir ticari hayatın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ordu şehri ulaşım yönünden Türkiye'nin her yanıyla bağlantılı olup kara ulaşımı diğer ulaşım türlerine göre çok gelişmiştir. Otogardan Türkiye'nin çeşitli yerlerine 41 şirket tarafından 126 sefer yapılmaktadır. Şehir içi ulaşımında ilginç uygulamalar dikkat çeker. Haberleşme alanında hızlı bir gelişme gözlenmektedir.

Ordu'da varolan potansiyele rağmen turizm fazla gelişmemiştir.

Şehirde güvenliği Emniyet Müdürlüğüne bağlı 3 karakol sağlamaya çalışıyor. Suç oranı düşüktür. Ordu'da 9 çeşit mahkeme görev sürdürmektedir.

Şehirde 15 mahallede 33 cami yer alır. 4 kapalı spor salonu, 1 stadyum, 5 saha ve bazı ilginç spor alanları yer alır. Ordu'da halen kişi başına 1m²'lik yeşil alan düşer. Park ve bahçeler yetersizdir. Ordu Belediyesi şehrin alt yapı ihtiyaçlarını karşılamak için yoğun şekilde çalışmaktadır. Şehirde çevre sorunları içinde en önemli unsurlar katı atıklar ve deniz, akarsu kirlilikleridir.

Şehirler, ülkelerin uygarlık yapılarını oluşturan temel taşlarından biridir. Yaşayan canlı organizmalara benzerler. Büyüyüp gelişirken sorunları da giderek artar.

Şehir coğrafyası; şehir yerleşmelerini, şehrin fonksiyonel alanlarını, bunların dağılışını ve doğal ortam koşullarıyla karşılıklı ilişkilerini inceler. Şehir alanındaki bütün faaliyetlerle ilgilenir. Şehirler ve şehir hayatı coğrafya biliminin en yoğun inceleme konularından biridir. Bu alandaki araştırmalar sürekli artmaktadır.

İnsanlar yaşadıkları doğal ortamı tanıdıkça daha çok yararlanacak, daha çok sevecek ve orayı geliştirmek için çaba göstereceklerdir. Bu çabalar doğal ortamı insan yararına olumlu yönde değiştirme çabalarıdır.

Bu araştırma Ordu Şehri'ni tanıma ve tanıtmayı amaçlamaktadır.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Stadt Ordu, die im Schwarzmeer-Einzugsbereich am Strand des Schwarzen Meeres auf den Abschnitten der Küstenebene, die sich nördlich und östlich der Abhänge von Boztepe befinden, gegründet wurde, ist reich an natürlichen Schönheiten. Sie ist eine der wichtigsten größeren Städte im Schwarzmeer-Einzugsbereich.

Ordu wurde auf einer durch alluviale Strömungen entstandenen, sich nach Süden zu verengenden Küstenebene gegründet, die im Westen vom Akçaova- und im Osten vom Turnasuyu-Fluß begrenzt ist und in der die Flüsse Bülbül und Civil sowie der Melet-Strom entspringen. Zwischen den sich im Süden befindlichen Flußtälern haben sich I. und II. Oberflächenabtragungen herausgebildet. Zur Untersuchung herangezogene Areale weisen eine aus der Oberen Kreidezeit und dem Quaternum stammende Oberfläche auf. Die Stadt liegt in einem Erdbebengebiet III. Grades.

Die Stadt Ordu weist ein zu jeder Jahreszeit regnerisches Schwarzmeerklima mit milden Wintern und warmen Sommern auf. Durch die häufigen Regenfälle ist der Boden mit einer üppigen Pflanzendecke versehen. Hier sind rote und braune Böden sowie alluviale Bodenschichten vorherrschend.

Die Stadt Ordu, die sich besonders innerhalb der letzten 200 Jahre entwickelt hat, ist eine typisch Türkische Stadt. Orte der frühesten Stadtgründung sind die Viertel Kirazlımanı, Taşbaşı und Bucak. Ordu setzt sich heute aus 22 Bezirken zusammen. Ordu erhielt im Jahre 1869 das Gemeinde- und Stadtrecht und wurde im Jahre 1923 zur Provinzhauptstadt erhoben.

Die wichtigsten Ereignisse während der Periode der Gründung und Stadtentwicklung sind die folgenden: Ein im Jahre 1883 in der Stadt ausgebrochener Großbrand, die Eröffnung der Verbindungsstraße Ordu-Sivas, der während des nationalen Befreiungskampfes durchlebte Schiffsvorfall Rusumat Nr. 4, der Besuch Atatürks in Ordu, der von Nazif Bey herbeigeführte Anschluß der Stadt an fließendes Wasser, das Erdbeben von 1939, die Eröffnung der Küstenstraße, die Samsun, Ordu und Trapenzunt miteinander verbindet, das schnelle Anwachsen der Stadt, deren Bevölkerungszahl bald die 100.000-Grenze überschreitet, sowie in einem umfassenden Rahmen durchgeführte Entwicklungen auf allen Gebieten.

Die Bevölkerungszahl betrug im Jahre 1990 102.107 Personen, wobei die Geschwindigkeit des Bevölkerungsanstiegs bei 4,7 hundert liegt. Die Bevölkerungsdichte ist mit 52,9 pro ha anzusetzen. Im Jahre 1990 waren 53,4 % der Bevölkerung männlichen Geschlechtes, Die Alphabetisierungsrate lag bei 81,7 %. Von der arbeitenden Bevölkerung sind 7,7 % in der Landwirtschaft, 20,2 % in der Industrie und 71,15 % im Dienstleistungsgewerbe beschäftigt.

Neue Haus- und Wohnsiedlungen werden immer weiter entfernt von der Stelle der früheren Gründungen erbaut und streben rasch auf die Küstenebene zu. Dadurch ist die Stadt in der Lage, sich auszubreiten. Moderne Gebäude sind vermehrt anzutreffen, und die meisten Verwaltungsgebäude, die sich besonders im Akyazı-Viertel konzentrieren, wurden in Küstennähe erbaut.

Im akademischen Jahre 1995-96 haben insgesamt 31.002 Schüler und Studenten in 40 Schulen, 4 privaten Lehranstalten und in 52 gesonderten Kursen eine Ausbildung absolviert. Diese Zahl entspricht fast einem Drittel der Stadtbevölkerung.

Seit den ersten Jahren der Republikgründung fallen kulturelle Aktivitäten in der Stadt, darunter besonders auf den Gebieten Sport und Theater, ins Auge. Die hier lebenden Menschen verfügen über entwickelte soziale Beziehungen. Im Leben der Bevölkerung spielen Haselnuß, Fisch und Rotkohl eine wichtige Rolle.

Ordu verfügt über vier Krankenhäuser, fünf Erste-Hilfe-Stationen und weitere Gesundheitseinrichtungen, in denen 45 Fachärzte und 145 Apotheker arbeiten; die Gesamtzahl des im Gesundheitsbereich beschäftigten Personals beträgt 1.105 Personen.

Im wirtschaftlichen Leben der Stadt spielt die landwirtschaftliche Produktion und darunter besonders die Haselnußproduktion eine große Rolle.

Industrielle Entwicklung hat in Ordu besonders im Zeitraum nach 1980 stattgefunden. Bis zum Jahre 1997 haben sich 79 industrielle Einrichtungen in der Stadt und näheren Umgebung niedergelassen. Eine ansteigende Bevölkerungszahl und die sich entwickelnde Industrie haben die dynamische Anziehungskraft dieser Stadt erhöht. Darin liegt auch der Grund für das Aufkommen eines regen Handelsgewerbes in der Stadt.

Verkehrsmäßig ist die Stadt Ordu an alle Regionen der Türkei angeschlossen. Im Vergleich zu anderen Verkehrsverbindungen ist das Straßennetz am besten ausgebaut. Im Autobusbahnhof bieten 41 Gesellschaften ihre Dienste an, die täglich 126 Busreisen in alle Regionen der Türkei durchführen. Der innerstädtische Verkehr hat durch die Anwendung besonderer Regulierungen an Regelmäßigkeit gewonnen. Auch das Postsystem besticht aufgrund seiner raschen Entwicklung.

Trotz eines in Ordu bereits vorhandenen Potentials hat der Fremdenverkehr bis heute keine größere Entwicklung durchlaufen.

Die Sicherheit in der Stadt wird von drei unter der Aufsicht der Sicherheitsdirektion stehenden Polizeistationen gewährleistet. Die Verbrechensrate ist niedrig. In Ordu versehen neun verschiedene Gerichtshöfe ihren Dienst.

In den 15 Bezirken der Stadt befinden sich 33 Moscheen, vier überdachte und ein offenes Sportstadion, fünf Ballplätze und weitere Areale, die zwecks sportlicher Betätigung zur Verfügung stehen. Die pro Kopf anfallende Grünfläche in Ordu beträgt immer noch 1 m². Dagegen sind Parks und öffentliche Gärten nur in ungenügendem Maße vorhanden. Die Stadtverwaltung von Ordu arbeitet verstärkt daran, die Infrastruktur der Stadt auf ein zeitgenössisches Niveau anzuheben. Die wichtigsten Umweltprobleme, die hier zutage treten, sind neben Festabfällen die Verschmutzung des Meer- und Flußwassers.

Städte gelten als die Grunsteine, die die zivilisatorischen Strukturen eines Landes ausmachen. Sie ähneln in ihrem Aufbau lebendigen Organismen. Während des Wachstums- und Entwicklungsprozesses wachsen auch die Probleme mit.

Stadtgeographie untersucht die Prozesse, die bei einer Städtegründung ablaufen, funktionale örtliche Gegebenheiten, ihre Verteilung sowie die aufgrund einer natürlichen Umgebung sich entwickelt habenden gegenseitigen Beziehungen. Die Stadtgeographie beschäftigt sich mit allen im Rahmen eines städtischen Gebildes ablaufenden Prozessen.

Städte und städtisches Leben sind Themen, die von den Geographiewissenschaften am ausführlichsten erforscht sind. Arbeiten und Forschungen auf diesem Gebiet zeigen ein ständiges Anwachsen.

Wenn die Menschen die von ihnen bewohnte Umgebung genauer kennenlernen, dann werden sie besser in der Lage sein, sie zu nutzen, sich an ihr zu erfreuen und sich um ihre Entwicklung zu sorgen. Diese Art Bemühungen zielen darauf ab, eine natürliche Umgebung zur Nutzung durch den Menschen in positiver Weise zu verändern.

Die vorliegende Untersuchung hat sich zum Ziel gesetzt, die Geschichte der Stadt Ordu ausführlich zu erforschen und sie bekanntzumachen.

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıklar Dağılışı (°C).	42
Tablo 2 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Aylık Ortalama Yüksek Sıcaklıkların Dağılışı (°C).....	42
Tablo 3 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarında Aylık Ortalama Düşük Sıcaklıklar Dağılışı (°C).....	43
Tablo 4 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Deniz Suyu Sıcaklıkları (°C).....	44
Tablo 5 : Ordu ve Giresun'da Mahalli Ortalama Aktüel Basıncın Aylara Göre Dağılışı (mb).....	44
Tablo 6 : Ordu ve Çevresindeki İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Rüzgâr Hızı (m/sec) (Bofer).....	45
Tablo 7 : Ordu ve Çevresindeki İstasyonlarda Aylara Göre En Hızlı Rüzgâr Yönü (m/sec) (Bofer).....	45
Tablo 8 : Ordu Şehri'nde Rüzgar Esiş Yönleri ve Frekans Dağılışı.....	46
Tablo 9 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı Dağılışı (mm).....	48
Tablo 10 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Günlük En Çok Yağış Miktarı Dağılışı (mm).....	48
Tablo 11 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Yağışların Mevsimlere Göre Dağılışı...	49
Tablo 12 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Nispi Nem Dağılışı (%).....	51
Tablo 13 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Buharlaştırma Miktarları Dağılışı (mm).....	51
Tablo 14 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Bulutluluk Dağılışı (0-10).....	52
Tablo 15 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Orajlı Günler Sayısı Dağılışı.....	53
Tablo 16 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Kar Yağışlı Günler Sayısı Dağılışı.....	53
Tablo 17 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Karla Örtülü Günler Sayısı Dağılışı.....	54
Tablo 18 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Sisli Günler Sayısı Dağılışı.....	54
Tablo 19 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı Dağılışı (cm).....	55
Tablo 20 : Ordu ve Çevresindeki İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Güneşlenme Süreleri (saat/dak.).....	55
Tablo 21 : Melet ve Turna Suyu'na Ait Aylara Göre Ortalama Akım Değerleri (m³/sn).....	58
Tablo 22 : Ordu Şehri Mahalleleri, Alanları ve Kuruluş Tarihleri (1996).....	70
Tablo 23 : Türkiye Nüfus Sayımları Sonuçlarına Göre Ordu Şehir Merkezi Nüfusu (1927-1990).....	93
Tablo 24 : Ordu Şehri'nde Nüfus Artışı ve Dönemler İtibariyle Nüfus Artış Hızı.....	94
Tablo 25 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Nüfus Dağılışı (1990).....	97
Tablo 26 : Ordu Şehri'nin Mahallere Göre Nüfusu, Alanı ve Nüfus Yoğunluğu (1990).....	98
Tablo 27 : Ordu Şehri Nüfusunun Erkek-Kadın Oranları (1927-1990).....	101

Tablo 28 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılışı (1990).	103
Tablo 29 : Ordu Şehri Nüfusunun Yaş Yapısı (1990).....	105
Tablo 30 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Okur-Yazarların Okul Türlerine Dağılışı (1990).....	107
Tablo 31 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Okur-Yazarlık Durumu (1990).....	108
Tablo 32 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Okur-Yazar Olan ve Okur-Yazar Olmayanların Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (1990).....	109
Tablo 33 : Ordu Şehri'nde Çalışanların Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (İşsizler Dahil) (1990).....	111
Tablo 34 : Ordu Şehri'nde 12-64 Yaş Arası Nüfusun Çalışma Durumu (1990).....	111
Tablo 35 : Ordu Şehri Mahallerinde Son Hafta İçinde İş Durumuna Göre Nüfusun Dağılışı (1990).....	112
Tablo 36 : Ordu Şehri Faal Nüfusunun Mahallelere Göre İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılışı (1990).....	114
Tablo 37 : Ordu Şehri Faal Nüfusunun Mahallelere Göre İktisadi Faaliyet Kollarında Ana Sektörlere Göre Dağılışı (1990).....	116
Tablo 38 : 1970 Yılı Binalar Sayımı Sonuçlarına Göre Ordu Şehri'nde Binaların Durumu.	124
Tablo 39 : 1970 Yılı Binalar Sayımı Sonuçlarına Göre Bina Türlerinin Kat Sayıları....	124
Tablo 40 : 1984 Yılı Ordu Şehri Bina Sayım Sonuçları.....	125
Tablo 41 : 1984 Bina Sayım Sonuçlarına Göre Bina Kat Sayıları ve Oranları.....	126
Tablo 42 : 1984 Bina Sayım Sonuçlarına Göre Altyapı Durumu.....	126
Tablo 43 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Konut ve İşyerleri (1995).....	127
Tablo 44 : Ordu Şehri'nde 1932-33 Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu	136
Tablo 45 : Ordu Şehri'nde 1949-50 Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu.....	137
Tablo 46 : Ordu Şehri'nde 1971-1972 Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu.....	137
Tablo 47 : 1985-86 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu.....	138
Tablo 48 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezindeki Okul Öncesi, İlköğretim, Ortaöğretim, Yaygın Eğitim, Yüksek Öğretim Dahil Tüm Okullarda Bulunan Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	139
Tablo 49 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezinde Bulunan Kreş, Ana Okulu ve Ana Sınıflarının Öğrenci ve Öğretmen Durumu.....	141
Tablo 50 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezinde Bulunan İlkokulların Öğrenci ve Öğretmen Durumları.....	142
Tablo 51 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki İlköğretim Okulları I. Kademe Öğrenci ve Öğretmen Durumları.....	143
Tablo 52 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki İlköğretim Okulları II. Kademe Öğrenci ve Öğretmen Durumu.....	144
Tablo 53 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezindeki (I. II. Kademe) İlköğretim Okullarının Genel Öğrenci ve Öğretmen Durumları.....	144
Tablo 54 : Ordu Şehri'nde 1995-96 Öğretim Yılında Genel Liseler İçinde Bulunan Ortaokul Öğrencileri.....	145

Tablo 55 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki "Özel Eğitim Okulları" Öğrenci ve Öğretmen Durumları.....	145
Tablo 56 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde Okul Öncesi ve İlköğretim Çağındaki Toplam Öğrenci ve Öğretmen Sayısı.....	146
Tablo 57 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki Ortaöğretim Okullarından Genel Liselerin Öğrenci ve Öğretmen Durumları.....	148
Tablo 58 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki Ortaöğretim Okullarından Mesleki ve Teknik Liselerin Öğrenci ve Öğretmen Durumları.....	149
Tablo 59 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezindeki Tüm Orta Öğretim Kurumlarının Öğrenci ve Öğretmen Durumu.....	150
Tablo 60 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde Yüksek Öğretim Kurumları.....	151
Tablo 61 : 1994-95 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezindeki Özel Dershanelerin Durumu.....	152
Tablo 62 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezinde Bulunan Özel Sürücü Kurslarının Durumu.....	153
Tablo 63 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde Bulunan Pansiyon ve Yurtların Durumu.....	153
Tablo 64 : 1995-1996 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezinde Okullara Göre Eğitim Amacıyla Günübirlik Gelip Gidenler ve Sürekli Kalanlar.....	155
Tablo 65 : Ordu Şehri'nde Eğitim Kuruluşlarının, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarının Mahallelere Göre Dağılımları (1996).....	159
Tablo 66 : Sarı Basın Kartlı Gazetecilerin Dağılışı (1995).....	172
Tablo 67 : Ordu'da Çıkan Yerel Gazeteler (1995).....	172
Tablo 68 : Ordu Şehri'nde Yerel Radyo İstasyonları (1995).....	173
Tablo 69 : Ordu Şehri'nde Yerel Televizyon İstasyonları (1995).....	173
Tablo 70 : Ordu Şehri'nde Dağıtımı Yapılan Gazetelerin Durumu (1995).....	174
Tablo 71 : Ordu Şehri'nde Sağlık Ocaklarına Bağlı Mahalleler (1995).....	177
Tablo 72 : Ordu Şehri'nde Sağlıkla İlgili Kuruluşların Mahallelere Göre Dağılışı (1996).....	178
Tablo 73 : Ordu Şehri Hastanelerinde Yatak Kapasitesi ve Fiili Durum (1995).....	179
Tablo 74 : Ordu Şehir Merkezinde Görev Yapan Sağlık Personeli Dağılışı (1995)....	181
Tablo 75 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Uzman Doktorların ve Eczanelerin, Gözlükçülerin Dağılışı (1996).....	183
Tablo 76 : Ordu Şehri Merkez Sağlık Ocakları Personel Durumu (1995).....	184
Tablo 77 : Ordu Şehri Yataklı Tedavi Kurumlarının Poliklinik ve Klinik Çalışmalarının Dağılımı (1995).....	185
Tablo 78 : Ordu Şehri Merkez Sağlık Ocakları Personel Çalışmaları (1995).....	186
Tablo 79 : Ordu Şehri Yataklı Tedavi Kurumlarının Kan Tüketimi ve Yapılan Tahliller (1995).....	187
Tablo 80 : Ordu Şehri'nde Merkez Sağlık Ocaklarında Yapılan Aşılar (1995).....	188
Tablo 81 : Ordu Sağlık Müdürlüğü'nce Yapılan Gıda Maddeleri Tahlil Çalışmaları (1995).....	189
Tablo 82 : Ordu Sağlık Müdürlüğü'nce Yapılan Gıda ve Kontrol Çalışmaları (1995).....	190
Tablo 83 : Ordu Verem Savaş Dispanseri Çalışmaları (1995).....	191
Tablo 84 : Ordu Şehri Dış Hastanesi Çalışmaları (1995).....	191

Tablo 85 : Ordu Şehir Merkezi ve Bağlı Köylerde Örtü Altı Sebzeçilik Çalışmaları (1990-97).....	200
Tablo 86 : Ordu Şehir Merkezi ve Merkez Köylerdeki Sera Sayıları (1997).....	201
Tablo 87 : Ordu Şehri ve Çevresinde Tarım Araçlarının Durumu (1996).....	202
Tablo 88 : Ordu Merkez Köylerde ve Şehir Merkezinin Kenar Mahallelerindeki Toplam Hayvan Varlığı.....	203
Tablo 89 : Ordu Şehri Merkez Köylerde Kurulan Tavuk Çiftlikleri ve Özellikleri (1997).....	203
Tablo 90 : Ordu Şehri Mahallelerinde Tahmini Fındık Tarım Alanları (1996).....	205
Tablo 91 : Ordu Şehri'nde Nüfus, Konut ve İşyerleri, Trafo Gücünün Dağılışı ve İlişkisi (1996).....	209
Tablo 92 : Ordu Şehir Merkezi'ndeki Elektrik Abonelerinin Mahallelere Göre Dağılışı (1996).....	210
Tablo 93 : Ordu Şehri'nde Teşvik-i Sanayi Kanunundan Yararlanan Sanayi Kuruluşları (1932).....	212
Tablo 94 : Ordu Şehri'nde 1984'e Kadar İmalat Sanayinin Gelişimi.....	213
Tablo 95 : Ordu Şehri'nde Sanayi Kuruluşlarının Dağılışı (1997).....	214
Tablo 96 : Ordu Şehri'nde Sanayi Kuruluşlarının İşkollarına Göre Dağılışı (1997).....	218
Tablo 97 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Meslek Gruplarının Dağılışı (1996).....	226
Tablo 98 : Ordu Şehri'nde Esnaf ve Sanatkar Odaları Birliğine Bağlı Meslek Gruplarının Dağılışı ve Oranları (1996).....	227
Tablo 99 : Ordu Şehri'nde Son 6 Yıla Ait Esnaf ve Sanatkarlar Birliğine Bağlı Olan İşyerlerinden Açılan ve Kapanan İşyerleri (1996).....	228
Tablo 100 : 1969-1973 Yılları Arasında Ordu Şehri İskelesinden Yapılan İhracat.....	231
Tablo 101 : Ordu Ticaret ve Sanayi Odası Verilerine Göre 1978-85 Yılları Arasında Fındık Dış Satımı.....	231
Tablo 102 : Ordu Şehri'nde Sanayi ve Ticaret Odası Verilerine Göre Son 4 Yılın İhracatı.....	232
Tablo 103 : 1969-1973 Yıllarında Ordu İskelesinden Yapılan İthalat.....	233
Tablo 104 : Ordu Valiliği Envanter Defterinden Alınan Bilgilere Göre 1994 Yılında Ordu İskelesinden Yapılan İthalat.....	233
Tablo 105 : 1973 Yılında Ordu Şehri'nde Bulunan Banka Şubeleri.....	237
Tablo 106 : Ordu Şehir Terminali'nden Doğrudan Ordu Kalkışlı Günlük Otobüs Hareketi ve Gittiği Önemli Merkezler (1996).....	242
Tablo 107 : Diğer Şehirlerden Gelerek Ordu Terminaline Giren ve Kontenjanı Bulunan Şirketlerle, Gittikleri Önemli Merkezler (1996).....	243
Tablo 108 : Ordu Şehri'nde Belediye Halk Otobüslerinin Güzergâhları (1996).....	246
Tablo 109 : Ordu Şehri'nde Taksi Duraklarının Mahallelere Göre Dağılışı (1996).....	246
Tablo 110 : Ordu Şehri'nde Taksi Dolmuş Güzergâhları ve Araç Sayıları (1996).....	247
Tablo 111 : Ordu Şehir Merkezinde Motorlu Kara Ulaşım Araçlarının Dökümü (1996).....	249
Tablo 112 : Ordu Şehri'nde Kuruluşundan Bugüne Kadar Tanzim Edilen Sürücü Belgesi Dökümü (1996).....	250
Tablo 113 : Ordu Şehri'nde Benzin İstasyonlarının Mahallelere Göre Dağılışı (1996).....	250
Tablo 114 : Ordu Şehri'nin Deniz Ulaşımı ve Deniz Ticaretine Ait Bilgiler (1995).....	252
Tablo 115 : Liman Müdürlüğü Verilerine Göre Ordu Şehri İskelesinden İhracat ve İthalat (1996).....	253

Tablo 116 : Ordu Şehir Merkezi'nde Mahallelere Göre Nüfus, Bina ve Telefon Dağılışı Tablosu (1996).....	256
Tablo 117 : Ordu Şehri'nde Turizm İşletme Belgeli Tesisler (1995).....	260
Tablo 118 : Ordu Şehri'nde Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (1995).....	261
Tablo 119 : Ordu Şehri'nde Belediye Denetimindeki Lokanta ve Pide Salonları (1995).....	262
Tablo 120 : 1978-95 Yılları Arasında Ordu Şehri'ne Gelen Yabancı Sayısı.....	264
Tablo 121 : 1989-95 Yılları Arasında Ordu Şehri'nde Konaklama Durumu.....	264
Tablo 122 : 1992-1995 Yılları Arasında Ordu Şehri'ne Deniz Hudut Kapısından Giriş-Çıkış Yapanlar.....	265
Tablo 123 : Ordu Şehri Polis Karakollarının Asayiş Olayları (1995).....	268
Tablo 124 : Ordu Şehri'ndeki İşçi Sendikaları Şubeleri (1995).....	269
Tablo 125 : Ordu Şehri'nde Memur Sendika Şubeleri (1995).....	271
Tablo 126 : Ordu Şehri'nde Derneklerin Amaçlarına Göre Dağılımı (1995).....	271
Tablo 127 : Ordu Şehri'nde Kurulu Vakıflar (1995).....	272
Tablo 128 : Ordu Şehri'nde Yer Alan Camiler, Yapılış Tarihleri ve Bulundukları Mahalleler (1997).....	277
Tablo 129 : Ordu Şehri'nde Mahalle Nüfusları ve Cami Sayıları (1997).....	278
Tablo 130 : Ordu Şehri'nde Mezarlıklar (1996).....	279
Tablo 131 : Ordu Bölgesi Lisanslı Spor Sayısı (1995).....	284
Tablo 132 : Ordu Şehir Merkezi'ndeki Park ve Bahçe Çalışmaları ve Mahallelere Göre Dağılımları (1996).....	288
Tablo 133 : Ordu Şehir Merkezinde Mahallelere Göre Su Aboneleri Dağılım Tablosu (1995).....	294
Tablo 134 : Ordu Şehri'nde Binaların Mahallelere Göre Altyapı Durumları (1996).....	296
Tablo 135 : Ordu Şehri Hava Kirliliği Ölçümleri Aylık Ortalama Değerleri.....	299

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklık Diyagramı.....	43
Grafik 2 : Ordu Şehri Rüzgar Gücü Diyagramı (1966-1990).....	46
Grafik 3 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı.	49
Grafik 4 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı.	50
Grafik 5 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Nispi Nem Dağılışı.....	51
Grafik 6 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Ortalama Bulutluluk.....	52
Grafik 7 : Ordu Şehri'nde Ortalama Sıcaklık ve Ortalama Yağış Diyagramı.....	56
Grafik 8 : Ordu Şehri'nde Erkek-Kadın ve Toplam Nüfusun Gelişimi (1927-1990).....	94
Grafik 9 : Ordu Şehri Nüfusunun Gelişimi (1927-1990).....	96
Grafik 10 : Ordu Şehri Mahallelerinin Nüfusu (1990).....	97
Grafik 11 : Ordu Şehri Nüfusunun Yaş Grubu Piramidi (1990).....	102
Grafik 12 : Ordu Şehri'nde Aktif Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılışı (1990).....	115
Grafik 13 : Ordu Şehri'nde Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı (1990).....	117
Grafik 14 : Ordu Şehri'nde Aktif Nüfusun Üçgen Grafiği.....	118

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1 : Araştırma Alanı'nın Yeri

Harita 2 : Ordu Şehri ve Yakın Çevresinin Fiziki Haritası

Harita 3 : Ordu Şehri ve Yakın Çevresinin Morfoloji Haritası

Harita 4 : Ordu Şehri'nin Kuruluş ve Gelişme Aşamaları Haritası

Harita 5 : 1983 Yılındaki Yangın Sırasında Ordu Çarşısı'nın Durumu (Sıtkı Çebi'den)

Harita 6 : Ordu Şehri Sokak ve Caddeleri (1932)

Harita 7 : Ordu Şehri Fonksiyon Alanları Haritası (1949)

Harita 8 : Ordu Şehri Mahalleri Haritası (1996)

Harita 9 : Ordu Şehri Mahalleleri Nüfus Yoğunlukları Haritası (1990)

Harita 10 : Ordu Şehri Fonksiyon Alanları Haritası

Harita 11 : Ordu Şehri Eğitim Etki Alanları Haritası

Harita 12 : Ordu Şehri Eğitim ve Kültür Hizmetleri Dağılışı (1996)

Harita 13 : Ordu Şehri Sağlık Hizmetleri Dağılışı (1996)

Harita 14 : Ordu Şehri Sağlık Hizmetleri Etki Alanları Haritası (1996)

Harita 15 : Ordu Şehri Sanayi Kuruluşlarının Mahallelere Göre Dağılışı (1996)

Harita 16 : Ordu Şehri Şehirler Arası Ulaşım Haritası (1996)

Harita 17 : Ordu Şehri Şehir İçi "Dolmuş Taksi Hatları" Güzergâhları Haritası (1996)

Harita 18 : Ordu Şehri Turizm Hizmetleri Dağılışı (1996)

Harita 19 : Ordu Şehri Güvenlik Hizmetleri Dağılışı (1996)

Harita 20 : Ordu Şehri Dini Hizmet Alanları Dağılışı (1996)

Harita 21 : Ordu Şehri'nde Yeşil Alanların Dağılışı (1996)

GİRİŞ

1. Araştırma Alanının Yeri, Sınırları ve Önemi

İnceleme alanımız olan Ordu Şehri Türkiye'nin ve Karadeniz Bölgesi'nin doğal güzellikler bakımından çok zengin, yeşille mavinin her mevsim içiçe olduğu şirin, sevimli bir şehrimizdir.

Ordu Şehri, Türkiye'nin kuzeyinde Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nde yer almaktadır. Ordu Şehri Ordu İl'inin merkezidir. Bu alan aynı zamanda tezin de inceleme alanıdır (Harita 1).

Ordu İl'inin batısında Samsun, güneyinde Tokat, Sivas illeri, doğusunda Giresun ili ve kuzeyinde ise Karadeniz yer almaktadır. Ordu ili 1990 nüfus sayımına göre 830.105 nüfuslu, 6563 km² (Gerçek yüzölçümü DİE) alana ve merkez ilçe dahil 19 ilçeye sahiptir.

Ordu ilinin yönetim merkezi olan Ordu Şehri ise kıyıda yer alır. Ordu Belediyesince imarı yapılmış iki merkez köyle birlikte toplam alanı 2078 Ha'dır.

Ordu Şehrini batısında Perşembe ilçesi ile olan sınırını Akçaova Deresi belirlemektedir. Doğusunda ise Gülyalı ilçesine bağlı Turnasuyu köyü sınırına kadar uzanır. Ancak şehir bu gün gerçekte Turnasuyu Deresine kadar genişlemiştir. Kısa bir süre sonra Turnasuyu Köyünü de Belediye sınırları içinde görmek mümkün olacaktır.

Ordu Şehrini etrafında Harita 2'de görüldüğü gibi batıda Boztepe, Orhaniye, Yaraşlı, Burhanettin köyleri, güneyde Öceli, Terzili, Kayabaşı, Akçatepe, Yukantepe köyleriyle birlikte merkez Uzunisa Bucağına bağlı Karacaömer ve Eskipazar köyleri, doğusunda ise; Gülyalı ilçesine bağlı köyler yer almaktadır. Ordu Şehri etrafında Turnasuyu hariç yer alan köylerin hepsi merkez ilçeye bağlıdır. Ordu Merkez İlçeye bağlı merkezle birlikte 2 bucak ve 59 köy yer almaktadır.

Ordu Şehrini merkez ilçesiyle sınırı olan ilçeler ise doğuda Gülyalı, güneyde Kabadüz, Ulubey ve batıda Perşembe ilçeleridir.

Ordu Şehri Karadeniz Dağlarının kuzey eteklerinde, Boztepe'nin batıdan çevirdiği Kirazlımanı adlı koyun etrafında Boztepe eteklerinde, Boztepe'den doğuya doğru uzanan ve güneye doğru gittikçe daralan kıyı düzlükleri üzerinde kurulup gelişmiştir.

Belirtilen bu kıyı düzlüğü doğudan batıya doğru sırasıyla Turnasuyu, Melet Çayı, Civil ve Bülbül Dereleri'nin taşıdığı alüvyal dolguların birikmesiyle oluşmuştur. Bu küçük dere ve akarsuların denize döküldükleri yerlerde deltalar oluşmuş olup, bunlar zamanla birleşerek kıyı ovasını ortaya çıkarmışlardır.

Bu deltalar ve delta ovaları içinde hiç şüphesiz en önemlisi ve en büyüğü Melet Delta Ovasıdır. İlerde genişçe açıklanacağı gibi, Melet Çayı bu havzanın en büyük akarsuyu olup, deltası da buna uygun olarak oldukça büyümüştür. Turnasuyu, Civil,

Bülbül Deresi ve diğer bazı küçük derelerin'de katkısıyla (Aziziye, Divane, Say Deresi gibi...) kıyı ovası bugünkü halini almıştır. Deltalar gerisinde akarsu vadileri kısmen tabanlı vadi özelliği de göstermektedirler.

Bilindiği üzere Melet Çayı I. Türk Coğrafya Kongresi'nde Karadeniz Bölgesi'nin Orta ve Doğu Bölümleri'ni ayıran "Bölüm Sınırı" olarak belirlenmiştir. Aslında 1941 yılında I. Türk Coğrafya Kongresi için hazırlanan haritada Turnasuyu köyünde denize dik olarak inen "dik kıyılar" bölüm sınırı olarak belirtilmişse de sonradan kongre tarafından Melet Çayı bölüm sınırı olarak kabul edilmiştir. Zamanla Coğrafyacılarımızın bu konuyu yeniden ele alarak değerlendirmeleri gerekecektir. Çünkü günümüzde Ordu Şehri belediye sorumluluk alanı (mücavir alan) artık Turnasuyu köyüne ulaşmış ve bu yönde hızla büyümektedir. Hatta Turnasuyu köyünün "Turnasuyu Deresi" ne kadar olan kısmının Ordu Belediyesi İmar Müdürlüğüne (125 Ha) planlaması dahi yapılmıştır.

Eğer Orta ve Doğu Karadeniz Bölümleri'nin bölüm sınırını Melet Çayı olarak kabullenmeye devam edersek bu durumda Ordu Şehrinin bir kısmı Orta Karadeniz Bölümü'nde, bir kısmı ise Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alacaktır ki bu durum bilimsel yönden de çeşitli sakıncaları beraberinde getirecektir. O nedenle "bölüm sınırı" belirlenirken kriter olarak idari yönden de mutlaka incelenmeli ve ona göre karar verilmelidir.

Yukarda da belirtildiği gibi Ordu Şehri doğuda Turnasuyu dik kıyıları ile batıda Boztepe kuzeyinde Perşembe tarafındaki dik kıyılar arasında yer almaktadır. Arada ise düz kıyılar uzanmaktadır. Deltalar gerisinde uzanan akarsuların vadileri kısmen tabanlı vadi özelliği gösterirler.

Ordu Şehri bu vadi tabanlarında güneye doğru bir gelişme göstermektedir. Şehrin ilk gelişme alanları Boztepe eteklerinden doğuya doğru olan kıyı ovasına doğrudur. Ancak günümüzde geniş kıyı ovasının yanı sıra şehir güneye doğrudan bir gelişme göstermektedir. Şehrin batıya doğru gelişimini Perşembe yönündeki dik kıyılar engellediği için şehir alçak kıyıların devam ettiği Turnasuyu (Gülyalı ilçesine bağlı) Köyü yönünde doğuya doğru hızla gelişmektedir.

Ordu Şehrinin geçmişte kuruluşunu ve bugünkü gelişimini etkileyen bir çok etken vardır. Bu etkenleri ayrı ayrı tahlil etmeye çalışalım.

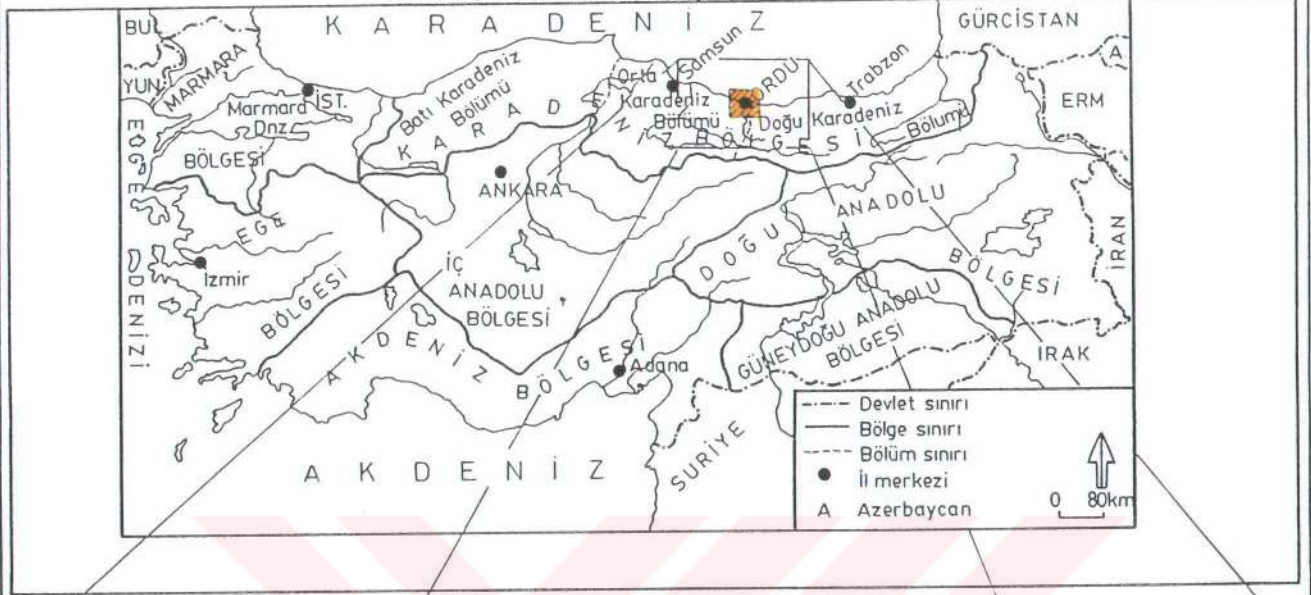
Herşeyden önce Ordu Şehri'nin kuruluş yeri Boztepe'nin varlığıyla Kuzeybatı (KB) rüzgârlarına kapalıdır. Boztepe kuzeybatı rüzgârlarını engeller. Bu durum şehir yerleşmesinin Boztepe'nin güneydoğusu ve doğusuna doğru gelişmesini olumlu yönde etkilemiştir.

ARAŞTIRMA ALANININ YERİ

Harita : 1

Ordu Şehri'nin Türkiye'deki Yeri

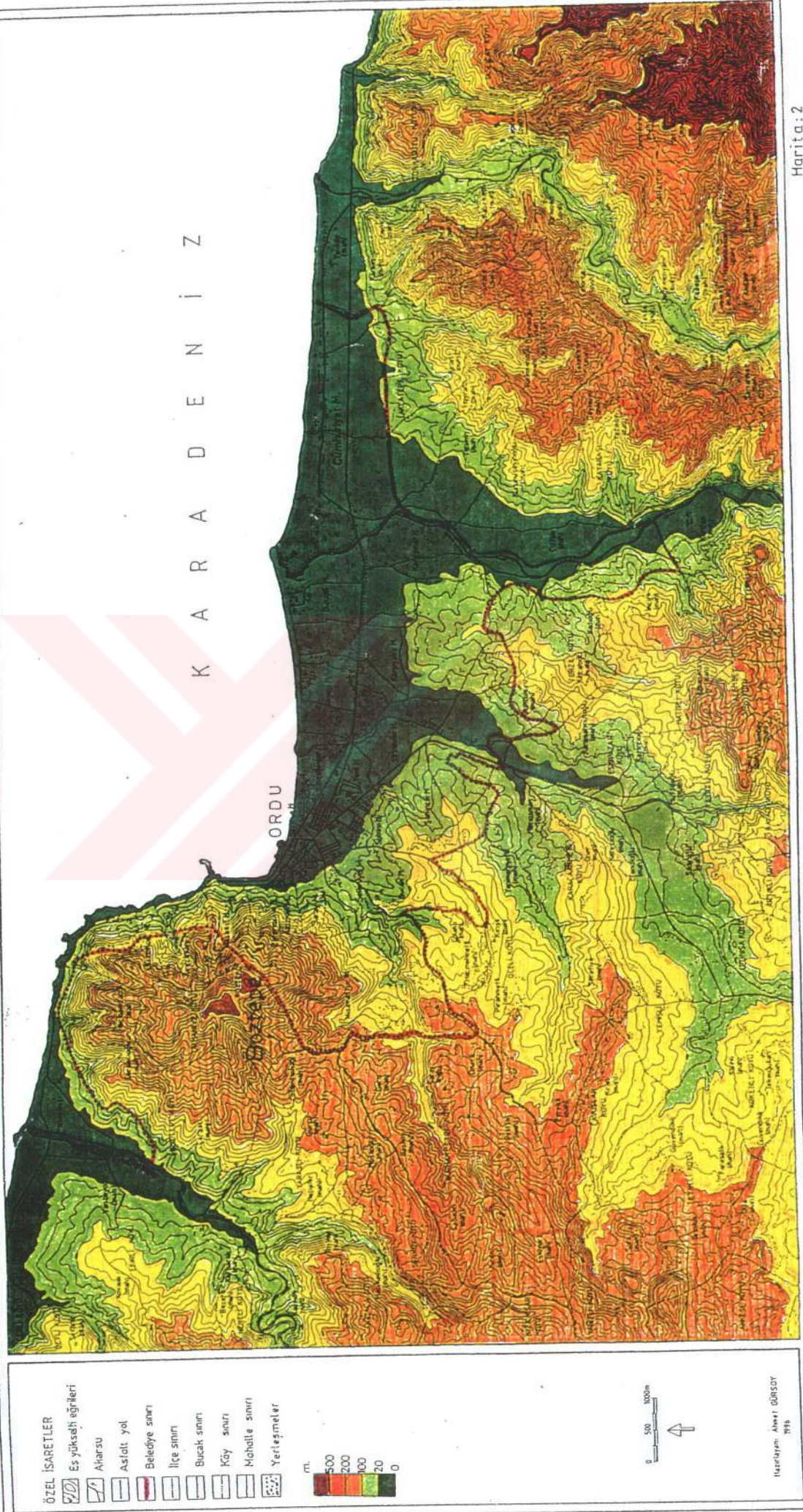

Ordu Şehri'nin Bölgedeki Yeri

ORDU ŞEHİRİ Ve ÇEVRESİNİN FİZİKİ HARİTASI

Karadeniz Bölgesi dağları genellikle doğu-batı yönlü uzanış gösterirler. Bu nedenle dağlar denize paralel olarak uzanırlar. Kıyıya paralel uzanan bu dağlar kolay geçit vermezler. İç kısma geçiş oldukça güçtür.

Ama Ordu Şehri'nin güneyinde doğu-batı yönünde uzanan Karagöl ve Canik Dağlarının boyun alanlarında Melet Çayı ve vadisi yer almaktadır. Melet Çayı vadisi Ulubey, Mesudiye, Koyulhisar'la Kelkit oluğuna açılır. Böylece Karadeniz kıyısında yer alan Ordu Şehri ve kıyı kesiminin Kelkit Oluğu ile bağlantısı sağlanmış olur. Bu oluk Ordu Şehri'ni Orta Anadolu ve Doğu Anadolu'ya bağlar. Böylece Karadeniz Bölgesi'nin önemli geçitlerinden birisinin de burası olduğu ortaya çıkar.

Bu durum Ordu Şehri'nin Ard Ülkeleri'nin genişlediğini de bize gösterir. Yaklaşık 100 yıl önce, kara ulaşımının geri ve zayıf olduğu dönemlerde deniz ulaşımı etkili iken, Kelkit Oluğu ve çevresinde yaşayanlar için kıyıya ulaşmada bu yol büyük önem taşıyordu. Ordu Şehri'nin ilk kuruluşundan sonra çok fazla zaman geçmeden yapılan iskelede ticaretin gelişmesine olumlu etki etmiş, bu durum şehrin büyüüp gelişmesini de sağlamıştır.

Ordu Şehri daha batıdaki Sinop Şehri gibi doğal liman açısından şanslı olmamakla birlikte Ordu Şehri'nin batısında Boztepe'nin kuzey eteklerinde Kirazlıman Mahallesi'nde küçük bir koy mevcuttur. Bu koy önünde şehrin kuruluş döneminde yapılan küçük balıkçı iskelesi Cumhuriyet Dönemi'nde yeniden inşa edilmiştir. Ancak liman tesisleri ve iskele bugün için yetersiz hale gelmiştir. Buna rağmen şehrin kuruluş ve gelişmesinde iskelenin önemi büyüktür.

Ordu Şehri'nde asıl gelişme Samsun-Rize karayolunun Ordu'dan geçişi ile gerçekleşiyor. Böylece Ordu çevresinde yetişen ekonomik değerdeki ürünlerin dışarıya satış merkezi haline geliyor, batıda Samsun, doğuda bir kale şehri olan Giresun'a ve yine doğuda tarihi büyük bir şehir durumundaki Trabzon'la bağlantısı sağlanmış oluyordu. Ordu Şehri, Samsun-Trabzon şehirleri arasında yarıyolda yer almaktadır.

Ordu Şehri'nin doğuda komşusu Giresun ilidir. Giresun Şehri çok eski bir tarihe sahip olup, kale ve onun etrafında gelişmiştir. Limanı Ordu'ya göre daha uygun coğrafi özelliklere sahip ve daha büyüktür.

Karadeniz Bölgesi'nin Orta ve Doğu Karadeniz Bölümleri'nin kıyı şeridinde yer alan bu iki komşu şehir sanki birbiriyle bir yarış halindedir. Bu elbette bir gelişme ve kalkınma yarışıdır. Bu yarış her iki şehri de olumlu etkiliyor. Ama bu yarışta şanslı olan şehir Ordu Şehri'dir. Çünkü; Giresun Şehri'nin etrafı gelişebilmesi için mekan (arazi) yönünden yetersizdir. Şehrin hemen gerisinde dağlar birden yükselmektedir. Halbuki Ordu Şehri böyle değildir. Giresun Şehri'ndeki dar kıyı düzlüğünün aksine Ordu Şehri'nin

gerisine doğru (güneye doğru) kıyı ovası Giresun'a nazaran oldukça geniştir. Ordu'da şehrin güneyine doğru yükselti yavaş yavaş artmaktadır. Bu durumda Giresun'da her ne kadar daha büyük bir liman olsa bile ard ülkesi dar olduğu için hızlı gelişmekte sorunlarla karşılaşır. Aksine Ordu Şehri Melet Vadisi'yle Kelkit oluğuna açıldığı için ard ülkesi geniştir.

Bu durum Ordu Şehri'nin yakın gelecekte çevresinin iş, ticaret ve sanayi merkezi halini almasına ve süratle gelişmesine sebep olacaktır.

Karadeniz Bölgesi'nin bu iki güzel şehri için malesef hava ulaşımı bugüne kadar önemli bir sorundu. 1997 yılı itibariyle Ordu ile Giresun şehirleri arasında (yaklaşık orta kısımda) bir hava alanı yapılması için çalışmalar başlatılmıştır. Her iki şehir yöneticilerinin böyle bir karara varmaları oldukça ilginç ve sevindiricidir. Zamanla hava ulaşımının başlaması şüphesiz Ordu Şehri'nin gelişmesine olumlu yönde etki edecektir.

Öte yandan Ordu ili fındık üretim alanı ve üretim miktarı bakımından (168.759 Ha Alan-130.800 ton üretim-1996) Türkiye'de 1. sırada yer alır. Ordu'yu Giresun, Trabzon, Samsun izler. Bu durum çevre iller içinde Ordu'yu ayrıcalıklı hale getirmektedir. Bu büyük üretim beraberinde fındığa dayalı bir sanayinin gelişmesine ve ticaret hayatının hareketlenmesine neden olur.

Ordu Şehri'nin hızla gelişmesinde Ordu ilinin fındık kapasitesi ve fındığa dayalı sanayisi de etkili olmuştur. Ordu Şehri, Samsun ve Trabzon'dan sonra kıyı kuşağının en büyük şehri haline gelmiştir.

Ordu çevresinde yer alan diğer şehir yerleşmelerinin pek çoğundan farklı bir özelliğe daha sahiptir ki bunu da burada hemen belirtmek gerekir. İleri bölümlerde şehrin kuruluş ve gelişme evreleri incelenirken daha geniş olarak ele alınıp açıklanacağı üzere Ordu Şehri tam bir Türk şehridir. Yaklaşık son 200 yıl içinde Türkler tarafından kurulup geliştirilen bir şehirdir. Bu yönüyle Karadeniz kıyı şehirleri içinde yine ayrı bir özelliğe sahiptir.

Şehrin bir diğer özelliği de yaylacılık faaliyetleri yönüyle dikkati çeker. Ordu Şehri'nde yaşayanlar öteden beri yaz mevsiminde, bugün Kabadüz ilçesi sınırları içinde yer alan ve Ordu Şehri'nin 61 km güneyinde 1850 m yükseklikte bulunan Çambaşı Yaylası'na çıkarak kış mevsimine kadar burada yaylacılık yapmaktadırlar. II. Dünya Savaşı'na kadar çok yoğun olarak yaşanan yaylacılık günümüze doğru bu yoğunluğunu kaybetmiş olsa bile bu defa da yayla turizminin gittikçe öneminin artması ile zamanla geçmişteki canlılığını yine kazanacağı tahmin edilebilir.

2. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Yöntemleri

2.1. Araştırmanın Amacı

Coğrafya; “İnsanla doğal ortamı etkileşimleriyle birlikte dağılışı, karşılaştırma ve nedensellik ilkelerini kullanarak araştıran ve sentez olarak veren, bir bilimler topluluğudur” (Elibüyük 1995:23). İnsanla doğal ortam arasında sürekli bir ilişki ve karşılıklı etkileşim vardır. İnsan doğal ortamı olumlu ve olumsuz yönde etkiler ve değiştirir. Doğal ortam üzerinde yaşayan insanlar zamanla mekana yerleşerek yaşamaya başlamışlardır. İşte Coğrafya Bilimler Grubunun bir bilim alanı olan “Beşeri Coğrafya” ve onun bir kolu olan “Yerleşme Coğrafyası” yerleşmeleri Kır ve Şehir Yerleşmeleri olarak iki ana bölümde ele alır ve inceler.

“Kır yerleşmeleri daha ziyade ziraatla geçinen hayvancılık yapan insanların devamlı ve geçici olarak oluşturdukları yerleşmelerdir” (Göney 1977:1) Ancak bu açıklamayı bugün “hammadde üretimi yapan” biçiminde değiştirmek daha uygun olur.

“Şehir Yerleşmeleri ise küçük bir sahada, büyük nüfus kütlelerinin bir arada yaşadığı yerlerdir” (Göney 1977:1). Şehirde yaşayan insanlar coğrafi mekan üzerinde resmi ve özel binalar, işyerleri, konutlar, cadde ve sokaklar, sanayi kuruluşları, parklar, eğlence yerleri gibi beşeri tesisler kurmuşlardır.

Şehirler çevreleriyle sıkı bir kültürel, sosyal ve ekonomik etkileşim içindedirler. “Bir şehrin büyüklüğü ve önemi, genellikle onun etki sahasının bilhassa iktisadi etki sahasının genişliği ve ehemmiyeti ile orantılıdır” (Göney 1977:1)

Günümüzde şehirler coğrafya içinde büyük önem kazanmıştır. Gittikçe kalabalıklaşan şehirlerde toplum hayatı gittikçe karmaşık hal alıyor, sorunlar artıyor ve yoğunlaşıyor. Şehirler insanlık tarihinin en büyük kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik gelişmelerine sahne olmaktadır.

“Şehir incelemeleri, esas itibarıyla yirminci asrın ürünüdür” (Göney 1977:2). Şehirlere ait inceleme ve araştırmalar Dünya’da ve Türkiye’de hızla artmaktadır. Sadece coğrafyacılar değil, şehircilik uzmanları, mimarlar, plancılar, genel idare ve yerel yöneticiler gibi.. çeşitli meslek grupları da şehirleri değişik yönleriyle ele alıp incelemektedirler.

Ülkemizdeki coğrafyacıların şehirlere yönelip, buralara gittikçe daha yoğun şekilde ilgi duymaları hem ilginç, hem de gereklidir. Bu alanda çalışmaların gittikçe yoğunlaşması Türkiye’nin geleceği içinde çok önemlidir.

Bu amaçla Ordu Şehri’ni Şehir Coğrafyası açısından ele alarak incelemeye çalıştım. Araştırmada ülkemizde bu güne kadar denenmemiş bir çalışma yöntemi ile şehir, mahalle bazında ele alınarak ayrıntılı şekilde incelemeye çalışıldı. Tabii böyle bir çalışma beraberinde bir çok sorun ortaya çıkardı. Ancak sonuçta ilginç bir çalışmanın ortaya çıkacağı da açıktı.

Her şeyden önce bir ülkeyi yada bir yeri sevmek, o ülke yada o yeri tanımaktan geçer. Ordu Şehri'ni sevmekte, Ordu'yu tanımaktan geçer. Araştırmacıların görevi, fiziki, beşeri, ekonomik, sosyal, kültürel, tarihi... vb. gibi yönlerden şehri incelemek ve özelliklerini, kapasitesini, kaynaklarını ortaya koymaktır.

Bugüne kadar Ordu hakkında çeşitli bilim adamları ve araştırmacı yazarlar çok çeşitli konularda araştırmalar yapmışlarsa da bu araştırmalar genel olarak Ordu ilini esas almakta ve Ordu Şehri hakkında fazla bir bilgi vermemektedirler.

İlk defa bu araştırmayla sadece Ordu Şehir Merkezi bütün yönleriyle araştırılmaya çalışıldı. Yapılan bu bilimsel çalışma Ordu Şehri'nin çeşitli yönlerden kapasitesini, kaynaklarını ve bunların yanı sıra sorunlarını da ortaya çıkarmayı amaçlıyor. Böylece Ordu Şehri'ndeki yöneticilere, özellikle yerel yöneticilere şehir yönetiminde önemli ölçüde yardımcı olunacağı da açıktır.

Araştırma sonuçları Ordu Şehri'nin sorunlarının çözümünde, gelişme ve kalkınmasında, şehrin gelişmesinin ve kalkındırılmasının planlanmasında da yardımcı olacaktır.

Araştırma da Ordu Şehri'nde yaşayanların doğal çevreyle karşılıklı etkileşimi coğrafi yöntemin dağılıp, karşılaştırma ve nedensellik ilkeleri göz önünde tutularak önce analitik sonra da sentezci bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Araştırma sırasında şehrin etki alanları belirlenmeye çalışılmıştır. Bazı güçlükler bunun tüm alanlarda belirlenmesini engellemiştir. Bunun en önemli nedeni ise veri eksikliğidir.

Şehir Coğrafya'sı açısından incelenen Ordu'nun şehir olarak kuruluşu ve gelişmesi, coğrafi ortam ve özellikleri ile coğrafi ortamın şehrin gelişimine etkileri ortaya çıkarılacaktır. Fonksiyonel özellikleri ve fonksiyon alanları ayrı ayrı ele alınıp şehrin "ana karakteri" belirlenecektir.

Bu araştırmada Şehir Coğrafyası'ndaki yeni yöntemler ve uygulamalar Ordu Şehri'nde uygulamaya geçirilmeye çalışılmıştır. Şehir içindeki farklı kullanım alanları yapısal ve fonksiyonel olarak ele alınmakta ve sahaya ilişkileri içinde kavranması ön planda tutulmaktadır.

Öte yandan şehir coğrafyası ile uygulamalı (tatbiki) coğrafya arasındaki ilişkide göz önünde tutulmuştur. Hızla artan nüfusun mekandan yararlanması tasvir edilirken bu durum verilerle desteklenmeye çalışılmıştır. Kaynakların ve insanların yönetimi artık rastlantıya bırakılamaz. O nedenle kamu ve özel kesimde yöneticiler sağlam, tutarlı bir coğrafya kültürü yada yaklaşımına sahip olmak zorundadırlar.

Bu araştırmada inceleme alanı belediye sınırı ve belediye m¼cavir alanı ile sınırlanmıştır.

N¼fusun hızla arttığı Ordu şehri'nde, y¼netimde başarılı olmak, sorunları ¼¼zme ve şehrin kalkınmasının sağlanabilmesi amacıyla doğal ve beşeri kaynakların potansiyelinin tespiti ve rasyonel şekilde kullanmasına yardımcı olmak ancak bilimsel araştırmalarla ortaya konacak bilgi birikimine bağlıdır. Üniversitelerin temel işlevlerinden biri de budur.

Ayrıca idari sınırları esas alarak yapılan ¼alıřmalar, Darkot'un da belirttiği gibi "memleketi idare edenlere, maliye ve iktisat¼ılara, sanayi ve ticaretle uğraşanlara, bir kelime ile, memleketi yakından tanımak isteyenlere bilgi vermek bakımından b¼y¼k faydalar sağlayacağı tabidir" (Darkot; 1961:36).

Coğrafyanın ilkelerine bağlı olarak ele alınan konular ve olaylar bir b¼t¼n olarak ele alınmış ve bulunabildiği kadarıyla tarihi gelişimiyle birlikte bug¼nk¼ durumu ortaya konulmaya ¼alıřılmıřtır.

Araştırma sonucu elde edilen veriler, b¼ro ¼alıřmaları ve arazi ¼alıřmaları sonucunda bir araya getirilerek bilgisayar ortamına aktarılarak değerlendirilmeye ¼alıřılmıřtır.

2.2. Araştırma Y¼ntemi

Araştırma y¼ntemimiz i¼inde iki t¼r ¼alıřma birbiriyle bağlantılı olarak s¼rd¼r¼lm¼řt¼r. Bunlar b¼ro ve arazi ¼alıřmalarıdır.

2.2.1. B¼ro ¼alıřmaları

¼ncelikle Ordu şehri'yle ilgili kaynak¼a taraması yapılmıştır. Bu ama¼la Milli K¼t¼phane, ¼eřitli niversite k¼t¼phaneleri, T¼rk Tarih Kurumu ve Ordu şehri'ndeki k¼t¼phaneler taranmıştır.

Daha sonra Ankara'daki ¼eřitli kuruluşlara başvurulmuştur. İller Bankası'ndan 1/25.000'lik paftalar, DMİGM'den iklim verileri, MTA'dan jeolojik oluşuma ait bilgiler, K¼y Hizmetleri Genel M¼d¼rl¼ę¼'nden merkez k¼ylerin haritaları, DİE'den de Ordu'ya ait bilgiler toplanmıştır.

Bunu takiben Ordu şehri'ne gidilerek Valilik ve Belediye Başkanlığı'ndan alınan ¼zel izinle Ordu merkezde bulunan t¼m resmi ve belediyeye bağlı idari birimlerle, ¼zel kuruluşlardan bilgiler toplanmaya başlanmıştır. En b¼y¼k g¼¼l¼kte bu noktada ortaya ¼ıkmıřtır.

şehir Coğrafyası'nda Ordu ¼rneęini incelerken mahalle bazına inilmesi ama¼landıęı i¼in kuruluşlardan mahalle bazında bilgi elde etmek ¼ok zor olmuştur. ¼¼nk¼ kuruluşlardaki bilgiler genellikle "şehir merkezi" ve il¼eler bazında mevcuttur.

“Şehir merkezi” denildiğinde ise işin içine Ordu Şehir merkezine bağlı “merkez köyler”de girmektedir. Bu nedenle özellikle rakamlara dayalı veri elde etmede güçlük çekildi. Bir çok alanda bilgiye ulaşılamadı. Bir çok alanda ulaşılan bilgiler ise tartışma yaratacak biçimdedir.

Kuruluşların bilgi vermek için gösterdikleri çaba araştırmaya güç katmıştır. Ancak bugüne kadar böyle bir istekle karşılaşmadıkları için mahalle bazında veri tespiti sıkıntısı birlikte algılandı. Bir çok kuruluş mahalle bazında veri toplamanın önemini kavradı. Yapılacak şey bu yeni çalışma yönteminin şehir merkezindeki yöneticilerce kısa sürede benimsenip uygulamaya sokulmasıdır. Ayrıca bu uygulamanın kriterlerinin ve veri tabanlarının belirlenerek tüm ülke çapında uygulanmasının yararlı olacağı inancındayım.

Coğrafyacı araştırmacılar kırsal kesimde çalışırken köy bazında, şehirlerde çalışırken de mahalle bazında veri toplayarak çalışmalarını sürdürmelidir. Veri tabanları buna göre oluşturmalıdır. Yapılan tablolar, haritalar, grafikler, sentez ve değerlendirmeler bu ana fikir etrafında organize edilmelidir.

Çalışma alanına ait bilgiler bir yandan toplanırken öte yandan temel haritaların hazırlanması da sürdürülmüştür. Haritalar A4 boyutunda çalışılmıştır. Önce “Araştırma Alanı Haritası” daha sonra 1/25.000’lik Fiziki Harita, Mahalle Sınırlarını gösteren Haritalar hazırlandı. Bu haritalardan yararlanarak araştırma içinde de görüleceği gibi çeşitli haritalar hazırladı. Ayrıca “Fonksiyon Alanları, Eğitim ve Ulaşım Etki Alanları Haritaları” da hazırlandı.

Arazi çalışmaları yapıldıktan sonra elde edilen verilerden yararlanılarak “Tez” yazım çalışmalarına başlanmıştır. Elde edilen veriler çeşitli yönlerden değerlendirilmiştir. Tablolar, grafikler hazırlanmıştır.

2.2.2. Arazi Çalışmaları

Araştırma alanıyla ilgili veri toplama çalışmaları sürdürülürken araştırma süresi içinde arazi bir çok defa incelenmiştir. Ayrıca son defa “Tez Danışmanı” ile araziye çıkılarak incelemeler yapılmıştır.

Yapılan incelemeler sonucu şehrin kurulduğu coğrafi ortamın özellikleri ve bu mekanın şehrin kuruluşuna ve insan yaşantısına nasıl etki ettiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Şehrin fonksiyon alanları yerinde yapılan incelemelerle belirlenmeye çalışılmıştır. Şehrin yakın çevresi ve gelişme yönleri incelenmiştir. Yerinde yapılan gözlemlerle elde edilen veriler karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Çeşitli coğrafi görünümüler fotoğraflarda tespit edildi. Şehrin ilk kuruluşu ve gelişimi ortaya çıkarılmaya çalışıldı.

2.2.3- Önceki Çalışmalar

Ordu Şehri'nin kurulduğu yere ait coğrafyacı bilim adamlarınca yapılan çalışmalar çok azdır. Coğrafi araştırmalar Ordu ili üzerine yoğunlaşmıştır. Bu nedenle burada inceleme alanına yönelik bazı ilginç çalışmalara kısaca değinilecektir.

Ardel'in "Samsun'la Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafi Müşahedeler" adlı makalesinde Ordu Şehri kuruluş alanına yönelik bilgiler verilmiştir (Ardel, 1963:42).

Yücel "Türkiye Coğrafyası" kitabında fazla ayrıntıya inmeden Ordu Şehri'ne ait bazı bilgiler veriyor (Yücel, 1987:27).

"Ordu Kazası Sosyal Tarihi" isimli eserinde Ordu İlini genel olarak ele alan Yediyıldız, "Ordu'da Dört Mevsim" isimli aylık bir dergide "Ordu Adının Kökeni" makalesinde Ordu Şehri'nin kuruluşu ile ilgili çok önemli bilgiler vermektedir.

Ordu Şehri'yle ilgili çok önemli çalışmalar yapan ve önemli bilgiler ortaya çıkaran, yaşamı boyunca Ordu Şehri'ne yönelik çalışmalarıyla daima ön planda olan araştırmacı yazar Sıtkı Çebi'dir. Bu alanda birçok yayını bulunan Çebi'nin eserlerinden en önemlisi Ordu Ticaret ve Sanayi Odası'na yayınlanan "Ordu Tarihi ve 50. Yılda Ordu Şehri" dir.

Çebi, bu araştırmasında Ordu Şehri'nin kuruluş ve gelişmesini başlangıçtan günümüze doğru belli bir tarihi sırayla ele alıp incelemeye çalışmıştır. Ordu Şehri'nde yaşanan önemli olayları anlatmaktadır. Ordu Şehri'nin tarihi ve şehir coğrafyası çalışması yapacaklar için önemli bir kaynaktır.

Ansiklopedilerde Ordu Şehri'ne yönelik bilgiler çok yetersizdir. Genel olarak Ordu ili ele alınmaktadır.

Ordu Valiliğince çıkarılan 1967, 1973 ve 1997 tarihli il yıllıklarında Ordu Şehri'ne yönelik önemli bilgiler mevcuttur. Ancak yetersizdir. İl Yıllıklarından 1973 yılılığı içerik olarak diğerlerinden farklılığı ile dikkat çeker.

Ordu Ticaret ve Sanayi Odası'nca yayınlanan "Ordu 1986" isimli eserde de Ordu Şehri'ne ait önemli bilgiler bulunmaktadır.

"İl Yıllıkları" ve "Ordu 1986" isimli kitaplarda yine Ordu İlini genel olarak ele almaktadırlar. 1967 ve 1973 il yıllıklarında Ordu Şehri'ne ait bilgiler daha fazladır.

I. BÖLÜM

ŞEHİR VE ŞEHİR COĞRAFYASI KAVRAMLARI

1. Şehir Nedir? Tanımı ve Önemi

Türk Dil Kurumu'nun yayınladığı Türkçe Sözlük'te şehir; "Büyük Kent" olarak tanımlanmıştır. Kent-şehir aynı anlamda kullanılmıştır.

Kâmûs-ı Türkî'de şehir; "Büyük belde, büyük kasaba" olarak tanımlanıyor. Şehirleşme; "halkın şehir merkezlerinde toplanması şeklinde ortaya çıkan nüfus hareketi şehir alanlarının genişlemesi ve sayılarının artması." Şehircilik ise; "şehirlerin kurulması, düzenlenmesi, imarı, güzelleştirilmesi ve ekonomik, toplumsal, sağlık ve mali meselelerle ilgili esasları içine alan bilim dalı" olarak tanımlanıyor.

"Şehir" sözcüğü karşılığında Türklerin İslamiyet'i kabulünden önce "Balık" sözü kullanılıyordu. "Kend" sözünün, şehir karşılığı olarak çok eski tarihlerde Türkler tarafından kullanıldığını Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lügati't-Türk adlı sözlüğünden anlıyoruz. Diğer taraftan "şar", "seher" ve "medine" sözlerinin de şehir için kullanıldığını görüyoruz (Ögel, 1978:175).

Felsefe Ansiklopedisinde Şehir; "Tarım dışı bir alanda kurulu kalabalık ve büyük yerleşme yeri" olarak açıklanıyor.

Ana Britannica Ansiklopedisi'nde ise Şehir (Kent); Nüfusu belli bir büyüklüğü ve yoğunluğu aşan, ekonomisi tarım dışı etkinliklerde yoğunlaşan ve kendi nüfusundan başka, etki alanı içinde yaşayanlara da hizmet sağlayan yerleşmelere verilen ad" olarak tanımlanıyor.

Coğrafi Terimler Sözlüğü'nde İzbırak şehri şöyle tanımlıyor: "Köyden ayrı olarak, bir bölgede çeşitli sanat, endüstri ile ticaret, yollar, ulaştırma bakımından böyle bir bölgenin ortasında bulunan büyücek yerleşme yeri."

Almanya'da "standt", İngiltere'de "city", Fransa'da ise "la cité" sözcükleriyle ifade edilen şehir (kent) aslında Latince kaynaklı "civitas" kelimesinden türetilmiştir. Sözcük daha çok yönetsel ve siyasal bir içeriğe sahiptir.

Şehir küçük bir alanda büyük nüfus kitlelerinin bir arada yaşadığı yerleşmelerdir. Şehirlerin en önemli faktörü hiç şüphesiz insandır. Ancak şehirler konutlarıyla, mahalleleriyle, yollarıyla, caddeleriyle, parklarıyla, kültürel alanlarıyla vs.. insan topluluklarınca oluşturulan beşeri tesislerdir. Şehirlerin bütün bileşenleri insanın ortaya çıkardığı ve insan için olan şeylerdir. Toplumsal birer ünite olan şehirler sahip oldukları çeşitli örgütlenmelerle yerleştiği sahadan daha geniş bir alanın hizmetlerini karşılayan merkezlerdir.

Şehirlerin en önemli fiziksel ögesi yapıdır. Şehirde önce yapılar oluşur, öteki ögeler bunu izler. Yapıların işlevleri çok çeşitlidirler. En çok bulunan yapılar konutlardır. Üretim, alışveriş, yönetim, sağlık, eğitim, ulaşım, güvenlik, eğlence, ibadet ve konaklama yapıları konutları takip eder.

Şehirlerin ikinci fiziksel ögesi yollardır. Şehir içi ulaşımı sağlayan yollar zamanla gelişip çeşitlenirler. Sokaklar, toplayıcı yollar, caddeler, bulvarlar oluştururlar. Çağdaş şehirlerle insanlar ve taşıtlar için ayrı yollar vardır.

Şehirlerin bir diğer ögesi alanlardır. Alanlar zamanla işlev ve biçim değiştirerek bağımsız birer öge haline gelirler.

Planlanmış yeşil alanlar şehirlerin bir başka fiziksel ögesidir. Yeşil alanlar çok çeşitlidirler. Parklar, bahçeler gibi...

Şehirler mahalle ve semt gibi alt birimlerden oluşurlar. Belli bir plan dahilinde gelişme gösterirler. Bobek'e göre (1927:216) şehirler "çok yönlü, iktisadi olduğu kadar siyasi ve kültürel bakımdan da kesin hatlarla sınırlanmamış bir bölgenin, kavşak noktasında yer alırlar." Şehirler homojen olmayan bir karaktere sahiptirler.

Şehirlerde yaşayanların sayısı ve buna bağlı olarak oluşan farklı hizmetler, şehrin çeşitli kısımlarında farklılaşmalara yol açar. Bu durum şehirde iskan alanlarında da bir takım değişikliklere neden olur. Şehrin değişik kısımları arasında sürekli ve karşılıklı bir ilişki mevcuttur. Şehre dışarıdan gelip yerleşenlerle birlikte artan nüfus çok çeşitli mesleklerle uğraşırlar. Memur, işçi, serbest meslek sahibi gibi... Şehirler çok çeşitli fonksiyonlara sahiptirler ve çeşitli hizmetler nedeniyle kırsal yerleşmelerden ayrılırlar.

"Şehirlerin bulunduğu sahalarda çevrelerindeki ziraat sahalarına nazaran nüfus ve meskenler yoğunluk kazanmıştır." (Göney 1977:9) Şehrin kenar mahallelerine gidildikçe ziraatla uğraşanların sayısı artmaktadır.

Geleneksel şehirlerin kendilerini yaratan koşullara bağlı özgün bir yapısı vardır. Her şehrin kendine özgü bir görünümü, silueti, havası ve onu bütün öteki şehirlerden ayıran başka, belirgin özellikleri vardır. Bu toplum ve çevre koşulları kadar ulaşım ve iletişim araçlarından etkilenecek ortaya çıkar. Ama zamanla şehirler birbirlerine daha çok benzemeye başlıyorlar. Çünkü yerel el işçiliği yerini çağdaş teknolojiye bırakıyor. Şehirlerin planlama ilkeleri de mal ve hizmet üreten kuruluşları şehir dışına çıkarmayı hedefliyor.

Şehirlerin iletişim merkezi olma özellikleri son dönemlere rastlamaktadır. İletişim çağı adını verebileceğimiz bu dönem şehirlerin yapısını hızla değiştirdiği gibi, şehirlerin sunduğu hizmetlerinde farklılaşmasına da yol açmaktadır. Bu özellik şehirlere bir üstünlük sağlamaktadır.

2. Şehir ve İnsan İlişkileri

Şehirlerin değişen yapısıyla birlikte, şehir toplumu ve şehir insan ilişkileri de değişim göstermektedir. "Sosyal teoride şehir, moral değerlerinin çöktüğü ve sosyal bağların zayıfladığı yer olarak düşünülür." (Tok 1996:44) Köyden, şehre göçlerle birlikte şehirler kültürlerin kaynaşma yeri halini almaktadırlar. Artık şehirli bir çok kültürün bileşkesine sahip "kültürel melezler" halini alırlar.

Şehirlerde insanlar arasındaki temel bağları zayıftır. Akrabalık bağları ve geniş aile yapıları zamanla kopar. Şehirlerde çekirdek aile yapısı ön plana çıkar. Şehirlerde insan ilişkileri zayıflamaktadır. Kırsal kesime nazaran şehirli daha çok insanla ilişki içinde olduğu halde insan ilişkileri ikincil özellik taşır. İlişkiler sığdır. Şehir insanı bir yabancılaşma süreci içine girer. Şehirde her şey çok yoğundur. Şehir insanı belki de bir korunma mekanizması olarak alışılmışlık, kanıksanmışlık duygularını ön plana çıkarır.

"Çünkü; paranın olduğu, paranın ağır bastığı, ticaretin yoğun olduğu, bunların karar alma mekanizmalarının ve organizasyonlarının yoğunlaştığı şehirlerde yaşam bir şekilde ölçüyü ve nesnelliği ön plana çıkarır. Kayıtsızlığın ön plana çıkmasının temelinde de bu yatar" (Nalbantoğlu 1996:44).

Şehir nüfusunun genel nüfusa oranı modern yaşamın "kentli" olup olmadığını tek başına belirlemez. Şehir yaşamının kentli oluşunu, kent yaşamının etkileri kadar kentlerin ekonomik, politik ve kültürel yapıları da belirler.

3. Şehirlerin Tarihsel Gelişimi

Tarihte pek çok kültür, yerleşmişliği bir uygarlık olarak görmüştür. Bu nedenle şehirlerin tarihi biraz da uygarlığın tarihidir. "Eski bir deyimle şehirler, kadim medeniyetler kadar eskidir" (Göney 1977:15).

İnsanlar çok eski çağlardan beri bir arada örgütlü bir biçimde yaşamaktadırlar. Belli yerlerde nüfusun yoğunlaşarak şehirleri oluşturma, çevreden bu nüfusun geçimini sağlayacak kadar gıda maddesi üretimi yapılmasıyla gerçekleşmiştir. Yapılması gereken işleri kendi aralarında ayırarak bir tür ihtisaslaşma ve sonuçta meslek kolları ortaya çıkmıştır. Meslek gruplarına bağlı olarak çeşitli "sosyal sınıflar" teşekkül etmiştir.

Şehirler tarımsal teknolojisinin gelişerek, insanların tükettiklerinden fazlasını üretmeye başlamasıyla doğup geliştiler. Şehir niteliği taşıyan en eski yerleşmeler, tarımsal verimliliğin yüksek olduğu alanlarda kurulmuştur. Zamanla ekonomik zenginlik ve ulaşım kolaylığı şehirlerin gelişimini hızlandırdı. Mezopotamya, Anadolu, Mısır, Hindistan'da ilk kurulan şehirler gibi...

Şehirler açısından ikinci önemli dönem Eski Yunan Uygarlığı Dönemi'dir. Eski Yunanlılar çok sayıda deniz aşırı şehir kurdular. Bugünkü Türkiye'deki bir çok şehirde o zaman kurulmuştur.

"Orta Çağların surlarla çevrili kentleri, bir yandan savunma gereksinimlerinin, öte yandan da güzel görünme kaygusuyla içlerine kapanık kentler olmuşlardır" (Keleş 1976:32).

Ortaçağ'da Ortadoğu ve Avrupa kentleri ticaretin gelişimine paralel olarak gelişme gösterdiler. Böylece ticaret şehirleri kuruldu.

Şehirlerin gelişmesi açısından en önemli aşama Sanayi Devrimiyle birlikte geldi. Yeni üretim biçimi şehirlerde iş olanakları yarattı. Sanayileşmenin ortaya çıkardığı bu yeni şehirlerde fabrika tesisleri, demiryolu şebekesi ve gecekondu dikkati çeker. Avrupa'da bir çok şehirde su şebekesi kurulmasına 19. yy. başlarında başlanmıştır. 19. yy. da şehirlere kenar mahalleler (banliyöler) eklenmeye başladı. Şehirlerde artan iş olanığı nedeniyle kırsal kesimlerden şehirlere yoğun bir göç yaşanmaya başladı. Yine şehirlerde hızla geliştirilen ulaşım şehirlerin hızla büyümesine neden oldu.

Şehirlerdeki bu nüfus artışı şehir topraklarında büyük değer artışlarına neden oldu. Bu da şehirlerin yatayda büyümesinin yanı sıra dikeyde de büyümeye neden oldu. Yeni yapı malzemeleri, yeni yapım yöntemleri ve teknolojik gelişmeler birbirini izledi.

Sanayi Devrimiyle birlikte tüm sanayi dalları eski kentlerin dışına, enerji kaynakları, ulaşım araçları, hammadde kaynakları ve iş gücü arzının ucuz ve kolay olduğu yerlere kaydı. Fabrikaların yakınlarında "işçi kentleri" doğdu.

"Şu halde, Sanayi Devrimi sonrasında, kentleşme sanayileşmenin bir yan ürünü olarak görünür. Bu özel koşullarda, sanayileşme ve kentleşme, ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlı olaylardır. Kentleşme, içinde bulunduğumuz yüzyılın ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur" (Keleş 1976:33).

Öte yandan sanayileşmiş toplumlarda kentleşme, tarihsel gelişim içinde, genellikle kalkınma ile birlikte yürütülmüştür.

Genellikle şehirleşme hızı, az gelişmiş ülkelerde gelişmiş ülkelere nazaran daha fazladır. Gelişmiş ülkelerde şehirleşme duraklama safhasına girmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ise süratli bir şehirleşme dikkati çeker.

20. yüzyıl modern kentlerinin birbirinden farkı gibi görünseler de belirli ortak özellikleri ve bazı temel bileşenleri de vardır. Bunlar ticaret endüstrisi, yönetim, ulaşım, iletişim ve insandır. Şehirler bu bileşenlerin ürünüdür.

4. Şehir Tanımında Yaygın Olarak Kullanılan Kriterler

Yerleşmeleri esas itibarıyla kır ve şehir yerleşmeleri olarak ikiye ayırıyoruz. Coğrafi görünüşleri ve sosyal yapıları farklı olan bu iki tür yerleşmeden “Şehir Yerleşmeleri” yada “şehirlerin” tanımlarında bugüne kadar “klasikleşmiş” bir şekil yoktur. Bu nedenle kır ve şehir yerleşmelerinin sınırlarının tayini konusunda hala tartışma vardır.

Türkiye Nüfus Coğrafyası adlı eserinde Prof. Dr. Alaattin Tandoğan şehir tanımında yaygın olarak kullanılan kriterleri beş grupta toplamıştır (Tandoğan 1994:67).

4.1. İdari Ünvanlar Kistasına Dayanan Tanım

Bazı çalışmalarda idari ünvanlar kistasına dayanan kır-şehir ayrımı yapılmaktadır. Örneğin, DİE öteden beri bu ayrımı esas alır. İl ve ilçe merkezlerini şehir, bucak merkezleri ve köyleri ise kırsal alan olarak kabul eder. Bu durumda nüfusu 2000'nin altında bir ilçe merkezi olan Çanakkale-Bozcaada şehir kabul edilirken, Prof. Besim DARKOT'un ifade ettiği gibi “Nüfusu 10.000'leri geçen bazı yerler sırf kaymakamın oturduğu yer olmadığı için köy sayılıyor” (Darkot 1967:3). Örneğin, 1990 sayımında nüfusu 35.697 olan Zonguldak-Kozlu köy kategorisine girmektedir.

İdari ünvanlar kriterlerine göre yapılan bir diğer ayırım, belediye sınırları içinde kalan alanın şehir sayılmasıdır. Oysa hızla şehirleşmeye sahne olan ülkemizde il ve ilçe merkezi sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği konusu giderek karmaşıklaşmış; belediye sınırları ise, metropoliten yerleşmelerde çevre belediyelerin ortaya çıkışı ile geçersiz kalmıştır. Türkiye'deki belediyelerin %80'i kırsal karakterdeki yerleşmelerde kurulmuştur. Böylece İdari sınırlar kriterinin kent tanımında yanıltıcı niteliği ortaya çıkmış olur.

4.2. Nüfus Miktarı Kistasına Dayanan Tanım

Şehir tanımında en çok kullanılan kistaslardan biridir. Bu kistasa göre nüfusu belli bir miktarın üstünde olan yerleşmeler şehir, bu miktarının altında olan yerler ise köydür.

442 Sayılı Köy Kanunu'nda nüfus esasına göre bir sınıflandırma yapılmaktadır. Nüfusu 2.000'den aşağı olan yerler bu kanuna göre “Köy” sayılır. 2.000 ile 20.000 arasında olan yerler “Kasaba” 20.000'den fazla nüfusu olan yerler ise “Şehir” sayılmaktadır.

Bu sınırlara aynen uyulmasa da nüfus kistasının kolaylığı ve pratikliği sebebiyle resmi kuruluşlar ve hatta çeşitli bilim alanı uzmanları, nüfus kriterini kullanmayı uygun bulmuşlardır.

Bu konuda coğrafyacı bilim adamlarımız arasında da görüş birliği sağlanamamıştır. Araştırmalarında 3.000 nüfus sayısını sınır olarak alanlar Hamit Sadi Selen ve Besim Darkot'tur. Bu rakamı 5.000 olarak kabul edenler Necdet Tunçdilek ve Erol Tümertekin'dir.

Erol Tümertekin 1958'de 5.000 rakamını kabul ederken daha sonra 1965'te bu sınırı 10.000'e çıkarmıştır.

Coğrafyacılar arasındaki bu görüş ayrılıklarına rağmen bilhassa 1960'lı yıllardan sonra devletin resmi istatistiklerinde, şehir plancıları ve iktisatçılar arasında 10.000 nüfusun köy-şehir ayrımında bir sınır olarak alındığı görülür. Ama nüfusu 10.000'nin altında olduğu halde şehir karakteri gösteren ve 10.000'nin üstünde olduğu halde şehir karakteri göstermeyen yerleşmelerde mevcuttur.

Nüfus kriteri kullanım kolaylığı ve pratikliği sebebiyle çoğu zaman tercih edilen ve kolay kolay terk edilemeyecek bir kriteridir

Konunun bu pratik yönüne temas eden Prof. Besim Darkot, neden nüfus kıstasını tercih ettiğini şu sözlerle açıklar: "Coğrafyacı belli bir anda memlekette kırsal ve kentsel yerleşmelerin karşılıklı vaziyetlerini tespit etmek, bunların zaman içinde ne yönde ve ne hızla değiştiğini izlemekle sorumludur. Bunun için pratik, erişilmesi mümkün bir yol arar. Bir yerleşme noktasının nüfus sayısının doğrudan doğruya fonksiyonu yansıtmasa bile bu sayı ile şehir fonksiyonu arasında bir bağlantı bulunduğu, nüfus arttıkça iş bölümünün geliştiğini ve tarımsal fonksiyonun gerilediğini kabul ediyoruz" (Darkot 1967:7).

Büyük coğrafyacı Darkot'un bu belirleyici sınırı 3.000'e indirme teklifine karşılık, son 30 yılda devlet kuruluşları tarafından tercih edilen ve kullanılan 10.000 nüfus eşiğinin zaman içindeki gelişme ve değişmelerin gerisinde kalarak yetersiz duruma düştüğü görülmüştür.

"Kent tanımlamasında nüfus kıstasının yeterli olmadığı, gerçek kentin tutarlı sosyo-ekonomik kıstaslara dayalı olarak tanımlanabileceği, nüfusun bunlardan yalnız biri olduğu" düşüncesiyle Devlet Planlama Teşkilatı tarafından "Kent Eşiği Araştırması" adı altında bir çalışma yapılmıştır. Bu araştırmada "Türkiye'de, Kent Eşik Nüfusu sayılan 10.000'den fazla nüfuslu yerlerin %30'unun kent niteliği taşıdıkları, 20.000 ve 50.000 nüfus sınırlarında birer eşik olduğu, 50.000 nüfus eşiğinin objektif şartlarda daha gerçekçi oluşuna karşılık, subjektif şartlarda, yani Türkiye'nin kendine özgü daha küçük yerleşme birimlerine dayalı fiziki yapısı dikkate alındığında 20.000 nüfusun Kent Alt Nüfus Eşiği olarak belirlenmesinin daha uygun görüldüğü" sonucuna varılmış ve buna uygun olarak, şehirleşmeyle ilgili tüm konularda bundan böyle kentli nüfus tabanı olarak 20.000 nüfusun esas kabul edilmesi tavsiye edilmiştir. VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda şehir nüfusu, bu tavsiyeye uygun olarak hazırlanmıştır.

Coğrafyacılar nüfus sayılarının yanı sıra başka ölçülerde aramışlardır. Bunlardan biri de nüfus yoğunluğudur. Şehirlerin nüfus yoğunlukları alanına, bölgeye ve zamana göre değişmektedir. Büyüklük ve yoğunluğa ayrıca ikâmetgahlar arasındaki mesafeyi, diğer bir ifadeyle “ikâmetgah yoğunluğu’nu” katanlarda vardır.

4.3. Ekonomik Fonksiyon Kıstasına Dayanan Tanım

Bu kıstasa göre, bir yerleşmede yaşayanlar içinde faal nüfusun hiç değilse yarından fazlası, geçimini geniş anlamıyla topraktan sağlıyorsa o yerleşme noktası kırsal bir yerleşmedir. Eğer faal nüfusun yarından fazlası, geçimini tarım dışı faaliyetlerden, endüstri, ticaret, serbest meslek ve hizmetlerle sağlıyorsa, o yerleşme yeri şehirdir.

Yukarıda, ülke çapında yapılan araştırmalarda, kır-şehir ayırımında 3.000 nüfusun sınır olarak alınmasını uygun bulan Prof. Besim Darkot, “Ekonomik fonksiyon kriteri, şehir ve köyün organik tarifine hemen hemen kesin olarak uyduğu için bu iki yerleşme kategorisinin ayırımında faydalanılacak en bilimsel, belki de tek bilimsel kriter gibi görünür” diyerek bu kriterin önemini vurgular (Darkot 1967:4).

Ancak bu kritere göre kır-şehir ayırımı yapılıncı büyük güçlüklerle karşılaşılacağını belirtir. Ekonomik fonksiyon kriteri, yerleşmelerin nüfus sayısından ayrı olarak ele alınınca, ülkedeki bütün yerleşme noktalarını birer birer elden geçirip hangilerinin köy, hangilerinin şehir olduğunu belirlemek gerekir. Buna da eldeki istatistiki bilgi kaynakları imkan vermez diyerek pratik çözüm olarak belli bir nüfus miktarının kıstas olarak alınmasını önerir.

“Fonksiyonel sınıflandırmada çalışan nüfusun, tarım dışı fonksiyonel alanlarda faaliyet gösteren miktar ve yüzdeleri esas alınabilir. Nüfusun %50’den fazlası tarım dışı sektörlerde çalışıyorsa orası kent sayılabilir. Kent nüfusunun geniş ölçüde topraktan kopmuş olması gerekir” (Doğanay 1994:412-414).

4.4. Sosyolojik Tanımlar

Sosyologların tanımları gözden geçirilirse, kenti oluşturan ana değişkenlere hepside ayrı ayrı temas etmekle birlikte, farklı konulara ağırlık verirler. Bir sosyolog kenti, “toplumsal bakımdan benzerlik göstermeyen fertlerin meydana getirdiği, nispeten geniş, yoğun nüfuslu ve devamlılık vasfı olan yerleşmelerdir” şeklinde tanımlarken bir diğeri “kentle-köyü birbirinden ayıran kıstaslardan birincisinin büyüklüğü, diğeri ise sosyal temasların miktarı” olduğuna dikkat çeker.

Sosyal Bilimler Ansiklopedisi’nde ise kent, “bir takım belirti toplumsal vasıfları bulunan, bir belediye tüzel kişiliğine sahip, kendine mahsus bir idare sistemi olan, çeşitli iktisadi teşebbüsler idare eden ve geniş bir toplumsal değişme ve gelişme programı takip eden, belirli bir yerde yığılmış nüfus topluluğu” olarak tanımlanıyor.

“Sosyologların yaptığı tanımlarda heterojenlik, teşkilatlanma, entegrasyon ve ihtisaslaşma gibi kriterler vurgulanır. Heterojenlik; kent içinde farklı sosyal sınıfların, gelir gruplarının ve farklı kültürel kökenlerden gelmiş insanların bir araya gelmesini ifade eder.

Teşkilatlanma, kırsal alanda görülen kişisel ilişki ve bağların yerini, anonim ilişkilerin iş ve menfaat bağlarının almış olması anlamına gelir. Kentte anonim ilişkiler yoğunudur. Sosyal hayatın her yönü bunun etkisindedir.

Entegrasyon, heterojen insan grupları ve bunların getirdiği farklı kültür birikimleri ve sosyal ilişki biçimlerinin kent potasında eriyerek zaman içinde bir kent kültürü oluşturması sürecini ifade eder.

İhtisaslaşma ve işbölümü ise, teknolojik gelişmenin getirdiği bir aşama olup, yine kentler aracılığı ile kontrol edilmekte ve yaygınlaşmaktadır.

Bütün bu sosyolojik kıstaslar, kent tanımı açısından geçerli ve önemli kıstaslar olmalarına karşılık diğerleri gibi tek başlarına yetersiz kalmakta ve kent gibi karmaşık bir olguyu tanımlamaya yetmemektedir” (Çezik 1982:25).

“Sosyologlara göre şehir, insan ilişkileri yönünden ele alınmaktadır. Dolayısı ile şehir, içinde yaşayan toplumdur. Şehirlerde diğer canlılar gibi doğar, büyür ve ölürler” (Ergen 1981:2).

4.5. Şehir Plancılarının Kent Tanımı

Kenti bir planlama birimi olarak alan şehirciler, kent terimini “bir veya birden fazla belediye ile bunların sınırları dışında kalmakla beraber, hepsi birlikte bir bütün teşkil eden köysel ve tarımsal hayattan ayrılmış, büyük ölçüde şehir ihtiyaçları için elverişli bir birim teşkil edecek şekilde birbirine bağlı toplumsal, iktisadi ve gelişme problemleri bulunan kentleşmiş veya kentleşmekte olan civar bölgeler toprakları”nı ifade etmek üzere kullanırlar (Keleş 1961:22).

Şehir plancıları genel olarak belediye kavramını tarımsal yaşamdan ayrılıp ayrılmamayı, toplumsal sorunların bulunup bulunmamasını köy-şehir ayrımında kıstas olarak kullanırlar.

4.6. Coğrafyacıların Şehir Tanımı

Fransız ve İngiliz coğrafyacılar şehirler için özellikle şehre has hayat tarzı üzerinde durmuşlardır. İsveçli şehir coğrafyacısı Enequist ise şehirler içindeki içtimai farklılaşmalar üzerinde durmuştur. Alman coğrafyacılar göre şehir; insanların ikamet ettiği ve faaliyetlerinin toplandığı, yüzyıllardan beri devlet politikası, ticaret ve kültürün biraraya gelerek zirveye ulaştığı ve tüm görüntüsü içinde en koplike şekilde oluşmuş bir

kültürel landscape'dir. Bobek'e göre şehir; iktisadi olduğu kadar siyasi ve kültürel bakımdan da kesin haklarla sınırlanmamış bir bölgenin kavşak noktasıdır. Mayer'e göre şehir; homojen olmayan karaktere sahip bir yerleşmedir.

Süha Göney'e göre şehir; yüksek nüfus kesafesine sahip ve nüfusu çok olan yerleşmelerdir. Resmi ve özel binalar, cadde ve sokakları, parkları vs. ile insan topluluklarının coğrafi peyzaj üzerinde hakettikleri beşeri tesislerdir. Haluk Cillov'a göre şehir; nüfusun 10.000 civarına yükselen, ziraat yanında bilhassa sanayi, ticaret ve nakliyecilik, serbest meslekler gibi.. çeşitli iktisadi faaliyetlerin halkın geçim kaynağını teşkil ettiği yerleşmelerdir.

Ali Özçağlar'a göre şehir; bünyesinde barındırdığı insanların hemen hemen bütün ihtiyaçlarını başka yerleşmelere muhtaç olmadan yerinde karşılayabilecek fonksiyonlara haiz olan, alt ve üst yapı bakımından fazlaca eksiği olmayan, 20.000'nin üzerinde (veya 20.000'nin biraz altında) nüfusu bulunan belediye örgütlü yerleşmelerdir.

Şehir tanımı konusunda henüz bütün araştırmacıların ve coğrafyacıların ortaklaşa kabul ettiği bir tanım yapılabilmiş değildir. Ancak şehrin özelliklerini gözönünde tutarak kanaatimce yapılan tanımlar içinde uygun olanı Ali Özçağlar'ın yaptığı tanımdır.

4.7. Sonuç

Buraya kadar yapılan açıklamalar, kentin tek bir kıstasa dayalı olarak tanımlamasının mümkün olmadığını gösterir. Şehir tanımı için belli temel kriterlere oturtulmuş, tamamlayıcı kıstaslarla da desteklenmiş sağlam bir senteze ihtiyaç vardır.

"Bu sentezin temel kriterini denetim fonksiyonu oluşturur. Kent, tarım dışı üretimin denetlendiği yerdir. Bu sanayi öncesi, sanayi ve sanayi sonrası dönemlerde de böyledir. Kentlerin denetim fonksiyonları hiç değişmemiş, ancak zaman içinde genişlemiş ve kapsam kazanmıştır. Şu halde temel fonksiyonu budur. Tamamlayıcı fonksiyonlar, ya da bağlı değişkenler ise nüfus büyüklüğü, üretim biçimi, heterojenlik, entegrasyon, teşkilatlanma, ihtisaslaşma ve iş bölümüdür" (Çezik 1982:27).

Sonuç olarak şehir tarım dışı ve tarımsal tüm üretimin denetlendiği, dağıtımın koordine edildiği, ekonomisi tarım dışı etkinliklere dayalı, teknolojik gelişmenin beraberinde getirdiği örgütlenme, ihtisaslaşma ve iş bölümünün en yüksek dereceye ulaştığı yerlerdir. Karmaşık ve dinamik bir mekanizma sürekli işler.

Şehircilik uzmanlarından Ruşen Keleş "Kentbilim İlkeleri" isimli eserinde Kentleşme nedenlerini: Ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik nedenler olarak dört grupta inceler.

"Türkiye Beşeri Coğrafyası" adlı eserinde Hayati Doğanay kenti belirleyen kriterleri dört bölümde ele almıştır. Yerel yönetim kriteri, planlama kriteri, nüfus kriteri ve ekonomik (iktisadi) fonksiyonlar kriteri olarak incelemiştir.

Kent tanımında kullanılan kriterleri çeşitli yönleriyle ele aldıktan sonra kısaca dar anlamda “kentleşme” kavramı üzerinde durmakta da yarar vardır.

Kentleşme, bir ülkede veya bölgede yaşayan kentli nüfusun genel nüfusa oranı şeklinde ifade edilir. Ne varki kentleşmenin bu şekilde tanımlanması dinamik bir sürecin bir anlık durumunun belirlenmesinden başka bir şey değildir. Oysa kentleşme, bir anlık bir durum değil, zaman içinde sürekli değişimin bir göstergesidir. Böylece zaman faktöründe işe karışmasıyla kentleşme hareketini “bir ülkede veya bir bölgede belli bir ölçüye göre kent sayılan yerlerin sayısının çoğalmasını ve bu yörelerin nüfus ve alanca büyümesini belli bir zaman aralığı içinde sağlayan bir nüfus birikim sürecidir” (Keleş 1961:31) şeklinde açıklayabiliriz.

Şehir toplumları çok değişik sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerle uğraşır. Bu nedenle şehir yerleşmelerinin hepsini niteleyen bir tanım yapılması zordur.

Şehir, insan eserlerinden oluşan kültürel bir çevredir. Hiçbir şehir kendi kendine yeterli değildir. Çevresiyle bir bütündür. Çünkü şehirler çevrelerinde yaşayan kırsal nüfusun çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan hizmetler verirler. Bu hizmetlerle çevresini etkilerler.

5. Şehirleşme ve Şehirleşmeyi Etkileyen Nüfus Hareketlerinin Nedenleri

Şehirleşme oluşum bakımından üç şekilde gelişir:

- a) Yeni şehir oluşumu ve yerleşim olanakları.
- b) Kırsal alandaki yerleşmelerin nitelik değiştirmesi, yeni hizmet ve sanayi kesiminin kırsal alanlara getirilerek buralardaki yerleşmelerin şehir niteliği kazanmaları.
- c) Mevcut ve geçmişten gelen şehir yerleşmelerinin gelişerek ve değişerek metropolleşmesi.

Şehirleşmeyi etkileyen nüfus hareketlerinin nedenleri ise genel olarak şunlardır:

I. Kırsal Alandaki Yapısal Değişmeler: Kırsal alanda ekonomik etken olan tarımda verim düşüklüğü, gelir azlığı, mülkiyet dağılışı, toprağın küçük parçalara bölünmesi, makinalaşmadan verimli şekilde yararlanılmaması, tarımda makinalaşma sonucu kırsal kesimden şehirlere doğru göçlerle nüfus hareketi başlar.

II. Şehirlerin Özendirici Olanakları: Şehirlerde hizmet kesiminin yaygın oluşu, ekonomik, sosyal ve kültürel olanakların kırsal kesime göre üstün düzeyde olması nüfusun şehirlere göçmesinin önemli bir nedenidir.

III. Kültürel Etmenleri: Kültürleşmenin birey üzerine etkisi büyüktür. Buda kentlere nüfus yönelmesini etkiler.

IV. Ulaşım Kolaylığı: Teknolojik gelişmeler ve ulaşım olanaklarının gelişmesi, artışı ve yer değiştirmenin kolaylaşması da şehre olan nüfus hareketini artırır.

6. Şehirlerin Genel Fonksiyonları

6.1. Şehir Coğrafyası'nda Fonksiyon Kavramı

"Şehir coğrafyasında fonksiyon deyince, bir yandan mekana ihtiyaç gösteren faaliyet ve faydalanmalar, diğer yandan şehrin yakın ve uzak çevresi ile olan ilişkisi ve bağlantıları (bunlardan ulaşım gerilimleri doğmaktadır) anlaşılmaktadır" (Denker 1976:23).

Şehir içinde farklı alanların meydana gelişi şehrin sahip olduğu merkezi fonksiyonlara bağlıdır. "Fonksiyonlar özellik ve karakterlerine göre ya da etki alanlarına göre" araştırılır (Denker 1976:24).

DICKINSON İkamet, çalışma, dinlenme ve ulaşımı şehrin dört temel fonksiyonu olarak kabul eder. BOESLER ise şehrin şehir dışı çevre ile olan ilişkisini ortaya koyar.

Fonksiyon dinamik bir elemandır. "Şehrin strüktürü ise, fonksiyonların mekan içinde farklı bir şekilde toplanması ve kombine olması veya diğer bir ifade ile fonksiyonların mekânî tanzim ve düzenleridir" (Denker 1976:25).

Her bilim dalında çeşitli şekillerde kullanılan fonksiyon kelimesinin Karaboran'a göre geniş anlamda manası "zaman içinde akıp giden faaliyetler veyahut yapılan iş" dar anlamda manası ise "bireysel hareketlerin birbirine karşılıklı bağımlılığı"nın ifadesidir. Fonksiyonlar coğrafyada birbirine karşılıklı bağımlı durabilen faaliyetlerdir. Bir şehirdeki faaliyetler sürekli insanlara bağlıdır. Bireysel faaliyetlerde çok çeşitlidirler. Bazen bu faaliyetler oldukça geniş sahaları da etkisi altına alabilir. Şehirde yakın ve uzak çevre arasında olan iş bölümü mevcuttur. Bu iş bölümü çok yönlü olabilir. Şehre ait fonksiyonlar lokal, bölgesel, bölgeler üstü kategorilerden biri için de olabilir. Şehrin genel görünümü fonksiyonları yansıtır.

Fonksiyonlar temel ve tali faaliyetlere ayrılır ve ikisi arasındaki ilişki şehrin büyüklüğüne bağlı olarak değişir. Şehirler fonksiyonlarına göre sınıflandırılabilir. Bazı coğrafyacılara bunu yapmışlardır.

Şehrin çeşitli fonksiyonlara sahip olması, dolayısıyla nüfusun ihtiyaçlarını karşılaması için şehirde birbirinden farklı kısımların meydana gelmesine ve gelişmesine neden olur. Şehirlerde bir çok fonksiyon ve faaliyet devam eder. İktisatçıların iş bölümü, coğrafyacıların "şehirselleme" dedikleri bu özellik şehir içindeki farklı kullanışların oluşumuna neden olur.

Şehirlerde farklı kısımlar farklı amaçlarla kullanılırlar. Şehir içi arazi kullanılışı gelişi güzel değildir. Planlama yapılarak kullanılır. Plancı ile coğrafyacının plan anlayışı farklıdır. Şehir plancısı hali hazır durumu ele alır, gelecekteki gelişmeyi buna göre planlar. Coğrafyacı ise hali hazır durumu gelişmenin bir eseri olarak kavrar. Fonksiyon devamlılığı ve değişimi şehrin bütünü içinde kavramaya çalışır.

Şehir içi farklı sahaların yani fonksiyon alanlarının tespitinde “analitik yöntem” başvurulur. Şehirdeki tüm binaları, bunların özelliklerini, şehirde yaşayan nüfus ve bunun dağılışını, şehir içindeki farklı meslek ve sosyal grupları, araziden faydalanmayı inceler. İstatistik yöntemine başvurulur. Alanların fonksiyonları tespit edilir.

Şehirlerin merkezi fonksiyonları idari, kültürel, ekonomik, ulaşım ve hizmet fonksiyonları olarak beş gruba ayrılır. Şehirler sahip oldukları fonksiyonlar sayesinde giderek gelişirler. Şehirlerin çevreleriyle olan ilişkileri karmaşık ve iki yönlüdür. İki şehirde yoğunlaşan büyük nüfus kütlelerinin ihtiyacı olan gıda maddelerinin ve sanayi kuruluşları için gerekli hammaddenin çevreden sağlanması, ikincisi ise şehirselleşen hizmetlerin çevreye götürülmesidir.

Şehirlerin genel fonksiyonlarını çeşitli yönlerden ele alıp fazla ayrıntıya inmeden incelemeye çalışalım.

6.2. Şehirlerin İdari Fonksiyonu

Bir yerin merkez olabilmesi için gerekli şartlardan biri idari fonksiyondur. İdari fonksiyonu gerçekleştiren idari birim ise valilik ve kaymakamlıklardır. Bunlara bağlı sağlık, eğitim ve emniyet hizmetleriyle ilgili birimlerdir.

Şehirler mülki bakımdan faaliyetleriyle çevrelerindeki sahalarla doğrudan doğruya ilişki halindedirler. İdari merkezler, kendilerine ait birimlerin yönlendirilmesi ve kalkındırılmasında söz sahibidirler. Ancak mevcut sistem bazı sorunlara neden olduğu için idari yetkilerin bir kısmının yerel yönetimlere devredilmesi görüşü giderek ağırlık kazanmaktadır.

6.3. Kültürel Fonksiyon

Şehirlerde toplanmış olan hizmetlerin bir kısmını da kültürel fonksiyon oluşturur. Kültürel fonksiyonlar ekonomik ve idari fonksiyonlar kadar olmasa bile şehirlerin gelişmesinde ve önemlerinin devamında başlıca etkenlerden biridir.

Şehirler kültürel faaliyetlerin doğup gelişmesinde önemli bir fonksiyona sahiptirler. Kırsal kesimde yaşayanların çeşitli kültürel faaliyetleri tek başına yürütmesi güçtür. Üniversiteler, tiyatrolar, sinemalar, sanat galerileri gibi... kültürel etkinlik kuruluşları şehirlerde bulunurlar. Günlük gazeteler şehirlerde yoğun olarak dağıtılır. Yerel basında şehirlerde güçlüdür. Şüphesiz bu faaliyetlerin tümü şehrin kültürel fonksiyonunu oluşturur. Ona özellik kazandırır.

6.4. Ekonomik Fonksiyon

Şehirlerin en önemli fonksiyonlarından biri de ekonomik fonksiyondur. Her şehir ekonomik açıdan belirli bir alanın merkezi durumundadır. Ekonomik fonksiyonun başında ticari faaliyetler gelir. Şehirlerde önemli ölçüde mal ve hizmet değiş tokuşu olmaktadır.

Şehirler dar veya geniş bir çevrenin merkezi olup belli bir hinterlanda (etki alanına) sahiptirler. Ulaşım sistemlerinin gelişimi şehrin ekonomik fonksiyonunun önemini artırmıştır.

Sanayi faaliyetlerinin gelişmesi şehirlerin etki alanlarında değişikliklere neden olmuştur. Sanayinin ihtiyacı olan maddeler ve enerji kaynakları uzak bölgelerden gelebilir.

Şehirlerde toptan ve perakende satış yapan işyerleri mevcut olup bu işyerleri şehir halkı ve çevrenin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar.

Şehirlerde yaşayan nüfus gruplarının çeşitli meslek gruplarına dağılımları aktif nüfusun ve şehrin genel fonksiyonel özelliklerini de ortaya çıkarır. Bu incelemenin dikkatle yapılması gerekir.

“Şehrin merkezîyet gücü, her şehir yerleşmesinde hakim olan ve bir bakıma onu yaşatan ve gelişmesine yön veren temel faaliyetlere dayanır” (Denker 1976:13).

6.5. Ulaşım Fonksiyonu

Şehirler çevreleri için ulaşım fonksiyonu yönünden de merkezi yerlerdir. Şehir ile çevresindeki yerleşim birimleri arasındaki mevcut ulaşım ağı, oradaki ekonomik ilişkinin derecesini ortaya koyar. Çünkü yollar, ekonominin ve onun bir kolu olan ticaretin gelişmesini sağlayan önemli bir alt yapı elemanıdır.

Şehirlerdeki ihtiyaç maddelerinin bir çoğu gelişen ulaşım sistemleri sayesinde dışardan gelir. Ulaşım sistemleri şehrin etki alanlarıyla, kırsal kesimle bağlantısını sağlar. Yol kavşağında yer alan şehirler hızla gelişir.

Şehirlerin genel ulaşımı kara, deniz, demiryolu ve hava ulaşımı ile diğer merkezlere ve ülkeye bağlanır. Şehirler ulaşımın düğüm noktalarıdır.

Bunun dışında şehir içi ulaşım da büyük önem arzeder. Yaya ulaşımının yoğunluğu, caddelerin araçlarla kullanımı, yaya geçidi ve kavşaklar, mahalle ve sokak içi ulaşım, köprüler, alt ve üst geçitler, duraklar, toplu taşıma sistemleri vs. şehir içi yaşamın vazgeçilmez unsurlarıdır. Şehirde “birleştirici” özelliğe sahiptirler.

6.6. Hizmet Fonksiyonu

Hizmet fonksiyonu, köy ile şehiri birbirinden ayıran en önemli faktörlerden biridir. Şehirler bankacılık, sigortacılık, eğitim, sağlık, lokantacılık, otelcilik gibi... hizmet alanlarında da çevrelerinin merkezi durumdadırlar.

Hizmet sektörüne ait kuruluşlar, o kentin nüfusuna ve çevresindeki ekonomik etkinliklere göre az veya çok olabilirler. Onun için bu açıdan şehirler arasında önemli farklılıklar vardır.

Şehirler çok çeşitli hizmetlere sahiptirler. İdari, ekonomik ve toplumsal fonksiyonları çok önemlidirler. Hizmetlerden biri bazen diğerlerinin önüne geçebilir. Şehir bu fonksiyona göre gelişir.

7. Şehirlerin Genel Fonksiyon Alanları

Şehirlerin genel fonksiyon alanlarını, ana fonksiyon özelliklerine göre çeşitli kısımlara ayırmak mümkündür.

7.1. Konut (İkâmetgah) Alanları:

Şehirde yaşayan nüfusun yaşadığı konut alanlarının mahallelere göre tespiti. Alanlarının dağılışının belirlenmesidir. Konutların tek katlı, iki katlı, villa tipi gibi... ayrılımları ve mahallelere göre tespiti, nüfusun sosyal yapısını belirlemeye yardımcı olur.

7.2. İş ve Ticaret Alanları :

Şehirde iş yerlerinin, toptan ve perakende satış yapan dükkanların, büroların tespiti şehrin ekonomik olarak yüklendiği görevleri belirleme bakımından büyük önem arz eder. Dükkanlar cinslerine göre ayrılabilir. Bu ayrımın detayı araştırılan konuya göre değişir. Günlük ihtiyacı karşılayanlar, tek çeşit mal satanlar ve çeşitli mal satanlar belirlenebilir.

Şehirde pazar yerleri, meyve-sebze hal yerleri ve bunların etki alanları tespit edilmelidir.

7.3. Sanayi Alanları

Şehirde sanayinin yer aldığı alanlar, binaları belirlenerek bunların etki alanlarıyla ilişkileri incelenmelidir. Enerji ve hammadde temini tespit edilmelidir. Mamul maddelerin dağılışı da incelenmelidir.

7.4. Eğitim ve Kültür Alanları

Şehirlerde eğitim kuruluşlarının alanları, dağılışları, özelliklerinin yanı sıra kültürel faaliyetlerin yapıldığı alanların incelenmesi gerekir. Bu faaliyetlerin çevreyle ve şehirde yaşayanlarla ilişkileri araştırılmalıdır.

7.5. Sağlık Alanları

Şehirdeki hizmetler fonksiyonunun gereği olarak eğitim ve kültür alanlarının yanı sıra sağlık alanlarının da bilinmesi gerekir. Şehirdeki sağlık kuruluşları, görev yapanlar ve bunların şehre dağılışı, karşılıklı etkileşimi, şehir ve çevreyle ilişkileri araştırılmalıdır.

7.6. Turizm Alanları

Şehir yaşamında önemli yer tutan unsurlardan turizmin şehirdeki önemi, turizm alanları, turistik tesisler ve bunların dağılışı, şehir içi ve çevreyle etkileşimi araştırılmalı ve şehre etkileri dikkatle incelenmelidir.

7.7. Dini Alanlar

Şehirde yer alan ibadethaneler, mezarlıklar ve dini hizmet veren kuruluşlar, dinsel alanlar içinde ele alınıp incelenmelidir. Ayrıca şehrin gelişmesini etkileyen dini binalar (cami, medrese, türbe gibi...) araştırılmalıdır.

7.8. Spor Alanları

Şehirdeki spor alanları, sportif tesisler ve sporla ilgilenen kuruluşlar, bunların şehir ve çevreyle etkileşimi ortaya konulmalıdır.

7.9. Yeşil Alanlar

Şehir içinde insanların dinlenme, gezme alanları olan yeşil alanlar yani parklar ve bahçelerle bunların şehir içi dağılımı, şehirle ilişkisi belirlenmelidir. Yeşil alanlar şehirlerin nefeslendiği alanlardır.

7.10. Şehir İçi Ulaşım Alanları

Şehirde ulaşımı sağlayan alanlar, kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşımlarından hangileri mevcutsa bunların incelenmesi, şehrin çevresiyle bağlantıları, ayrıca şehir içi ulaşımın özellikleri, dağılışı ve şehir içi ulaşımında etkili olan unsurlar, şehirdeki ulaşım araçları, otogar, benzin istasyonları ve bunların dağılışlarının incelenmesi şehrin özelliklerini belirleme de yardımcı olur. Ayrıca şehrin haberleşme alanları da bunun içinde ele alınıp incelenmelidir.

7.11. İdari Alanlar

Şehir yönetiminin yapıldığı binalar, bunların şehir içi dağılışı, bu dağılışın şehirde yaşayanlara etkisi, bu kuruluşlarda görev yapanlar ve idari alanların çevreyle etkileşiminin incelenmesini kapsar.

7.12. Güvenlik Alanlar

Şehirde güvenliği sağlayan güvenlik güçleri, bunların şehir içi dağılışı ve etki alanları, çevreyle etkileşimini kapsar. Aslında güvenlik alanları da eğitim, kültür, sağlık gibi... çeşitli fonksiyonel alanlarla birlikte idari alanların bir kısmını oluşturur.

Bu fonksiyon alanlarının yanı sıra özellik arz eden birçok hizmet faktörünün dağılışı alanları da araştırmaların niteliğine bağlı olarak incelenebilir. Örneğin; eğlence alanları, şehir sınırları içinde yer alan tarım alanları gibi.

8. Şehirlerin Sınıflandırılmasından Bazı Örnekler

Şehirlerin sınıflandırılmasında çeşitli araştırmacılar birbirinden çok farklı şehir tasnifleri yapmışlardır. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

1. Jenetik Sınıflama : a) Tarih öncesi, b) Klasik devir, c) Roma, d) Ortaçağ başındaki, e) Modern şehirler.

2. Morfolojik sınıflama : a) Dairevi şekle sahip şehirler, b) Uzanmış şekle sahip şehirler, c) Parçalı şekle sahip şehirler d) Birleşmiş şekle sahip şehirler.

3. Biyolojik Sınıflama : a) Eopolis, b) Polis c) Metropolis, d) Megalopolis, e) Tyrannopolis, f) Nekropolis

4. Şehirleri Genişliğine Göre Sınıflandırma

5. Şehirlerin Nüfuslarına Göre Sınıflandırma

a) Nüfusu 20001-100000 arası olanlar = Küçük Kentler

b) Nüfusu 100001-200000 arası olanlar = Orta Büyüklükte Kentler

c) Nüfusu 200001 + olanlar = Büyük Kentler

Prof. Hayati Doğanay ise (1994:421) nüfusu 100.000'den az olanlara küçük kent, 100.000-1.000.000 arası olanlara büyük kent, 1.000.000-10.000.000 arası olanlara metropoliten kent ve 10.000.000'dan fazla olanlara megakent denilmesini uygun bulur.

6. Şehirlerin Fonksiyonlarına Göre Sınıflandırılması

Prof. Süha Göney :

A) İktisadi Fonksiyonlarına Göre;

1. Ziraat ve Pazar Şehirleri

2. Ticaret Şehirleri

3. Sanayi Şehirleri

3.1. Madencilik Şehirleri

3.2. İmalat Şehirleri

4. Münâkale (Ulaşım) Şehirleri

B) Kültürel Fonksiyonlara Göre;

1. Dini Şehirler
2. Üniversite Şehirleri

C) İdari ve Siyasi Fonksiyonlarına Göre; şehirleri üç ana gruba ayırıyor (Göney 1977:152-221).

7. Şehirlerin Coğrafi ve Topografik mevkii özelliklerine göre sınıflandırılması

- a) Şehirleri, coğrafi mevkii'ne göre sınıflandırma
- b) Şehirleri, topografik mevkii'ne göre sınıflandırma.

Şehirlerin çeşitli mevkii tipleri Göney'e göre (1977:238) şöyledir:

1. Aşındırma yüzeyleriyle ilgili mevkiler (Düzlük, Alçak ve Yüksek mevkiler)
2. Akarsu vadisiyle ilgili mevkiler (Boyuna ve Enine vadiler)
3. Göllere göre mevkiler
4. Denizlere göre mevkiler olarak dört gruba ayrılır.

Diğer bazı sınıflandırmalara göz atarsak bunlardan HARRIS'in Ulmann'la birlikte yaptığı şehir sınıflandırması daha çok ABD'ye yöneliktir. Şehirleri beş gruba ayırmışlardır. Sanayi, ticaret, ulaşım, idari ve üniversite şehirleri olarak (Harris, Ulmann-1945).

"Türkiye Şehirlerinin Fonksiyonel Sınıflandırması" adlı eserinde Prof. Erol Tümertekin Türkiye'deki şehirleri faal nüfus miktarlarından yararlanarak fonksiyonel klasifikasyon uygulamıştır. Bu sınıflandırmaya göre şehirleri:

1. Ziraat Kasabaları
2. Sanayi Şehirleri
3. Maden Kasabaları
4. Genel Hizmetlerin Hakim Olduğu Şehirler

5. Gayrimuayyen Faaliyetlerin Hakim Olduğu Şehirler, olarak beş bölüme ayrılmıştır (Tümertekin 1965).

9. Şehir Coğrafyası Nedir?

"Şehir Coğrafyası, Beşeri Coğrafya'nın, hatta dar anlamda Kültürel Coğrafya'nın bir dalıdır (Ackermann 1972:1). Kültürel Coğrafya'nın araştırma objesi ise mekan ilişkileri içinde insanların yeryüzündeki tesisleri yani yerleşmeler, ekonomi ve ulaşım sistemleri ve toplumsal organizasyon şekilleridir" (Denker 1976:1).

Elibüyük (1995:37)'e göre Beşeri Coğrafya'nın içinde Yerleşme Coğrafyası'nın alt bilim alanıdır. Yerleşme, Beşeri Coğrafya'nın ana konuları içindedir. Şehir Coğrafyası da coğrafyanın diğer alanları gibi müstakil bir alana sahiptir.

Karaboran'a göre; "Şehir Coğrafyası, Yerleşme Coğrafyası'nın bir parçasıdır." (Karaboran 1989:81).

Özellikle son 40-50 yıl içinde nüfusun hızla artması ve aynı zamanda zirai olmayan nüfusun gittikçe daha fazla dikkati çekmesi, şehir coğrafyasının kendine özgü bir sistematığe ve ilkeye sahip olmasını zorunlu kılmıştır.

Şehir Coğrafyası; şehir yerleşmelerini, şehir yerleşmelerinin fonksiyonlarını, bunların coğrafi dağılışlarını ve bu dağılışın doğal ortam faktörleriyle olan karşılıklı etkileşimini coğrafyanın ilkelerine göre inceleyen, analiz eden ve sonuçta sentezlere ulaşan coğrafi bilim alanıdır.

Yerleşme coğrafyası ve bunun içinde Şehir Coğrafyası'nın gelişimi coğrafyanın diğer alanlarına göre daha yenidir. Yerleşme coğrafyası içinde yerleşmeleri kır yerleşmeleri ve şehir yerleşmeleri diye ikiye ayırıp inceleyen ilk coğrafyacı Alman coğrafyacı A. Meitzen olmuştur. O halde Şehir Coğrafyası'nın geçmişi kısadır.

"Şehir Coğrafyası, şehir alanlarındaki; bütün faaliyetlerle ilgilenmektedir. Bu faaliyetler topraktan yararlanma, ticaret ve sanayi gibi çeşitli meslek gruplarını içine almaktadır. Böylece şehir coğrafyasının ilgilendiği esas konu, coğrafyanın diğer bütün dallarında olduğu gibi insandır ve insan ile insan faaliyetleri ve yeryüzü arasındaki ilişkileri incelemektedir. Şehir Coğrafyası, bir taraftan şehir sahaları dahilinde mevcut olan karşılıklı münasebetleri konu edinmekte, diğer taraftan şehir sahaları ile kırsal alanlar arasındaki iki taraflı hizmetleri araştırmaktadır" (Göney 1976:2).

Günümüzde teknik gelişmeler sonucu doğal ortam insana taahküm etmekten çok ona hizmet eder. Böylece artık şehirlerin bulunduğu alanda tarihi, sosyal, ekonomik ve siyasi esaslar daha önem kazanmıştır. Dolayısı ile şehir coğrafyası, şehirlerin ekonomik yapılarını, insanların en önemli ve büyük yerleşmeleri olan şehirleri, şehirlerde toplanan ve bunların etki alanı olan, iktisaden bağlı bulunduğu bölge dahilindeki hizmetler arasındaki karşılıklı etkileşimi de inceler.

Şehir Coğrafyası da coğrafyanın diğer disiplinlerinde olduğu gibi başka disiplinlerden yararlanır. Örneğin; tarih, sosyoloji, toplumsal bilimler, mimarlık, istatistik gibi... "Şehir Coğrafyası alanında görev yapanlar, araştırmacılar ise şehri bir coğrafya ünitesi olarak kavramak, dağılış ve düzenini, yapısını ve fonksiyonlarını bir bütün olarak görmek ve değerlendirmek zorundadır. Yani şehrin morfolojik ve fonksiyonel bütünlüğünü şehrin lokasyonu, gelişimi ve çevresi ile olan ilişkileri içinde incelemektir" (Denker 1976:2).

Şehir Coğrafyası'nın komşu disiplinlerle olan hududu kesin ve belirli değilse de bu konuda coğrafyanın ilkeleri bize yardımcı olabilir.

Şehirler hakkında yapılacak detaylı ve kesin açıklamalarda bulunabilmek için kantitatif yöntemlerle, model oluşturacak örnekler üzerinde mahalle bazında, fonksiyon alanlarını esas alan veri tabanları oluşturarak çalışmak büyük öneme sahiptir.

Şehir Coğrafyasında durmaksızın yeni araştırma yöntemleri ortaya konmakta ve uygulanmaktadır.

Şehir Coğrafyası araştırmacıları 1920'lere kadar daha çok "nerede?" sorusunun cevabını aramış ve araştırmalarda dış görünüşü" ön planda tutmuşlardır. 1920'lerden sonra ise "şehrin genetiği ve fonksiyonu" ile uğraşmaya başlamışlardır. Fonksiyonun yalnız özelliği değil etki alanları araştırılmaya başlanmıştır.

"Bugün Şehir Coğrafyasında merkezi yerler-fonksiyonel akım başta gelir. Şehrin strüktürünü araştıran sayısız araştırmalar vardır. 2. Dünya savaşından sonra şehir coğrafyasında, şehrsel alan dahilinde farklı fonksiyon sahalarının tespiti ve dağılışlarının araştırılması önde gelen uğraşlardan olmuştur" (Denker 1976:6).

Şehir Coğrafyası araştırmalarında tek tek şehirleri ele alıp inceleyen görüş, diğeri şehirleri gruplaştırmaya çalışan görüş ve bir de bunların dışında şehirleri kültürel bölgenin elemanı olarak ele alıp inceleyen bir üçüncü görüş etkilidir. Gelişmiş ülkelerde şehir coğrafyası alanında pek çok coğrafyacı araştırmalarını sürdürmektedirler.

Ülkemizde de bu alanda Göney, Tolun-Denker, Karaboran, Tümertekin gibi... büyük coğrafyacılarımız önemli çalışmalar yapmışlardır. Yeni kuşak coğrafyacılar içinde de şehir coğrafyasına ilginin gittikçe arttığı görülmektedir.

Coğrafyaya düşen görev; "Şehri bir kültürel coğrafya ünitesi olarak kavramak, dağılış ve düzenini, yapısını ve fonksiyonunu bir bütün olarak görmek ve değerlendirmektir." Karaboran (1989:81) Günümüzde şehirler diğer coğrafi olaylara nazaran daha fazla önem kazanmış durumdadırlar. Şehirler yakın çevre ve etki alanlarıyla sıkı ilişki içinde bulunan insan topluluklarının konsantrasyon sahalarıdır. Şehrin önemi "Etki Sahası" ile orantılıdır.

Rousseau'ya göre "Şehirler, beşer kabiliyetinin erişebileceği doruk noktalarıdır." Şehir Coğrafyası, şehir sahasındaki bütün faaliyetlerle ilgilenmektedir. Coğrafyacı, şehir ve çevre arasındaki dolaylı ve dolaysız ilişkileri, şehrin kendine has özelliklerini, diğer yerlerden farklılıklarını dikkate almak zorundadır.

Şehir Coğrafyası çalışmalarında geliştirilen yöntemler coğrafyanın diğer alanlarında da uygulanma olanağı bulabilmektedir. "Şehir Coğrafyası zamanımızda fonksiyonel görüş açısından yürütülmektedir. Bu yöresel fonksiyonel çalışma yolu olabileceği gibi analitik fonksiyonel araştırma sahası da olabilir. Birincisi şehir ve yakın çevre ilişkilerini araştırır. Bununla hiyerarşik düzen ortaya çıkar ve bu da bizi "Merkeziyet" araştırmasına götürür. İkincisinde ise faaliyetin manası, mevcut ve hakim olan fonksiyonların faydaları ortaya çıkarılır." (Karaboran 1989:84)

Hiç bir şehir kendi kendine yeterli bir ünite olarak yaşayamaz. Her şehir çevresinin ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel faaliyetlerinin "merkezi" durumundadır. Bu nedenle Şehir Coğrafyası çalışmalarında arazi gözlemleri büyük öneme sahiptir.

II. BÖLÜM

ORDU ŞEHİRİNİN KURULUŞ YERİNİN DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ

1. Yapısal Özellikler

İnceleme alanı içinde üst kretase ve kuaterner yaşlı birimler yüzeyleme göstermektedirler.

Üst Kretase : İnceleme alanının özellikle batısı ve güneyinde yüzeyleme gösteren üst kretase yaşlı seriler aglomera, bazik akıntılar ve tüfitlerden oluşmaktadır.

Aglomeralar koyu gri, kahverengimsi siyaha yakın renkte yer yer kalın tabakalar halinde bulunurlar. Çakıllar andezit ve bazaltik karaktere sahip olup çimento gevşek veya sıkı tuf ve andezitlerden oluşmaktadır.

Bazik akımlar genellikle andezit ve yer yer bazaltik özelliktedir. Koyu gri, kahverengimsi, mor yeşilimsi renktedirler. Yer yer değişik yönlerde çatlaklı yapı gösterirler. Çatlaklar bazı kesimlerde kalsit dolguludur.

Tüfitler koyu gri, yeşilimsi, kahverengi renkte yer yer tabakalı, yer yer tabakasız özelliktedir. Bünyelerinde yer yer taneli kloritleşmiş mika ve feldispat taneleri bulunmaktadır.

Kuaterner : İnceleme alanı içinde yaygın bir şekilde izlenen diğer bir oluşumda Kuaterner yaşlı alüvyonlardır. Civil Deresi ve Melet Çayı boyunca yüzeyleme gösteren alüvyoner seriler kuzeye doğru Karadeniz boyunca kıyıda çok geniş bir alana yayılırlar.

Eski alüvyon olarak belirlenen ve (ale) rumuzu ile gösterilen kesimler (1/500.000 ölçekli Jeoloji haritasında Qe ile gösterilen) genellikle çakıllı, kumlu ve yer yer killi özelliktedir.

(Aly) rumuzu ile gösterilen yeni alüvyonlar (1/500.000 ölçekli jeoloji haritasında Qy ile gösterilen) ise akarsular boyunca yer yer bloklu, genellikle çakıllı ve kumlu özelliktedir.

Ordu Şehri'nin yerleşim sahasının büyük kısmı (aly) ile gösterilen alivyoner seriler üzerinde kurulmuştur. Ancak; gittikçe 1/500.000 ölçekli jeoloji haritasında (krü) ile gösterilen üst kretase ve (krüv) rumuzu ile gösterilen üst kretase volkanikleri üzerinde gelişme göstermektedir. Bu durum Ordu güneyine doğru dikkat çeker. Şehir doğuya doğru yine (aly) rumuzlu yeni alüvyon seriler üzerinde de hızla gelişmektedir.

Şehrin üzerinde kurulup geliştiği üst kretase yapılı alanlar III. Zaman yaşlı, alivyal alanlar ise IV. Zaman yaşlıdır. Tarıma elverişli alanlar genellikle IV. Zamanda oluşmuştur.

Ordu Şehri'nin batısında yer alan Boztepe volkanik bir yapıya sahip olup üst kretase yaşlıdır. Dağın yamaçlarında aglomeratik bir yapı dikkat çekiyor. Malzeme biraz gevşek dokuludur. Volkanik yapı masif özellikte olup bazalt niteliklidir.

Şehrin batısında Boztepe, kuzey eteklerinde yer alan Kirazlıman Mahallesi'nde zemin üst kretase volkanitlerden oluşur. Volkanitler tuf ve aglomeralardır. Tüfler açık sarı renkli, aglomeralar iri ve orta büyüklükte çakıl elemanlıdır. Ana zemin yapısını oluşturan tuf ve aglomeralar üst seviyelerde yer yer hava şartları ve yağış sularının etkisiyle altere olmuşlar ve 2-3 m.'lik bir alterasyon ürünü oluşmuştur. Bu örtü sarı renkli, killi ve akıcı özellikte olup bunu zeminde görmek mümkündür.

Selimiye Mahallesi ve Aziziye Mahallesi'nde MTA'nın 1/100.000 ölçekli haritasında da görüleceği gibi üst kretase volkanik (krüv) saha yer almaktadır.

Nizamettin ve Bucak Mahalleleri arasında ise üst kretase yaşlı tortullar yer alır. Morfoloji güneyden kuzeye doğru eğimli bir yapı ile düzlüğe iner. Bu eğimli yapı Bülbül Deresi tarafından derin bir vadiyle yarılmıştır. Nizamettin Mahallesi'nden güneye doğru gittikçe yükselen bu derin vadi kalkerli bir yapıda olup, dik bir kanyon görünümündedir. Kalkerli yapının yer aldığı Taş Ocakları mevkinde Kireç Ocağı İşletmeciliği yapılmaktadır.

Kireç ocağı yatağı damarları gittikçe zenginliğini kaybetse de güneyde Ulubey ve Mesudiye'ye doğru devam etmektedir. Batıda ise Boztepe altında devam ederek Akçaova Deresine doğru dalış gösteriyor. Ordu şehrinde kireç ocağı işletmeciliği sadece burada yapılıyor. Buradan elde edilen kirecin yaşı çok eski olduğu için (tahminen en erken 40 milyon yıl yaşında) kalitesinin çok iyi olduğu belirtilmektedir.

Yapılan bir diğer incelemeye göre şehrin doğusunda Ulubey yolu güzergahı Şahincili Mahallesi çevresinde üst kretase volkanik (krüv) saha yer almaktadır (Aganoğlu 1993:3) Bu alandaki volkanitler andezitlerle temsil edilmektedir. Volkanik oluşum sürekli değildir. Arazide yapılan hafriyatlardaki şevlerde çakıllı, bloklı, az topraklı, aglomeratik bir ayırık zemin gözlemlenmiştir.

2. Deprem Durumu

İmar ve İskan Bakanlığı Deprem Bölgeleri Haritası'nda Ordu Şehri III. Deprem bölgesi içinde yer almaktadır.

Prof. Atalay (1989:22)'in eserindeki Türkiye Deprem Bölgeleri Haritasında da Ordu Şehri IV. Deprem bölgesindedir.

Çebi (1973:98)'nin "Ordu Tarihi ve 50. Yılda Ordu Şehri" eserinde ise 1939 yılındaki Erzincan Depremi'nin Ordu Şehri'ne etkileri anlatılmaktadır. Depremde şehir merkezinde 7 kişi hayatını kaybetmiş ve 283 konut ve işyeri yıkılırken 83 binada hasar görmüştür.

1942'de meydana gelen bir diğer yer sarsıntısı hafif atlatılmış olup 42 bina zarar görmüş, can kaybı olmamıştır.

1949 yılında Bayındırlık Bakanlığı Jeolog Dr. Ervin Lahn adlı uzmanı göndererek Ordu Şehri merkezinin jeolojik ve deprem durumu hakkında bir rapor hazırlatmıştır.

Lahn'a göre; "Karadeniz sahil bölgesinde birçok deprem merkezi vardır. Bu merkezler ya müstakilen ya da Kuzey Anadolu Deprem Hattı üzerinde meydana gelen depremlerle birlikte harekete geçer. Örneğin, 1939 Erzincan Depremi sırasında sahil bölgesinde birçok yerde etkisini göstermiştir. Ordu, hem mahalli sarsıntılara, hem de Kelkit hattından gelen depremlere maruzdur. Şehir deprem bölgesi, deprem bakımından az tehlikelidir. 1939'da meydana gelen hasar azdır. Deprem özellikle deniz kumlarından ibaret ve nemli olan sahil kısmında (yeraltı su seviyesi derinliği 1.5 metre) çok tehlikelidir. Dere kenarları da aynı sebeple tehlikelidir." Şehre gelen heyet bu durumu göz önünde tutarak şehrin ana caddesi (Süleyman Felek Caddesi) ile deniz arasında uzanan saha Bülbül Deresi kenarını yasak bölge olarak belirtmiştir. Şehir yerleşmesiyle ilgili bazı tavsiyelerde bulunmuştur.

Ordu Şehri hakkında 1962 yılında İmar ve İskan Bakanlığınca yaptırılan bir Jeolojik Etüt Raporu'nda da deprem konusunda etraflıca bilgi verilerek bazı tavsiyelerde bulunulmuştur.

Buna göre zemin yapısının depreme dayanıklılığı açısından iki kısımda mütala edilmesi uygun bulunmuştur.

a) Düzlük saha gevşek çökellerden meydana gelmiş olup 1-1.5 metrede taban suyu bulunduğu normal deprem şiddetini 1-3 arasında artıracak özelliktedir.

b) Tedricen yükselen arazi ise nispeten sık dokulu kayalardan oluştuğu için depreme karşı daha dayanıklıdır.

Nitekim 1939 depreminde Ordu'da hasar orta derecede olmasına rağmen etkisini sadece düzlük alanda, dere ve denize daha yakın gevşek yapılı kum, çakıl, silt ve kilden oluşmuş yerlerde göstermiştir.

3. Yeryüzü Şekilleri

Araştırma alanı olarak seçilmiş bulunan Karadeniz Bölgesi, Orta Karadeniz Bölümünde Ordu, Karadeniz kıyısında yer alan bir şehrimizdir. Şehir, Karadeniz Dağlarının kuzeyinde, dağlarla Karadeniz arasındadır (Harita 2).

Şehrin güneyinde yer alan Karadeniz Dağları'nı kuzey-güney istikametinde uzanan Melet Çayı derin bir vadiyle parçalar. Samsun'dan itibaren kıyıya paralel olarak uzanan ve yer yer akarsu vadileriyle parçalanmış olan Canik Dağları Ordu Şehri'nin

güneyinde Melet Çayı vadisinde son bulur. Canik Dağları doğu-batı uzanıslıdır. Melet Çayı'ndan itibaren yine doğu-batı uzanıslı ve yükseltileri hızla artan Doğu Karadeniz Dağları uzanır. Doğu-batı uzanıslı bu dağlar kıyıya paralel olduğu gibi Ordu güneyinde dış bükey bir uzanışa sahiptirler. Doğudan batıya doğru uzanan Doğu Karadeniz Dağları'nın Giresun Dağları sert ve sarp yükseltileri Melet Çayı'na doğru yumuşayarak yükseltilerini kaybederler ve batıdan uzanan Canik Dağları ile Melet Vadisi'nde buluşurlar. Batıda uzanan Canik Dağları doğudaki dağlara nazaran daha alçaktırlar. Doğudan batıya doğru alçalan, kıyıya paralel bu dağlar kıyıda içeriye doğru güneye gidildikçe yükseklikleri artmaktadır.

Ordu Şehri'nin güneyinde uzanan dağlarla Karadeniz arasında kıyıda sahil şeridi uzanır. Gerideki rölyefin kıyıya paralel şekilde uzanması nedeniyle Ordu Şehri kıyılarında girinti çıkıntı azdır.

Ordu Şehri güneyinde uzanan Canik ve Giresun Dağları gerisinde ise Kelkit-Çoruh Oluğu yer alır ve doğu-batı yönünde uzanış gösterir.

Ordu Şehri güney doğusunda 48 km içerde yer alan Karagöl Dağları ile Melet Çayı batısında yer alan Canik Dağları arasında boyun alanlarda vadisini açan Melet Çayı Ordu-Ulubey-Mesudiye-Koyulhisarla birlikte Kelkit-Çoruh Oluğu'na açılır. Böylece Kelkit-Çoruh Oluğu ile Ordu Şehri arasında bağlantıyı sağlar. Kelkit-Çoruh Oluğu'nda yaşayan halkın kıyıya ulaşmasını sağlayan Melet Çayı ve vadisi böylece Ordu Şehri'nin Ard Ülkesini (hinterlandını) genişletmiş olur. Zaten Kelkit-Çoruh Oluğu ile Ordu Şehri arasındaki karayolu ulaşımı da Melet Vadi'si kanalıyla sağlanır.

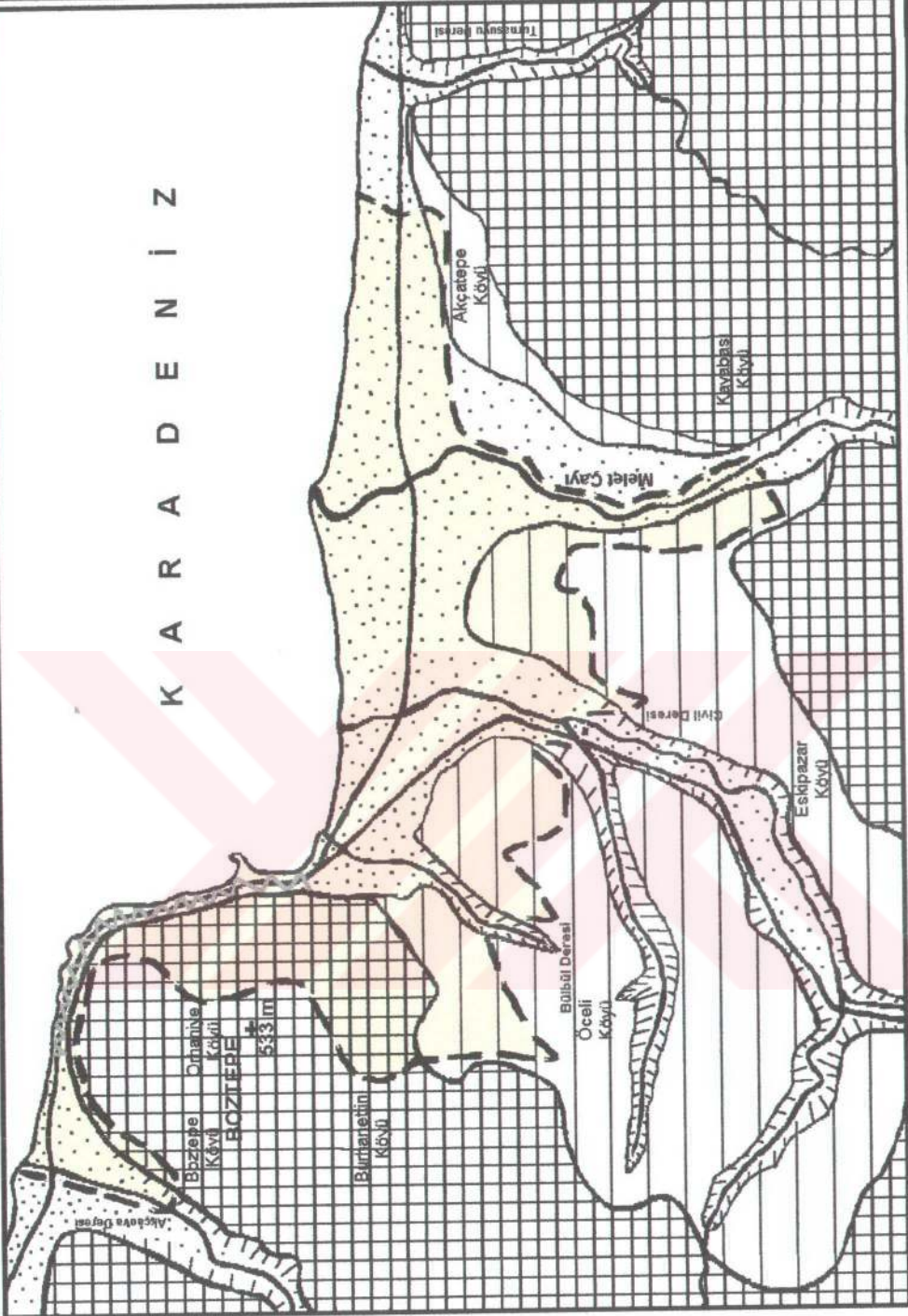
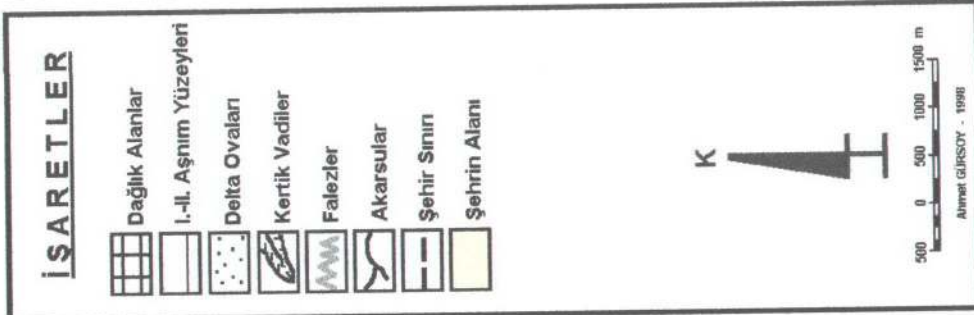
Ordu Şehri'nin batıda sınırı Akçaova Deresi ve vadisiyle, hemen derenin kıyıya yakın kısımdaki köprü yanında yer alan "Gürsoy Fındık İşleme Tesisinin" yanında başlar ve doğuya doğru devam eder (Foto 1-2). Foto 1'de görülen Akçaova Deresi Vadisi kıyıya yaklaştıkça genişler. Yaklaşık 50 m içeri girince sol tarafta yamaç aniden yükselir. Derenin sağ tarafında bir süre daha devam eden vadi düzlüğü Perşembe ilçesi Efirli Köyü'ne aittir. Akçaova'nın doğusunda ise kıyıda itibaren Ordu Şehri'nin Kumbaşı Mahallesi yer alır (Harita 3).

Akçaova Deresi Deltası güneye doğru gittikçe daralarak Oğmaca ve Kurtulmuş Köylerine doğru yaklaşık 3 km kadar devam eder. Bu ova zaman zaman büyük sel ve taşkınlara maruz kalmaktadır. Son zamanlarda dere yatağa ıslah edilmiş, kaynaklar ayrılarak taşkınlar önlemeye çalışılmıştır. 1944'teki selde deniz kıyısındaki köprünün selden yıkıldığı tespit edilmiştir.

Akçaova Deresinin doğusunda yamaçları fındık bahçeleriyle kaplı olan Boztepe yükselmektedir. Boztepe'nin doğu yamaçlarında yaklaşık 100 m.'den itibaren altda sert zemine ulaşılmakta olup, nereden açılırsa açılsın su çıkmaktadır.

ORDU ŞEHİRİ VE YAKIN ÇEVRESİNİN MORFOLOJİ HARİTASI

Akçaova Deresinin denize döküldüğü kısımdan doğuya doğru sahil boyunca Kumbaşı Mahallesi yer alırken, derenin doğusundan Boztepe'ye doğru yükseldikçe burada Boztepe Köyü yer almaktadır. Boztepe Köyü ile Kumbaşı Mahallesi sınırı Kumbaşı-Efirli-Efirli Hapishanesi yolundan geçmekte olup, bu yol delta üzerindeki düzlükte uzanır. Belediye mücavir alanı Akçaova Deresi ve Boztepe Köyü ile Kumbaşı Mahallesi sınırında son bulur.

Eski Perşembe yolu da Kumbaşı Mahallesi'nden Boztepe Köyü ve Efirli Köyüne doğru Boztepe eteklerinden devam eder.

Kumbaşı Mahallesi tarımsal özelliklerin ağır bastığı bir mahalledir. Fındık bahçeleri ve arıcılık bu mahallede önemli tarımsal faaliyetlerdir.

Küçük bir delta ovası olan Akçaova Deresinden doğudaki Güzelyalı Mahallesine doğru gittikçe kıyıda ki alçak kıyılar yerini yüksek kıyılara bırakır. Boztepe'nin kuzey etekleri denize dik kıyılarla inerken burada batıdan doğuya doğru yer alan Güzelyalı, Kirazlımanı Mahalleleri dağın yamacı ile kıyı çizgisi arasında bulunur. Kıyidan Ordu-Samsun Karayolu geçer. Mahallelerin bir kısım evleri ve bazı turistik tesisler karayolu ile deniz kıyısı arasında yer alır. Foto 3'te bunu görebiliyoruz.

Boztepe'nin kuzey eteklerinde denizin hemen kıyısında yer alan Bozukkale (Foto 4) küçük bir yarımada üzerinde bulunur. Tarihi öneme sahip Bozukkale'de halen bir deniz feneri yer alır. Bozukkale'deki kale kalıntıları dikkat çekicidir. Üzeri çok az bir toprakla kaplı olan Bozukkale volkanik taşlarla kaplıdır. Ana kaya volkanik yapıya sahiptir.

Bozukkale mevkindeki düzlükte bir mezarlık bulunmakta olup bu düzlük alan oldukça küçüktür. Düzlüğün batısında kıyıda bir Abrasyon Düzlüğü dikkati çeker.

Kumbaşı, Güzelyalı ve Kirazlımanı Mahallelerinden kuzeye doğru Boztepe'nin dik yamaçlarında yükseldiğimizde Boztepe Köyü'nün mahallelerine ait evlerin dağınık bir şekilde yerleştiğini görürüz. Stabilize bir yol yamaç aşağı kıvrılarak kıyıya inmektedir.

Şehrin batısında Güzelyalı, Kirazlımanı Mahallelerinin bulunduğu yerde dik kıyılar ve Boztepe'nin dik yamaçları şehrin bu kısımda gelişmesini engellemektedir. Ordu-Samsun Karayolunun geçtiği Güzelyalı ve Kumbaşı Mahalleleri zamanla Ordu Belediyesi sınırları içine girmişlerdir (Foto 5).

Ordu Şehri'nin kuruluş yerlerinden biri olan ve zamanla etrafında özellikle doğuya doğru şehrin geliştiği Boztepe, Ordu Şehri'nin batısında yükselir. 533 m.lik yükseltisiyle kıyidan itibaren kuzeyde birdenbire dik yamaçlarla yükselir. Ordu Şehri Boztepe eteklerinde kurulup gelişmiştir. Topografya ani bir şekilde yükselir. Burada kuzeybatıdan esen rüzgarlardan şehri koruyan Boztepe şehrin güneydoğu ve doğuya doru gelişmesine olumlu yönde etki etmiştir. Şehir Boztepe'nin kuzeydoğu ve kuzey yamaçlarına doğru da yayılmıştır. Yöredeki yağış fazlalığı nedeniyle Boztepe yer yer dereler ve sel yataklarıyla parçalanmıştır.

Şehrin güneyinde yer alan Terzili Köyü'nden ve hemen Boztepe'nin doğusunda yer alan Bucak Mahallelerinden de görüldüğü gibi (Foto: 6-7). Boztepe; Şehrin batısında, şehre hakim bir görünümündedir.

Ordu Şehri'nin tüm güzelliklerini ancak Boztepe'den görmek mümkündür. Şehrin bir mesire yeri haline gelen Boztepe 1963 yılında zirveye yakın 500 m. yükseltideki kısımlarına dikilen kara ve sarı çam ağaçlarının büyümesiyle ayrı bir tabii güzelliğe de sahip olmuştur. Ordu Şehri kuşbakışı en güzel Boztepe'den gözlenebilir (Foto: 8).

Boztepe'ye, Şehrin Nizamettin Mahallesi'nin içinden geçen bir yolla çıkılır. Yol iki yanı dere olan sırtı takiben kıvrımlar yaparak yükselen asfalt bir yoldur. Yolda Boztepe'ye doğru 300 m. yükselince caminin bulunduğu yerde Boztepe Köyü başlar. Yol Boztepe Köyü ile Nizamettin Mahallesi arasında sınırı belirler.

Boztepe'nin kuzeybatısından aşağı kıvrılarak devam eden stabilize bir yol ise Taşbaşı Mahallesi'ne iner. Boztepe, volkanik bir yapıya sahip olup, Üst Kretase döneminde oluşmuştur. Dağın yamaçlarında yer yer Aglomeratik bir yapı dikkati çekiyor. Malzeme biraz gevşek dokuludur. Volkanik yapı masif özellik göstermektedir. Masif volkanik yapı Bazalt niteliklidir.

Boztepe'nin doğu eteklerinden itibaren doğuya doğru kıyı boyunca Turnasuyu Köyü doğusundaki Divane Burnu'na kadar yer yer güneye doğru genişleyen kıyı ovası yer alır. Kıyı ovası Gülyalı doğusunda bugün hava alanı yapılmakta olan yere kadar devam etmektedir.

Ordu Şehri'nin doğu sınırı Gülyalı İlçesi'ne bağlı Turnasuyu Köyüne kadar ulaşır. Aslında Gülyalı İlçesi'ne bağlı olan Turnasuyu Köyünün Turnasuyu Deresi'ne kadar olan kısmı mahkeme kararıyla belediye sınırlarına katılmıştır. Bu nedenle Ordu Belediyesi Turnasuyu Köyünün sahildeki kıyı ovasında Gülyalı İlçesine kadar olan kısmını da imar planı dahilinde planlamıştır.

1996 yılında fiili olarak Ordu Belediyesi ve şehir sınırı Turnasuyu Köyü doğusundaki küçük Karkın Deresinde son bulur. Bu dereye çok yakın olan Sağra Fındık Entegre Tesisleri Foto 9'da görülmektedir.

Ordu Şehri, doğuda Düz Mahalle ile batıda Turnasuyu ve yakınlarındaki Karkın Deresi arasında yer alan kıyı ovası güneye doğru akarsular boyunca genişleyerek yer yer 2 km kadar içerilere sokulmaktadır.

Doğuda Turnasuyu'ndan itibaren genişleyen bu ova üzerinde doğudan batıya doğru sırasıyla Turnasuyu, Melet, Civil ve Bülbül Deresi adındaki akarsular yerleşmiştir. Bu akarsular taşıdıkları alüvyal malzemelerle büyüklüklerine uygun olarak delta ovaları meydana getirmiş Ordu Şehri bu deltaların birleşmesiyle oluşan alüvyal ovanın üzerinde gelişiyor. İlerde açıklanacağı gibi geçmişte bir çok yeri bataklıklarla kaplı olan bu kıyı ovasının zamanla drene edilmesiyle yerleşmeye açılmış ve bugün yerleşme konut

yönünden gittikçe yoğunlaşmaya başlamıştır. Kıyı ovasındaki bataklık alanlarda drene edilmeden önce pirinç tarımı yapılırken bugün buralar fındık, mısır tarımı alanları ve konut alanı halini almaya başlamıştır.

Doğuda, Turnasuyu Köyünden Sıraca Mahallesiye doğru 200 m. yükseldiğimizde Foto 10'da görüldüğü gibi şehrin doğuya doğru gelişimi görülmektedir.

Kıyı ovası üzerinde doğu-batı yönünde Ordu-Giresun Karayolu uzanmaktadır. Yeni karayolu ile kıyı şeridi arasında eski Ordu-Giresun Karayolu yer alır. Yeni karayolunun güneyinde Akçatepe ve Kayabaşı Köylerinin arazilerinin bir kısmı da bugün Ordu Şehri Cumhuriyet Mahallesi sınırları içindedir. Bu nedenle bu iki köyde Belediye Mücavir Alanı içine alınmıştır.

Doğudan batıya doğru kıyı ovası üzerinde karayolu takip edildiğinde Melet Çayı'na ulaşılır. Melet Çayı kıyı üzerinde yer alan en büyük akarsu olup geniş bir deltası vardır. Melet Köprüsü bu çevrenin en uzun köprüsüdür. Foto 11'de Melet Çayı'nın denize döküldüğü yer görülmektedir. Çayın kenarındaki çadırlar ve orda bulunan insanlar yaz mevsiminde fındık toplamak amacıyla buraya gelip geçici olarak barınan mevsimlik fındık işçileridir.

Melet Çayı'nın delta gerisinde gittikçe daralan vadi tabanı ve bu tabanda şehrin gittikçe gelişen Karapınar Mahallesi görüyoruz (Foto 12).

Melet Vadi tabanında sol yamaçta yer alan kum ocağı deltadan 2 km kadar içerde yer almaktadır (Foto 13).

Vadi tabanı güneyde yer alan Bayadı Köyü altında Çamsan Orman Entegre Tesislerine doğru gittikçe daralır. İki yanında fındık ağaçlarıyla kaplı yamaçlar tatlı bir eğimle yükselirken, içerilere doğru da birdenbire yükselmektedirler. Melet Çayı ile batıdaki Boztepe eteklerinde, Boztepe doğusunda Nizamettin Mahallesinden geçerek Yeni Mahalle ile Bahçelievler Mahalleleri arasından denize dökülen Bülbül Deresi (Foto 14-15) arasında ise Civil Deresi yer alır.

Civil Deresi Melet ve Bülbül Deresine paralel olarak akar ve Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü ile Tarım İl Müdürlüğü, Belediye Hali arasından geçerek denize ulaşır (Foto 16).

Turnasuyu, Melet, Civil ve Bülbül Deresi akarsularının oluşturduğu delta ovası 1930'lu yıllarda Boztepe'den çekilen fotoğrafta çok güzel bir şekilde görülmektedir. O tarihlerdeki kıyı çizgisi ve kıyı ovasındaki görünüm bu gün bütünüyle değişmiştir. Bu değişim ilerde yeniden ele alınacaktır (Foto 17).

Boztepe'nin doğusunda yer alan Bülbül Deresi hemen doğusundaki tepeyle Boztepe arasından geçerek denize dökülür. Vadisi Nizamettin Mahallesi'nde dik bir kanyon görünümündedir (Foto 18).

Fotoğraf dikkatle incelenirse buradaki yapının kalkerli bir yapı olduğu anlaşılır. Bülbül Deresi Vadisi boyunca bolca karstik mağara olduğu belirtilmektedir (Yurt Ansiklopedisi 1984-6251).

Nizamettin, Selimiye, Bucak, Şahincili ve Şirinevler Mahalleleri güneyinde batıdan doğuya doğru sırası ile Öceli, Karacaömer, Terzili ve geride Yemişli, doğuda Eskipazar köyleri yer alır (Foto 19). Bucak ve Şahincili Mahallelerinde şehir içinde güneye doğru yükselti aniden artar. Öceli, Karacaömer ve Terzili, gerideki Yemişliye doğru yeniden bir düzlük alan yer alır. Bu düzlük alan yer yer tepelerle kaplıdır (Foto 20).

Kıyı ovasından itibaren güneye doğru Melet, Bülbül Deresi arasında Bucak Mahallesi su deposunun bulunduğu yerde tespit edilen seviye 200-250 m arasındadır. Kıyı ovası ile Bucak su deposu arasında 100-150 m arasında bir alt yüzey yer alır. Bu iki farklı yükseltideki alt ve üst yüzeyler Aşınım Yüzeyi özelliği gösterirler. Nizamettin Mahallesi'ne yakın olan Bucak su deposu çevresinde kalkerli yapı dikkati çeker (Foto 21).

Kıyıda güneye doğru Melet ve Civil arasında Aşınım Yüzeylerine ulaşmadan önce buradaki ovada yükselti 50 m'ye kadar yükselir.

O halde kıyıda itibaren bu kısımda önce 50 m'ye kadar ova düzlüğü, sonra 100-150 m birinci aşınım yüzeyi ve daha sonra da Karacaömer Köyüne doğru 200-250 m yükseltileri vardır. Karacaömer Köyünden gelen dereler vadilerini biraz derinleştirerek Civil'e karışırlar. İkinci Aşınım Yüzeyi üzerinde Öceli, Kökenli, Teyneli ve Çavuşlar Köyleri güneye doğru uzanırlar.

Doğuya doğru Ordu'nun güneydoğusunda yer alan Karşıyaka Mahallesi'ndeki Kuşukent'ten yükseklerle doğru çıkılınca Terzili Köyü'ne ulaşılır. Bu kısım Melet ve Civil arasında yer alır. Kuşukent'in olduğu yer yumuşak ve derin topraklara sahip olup hafif eğimlidir.

Terzili Köyü su deposunun yanına çıkıldığında Kuşukent'in olduğu yerin Civil ve Melet arasında yer alan 50 m sekisi üzerinde yer aldığı anlaşılır. Su deposu çevresi ise 150 m yükseltideki birinci Aşınım Yüzeyi ile uygunluk gösterir. Burada sert zemin başlıyor. Kuşukent'in bulunduğu yerdeki seki, deniz sekisi özelliği gösteriyor.

Seki dahil birinci Aşınım Yüzeyine kadar Civil ve Melet arası alüvyal dolgu malzemesi ile kaplıdır.

Terzili Köyü su deposu yanından Karapınar Mahallesi'ne doğru, oradan Melet Vadisine doğru inildiğinde önce 80 m, sonra 30 m ve 10 m sekileri Meletin sol kıyısında yani batı kesiminde üç ayrı seki halinde belirlenmiştir. Taşmaları önlemek için Melet Çayı Vadisi içinde setlerle kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

Kuğukentin güneyinde ise 100 m sekisi tespit edilmiştir.

Melet Çayı sol kıyısındaki sekiler nehir sekisi özelliği taşırlar. Yani Birikinti Sekisi özelliğindedirler.

Melet Çayı zamanla doğal olarak sol kıyıdan sağ kıyıya doğru kayıyor. Melet Boyu, özellikle sol kıyı (Karapınar Mahallesi içindeki kısım) sanayi alanı halini alıyor. Belediye su deposu tesisleri, kum ve mıcır tesisleri Melet'in sol kıyısında yer alıyor (Foto 13). Şehirdeki fabrikaların çoğu da buraya doğru taşınıyor.

Civil Deresi sağ yanında Şahincili Mahallesinde Ordu-Ulubey Karayolu çevresinde ise önce 10 m, sonra 30 m sekileri tespit edilmiş olup 10 m sekisi nehir sekisi özelliği taşır. Yine Şahincili Mahallesinde 30 m sekisinden itibaren yükselirsek Devlet Hastanesi'nin olduğu düzlük 80 m sekisidir.

Civille Bülbül Deresi arasında kıyıdan içeri (güneye) doğru çıkıldığında Şahincili, Subaşı ve Bucak Mahalleleri sırtlar üzerinde yer alır. Mahalleler içinde doğu batı doğrultusunda iniş ve çıkışlar sertleşir. Zemin tabanda sertleşir.

Bucak Mahallesi SSK Hastanesi yakınındaki küçük dere yatağında marnlı-killi tabakalı sert yapılı, anakaya denize doğru 30° eğimli bir yapıya sahiptir.

Bucak Mahallesi'nin kuzey kısımlarında kıyı düzlüğüne yakın yerlerde ise kil ve mil karışımı malzemenin çok ince taneli deniz kumuyla karışık halde olduğu tespit edilmiştir.

O halde inceleme alanında Melet, Civil ve Bülbül Deresi'nin oluşturduğu delta ovasında geriye doğru (güneye doğru) kuzey-güney doğrultusunda 10 m, 30 m ve 80 m Sekileriyle, 100-150 m birinci Aşınım Yüzeyi ve 200-250 m ikinci Aşınım Yüzeyleri tespit edilmiştir.

Melet Çayı ağzında doğu kısmında taşınan alüvyal malzemeler doğal olarak bir kıyı oku oluşturmuştur. Deltanın batısında ise Soya Fabrikası yer almaktadır.

Kıyıda, Şarkıye Mahallesinin kıyı kısmında Belediye binasının bulunduğu yerden itibaren batıya doğru yaklaşık 300 m'lik kısım sonradan taşınan malzemelerle denizden doldurularak park haline getirilmiştir. Doldurulan kısım daha sonra Atatürk Parkı ile birleştirilmiş olup, bu parkta çeşitli sosyal tesisleri yer almaktadır.

Atatürk Parkından itibaren Bülbül Deresi geçildikten sonra doğuya doğru kıyı doğal plaj görünümündedir. Plaj kısmı yaklaşık 20 m genişlikte devam ediyor. Konutlar kıyıya kadar sokulmuşlardır.

Şehrin gelişme ve yayılmasında taban suyu etkili olmuştur. Bu nedenle şehir başlangıçta sert zeminli Boztepe etrafında gelişiyor. Sonradan delta ovasındaki akarsular drene edildikçe doğu yönünde genişleyip gelişiyor. 50 m yüzeyinden aşağı kıyıya doğru inildikçe taban suyu yüzeye daha yakındır. Yapılan inşaatlarda bunu gözlemlemek mümkündür.

Böylece şehrin kurulduğu yer batıdan doğuya doğru ve kıyıdan iç kısma (güneye) doğru ele alınarak doğal özellikleri yönünden incelenmeye çalışılmıştır.

Buradaki amaç şehrin ilk kuruluş yerleri ile daha sonraki gelişme alanlarının fiziki coğrafya özelliklerini ortaya koymak ve her ikisi arasında ilişki kurmaktır.

4- Ordu Şehri ve Çevresinin İklim Özellikleri

“Ülkemiz; dünya ölçüsünde yapılan iklim sınıflandırmasına göre, kıtaların batı tarafında görülen subtropikal iklim kuşağının, Akdeniz iklim sektörü dahilinde gösterilmektedir. Hava kütleleri açısından yapılan sınıflandırmaya göre de orta enlem iklimleri grubuna girmekte olup, yazın tropikal, kışın ise hem tropikal, hem de polar hava kütlelerinin etkisinde kalmaktadır. Dolayısı ile ülkemiz hava kütleleri açısından geçiş kuşağı üzerinde yer almaktadır.

Her şeyden önce ülkemiz, orta kuşak içerisinde yer almakta olup, kış ve yaz mevsimlerinde farklı hava kütlelerinin etkisi altına girmekte ve bu hava kütlelerinin özelliklerine göre yağış, basınç, rüzgar, sıcaklık ve diğer iklim unsurları etkilenmektedir. Şöyle ki; ülkemiz kuzey sektörden sokulan havanın etkisine girdiğinde sıcaklık birdenbire düşmekte, soğuk ve çoğu kez yağışlı hava şartları hakim olmaktadır. Buna karşılık tamamen güney sektörden sokulan sıcak havanın etkisinde kaldığında genel olarak kurak ve sıcak şartlar hüküm sürmektedir.” (Atalay 1989:115)

Ülkemizi genel olarak etkisi altına alan yukarıdaki faktörler dışında, herhangi bir yerin ikliminde yöresel değişmelere neden olan yükselti, dağların uzanışı ve bakı, denize yakınlık-uzaklık gibi... coğrafi faktörlerde etkili olmaktadır.

İnceleme alanı olan Ordu Şehri Karadeniz Bölgesi'nin, Orta Karadeniz Bölümü'nde yer alır ve denizden yükseltisi 4 m.dir. (yükselti meteoroloji istasyonunun bulunduğu yere aittir.)

Ordu Şehri'nde tipik Karadeniz iklimi egemendir. Karadeniz ikliminde her mevsim yağışlı olup, ayırt edici niteliği; yaz sıcaklığı fazla yüksek olmaz, kışları ılık geçer.

Ordu Şehri iklimini etkileyen etmelerden biri deniz kenarında olmasıdır. Şehrin batısından yer alan Boztepe, şehri kuzeybatı rüzgârlarından korur. Şehrin güneyinde yer alan Canik ve Doğu Karadeniz Dağları kıyıya paralel ve doğu-batı yönünde uzanmakta olup Karadeniz'den gelen nemli hava kütlelerinin hareket yönüne diktirler. Nemli hava kütleleri yağışı çoğunlukla kuzeye bakan yamaçlara bırakılır.

Araştırma alanı Ordu Şehri'nin iklim özelliklerini ortaya koyabilmek için DMİGM'den Ordu Şehri Meteoroloji İstasyonu'nun yanı sıra doğuda bulunan Giresun ile batıda bulunan Fatsa ve güneye doğru önce Ulubey sonra Mesudiye Rasat İstasyonlarının meteorolojik verileri de alınmış olup, bu verilerden hareketle bu istasyonlardaki verilerin dağılışı ve karşılaştırmasının yapılabilmesi imkanı ortaya çıkmıştır.

4.1- Sıcaklık

Ordu Şehri ve çevre istasyonlarda aylık ortalama sıcaklıkları incelediğimizde (Tablo 1) 27 yıllık sürede yıllık ortalama 13.9°C olup kıyıdaki Fatsa ile yakın değere sahiptir. Giresun'da ortalama sıcaklık biraz artar. Güneye doğru Ulubey'de 11°C ye, Mesudiye'de 8.3°C 'ye iner. Kıyıdaki denizel iklim özelliği güneye doğru değişmekte karasallaşmışlardır.

Tablo 1 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıklar Dağılışı (°C)

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	27	6.5	6.7	7.7	11.3	15.3	17.8	22.2	22.1	19.0	15.3	11.7	8.9	13.9
Giresun	56	7.1	7.0	7.8	11.1	15.4	19.8	22.4	22.6	19.6	15.9	12.5	9.3	14.2
Fatsa	5	6.3	6.2	7.4	9.9	15.2	19.2	21.5	21.6	17.6	14.4	12.0	8.4	13.5
Ulubey	3	1.9	3.5	6.7	11.2	12.5	16.6	18.6	18.6	15.5	12.0	9.0	6.1	11.0
Mesudiye	29	-1.7	-0.3	3.0	8.0	12.1	15.0	17.2	16.5	14.1	9.7	5.1	0.7	8.3

Aylık ortalama sıcaklıklar 6.5°C ile ocak ayında en düşük, 22.2°C ile temmuz ayında en yüksek değerde görülür. Mesudiye de ise ocak ayı değeri -1.7°C ile en düşük 17.2°C ile temmuzda en yüksek değere ulaşır.

Aylık ortalama yüksek sıcaklıklara bakarsak (Tablo 2) Ordu'da ocak ayında 10.5°C iken Mesudiye'de bu değer 4.0°C dir. Ortalama en yüksek aylık sıcaklıklar ise Ordu'da 26.1°C Mesudiye'de 23.7°C ile ağustos ayında görülür.

Tablo 2 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Aylık Ortalama Yüksek Sıcaklıkların Dağılışı (°C)

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	27	10.5	10.8	11.5	15.1	18.6	23.4	25.8	26.1	23.7	19.6	16.1	12.8	17.8
Giresun	59	10.6	10.8	11.6	15.0	18.8	23.2	25.7	26.2	23.4	19.8	16.4	13.0	17.9
Fatsa	5	10.3	10.3	12.0	17.2	20.3	24.2	24.7	26.6	23.8	19.1	17.0	12.5	18.2
Ulubey	3	5.6	7.7	11.8	16.6	17.5	21.3	22.5	22.9	20.2	16.5	13.7	8.9	15.4
Mesudiye	29	4.0	5.4	9.0	14.5	18.7	21.6	23.5	23.7	22.1	17.4	11.7	6.1	14.8

Ordu Şehri ve çevre istasyonlarda aylık ortalama en düşük sıcaklıklara bakarsak (Tablo 3) Ordu'da ocak ayında 3.4°C, Mesudiye'de ocak ayında -6.6°C dir.

Tablo 3 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarında Aylık Ortalama Düşük Sıcaklıklar Dağılışı (°C)

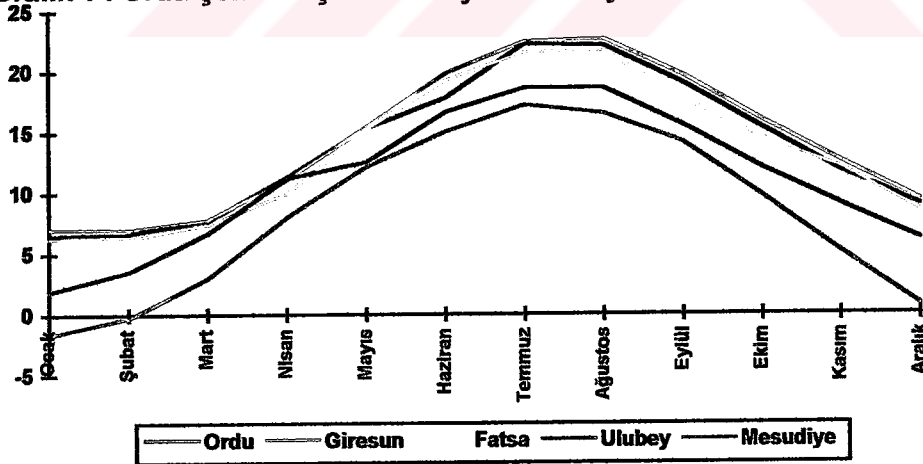
Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	27	3.4	3.8	4.8	8.1	12.0	15.9	18.4	18.8	16.1	12.2	8.5	5.6	10.6
Giresun	59	4.4	4.2	5.0	8.2	12.5	16.5	19.3	19.6	16.8	13.3	9.9	6.6	11.4
Fatsa	5	3.0	2.7	4.0	8.0	11.1	15.2	18.0	18.1	14.6	11.2	8.2	5.1	9.9
Ulubey	3	1.4	0.6	3.2	7.2	9.0	13.0	15.8	15.6	12.5	9.1	5.6	3.0	8.0
Mesudiye	29	-6.6	-5.2	-2.2	2.0	5.7	8.3	10.7	10.5	7.5	3.8	0.0	-3.8	2.6

Her üç tablodan da anlaşılacağı gibi kıyı istasyonlarda değerler birbirine yakın olup, Ulubey kıyı ile iç kısım arasında geçiş özelliği gösterirken Mesudiye'de karasal iklim sıcaklık özellikleri görülür.

Aylık ortalama sıcaklık değerlerine göre Ordu Şehri'nde en düşük ve en yüksek ortalama sıcaklıklar arasındaki fark 15.7°C iken bu değer Ulubey'de 16.7°C, Mesudiye'de ise 18.9°C'ye çıkar.

27 yıllık rasat süresinde Ordu Şehri'nde ölçülen en düşük sıcaklık 1964 yılı ocak ayında -7.2°C olmuştur. Bu değer Mesudiye'de şubat ayında -27.7°C'dir. En yüksek sıcaklık ise Ordu Şehri'nde 1974 yılı temmuz ayında 34.7°C, Mesudiye'de temmuz ayında 40°C olmuştur.

Grafik 1 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklık Diyagramı.

Ordu ve çevre istasyonlarda aylara göre deniz suyu sıcaklıklarını incelediğimizde (DMİGM'de sadece Ordu ve Giresun'a ait değerler vardır) Ortalama en düşük deniz suyu sıcaklığı şubat ayında Ordu'da 8.4°C, Giresun'da ocak ve şubatta 8.2°C dir. En yüksek aylık ortalama deniz suyu sıcaklığı ise Ordu'da ağustos'ta 23.9°C iken Giresun'da temmuz ayında 23.6°C dir (Tablo 4).

Tablo 4 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Deniz Suyu Sıcaklıkları (°C).

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	17	9.3	8.4	8.6	10.5	14.7	19.8	23.2	23.9	22.2	15.5	14.9	12.2	15.6
Giresun	31	9.3	8.2	8.2	10.3	14.4	19.9	23.6	24.5	22.7	19.0	15.4	11.2	15.5

Tablodan da anlaşılacağı gibi yıllık ortalama deniz suyu sıcaklığı Ordu'da 15.6°C, Giresun'da 15.5°C olup Ordu'da 0.1°C daha yüksektir.

Ordu Şehri ve Mesudiye'de aylara göre ortalama toprak sıcaklığını karşılaştıracak olursak 5 cm derinlikte en düşük sıcaklık Ordu'da aralıkta -0.2°C, Mesudiye'de -11.6°C dir. Ortalama sıcaklık Ordu'da temmuz da 26.4°C, Mesudiye'de temmuz da 22.1°C'dir.

20 cm derinlikte en düşük ortalama sıcaklık Ordu da şubatta 2°C iken Mesudiye'de şubatta -4°'dir. Ortalama sıcaklık Ordu'da temmuz'da 24.4°C, Mesudiye'de ağustos ta 22°C dir.

50 cm derinlikte en düşük ortalama sıcaklık Ordu'da ocakta 4.8°C Mesudiye'de ocakta -0.2°C'dir. Ortalama sıcaklık ise Ordu'da temmuz'da 23.6°, Mesudiye'de ağustos ta 21.4°C'dür.

Rasat süresi Ordu'da 24-26 yıl, Mesudiye'de ise 20-25 yıl arasındadır. Görülüyor ki toprak sıcaklığı Ordu'da sadece 5 cm derinlikte aralık ayında -0.2°C'ye düşüyor. Bunun dışında değerler hep pozitifdir. Mesudiye'de ise her derinlikte kışın toprak sıcaklığı negatif değere sahiptir. 5 cm derinlikte yaz kış arası fark Ordu'da 26.6°C iken Mesudiye'de 33.7°C ye ulaşıyor.

4.2- Basınç ve Rüzgârlar

Basınç : Aşağıdaki tabloda Ordu ve Giresun Şehirlerinde aktüel basınç (mb olarak) aylara göre verilmiştir (Tablo 5). Buna göre Ordu'da yıllık ortalama aktüel basınç Giresun'dan yüksektir.

Tablo 5 : Ordu ve Giresun'da Mahalli Ortalama Aktüel Basıncın Aylara Göre Dağılışı (mb).

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	25	1017.6	1018.8	1015.9	1013.1	1013.4	1011.7	1010.5	1010.9	1014.5	1017.3	1018.0	1017.5	1014.8
Giresun	51	1014.1	1013.2	1012.7	1010.9	1010.4	1008.9	1007.4	1008.1	1011.7	1014.4	1014.8	1014.6	1011.8

Ordu'da kasım, aralık, ocak, şubat aylarında yüksek değerlere ulaşan aktüel basınç kasımda 1018 mb ile en yüksek değerdedir. Temmuz ve ağustosta 1010 mb ile en düşük değere sahiptir.

Giresun'da ise 1014.4 mb ile ekim en yüksek, 1007.4 mb ile temmuzda en düşük değere sahiptir.

Rüzgârlar : Ordu ve çevre istasyonlarda aylara göre ortalama rüzgâr hızını (m/sec, Bofer) incelersek en yüksek değerlerin yükseklerde (400 m) bulunan Ulubey'de 2.4 Bofer değerine ulaştığını görürüz (Tablo 6).

Tablo 6 : Ordu ve Çevresindeki İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Rüzgâr Hızı (m/sec) (Bofer).

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu m/sec	22	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.9	2.1	2.1	2.1	1.9	1.9	2.0	1.9
Giresun m/sec	35	1.4	1.4	1.4	1.2	1.1	1.2	1.1	1.2	1.2	1.1	1.1	1.4	1.2
Fatsa Bofer	5	1.1	1.2	1.0	0.9	1.0	1.0	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.2	1.1
Ulubey Bofer	3	2.4	2.6	2.4	2.4	2.4	2.4	2.3	2.3	2.4	2.4	2.5	2.3	2.4
Mesudiye m/sec	13	1.2	1.3	1.5	1.7	1.4	1.1	1.7	1.7	1.2	0.9	1.0	1.1	1.3

Tabloda görüldüğü gibi yıllık ortalama rüzgâr hızı Ordu'da 1.9 (m/sec) iken Giresun'da 1.2'dir. Ordu'da daha hızlı eser.

Aşağıda Tablo 7'de Ordu ve çevre istasyonlarda aylara göre en hızlı rüzgâr yönleri verilmiştir.

Tablo 7 : Ordu ve Çevresindeki İstasyonlarda Aylara Göre En Hızlı Rüzgâr Yönü (m/sec) (Bofer).

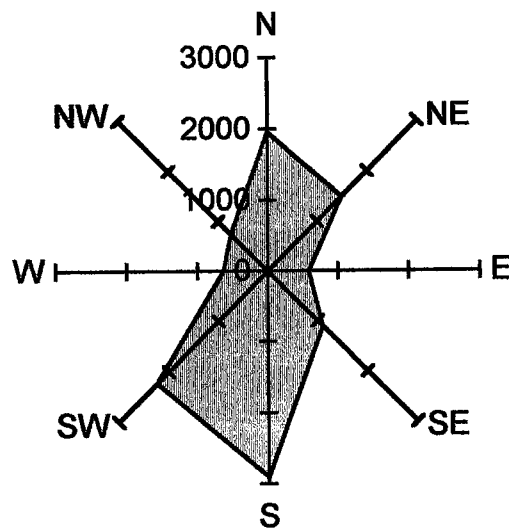
Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu m/sec	24	32.2 S	26.7 NNW	35.7 W	24.1 W	24.9 NW	29.5 W	20.7 NW	18.1 WNW	26.9 NW	24.0 WNW	24.4 NW	28.4 WNW	35.7 W
Giresun m/sec	36	43.4 S	27.4 S	38.3 SW	24.2 SSW	23.3 S	21.0 S	17.1 NW	24.0 SSW	19.9 WSW	23.6 SW	28.1 WSW	28.2 WNW	43.4 S
Fatsa Bofer	28	8 SE	8 S	8 NW	8 NW	8 NW	8 SW	8 NW	8 NW	8 NW	8 N	8 S	8 NW	8 NW
Ulubey Bofer	26	7 SW	6 SW	6 SW	6 N	4 SW	5 SW	5 NW	7 W	5 NW	5 N	6 SW	7 SW	7 SW
Mesudiye m/sec	15	17.8 S	15.6 SW	21.2 SSE	15.9 S	9.9 SW	9.0 W	10.5 SW	13.5 SW	10.5 NW	9.9 SW	15.0 E	21.7 SE	21.7 SE

Bu tabloya göre Ordu Şehri'nde rüzgâr esiş yönleri ve frekans dağılımları şöyledir (Tablo 8).

Tablo 8 : Ordu Şehri'nde Rüzgar Esiş Yönleri ve Frekans Dağılışıları

Esiş Yönü	Yıllık Esme Sayısı (Frekans)	%
N (Kuzey)	1953	16.85
NE (Kuzeydoğu)	1478	12.75
NW (Kuzeybatı)	736	6.35
E (Doğu)	579	4.99
SE (Güneydoğu)	1091	9.42
SW (Güneybatı)	2233	19.28
S (Güney)	2894	24.98
W (Batı)	624	5.38
TOPLAM	11588	100

Grafik 2 : Ordu Şehri Rüzgar Gücü Diyagramı (1966-1990).

Bu durumda Ordu Şehri'nde rüzgârın yıl içindeki seyrini ve şiddetini, esme frekans dağılımını incelediğimizde %24.98 oranıyla (2894 esme sayısı) rüzgârlar G(S=Güney) yönlü olarak ilk sırayı alır. Egemen rüzgâr güney rüzgârları yani kibledir. Kible; kışın 818, ilkbaharda 487, yazın 734, sonbaharda 855 esme sayısına sahiptir.

Bunu %19.28 ile GB (SW=Güneybatı) 2233 esme sayısı ile izler. Güneybatıdan esen lodos; kışın 651, ilkbaharda 398, yazın 609 ve sonbaharda 575 esme sayısına sahiptir.

Üçüncü sırada K (N=Kuzey) yönlü rüzgârlar gelir ki toplam esme sayısı 1953 olup, oranı %16.85'tir. Kuzeyden esen yıldız rüzgârları kışın 335, ilkbaharda 600, yazın 598, sonbaharda 420 esme sayısına sahiptir.

KD' (NE=Kuzeydoğu) dan esme sayısı %12.75 oran ve 1478 esme sayısı ile dördüncü sıradadır. Kuzeydoğudan esen poyraz; kışın 281, ilkbaharda 526, yazın 365 ve sonbaharda 306 esme sayısına sahiptir. Güneydoğudan esen keşişleme rüzgârları %9.42 oran ve 1091 esme sayısı ile beşinci sıradadır. En çok sonbaharda (334) eser. Diğer mevsimler 250 civarında esme sayısına sahiptir.

Kuzeybatıdan esen karayel %6.35 oran ve 736 esme sayısı ile altıncı sırada olup en çok ilkbahar (205) ve kışın (200) eser.

Batıdan esen batı rüzgârları %5.38 oran ve 624 esme sayısı ile yedinci sıradadır. En çok kışın (208), en az yazın (98) eser.

Son olarak doğudan esen doğu rüzgârların %4.99 ile oran olarak en az (579) esme sayısına sahip olup en çok ilkbaharda (218), en az yazın (96) eserler.

Demek ki Ordu Şehri'nde sonbaharda; kible, lodos ve yıldız rüzgârları, kışın; kible, lodos ve yıldız, ilkbaharda; poyraz, kible ve lodos, yazın; kible, lodos ve yıldız rüzgârları sırasıyla ağırlıklı olarak eserler. Yani sonbahar ve kışın kible, ilkbaharda yıldız ve yazın kible rüzgârları hakim rüzgârlardır.

4.3- Yağış ve Nemlilik Durumu

Ordu Şehri Türkiye'nin bol yağış alan şehirlerinden biridir. Ordu Şehri ve çevre istasyonlarda aylara göre ortalama yağış miktarının dağılışını incelersek Ordu, Giresun ve Fatsa'da dağılış büyük benzerlik gösterir. Sadece Giresun'da biraz artar. En çok yağış Ordu'da kasım, Giresun'da ekim-kasım aylarında görülür. En düşük aylık ortalama yağış ise Ordu'da ağustosta 75.6 mm, Giresun'da mayısta 65.8 mm'dir. Güneye doğru gidildikçe Ulubey'e doğru azalan yağışlar Mesudiye'de bariz şekilde azalmıştır (Tablo 9).

Tablo 9 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Yağış Miktarı Dağılışı (mm)

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	60	118.6	102.3	103.4	76.4	59.8	73.3	80.2	75.6	102.0	123.6	135.7	129.7	1176.2
Giresun	61	131.2	110.4	100.1	81.4	65.8	77.0	85.4	96.6	131.3	159.9	158.8	126.6	1324.5
Fatsa	25	90.2	74.3	74.4	76.7	51.6	86.1	132.8	103.3	81.2	121.1	118.8	112.4	1123.0
Ulubey	27	76.5	64.6	70.6	81.6	68.1	82.8	82.7	78.4	86.1	93.2	101.2	92.4	958.2
Mesudiye	34	53.8	45.3	48.2	67.9	79.2	47.1	11.7	7.9	23.3	43.1	51.2	61.2	540.0

Tablo incelendiğinde yıllık toplam yağışın Ordu'da 1176.2 mm, Giresun'da biraz artarak 1324.5 mm, Fatsa'da biraz azalarak 1123 mm olduğu görülür. İç kısma doğru (güneyde) Ulubey'de 958.2 mm'ye düşen yağış Mesudiye'de 540 mm'ye düşer.

Ordu ve çevre istasyonlarda günlük en çok yağış miktarının dağılışını incelediğimizde Ordu'da 171.3 mm, Giresun'da 184.1 mm, Fatsa'da 176.6 mm, güneyde yer alan Ulubey'de gittikçe azalarak 164.9 mm ve Mesudiye'de 59.3 mm olarak tespit edilmiştir (Tablo 10).

Tablo 10 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Günlük En Çok Yağış Miktarı Dağılışı (mm).

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	61	63.4	46.5	61.4	42.4	45.3	171.3	118.3	148.0	153.4	109.2	93.3	67.8	171.3
Giresun	61	57.6	63.2	45.9	42.9	59.1	74.1	128.3	184.1	103.2	105.2	93.3	63.4	184.1
Fatsa	28	47.5	72.0	36.0	54.0	35.1	132.0	142.5	176.6	89.2	77.7	86.0	85.0	176.6
Ulubey	27	51.1	48.8	31.9	41.5	57.5	150.2	164.9	107.4	69.6	58.7	68.3	58.7	164.9
Mesudiye	34	41.2	28.5	30.8	37.2	42.0	59.3	54.4	14.8	36.7	29.1	45.6	56.8	59.3

Ordu Şehri ve çevre istasyonlarda yağışların mevsimlere göre dağılışı tablosunu incelediğimizde Ordu Şehri'ne yağın yağışların %19.9'u (235.2 mm) ilkbaharda, %19.4'dü (229.1 mm) yazın, %30.8'i (361.3 mm) sonbaharda ve %29.9'u (350.6 mm) kışın yağar. Bu durumda Ordu şehrine en çok yağış sonbaharda ve bunu takip eden kışın yağar. Bunları sırasıyla ilkbahar ve yaz mevsimini izler. Yaz mevsimi en az yağış alan mevsim olarak görülüyorsa da ilkbaharla farkı azdır (Tablo 11).

Tablo 11 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Yağışların Mevsimlere Göre Dağılışı.

	ORDU		GİRESUN		FATSA		ULUBEY		MESUDİYE	
Mevsim	Yağış	%	Yağış	%	Yağış	%	Yağış	%	Yağış	%
İlkbahar	235.2	19.9	247.3	18.6	202.7	18.0	220.3	22.9	195.3	36.2
Yaz	229.1	19.4	259.0	19.5	322.2	28.9	243.9	25.4	66.7	12.4
Sonbahar	361.3	30.8	450.0	34.2	321.2	28.5	260.5	27.3	117.6	21.8
Kış	350.6	29.9	368.2	27.7	276.9	24.6	233.5	24.4	160.4	29.6
Toplam	1176.2	100	1324.5	100	1123.0	100	958.2	100	540.0	100

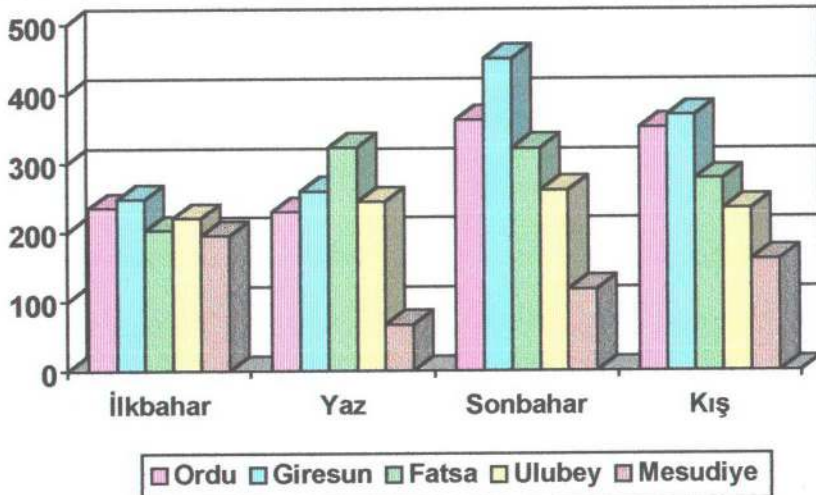
Tablodan anlaşıldığına göre; Giresun'da farklılık vardır. Toplam yağışı Ordu'dan daha fazla olan Giresun'da sonbaharda yağış fazlalığı %34.2 ile belirginleşir. Kışın %27.7, yaz mevsiminde %19.5 ve ilkbaharda %18.6 oranında bir dağılışı gösterir. İlkbahardaki yağış azlığı ve sonbahardaki fazlalığı ile tipik Doğu Karadeniz yağış rejimi özelliğine uygunluk gösterir.

Fatsa'da ise en az yağış %18 ile ilkbaharda olup, bunu %24.6 ile kış mevsimi izler. Yaz mevsimi %28.9 ile en çok yağış alırken sonbahar mevsiminde %28.5 oranında görülen yağış yaz mevsimi ile çok yakın değerlere sahiptir.

Ulubey'de en fazla yağış %27.3 ile sonbahardadır. %25.4 oranı ile bunu yaz mevsimi izler. Kışın %24.4 olan oran ilkbaharda %22.9'dur. Ulubey'de yağışlar aşağı yukarı her mevsime birbirine yaklaşık oranlarda düşer.

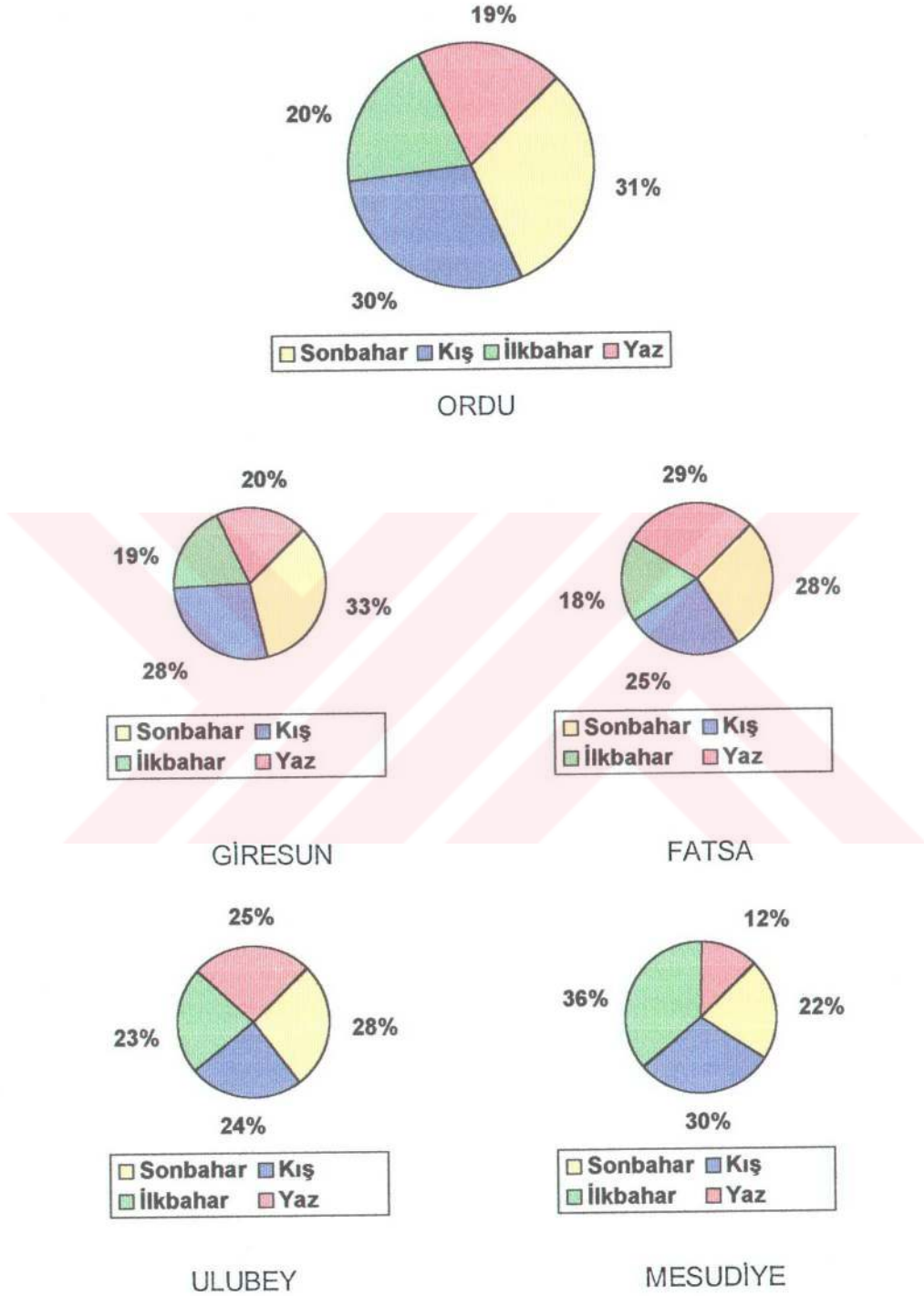
Mesudiye'de ise durum iyice belirginleşir. İlkbahar yağışları %36.2 oranı ile en çok, yaz yağışları ise %12.4 ile en küçük değere sahiptir. Sonbaharda %21.8 ile artış gösteren yağışlar kışın %29.6 oranına ulaşır. Mesudiye'de artık karasallık özellikleri görülür.

Grafik 3 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı.

Grafik 4 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı.

Ordu ve çevre istasyonlarda aylara göre ortalama nispi nem dağılışı incelendiğimizde yıllık ortalama Ordu'da %75, Giresun'da %76 ve Fatsa'da biraz düşerek %71'dir. Denizden 400 m yüksekte bulunan Ulubey'de nispi nem oranı %88'e ulaşırken, güneyde içerde kalan Mesudiye'de bu oran %69'a düşer. Mesudiye'nin denizden yükseltisi 1065 m'dir.

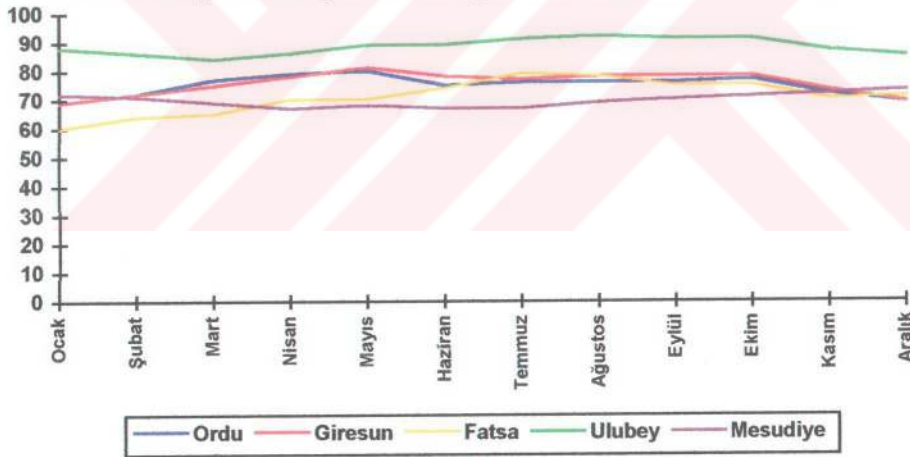
Ordu'da, nispi nem aralık ve ocak aylarında %69 ile en düşük değere, nisan'da ise %80 ile en yüksek değere ulaşırken diğer aylarda ortalama %70-80 arası değere sahiptir.

Ulubey'de nispi nem temmuz-eylül arası %91-92 seviyesine ulaşırken, diğer ayların tümünde %80'den fazladır. Mesudiye'de ise %73 oranla aralık ayında en yüksek orana ulaşılırken %67 ile haziran ve temmuzda en düşük değerlere sahiptir (Tablo 12).

Tablo 12 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Nispi Nem Dağılışı (%).

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	27	69	72	77	79	80	75	76	76	76	77	72	69	75
Giresun	55	69	72	75	78	81	78	77	78	78	78	73	69	76
Fatsa	4	60	64	65	70	70	74	79	78	75	75	70	71	71
Ulubey	3	88	86	84	86	89	89	91	92	91	91	87	85	88
Mesudiye	26	72	71	69	67	68	67	67	69	70	71	72	73	69

Grafik 5 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Nispi Nem Dağılışı.

Ordu ve Giresun'da aylara göre ortalama buharlaşma miktarlarını incelersek Ordu Şehri'nde buharlaşma miktarı Giresun'a göre daha fazladır. Ordu'da 61.9 mm ile 94.2 mm arasında değişen değerler Giresun'da 40.1 mm ile 76.6 mm arasında değişir (Tablo 13).

Tablo 13 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Buharlaşma Miktarları Dağılışı (mm).

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	21	78.1	72.4	74.5	64.7	63.3	84.3	94.2	92.9	81.6	72.1	72.9	61.9	912.9
Giresun	26	76.6	63.0	55.1	52.0	47.9	59.3	70.6	69.6	61.8	58.2	63.7	40.1	717.9

Tablodan da anlaşılacağı gibi Ordu'da temmuz ve ağustosta buharlaşma azami seviyeye ulaşırken aralık, mart ve nisanda asgari buharlaşma görülür. Giresun'da ise ocak ayında azami, aralık ayında asgari buharlaşma görülür.

Bulutluluk

Tablo 14 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Bulutluluk Dağılışı (0-10).

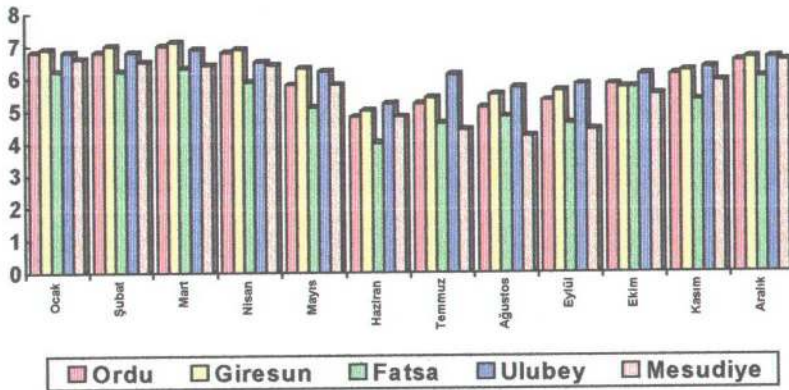
Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	27	6.8	6.8	7.0	6.8	5.8	4.8	5.2	5.1	5.3	5.8	6.1	6.5	6.0
Giresun	56	6.9	7.0	7.1	6.9	6.3	5.0	5.4	5.5	5.6	5.7	6.2	6.6	6.2
Fatsa	22	6.2	6.2	6.3	5.9	5.1	4.0	4.6	4.8	4.6	5.7	5.3	6.0	5.4
Ulubey	23	6.8	6.8	6.9	6.5	6.2	5.2	6.1	5.7	5.8	6.1	6.3	6.6	6.2
Mesudiye	29	6.6	6.5	6.4	6.4	5.8	4.8	4.4	4.2	4.4	5.5	5.9	6.5	5.6

Tablo incelenmesinden de anlaşılacağı gibi ortalama bulutluluk Giresun'da 6.2, Ordu'da 6.0, Fatsa'da 5.4, Ulubey'de 6.2 ve Mesudiye'de 5.6'dır.

Ordu Şehri'nde ortalama bulutluluk değeri mart ayında 7.0, ocak, şubat ve nisan aylarında 6.8'dir. Kasım ayında artmaya başlayan bulutluluk mart ayında azamiye ulaşır ve bundan sonra azalmaya başlar. Haziran ayında en düşük orana (4.8) ulaşır. Temmuz, ağustos ve eylülde ortalama 5.2 seviyesindedir.

Giresun ve Ulubey'de bulutluluk yönünden Ordu'ya benzer özellikler gösterirken Fatsa ve Mesudiye'de durum değişir ve özellikle yazın bulutluluk oranları düşer.

Grafik 6 : Ordu Şehri ve Çevre İstasyonlarda Ortalama Bulutluluk.

4.4- Sayılı Günler ve Diğerleri

Tablo 15'te Ordu Şehri'nde orajlı günlerin dağılışı verilmektedir. Buna göre Ordu Şehri orajlı günler açısından Giresun, Ulubey ve Mesudiye'den sonra gelir. Orajlı günler mart ayından itibaren artar. Haziranda 3.2 değerle azamiye ulaşır. Ekim ayından itibaren azalarak aralık ve şubat ayında 0.1 ile asgariye düşer.

Tablo 15 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Orajlı Günler Sayısı Dağılışı.

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	54	0.2	0.1	0.2	1.4	2.7	3.2	1.3	1.5	1.6	0.9	0.4	0.1	13.7
Giresun	61	0.2	0	0.2	1.4	3.7	4.3	2.2	2.3	2.5	1.7	0.6	0.3	19.4
Fatsa	25	0.1	0	0.1	0.7	1.0	1.3	0.9	1.0	0.8	0.4	0.2	0.1	6.7
Ulubey	26	0.1	0.1	0.3	2.3	2.9	3.5	1.3	1.0	1.4	0.9	0.3	0	14.2
Mesudiye	27	0	0	0.3	2.0	5.2	3.6	0.4	0.4	1.2	0.6	0	0	14.0

Ordu ve çevre istasyonlarda ortalama kar yağışlı günler sayısına baktığımızda (Tablo 16). Ordu Şehri'nde yıllık toplam 4.9 gündür. Aralık ve nisanda 0.1 gün iken şubatta 2.1 gün ile azamiye ulaşır. Kıydaki istasyonlarda benzerlik büyüktür. Ancak güneye (içeri) doğru girildiğinde Ulubey'de 18.7, Mesudiye'de 30 güne çıkar.

Tablo 16 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Kar Yağışlı Günler Sayısı Dağılışı.

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	35	1.6	2.1	0.8	0.1	-	-	-	-	-	-	0.1	0.3	4.9
Giresun	35	1.3	1.7	0.8	0.1	-	-	-	-	-	-	0.1	0.2	4.2
Fatsa	25	1.4	1.2	0.9	0.1	-	-	-	-	-	-	-	0.7	4.3
Ulubey	26	5.6	5.2	3.6	0.6	-	-	-	-	-	-	0.6	3.1	18.7
Mesudiye	33	8.5	6.7	5.0	1.6	-	-	-	-	-	0.3	2.6	3.3	30.0

Ordu ve çevre istasyonlarda, ortalama karla kaplı gün sayısına baktığımızda (Tablo 17), Ordu Şehri'nde yıllık toplam 8.7 olup diğer kıyı istasyonlarıyla yaklaşık aynı değerdedir.

Tablo 17 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Karla Örtülü Günler Sayısı Dağılışı.

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	57	3.3	2.9	1.5	-	-	-	-	-	-	-	0.2	0.8	8.7
Giresun	61	3.9	3.7	1.5	-	-	-	-	-	-	-	0.1	0.7	9.9
Fatsa	25	3.2	2.9	1.0	-	-	-	-	-	-	-	-	0.8	8.0
Ulubey	26	10.6	10.5	5.5	0.8	-	-	-	-	-	-	1.4	6.2	35.0
Mesudiye	33	19.3	13.8	7.1	1.3	-	-	-	-	-	0.3	3.2	12.5	57.6

Tabloya baktığımızda karla örtülü günlerin kasımda başladığını ve Ordu şehrinde 3.3 gün ile en çok ocakta görüldüğünü anlıyoruz. Mart-kasım arası karla örtülü gün görülmüyor. Karla örtülü gün sayısı Ulubey'de 35, Mesudiye'de 57.62'ye ulaşıyor.

Ordu ve çevre istasyonlarda sisli günlerin dağılışına baktığımızda yıllık toplam 16.5 gün sisli gündür (tablo 18). Tabloya göre Giresun'da 13.3, Fatsa'da 8 gündür. Güneye gidilince 400 m yükseltideki Ulubey'de aniden 37 güne yükselen sisli günler Mesudiye'de 8 güne kadar düşüyor.

Tablo 18 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Sisli Günler Sayısı Dağılışı.

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	56	0.9	1.1	3.6	5.5	3.7	0.5	0.1	-	0.2	0.2	0.3	0.5	16.5
Giresun	61	0.8	1.1	2.8	4.0	2.6	0.4	0.2	0.4	-	0.3	0.4	0.3	13.3
Fatsa	25	0.4	0.3	2.5	2.7	1.2	0.3	-	-	-	-	0.2	0.2	8.0
Ulubey	26	2.0	3.3	5.4	5.5	6.0	1.5	2.5	1.4	1.8	3.1	2.5	1.8	37.0
Mesudiye	30	0.3	0.3	0.6	0.9	0.8	0.4	0.2	0.3	1.1	1.7	1.2	0.4	8.1

Ordu Şehri'nde ağustosta hiç sisli gün görülmezken şubattan itibaren hızla artıyor ve nisanda 5.5 günle azamiye ulaşıyor. Nisandan sonra azalarak temmuzda 0.1 güne iniyor.

Ordu Şehri ve çevre istasyonlarda aylara göre en yüksek kar örtü kalınlığına baktığımızda Ordu Şehri'nde en fazla kar örtü kalınlığı ocak ayında 72 cm olarak ölçülmüştür. En az kar örtü kalınlığı nisanda 3 cm'dir. Kar örtü kalınlığı Tablo 20'de görüldüğü gibi Giresun'da şubatta 125 cm, Ulubey'de ocakta 145 cm, Mesudiye'de aralıkta 141 cm azami örtü olarak ölçülmüştür.

Tablo 19 : Ordu ve Çevre İstasyonlarda Aylara Göre En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı Dağılışı (cm).

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	57	72	62	28	3	-	-	-	-	-	-	55	36	72
Giresun	61	94	125	35	5	-	-	-	-	-	-	28	27	125
Fatsa	28	60	35	21	2	-	-	-	-	-	-	-	23	60
Ulubey	27	145	106	65	27	-	-	-	-	-	-	34	80	145
Mesudiye	34	76	64	76	18	7	-	-	-	-	14	80	141	141

Son olarak Tablo 21'de Ordu Şehri'ne ait aylara göre güneşlenme süreleri verilecektir. Çevre istasyonlara ait değerler DMİGM'den temin edilememiştir.

Tablo 20 : Ordu ve Çevresindeki İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama Güneşlenme Süreleri (saat/dak.).

Aylar	R.S.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ordu	25	2.44	3.17	3.30	4.19	5.42	7.31	6.28	6.13	5.29	4.27	3.48	2.46	4.41

Tabloya göre yıllık ortalama güneşlenme 4.41 saat iken ocak ayında bu değer 2.44 saate düşüyor. Temmuz ayında ise 6.28 saat ile azamiye ulaşıyor.

Ordu Şehir merkezinde donlu gün sayısı 8.7'dir. Yılın 55 günü açık, 185 günü bulutlu, kalan 125 günü ise kapalı geçer. Ortalama 22 gün kırağı görülür.

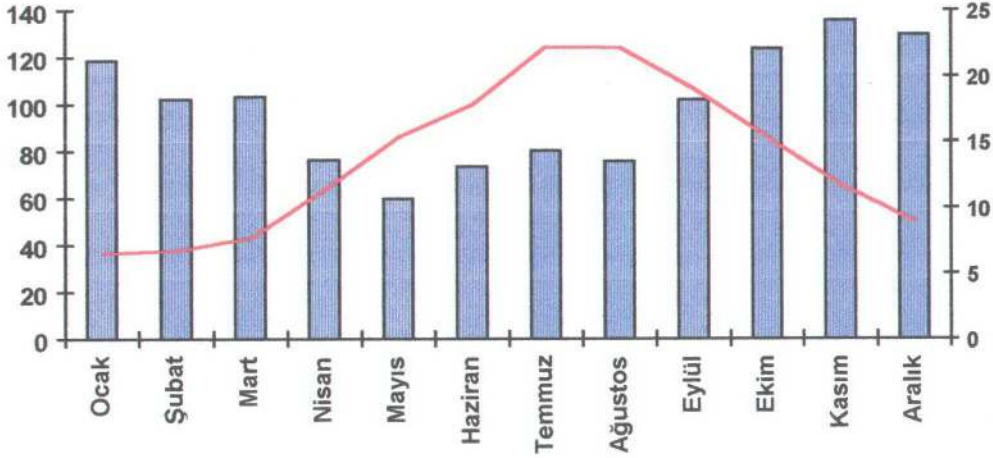
4.5- Sonuç

"Karadeniz Bölgesi'nde "Karadeniz İklimi" etkilidir. Bu iklimin en belirgin özelliği, her mevsimin yağışlı olması ve yıllık yağış toplamının fazla olmasıdır.

Ordu Şehri'nde tipik Karadeniz iklimi hakimdir. Yazları ortalama 22° olan sıcaklıklar maksimum 24.7°C ye yükselir. Kışları ortalama 6.5°C olan sıcaklık minimum -7.2°C ye kadar düşebiliyor. Yazları sıcak olmasına rağmen sıcaklıklar çok fazla yükselmez. Kışları ılık geçen Ordu'da yaz, kış arasındaki sıcaklık farkı 15.7°C'dir. Sıcaklık farkı fazla yüksek değildir. En soğuk aylar ocak, şubat ayları, en sıcak aylar temmuz, ağustos aylarıdır. Ordu Şehri'nin kıyısında yer aldığı Karadeniz'de ise deniz suyu sıcaklıkları yıl boyunca Ordu Şehri sıcaklıklarından yüksektir.

Ordu Şehri'nde yağışlar her mevsim görülür. Toplam 1176.2 mm ile Türkiye ortalamasının üstünde yağış alır. En çok yağış sonbaharda ve kışın görülür. İlkbahar ve yaz mevsimlerinin yağış oranları birbirine yakındır. Ancak ilkbaharda yağış yaza göre biraz fazladır. Kasım, aralık aylarında en yüksek değerlere ulaşan yağışlar, mayıs ve haziran aylarında en düşük değere sahiptir. Kıyı şeridi güney kısmına nazaran daha yağışlıdır. Temmuz ayındaki yağışlar sağanak nitelikli olduğu için sel karakteri gösterebilirler. Yaz yağışları lokal basınç farklarından ileri gelirken kış dönemi yağışları polar cephe ile ilgilidir.

Grafik 7 : Ordu Şehri'nde Ortalama Sıcaklık ve Ortalama Yağış Diyagramı.

Yukarıdaki diyagramda Ordu Şehri'nin sıcaklık ve yağış verileri bir arada gösterilmiştir.

Ordu Şehri'nde nispi nem ortalama %75'in üzerindedir. Bulutluluk ortalaması ise 6'dır.

Ordu Şehri'nde ilkbahardan itibaren düşen basınç değerleri, yazın en düşük seviyeye ulaşır. Sonbahardan itibaren artarak kışın kasım, aralık ve ocakta en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Buda sonbahar ve kışın yağış fazlalığının nedenlerinden biri olmaktadır.

Ordu'da kışın; kible, lodos ve yıldız , ilkbaharda; poyraz, kible, lodos, yazın; kible, lodos, yıldız, sonbaharda; kible,, lodos ve yıldız rüzgârları yoğun olarak eserler. Hakim rüzgâr yönü güney sektörlü kiblelidir. İlkbaharda ve kışın görülen Föhn karakterindeki rüzgârlar bitkilere büyük zararlar verebilirler. Şehirde yaz mevsiminde meltem rüzgârları eser.

İklim sınıflandırması yapan çeşitli iklim bilimcilere göre Ordu Şehri iklimi, iklim verilerinden yararlanılarak yapılan hesaplamalara göre şu özellikleri gösterir.

a) **Köppen** metoduna göre; Ordu Şehri iklimi (Cfa) iklim özelliği gösterir. Kışı ılık, yazı sıcak, her mevsim yağışlıdır. Ancak (Cfb)'ye daha yakındır. En sıcak ay ortalama sıcaklığı 22°C olması gerekirken 22,2°C ile 0.2°C'lik bir fazlalık gösteriyor. Diğer özellikler aynıdır. Bu nedenle Ordu şehri iklimi Cfa ile Cfb arasındadır.

b) **De marttonne** metoduna göre; iklim tüm aylarda nemli iklim özelliğine sahiptir.

c) **Thorntwaite** metoduna göre; Ordu Şehri (B₃B₂'ra) harfleriyle ifade edilen; nemli, mezotermal, su noksanı olmayan yada pek az olan tali iklim tipi, tam denizel iklim şartları özelliği gösterir.

d) **Erinç** metoduna göre; mayıs, haziran, temmuz, ağustos ayları yarı nemli, eylül ayı nemli, diğer aylar ise (ekim-nisan arası) çok nemli iklim özelliği gösterir.

Erinç'e göre Ordu Şehri iklimi; Karadeniz iklimi, Orta Karadeniz iklim tipine girer. Yağış miktarı orta derecede, yazın yağış miktarı nispeten azdır.

Bu hesaplamalarda Ordu Şehri coğrafi koordinatı meteoroloji istasyonunun bulunduğu 40°59' kuzey enlemi, 27°54' doğu boyları olarak alınmıştır.

Tüm yöntemlerin ortak özelliği Ordu Şehri ikliminin nemli ve her mevsimi yağışlı, denizel iklim özellikleri görülmektedir. Yaz yağışı düşüktür. Kışlar ılık, yazlar sıcaktır. Yaz sıcakları fazla yüksek değildir.

5. Akarsular ve Özellikleri

Ordu Şehri ve çevresinde irili ufaklı bir çok akarsu mevcuttur. Bunlar Ordu Şehri'nin güneyinde yer alan ve doğu batı yönünde uzanış gösteren Orta ve Doğu Karadeniz Dağlarının denize bakan yamaçlarından doğarak kuzeye doğru akıp tümü Karadeniz'e dökülür.

Ordu Şehri çevresindeki akarsular genellikle yağmur suları ile beslenir. Melet Çayı kar erimesiyle beslenmeden de önemli ölçüde etkilenir. Özellikle sağanak yağışlardan sonra taşkınlar görülebilen bu akarsuların boyları genellikle kısadır. Yazın hiçbir zaman tümüyle kurumazlar. Çünkü nemli iklim bölgesinde her mevsim görülen yağışlarla beslenirler.

Kum, çakıl, moloz vb. gibi... maddeleri taşıyarak ağız kısımlarındaki deltalarında biriktirirler. Deltalar, zamanla denize doğru ilerler.

Ordu Şehri'nin en önemli akarsuyu Melet Çayı'dır. Düz Mahalle'ye göre 5,5 km doğuda bulunan Melet bugün şehir içinde kalmış olup şehir nehrin doğusunda da hızla gelişip büyümektedir.

Melet aslında Ordu ilinin en büyük akarsuyudur. 2400 m yükseklikten doğup güney-kuzey istikametinde Mesudiye'den, Ordu'ya doğru akan Melet'in uzunluğu 126 km dir. Beslenme alanı 1453 km²'dir. Kullanılabilir rasat süresi 1978'de başlar. (DSİ Akım Gözlem Yıllığı - 1996). ELE tarafından yapılan gözlemler sonucu Çay'ın en az debisi 1.75 m³/sn, en fazla debisi ise 1140 m³/sn olarak belirlenmiştir.

1976 yılında başlayan ıslah çalışmaları büyük oranda tamamlanmış olup, yapılan tesislerin bakım ve onarımı devam etmektedir.

Mansap kısmında alüvyon kalınlığı 35 m'ye ulaşır. Alüvyonu oluşturan malzeme volkanik kökenli çakıllardır. Çakıl boylanması küçükten büyüğe doğru değişir. Yer yer kil bantları görülür. Döküldüğü yerde suları bulanıktır. Çünkü çığır üzerinde çok miktarda kum ve çakıl ocağı çalıştırılıyor. Taşıdığı su miktarı özellikle ilkbaharda yağmur ve kar suları ile artar. Melet'in suyu yazın temmuz ve ağustos aylarında azalır.

Ordu Şehri topraklarından denize dökülen önemli bir akarsu da Civil'dir. Bülbül Deresi ile Melet arasından denize dökülür. Uzunluğu yaklaşık 60 km olup güney-kuzey yönünde akarak Karadeniz'e dökülür.

Yatağında eğim kırıkları, taraçalar ve aşınmayla ortaya çıkmış yeni oluşumlar vardır. Hatipli, Karacaömer Köyleri arasında aşınım yüzeyi üzerinde akar.

Kuzeyde yatağı boyunca oluşturduğu alivyal alanlar kıyı ovasının oluşumuna katkıda bulunurken, tarımsal açıdan da öneme sahiptir.

Civil Deresi üzerinde 1977'de başlayan ıslah çalışmaları meskun mahalde tamamlanmıştır. Halen ıslah çalışmaları sürmektedir.

Ordu Şehri yakınlarında denize dökülen bir diğer akarsu ise Bülbül Deresidir. 60 km uzunluğu ile Boztepe'nin doğusunu izleyerek akan Bülbül Deresi yörenin önemli akarsularından biridir.

Bülbül Deresi üzerindeki ıslah çalışmaları 1965 yılında başlamış olup dere ıslahı tümüyle tamamlanmıştır. Ancak yan şevlerden ve kaynaktan gelen malzemenin yığılmasını önleyici çalışmalar sürmektedir.

Düz Mahalle'ye göre 12 km doğuda bulunan Turnasuyu Deresi de Ordu Şehri çevresinde Karadeniz'e dökülen ve güney-kuzey yönünde akan bir deredir. Beslenme alanı 274 km²'dir.

Turnasuyu aslında Gülyalı İlçesi sınırları içindeki Turnasuyu Köyünden denize dökülür. Ancak günümüzde Ordu Şehri'nin gelişimi Turnasuyuna ulaşmış ve onun doğusuna geçmiştir. Bu nedenle Belediye, Turnasuyu Köyü'nün bir kısmını Belediye sınırları içine alarak planlamasını yapmıştır. Bundan dolayı incelememiz içinde Turnasuyuna da yer vermek zarureti doğmuştur. Turnasuyu Deresi ıslah çalışmaları 1997 yılında başlamış olup halen sürmektedir.

Turnasuyu ağzındaki deltanın genişliği fazla olmasa da kıyı ovasının oluşumunda etkisi olmuştur. Üzerinde 1978'den beri yapılan ölçümler sonucu azami 90 m³/sn, asgari 0.040 m³/sn su taşıdığı anlaşılmıştır.

Aşağıda Tablo 21'de Melet ve Turnasuyuna ait aylara göre ortalama akım değerleri verilmiştir.

Tablo 21 : Melet ve Turna Suyu'na Ait Aylara Göre Ortalama Akım Değerleri (m³/sn).

Akarsu	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Melet	12.29	18.16	45.76	93.50	68.48	46.3	12.97	7.47	6.01	5.09	12.15	24.25
Turnasuyu	8.9	8.8	14.9	15.3	10.04	11.8	5.2	4.8	3.1	4.9	10.9	12.7

Akım değerleri ortalamalarına baktığımızda Melet Çayı'na ait en yüksek akım değeri 93.5 m³/sn ile nisan ayına, en düşük akım değeri ise 5.09 m³/sn ile ekim ayına rastlar.

Turnasuyun da ise en yüksek değer yine nisan ayında 15.3 m³/sn ve en düşük değer 3.1 m³/sn ile eylül ayına aittir.

Her iki akarsuda ilkbaharda en yüksek seviye ve sonbahar başlarında en düşük seviyeye sahiptirler.

Ordu Şehri'nde bunlardan başka Karkın çayı, Aziziye, Divane, Say Deresi gibi... derelerle birlikte şehrin batı sınırını belirleyen Akçaova Dereleri de mevcuttur.

Batıdaki Akçaova Deresi de Turnasuyu gibi küçük bir deltaya sahiptir. Kumbaşı Mahallesi ile Eğirli Köyü arasında yer alır. Zaman zaman sel ve taşkınları ile dikkati çekerse de ıslah çalışmalarıyla kontrol altına alınmıştır. Akçaova Deresi'nden batıya doğru Perşembe yönünde delta ovasının genişlediği görülür.

"Ordu Şehri ve yakın çevresinde yeraltından içme suyu teminiyle ilgili olarak yapılan çalışmalar sonucunda içme suyu sadece Civil Deresi ve Melet Çayı alüvyonlarından temin edilebilmiştir. Yörede yüzeyleme gösteren üretim imkanı zayıftır." (Jeolojik Etüt Raporu - Melek : 1983).

6- Bitki Örtüsü

Ordu Şehri ve çevresindeki bol yağışlar yörede zengin bir bitki örtüsü oluşmasına olanak sağlamıştır.

Kıyı şeridinin bitki örtüsü zamanla tahribat sonucu değişerek bugünkü halini almıştır. Dönmez (1985:94)'in Bitki Coğrafyası'nda yer alan haritada Ordu Şehrinin batısında Boztepe'de ve Melet'ten itibaren kıyı boyunca yer alan nemcil geniş yapraklı ormanlar tahribat sonucu, Turnasuyu yönündekiler ortadan kalkmış yerini fındık alanlarına bırakmıştır. Boztepe'nin batısında yükseklerle çekilirken, kuzeyinde tahribata rağmen varlığını korumaktadır. Tahribata uğrayan yerlerde genellikle fındık alanları yer alıyor. Seyrekleşen orman alanlarında sandal, defne, yabani fındık, fındık, mersin gibi... bitkiler çoğalmıştır.

Boztepe eteklerinde bitki örtüsü içinde yer yer taflanlar, zakkumlar, selviler ve tek tük zeytinler yer alır. Boztepe kuzeybatı yamaçlarında 220 m'den sonra karışık, yaprağını döken ağaçlar yer alıyor.

Ordu Şehri etrafında kızılâğaç, gürgen, ıhlamur, sarı ve karaçam (Boztepe'de), ladin, orman gülü türleri de dikkat çeker. Dağınık şekilde bulunurlar.

Şehrin doğusunda Turnasuyu mevkinde kıyıdan 200 m. yükselince Sıraca Mahallesi'ne doğru fındık alanlarından sonra bitki örtüsü değişmekte ve akasya, söğüt, kızılâğaç gibi... ağaçlar yoğunlaşmaktadır. Yükseklerde kestane ağacında mevcuttur.

Deneme mahiyetinde halk tarafından dikilen turunçgillerden portakal ve mandalina yanı sıra yine halk, ihtiyacını karşılamak için incirde yetiştiriyor. Burada da bazı yerlerde zeytin ağacı mevcuttur.

Ordu Şehri'nde halk kendi ihtiyacını karşılamak için bahçelerinde mısır ve lahana da yaygın şekilde yetiştiriyor. Bunların yanı sıra şeftali, Trabzon hurması, kiraz, erik, elma, taflan, ayva, muşmula, böğürtlen gibi... meyve ağaçları da dağınık biçimde bahçelerde, şehrin çeşitli yerlerinde yetiştiriliyor. Yani iklim bu ağaçların yetişmesine uygundur.

Melet Çayı deltası ve çığırında sığır kuyruğu, çeşitli dikenler gibi... bazı kurakçıl bitkilerden oluşan seyrek ve yabanıl bir bitki örtüsü vardır.

Ordu Şehri güneyine Karacaömer Köyü'nde diğer ağaçların yanı sıra 200 m yükseltide sarıçam ve selviler dikkati çeker. Selvi ağacı mezarlıklarda da yaygındır.

Arazi gözlemleri sırasında Boztepe Köyü'nde muz ağacı yetiştiği, ama şimdilik meyve vermediği belirlenmiştir. Boztepe Köyünde ve çevresinde ıhlamur ağacı da diğer yerlere göre daha yaygın olup neredeyse 20-30 m yükseltiden itibaren görülebilir.

Ağaçlık yerlerin ve fındık alanlarının altı, her mevsim yeşil olan çayırlarla kaplıdır.

Hemen kıyıdan başlayan fındık alanları şehrin kenar mahallelerinde de yaygın şekilde mevcuttur. Fındık bahçeleri doğu, batı ve güneyde geniş alanlarda varlığını devam ettirmektedir.

Ordu Şehri nemli-ılıman iklim şartlarında yetişen bitkiler yönünden çok zengindir. Ordu'da çok sayıda bitki türü ve bunların oluşturduğu topluluklar vardır. Flora ve vejetasyon yönünden ülkenin zengin alanlarından biridir.

7- Topraklar

Yağışları bol ve düzenli olan Ordu Şehri ve çevresinde iklim, toprak oluşumuna çok uygundur. Bol yağış nedeniyle yıkanmış topraklar fazladır. Genellikle kırmızı renklidirler. Toprak örtüsü kalındır.

Akarsu boylarında ve kıyı ovasında alüvyal toprak yoğun olup, drene edilen yerlerde tarım yapılmakta ya da yerleşmeler dikkati çekmektedir.

Boztepe'de ve Boztepe Köyü yamaçları kahverengi orman toprakları bulunur. Batıdaki Akçaova Deresi ve deltasında da alüvyal topraklar mevcuttur.

Şehrin Bucak Mahallesi ve SSK Hastanesi yanından güneye doğru gidildiğinde kahverengi orman toprakları dikkat çeker. Ancak Bucak Mahallesi güneyinde toprak kalınlığı azalır ve 30-35 cm civarındadır. Bucak Mahallesi güneyinde Öceli ve Karacaömer Köylerinde ise kırmızı kahverengi orman toprakları mevcuttur.

Doğuda Turnasuyu'ndan itibaren güneye doğru yükselince de kahverengi orman toprakları dikkati çekiyor. Yine şehrin doğusunda Karşıyaka Mahallesi'nin Kuşukent civarında da Terzili Köyü'ne doğru yumuşak ve derin olan kahverengi topraklar görülür.

Görüldüğü gibi Ordu Şehri ve yakın çevresinde alüvyal, kahverengi topraklar ve kırmızı kahverengi orman toprakları yoğun olarak bulunur.

Toprağın üzerini örten zengin bitki örtüsü erozyonu büyük ölçüde önler.

III. BÖLÜM

ORDU ŞEHİRİ'NİN KURULUŞ VE GELİŞMESİ

1. “Ordu” Kelimesinin Anlamı ve Kullanılışı

1.1- “Ordu” Kelimesinin Anlamı

Ordu Türkçe bir kelimedir. “Ordu” kelimesi, Balasagunlu Yusuf Has Hacib’in 1069 yılında yazdığı “Kutadgu Bilig” adlı meşhur eserde “saray” ve “şehir” anlamında kullanılmıştır.

Yine aynı dönemin meşhur Türk bilgini Kaşgarlı Mahmud “Divanü Lügati’t Türk” adlı sözlüğünde bu kelimenin “şehir” anlamına geldiğini açıklar. Yine bu esere göre, “Ordulanmak” baş şehir edinmek, “Ordhulanmak” ise yurt tutmak, yerleşmek manalarını ifade eder. Ordu ilinin adı da işte bu geleneğe dayanır (Yediyıldız 1997:10-11).

Ordu kelimesi ayrıca tepe, karargah, yurt ve çadırli topluluk anlamlarında da kullanılmıştır. Türkçe Sözlükte, bir devletin asker topluluğu olarak tanımlanmıştır.

1.2- “Ordu” Adının Kullanılışı

Ordu kelimesinin niçin yer adı olarak seçildiği belli değildir. Ordu adının nereden geldiği konusunda halk arasında anlatılan ve kaynaklarda yer alan bir çok rivayet vardır.

Bu rivayetlerin en meşhuru şöyledir: “Eski salnamelerde, bugünkü Bucak mevkiine yerleşen askeri birlikten dolayı halk, Ordu gelmiş, Ordu konmuş gibi ifadeleri çokça kullandığı için bu semte Ordu adı verilmiş.” (Ordu 86:39).

Ordu adıyla ilgili bir diğer olay da şöyledir: 14. yüzyıl sonlarına doğru Bayramlı, Hacı Emiroğulları Beyliği’nin bir (uç) kasabası iken Hacı Emiroğulları diğer beyler üzerine yapacakları askeri hareketler için geldikleri Bayramlı yakınlarındaki askerin toplandığı yere, halk Ordu adını vermiştir.

Bu konudaki söylentiler konu itibarıyla aynı olmak üzere değişik biçimlerde anlatılmaktadır.

Bir diğer söylentiye göre de Bayramlı’da bozulan asayiş düzeltmek üzere gelen Osman Paşa’nın Ordusu bugünkü Bucak Mahallesi’nde konakladığı için buraya halk Ordu adını vermiştir.

Bu rivayetler dışında, bir Fransız bilim adamı olan X. De Planhol, Ordu adının kökeni hakkında bir makale yayınlamıştır. De Planhol’a göre; “Batılı seyyahların eserlerinde ve Osmanlı metinlerinde XVII. yüzyıl son çeyreğine kadar Ordu adı geçmez. Bu ad ilk defa 1797’de Beachampas adlı bir seyyah tarafından zikredilir. Ordu Şehri’nin 1780-90 tarihlerinde sahilten içerde kurulmuş olduğu, fakat buranın beş altı km uzaklıktaki Ekipazar olamayacağını” iddia ediyor. Ona göre bugünkü Ordu Şehri’nin kurucusu da Trabzonlu Ermeni bir tüccardır.

De Planhol'un bu görüşlerinin tarihi gerçeklerle bağdaşmadığı Prof. Bahaeddin Yıldız tarafından yazılan "Ordu Sosyal Tarihi (54-55) ve "Ordu Adının Kökeni (8-12)" adlı kitap ve makalesinde ortaya konulmuştur. Fatih Sultan Mehmet 1465'te Trabzon'u fethettikten sonra bugünkü Ordu İli toprakları da Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.

Bilindiği gibi Tahrir Defterleri, Türkiye'nin yer adları araştırmalarında en önemli kaynaklardan biridir. Ordu ismine ilk defa Fatih dönemi "Arazi ve Vergi Tahrir Defterinde" bir nahiye adı olarak "Bölük-i Niyabet'i Ordu" şeklinde rastlıyoruz. Bu defterde Ordu adı en az onbeş defa geçmektedir. Bucak adına da ilk defa bu defterde rastlıyoruz. Bucak bir köy olarak yer almaktadır. Köşe ve zaviye (açı) anlamına gelen Bucak Köyü bugün şehrin güneyinde alçak bir sırtın üzerinde yer alır.

Fetihten sonra Ordu diye anılan yer bugünkü Eskipazar'dır. Bucak Köyü de fetihten beri bugünkü yerinde bulunmaktadır. Tahrir Defteri bunu açıkça göstermektedir. 1613'ten önce Bucak Köyü'nde Türklerden başka etnik unsur da yoktur.

Ordu adı 1613 tarihli Tahrir Defterinde ise "Kaza-i Bayramlı Nam-ı Diğer Ordu" ibaresiyle geçer. 1728 tarihli bir vakıf kaydında Bayramlı kasabasındaki caminin adı "Ordu Cami" olarak geçmektedir. Aynı yıla ait bir fermanla "Ordu Kadısı"na verilen bir hükümde de Ordu adına rastlanır.

Bu tarihlerde Ordu Şehri bugünkü yerinde değildir. Ordu tarihi üzerine önemli çalışmalar yapan araştırmacı Sıtkı Çebi'ye göre buradaki Ordu diye anılan yerin Bayramlı Kasabası olması gerekir (Çebi 1973:34). Ordu şehri güneydoğusunda 4 km uzakta bulunan ve 13. yüzyılda gelişmeye başlayan Bayramlı kasabası, 17. yüzyıl başlarından itibaren önemini kaybetmeye başlarken; Bucak Köyü gittikçe gelişerek bir kasaba halini alacaktır. Bayramlı Kasabası'nın bu şekilde önemini kaybetmesinin nedeni ise o dönemlerde Civil Deresi'nde oluşan yer yer bataklıklar ve 17. yüzyıl başlarında Don Kazakları'nın buraya yaptığı baskınlar olarak açıklanmaktadır. Yine 18. yüzyıl başlarında Bayramlı'da yaşayan yerli beylerin neden olduğu huzursuzlukta halkın göçüne neden olmuştur. Buradan göçenler Bucak adıyla anılan yeni kasaba etrafında, bilhassa sahil boyunda dağınık köy yerleşmeleri biçiminde evler yaparak yerleşmeye başlamışlardır. Bu göç hareketine çevredeki gayrimüslimlerde önemli ölçüde katılmışlardır.

2- Ordu Şehri'nin Kuruluş ve Gelişmesi

2.1- Kuruluştan 1869'a kadar Ordu

"Bugünkü Ordu Şehri'nin bulunduğu yerde 18. yüzyıla kadar herhangi bir yerleşme yoktur. Ordu Şehri'nin kurulduğu yer orman, çalılık ve bataklıklarla kaplıdır. Boztepe eteklerinde hiçbir mesken bulunmamaktadır. Yamaçlarında Bayramlı halkının hayvanları otlatılmaktadır. Çevrede, bataklık sahiliden biraz uzakta güneydeki sırtın üzerinde yer

alan bugünkü Bucak Mahallesi'nin bulunduğu yerde Bucak Köyü yer almaktadır" (Çebi 1973:45) Ayrıca bugünkü Yason Burnu civarında Kirazlımanı Mahallesinde küçük bir balıkçı barınağı mevcuttur.

16. yüzyılda devletin en önemli yazılı kaynaklarından olan Tahrir Defterlerinde bugünkü Ordu Şehri hakkında hiçbir bilgi yoktur. Varolan bilgiler Bayramlı ve çevre köylerine aittir.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde (XVII. yy) bugünkü Ordu Şehri'nin kuruluş yeri ve Ordu şehri hakkında hiçbir bilgi yoktur. Çünkü şehir XVII yy'da daha kurulmamıştır.

Şemseddin Sami "Kamus ül-Âlam" da Ordu Kazası'nın Trabzon Vilayeti Merkez Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi olduğunu ve geniş bir kaza olan Ordu'nun "Bucak" ismi ile anılan bölgeden ibaret olduğunu belirtir. 1889-98'de yazdığı bu eserinde vaktiyle Bucak Kazası denilen yerin halkın isteği ile Ordu ismini aldığını açıklıyor. Ancak Kamus ül-Âlam'da bugünkü Ordu Şehri'nin kuruluş yerine ait ayrıntılı bir bilgi yoktur.

Ali Cevat "Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügatı"nda (1895) Ordu Şehrinin Boztepe kuzeyi ve doğuya doğru ovada yer alan bir şehir olduğunu, kazanın kuruluşunun hemen hemen bir asır olduğunu, kasaba civarının bataklık ve pirinç tarlalarıyla çevrili, yazları çok sıcak ve sıkıcı olduğunu belirtir. Ancak Ali Cevat'ta şehrin ilk kuruluşuna ait bilgi vermez.

"Ordu Şehrinin kuruluş yeri hakkında bir makale yayınlayan De Planhol bugünkü şehirle Kotyora ve Bozukkale arasında bir ilişki olmadığını XVIII. yüzyılın son çeyreğine kadar batılı seyyahların eserlerinde ve Osmanlı metinlerinde Ordu adının geçmediğini, Ordu adını ilk defa Beauchamps'ın 1797'de zikretmiş olduğunu söyledikten sonra bazı haritalardan da yararlanarak şehrin 1780-1790 tarihlerinde kurulmuş olduğunu ve 1834'te şehrin oldukça gelişmiş olduğunu belirtiyor" (Yediyıldız 1985:55).

De Planhol, Beauchamps'tan naklen "Ordu'nun iki mil uzağında küçük bir iskele ve orada bir kasaba vardır. Bozukkale adında eski bir şatonun hemen yanından geçtik." şeklindeki cümleye dayanarak şehrin önce sahilten içerde kurulmuş olduğunu, ancak buranın beş altı km uzaklıktaki Eskipazar olamayacağını vurgular. Ordu adının nereden gelmiş olabileceği sorusunu sorarak, P.M. Bijişkyan'ın Ordu hakkındaki "..burası meskun değildir ve ancak bizim zamanımızda Trabzonlu Hacı Avendik adlı bir çorbacının himmetiyle her millete ait evler yapıldı." cümlesini ele alarak asıl metinde "ichran" olan kelimenin "çorbacı" değil "eşraf" diye tercüme edilmesi gerektiğini, bu durumda Avendik'in hacı olan Trabzonlu bir Ermeni "eşrafı" ve Ordu şehrini ticari faaliyetler için dayanak noktası yapan müteşebbis bir tüccar olduğunun anlaşılacağını belirtiyor. Ona göre Avendik'in bu teşebbüsü; eskiden beri ağaçlı, bataklık ve yarı çöl ve ancak yakın zamanlarda yeniden iskan edilen kıyı delta ovasına doğru yapılan büyük toprak kolonizasyonu ve göç hareketinin bir parçasıdır. Avendik'in arkasından her menşe'den insanlar buraya gelmeye başlamışlardır.

De Planhol'a göre Ordu'nun askeri ordugâh manasına gelen ilk karşılığı dışında XIX. yüzyıl başında Pazar Yeri anlamına geldiğini açıklar. De Planhol makalesini bitirirken, Ordu halkının hayalinde canlandığı padişahın Trabzonlu Ermeni bir tüccar olduğunu bildirir ve Ordu sakinleri için artık bu konunun bir folklor üretme malzemesi olamayacağını, onları hayalleriyle başbaşa bırakmak gerektiğini yazar.

Yediyıldız (1997:10)'a göre De Planhol'un muhayyilesi çok zengindir. İleri sürdüğü tez, "planlı bir tahayyülün eseri değilse, büyük bir ihmalin neticesi" gibi görünür.

De Planhol'un iddiasının aksine, Ordu adı, Osmanlı metinlerinde geçer. Araştırmacı De Planhol en önemli kaynaklardan biri olan Tahrir Defterlerini incelemeyi ihmal etmiştir. Aksi taktirde Ordu isminin daha 1455'lerde mevcut olduğunu görürdü.

Beauchamps'ın yukarıda verilen cümlesini De Planhol eğer doğru yorumlamış olsaydı, söz konusu edilen yerin Ordu diye adlandırılan Eskipazar olduğunu anlardı. Zaten yeni şehir, kurulduktan bir müddet sonraya kadar Bucak adıyla anılmıştır. Tahrir Defteri (1455) fetihten itibaren Ordu isminin Eskipazar'ın adı olarak mevcudiyetini kesin biçimde ispatlar.

Öte yandan Hacı Avendik'in dükkanlarından önce, yeni Ordu Şehri'nin temelini eski Türk-İslam geleneğine göre atıldığını gösteren başka Osmanlı vesikaları da vardır. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde saklanan 1807 tarihli bir vakfiye, Anadolu Vilayeti Şarki Karahisar kazasına bağlı Bayramlı Kasabası Bucak İskelesi'nde oturan hayrat sahibi Ali Ağa İbn Abdullah bin Abdullah bin Abdurrahman adında birine aittir.

Vakfiyeden anlaşıldığına göre Bucak İskelesi'nde Seyyid el-hac İbrahim Ağa adlı hayır sahibinin bina eylediği cami zaman içinde harap olmuştur. Halbuki bu caminin cematı da çoktur. Ali Ağa buraya yeni bir cami yaptırmış ve masrafları için bir evle, ikibinbeşyüz kuruş bağışlamıştır. Caminin diğer ihtiyaçları içinde tahsisat ayırmıştır.

Bu tarihi belgede adı geçen cami, halk tarafından Orta Cami veya Atik İbrahim Paşa Cami diye bilinmekte olup halen mevcuttur (Foto 22).

Caminin kitabesi 1216/1801 tarihlidir. Demek ki, kitabe caminin yapılışından beş altı yıl sonra tanzim edilmiştir. Kitabeden anlaşıldığına göre bu cami, Tayyar Mahmud Paşa Canik Muhassılı iken, onun vekili Ali Ağa tarafından yapılmıştır. Vakıfta adı geçen Ali Ağa budur.

Karadeniz kıyılarını dolaşarak "Karadeniz Kıyılarının Tarih ve Coğrafyası" adlı bir kitap yazan P.M. Bilişkyan ise eserinde 1817-1819 yılları arasında Ordu Şehri'nin bugünkü bulunduğu yerde hiç bir ev olmadığını, ancak orayı gezerken Bozukkale'de bir çok ev yapıldığını iddia ediyor.

"Hacı Avendik'in dükkanları hakkındaki bilgiler 1817-1819 tarihlerini taşıdığına göre, bu olaydan en az yirmi-yirmi beş yıl evvel, bugünkü Ordu'nun temelini teşkil eden Bucak İskelesi'nde ve şehrin tam ortasında bir cami yaptırılmıştır. Bu caminin

çevresinde yerleşmeler olmuş; fakat zamanla cami harap olduğu ve burada cemaate ibadet için cami gerekli olduğundan 1807'de Ali Ağa tekrar bir cami yaptırmıştır. Elbette burada cami tek başına mevcut değildir. Onun etrafında da bir takım ev ve dükkanlarda vardır. Bu yapılaşmanın akabinde Hacı Avendik buraya gelip dükkanlar yapmış olabilir. Fakat bu olayın şehre Ordu adı verilmesiyle hiçbir alakası yoktur. Zira Ordu adı bölgenin Türkler tarafından fetih tarihinden itibaren (1380) mevcuttur ve Eski Pazar'ın bulunduğu yer, bu adla tesmiye olunmaktadır" (Yediyıldız 1997:10)

Ordu adının menşei konusunda yanılan De Planhol'ün bahsettiği doğudan batıya göç hadisesi doğrudur. Çünkü 1613 tarihinden önce, bugünkü Ordu'nun yerinde bulunan Bucak Köyünde Türklerden başka hiçbir etnik unsur olmadığı gibi bölgenin merkezi olan iç kesimdeki Nefs-i Ordu'da da başka unsurlara rastlanmaz.

Fakat 200 yıl sonra bölgenin karışık etnik yapısından söz edilmektedir. 1287/1871 tarihli Salname-i Vilayet-i Trabzon'a göre Bucak Kazası'nda yani Ordu'da (kazaya bağlı köyler dahil) 2841 Müslüman hane, 535 Rum, 398'de Ermeni hane vardır. Bu Ermeni ve Rumlar buraya XIX. yy başlarında göç etmeye başlamışlardır.

Yukarda yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere Ordu Şehri'nin kuruluşuna ait kesin bilgiler yeterli olmadığından bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. XVIII. yüzyıl son çeyreğine kadar kullanılan Ordu ismi daha çok Eskipazar ve Bayramlı Kasabaları için kullanılmıştır. Şehrin kuruluşuyla ilgili olarak ileri sürülen görüşlerden biri Bucak köyünün zamanla büyüyerek ve Bayramlı'dan göç edenlerle birlikte doğudan göç edenlerin Boztepe eteklerine doğru yayılan yerleşmeleri neticesinde bugünkü Ordu Şehri doğmaya başlamıştır.

Bir diğer görüşe göre şehrin ilk yerleşme yeri Boztepe etrafı ve Bozukkale yanıdır. Şehir buradan doğuya doğru gelişme göstermiştir.

De Planhol ve Bijişkyan'a göre şehir bir Ermeni tüccar tarafından kurulmuştur.

Bu görüşlerden yararlanarak şu tespiti yapmak mümkündür. Ordu şehri muhtemelen tek yerden (nüveden) değil Karadeniz Bölgesi'ndeki dağınık yerleşmelere uygun olarak birçok yerde birden gelişmiş ve zamanla birbirine eklenerek Ordu şehrini oluşturmuştur.

Ordu Şehri'nin ilk yerleşmeleri Boztepe'nin güney doğusunda yer alan Bucak Mahallesi ile Bucak Mahallesi'nin doğusunda Kirazlımanı Mahallesi'ndeki balıkçı barınağının gelişmesiyle kurulan iskele etrafında ve Taşbaşı Mahallesi'nde kurulup gelişmiştir.

Ordu Şehrinde ilk yerleşmeler genellikle tepelik alanlarda kurulup sonradan vadi içine doğru zamanla genişliyor. Kıyı kesimi sonradan önem kazanıyor. Kirazlımanı Mahallesi'nde yer alan mezarlıkla, Taşbaşı Mahallesi'nde bugünde hala varlığını muhafaza eden binalar bunun birer delilidir. Kirazlımanı Mezarlığı'nda 1180/1764 tarihli kitabeye rastlanmıştır.

Yine bugünkü Kirazlımanı Mahallesi'nde yer alan Kirazlımanı Cami 1198/1782 yılında yapılmıştır. Kitabesinde kayıtlıdır. Bu cami Ordu şehrinin en eski İslami eseri olup asıl adı Abdullah Reis Mescidi'dir. Bugün yıkılarak ortadan kalkmıştır. Yine Kirazlımanı Mahallesi'nde yer alan Olukbaşı Mevkindeki Soğuksu Çeşmesi'nin kitabesinde 1258/1842 tarihi yer alır (Foto 23).

Boztepe'nin kuzeyinde kıyıda yer alan Bozukkale'deki kale kalıntıları dikkat çekici olup, buranın denizi kontrol amacıyla yapılmış bir gözetleme kalesi olduğu tahmin edilmektedir. Bir yarımada biçiminde olan Bozukkale'nin üzeri volkanik taşlarla kaplı olup, çok az ve ince bir toprak tabakası ile kaplıdır. Halen üzerinde bir deniz feneri mevcuttur.

Taşbaşı Mahallesinde yapılan inceleme ve gözlemler sonucu 100-150 yıl önce yapılmış birçok ev tespit edilmiştir. Bu evlerden oluklu kiremitli, duvarları doldurma tipli olan çıkmalı ve cumbalı evler Türk Evleri olup taştan yapılanların birçoğu ise eski Rum-Ermeni evleridir (Foto 24-25).

Görülüyor ki Ordu Şehri yaklaşık son 200 yıl içinde kurulup gelişen Türk Şehirlerinin tipik bir örneğidir. İsmi, kuruluşu, planlaması, gelişimi gibi ... özellikleri bunu açıkça göstermektedir. Şehir bugünkü haliyle Türk Kimliği'nin bir eseridir.

Ordu Şehri'nin kuruluşunda önemli bir yere sahip olan Bucak Köyü 18. yüzyıl sonlarına doğru nüfusunun artması ve yeni yerleşmelerle genişlemesi sonucu "Sancak" yapılmıştır. Çevreden gelenler Kirazlımanı, Taşbaşı, Selimiye, Düz Mahalle, Saray, Aziziye, Elmalık (Şarkıye), Zaferi Milli gibi... semtlere yerleşerek kısa sürede buranın kasaba halini almasına neden olmuştur. Bu durum 1869 tarihine kadar sürmüştür.

Bugünkü sebze pazarı arkasında yer alan Mustafa Bey Çeşmesi'nin Kitabesi'nde 1231/1816 tarihi yer alır. Bu çeşme yıktırılmış ve yerinde yeniden yapılmamıştır.

Selimiye Mahallesi'ndeki Yusuf Ağa Çeşme'sinin kitabesi ise 1248/1832 tarihlidir. Bülbül Dere'si üzerine 1840'ta yapılan Kemer Köprü Bucak Mahallesi ile şehrin bağlantısını sağlıyordu.

Sahil yolu kenarındaki Rum Kilisesi 1850-1856 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu kilise bugün restore edilmiştir. Düz Mahallede yer alan kilise ise 1868-70 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu kilisenin bir benzeri de Elmalık (Şarkıye) Mahallesi'nde Güzel Ordu ilkokulu'nun bulunduğu yerde yapılmıştı. Bu kiliseler Rum Kiliseleri'dir. Şehirde, Ermenilerde 1842 yılında Zaferi Milli Mahallesi'nde İsmet Paşa ilkokulu yakınına bir Ermeni Kilisesi yapmışlardır. Bu kilise 1940'ta yıkılmıştır. Ermeniler bu kilise inşaatı bitince 1858-60 arasında da bugünkü İsmet Paşa İlkokulu binasını yapmışlar ve okul olarak hizmete açmışlardır.

1847 yılında Bucak Kasabasında 580 mesken bulunduğu ve bunların Bucak, Kirazlımanı, Selimiye, Saray, Taşbaşı Semtlerine dağılmış oldukları, deniz kenarında gayri muntazam bir pazar yeri ve çarşısının bulunduğu anlaşılır. O tarihte, kasaba halkı çoğunlukla Türk, az miktarda Rum ve Ermeniden ibarettir.

18. yüzyıl başlarından itibaren Bayramlı'da etkin olan derebeylerin çevreye zarar vermesi üzerine halkın bir kısmının Bucak'a göç ettiğini belirtmiştik. Bu durum uzun süre devam edince İstanbul Hükümeti Canik'te (Samsun) görev yapan Osman Paşa'yı geniş yetkilerle Bayramlı'ya göndermiş, oda huzursuzluğa son vermişti. Osman Paşa derebeylerini ortadan kaldırdıktan sonra kendine yardımcı bulunanları ve bir kısım gayrimüslimi de Ordu Şehri'nin muhtelif semtlerine yerleştiriyor. Rumlar Düz Mahalle ve Elmalık Mahalleleri ile kısmen Taşbaşı Mahallelerine yerleştirmişler ve bu semtlerde daha önce yaşayan ve sonradan gelen Türklerle bir arada yaşamaya başlamışlardır. Kirazlımanı, Saray, Selimiye ve Bucak Mahallelerinde yaşayanlar ise tamamen Türkler'di.

Yeni gelenlerle ilk sakinler bir arada emniyet ve huzur içinde yaşıyorlardı. Çarşı kısa sürede gelişti, yeni iş yerler kuruldu, ticaret ve sanatkârlık gelişti. Gayrimüslimler'de gerek mahalli teşkilatlar gerekse belediyede görev alabildiler. Hiç bir din ve ırk ayrımı yapılmadı.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz. Ordu Şehri 18. yüzyılda Bucak Köyü, Kirazlımanı ve Taşbaşı Mahallesi'nde gelişmeye başlamış ve bunların birleşmesiyle şehir kurulmuştur. Şehrin ilk kuruluş yerleri buralardır (Harita 4).

Ordu Şehrinde ilk defa Belediye Teşkilatı 1868 yılı aralık ayında kurulmuştur. İlk Belediye Başkanı Mümeyyiz Hasan Ağa'dır.

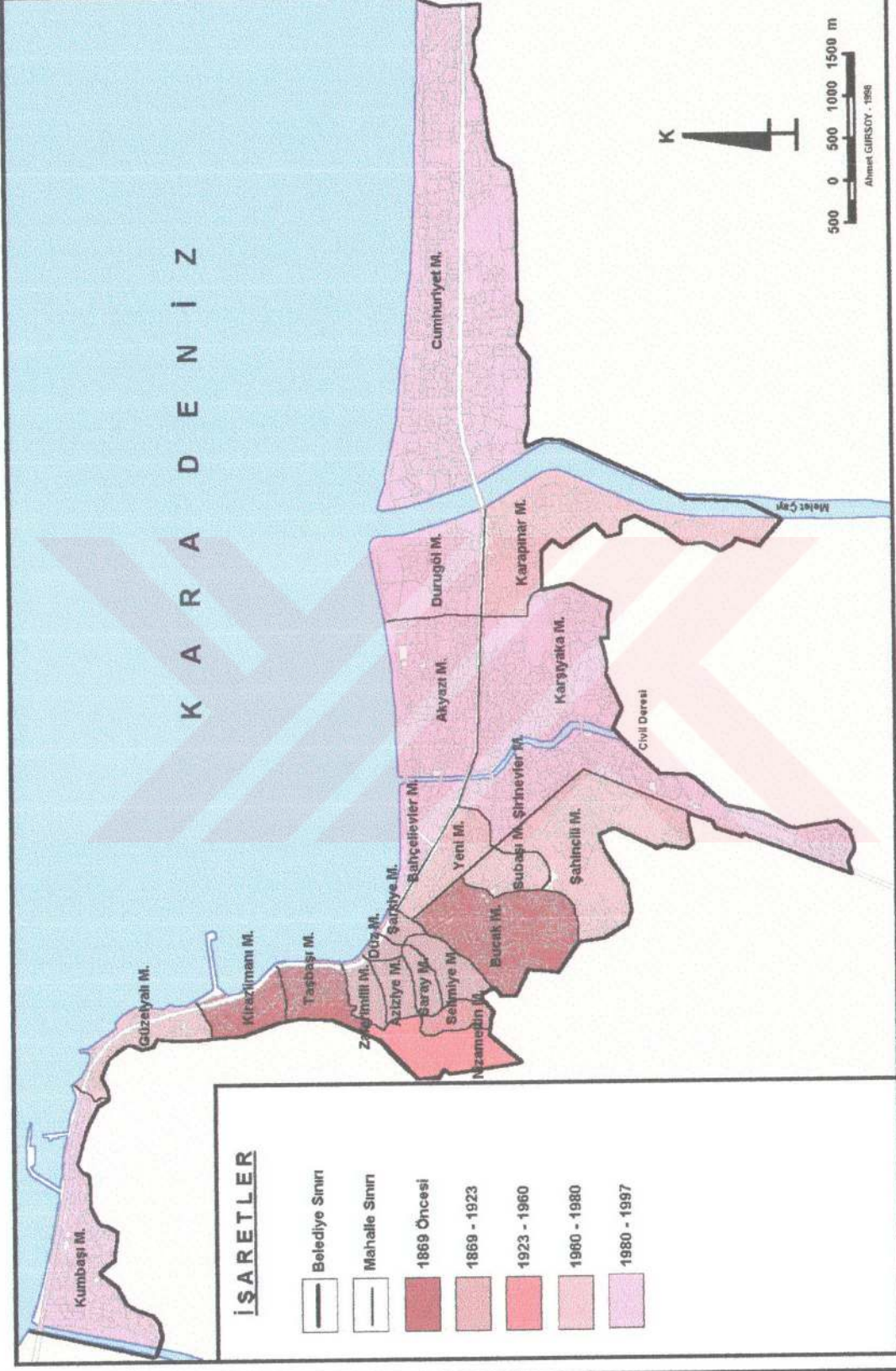
1869 yılında da halkın genel isteğine uygun olarak kasabanın ismi üzerindeki ikiliğe son verilerek yeni şehre "Ordu" ismi verilmiştir.

1864 yılında yayınlanan "Vilayet Nizamnamesi" 1876'da yürürlüğe girince, "İdare-i Nevahi Nizamnamesine göre (Vilayet Nizamnamesine dayanır) Ordu Kazası, Trabzon'a bağlı bir idari birim halini aldı. Bu yeni Kazaya Vona (Perşembe), Ulubey, Hapsamana (Gölköy) ve Bolaman Bucakları bağlandı. Böylece Ordu Şehri çevresinin yönetim merkezi halini aldı. Bu durum 1921'e kadar devam etti.

Ordu Belediyesi'nden alınan bilgilere göre 1869 tarihinde kurulan Belediye alanı içinde Aziziye, Bucak, Düz, Saray, Selimiye, Şarkıye (Elmalık), Taşbaşı ve Zaferi Milli Mahalleleri yer almaktadır (Tablo 22).

ORDU ŞEHİRİNİN KURULUŞ VE GELİŞME AŞAMALARI HARİTASI (1996)

Tablo 22 : Ordu Şehri Mahalleleri, Alanları ve Kuruluş Tarihleri (1996).

Mahalle	Eski Adı	Alanı (Ha)	Kuruluş Tarihi
Akyazı		170	1988
Aziziye		7.5	1869
Bahçelievler		54.5	1994
Bucak		64	1869
Cumhuriyet		388	1988
Durugöl		115	1995
Düz		12	1869
Güzelyalı		48	1967
Karapınar		185	1972
Karşıyaka		194	1994
Kirazlımanı		12	1896
Kumbaşı		130	1988
Nizamettin	Kuşcuören	35	1958
Saray		7.5	1869
Selimiye		36	1869
Subaşı		27	1967
Şahincili		132	1994
Şarkıye	Elmalık	198.5	1973
Şirinevler		22.5	1958
Taşbaşı		23.5	1869
Yeni		50	1966
Zaferi milli	Kurtuluş	15	1869
Toplam		1927	

İmarlı KöylerAlanı (Ha)

Turnasuyu

125

Eskipazar

26

Toplam**151**Ordu Şehri Belediye İmarlı Alanlar Toplamı (1996)

Mahalleler Alanı

1927 Ha

İmarlı Köyler alanı

151 Ha

Genel Toplam**2078 HA****2.2- 1869-1923 Arasında Ordu Şehri**

Tablo 22'den anlaşıldığı gibi 1869'da Belediyeye bağlı 8 mahalle yer almaktadır. Ancak bu mahallelerin kesin olarak kuruluş tarihlerini belirlemek mümkün olmamıştır. Bu bilgi Ordu Belediyesi ile ilgili mahalle muhtarlarından temin edilmiştir. Bu bilginin arşivlerden araştırılması gerekir.

1869-1923 arasında Ordu Şehri'ne Kirazlımanı Mahallesi'nin 1896'da mahalle olarak katıldığını görüyoruz. Şehrin ilk yerleşme alanlarından olan Kirazlımanı da böylece mahalle olmuştur.

Bu döneme ait kıymetli bilgiler veren Vital Cuinet "La Turquie d'Asie" isimli eserinde özellikle Trabzon Vilayet Salnameler'ini incelemiş ve Ordu Kazası'na ait önemli bilgiler vermiştir. Ancak verdiği bilgiler genel olarak Ordu Kazası merkez köylerini de birlikte kapsadığı için Ordu Şehri'ne ait bilgileri ayırt etmek çok güçtür.

1878 tarihli Trabzon Vilayeti Salnamesi'ne göre Ordu Kazası merkezinde 4 medrese, 15 çeşme, 3 hamam, 2 şadırvan bulunmaktadır. Kazada 9.111 İslam, 2.626 Rum, 1.991 Ermeni, toplam 13.728 kişi yaşar. (Çebi 1973:35)

1872'de 7.901'i Müslüman 11.454 olan Ordu Kazası merkez nahiyesi nüfusu 1891'de Kafkasya'dan göç edenlerle birlikte 32.096'ya yükselmiştir.

1891'de Ordu Şehri'nde 1.161 ev, 5.923 nüfus bulunmaktadır. 1883 yılında çıkan yangın nedeniyle çarşı kısmındaki meskenler bir hayli azalmıştır.

1883 yılı temmuz ayında bir gece sabaha karşı çıkan yangın Ordu Şehri tarihinin önemli olaylarından biridir.

O tarihlerde yaşayanların hatıralarına göre çarşının durumu şöyledir:

Bugünkü Süleyman Felek, Sırrıpaşa, Osman Paşa Caddelerinin kapladığı geniş düzlükte, gelişi güzel yapılmış ahşap dükkanlar vardır. Çarşı merkezi bugünkü Tahıl Paza'nının bulunduğu yere doğru uzanan alandır. Tahıl Pazarı ve civarı bataklıktı. Bu bataklıkta ördek avlanıyordu. Burada hiçbir bina yoktu.

Trabzon Caddesi'nin bir tarafı denize dayanır. Dalgalar kıyıdaki ahşap barakalara gelir, fırtınalı havalarda dükkanlara girilemiyordu. Caddenin çarşıya ve mahallelere bakan kısımları yer yer sazlık, bataklık ve mısır tarlaları, bazı iş yerleriyle kaplıdır. Çarşının bir kenarı Sırrı Paşa Caddesi'nde meşhur kavak ağaçlarının bulunduğu yer olup etrafında meyhaneler vardı.

Sırrı Paşa Caddesi'de kavakların arkasındaki düzlük büyük bir mezarlık halindedir. Halk buraya Kumluk diyor. Bugün Kızılaya ait binanın bulunduğu sahada mezarlık halinde olup, her iki mezarlığa da cenaze gömülmüyor.

Sebze pazarının bulunduğu yer, deniz seviyesinden aşağıda büyük bir çukurdan ibarettir. Bazı kısımları bataklık olup yer yer mısır ekiliyor.

Deniz, Yalı Cami duvarına birkaç adım uzaktadır. Deniz bazen Yukarı Hamam'a kadar uzanabiliyordu.

Çarşısının güneyinde, Bülbül Deresi kenarında Elmalık adıyla bir mahalle kurulmuş, evler gayri muntazamdır. Halkın çoğu Müslüman ama bir haylide Rum yaşar.

Çarşıda büyük mezarlığın batısında Düz Mahalle kurulmuştur. Kumluktaki mezarlık bu mahalle ile esas çarşısı birbirinden ayırıyor. Halkının çoğu Rumdur.

Orta Cami bugünkü yerindedir. Bir kenarında mezarlık vardır. Yanında ahşap bir mescit olup bu mescit daha sonra yıkılarak taştan yapılmıştır. Orta Cami'nin biraz ilerisinde büyük Kadiri Tekkesi vardır. Bu tekke 1827-1842 tarihleri arasında medrese olarak Trabzon Valisi Haznedar Zade Osman Paşa tarafından yaptırılmıştır. Medresenin etrafı bataklık, ufak bir mezarlık ve selvi ağaçlarıyla çevrilidir. Halen bu medresenin yerinde Verem Savaş Dispanseri yer alır.

Şehrin tek pazarı bugünkü 19 Eylül Meydanı'nda kuruluyordu. Bura kumluk ve toprakla kaplıdır. Meydan karşısında yer alan Kavrazoğlu Mehmet Ağa Hanı kasabanın yatılabilir tek otelidir.

Yalı Cami'nin çarşıya bakan kısmı bakkallar, sebzeciler ve karpuz sergileriyle çevrilidir.

Yangından sonra çukur yerler doldurulmuş ve buraya oyma taşlarla süslü, güzel bir şadırvan yapılmıştır. 1936'da yıkılan bu şadırvanın yerine bugün aslına uygun olarak yeniden yapılmıştır (Foto 26).

Osman Paşa Caddesi orta kısımlarında manifaturacılar, hırdavatçılar, köseleci, dericiler ve yün işi yapanlara ait dükkanlar yer alıyor. Dükkanlar bitişik, ikili-üçlü gruplar halinde çarşıya dağılmışlardır.

Çarşı içinde belli bir cadde veya sokak yoktu denilebilir. İş yerleri yağışlı günlerde çamurla dolardı.

Yangın sırasında Belediye Reisi Katircioğlu Mustafa Ağa'dır. Belediye binası Katircioğlu Sokakla Süleyman Felek Caddesi'nin bitiştiği yerdeydi. Binanın önü açık, ilerisinde bataklık ve sazlıklar yer alıyordu.

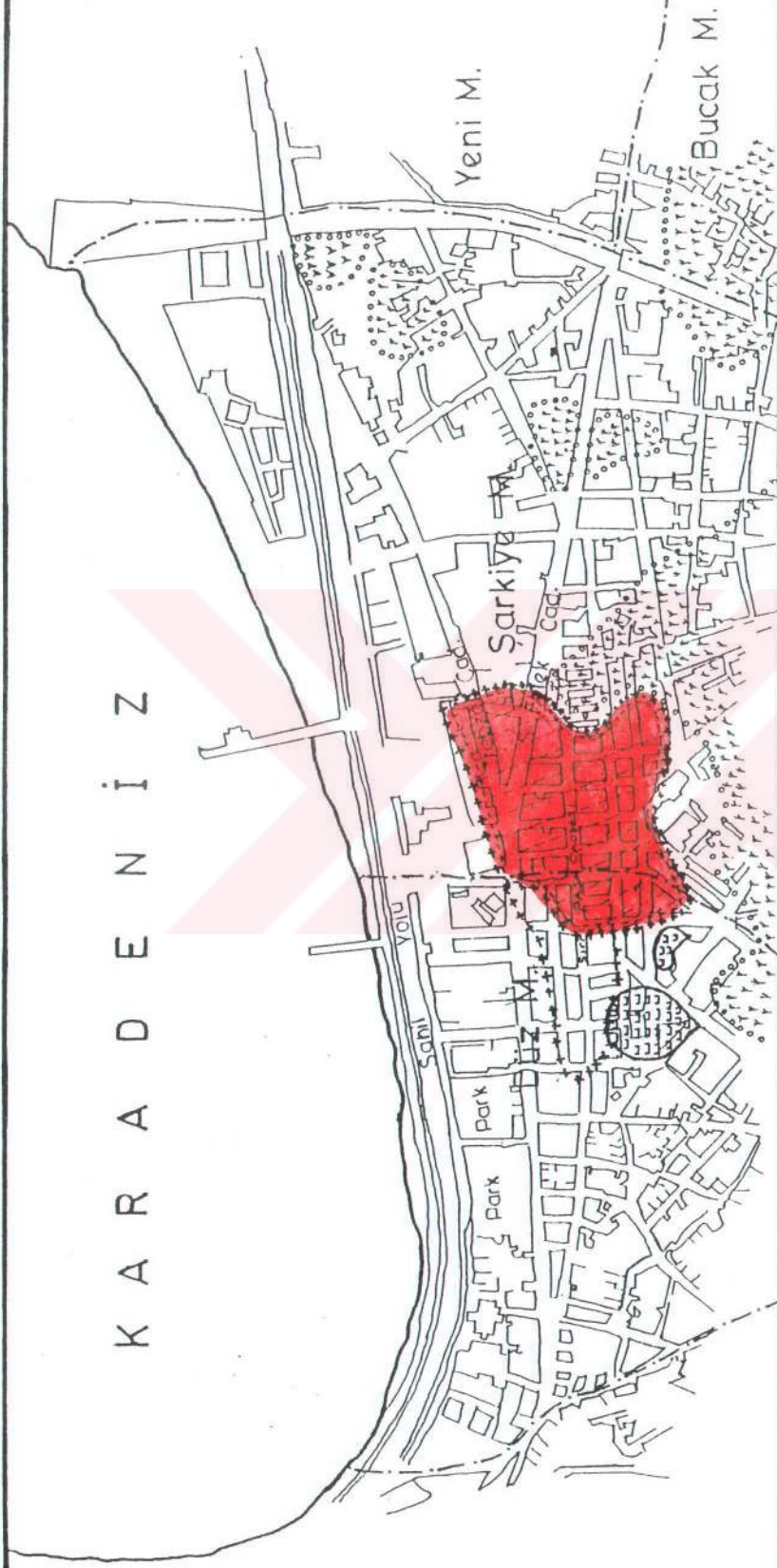
Ordu'da oturanlar civardaki bataklık ve sazlıklarda kümelenen sivrisineklerin tehdidi altındadırlar. Çevredeki bataklıklar kurutulmaya çalışılsa da tamamen kurutulamıyordu. Bunun nedeni Ordu Şehri'nin üzerinde geliştiği kıyı ovası üzerinden akan dere ve akarsuların drene edilip, kontrol altına alınamayışı idi.

Şehrin civarı fındık bahçeleri, çoklukla mısır tarlaları ve pirinç sahalalarıyla kaplıdır. Piring sahaları 1891'den sonra ortadan kalkmıştır. Bataklıklarda azalmaya başlamıştır.

1883 yılında Ordu'da çıkan yangın Pavli adında bir Rum fırınında ramazan ayında çıkmıştır. Yangın kısa sürede diğer dükkanlara geçmiş ve bütün çarşı bundan etkilenmiştir. Yangın 24 saat sürmüştür. Çarşıda yanmayan sadece iki dükkân kalmıştır.

1883 yılındaki yangın sırasında Ordu çarşısının durumunu ve yangının etkilediği alan Sıtkı Çebi'nin Ordu Tarihi adlı eserinden alınarak haritada gösterilmiştir (Harita 5).

K A R A D E N İ Z

Mahalle sınırı (bugünkü)

Çarşı

Mezarlıklar

Çarşı (yanan kısım)

Bataklıklar

Sıtkı ÇEBİ'nin "Ordu Tarihi"
isimli eserinden alınmıştır.

Orta Cami ve Yalı Cami yangında hasar görmemiştir. Tüccar ve esnaf yangından çok zarar görmüştür. Yaz mevsimi olduğu için kasaba halkı, Kaymakamı ve Hapishanesiyle birlikte "Çambaşı Yaylası"na göçmüştür.

Ordu Halkı zaten yazları sıcaklık ve sıtma nedeniyle Ordu ilinin 61 km güneyinde yer alan Çambaşı Yaylası'na çıkmaktaydı. Bu yayla denizden 1.850 m yükseklikte olup, 500 evlik güzel bir mesire yeridir. Bu gün de Ordu Halkı'nın bir kısmı hala bu yaylacılık geleneğini sürdürerek yazları (Nisan-Ekim arası) Çambaşı Yaylası'na göçüp yaylacılık yapmaktadır. Çambaşı Yaylasına gününbirlik gidiş-gelişlerde yoğun olarak devam etmektedir.

Ordu yangını hakkında bir çok söylenti vardır. Yangın şehrin تنها olduğu zamana rastlamıştır. Yaylaya giden esnaf beraberinde dükkanındaki eşyaların önemli kısmını da beraberinde götürdüğü için zarar bir ölçüde azdır.

Yangından sonra şehrin kurulması ve yağmanın durdurulması gerekiyordu. Trabzon valisi konuyla ilgilenip Ordu'ya derhal Mustafa Efendi ve Çingiryan Efendi isimli iki mühendisi gönderdi. Mühendisler kısa sürede şehrin planını hazırladılar. Çarşının eski yerinde kurulması kabul edildi.

Bu plan bugünkü Ordu Şehri'nin ana planının temelini teşkil eder.

Belediye Reisi Mustafa Ağa yeni imar planını tatbik etmek için büyük sıkıntılarla karşılaşır. Trabzon Valisi şehirde olay olmaması için Reisliğe Şair Tıflı'yı getirir. Şair Tıflı bir yıl reislik yapar, yağmanın önünü alır.

Tıflı'dan sonra Felekoğlu Süleyman Ağa Reisliğe tayin edilir. Büyük bir ciddiyetle bütün karşı koymalara rağmen şehir planını tatbik etmeye çalışır (Foto 27).

Çarşının alçak kısımları kumla doldurulur. Tahıl Pazarı'nın bulunduğu yerde kurutulmuştur. Bataklıklarında kurutulmasına başlanmıştır.

Felekoğlu Süleyman Ağa şehrin caddelerinin 18 m, ara sokakların 12 m genişlikte olmasını ister. Ancak yeni plandaki bu genişliği uygulayamaz. Şehrin sokak ve caddeleri bugünkü genişliğiyle yapılır. Bu durumda motorlu vasıtaların çoğalması, nüfusun artışı ile ilerde büyük sorunlara ve trafik sıkışıklığına neden olacaktır.

1869-1923 arasında Ordu Şehri'nde dikkat çeken diğer olayları şöyle sıralayabiliriz.

Ordu Şehri tarihinin önemli olaylarından biri de Ordu-Sivas Karayolunun açılmasıdır. Trabzon Valisi Sırrı Paşa ile Sivas Valisi Halil Rifat Paşa'nın müşterek çabaları üzerine yol 1885 yılında 5 ayda açılmıştır. Gönüllü Amele Birliklerinin çabasıyla açılan bu yol Sivas Şehri'ni Ordu üzerinden sahile bağlamış olup Mesudiye, Gököy ve Ulubey ilçelerinin gelişmesinde de etkili olmuştur.

Ordu Şehri'nde Bülbül Deresi üzerinde 1840 yılında yapılan köprü biraz daha aşağı kaydırılarak 1886-87 yıllarında yeniden yapılmıştır. Ordu-Mesudiye Şosesi bu köprüden başlıyordu.

Yine tarihi köprü olarak Bülbül Deresi üzerine yapılan Kemer Köprü 1890-95 yılları arasında yapılmış olup yakın zamanda restore edilmiştir. Bu kemer köprü Bucak ve Elmalık Mahalleleri'ni birbirine bağlıyordu (Foto 14).

Ordu Şehri'nde çarşının sahil kısmında yer alan Yalı Cami'nin asıl adı Aziziye Cami olup, cami şehrin ilk kuruluş yıllarında bugünkü yerinde ahşap olarak yapılmıştır. Yangından sonra çarşı doldurulunca cami Kadızade Hacı Hasan Efendi tarafından yıktırılarak 1894-95 tarihlerinde yeniden yapıldı.

Bugün Ordu Müzesi olarak kullanılan Selimiye Mahallesi Taşocak Caddesi'ndeki Paşaoğlu Konağı 1896'da, Paşaoğlu Hüseyin Efendi tarafından yaptırılmıştır. Zengin bir taş işçiliğine sahiptir. 1983'te restore edilmiş ve 1987'de müze olarak açılmıştır (Foto 28).

Ordu Şehri Kirazlımanı Mahallesi mevkiinde Keçiköy Çeşmesi olarak bilinen Çürüksulu Ali Paşa Çeşmesi Kitabesi'ne göre 1327/1911 tarihinde yapılmıştır (Foto 29).

Araştırmacı Vital Cuinet'e göre 1890 yılı başlarında Ordu İskelesi'nden 12.500.000 kg dışsatım yapılmış 1.500.000 kg dışalım yapılmıştır. İlk banka şubesi Ziraat Bankası 1893'te Düz Mahallede açıldı.

1889'da Ordu İskelesi'ne 145'i Osmanlı, 108'i yabancı, 253 buharlı ve 54'ü Osmanlı, 1'i yabancı olmak üzere 55 yelkenli, toplam 308 gemi uğramıştır. Buda Ordu İskelesinin o dönemdeki önemini bize gösterir. 1903'te iskelede 10 balıkçı teknesi, 30 mavna, 50 pereme olduğu belirtilir.

Yine Cuinet'e göre 1888'de Devlet Salnamesinde Ordu'da 1 Rüştiye vardır ve öğrenci sayısı 62'dir. 1903'te bu Rüştiyenin öğrenci sayısı 110'a çıkmıştır. Yine 1903 Maarif Salnamesine göre Ordu Merkezde Osman Paşa Medresesi'nin öğrenci sayısı 211'dir. Rüştiyenin temeli 1867'de atılmış ve 1871'de bitmiştir. Kaymakam İbrahim Bey zamanında yapılan bu Rüştiye 1923-24 öğretim yılında ortaokul oldu.

Cuinet'in nüfus, hizmetler, tarım, hayvancılık ve diğer konularda verdiği bilgiler Ordu Merkez ile birlikte kazaya bağlı 99 merkez köyünü de kapsadığı için sadece Ordu şehrine ait sağlıklı bilgiler ortaya koymak mümkün olmamıştır.

1869-1923 arasında Ordu Şehrinde ilginç olaylardan biri de tiyatro çalışmaları olmuştur. İlk tiyatro faaliyeti 1908'de Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre" adlı piyesiyle başlamıştır.

Milli Mücadelenin başladığı yıllarda Ordu Şehri gençleri tiyatro alanında daha güçlü bir şekilde faaliyet göstermeye başlamışlar ve İlk Tedrisat Müfettişi ve öğretmen İsmail Hakkı Garipoğlu'nun etrafında toplanarak milli duyguları dile getiren piyesler oynamışlardır.

1920'li yılların başında tiyatro alanında ilk gençlik teşkilatı olarak "Milli İnkılâb-ı İçtimaî" cemiyetini kurmuşlardır. Böylece tiyatro faaliyetleri gittikçe yaygınlaşmaya ve yoğunlaşmaya başlayacaktır.

1920'li yıllarda Ordu Şehri'nde cereyan eden önemli olaylardan biri de Rüsumat 4 No. Gemisi olayıdır. Gemi İstiklal Savaşı sırasında Karadeniz'de cepheye cephane taşıyan 83 tonluk eski bir gemidir. Şark Cephesi'nde Kazım Karabekir Paşa'nın Ermenilerden elde ettiği önemli miktardaki harp malzemesini Batum'dan taşırken Ordu'da halkın büyük çabasıyla Yunan Savaş gemilerinin elinden kurtarılmıştır (16-20 Ağustos 1921) Gemideki silahlar önce boşaltılmış, sonra gemi sahile yakın yerde batırılmış ve Yunan Savaş Gemileri gittikten sonra gemi tekrar yüzdürülmüştür.

Ordu Şehri'nin nüfusu 1890'dan sonra hızla artmıştır. Çünkü Kafkasya'dan gelen muhacirlerin yanı sıra I. Cihan Savaşı sırasında da Doğu Karadeniz Sahilleri ve iç bölgeler işgal edilince Rize, Trabzon ve Gümüşhane'den kalabalık bir muhacir kütlesi Ordu Şehri'ne gelerek şehre ve civar köylere yerleşmişlerdir.

Milli Mücadele sırasında Trabzonlu muhacirlerin bir kısmı geldikleri yere geri dönmüşlerdir.

Şehir civarında insan yaşamını zorlaştıran, çeltik ziraatının yapıldığı alanlar, sıtım hastalığına karşı kasaba halkının büyük tehlike altında kalması sonucu 1891'de çeltik ziraatının yasaklanmasıyla önlem alınmaya çalışılmıştır. Böylece bataklıklarla mücadele devam etmiştir.

Ordu Şehri 1920 yılına kadar kaza olarak kaldıktan sonra 17 Nisan 1920 tarih ve 69 sayılı "Ordu Müstakil Livası Teşkiline Dair Kanun"la merkezi Ordu olmak üzere Canik Sancağı'na bağlı Fatsa ve Ünye'nin de katılması ile "Ordu Müstakil Livası" olarak teşkil edilmiştir. Ordu Şehri böylece Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 106 ve 108'inci birleşimlerinde görüşülerek "sancak" haline getirilmiş ve uygulama 23 Mart 1921'de başlamıştır.

1921 yılında 95 sayılı Anayasa'nın 89. maddesi gereğince "sancak" ismi "Vilayet" olarak değiştirildiği için 1923 yılında Ordu, vilayet olarak mülki taksimata dahil edilmiştir. Bu tarihten itibaren Ordu artık vilayettir. Çevrenin en önemli yönetim merkezidir.

2.3- 1923-1960 Arasında Ordu Şehri

Ordu Şehri 1923-60 arasında yine daha önceki Aziziye, Bucak, Düz, Saray, Selimiye, Taşbaşı, Şarkıye, Zaferi Milli Mahallerinden ibarettir. Ancak şehrin gelişmesi sonucu 1958 yılında Nizamettin Mahallesi şehrin yeni mahallesi olmuştur.

Ordu Şehri'nde yangından sonra yeni şehrin orta kısmında 2-3 katlı taş binalar yapılmıştır. Çoğu iş yeri olan binaların 500 kadar olduğu zannedilir. I. Dünya Savaşı sonlarına doğru kurulan işyerlerinin sayısı 668 civarında olup çoğu Rum ve Ermenilere aittir.

Milli Mücadele Dönemi'nde ticari hayat gerilemiştir. Bir çok işyeri kapanmıştır. Milli Mücadele'den sonra gayrimüslimler mübadele ile yurt dışına gidince onların çalıştığı meslek dallarında boşluk oluştu ve sıkıntı ortaya çıktı.

1927'de yapılan sanayi sayımında Ordu'da 336 işyeri bulunduğu tespit edilmiştir. Bu işyerlerinin 150'si ticari, geri kalanı esnaf ve sanatkar durumundadır.

Ordu'da piyasa 1931-38 yılları arasında yeniden gelişme gösterecekken bu defa II. Dünya Savaşı çıkmıştır. Böylece yeni bir durgunluk ve gerileme dönemi başlamıştır. 1950'den sonra şehir nüfus artışına paralel olarak çarşıdaki ticarethane, esnaf ve sanatkarlarda büyük artış olmuştur.

II. Dünya Savaşı sonları ve 1950'li yıllara kadar halkın büyük çoğunluğu yaklaşık %60-70'i yazları yaylalara çıkmaktadır. Sıtma, aşırı sıcaklar, bit ve pire gibi haşereler yaylacılığın en önemli nedenlerindendir. 1950-51'de de sıtmanın yoğun olduğunu görüyoruz. Ancak bu dönemde Ordu'ya da gelen DTT ilacı haşerelerle mücadelede etkili olmuştur.

1920'li yılların başında, 1337/1921'de Bucak Gazetesi'nde H.M. Fahrettin imzalı bir başyazıda şehrin havasının korkunçluğu (yazları çok sıcak ve nemli), içme sularının azlığı, Ordu Şehri dahilindeki durgun sular ve bataklık alanlarının sıtma kaynağı sivrisineklerle dolu olduğu ve bu durumun halkın sağlık durumunu çok olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bataklıkların kurutulma çalışmalarının sürdürülmesi gerektiği açıklanmaktadır.

Aslında bu durum çok doğaldı. Çünkü 1970'li yıllara kadar çok yağmur yağdığında seller oluşmakta, Melet-Civil ve Bülbül Dereleri neredeyse birleşmekte kıyı ovası sular altında kalmaktaydı. Dolayısı ile durgun su birikintileri ve bataklıklar yoğundu.

Foto 17'yi dikkatle incelersek durum açıklığa kavuşmaktadır. 1930'lu yıllarda çekilen bu fotoğrafta görüldüğü gibi en uzakta doğuda Turnasuyu deltası, batıya doğru Melet, Civil deltası ve en beride Bülbül Deresi deltası görülmektedir. Şehir o tarihte Bülbül Deresi doğusuna geçmemiştir. Sadece Ordu-Mesudiye Şosesi kuzeyinde bazı konutlar ve Güneyde Bucak Mahallesi yer almaktadır.

Öte yandan evler daha ziyade Boztepe etekleri ve onun etrafındaki düzlükte yer almaktadır. Resmin sağında görüldüğü gibi şehir güneye doğru gelişmemiştir. Burada geniş fındık bahçeleri uzanmaktadır.

1923'e kadar yamaçlardan fazla aşağı inmeyen şehir bu tarihlerden sonra yavaş yavaş ovaya doğru yayılmaya başlıyor. Taban suyunun yüksek ve fazla olması şehrin gelişmesini olumsuz etkilemektedir. Zamanla drenaj yapılarak ve akarsuların kontrol altına alınma faaliyetleri yoğunlaştıkça, bataklıklar kurutuldukça binalar ve şehir kıyıya doğru, doğu yönünde kıyı ovasında yayılmaya başlamıştır. Şehir kıyı ovası deltalarına doğru geliştikçe daha planlı bir gelişme ortaya çıkmıştır.

1950-60'lı yıllara kadar şehrin doğu sınırı sanki Bülbül Deresi gibidir. Bunu Foto 17'de açıkça görüyoruz. Yine resimden anlaşıldığı gibi 1955-60'a kadar evler deniz kenarında hemen kıyıya kadar girmişlerdi. Ancak 1955-60 arasında Ordu-Giresun Yolu açılmaya başlayınca bugünkü Belediye Parkının bulunduğu yerlerde bir kısım alanda deniz doldurularak kıyı yolu açıldı ve Ordu-Giresun Karayolu geçirildi. Bu yolun kesin olarak hizmete giriş tarihi tespit edilememiştir.

1930'lu yıllarda Taşbaşı Mahallesi'ne ait fotografta (Foto 30) görüldüğü gibi mahalle Boztepe eteklerinde yer alır. O dönemde evlerin ne kadar düzenli olduğu, deltada az sayıda yeni evler bulunduğu, kıyıda balıkçı teknesi ve denize giren az sayıda insanlar görülmektedir. Mahallenin hemen üst kısımlarında fındık bahçeleri görülmektedir.

1929 yılında Ordu Şehri'nde ilk defa elektrik tesisi kuruldu. Şebeke, ihtiyaç duyuldukça yeni motorlarla devamlı takviye edildi. 1971'den sonra Tokat-Almus Hidroelektrik Santral'ından enerji alınmaya başladı.

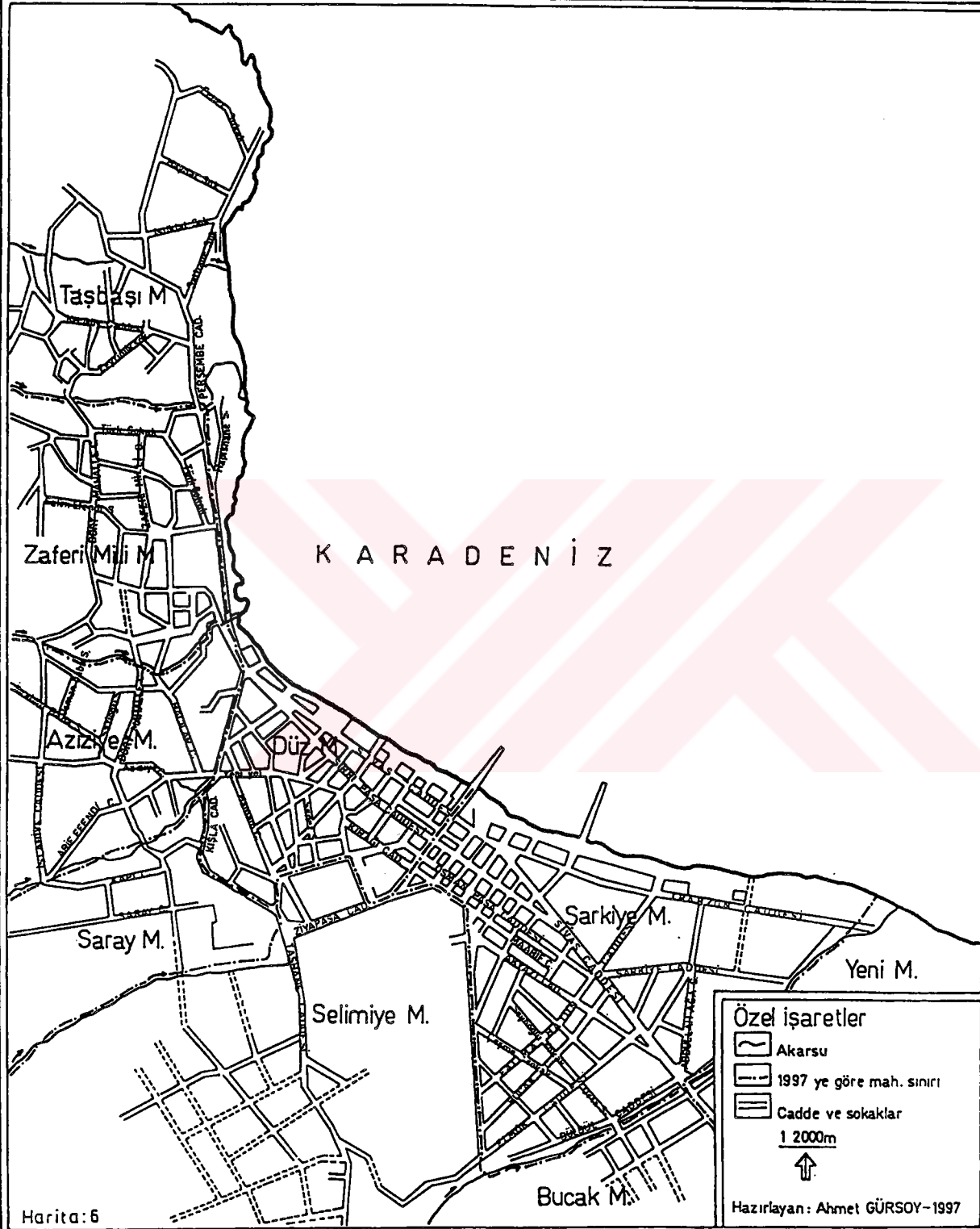
1932'de ilk Belediye Parkı bugünkü yerinde kuruldu. Yine 1932'de şehir içme suyu, Nazif Beye Suyu adıyla Akobuzdan şehre getirildi. İçme suyu şebekesi 1938'de tamamlandı (Harita 6).

Çarşı içindeki cadde ve ana sokaklar peyder pey parke ve arnavut kaldırımlarla döşendi. 1943'te şehrin ilk parke caddesi (Sadri Aka Cad.) bugünkü Süleyman Felek Caddesi'ne yapıldı.

Bülbül Deresi yatağı temizlendi ve kenarlarına koruma duvarları yapılmaya başladı. Melet Çayı batı kıyılarındaki bataklıklar ve Durugöl adlı büyük sıtma bataklığı 1945'te kurutuldu.

Ordu'da ilk matbaa olarak İnkılâp Matbaası 1920'de kurulmuş olup bugünkü Gürses Matbaasıdır. İkinci matbaa ise 1935'te kurulan Halkevi Matbaası olup 1936 yılında Vilayet Matbaası adını almıştır. Hadim-i Cumhuriyet, Güzel Ordu, Tekâmül gibi... yayın organları İnkılâp Matbaası'nda basılmıştır.

ORDU ŞEHİRİ SOKAK VE CADDELERİ (1932)

Ordu Şehrinde 1927 yılında nüfus 8.209, 1935'te 10.115, 1940'da 10.192, 1945'te 10.346, 1950'de 11.688, 1955'te 14.933 ve 1960'da 20.029'dur. Nüfusun 1950'den sonra hızla arttığı görülüyor.

1932-33 öğretim yılında 5 ilkokulda 956 öğrenci, 23 öğretmen ve 1 ortaokulda 241 öğrenci, 12 öğretmen toplam 35 öğretmen, 1197 öğrenci bulunmaktadır. 1949-50 öğretim yılında Ordu Şehri'nde 5 ilkokul, 1 ortaokul, 1 Erkek Orta Sanat Okulu, 1 Lise, 1 Kız Sanat okulunda toplam 2.382 öğrenci, 122 öğretmen vardır.

Sağlık kuruluşu olarak 1932 tarihli kaydına rastlanan Kirazlımanı Mahallesi'nde yer alan bir Devlet Hastanesi ve 1956'da Selimiye Mahallesi'nde açılan Ordu Verem Savaş Dispanseri mevcuttur.

Yine Ordu Şehri'nde 1932'de yapılan sanayi sayımına göre 130 işletmede toplam 1.645 kişi çalışmaktadır.

Ordu Şehri'nde 1949'da 20 aboneli manyetolu bir telefon santrali vardır. 1961'de abone sayısı 500'dür. 1960'a kadar Ordu şehrinde 4 banka şubesi vardır.

1923-60 Arası Dönemde Kumbaşı (1948), Köprübaşı (1954), Selimiye (1956), Karapınar (1957), Kirazlımanı (1958), Nizamettin (1958), Hamidiye (1959), Şahincili (1960) Camileri yapılmıştır.

Bu dönemin Ordu Şehri için en önemli olaylarından biri de Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Ordu Şehri'ne gelişidir. Büyük Önder Atatürk çıkmış olduğu yurt gezisi sırasında 19 Eylül 1340/1924'de Ordu Şehrini de ziyaret etmiştir (Foto 31).

19 Eylül günü Büyük Önder Atatürk bugün Foto : 31'de görülen anıtın yapıldığı yerden Ordu Şehri'ne ayak basmış ve binlerce Ordulu tarafından büyük sevgi gösterileriyle karşılanmıştır. Ordu Halkı büyük Ata'sını bağrına basmış ve Atatürk'te bundan çok memnun olmuştur. 1936 yılında Ordu Gençlik Yönetim Kurulu 19 Eylül gününü "Atatürk Günü" olarak kabul etmiş ve her yıl bu tarihte merasimlerle kutlama yapılmaya başlanmıştır. Bağımsızlık mücadelesinde yerini alan, Sivas Kongresi'ne temsilcisi gönderen Ordu Şehri halkı Temsil Heyetinin kurulmasına yardımcı olmuş, Ordu çevresindeki gayrimüslimlerle de mücadele etmiştir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra da Büyük Önder'in yaptığı bütün girişimleri gönülden desteklemiştir.

Bu dönemin önemli olaylarından biri de hiç şüphesiz 1939 yılında meydana gelen Erzincan Depremi'dir. Ordu Şehri ve ilçelerinde de ortaya çıkan büyük tahribattır. II. Bölümde deprem hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Ordulular bu depremi "büyük zelzele" olarak anarlar. Deprem sırasında Trabzon Caddesi'nin yük iskelesi ile Bülbül Deresi arasında kalan kısmı, Süleyman Felek Caddesi'nin 19 Eylül Meydanı'ndan ilerisi, Sırrı Paşa Caddesinin Tahıl Pazarı civarı, Osman Paşa Caddesi'nin orta ve yukarı

kısımları, Akyazı Caddesi'nin orta kısımları ve bu caddeleri birbirine bağlayan ana sokaklardaki evler, kargir iş yerleri ve depolar ya tamamen yıkılmışlar ya da kullanılmayacak hale gelmişlerdir. Zelzeleden sonra yapılan tespitlere göre 7 kişinin öldüğü bu deprem sırasında 283 ev, depo, mağaza, dükkan yıkılmış, 74 binada hasar görmüştür. Yani Ordu Şehri Çarşısı'nın neredeyse yarısının yıkıldığı anlaşılr. Şarkıye Mahallesi'nde bazı evler yıkılmış, Elmalık, Düz ve Selimiye Mahallelerinde bacalar devrilmiştir.

1942 yılında meydana gelen depremde ise Ordu Şehri'nde 42 bina zarar görmüş olup hasar azdır.

Ordu Şehri'nin ilk imar planı 1883 yılındaki yangından sonra Trabzon'dan gelen iki mühendis tarafından yapılmış ve şehir bu plana göre gelişmeye başlamıştır. Bu plan maalesef elde edilememiştir.

Ordu Şehrının ikinci imar planı 23.3.1949'da hazırlanmış ve kabul edilmiştir. Bu plan Ordu Belediyesi ve İller Bankası'nca hazırlanmıştır.

Şehrin batısında yer alan Taşbaşı, Zaferi Milli ve Aziziye Mahalleleri modern Ordu'nun ilk yerleşme alanları olup bu mahalleler şehrin sit alanları haline gelmiştir. İşte 1949 yılında yapılan imar planı şehrin bu eski yerleşim alanlarını kapsamaktadır (Harita 7).

Bu harita Ordu Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivler'inden yararlanılarak hazırlanmıştır. Harita üzerinde "Fonksiyon Alanları" gösterilmiştir. Belediye sınırı ise doğuda Bucak Mahallesi'ni de kapsayarak Bülbül Deresi'ne kadar uzanmaktadır. Yine haritada eğitim, kültürel tesisler, resmi alanlar bugünkü Zaferi Milli, Düz, Aziziye, Saray, Selimiye, Şarkıye Mahallelerinde yoğunlaşmıştır. Yeşil alanlar kıyıda ve Orta, Konak Mahallelerinde geniş alanlar kaplar. Sanayi tesisleri Düz, Yeni ve Elmalık Mahallelerinde yayılmıştır.

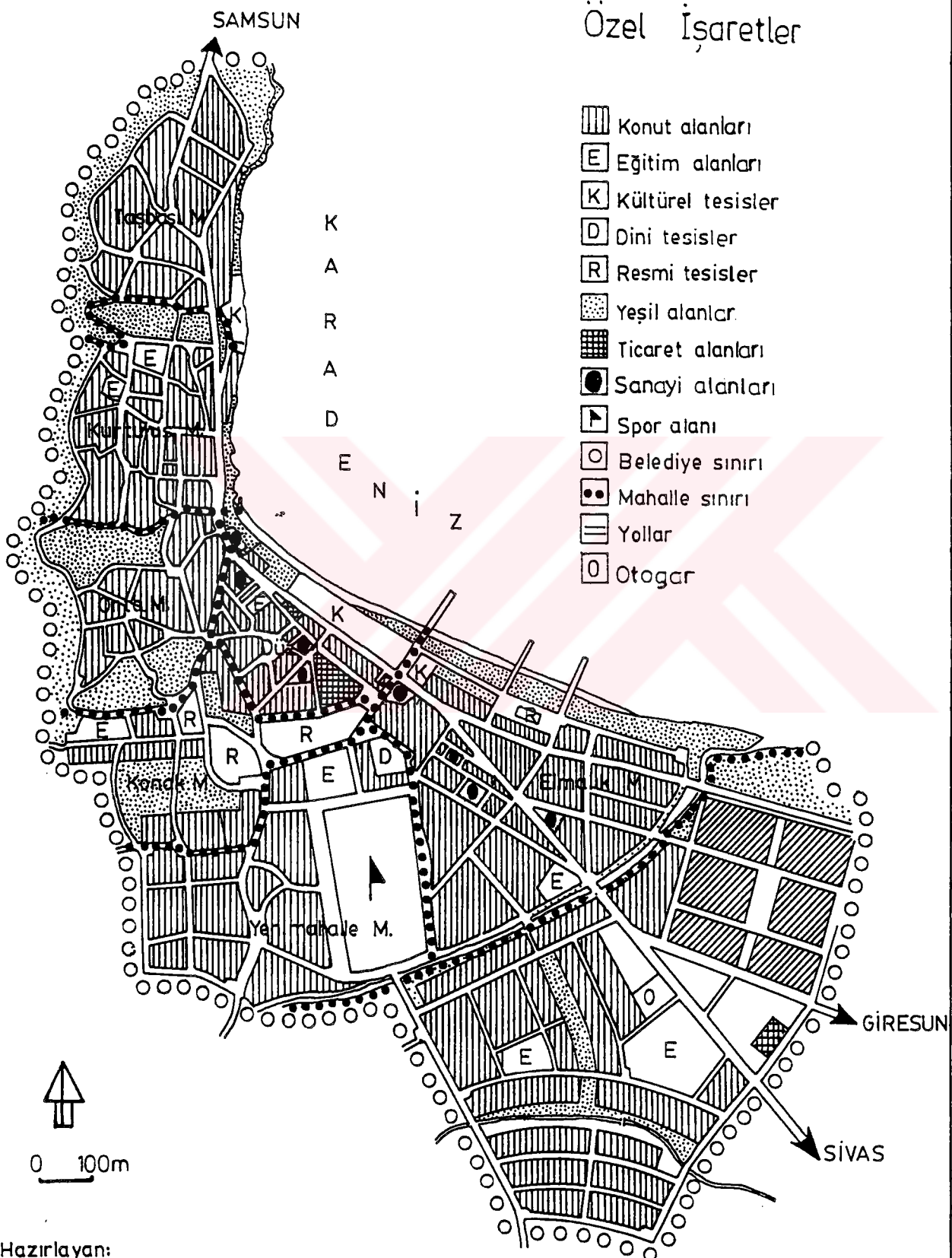
1950'li yılların sonlarına doğru şehirde hızlı bir gelişme başlıyor ve şehir Bülbül Deresi doğusuna doğru yayılmaya başlıyor. Nüfusun hızlı artışı da dikkat çekiyor.

2.4- 1960-1980 Arasında Ordu Şehri

1960'lı yıllardan itibaren Ordu Şehri'nin büyüüp gelişme temposu hızlanmıştır. Bu dönemde sırasıyla 1966'da Yeni Mahalle, 1967'de Subaşı ve Güzelyalı Mahalleleri, 1972'de Karapınar ve 1973'te Şahincili Mahalleleri şehre eklenmiştir. 1960 başlarında yaklaşık 235 Ha. alana yayılan Ordu Şehri özellikle Bülbül Deresi doğusunda hızla gelişerek 1980'e gelindiğinde 508.5 Ha. alana ulaşmıştır. Alan artışı iki kattan fazladır.

Şehrin gelişme alanı doğuya doğru kıyıdaki delta ovası düzlüktedir. Çünkü bu dönemde geniş kıyı delta ovası üzerindeki akarsuların kontrol altına alınması için ıslah çalışmaları yapılmış ve bataklıklarda yapılan drenaj çalışmaları sonucu kıyı ovası insan yaşamına uygun hale getirilmiştir. Bu çalışmalar daha sonrada devam etmiştir.

ORDU ŞEHİRİ FONKSİYON ALANLARI (1949)

Hazırlayan:
Ahmet GÜRSOY - 1996

Kaynak: Ordu Belediyesi İmar Müd. arşivinden
yararlanılarak hazırlanmıştır.

Islah çalışmaları en önce Bülbül Deresi'nde 1965'te başlamış ve o günden bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucu Bülbül Deresi yatağı tümüyle temizlenmiş, kıyısına yapılan duvarlarla kontrol altına alınmıştır. Nizamettin Mahallesi'nde yer alan Kireç ocağı işletmesi yanına DSİ tarafından bir bent yapılarak Bülbül Deresi'ne taşınan malzeme engellenmek istenmişse de bu bent bugün dolmuş durumdadır. Günümüzde de Bülbül Deresi yatağı her yaz mevsimi temizlenmekte ve ilaçlanmaktadır.

Melet Çayı'nda yapılan ıslah çalışmaları 1976'da başlamış olup bugün büyük oranda tamamlanarak kontrol altına alınmıştır.

Civil Deresi'nde yapılan ıslah çalışmaları 1977'de başlamış olup bu derede önemli ölçüde kontrol altına alınmıştır.

Doğudaki Turnasuyu Yatağındaki ıslah çalışmaları ise ancak 1997'de başlayabilmiştir. Zaten şehirde oraya daha yakın zamanda ulaşmıştır.

Böylece akarsuların kontrol altına alınması ile seller sonucu oluşan taşkınlar önemli ölçüde önlenmiş, bataklıklarda drene edilmiştir. Bu durum şehrin kıyı boyunca delta ovası üzerinde gelişimini olumlu etkilemiştir. Sıtmanın da önüne geçilmiştir.

Ordu-Giresun Karayolu'nun 1955-60 arasında kıyı şeridini takiben yapılarak faaliyete geçmesi de şehrin gelişimini olumlu yönde etkilemiştir. 1960-80 arası şehir gelişmesi yönünde ilk sıçrama dönemi olmuştur. Şehir bir yandan yatayda gelişirken öte yandan merkezi kısımda dikeyde de gelişmeye başlamıştır.

Bu dönemde Ordu Şehri'nin nüfusu 1960'da 20.029 iken 1965'te 27.303, 1970'te 38.483, 1975'te 47.481 ve 1980'de 52.785'e ulaşmıştır. Yani 20 yıllık bir sürede şehir nüfusu 2.5 kattan fazla artmıştır. 1965'ten sonra özellikle doğudaki birçok vilayetten; Gümüşhane, Bayburt, Giresun, Trabzon ve Erzurum civarından göçerek Ordu'ya gelenler Ordu Şehri'nde belli yerlerde yerleşiyorlar. Hatta mahalleler kuruyorlar. Gümüşhaneliler Mahallesi gibi...

Şehirde 1970'te 4.193 konut, 704 işyeri, 28 resmi kuruluş, 19 eğitim kuruluşu, 9 dini, 4 sağlık ve 153 diğer olmak üzere 5.100 bina yer almaktadır.

1971-72 öğretim yılında şehirde 10 ilkokulda 5.878 öğrenci 140 öğretmen, 3 ortaokulda 4.411 öğrenci 78 öğretmen, 2 lisede 1690 öğrenci 52 öğretmen, 6 meslek okulunda (orta-lise) 1853 öğrenci 87 öğretmen, toplam 21 okulda 14.025 öğrenci, 357 öğretmen bulunmaktadır.

1964 yılında Bucak Mahallesi'nde Devlet Hastanesi faaliyete geçerken, Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi 1978'de açılmıştır. I nolu Sağlık Ocağı 1972'de faaliyete geçmiştir. Nüfus Planlaması Polikliniği (1963) ve Merkez Hükümet Tabipliği (1963) açıldı.

Dini hizmetler yönünden 1963'te Kirazlımanı Mahallesi Y.tepe Cami, 1965'te Bucak Cami, 1969'da Yeni Mahalle Cami, 1970'te Akyazı Cami, 1971'de Fatih ve Zaferi Milli Camileri, 1972'de İmam Hatip Lisesi Tatbikat Camisi ile Hamidiye Cami, 1973'te Ziverakın, 1974'te Kaşif Tercan Camileri yapılmıştır.

1960'tan itibaren 1980'e kadar ki bu dönemde imalat, hizmetler ve ticaret sektöründe 6.409 işyerinde 11.408 kişi çalışır hale gelmiştir. 7 tane Banka şubesi daha Ordu Şehri'nde faaliyete geçmiştir.

Bu dönemde Millet Düzü denen sahada açık Sebze Pazarı kuruldu. Pazarın üç kenarına evkaf arsasına dükkanlar inşa edildi.

1973'te ilk defa belediye tarafından şehir içi otobüs seferleri başlatıldı. Ordu Belediyesi 1968'de bugünkü binasına taşındı. Belediye Mezbahası ve Gazhane binaları yapıldı.

1962 yılında Civil Deresi sağ kıyısında 2 adet keson kuyu kuruldu. 1973'teki su abonesi sayısı 2.091'dir.

1973'te Ordu şehrinde 7 basın ve yayınevi vardır. 3 adet günlük siyasi gazete çıkarılır. Merkezde 2 yazlık, 2 kışık sinema vardır.

1964'te Ordu Gençlik Tiyatrosu, 1964'te "Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu" kuruldu.

1973'te Ordu Şehri'nde 3. sınıf turistik belgeli 1 otel ve birinci sınıf 8 otel vardır. Güzelyalı Plajı'nda şehrin tek moteli yer alır. 8 adet 1. Sınıf lokanta mevcuttur.

1973'te Ordu'da 3 otobüs şirketi Ankara ve İstanbul'a sefer yapmaktadır. Giresun'a her an taşıt vardır. Ordu-Samsun arası her saat minibüs kalkmaktadır.

İstanbul'dan Hopa'ya giden vapurlar Ordu'ya da uğramaktadır. En yakın havaalanı Samsun'dadır.

Ordu şehri PTT'sinde 1961'de 500'lük, 1971'de 2.149 kapasiteli telefon santralleri kurulmuştur.

Şehrin enerji ihtiyacı TEK Almus ve Harşit Elektrik Santrallerinden sağlanmaktadır.

Yine 1970'li yıllarda şehrin nüfusunun artışı ve gelişmesine paralel olarak imar çalışmaları sürdürülmüş ve kanalizasyon çalışmaları yoğun şekilde devam etmiştir.

Ordu Şehri'nin üçüncü imar planı İller Bankası tarafından 1961'de yapılmıştır. Bu plan Bülbül Deresi ile bugünkü Otogar arasındaki alanı kapsar. 1949 yılında hazırlanan imar planına "Ek" olarak hazırlanan bir plandır. Bu planda merkezin yanı sıra Yeni, Bucak ve Subaşı Mahalleleri planları hazırlanmıştır.

İller Bankası 1972 yılında şehrin yeni imar planını hazırlamıştır. Bu plan 1983 yılına kadar etkili olmuş ve şehrin gelişmesini yönlendirmiştir.

Görüldüğü gibi 1960-80 arasında hızlanan nüfus artışı ve Ordu'ya yönelen iç göçler sonucu şehir hızla gelişmiş ve mahalle sayısı 15'e ulaşmıştır. Diğer yandan şehirdeki eski yapılar yıkılarak yerine yenileri yapılırken, yeni alanlarda planlı bir şekilde yapılaşmaya başlamıştır.

2.5- 1980-1997 Arasında Ordu Şehri

Bu dönem Ordu Şehri'nin kuruluş ve gelişme dönemleri içinde son dönem olup ilginç bir takım özelliklere sahiptir.

Ordu Şehri bu dönemde hızlı bir tempoyla gelişmiştir. Şehrin mahalle sayısı 15'ten kısa süre içinde 22'ye çıkmıştır (Harita 8).

Harita 8'de görüldüğü gibi şehir doğuya ve güneye doğru geniş alanlara yayılmıştır. 1988 yılında Cumhuriyet, Akyazı, Kumbaşı Mahalleleri, 1994'te Bahçelievler, Karşıyaka ve Şirinevler, 1995'te Durugöl Mahallelerinin eklenmesiyle şehir bugünkü halini almıştır. 1980'li yılların başında toplam alanı 508.5 Ha olan Ordu şehri belediye mücavir alanı, yeni gelişen 6 mahalle alanı ile birlikte 1183.5 Ha daha artarak toplam 1927 Ha alana ve 22 mahalleye sahip oldu. Ayrıca Belediye İmar Müdürlüğü şehrin gelişimini de göz önünde tutarak doğuda Turnasuyu Köyü'nde 125 Ha ve güneydoğuda Eskipazar Köyü'nde 26 Ha alanın yani 151 Ha alanın daha imarını düzenlemiştir. Böylece bugün Ordu Şehri Belediye sınırları içinde imarı yapılmış alan 2.078 Ha'ya ulaşmıştır.

Şehrin mahallelerini gösteren haritayı incelediğimizde özellikle güneye doğru yer alan kenar mahallelerle köy sınırları arasında bazı sorunlar olduğunu tespit ederiz. Özellikle güneybatıda Boztepe Köyü, doğuda Akçatepe Köyü'nde belediye mücavir alanı köyü ikiye ayırmakta ve bu köylerin bir kısmı köy, bir kısmı da belediye sorumluluk alanına girmektedir. Bu durumda yönetim bakımından sorunlara neden olabilmektedir. Yine doğuda Ordu ili Gülyalı ilçesine bağlı Turnasuyu Köyü artık şehrin gelişme alanı içine girmiş ve şehirle Turnasuyu birbirine eklenmiştir. Bu nedenle Belediye bu köyün imarını bile yapmıştır.

Nizamettin Mahallesi alanı ile imar planı yapılmış kısım arasında da uyumsuzluk vardır. Bu nedenle köy sınırlarından yararlanarak şehir sınırı belirlenirken ortaya çıkan alan farklılığı hemen dikkat çekmektedir. Belediye imar müdürlüğüne Nizamettin Mahallesi alanı 35 Ha olarak verilmiş olup bu alan Harita 8'deki aynı mahalle alanı ile uygunluk göstermiyor.

Şehir geliştikçe, çevresinde yer alan köylerle mahalle sınırlarını belirlemede sorunlar çıkması doğaldır. Bu durum bazen Adliye'ye de yansımaktadır. Tabi köylerde yaşayan insanların istekleri de önemlidir. Ancak buna rağmen Belediye zaman zaman bu yönde kararlar almak zorundadır. Bu kararlar şehrin gelişiminin yanı sıra alanın topografik yapısı ve ulaşım ile da yakından ilgilidir.

1980'den sonra ilk defa 3.6.1983 tarihinde İller Bankası ve Ordu Belediyesi yeniden bir "Genel İmar Planı" hazırlamış olup, bu tarihten sonra hazırlanan "Revizyon Plan"larla geliştirilmeye çalışan bu Genel İmar Planı halen yürürlüktedir. Merkez Mahallelerle birlikte Akyazı Mahallesinin bir bölümünün imar planı hazırlandı (1278 Ha'lık alan).

Belediye İmar Müdürlüğünce 1989'da "Sit İmar Planı", 1990'da Kumbaşı ve Cumhuriyet Mahalleleri İmar Planları ile birlikte Turnasuyu Köyü'nün bir kısmının İmar Planı, 1992'de "Merkez Revizyon Planı" ve son olarakta 1994'te Mücavir Alan belirleme için plan çalışması yapılmıştır. Plan çalışmaları doğal olarak bundan sonra da devam edecektir. Çünkü şehir hızla gelişip büyüyor.

1983 yılında İller Bankası'nca hazırlattırılan son plan "Nazım İmar Planı" niteliğinde olup Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca onaylanmıştır. Şehrin imar alanı bu plana göre 2.5 kat artırılmıştır. 1986'da İslah imar planı yapıldı. 1988'de 20 Ha'lık Sit imar planı, 1990'da Cumhuriyet, Kumbaşı, Turnasuyu ve Kuşukent çevresine ait 735 Ha'lık imar planı çalışması yapıldı.

Nazım İmar Planına göre hedeflenen nüfus 269.155 kişiliktir. Aslında bu nüfus tespiti yetkililerce idealin üzerinde bir nüfus olarak ifade edilmektedir. Ancak bu planın 30-40 yıllık bir süreyi kapsayacağı kanaatine ulaşılmıştır. Nazım İmar Planı'nda yeni planlanan kısmın; %39.1'i konut, %2.79'u ticaret, %4.58'i, sanayi, %12.35'i yeşil alan ve kültür alanları, %2.06'sı ilköğretim, %4'ü orta ve yüksek öğretim, %1.54'dü sağlık hizmetleri, %0.6'sı rekreasyon, %10.26'sı yol olarak ayrılmıştır. Nazım imar planında konuta 12.435.916 m², yeşil alana 3.308.692 m² (kişi başına 12.29 m²), eğitime 854.100 m², sağlığa 2.678.764 m², yollara 2.678.764 m², kamu tesislerine 1.000.825 m²'lik alan ayrılmıştır.

Nazım İmar Planıyla parçalanmış mülkiyet durumu da düzeltilmeye çalışılmıştır.

1996 yılında Ordu Belediyesi'nin hizmet verdiği mücavir alan 4.492 Ha olup, bunun 2.495 Ha meskun, 1997 Ha ise gayri meskun alandır. Mücavir alanın 2.078 Ha'nın planlaması yapılmıştır.

Bu planlama çalışmaları şehrin özellikle yeni gelişme alanlarındaki gelişmeyi düzenlemeyi amaçlayanın yanı sıra şehri çağdaş bir kent haline getirmeyi de amaçlamaktadır.

1980 sonrasında şehirdeki yerleşmeler alüvyal delta ovasından 10 m ve 30 m sekilerine doğru yükselmeye başlamıştır. Bu gelişmede kıyıya yakın yerlerdeki yerleşmenin yoğunlaşmasının yanı sıra arsa fiyatlarının yükselmesi de etki etmiştir. Aslında kıyı düzlüğünde nem oranı yüksekliği ve yükseldikçe nem oranının biraz düşmesi de bir ölçüde de olsa bunu etkileyebilmektedir.

Şehir yatayda doğuya doğru Akyazı, Durugöl, Cumhuriyet Mahalleleri ile gelişmesini sürdürerek Turnasuyu Köyü'ne ulamıştır. Ordu Giresun Karayolu'nun iki yanında bu gelişme gittikçe yoğunlaşıyor. Güneye doğru Melet ve Civil Vadileri'nde Karapınar, Şahincili Mahalleleriyle aradaki Karşıyaka Mahallesi şehrin yeni gelişme alanları olarak dikkat çeker (Foto 32).

O halde şehir bugün doğu ve güney yönünde gelişmektedir. Şehrin etrafında kesintisiz devam eden fındık bahçeleri hızla arsa halini almakta, fiyatları hızla artmaktadır. (Foto 33)'te görüleceği gibi şehrin güneyindeki fındık bahçeleri içerisinde çok katlı apartmanlar hızla yükselmektedir.

Şahincili ve Bucak Mahalleleri'nde şehir yavaş yavaş 100/150 m birinci Aşıntı Yüzeyine doğru yükselmeye başlamıştır (Foto 34).

Ordu Şehri sadece batı-doğu-güney yönlerinde yatayda genişlemekle kalmaz. Aynı zamanda şehir merkezinde ve geliştiği alanlarda dikeyde de büyümektedir. Konutlar çok katlı apartmanlar halinde yapılmaktadır. Bunu Foto 33-34'te açıkça görüyoruz. Bucak Mahallesi'nde bulunan SSK Hastanesinden şehrin kuzeyine doğru çekilen fotografta bunu açıkça görmek mümkündür (Foto 35).

Şehrin batısında Efirli'ye doğru, güneyde Şahincili, Şirinevler, Karşıyaka, Karapınar Mahalleleri ve kıyı ovası üzerinde Akyazı, Durugöl, Cumhuriyet Mahalleleri'nde konut kooperatifleri kanalıyla hızlı bir yapılaşma sürmektedir. Organize sanayi bölgesi, küçük sanayi siteleri ve şehir içinden belediye tarafından çıkarılan çeşitli sanayi kuruluşları genellikle Karapınar ve Cumhuriyet Mahalleleri gibi şehrin yeni gelişen alanlarında yapılaşmaktadırlar. Bunda arsa fiyatlarının etkisi gözden uzak tutulmamalıdır.

Yapılan gözlem ve tespitlere göre 1997 fiyatlarıyla şehir merkezinde 120 m²'lik bir alan 1 milyon marka satılmıştır. 100 m²'lik bir alan 15-100 milyar lira arasında satılabilmektedir. Halbuki Civil ve Melet Vadilerinde ve civarlarında arazinin m²'si 5-10 milyon lira civarındadır. Bu durum şehrin gelişme yönünü etkiliyor ve yeni kurulan mahallelere doğru yoğun bir hücumu neden oluyor.

1980-1997 arasında Ordu Şehri'ndeki gelişmeleri aşağıda kısaca ele alınarak ilerde fonksiyon alanları incelemesinde detaya girilecektir.

Ordu Şehri'nin nüfusu 1980'de 52.785, 1985'te 80.828 ve 1990'da 102.107'ye ulaşmıştır. Görüldüğü gibi 1980'de 50 binlerde olan nüfus 10 yıl içinde 100.000'i geçmiştir. Hemen hemen ikiye katlanmış ve bazı şehircilerin kriterlerine göre "Büyük Şehir" halini almıştır. Nüfus sadece doğal artışla değil, şehre dışarıdan gelen göçlerle de artmıştır. Nüfusun bu büyük artışı şehrin gelişmesinin ve büyümesinin önemli nedenlerinden biri olmuştur.

1996'da şehirde 30.046 konut, 7.871 işyeri, 540 sanayi binası, 37 idari bina, 120 dini ve kültürel olmak üzere toplam 38.614 bina mevcuttur.

1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde bulunan 40 okulda 31.002 öğrenci ve 1.205 öğretmen bulunmaktadır. Ordu'da 1 fakülte, 2 yüksek okulun yanı sıra 13 genel ve meslek lisesi, 3 özel eğitim okulu, 10 ilköğretim okulu, 11 bağımsız ilkokul ve 7/21 okul öncesi eğitim kurumuna ulaşılmıştır. 4 özel sürücü kursu, 4 pansiyon, 4 özel dersane mevcuttur.

1988'de Ordu Devlet Hastanesi bu günkü yerine Bucak Mahallesi'ne taşınmıştır. SSK Hastanesi de Bucak Mahallesi'ndeki yeni binasına taşınmıştır. III ve IV nolu sağlık ocakları Akyazı'da faaliyete geçmiştir. Ayrıca Ordu Devlet Hastanesi bünyesinde Diş Hastanesi de açılmıştır. Şehirde 3 hastane, 5 Sağlık ocağı, 9 laboratuvar, 52 eczane, 8 gözlükçü, 85 özel doktor muayenehanesi bulunmaktadır. Bu kuruluşlarda 85 uzman doktor, 75 pratisyen doktor, 39 diş hekimi, 145 eczacı, 48 sağlık memuru, 401 hemşire, 144 ebe ve 168 diğer personel görev yapmaktadır.

Şehirde halen 6 yerel gazete, 3 TV istasyonu ve 6 radyo istasyonu bulunur. Bir günde ortalama 23.000 civarında gazete satılır.

1980'den 1995'e kadar şehirde 14 cami yapılmıştır. Şehirde dini görevleri yerine getirmek üzere toplam 33 cami mevcuttur.

Emniyet Müdürlüğü kayıtlarına göre şehirde 4 işçi sendikası, 12 memur sendikası, 16 vakıf ve 144 adet çeşitli amaçlara yönelik dernek bulunmaktadır.

Ordu Şehri içinde 29 yerde toplam 100.000 m²'lik park ve bahçe bulunmakta, Ordu'nun doğal güzelliğine bir başka güzellik daha kalmaktadır.

Şehirde 1995 yılında toplam 33.219 su abonesi, 27.814 telefon abonesi, 32.564 elektrik abonesi bulunmaktadır.

Ordu'da 1996'da çeşitli meslek gruplarında 2.980 esnaf ticaret yapmaktadır. 1995 yılında şehirden yapılan ihracat 50 bin tona, ithalat 8.700 tona ulaşmıştır. 76 sanayi kuruluşunda 4.738 işçi çalışmaktadır. Halen şehirde 13 banka şubesi bulunmaktadır.

1995'te şehre gelen yabancı turist sayısı 6.853, yerli ve yabancı konaklama 80.482'dir. 181 taksi, 4 dolmuş taksi hattında 265 dolmuş taksi ile ulaşım sağlanırken özelleştirilen belediye otobüsleriyle 6 güzergahta şehir içi ulaşım yapılmaktadır. Şehirlerarası ulaşımında doğrudan Ordu kalkışlı 18 şirket 25 günlük seferle Ordu'yu diğer şehirlerle birbirine bağlar. Trabzon ve Samsun istikametlerinden gelen otobüslerin hemen hepsi Ordu Otogar'ına girer. Sahil boyu ulaşım minibüslerle yapılır. Ordu'da trafikten ehliyet alanlar 43.000 civarında olup toplam araç sayısı 22.624'tür. 11 benzin istasyonu vardır.

Görülüyor ki Ordu Şehri 1980'den 1997'ye kadar her açıdan büyük bir gelişme ve değişme yaşamıştır. Sadece alan bakımından büyüme değil bunun yanı sıra nüfus, eğitim, sağlık, kültür, spor gibi... hizmetlerle birlikte ekonomik hayatta da önemli bir sıçrama yapmıştır.

Ordu Şehri'nin kuruluş ve gelişmesiyle ilgili III bölümün yazılmasında Araştırmacı yazar Sıtkı Çebi'nin "Ordu Tarihi ve 50. Yılda Ordu Şehri" adlı eserinden önemli ölçüde yararlanılmıştır.

SONUÇ : Karadeniz Kıyılarının en güzel şehirlerinden biri olan Ordu Şehri yukarda çeşitli bölümlerde incelendiği gibi son 200 yıllık tarihi süreçte kurulan ve hızla gelişen bir şehrimizdir.

Ordu Şehri kuruluş ve gelişmesi bize bu şehrin bir Türk Şehri olduğunu gösterir. Bugün 100.000'i aşan nüfusuyla, gelişmiş sosyal yaşamıyla, sanayisi ve ekonomisiyle ilginç özelliklere sahip olan bir şehrimizdir.

Alt yapı hizmetlerinin büyük oranda çözüldüğü şehir daha şimdiden 269.000'lik nüfusa göre hazırlanmaktadır.

Şehirde halkın refah seviyesi yüksektir. Bu da Ordu Şehri'nin Türkiye ve Dünyada'ki hızlı gelişmeyi ve değişmeyi yakından izlemesini sağlamaktadır.

Ordu Şehri, Türklerin sadece göçebe yaşamla hayat sürdürdüklerini ifade edenlere karşı, yerleşik hayatın önemli unsuru olan şehir yerleşmelerinde Türklerce de gerçekleştirilebileceğini gösteren pek çok örnekten sadece birisidir. Kuruluş ve gelişmenin tüm aşamalarında etkili olanlar Türkler olmuştur.

Coğrafi koşulların insan hayatına elverişli olması şehrin kısa bir sürede bugünkü halini almasına ve gelecekte de hızla büyüyeceğine bir işarettir.

Ordu Şehri'nde şehirleşme süreci özellikle 1950'lerden sonra hızlanmış ve 1980'lerden 1995'lere kadar şehirleşme sürecinin ivmesi sürekli artmıştır. Şehrin çevresindeki ekonomik imkanlarda buna destek olmaktadır.

Gelecekte de şehrin bu hızlı büyümesinin devam edeceği muhakkaktır.

Ancak şehirlerde insanlara, toplumlara benzer. Nasıl insan ve toplum yaşam tarzları içinde birçok soruna sahipse ve bunları çözme mücadelesini sürdürüyorsa şehirlerde durmadan geliştikçe birçok sorunla karşılaşılır. Şehirde yaşayanlar ve şehir gelişmesini yönlendiren yöneticiler bu sorunları akılcı ve uzağı gören yaklaşımlarla çözümleyerek şehir yaşamını kolaylaştırmalıdır. Şehirlerde insan ve mekan arası ilişkileri çok iyi dengelemelidirler. Amaç şehirde yaşayan insanların mutlu olmalarını sağlamaktır. Aksi takdirde sorunlar gittikçe artar ve insanlar mutsuz olurlar.

IV. BÖLÜM

ORDU ŞEHİRİNDE NÜFUS

1- Ordu Şehri'nde Nüfusun Gelişimi

1.1- Nüfus ve Önemi

Bilindiği gibi sınırları belli bir alanda yaşayan insan sayısına nüfus denir. İyi yetişmiş insan gücü her ülke için önemli bir kaynaktır. Ancak, gerekli önlemler alınmazsa artan nüfus beraberinde bazı sorunları da getirir. Nüfusla birlikte iş alanlarının, eğitim imkanlarının ve gelir seviyesinin de artması gerekir. Nüfus artışı ile kalkınma plan çerçevesinde yürütülmelidir.

Dünya üzerinde herhangi bir alanının kalkınması, onun etki alanının genişlemesi, kendi kültür, bilim, teknoloji ve ekonomik alanlardaki büyümesi ile ölçülür. Bunu sağlayacak olan unsur ise nüfustur. Bu yönüyle nüfus önemli bir faktördür. Eğitim ve gelir düzeyi düşük insanların yoğun olduğu bir alanda nüfus bir güç kaynağı olamaz. Aksine o çevrenin kalkınmasını engelleyici bir etkidir.

1.2- İlk Nüfus Sayımına Kadar Ordu Şehri Nüfusunun Gelişimi

Tarihi süreç içinde Ordu Şehri'nin kuruluşundan itibaren (tahminen 1780'li yıllar) 1869'da Kaza olana kadar ki döneme ait nüfus bilgileri bulunamamıştır. 1869'dan itibaren 1927'ye kadar ki dönemde ise bir takım bilgiler mevcuttur. Nüfusa ait bu bilgileri Trabzon Vilayeti Salnameleri'nden, Araştırmacı Vital Cuinet ve Sıtkı Çebi'den bulmak mümkündür.

Ancak Ordu Kazası 1869-1921 yılları arasında Trabzon vilayetine bağlıdır. Ordu Şehri'nin nüfusuna ait Trabzon Vilayeti Salnamelerinde yer alan bilgiler Ordu Şehir merkezi yanı sıra Ordu Kazası merkez köyleri nüfusunu da birlikte vermektedir. Bu nedenle şehir nüfusunu belirlemede güçlük çekilmektedir.

1872 tarihli Trabzon Vilayeti Salnamesi'nde Ordu Kazasında 3.474 hanede 11.454 erkek nüfusun 7.901'i Müslüman, 2.108'i Rum Ortodoks, 1.445'i Ermeni Gregoryen'dir.

1878'de toplam erkek nüfus 14.000'e yaklaşmakta olup bunun 9.111'i Müslüman'dır.

Fransız coğrafyacısı Vital Cuinet 1880'li yıllarda Anadolu'yu gezerek gördüğü yerler hakkında eserinde bilgi vermektedir. Cuinet eserinde Ordu Şehri'nden bahsederek: "Şehrin sahilden 10 km içerde küçük bir kasaba halkından bazı kimselerin şahsi teşebbüsleri ile kurulmaya başladığını, ormanların açılıp, bir takım göl ve bataklıkların zamanla kurutulduğunu, 1875 yılına kadar Ordu'nun 350 hanelik küçük bir kasaba olduğunu, fakat bu yeni kasabadaki inkişafın, eski Ordu denilebilecek sahilden içerdeki kasabanın gittikçe sönmesine sebep olduğunu belirterek, Ordu'nun 1875'ten sonra hızla büyüdüğünü" (Çebi 1973:65) bildirir.

Cuinet'in belirtmeye çalıştığı kasaba Bayramlı olabilir. Ancak şehrin kuruluşunu sadece buna bağlaması III. Bölüm'de yapılan açıklamalara göre önemli bir eksikliktir.

Cuinet, Ordu Kasabası'nın 1890 yılında nüfusunun 5.923 olduğunu ve Ordu'da 1.161 ev olduğunu bildiriyor. Yine Cuinet'e göre, 1878'de 14.000'e yaklaşan Ordu merkez ve merkez köyler nüfusu ise 1890'da 32.096'ya ulaşmıştır. Demek ki merkez köylerde yaşayanların sayısı 26.167'dir.

Ordu Kasabası'nın nüfusu 1890'dan sonra hızla artmıştır. Zira 1877-78 Osmanlı Rus Savaşından (93 Harbi) sonra Kafkasya'dan gelen muhacirlerle birlikte, civardan gelen Ermeni ve Rumlarda bu göçe katılarak Ordu Şehri'ne gelip yerleşmişlerdir. Ayrıca nüfusun artmasında bir diğer unsurda Trabzon civarından ticaret yapmak amacıyla Ordu'ya gelip yerleşen bir çoğu gemici Müslüman nüfustur.

1904 yılı Trabzon Vilayet Salnamesinde Ordu Şehri'nin nüfus dökümü şöyle verilmektedir.

Topluluk Adı	Kadın	Erkek	Toplam
Müslüman	5.487	5.500	10.987
Rum Ortodoks	417	479	896
Ermeni Gregoryen	2.861	2.867	5.728
Protestan	276	250	526
Toplam	9.041	9.096	18.137

Görüldüğü gibi Müslüman nüfus çoğunluktadır. I. Dünya Savaşı sırasında Doğu Karadeniz Sahilleri ve iç bölgelerin işgal edilmesi üzerine Rize, Trabzon ve Gümüşhane'den kalabalık bir muhacir kitlesi daha gelerek Ordu Şehri ve çevre köylere yerleşmiştir. Bu göçler Milli Mücadele Dönemi'ne kadar sürmüştür. Çebi'ye göre Ordu Şehri nüfusunun 20-25 bine kadar yükseldiği tahmin edilmektedir. Ordu Şehri o yıllara kadar XIX yy sonlarında kazandığı canlı ticaret kasabası özelliğini sürdürüyordu.

Milli Mücadele yıllarında Ordu Şehri genelde sakinidir. İşgale uğramamıştır. Yörede o dönemde önemli tedirginlik kaynağı ayrılıkçı Rum Pontuscuların Eylemcileri olmuştur ki bu da fazla etkili olmamış ve kısa sürede bastırılmıştır.

Milli Mücadele'den sonra imzalanan Lozan Antlaşması gereğince Ordu Şehri'nde bulunan Rumlar, Anadolu'nun her yanında olduğu gibi mübadele edilmiş ve neticede Ordu'yu terk etmişlerdir. Bu sırada Ermenilerinde büyük bir kısmı Ordu'dan ayrılmıştır.

1.3- Cumhuriyet Döneminde Nüfus Sayımları ve Ordu Şehri Nüfusunun Gelişimi

Cumhuriyet döneminde ilk bilimsel ve sistematik nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Nüfus sayımlarına göre Ordu Şehri nüfusunun gelişimi aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 23 : Türkiye Nüfus Sayımları Sonuçlarına Göre Ordu Şehir Merkezi Nüfusu (1927-1990).

Sayım Yılı	E	K	Toplam Nüfus	Artış Miktarı	Yüzde
1927	4079	4130	8209	-	
1935	4915	5200	10115	1906	2.6
1940	5193	4999	10192	77	0.14
1945	5048	5298	10346	154	0.30
1950	DİE'de E-K Dökümü Yok		11688	1342	2.4
1955	7226	7707	14933	3245	5.0
1960	9160	10869	20029	5096	6.0
1965	12773	14530	27303	7274	6.3
1970	17183	21300	38483	11180	7.1
1975	21969	25512	47481	8998	4.3
1980	25345	27440	52785	5304	2.1
1985	38780	42048	80828	28043	8.6
1990	54527	47580	102107	21279	4.7

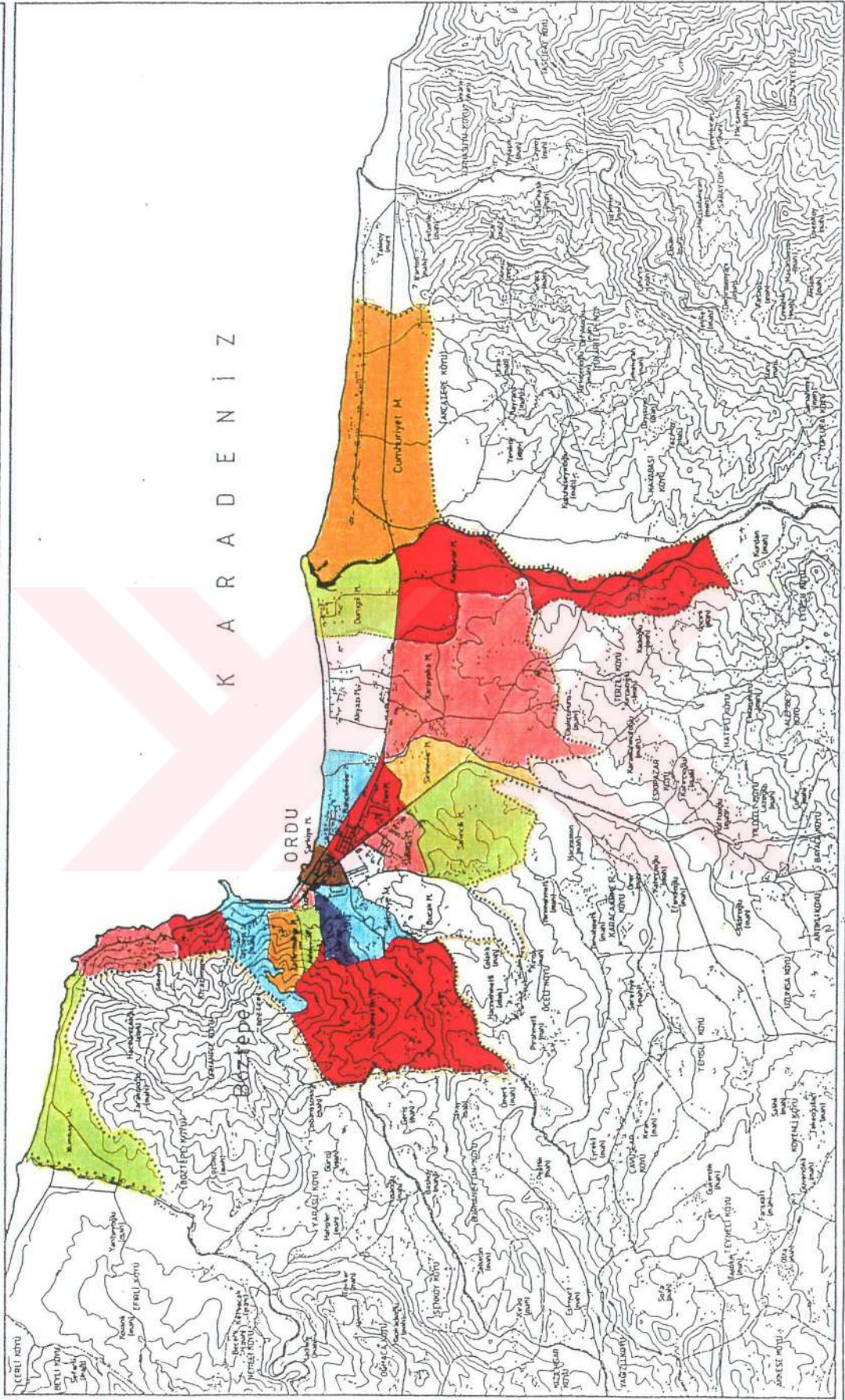
Tabloyu incelemek istediğimizde ilk dikkat çeken 1950 yılı sayım sonuçlarının kadın-erkek nüfusunun eksikliğidir. Bu döneme ait kadın-erkek nüfusu DİE'de bulunamamıştır.

Ordu Şehri nüfusu 1927'de 8.209 iken 1990'da 102.107'ye yükselmiştir. Buna göre 63 yıllık dönemde nüfus 93.898 kişi artmıştır. Nüfus 63 yılda 11.4 kat oranında artış gösteriyor. Artı hızı ise ‰ 1143.8 dir. Bu hız Türkiye artış hızının 3.6 katıdır.

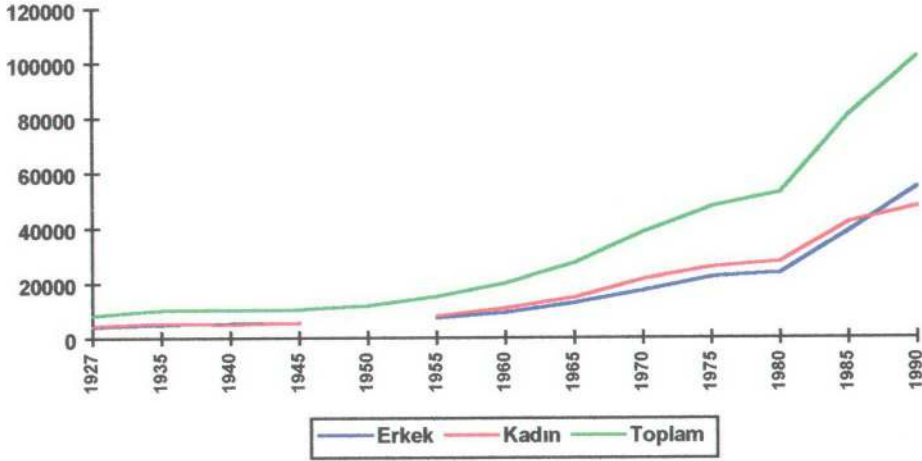
	1927	1990	Artış	Artış Hızı (‰)
Ordu Şehri	8.209	102.107	93.898	1143.8
Türkiye	13.648.270	56.473.035	42.824.765	313.7

ORDU ŞEHİRİ MAHALLELERİ (1996)

Grafik 8 : Ordu Şehri'nde Erkek-Kadın ve Toplam Nüfusun Gelişimi (1927-1990).

Dönemler itibariyle Ordu Şehri nüfus artışı ve yıllık artış hızını aşağıda Tablo 24'te görüyoruz.

Tablo 24 : Ordu Şehri'nde Nüfus Artışı ve Dönemler İtibariyle Nüfus Artış Hızı.

Dönemler	Artış Miktarı	Artış Hızı (%)
1927-1935	1.906	2.6
1935-1940	77	0.14
1940-1945	154	0.3
1945-1950	1.342	2.4
1950-1955	3.245	5.0
1955-1960	5.096	6.0
1960-1965	7.274	6.3
1965-1970	11.180	7.1
1970-1975	8.998	4.3
1975-1980	5.304	2.1
1980-1985	28.043	8.6
1985-1990	21.279	4.7

Dönemler itibariyle nüfus artışı ve artış hızına baktığımızda 1927-35 arasında 8 yılda artış hızı %2.6'dır. Ondan sonra 1935-40 ve 1940-45 arası dönemlerde artış hızı %0.14 ve %0.3 olup artış hızı düşmüştür. Bunun nedeni II. Dünya Savaşı'nın bunalımlı yılları olabilir.

1945'ten itibaren savaş sona erdiği için nüfus artışı hızlanmıştır. 1945-50 arasında %2.4 olan artış hızı, 1950-55 arasında %5'e çıkmıştır. Savaş sonrasında rahatlaması artış hızını yükselmiştir.

1950'lerden itibaren artış oranı çok hızlı artmıştır. Bunda ana neden Türkiye'nin 1950'den itibaren hızlı bir değişime girmesi ve gelişmesidir. Bu nedenle 1955-60 arası artış hızı %6, 1960-65 arası %6.3'le devam etmiş ve 1965-70 arasında %7.1 ile yüksek düzeye ulaşmıştır. Artan refah düzeyi ve ekonomik gelişmeyle birlikte iç göç hareketi de etkili olmuştur.

1970-75 arasında ekonomik krizler nedeniyle %4.3'e gerileyen artış hızı 1975-80 arasındaki terör ve ekonomik sıkıntı nedeniyle 1950 sonrasında en düşük seviyesine inmiş ve %2.1 olmuştur.

1980 sonrasında terör ortamının ortadan kalkması ve ekonomik istikrarla gelen rahatlama dönemi %8.6 ile Ordu Şehri'nde 1980-85 arasında artış hızı Cumhuriyet Dönemi boyunca gerçekleşen en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bunda iç göçlerde etkili olmuştur. Ancak şehre yapılan göçlere ait 1985-90 dönemine kadar bilgi bulunamamıştır.

1985-90 arası dönemde ise şehir nüfusu artış oranı %4.7 ile bir önceki döneme göre yarıyarıya azalmıştır. Bundan sonra yapılacak ilk sayım sonuçları bu düşüşü değerlendirmeye yardımcı olacaktır. Bu düşüş acaba nüfus planlaması çalışmalarının bir sonucumu, yoksa başka faktörlerinde etkisi var mı şu an için bilinmemektedir. Çünkü 1980 sonrasında Ordu Şehri çok hızlı bir ekonomik ve sosyal gelişmeye sahne olmuştur.

Yukarıda incelendiği gibi Ordu Şehri nüfusu sürekli artış göstermiştir. Ama bu artış istikrarsızdır. Bazı dönemlerde çok azalan artış, bazen çok yüksek olmuştur.

1980-85 arasında en yüksek değere ulaşan artış hızı bu dönemdeki ekonomik gelişme ve özellikle sanayi alanındaki gelişmelerle de ilişkilidir.

1950'lerden sonra Türkiye'de hızla gelişen şehirleşmeye paralel olarak Ordu Şehri de nüfusça çok hızlı bir gelişime sahne olmuştur. Grafik 9'da bunu görmek mümkündür.

Grafik 9 : Ordu Şehri Nüfusunun Gelişimi (1927-1990).

2- Ordu Şehri'nde Nüfusun Mahallelere Dağılışı

Ordu Şehri'nde mahallelere göre nüfus dağılışı hakkında DİE'de ancak 1990 sayım sonuçları bulunmaktadır. Daha önceki dönemlere ait sonuç verilememiştir.

Ancak Sıtkı Çebi Ordu Tarihi isimli eserinde 1970 yılında bazı mahallelerin nüfuslarını tahmini olarak vermektedir. Çebi'ye göre : (1970'te) :

<u>Mahalle Adı</u>	<u>Tahmini Nüfus</u>
Bucak,Yeni, Düz	4250-5500 arası
Selimiye, Şarkiye, Taşbaşı, Subaşı	3000-3900 arası
Aziziye, Zaferimilli, Şahincili	1500-1850 arası
Kirazlımanı, Nizamettin	1100-1200 arası
Karapınar, Güzelyalı	825-900 arası
Saray	350 civarında

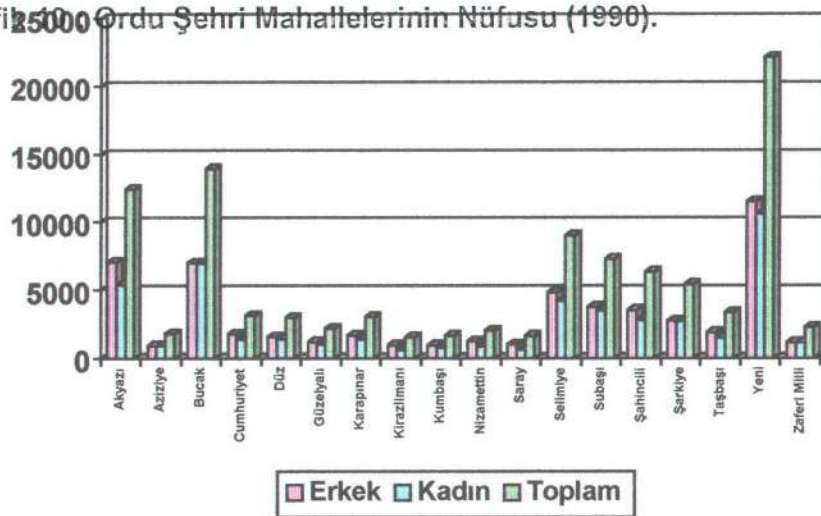
nüfusa sahiptir.

1990 sayımı sonuçlarına göre Ordu Şehri Mahalleleri'nin nüfus dağılışı şöyledir (Tablo 25).

Tablo 25 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Nüfus Dağılışı (1990).

Mahalle Adı	E	K	Toplam
Akyazı	7039	5382	12421
Aziziye	892	904	1796
Bahçelievler	(Yeni Mahalle içinde)		
Bucak	6977	6951	13928
Cumhuriyet	1752	1355	3107
Durugöl	(Karapınar Mahallesi içinde)		
Düz	1566	1408	2974
Güzelyalı	1194	970	2164
Karapınar	1658	1378	3036
Karşıyaka	(Akyazı Mahallesi içinde)		
Kirazlımanı	943	590	1533
Kumbaşı	924	741	1665
Nizamettin	1211	832	2043
Saray	1004	621	1625
Selimiye	4809	4203	9012
Subaşı	3762	3516	7278
Şahincili	3520	2803	6323
Şarkıye	2742	2690	5432
Şirinevler	(Şahincili Mahallesi içinde)		
Taşbaşı	1878	1481	3359
Yeni	11537	10594	22131
Zaferi Milli	1145	1135	2280
Toplam	54527	47580	102107

Grafik 25 : Ordu Şehri Mahallelerinin Nüfusu (1990).

Tablodan ve grafikten de anlaşıldığı gibi 1990'da yeni kurulan Bahçelievler Mahallesi nüfusu Yeni Mahalle içinde, Durgöl Mahallesi-Karapınar Mahallesi içinde, Karşıyaka Mahallesi-Akyazı Mahallesi içinde ve Şirinevler Mahallesi nüfusu-Şahincili Mahallesi nüfusu içinde verilmiştir. Bu mahallelerin nüfusu ancak bir sonraki sayımda netleşecektir.

Şehirde en az nüfusa sahip mahalle Kirazlımanı olup bunu sırasıyla Saray, Kumbaşı, Aziziye, Güzelyalı, Zaferi Milli izler.

Şehrin en çok nüfuslu mahallesi Yeni Mahalle olup bunu Bucak, Akyazı, Selimiye, Subaşı, Şahincili Mahalleleri izler.

Ordu şehri nüfusunun 47.580'i kadın, 54.527'si erkektir. Nüfusun %46.5'u kadın, %53.4'dü erkektir. Görülüyor ki erkek nüfus 6.947 kişi fazladır. Bu da şehrin hızlı gelişmesi sonucu iş bulmak amacıyla gelenlerden kaynaklanıyor olabilir.

3- Ordu Şehri'nde Nüfus Yoğunluğu

Aşağıda Tablo 26'da Ordu Şehri'nde nüfusun mahallelere göre dağılışıyla birlikte mahalle alanları (Ha) ve mahallelerin nüfus yoğunlukları verilmiştir.

Tablo 26 : Ordu Şehri'nin Mahallere Göre Nüfusu, Alanı ve Nüfus Yoğunluğu (1990).

Mahalle Adı	Nüfusu	Oran (%)	Alanı (Ha) (1996)	Oran (%)	Ha. göre Aritmetik Yoğunluk
Akyazı	12.421	12.1	170	8.8	34.1 (Karşıyaka Dahil)
Aziziye	1.796	1.7	7.5	0.3	239
Bahçelievler	(Yeni M. İçinde)	-	54.5	2.8	(Yeni M. İçinde)
Bucak	13.928	13.6	64	3.9	217.6
Cumhuriyet	3.107	3.04	388	20.1	8.0
Durgöl	(Karapınar M. İçinde)	-	115	5.9	(Karapınar M. İçinde)
Düz	2.974	2.9	12	0.6	247.8
Güzelyalı	2.164	2.1	48	2.4	45.08
Karapınar	3.036	2.9	185	9.6	10.12 (Durgöl dahil)
Karşıyaka	(Akyazı M. İçinde)	-	194	10.0	(Akyazı M. İçinde)
Kirazlımanı	1.533	1.5	12	0.6	127.7
Kumbaşı	1.665	1.6	130	6.8	12.8
Nizamettin	2.043	2.0	35	1.8	58.3
Saray	1.625	1.5	75	0.3	216.6
Selimiye	9.012	8.8	36	1.8	250.3
Subaşı	7.278	7.1	27	1.4	269.5
Şahincili	6.323	6.1	198.5	10.3	19.1 (Şirinevler dahil)
Şarkıye	5.432	5.3	22.5	1.1	241.4
Şirinevler	(Şahincili M. İçinde)	-	132	6.8	(Şahincili M. İçinde)
Taşbaşı	3.359	3.2	23.5	1.2	142.9
Yeni	22.131	21.6	50	2.5	211 (Bahçelievler dahil)
Zaferi Milli	2.280	2.2	15	0.7	152.0
Toplam	102.107		1927	-	52.9

İmarlı olup Köy Statüsündeki Belediye Mücavir Alanı İçine Giren Alanlar

Köy Adı	İmarlı Alan (Ha)	Oran (%)
Turnasuyu	125	6.0
Eskipazar	26	1.2
Toplam	151	-

Tabloyu dikkatle incelersek alan olarak mahalleler büyükten küçüğe doğru, Cumhuriyet, Şahincili, Karşıyaka, Karapınar, Akyazı, Şirinevler, Kumbaşı, Durugöl, Bucak, Bahçelievler, Yeni, Güzelyalı, Nizamettin, Selimiye, Subaşı, Taşbaşı, Şarkıye, Zaferi Milli, Kirazlıman, Düz, Aziziye ve Saray Mahalleleri olarak sıralanır.

Bu durumda %20.1 alan oranı ile (yaklaşık 1/5) Cumhuriyet Mahallesi en geniş, %0.3 oranı ile Aziziye ve Saray Mahalleleri en küçük alana sahiptirler. Yeni kurulan mahallelerin alanı çok geniştir.

Bu mahallelerde nüfusa bakarsak, oran olarak büyüklük sırasına göre; Yeni, Bucak, Akyazı, Selimiye, Subaşı, Şahincili, Şarkıye, Taşbaşı, Cumhuriyet, Düz, Karapınar, Zaferi Milli, Güzelyalı, Nizamettin, Aziziye, Kumbaşı, Kirazlıman, Saray Mahalleleri biçiminde sıralanır. En çok nüfus 22.131 ile Yeni Mahalleye (yaklaşık 1/6) ve en az nüfus Saray, Kirazlıman Mahalleleri'ne aittir.

Nüfus yoğunluğu açısından ele alındığından Ha'a göre nüfus yoğunlukları hesaplanmış olup, en yoğun nüfus Ha'da 269.5 ile Subaşı Mahallesi'ne aittir. Nüfus yoğunluğu en az olan mahalle ise Ha'da 8 kişi ile Cumhuriyet Mahallesidir. Yeni kurulan bu mahallenin alanı geniş olduğu için yoğunluğu azdır.

Nüfus yoğunluklarına göre yapılan Harita 9'u inceleyecek olursak Ha'da 0-25 kişi düşen dört mahalle vardır. Cumhuriyet, Karapınar (Durugöl içinde), Kumbaşı, Şahincili (Şirinevler içinde) Mahalleleri'dir.

Ha'a 25-50 kişi düşen mahalleler; Akyazı (Karşıyaka dahil) ve Güzelyalıdır.

Ha'a 50-100 kişi düşen sadece Nizamettin Mahallesi'dir.

Ha'a 100-250 kişi arasında düşen mahalleler; Kirazlıman, Taşbaşı, Zaferi Milli, Yeni (Bahçelievler dahil), Saray, Bucak, Aziziye, Şarkıye ve Düz Mahalleleri'dir.

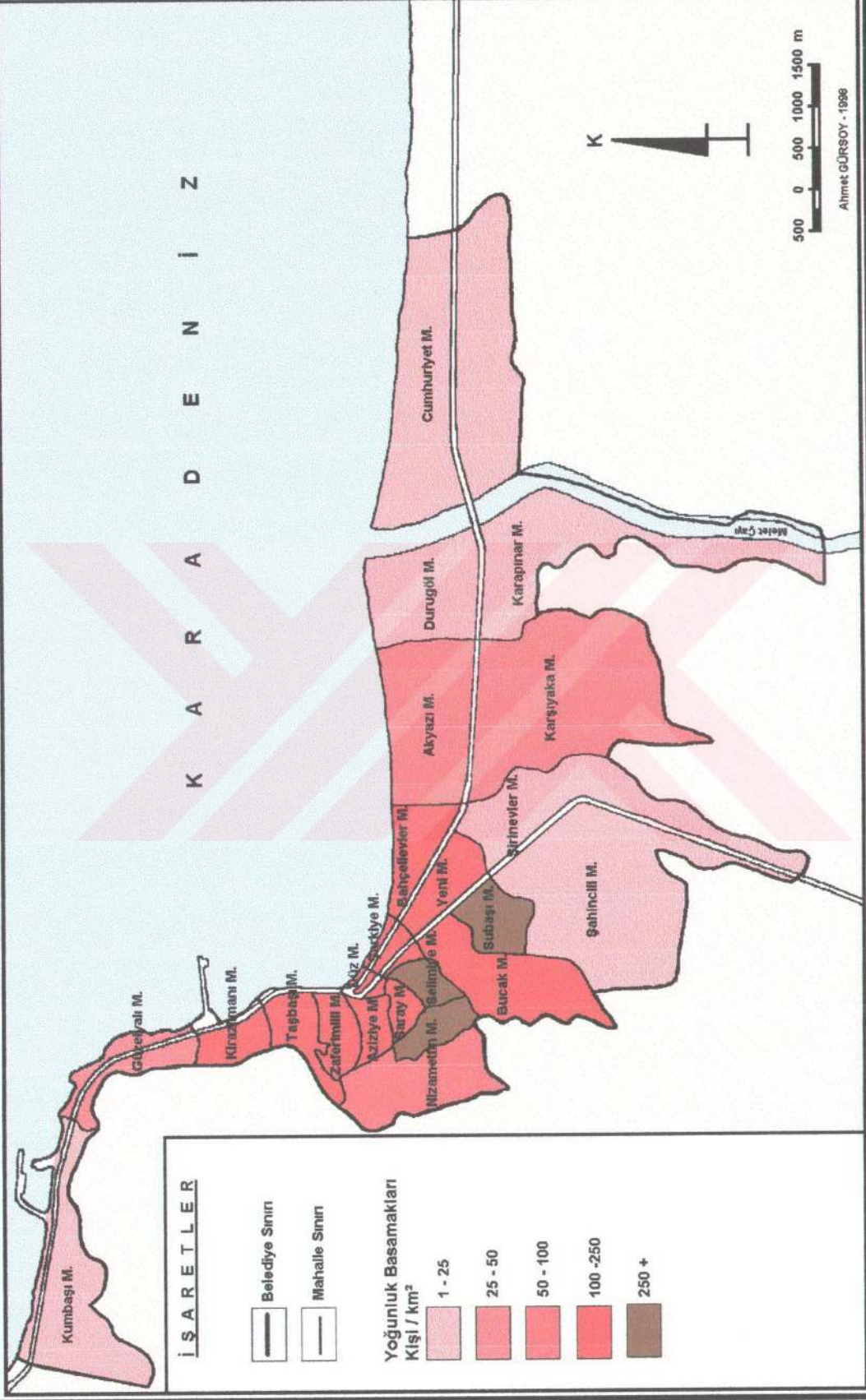
Ha'a 250 + kişi düşen mahalleler ise Selimiye ve Subaşıdır.

Diğer bir açıdan ele alırsak Ha'a 0-100 kişi arasında 7 mahalle, 100-200 kişi arasında 3 mahalle, 200'ün üzerinde 8 mahalle vardır.

Şehrin ilk kurulup geliştiği alanlarda yer alan Subaşı, Selimiye, Düz, Şarkıye, Aziziye, Bucak, Saray, Yeni, Zaferi Milli, Taşbaşı ve Kirazlıman Mahalleleri'nde nüfus çok yoğundur. Sadece doğal yapısı gelişmeye fazla elverişli olmayan Güzelyalı'da yoğunluk düşüktür. Yeni kurulan mahallelerde de düşüktür. Yani nüfus seyrek.

ORDU ŞEHİRİ MAHALLELERİ NÜFUS YOĞUNLUKLARI HARİTASI (1990)

4- Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Dağılımı

Nüfusun cinsiyet yapısı, yani genel nüfus içindeki kadın-erkek oranının bilinmesi, sosyal ve ekonomik açıdan büyük önem taşır (Başol 1994:73).

Ordu Şehri'nde nüfusun kadın-erkek oranları aşağıda tablo olarak verilmiştir (Tablo 27).

Tablo 27 : Ordu Şehri Nüfusunun Erkek-Kadın Oranları (1927-1990).

Sayım Yılı	Erkek (%)	Kadın (%)	100 Kadına Düşen Erkek Nüfus
1927	49.6	50.4	99
1935	48.5	51.5	95
1940	50.9	49.1	104
1945	48.7	51.3	95
1950	DİE'de veri yok.		-
1955	48.3	51.7	94
1960	45.7	54.3	84
1965	46.7	53.3	88
1970	44.6	55.4	81
1975	46.2	53.8	86
1980	48.1	51.09	92
1985	47.9	52.1	92
1990	53.4	46.6	115

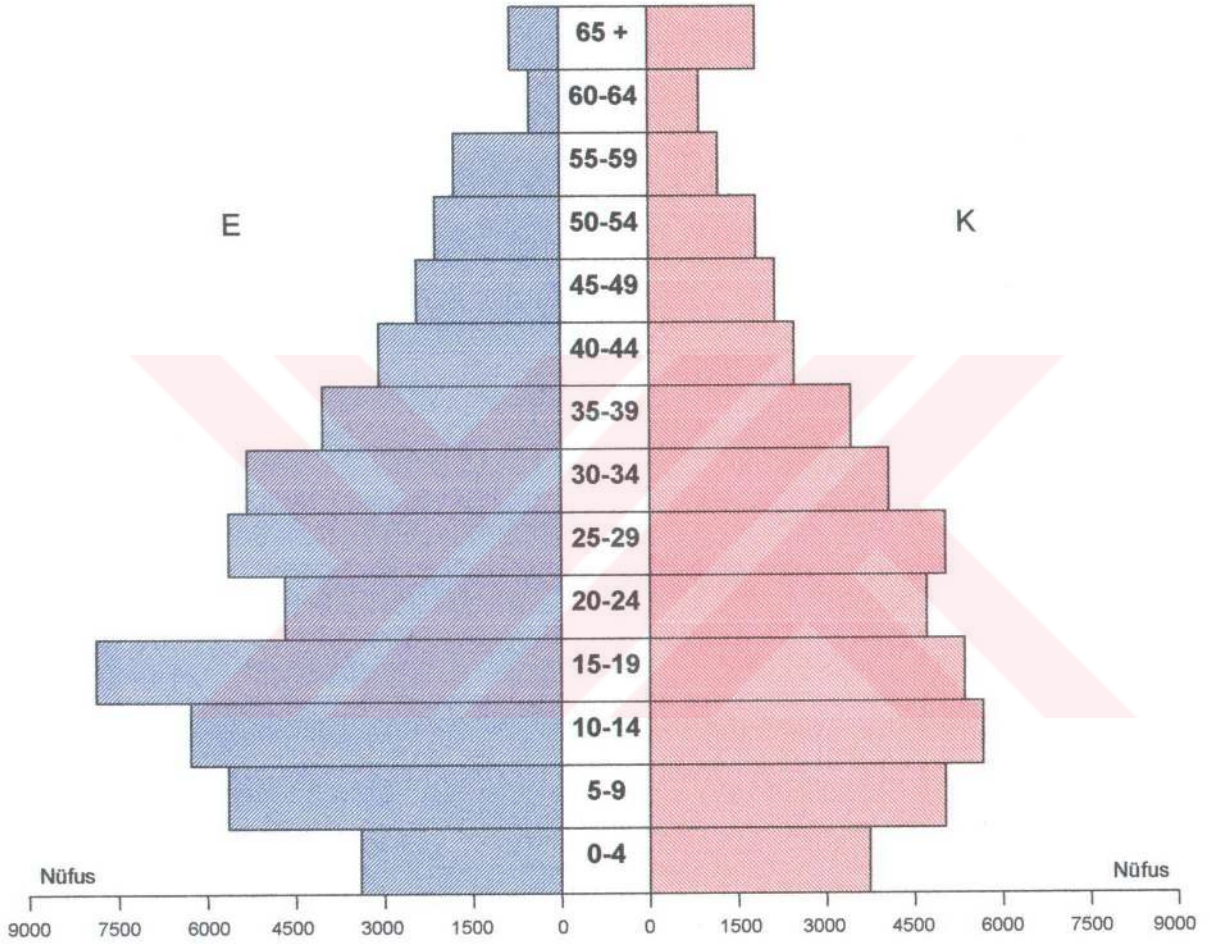
Tabloyu incelersek kadın nüfusun sadece 1940'da %50'nin altında olduğunu ve 1990'da yine %50'nin altında ama en düşük düzeyde (%46.6) olduğunu görürüz. Kadın nüfus 1970 sayımında %55.4 oranı ile en yüksek seviyededir. Erkek nüfus ise 1940'da %50.9, 1990'da ise en yüksek seviyesine (%53.4) ulaşmıştır. Bu iki sayım dışında (1940-1990) sürekli erkek nüfus kadın nüfustan azdır.

Şehir nüfusunda cinsiyet oranı 1940'da 104, 1990'da 115'tir. Onun dışında Genel Cinsiyet Oranı sürekli 100'ün altında olup en düşük seviye 81 ile 1970 sayımında görülmüştür.

Nüfusun yaş gruplarına Dağılımı : Nüfusun medeni hale göre Ordu Şehri'nde 1990 sayım sonuçlarına göre yaş piramidi aşağıya çıkarılmıştır.

Grafik 11 : Ordu Şehri Nüfusunun Yaş Grubu Piramidi (1990).

Nüfusun yaş grubu piramidi Ordu Şehri mahallelerine ait yaş gruplarına göre hazırlanmıştır (Tablo 28).

Tablo 28 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılışı (1990).

Yaş G.	Cins.	Akayaz	Azıbye	Banlar	Buak	Gümüşyay	Dunğöl	Diz	Gizelyalı	Karapınar	Karşıyaka	Kızıldağınan	Kumbaspa	Nizamedin	Suray	Sarıyö	Subaşı	Şahinall	Şarkıye	Şirnevör	Tepebaşı	Yord	Zaifei Milli	Toplam
0-4	E	522	67		639	130	-	88	76	90		29	54	69	46	357	281	254	185		131	908	88	4024
	K	488	66		593	11		91	80	91		31	52	67	53	370	328	229	158		107	832	101	3828
	T	990	133		1232	250		189	156	181		60	108	136	99	727	619	483	323		238	1740	190	7852
5-9	E	733	88		809	165		109	149	157		50	87	77	68	492	498	322	192		156	1130	133	5414
	K	682	83		778	157		140	103	162		39	98	96	59	530	467	317	210		142	1104	219	5317
	T	1425	181		1588	321		249	252	319		89	165	173	127	1022	965	639	402		298	1424	262	10731
10-14	E	1105	126	-	927	206		158	140	210	-	71	72	109	87	710	575	523	250	-	197	1424	171	7081
	K	722	114	-	931	151	-	110	95	188	-	49	84	97	67	533	432	392	241	-	131	1391	154	5652
	T	1827	240	-	1858	357	-	268	235	398	-	120	156	208	154	1263	1057	915	491	-	328	2815	325	13013
15-19	E	1092	93	-	943	281	-	163	162	218	-	125	76	119	122	702	583	659	398	-	244	1646	140	7773
	K	607	99	-	996	197	-	159	84	148	-	73	79	87	69	498	418	395	378	-	155	1284	127	5964
	T	1699	192	-	1944	478	-	322	249	366	-	188	157	216	191	1201	1001	1054	776	-	389	2930	267	13537
20-24	E	524	66	-	499	166	-	193	97	126	-	105	65	112	173	393	284	370	357	-	158	872	108	4682
	K	525	87	-	680	178	-	123	69	110	-	51	67	76	69	380	413	318	307	-	124	1101	100	4786
	T	1049	155	-	1179	344	-	316	166	236	-	156	162	188	208	753	687	686	684	-	282	1973	206	9443
25-29	E	705	98	-	689	183	-	155	111	171	-	150	163	126	146	466	386	328	343	-	179	1179	102	5982
	K	524	87	-	718	159	-	140	95	95	-	57	80	77	49	399	384	281	291	-	168	1150	112	4848
	T	1229	185	-	1407	347	-	295	208	266	-	207	243	203	195	867	770	569	639	-	347	2229	214	10538
30-34	E	584	70	-	678	183	-	159	89	151	-	82	104	126	101	389	323	259	222	-	202	1039	81	4865
	K	428	65	-	604	107	-	130	78	108	-	40	51	51	51	350	273	197	273	-	116	901	79	3900
	T	1010	135	-	1282	290	-	289	177	259	-	122	155	180	152	449	596	456	505	-	318	1940	173	8785
35-39	E	472	77	-	518	124	-	127	74	137	-	53	70	108	93	338	257	200	218	-	128	933	80	4012
	K	401	62	-	485	70	-	140	49	122	-	38	51	38	50	287	175	170	203	-	116	768	87	3309
	T	873	139	-	1003	194	-	267	123	259	-	84	121	147	143	625	432	370	421	-	244	1689	187	7321
40-44	E	403	48	-	330	89	-	111	64	123	-	34	40	79	68	255	143	168	143	-	138	710	61	3032
	K	256	42	-	251	57	-	86	47	92	-	34	29	35	37	197	123	146	147	-	89	566	45	2279
	T	664	90	-	581	146	-	197	111	215	-	92	69	114	103	452	289	312	290	-	227	1276	108	5311
45-49	E	282	33	-	233	61	-	76	43	71	-	50	35	75	43	217	113	134	120	-	90	508	38	2227
	K	204	36	-	228	35	-	71	32	51	-	30	25	28	22	141	98	93	154	-	57	416	42	1761
	T	486	69	-	459	96	-	147	80	122	-	80	60	103	65	358	211	227	274	-	147	924	80	3898
50-54	E	214	30	-	210	43	-	68	45	61	-	39	35	39	19	136	95	109	89	-	64	447	32	1801
	K	178	44	-	192	41	-	61	41	44	-	29	35	39	19	136	105	82	106	-	62	343	49	1804
	T	390	74	-	402	84	-	127	83	105	-	68	70	97	48	274	200	188	195	-	126	760	84	3405
55-59	E	169	38	-	185	38	-	65	44	49	-	38	33	55	26	148	87	77	92	-	62	300	35	1539
	K	122	29	-	161	30	-	48	42	52	-	32	24	33	20	134	81	57	78	-	65	253	30	1279

	T	291	65	-	346	68	-	111	86	101	-	70	57	88	46	282	168	134	170	-	117	553	65	2818
	E	114	24	-	119	35	-	40	37	54	-	38	29	36	21	87	64	44	70	-	56	214	20	1105
60-64	K	109	30	-	143	23	-	33	53	44	-	29	31	36	20	97	75	60	56	-	61	203	29	1142
	T	223	54	-	262	63	-	73	0	98	-	67	60	72	41	164	139	104	128	-	120	422	49	2247
65-69	E	43	16	-	55	16	-	22	23	19	-	18	10	21	10	37	21	29	31	-	30	99	17	517
	K	49	13	-	71	12	-	29	21	21	-	18	12	22	11	44	31	29	27	-	35	95	14	554
	T	92	29	-	12	28	-	51	44	40	-	36	22	43	21	81	52	58	58	-	65	194	31	1071
70-74	E	23	9	-	35	7	-	8	6	8	-	11	4	10	1	20	17	22	8	-	17	41	11	259
	K	31	12	-	50	7	-	16	12	23	-	8	3	7	10	31	19	21	19	-	18	54	9	351
	T	54	21	-	86	14	-	24	18	31	-	20	7	17	11	51	36	43	27	-	35	95	20	610
75-79	E	27	3	-	39	6	-	9	9	8	-	11	10	15	4	25	6	15	17	-	14	37	9	284
	K	26	13	-	43	9	-	15	16	16	-	11	15	16	4	28	16	21	14	-	20	63	11	357
	T	53	16	-	82	15	-	24	25	24	-	22	25	31	8	53	22	36	31	-	34	100	20	621
80-84	E	12	2	-	18	4	-	6	6	3	-	5	1	12	2	13	10	6	3	-	6	23	5	142
	K	28	6	-	32	4	-	11	6	6	-	12	1	8	9	27	13	9	10	-	19	37	9	247
	T	40	8	-	50	8	-	17	12	9	-	17	2	20	11	40	23	15	13	-	25	65	14	369
85 +	E	9	4	-	14	1	-	1	4	1	-	5	2	1	2	9	9	6	3	-	3	10	4	35
	K	15	6	-	21	2	-	6	17	5	-	9	4	8	2	19	13	8	15	-	8	22	6	184
	T	24	101	-	35	3	-	7	25	6	-	14	6	8	4	28	22	14	18	-	9	32	10	272
Bilin- meyen	E	1	-	-	5	1	-	1	-	1	-	1	2	-	-	1	-	-	6	-	-	12	1	30
	K	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	3	-	-	8	2	20
	T	2	-	-	6	1	-	1	-	1	-	1	2	-	-	2	2	-	9	-	-	20	3	50
g. Top.	E	7039	892	-	8951	1752	-	1566	1104	1653	-	843	924	1211	1004	4809	3762	3520	2742	-	1878	11537	1145	54527
	K	5382	804	-	6977	1355	-	1403	970	1378	-	590	741	832	621	4203	3516	2803	2690	-	1481	10594	1135	47590
	T	12421	1796	-	13028	3107	-	2874	2164	3033	-	1533	1665	2043	1625	9012	7276	6323	5432	-	3359	22131	2280	102107

Bahçelievler nüfusu Yeni Mahalle içinde, Durugöl nüfusu Karapınar Mahallesi içinde, Karşıyaka nüfusu Akyazı Mahallesi ve Şirinevler nüfusu Şahincili Mahallesi içinde verilmiştir.

DİE verilerine göre bu Tabloda 0-14 yaş grubunda, erkekler içinde 540 kişilik bir hata (fazlalık) mevcuttur.

Bu tabloya göre ana yaş gruplarına dağılım şöyledir (Tablo 29).

Tablo 29 : Ordu Şehri Nüfusunun Yaş Yapısı (1990)

Yaş Grubu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
0-14	16.499	30.2	15.097	31.7	31.586	30.9
15-64	36.728	67.3	30.770	64.6	67.498	66.1
65 +	1.280	2.3	1.693	3.5	2.963	2.9
Bilinmeyen	30	0.024	20	0.016	50	0.04
Toplam	54.527		47.580		102.107	

Tablo 29'a göre Ordu Şehri nüfusunun 0-14 yaş grubu %30.9, 15-64 yaş grubu %66.1, 65 + yaş grubu %2.9 ve bilinmeyenler oranı %0.04'tür. 0-14 yaş grubunun %52.2'si erkek, %47.3'ü kadın, 15-64 yaş grubunun, %54.4'dü erkek, %45.6'sı kadın, 65 + grubun %42.8'i erkek, %57.2'si kadındır.

Eğer yaş grubunun başlangıcını 0-19 yaş arası alırsak 24.272 (%53.6)'si erkek, 20.961 (%46.4)', kadın olmak üzere 45.233'e ulaşır ki bu şehir nüfusunun %54.2'sidir.

0-35 yaş grubuna göz atarsak 39.511 (%53.3)'ü erkek, 34.593 (%46.7)'si kadın olmak üzere toplam 74.004'tür. Bu da şehir nüfusunun %72.4'dünün karşılığıdır. Yani şehir nüfusunda 100 kişiden 72'si, 35 yaşın altındadır. Buda Ordu Şehri'nin genç nüfus yapılı bir şehir olduğunu gösterir.

Ordu Şehri'nde nüfusun en çok olduğu yaş grubu 15-19 yaş grubudur. Bunu 10-14 yaş grubu, 25-29 yaş grubu ve 20-24 yaş grubu izler. Erkek ve kadın nüfusun en yoğun olduğu yaş grupları da 10-14 ve 15-19 yaş gruplarıdır.

Ordu Şehri'nde 65 + yaş grubu toplam 2.963 olup, bunun 1.270'i erkek ve 1.693'ü kadındır. Oran olarak şehir nüfusunun %2.9'u demektir. Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. Bu durum ikliminin doğal sonuçlarından biri olarak açıklanabilir.

Ordu Şehri'nde nüfusun yaş gruplarına dağılışı oranlarını Türkiye nüfus oranları ile karşılaştıralım.

Yaş Grubu	Ordu Şehri (%)	Türkiye (%)
0-4	7.6	10.6
5-9	10.5	12.2
10-14	12.7	12.2
15-19	13.3	11
20-24	9.2	9
25-29	10.3	8.5
30-34	8.6	7.2
35-39	7.1	6.2
40-44	5.2	5
45-49	3.9	3.9
50-54	3.3	3.6
55-59	2.7	3.4
60-64	2.2	2.9
65 +	2.9	4
Bilinmeyen	0.04	0.3

Görülüyor ki Ordu Şehri nüfusu yaş grupları içinde 0-4 ve 50 yaştan sonrası oranları Türkiye ortalamasının altında ve 5-49 yaş grupları arası ise Türkiye ortalamasının üzerindedir.

5- Nüfusun Eğitim Özellikleri

Günümüzde, çağdaş eğitim ve yüksek bilgiye sahip olmayan insanlar, ülkelerin kalkınmaları için birer güç kaynağı olamaz. Aksine, kalkınmayı frenleyerek sosyal ve ekonomik sorunlara neden olurlar. Onun için bir ülkenin nüfusu araştırılırken nüfusun sayısından çok, eğitim durumu, iş ve meslek durumu, yeterli sağlık imkanlarına sahip olup olmadığı gibi konulara dikkat edilir. Her alanda yetişmiş insan gücünün sayısı çok önemlidir. Eğitim sektörü, ülkelerin kalkınma çabalarında ekonominin gerek duyduğu yetişmiş insan gücünü hazırlayan ve ülkeye sunan kaynaktır.

Ordu Şehri'nin kalkınma ve ekonomik gelişmesinde de önemli olan unsurlardan biri nüfusun eğitim durumudur. Şehrin mahallelere göre okuryazarlarının, okul türlerine göre dağılımı Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Okur-Yazarların Okul Türlerine Dağılışı (1990).

Mahalle Adı	Bir okuldan mezun olmayan okur-yazarlar	İlkokul bitirenler	Ortaokul ve Dengi	Lise ve Dengi	Yüksekokul	Bilinmeyen	Toplam
Akyazı	1.736	5.103	1.569	1.395	423	2	10.228
Aziziye	230	674	217	243	79	1	1.444
Bahçelievler	(Yeni Mahalle içinde)						
Bucak	1.858	5.154	1.853	1.762	389	4	11.020
Cumhuriyet	336	1.306	261	417	49	2	2.371
Durugöl	(Karapınar Mahalle içinde)						
Düz	332	904	410	668	249	8	2.571
Güzelyalı	327	879	239	237	74	2	1.758
Karapınar	384	1.258	323	365	120	1	2.451
Karşıyaka	(Akyazı Mahalle içinde)						
Kirazlımanı	114	555	212	345	69	-	1.295
Kumbaşı	224	625	196	281	62	-	1.388
Nizamettin	215	864	234	242	56	-	1.611
Saray	161	586	233	354	97	-	1.431
Selimiye	1.284	3.583	1.036	1.088	343	1	7.335
Subaşı	1.086	2.971	854	706	161	1	5.779
Şahincili	772	2.587	857	693	143	4	5.056
Şarkıye	544	1.969	742	1.046	241	1	4.543
Şirinevler	(Şahincili Mahalle içinde)						
Taşbaşı	331	1.130	508	599	243	2	2.813
Yeni	2.647	7.839	3.131	3.644	1.257	11	18.529
Zaferi Milli	277	857	296	326	87	2	1.845
Toplam	12.588	38.844	13.172	14.411	4.142	42	83.468

Şehirde toplam okuryazar 83.468 olup bunun : 12.589 (%15)'i bir okuldan mezun olmayan okuryazar, 38.844 (%46.5)'i ilkokul, 13.172 (%15.7)'si ortaokul ve dengi, 14.411 (%17.2)'si lise ve dengi, 4.142 (%4.9)'u yüksekokul mezunu ve bilinmeyenler ise 42 kişi olup oranı %0.05'tir.

Mahalleler içinde Yeni Mahalle bütün okul türlerinde en yüksek mezun oranlarına sahiptir. Şehir nüfusunun neredeyse yarıdan fazlası ilkokul mezunu ve bir okula gitmeden okuma yazma bilenlerdir. Yüksekokul mezunu oranı çok düşüktür. Okur yazarlar oranı içinde %61.6'sı ilkokul ve okula gitmeden okuma yazma öğrenenlerdir. %33'ü ise Ortaokul ve lise ve dengi okullar mezunudur.

Ordu Şehri'nde mahallere göre okuryazar olan ve olmayanlara baktığımızda 0-6 yaş grubunda 9.739 kişi bulunuyor. Şehrin genel nüfusuna oranı %9.5'tir. Bu nüfus eğitim çağına girmemiş nüfustur.

Eğitim yaşında olan nüfusun 8.900'ü okuma-yazma bilmemektedir. Oranı %8.7'dir. Eğitim çağındaki nüfusun geri kalanı 83.468 kişi olup %81.7 oranı ile okuma yazma bilmektir.

Okuryazar olmayanlar içinde Yeni ve Bucak Mahallelerinde oran yüksektir. Okuryazarlar içinde yine Yeni, Bucak ve Akyazı Mahalleleri başta geliyor (Tablo 31).

Tablo 31 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Okur-Yazarlık Durumu (1990).

Mahalle Adı	0-6 Yaş Grubu	Okur-Yazar Olmayanlar	Okur-Yazar Olanlar	Toplam
Akyazı	1.229	964	10.228	12.421
Aziziye	159	193	1.444	1.796
Bahçelievler	(Yeni M. İçinde)		-	-
Bucak	1.521	1.387	11.020	13.928
Cumhuriyet	315	421	2.371	3.107
Durugöl	(Karapınar M. İçinde)		-	-
Düz	226	177	2.571	2.974
Güzelyalı	188	218	1.758	2.164
Karapınar	241	344	2.451	3.036
Karşıyaka	(Akyazı M. İçinde)		-	-
Kirazlımanı	77	161	1.295	1.533
Kumbaşı	134	143	1.388	1.665
Nizamettin	173	259	1.611	2.043
Saray	114	80	1.431	1.625
Selimiye	923	754	7.335	9.012
Subaşı	800	699	5.779	7.278
Şahincili	597	670	5.056	6.323
Şarkıye	388	501	4.543	5.423
Şirinevler	(Şahincili M. İçinde)		-	-
Taşbaşı	294	252	2.813	3.359
Yeni	2.125	1.477	18.529	22.131
Zaferi Milli	235	200	1.845	2.280
Toplam	9.739	8.900	83.468	102.107

Son olarak Ordu Şehri'nde okuryazar olanların ve okuryazar olmayanların yaş gruplarına göre dağılımını inceleyelim (Tablo 32).

Tablo 32 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Okur-Yazar Olan ve Okur-Yazar Olmayanların Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (1990).

Mahalle Adı	6-14 Yaş		15-19 Yaş		20-34 Yaş		35-44 Yaş		45-65 Yaş		65 +		Bilinmeyen Okur-Yazar	Okur-yazar Olan		Okur-Yazar Olmayan	Genel Toplam
	Okur-Yazar	Olmayan	Okur-Yazar	Olmayan	Okur-Yazar	Olmayan	Okur-Yazar	Olmayan	Okur-Yazar	Olmayan	Okur-Yazar	Olmayan					
Akyazı	2848	165	1692	7	3200	88	1389	148	998	392	99	164	2	10226	964	11192	
Aziye	354	41	189	3	456	19	210	19	189	73	46	38	-	1444	193	1637	
Bahçelievler	(Yeni Mahalle içinde)												-	-	-	-	-
Bucak	2899	261	1819	21	3829	139	1379	205	962	507	122	257	7	11010	1390	12407	
Cumhuriyet	491	122	465	13	920	61	283	57	180	131	31	37	1	2370	421	2792	
Durugöl	(Karapınar Mahallesi içinde)												-	-	-	-	-
Düz	458	21	319	3	884	16	438	26	388	70	83	40	2	2570	176	2749	
Güzelyalı	427	28	244	2	574	5	218	16	246	96	49	71	-	1758	218	1976	
Karapınar	614	43	365	1	734	27	426	48	274	152	37	73	1	2450	344	2795	
Karşıyaka	(Akyazı Mahallesi içinde)												-	-	-	-	-
Kirazlımanı	180	12	198	-	479	6	175	11	214	71	48	61	1	1294	161	1456	
Kumbaşı	292	21	154	3	549	11	179	11	187	60	25	37	2	1386	143	1531	
Nizamettin	319	23	213	3	548	23	234	27	260	100	37	83	-	1611	259	1870	
Saray	256	10	191	-	548	5	233	13	175	25	28	27	-	1431	80	1511	
Selimiye	1993	96	1191	10	2263	106	962	115	811	287	113	140	2	7333	754	8089	
Subaşı	1707	134	996	5	1993	70	614	84	424	294	43	112	2	5777	699	6478	
Şahincilli	1364	76	1043	11	1653	78	546	136	397	256	53	113	-	5056	670	5726	
Şarkıye	781	47	769	7	1745	63	619	92	562	203	65	82	9	4541	494	5044	
Şirnevler	(Şahincilli Mahallesi içinde)												-	-	-	-	-
Taşbaşı	520	50	397	2	916	31	447	24	428	82	105	63	-	2813	252	3065	
Yeni	4404	262	2910	12	6138	113	2774	200	2054	635	236	250	18	18516	1472	20006	
Zaferi Milli	511	31	264	3	563	27	245	28	196	79	63	32	3	1842	200	2045	
Toplam	20418	1443	13419	106	27992	888	11371	1260	8945	3513	1283	1680	50	83428	8890	92368	

Tabloya göre:

Yaş Grubu	Okur-Yazar Olan (%)	Okur-Yazar Olmayan (%)
6-14	22.1	1.5
15-19	14.5	0.1
20-34	30.3	1.9
35-44	12.3	1.3
45-64	9.6	3.8
65 +	1.3	1.8
Toplam	81.7	8.7

Görüldüğü gibi okur-yazar oranı 20-34, 6.-14, 15-19, 35-44 ve 45-64 yaş grupları şeklinde sıralanıyor. En yüksek okur yazar grubu 20-34 yaş grubudur.

45 yaştan sonra okur-yazar olmayan oranı en yüksek düzeye ulaşıyor. 65 yaştan sonra ise okur-yazar olmayanlar okur yazardan daha fazladır.

6- İş Gücü ve Sektörel Dağılım

İnsanlar özellikle kırsal kesimde küçük yaşlardan itibaren çalışma hayatı içinde yer alırlar ve bu durum 80-85 yaşlarına kadar devam edebilir. Bedeni ve zihni kabiliyetleri, sağlık şartları müsait olduğu ölçüde çalışma hayatı uzar. Dolayısı ile çalışma hayatını yaş limitleri ile sınırlamadan, çalışabilecek durumdaki fertlerin oluşturduğu gruba “çalışabilir nüfus” denir. Ancak pratik olarak bunu belirlemek güçtür.

Bazılarına göre 15-64 yaş grubu, bazılarına göre 12-64 yaş grubu arasında bulunan nüfusa “çalışma çağındaki nüfus” denir. DİE 1970 yılına kadar 15-64 yaş grubunu, bu yıldan itibaren 12-64 yaş grubunu dikkate almıştır.

Çalışma çağındaki nüfusta çeşitli nedenlerle (öğrenim, evlilik, sağlık durumunun iyi olmaması gibi...) çalışmayanlar vardır. Öyleyse çalışma çağındaki nüfusun tamamı değil bir kısmı fiilen çalışabilmektedir. İşte fiilen çalışan bu nüfusa “aktif (faal) nüfus” denir.

Çalışma çağındaki nüfusun hepsinin çalışan nüfus olması, ülke ekonomisi için en uygun durumdur. Ancak gelişmekte olan ülkelerde ve geri kalmış ülkelerde istihdam imkanları sınırlıdır. Bundan dolayı çalışma çağındaki nüfusun bir kısmı işsiz kalır. Çünkü özellikle nüfusu hızlı artan ülkelerde istihdam alanları nüfusun artış hızı kadar hızla gelişmez. O zaman işsizlik ortaya çıkar.

Ordu Şehri’nde nüfusun iş gücü ve sektörel dağılımını incelemeye başlarken önce çalışanların yaş gruplarına göre dağılımına bakalım (Tablo 33).

Tablo 33 : Ordu Şehri'nde Çalışanların Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (İşsizler Dahil) (1990).

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0-14	562	196	758
15-19	3.278	1.495	4.773
20-24	3.382	1.579	4.961
25-29	5.462	1.206	6.668
30-34	4.706	1.049	5.755
35-39	3.880	799	4.679
40-44	2.845	427	3.272
45-49	1.873	263	2.136
50-54	1.136	131	1.267
55-59	802	88	890
60-64	460	52	512
65 +	378	61	439
Bilinmeyen	21	6	27
Toplam	29.235	7.352	36.587

Tabloya göre işsizler dahil çalışanların %79.9'u erkek, %20.1'i kadındır. Tabloda yer alan 0-14 yaş grubunda çalışanlar ise genellikle 12-14 yaş grubu arasında yer alır.

12-64 yaş grubu arasında çalışabilir nüfus ise aşağıda gösterilmiştir (Tablo 34).

Tablo 34 : Ordu Şehri'nde 12-64 Yaş Arası Nüfusun Çalışma Durumu (1990).

İş Durumu	Erkek	Kadın	Toplam
İktisaden Faal Olanlar	23.481	5.928	29.409
İş Arayan İşsizler	5.754	1.424	7.178
İktisaden Faal Olmayanlar	13.185	28.764	41.949
Bilinmeyenler	3	4	7
Toplam	42.423	36.120	78.543

Tabloya göre iktisaden faal olanların %79.8'i erkek, %20.2'si kadındır. İş arayan işsizlerin %80.1'i erkek kalanı kadındır. İktisaden faal olmayanlarda ise kadınlar miktar ve oran olarak erkeklerde çok fazladır. İktisaden faal olmayanlarda kadınların oranı %68.6, erkeklerin oranı ise %31.4'tür. Görülüyor ki 12-64 yaş grubunda iktisaden faal olması gerekenler 78.543 iken bunun ancak %46.5'i çalışabilmekte ve çalışabilenlerin de %19.6'sı işsizdir. Çalışma hayatı içinde olması gerekenlerden %53.5'i maalesef çalışmamaktadır. Buna işsizlerde eklenirse çalışmayanlar oranı %72.6'ya yükseliyor. Tabi burada öğrenci, evlenme nedeniyle çalışamayanlarda göz önünde tutulmalıdır. Böylece çalışma hayatı içinde her 100 kişiden ancak 28 kişinin çalışabildiği anlaşılıyor.

Ordu şehri nüfusunun son haftada yaptığı iş durumuna göre mahallelere dağılışı şöyledir (Tablo 35).

Tablo 35 : Ordu Şehri Mahallerinde Son Hafta İçinde İş Durumuna Göre Nüfusun Dağılışı (1990).

Mahalle Adı	Teknik Eleman Serbest Meslek	Müştebbisler Üst Kademe Yöneticileri	İdari Personel ve Benzeri Çalışanlar	Ticaret ve Satış Personeli	Şahsi Hizmet İşlerinde Çalışanlar	Tarım, Hayvan Orman ve Balıkçılıkla Uğraşanlar	Tarım Dışı Üretim Fali. Çalışanlar	Bilinmeyenler	Toplam
Akyazı	390	45	296	384	431	277	1773	-	3596
Aziziye	60	8	99	59	69	25	130	-	450
Bahçelievler		(Yeni Mahalle içinde)		-	-	-	-	-	-
Bucak	510	37	483	531	549	209	1271	2	3592
Cumhuriyet	63	10	90	59	109	28	684	-	1043
Durugöl		(Karapınar Mahallesi içinde)		-	-	-	-	-	-
Düz	165	33	268	180	115	29	334	-	1124
Güzelyalı	63	8	57	73	64	76	255	-	606
Karapınar	138	23	121	84	94	235	383	-	1078
Karşıyaka		(Akyazı Mahallesi içinde)		-	-	-	-	-	-
Kirazlımanı	47	2	68	65	82	25	260	-	449
Kumbaşı	55	3	75	51	56	44	169	-	454
Nizamettin	43	3	47	47	35	206	299	-	680
Saray	221	5	45	43	64	16	174	-	568
Selimiye	352	24	313	363	361	124	856	1	2394
Subaşı	191	10	167	291	284	71	954	1	1989
Şahincilli	148	8	140	155	256	272	693	1	1673
Şarkıye	165	31	186	276	143	206	1114	-	2121
Şirnevler		(Şahincilli Mahallesi içinde)		-	-	-	-	-	-
Taşbaşı	137	30	153	160	112	206	246	-	874
Yeni	2016	193	842	1010	649	308	2185	6	6189
Zaferi Milli	72	5	71	57	127	74	143	-	549
Toplam	3846	459	3521	3888	3600	2261	11823	11	29409

Buna göre Ordu Şehri'nde 1990 sayım sonuçlarına göre aktif nüfusun (fiilen çalışan) : %13.07'si ilim, teknik eleman ve serbest meslek sahibi, %1.5'i üst kademe yöneticisi ve müteşebbisler, %11.9'u idari personel ve benzeri çalışanlar, %13.2'si ticaret ve satış personeli, %12.2'si şahsi hizmetlerde çalışanlar, %7.6'sı tarım, hayvancılık, su ürünleri ve ormancılıkta çalışanlar, %40.2'si tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve %0.03'ü ise bilinmeyen alanlarda çalışanlardan oluşuyor. Çalışan nüfusun en yoğun olduğu mahalleler Yeni, Akyazı ve Bucak Mahalleleri, en az olduğu mahalleler ise Kirazlıman, Aziziye ve Kumbaşı Mahalleleridir. Tabi bu durumda mahalle nüfusları dikkate alınmalıdır.

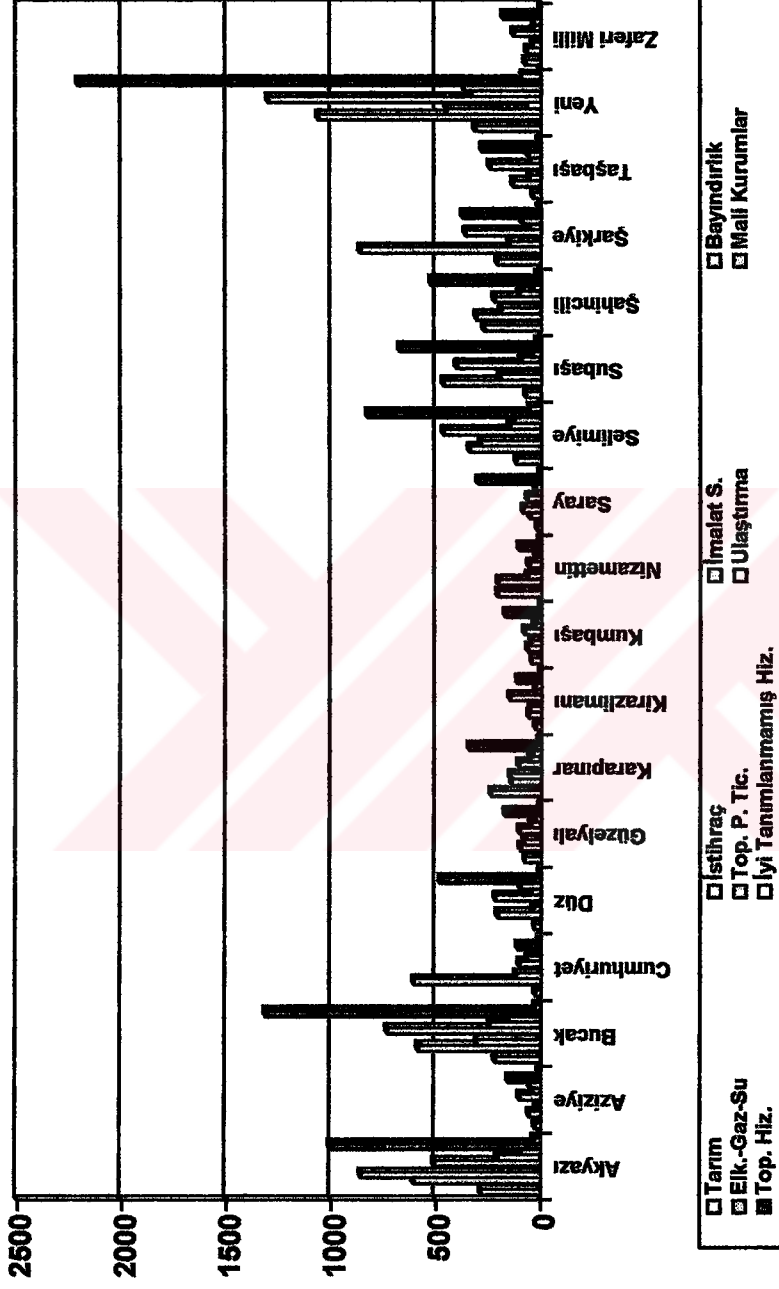
Ordu şehrinde Aktif nüfusun mahallelere göre iktisadi faaliyet kollarına dağılımı ise şöyledir (Tablo 36).

Tabloda görüldüğü gibi Ordu Şehri'nde faal nüfusun %7.7'si Tarım, %0.04'ü istihraç, %20'si imalat sanayi, %10.7'si bayındırlık, %0.6'sı elektrik-gaz-su işlerinde, %18'i toptan ve perakende ticarete, %5.5'i ulaştırmada, %4.4'ü mali kurumlarda, %31.6'sı toplum hizmetleri alanında ve %1.06'sı da iyi tanımlanmamış hizmetlerde çalışmaktadır.

Tablo 36 : Ordu Şehri Faal Nüfusunun Mahallelere Göre İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılışı (1990)

Mahalle Adı	Tarım	İstihraç	İmalat Sanayi	Bayındırlık	Elektrik-Gaz-Su	Toplan Perakende Tic.	Ulaştırma	Mali Kurumlar	Toplum Hizmetleri	İyi Tanımlanmamış Hizmetler	Toplam
Akyazı	283	-	604	856	16	504	204	92	1005	32	3596
Azıziye	24	-	52	18	2	102	40	49	153	10	450
Bahçelievler		(Yeni Mahalle içinde)									
Bucak	217	2	584	304	13	733	243	157	1312	27	3592
Cumhuriyet	26	1	606	118	-	101	63	12	107	9	1043
Duruğöl		(Karapınar Mahallesi içinde)									
Düz	30	-	204	35	10	216	46	98	481	4	1124
Güzelyalı	75	-	95	78	9	102	48	24	170	5	606
Karapınar	237	-	139	143	10	105	54	40	339	11	1078
Karşıyaka		(Akyazı Mahallesi içinde)									
Kirazlımanı	25	-	57	51	2	147	27	26	112	2	449
Kumbaşı	45	-	61	47	1	77	32	21	168	2	454
Nizamettin	206	-	203	61	1	58	26	13	104	8	680
Saray	17	-	53	84	1	61	25	25	299	3	568
Selimiye	118	-	339	287	19	464	150	124	829	54	2394
Subaşı	70	-	465	196	11	400	95	42	674	16	1969
Şahinçilli	273	-	306	189	8	220	104	33	524	16	1673
Şarklıye	208	-	864	151	18	357	54	89	369	11	2121
Şirnevler		(Şahinçilli Mahallesi içinde)									
Taşbaşı	36	7	132	54	6	242	48	59	280	10	874
Yeni	311	2	1062	450	63	1301	333	365	2211	91	6189
Zaferi Milli	73	-	64	38	4	129	33	29	178	1	549
Toplam	2274	12	5890	3170	194	5319	1625	1298	9315	312	29409

Grafik 12 : Ordu Şehri'nde Aktif Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılışı (1990).

İktisadi faaliyet kollarını ana sektörler itibariyle değerlendirmek için aşağıda Tablo 37 hazırlanmıştır.

Tablo 37 : Ordu Şehri Faal Nüfusunun Mahallelere Göre İktisadi Faaliyet Kollarında Ana Sektörlere Göre Dağılışı (1990).

Mahalle Adı	Tarım		Sanayi		Hizmetler		İyi Tanımlanmamış Faaliyetler		Toplam
	%		%		%		%		
Akyazı	7.8	283	16.7	604	74.4	2677	0.8	32	3596
Azıziye	5.3	24	11.5	52	80.8	364	2.2	10	450
Bahçellevler	(Yeni M. İçinde)				-	-	-	-	-
Bucak	6.09	219	16.2	584	76.8	2762	0.7	27	3592
Cumhuriyet	2.5	27	58.1	606	38.4	401	0.8	9	1043
Durugöl	(Karapınar M. İçinde)				-	-	-	-	-
Düz	2.6	30	18.1	204	78.8	886	0.3	4	1124
Güzelyalı	12.3	75	15.6	95	71.1	431	0.8	5	606
Karapınar	21.9	237	12.8	139	64.1	691	1.02	11	1078
Karşıyaka	(Akyazı M. İçinde)				-	-	-	-	-
Kirazlımanı	5.5	25	12.6	57	81.2	365	0.4	2	449
Kumbaşı	9.9	45	13.4	61	76.2	34.6	0.4	2	454
Nizamettin	30.2	206	29.8	203	38.6	263	1.1	8	680
Saray	2.9	17	9.3	53	87.1	495	0.5	3	568
Selimiye	4.9	118	14.1	339	78.6	1883	2.2	54	2394
Subaşı	3.5	70	23.6	465	72	1418	0.8	16	1969
Şahincilli	16.3	273	18.2	306	64.4	1078	0.9	16	1673
Şarkıye	9.8	208	40.7	864	48.9	1038	0.5	11	2121
Şirinevler	(Şahincilli M. İçinde)				-	-	-	-	-
Taşbaşı	4.9	436	15.1	132	78.8	689	1.1	10	874
Yeni	5.05	313	17.1	1062	76.3	4723	1.4	91	6189
Zaferi Milli	13.2	73	11.6	64	74.8	411	0.1	1	549
Toplam	7.7	2286	20.02	5890	71.1	20921	1.06	312	29409

1990 yılında Ordu Şehri nüfusunun %7.7'si tarım, %20.2'si sanayi ve %71.1'i hizmetlerle, %1.06'sı iyi tanımlanmamış faaliyetlerde çalışmaktadır.

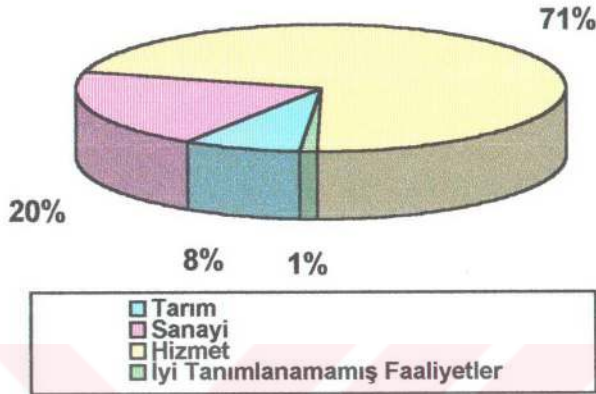
Bu tablo hazırlanırken tarım sektörü içinde tüm tarımsal faaliyetlerle birlikte hammadde üreten faaliyetler birlikte ele alınmıştır. Yani çıkarım (istihraç) alanında faaliyet gösteren sadece 12 kişide hammadde üretimi içinde tarımsal faaliyetlerle (ziraat, avcılık, ormancılık, su ürünleri) birlikte incelenmiştir.

Sanayi faaliyetleri içinde sadece imalat sanayi değerlendirmeye alınmıştır.

Hizmetler sektöründe ise; elektrik-gaz-su, toptan ve perakende ticaret, ulaştırma ve haberleşme, mali kuruluşlar, toplum hizmetleri göz önünde tutulmuştur.

İyi tanımlanamamış faaliyetler ayrı bir bölüm halinde belirtilmiştir.

Grafik 13 : Ordu Şehri'nde Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı (1990).

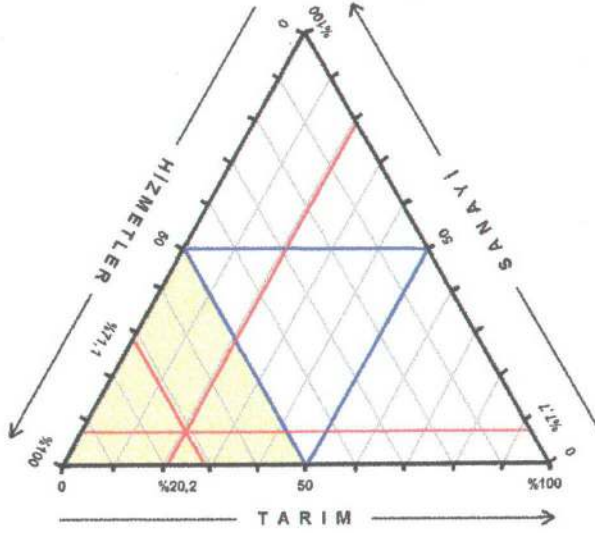
Tablo 12'yi incelediğimizde tarım sektörünün oran olarak %30.2 ile en fazla Nizamettin Mahallesi'nde olduğunu görüyoruz. Bunu Karapınar %21.9 ile, Şahincili %16.3 ile, Güzelyalı'nın %12.3 ile izlediğini görüyoruz. Tarım sektöründe çalışanlar en az %2.5 ile Cumhuriyet, %2.6 ile Düz ve %2.9 ile Saray Mahallesi'nde görülüyor. Ancak yeni kurulan Cumhuriyet Mahallesi'nde durum ilginç görünüyor. Bu mahallede sanayi en yüksek orana sahiptir. Bu da sanayinin yayılma alanı içinde olduğunu açıklıyor.

Sanayi sektöründe çalışanlar içinde en yüksek oran %58.1 ile Cumhuriyet Mahallesi'nde görülüyor. Bunu %40.7 ile Şarkıye, %29.8 ile Nizamettin, %23.6 ile Subaşı, %18.1 ile Düz ve %17.1 ile Yeni Mahalle izliyor. Sanayi sektöründe çalışanlara ait en düşük oran %9.3 ile Saray Mahallesi'ne aittir. Onu Aziziye Mahallesi takip ediyor.

Hizmetler sektörüne ait çalışma oranları incelendiğinde en yüksek oran %87.1 ile Saray, %81.2 ile Kirazlıman ve %80.8 ile Aziziye Mahalleleri başta gelir. Bu sektörde çalışanların oranları içinde en düşük oran %38.4 ile Cumhuriyet, %38.6 ile Nizamettin, %48.9 ile Şarkıye ve %64.4 ile Şahincili, %64.1 ile Karapınar Mahalleleri dikkat çekiyor. Kalan diğer 14 mahallenin tümünde oran %70'in üzerindedir. Hizmetler sektörü oranları bütün mahallelerde diğer sektörlerden oran olarak yüksektir.

Grafik 14 : Ordu Şehri'nde Aktif Nüfusun Üçgen Grafiği.

Üçgen grafikte görüldüğü gibi Ordu Şehri bir "hizmetler şehri" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu grafiğe göre Ordu Şehri'nde tarımsal faaliyetler önemsiz görülmektedir. Ancak bu durum ileride ayrıca değerlendirilecektir. Çünkü Ordu Şehri'nde özellikle fındık tarımı çok etkili bir unsurdur. Şehir hayatını bütün yönleriyle etkilemektedir.

7- Nüfusun Göç Durumu

Göç bir nüfus hareketidir. Nüfuzun azalması ve çoğalmasında önemli rol oynar. İnsanların bireysel olarak, aileleriyle ya da büyük kitleler halinde yaşadığı yeri geçici veya devamlı olarak terk edip başka yerlere gitmesi hareketine göç denir. Göçler çeşitli nedenlere dayalı olarak gerçekleşir. Doğal afetler, sosyal ve siyasal olaylar ve ekonomik nedenlerle göçler yapılabilir. Yurdumuzda ve dünyada en çok görülen göçler kırdan şehre yapılan iç göçlerdir. Türkiye'de öteden beri iç göçler yoğundur.

Ordu Şehri'nde de tüm Türkiye'de olduğu gibi iş gücü göçü, mevsimlik iş gücü göçleri, zorunlu ve gönüllü göçler, aşamalı ve uzun mesafeli göçler görülebilmektedir. Şehirlerin çekici yanları; iş imkanları, eğitim ve sağlık imkanları gibi... unsurlarda göçlerin nedenlerini oluşturur.

Günümüzde Ordu Şehri bir yandan göç alırken diğer yandan da göç vermektedir. Ordu Şehri, tarihin çeşitli dönemlerinde de göç almıştır. Osmanlı-Rus Savaşı sonrası (1877-78) işgal edilen doğu illerinden Ordu'ya göçler yapılmıştır. Ayrıca ticaret yapmak amacıyla Ordu'ya göç edenler olmuştur. I. Dünya Savaşı'nın sürdüğü yıllarda da Ordu'ya gelip yerleşenler olmuştur. Ancak bunlar azdır.

Milli Mücadele sonrasında Ordu Şehri'nde yaşayan Rum ve Ermeniler ise şehri terk ederek dış göç yapmışlardır.

Tarıma dayalı bir ekonomisi olan Ordu ilinde zaten kısıtlı olan topraklar miras yoluyla bölündüğünden küçük işletmecilik yaygındır. Etkili ürün fındığın yıl boyu bakım istemesi gizli işsizliğe yol açar.

1950'lerden sonra işsizliğin yaygınlaştığı kırsal kesimden hem il dışına ve hem de ilin şehir kesimlerine doğru hızlı bir göç başladı. Göç özellikle büyük şehirlere yöneldi. İl nüfusunun %20'den çoğu il dışında yaşıyor.

Ordu ili 1970'te "sanayide öncelikli iller" arasına alınca imalat sanayinde bir gelişme ortaya çıktı. Bu durumda il dışı göçleri önlemede etkili olamadı. Ordu'dan göç edenler İstanbul, Samsun, Ankara, Kocaeli, Sakarya, Zonguldak, İzmir, Giresun ve Trabzon'a göç ediliyorlardı. Ordu ili yurt dışına da göç veriyordu.

Ordu Şehri'ne yapılan göçlerde bu özelliklerden oldukça etkilemiştir. Ordu Şehri'ne yapılan göçler ve şehirden dışarı yapılan göçler hakkında rakamlara dayalı bilgiler temin etmek mümkün olmamıştır.

Ancak 1985-90 arasında Ordu Şehri'ne yapılan ve şehirden göç edenlere ait elde edilen bilgiler değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1985-90 arasında Ordu ilinde 15.591 kişi il içi göç hareketine katılmış olup bunun 9.026'sı erkek (%5.8), 6.565'i (%42.2)'i kadındır.

Aynı Dönemde İl İçinden Ordu Şehrine Gelenler şöyledir:

	E	K	T
a) Ordu Şehri'ne Köylerden Gelenler	1.384	1.081	2.465
b) Ordu Şehri'ne İlçelerden Gelenler	1.703	1.518	3.221
Toplam	3.087	2.599	5.686

Bu durumda Ordu Şehri'ne gelenlerin %54.2'si erkek, %45.8'i kadındır. Erkeklerin %44.8'i köylerden, %55.2'si ilçelerden gelmiştir. Kadınların ise %41.5'i köylerden, %58.5'i ilçelerden gelmiştir. Toplam %43.3'ü köylerden, %56.7'si ilçelerden Ordu Şehri'ne göçmüştür.

1985-90 arasında Ordu Şehri'nden göç ederek il içinde yer değiştirenler

	E	K	T
a) Ordu Şehri'nden Köylere Gidenler	583	445	1.028
b) Ordu Şehri'nden İlçelere Gidenler	831	510	1.341
Toplam	1.414	955	2.369

Ordu Şehri'nde ikamet ederken göç ederek Ordu ili köyleri ve ilçelerine gidenler toplam 2.369'dur. Bunun %59.6'sı erkek, %40.4'dü kadındır. Köylere gidenler %43.3, ilçe merkezine göçenler ise %56.7'dir.

Ordu Şehri'nin 1985-90 yılları arasında il içi göçlerden kazancı ve nüfus artışı ise şöyledir.

a) Ordu Şehri'ne il içinden gelen göçler	5.686
b) Ordu Şehri'nden il içine giden göçler	2.369
Net Nüfus Kazancı	3.317

Ordu Şehri'nde il içi nüfus hareketleri sonucu 1985-90 arasında göçler sonucu net nüfus kazancı 3.317'dir. Aynı dönemde Ordu Şehri nüfusu 21.279 kişi artmıştır. Bu artışın %15.5'i göçler sonucu, %84.5'i de doğal artış yoluyla gerçekleşmiştir. Görüldüğü üzere Ordu Şehri'nde yüksek doğal artış yanı sıra göçlerde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Ordu Şehri'nden başka illere yapılan göçler ise DİE tarafından tüm il göçleri bir arada verildiği için maalesef elde edilememiş ve değerlendirilmemiştir. Ancak Ordu Şehri'nden Türkiye'de diğer illere olan göçlerin çok fazla olmayacağı açıktır. İl çapında dışarı olan yoğun göç şehir merkezinde çok düşüktür denilebilir. Çünkü Ordu Şehri artık sosyal ve ekonomik hayatıyla bir cazibe merkezidir. Hızla gelişen Ordu şehri Karadeniz Kıyılarının Samsun ve Trabzon'dan sonra önemli bir şehri haline gelmiştir.

Ordu'da görülen önemli bir göç çeşidi de yayla göçüdür. II. Dünya Savaşı'na kadar yoğun şekilde Çambaşı Yaylasına yaz mevsiminde (Nisan-Ekim arası) yapılan göçler gittikçe önemini kaybettiyse de yaklaşık 1000-1500 aile yazları Çambaşı Yaylası ve onun çevresindeki yaylalara göç etmektedirler.

Ordu'da görülen diğer bir göç çeşidi de "mevsimlik iş gücü göçü"dür. Ağustos ayı başlarından itibaren fındık toplamak amacıyla özellikle Güney Doğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri'nden yüzlerce insan Ordu Şehri'ne gelir. Foto 11'de bunların bir kısmı Melet Kıyısı'nda fındık toplamaya başlamadan önce barındıkları çadırlarıyla birlikte görülüyor. Fındık toplama başlayınca bu insanlar bahçelere dağılıp çalışıyorlar ve fındık toplama işi bitince asıl yaşadıkları yerlere geri dönüyorlar.

Göçler genel olarak şehirlerde pek çok soruna yol açabilir. Çevre kirlenmesi, gecekondulaşma, işsizlik, eğitim ve sağlık hizmetleri yetersizliği gibi... Ancak bu sorunlar Ordu şehrinde çok yoğun değildir.

V. BÖLÜM

ORDU ŞEHİRİ FONKSİYON ALANLARININ GELİŞİMİ VE DAĞILIŞI

1- Şehir ve Fonksiyon İlişkileri

“Şehir coğrafyasında fonksiyon deyince, bir yandan mekana ihtiyaç gösteren faaliyet ve faydalanmalar, diğer yandan şehrin yakın ve uzak çevresi ile olan ilişki ve bağlantıları (bunlardan ulaşım gerilimleri doğmaktadır) anlaşılmaktadır.

Şehir içinde farklı alanların meydana gelişi, şehrin sahip olduğu merkezi fonksiyonlara bağlıdır. Fonksiyonlar özellik ve karakterlerine göre yada etki alanlarına göre” araştırılır (Denker 1976:23-24).

Fonksiyon dinamik bir elemandır. Şehrin fonksiyonları temel ve tali olarak iki kısımda mütala edilebiliyor. Bunların arasındaki ilişki şehrin büyüklüğüne bağlı olarak değişir.

Şehrin çeşitli fonksiyonlara sahip olması, şehirde yaşayanların ihtiyaçlarının karşılanması için şehirde birbirinden farklı kısımlar ortaya çıkar ve böylece şehir gelişir. Bu farklı kısımlar farklı amaçlarla kullanılırlar.

Şehirlerde arazi kullanılışı da gelişigüzel değildir. Belli bir planlama dahilinde kullanılır. Şehir içi farklı sahaların yani fonksiyon alanlarının tesbitinde “analitik yöntem”e baş vurulur.

Şehirler genellikle ziraat olmayan faaliyetlerin toplandığı alanlardır. Ancak bazı şehirlerde ziraat faaliyetlerde önemlidir. Buna rağmen şehirler tersiyer sektörün veya hizmetlerin toplandığı yerlerdir.

İncelemenin bu bölümünde Ordu Şehri’nde fonksiyonel özelliklerle birlikte bu fonksiyonel özelliklerin dağıldığı fonksiyonel alanlar ele alınacaktır. Böylece şehrin temel özelliklerini belirlemek ve şehri tanımak daha kolay bir hale gelecektir. Harita 10’da Ordu Şehri Fonksiyon Alanları gösterilmiştir.

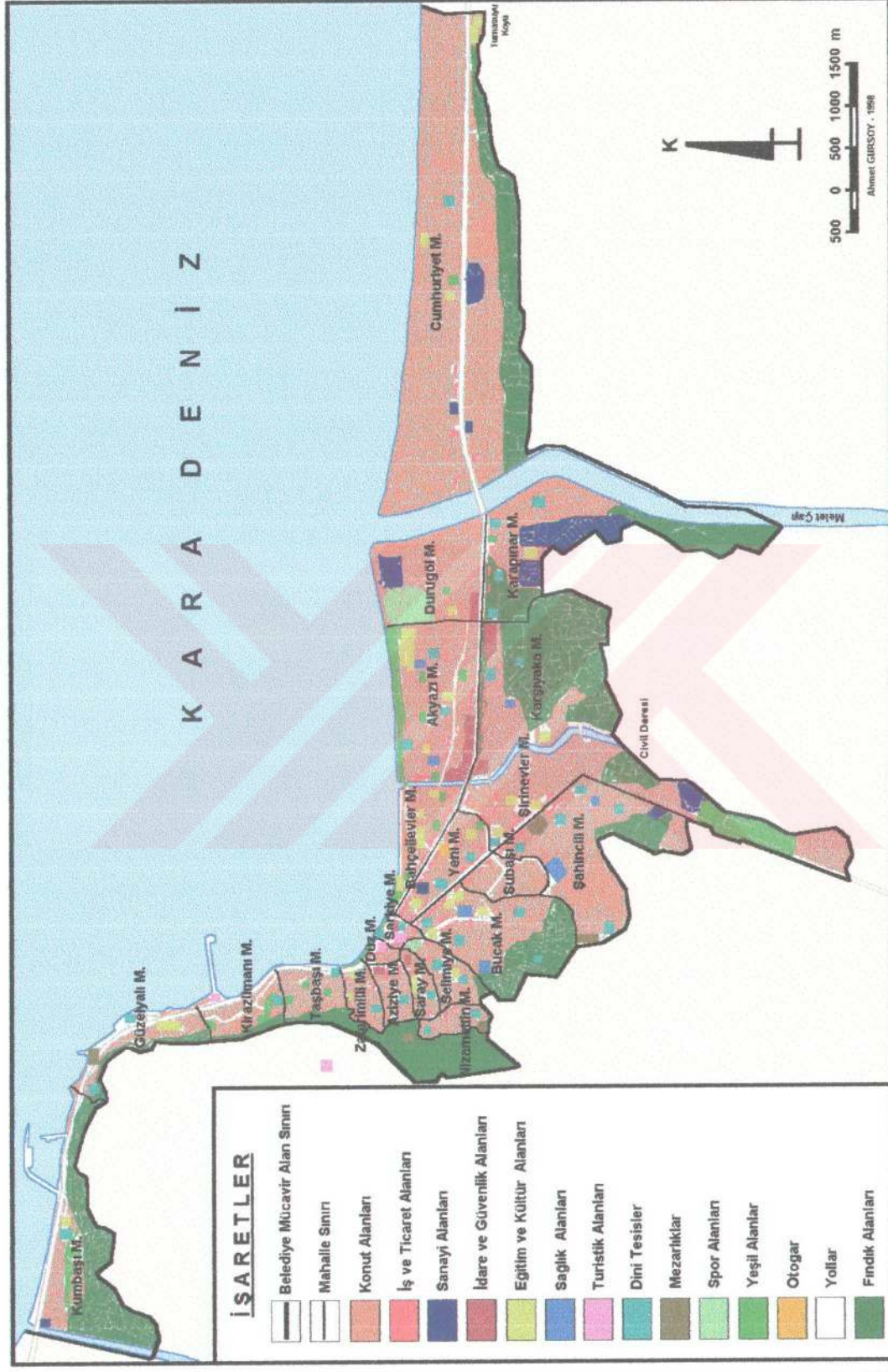
2- Ordu Şehri’nde Konut Alanları, Konut ve İş Yerlerinin Gelişimi ve Dağılışı

Konut yada meskenler yerleşmeleri oluşturan en küçük birimlerdir. Konutlar; oturlan, barınılan, yaşanan yerlerdir. Toplumların ekonomik ve sosyal özelliklerini yansıtırlar. Konut yapımında malzemeyi tayin eden faktör o yerleşmenin bulunduğu yerin jeolojik yapısıdır. Ayrıca çevrenin doğal bitki örtüsü ve iklimi de bunu etkiler. Konut ve işyerleri ayrıca orda yaşayanların gelir düzeyi ve ekonomik, sosyal seviyeleriyle de ilişkilidir.

Şehirlerde doğal çevre etkileri oldukça azalmıştır. Çünkü şehirlerde binalar, ileri inşaat teknikleriyle ve çok çeşitli yapı malzemeleri kullanılarak yapılır.

ORDU ŞEHİR FONKSİYON ALANLARI HARİTASI (1996)

Şehirlerin önemli bir kısmı nüfusun ikamet ettiği konutlardan oluşur. Binaların bir kısmı sadece konut, bir kısmı da konut ve işyeri bir arada yapılabilir. Binalar tek katlı, çok katlı apartmanlar ve villa tipi evler halinde yapılmaktadır. 20. yüzyılda şehir içi ulaşımın gelişmesi ikamet edilen konutlarla iş yerlerinin ayrılmasında başlıca neden olmuştur. Sanayileşmeyle birlikte "sahaya bağlı bir toplumdan tesis yerine bağlı bir topluma geçiş" özelliği artmıştır.

Binalardan yararlanmada ayrıca binaların değeri, arsa fiyatları ve kira fiyatları da etkili olmaktadır. Şehirde ikametgah alanları sosyal duruma göre kademelenme gösterebilmektedir. Arsa fiyatları, kiralar ve bina fiyatları merkezden çevreye doğru azalır. Yine bu binaların yapılış farklılıkları ile topografik şartlar arasında da ilişkiler dikkate alınmalıdır.

İnsanlar binaları yaparlarken çevrenin coğrafi şartlarından önemli ölçüde etkilenirler. Binaların biçimi ve mimari özellikleri, o yerleşmede yaşayanların sosyal ve ekonomik özelliklerinden etkilenir ve bu etkiyi yansıtırlar. İnsanın bireysel özellikleri, gelenek ve görenek alışkanlıkları da bunu etkiler.

Ordu Şehri'nde konut yapı malzemeleri taş, tuğla, çimento, kiremit, demir ve ahşaptır. Bu malzemelerden bir kısmı başka şehirlerden temin edilmektedir. Ordu'da binaların bir kısmının çatısı kiremitle kapatılmamıştır. Günümüzde çatı yapımı ve bunun kiremitle örtülmesi önem kazanmıştır.

Ordu Şehri'nin batısındaki mahallelerde geleneksel eski konutlar, doğuya doğru yeni yerleşme alanları içinde betonarme konutlar çoğunluktadır. Foto 24'te geleneksel eski konutlardan bir örneği, Foto 25 ve 28'de taştan yapılan binalara bir örnek ve Foto 33'te de yeni yapılan çok katlı apartman tipi konutlara örnekleri görmek mümkündür.

Foto 36'da ve Foto 37'de Ordu Şehri'ndeki tarihi evlerden başka örnekler görüyoruz. Bu evlerin daha çok kiremit, kereste, demir, taş ve topraktan yapıldığı dikkat çeker.

Geleneksel konutlar yığma yada ahşap karkastır. 1-2 yada 3 katlı olabilmektedir. Ahşap yapılarda, karkasların arası tuğla yada yine ahşapla, ahşabın arası da çamurla (toprak) kaplanmıştır. Çatılar eğimlidir ve kiremitle kaplıdır.

Şehirde zaman içinde binalar çoğaldıkça manzara hakimiyeti ve oturma odalarının rahatlığına daha fazla önem verilmiştir.

Ordu Şehri'nde konutlara yönelik ilk bilgiler Osmanlı Döneminde Trabzon Vilayeti Salnamelerinde yer alıyorsa da maalesef bu bilgiler tüm kaza için (yani kaza merkezi ve bağlı köyler) birlikte verildiğinden ayırt etmek çok güçtür.

Ordu Şehri'nde konutlara yönelik olarak diğer bilgi kaynağı Vital Cuinet olup ona göre 1890'da Ordu Şehri'nde 1161 ev vardır.

Daha sonra 1970 yılına kadar Ordu Şehri'ndeki konutlara ait kaynaklarda bilgi yer almamaktadır.

1970 yılında yapılan bina sayım sonuçları aşağıya çıkarılmıştır (Tablo 38).

Tablo 38 : 1970 Yılı Binalar Sayımı Sonuçlarına Göre Ordu Şehri'nde Binaların Durumu.

Bina Türü	Toplam	Tümü Konut	Çoğunluk Konut	Tümü İşyeri	Çoğunluk İşyeri	Tümü Resmi Kuruluş	Çoğunluk Resmi Kuruluş	Dini	Sağlık	Eğitim Kütür	Diğer
Kargir	3978	2756	528	368	173	17	9	9	4	19	95
Ahşap	1036	787	53	135	15	2	-	-	-	-	44
Kerpiç	6	79	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Karışık	77	50	8	9	1	-	-	-	-	-	3
Diğer	3	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	5100	3604	589	515	189	19	9	9	4	19	143

Tablodan anlaşıldığı gibi toplam 5.100 binanın 4.193 konut ve çoğunluğu konut olup oran olarak %82.2'dir. 704'ü işyeri ve çoğunluk işyeri olup oran %13.8'dir. Resmi kuruluşlar %0.5 (28), eğitim %0.3 (19), dini %0.1 (9) ve sağlık binaları %0.07 (4)'tür.

Bu binaların türlerine göre kat sayıları da Tablo 39'da görülmektedir.

Tablo 39 : 1970 Yılı Binalar Sayımı Sonuçlarına Göre Bina Türlerinin Kat Sayıları

Kat Sayısı	Toplam	Kargir	Ahşap	Kerpiç	Karışık	Diğer
1	2155	1474	630	6	42	3
2	2042	1648	361	-	33	-
3	673	626	45	-	2	-
4	160	160	-	-	-	-
5	61	61	-	-	-	-
6	9	9	-	-	-	-
Toplam	5100	3978	1036	6	77	3

Buna göre 1970 yılında binaların %42.2'si 1 katlı, %40.03'ü iki katlı, %13.1'i üç katlı, %3.1'i dört katlı, %1.1'i beş katlı ve %0.1'i altı katlıdır.

Ordu Şehri'nde 1970'te bulunan binaların 3.978 (%78)'i kargir, 1.036 (%20.3)'sı ahşap, 6 (%0.1)'sı kerpiç ve 77 (%1.5)'si karışık şekilde inşa edilmiştir. Binaların %98.3'ü (5.014) Kargir ve Ahşaptır.

Meskenlerin 3.284'dü kargir, 840'ı ahşap, 5 tanesi kerpiç ve 64'dü karışık inşaattır. İş yerlerinin ise 541'i kargir 150'si ahşap, 13 tanesi de karışık inşaattır.

1970 yılında 6 katlı bina sayısı sadece 9'dur.

Ordu Şehri'nde 1984 yılında yapılan bina sayım sonuçlarına göre binaların durumu şöyledir (Tablo 40).

Tablo 40 : 1984 Yılı Ordu Şehri Bina Sayım Sonuçları

Yapılış Tarihi	Konut	İşyeri	Resmi Kurum	Din	Sağlık	Eğitim-Kültür	Diğer	Toplam
1974 öncesi	5589	921	33	14	6	20	22	6605
1975-79 arası	2059	145	1	3	2	6	1	2217
1980-84 arası	606	79	3	1	1	3	2	695
Bilinmeyen	137	37	5	7	2	9	7	204
Toplam	8391	1182	42	25	11	38	32	9721

Tabloda binalara ait sayım sonuçları dönemler itibari ile verilmiştir. Buna göre 1970'te 5.100 olan bina sayısı 1974'te 1.505 artarak 6.605'e ulaşmıştır. 1975-79 arasında 2.217 bina yapılmıştır. 1980-84 arasında bir önceki döneme göre yaklaşık 3/4 oranında azalarak yeni yapılan bina sayısı 695'e geri düşmüştür. 204 binanın ise 1984'ten önce hangi dönemde yapıldığı bilinmiyor.

1984'te Ordu Şehri'nde konut olarak kullanılan bina sayısı 8.391'le tüm binaların %86.3'ünü bulur. 1970 sayım sonuçlarına göre oran 4 puan artmıştır. İşyeri sayısı 1.182 (%12.1)'dir. İş yerlerinin genel binalar içinde oranı 38 (%3), dini 24 (%0.2), sağlık 11 (%0.1)'dir. Dini binalarla, sağlık binalarında artış, resmi binalarda oransal düşüş görülmüştür.

1984 yılında binaların kat sayılarına bakarsak (Tablo 41) %41.8'i tek katlı, %28.1'i iki katlı, %14.08'i üç katlıdır. 1970 yılına göre sadece iki katlılarda oransal düşüş vardır. Dört katlı bina sayısı %3.1'den, %8.48'e çıkmıştır. Beş katlı bina sayısı %1.1'den %6.88'e yükselmiştir. Altı katlı bina sayısı %0.1'den %0.18'e yükseliyor. Ayrıca yedi katlı bir bina, sekiz katlı üç ve dokuz katlı dört bina vardır. Yani 1970'te en yüksek altı katlı bina varken 1984'te dokuz kata yükselmiştir. Şehir nüfusu arttıkça merkezde kat sayıları hızla artıyor.

Tablo 41 : 1984 Bina Sayım Sonuçlarına Göre Bina Kat Sayıları ve Oranları

Bina Katı	Bulunan Bina Sayısı	%
1	4069	41.85
2	2639	28.13
3	1369	14.08
4	825	8.48
5	635	6.88
6	18	0.18
7	1	-
8	3	0.001
9	4	0.001
Bilinmeyen	28	0.28
Toplam	9721	

1984 yılında Ordu Şehri'ndeki binaların alt yapı durumuna baktığımızda binaların ortalama %83.5'inde su, %70'inde pis su tesisi ve %99.1'inde elektrik bulunmaktadır (Tablo 42).

Tablo 42 : 1984 Bina Sayım Sonuçlarına Göre Altyapı Durumu.

Cinsi	Su Tesisatı Var	Pis Su Tesis Var	Elektrik Var
Konut	7070 - %85	5857 - %75	8349 - %99
İşyeri	932 - %86	894 - %82.3	1150 - %96
Resmi Kuruluş	42 - %100	42 - %100	42 - %100
Dini	25 - %100	25 - %100	25 - %100
Sağlık	11 - %100	11 - %100	11 - %100
Eğitim-Kültür	38 - %100	38 - %100	38 - %100
Diğer	3 - -	32 - -	32 - -
Toplam	8121	6899	9637

Alt yapı tablosunda görüldüğü üzere resmi kuruluş, dini, sağlık, eğitim ve kültür binalarında alt yapı hizmetleri %100 oranında mevcuttur.

1994 yılında Ordu Belediyesi ile DİE Ordu Bölge Müdürlüğü işbirliği sayesinde yapılan bina sayım sonuçları ise gerekli değerlendirme ve ayrıntılı incelemeler yapılamadığı için sonuçlar yayınlanmamıştır.

Ancak bu araştırma sürerken Ordu Belediyesi bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmak amacıyla yoğun bir çalışma sonucu bazı geçici sonuçları verebilmiştir. Buna göre 1995 yılında Ordu Şehri'nde Bina Sayım sonuçlarının mahallelere göre dağılımı şöyledir (Tablo 43).

Tablo 43 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Konut ve İşyerleri (1995).

Mahalle Adı	Konut Sayısı	İşyeri Sayısı	Sanayi Binaları	İdari Binalar	Kültürel Binalar	Toplam
Akyazı	2756	466	-	8	10	3240
Aziziye	526	540	-	-	1	1067
Bahçelievler	1561	237	-	-	7	1805
Bucak	4000	572	-	-	18	4590
Cumhuriyet	778	104	-	-	6	888
Durugöl	490	146	-	-	18	654
Düz	864	758	-	-	1	1623
Güzelyalı	535	36	-	-	9	580
Karapınar	177	23	440	-	6	646
Karşıyaka	2229	442	-	20	6	2697
Kirazlımanı	268	15	-	-	1	284
Kumbaşı	476	103	-	-	2	541
Nizamettin	411	33	-	-	2	446
Saray	435	39	-	-	5	479
Selimiye	2300	431	-	3	3	2737
Subaşı	3622	400	-	-	1	4023
Şarkıye	1278	1762	-	4	3	3047
Şahincili	1248	184	-	-	3	1435
Şirinevler	975	158	-	1	5	1139
Taşbaşı	590	36	-	-	3	629
Yeni	3887	1358	100	1	5	5351
Zaferi Milli	641	28	-	-	5	674
Toplam	30047	7871	540	37	120	38615

1995 sayımı geçici sonuçlarına göre Ordu Şehri'nde toplam 38.615 bina yer almaktadır. Bunun 30.047 (%77.8)'si konut, 7.871 (%20.3)'i işyeri, 540 (%1.3)'ü sanayi binaları, 37 (%0.09)'si idari binalar, 120 (%0.3)'ü kültürel ve dini, eğitsel binalardır.

1995 bina sayımına alt bina türleri ve katsayıları tespit edilememiştir. Değerlendirme devam etmektedir.

1995 sayımı geçici sonuçlarına göre konutların oran olarak en yoğun olduğu mahalleler Zafer Milli (%95.1), Kirazlımanı (%94.3), Taşbaşı (%93.7), Güzelyalı (%92.2), Saray (%91.3), Subaşı (%90) Mahalleleridir. Akyazı, Bahçelievler, Bucak, Cumhuriyet, Karşıyaka, Kumbaşı, Selimiye, Şahincili, Şirinevlerde %80-90 arasındadır. Yeni Mahalle ve Durugöl Mahallelerinde %70-80 arasındadır.

Düz Mahallede binalar içinde konut oranı %53.2, Aziziye'de %49 ve Şarkıye'de %41.9'dur.

En ilginç sonuç Karapınar Mahallesi aittir. Bu mahalledeki binaların ancak %27.3'ü konuttur.

İşyeri sayısına baktığımızda en yüksek oran %57.8 ile Şarkıye, %50.6 ile Aziziye, %46.7 ile Düz Mahalle ve %25.3 ile Yeni Mahalle'ye aittir. Görülüyor ki Şarkıye Mahallesi işyerleri konutlardan %16 fazladır. Aziziye Mahallesi konut ve işyeri sayıları aşağı yukarı aynıdır. Düz Mahallede konutlar işyerlerinden ancak %7 fazladır. Yeni Mahalle ve Durugöl'de işyeri sayıları konutların yaklaşık 1/3'ü oranındadır.

İşyeri sayısının en az olduğu mahalleler %3.5 ile Karapınar, %4.1 ile Zaferi Milli, %5.2 ile Kirazlımanı, %5.7 ile Taşbaşı Mahalleleridir.

İşyerleri daha çok Şarkıye, Aziziye, Düz, Yeni, Durugöl, Kumbaşı, Selimiye, Bahçelievler, Bucak Mahallelerinde yoğunlaşmıştır.

Sanayi binaları ise Karapınar ve Yeni Mahallede yoğunlaşmış görülmektedir. Karapınar Mahallesi içinde binalara göre sanayi kuruluşları oranı %68.1'e ulaşırken, Yeni Mahallede %1.8'dir. Genel olarak baktığımızda sanayi kuruluşlarının %81.4'dü Karapınar Mahallesi toplanmıştır. Aslında burada yanıltıcı bir sonucu gözden kaçırmamak gerekir. Bugün Ordu Şehri'nde sanayi kuruluşları Akyazı, Durugöl, Cumhuriyet, Şahincili, Şirinevler, Karşıyaka Mahallelerine doğrudan dağılışı gösterirler. Şarkıye Mahallesi ve Nizamettin Mahallesi de sanayi kuruluşları vardır. Ancak şehir içindeki sanayi kuruluşları şehir dışına taşınmaktadır.

1995 bina sayıları ile 1990 nüfusunu karşılaştırdığımızda şunlar dikkatimizi çeker. Akyazı Mahallesi nüfusun %12.1'i, binaların %8.3'ü yer alır. Aziziye'de nüfusun 1.7'si, binaların 2.7'si bulunur. Bucak, Cumhuriyet, Güzelyalı, Karapınar, Kirazlımanı, Nizamettin, Saray, Selimiye, Şahincili, Taşbaşı, Yeni ve Zaferi Milli Mahallelerinde nüfus oranı bu mahallelerdeki bina oranından fazladır. Hatta Taşbaşı, Şahincili, Nizamettin'de iki katını aşar.

Halbuki Aziziye'nin yanı sıra Güzelyalı, Subaşı, Şarkıye Mahallelerinde bina oranı nüfus oranının üzerindedir.

Kirazlımanı ve Taşbaşı Mahallelerinde bina başına 5.3 kişi düşerken, Nizamettinde 4.5, Güzelyalıda 3.4 kişi düşüyor. Bunun yanı sıra Aziziye'de bina başına 1.6 kişi, Düz ve Subaşı Mahallelerinde 1.8 kişi düşmektedir. Diğer mahallelerde bina başına 2-3 kişi düşüyor.

Ordu Şehri'nde binalar 1970'ten 1984'te yaklaşık iki kat artmıştır. 1995'teki bina sayısı ise 1970'e göre yaklaşık 8 kat, 1984'e göre 4 kat artmıştır.

Nüfus artışına baktığımızda 1970'teki nüfus 1985'e kadar yaklaşık 2 kat artıyor. 1990'daki nüfus ise 1970'teki nüfusun yaklaşık 2.8 katı artıyor.

O halde görülüyor ki bina artış oranları nüfus artış oranlarının iki katını bulmaktadır.

Ordu Şehri'nde konut sayısı 1995'te, 1984'e göre 4 kat, 1970'e göre 10 kat artıyor. İşyeri sayısı 1995'te, 1984'e göre 7 kat, 1970'e göre 12 kat artıyor. Resmi binalarda bu artış 1970'e göre 4 kat, 1984'e göre 2 kattır.

Konut deyince akla gelen önemli sorun gecekondudur. 1970'li yıllara kadar gecekondur kanunu çıkmadan önce Ordu Şehri'nde Valilik Konağı etrafında ve Bayındırlık Garajı etrafında yer yer gecekondulara rastlanıyordu. Ancak gecekondur ıslah projeleriyle bu gecekondular kaldırılarak buralarda oturanlar Sefersuyu Yöresine yerleştirilmişlerdir. 1969'da başlayan konutlar 1971'de tamamlanıp sahiplerine verilmiştir.

Sıtkı Çebi'nin belirttiğine göre 1970'te Ordu Şehri'nde toplu konut inşaatı bulunmamaktadır. 1970'lerden sonra nüfusu hızla artan şehirde konut sorunu ortaya çıkmıştır. Kısa sürede sayıları hızla artan konut kooperatifleri ortaya çıkmış ve bunlar toplu konut uygulamasına başlamışlardır. Bu durumda konut yapımı (inşaatlar) hızla gelişmiştir.

1980'lerden sonra şehir hızla çağdaş kentleşme sürecine girmiştir. 1970'li yılların sonlarında altyapı çalışmalarının bir kısmının tamamlanması da bu gelişmeyi desteklemiştir. Ordu Şehri'nde böylece yeni konut alanları açılmış ve çağdaş insana yakışır konutların sayısı hızla artmıştır. Günümüzde gecekondur olmayan Ordu Şehri'nde konut yapımı özel şahıslar ve kooperatifler, belediye projeleriyle yoğun şekilde sürmesine rağmen şehrin konut gereksinimi henüz tamamlanmamıştır. Hızla büyüyen Ordu Şehri'nde bu durum normaldir.

1989'da Ordu Şehri merkezindeki konut yapı kooperatifi sayısı 40'tır. 1995'te bu sayı 146'ya ulaşmıştır. Bu kooperatifler yarattıkları istihdam ve üretim bakımından şehir ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunurlarken diğer yandan da şehrin konut sorununun çözümüne yardımcı olmaktadır.

Günümüzde Ordu Şehri'nde konut yapı kooperatifleri daha çok doğuda Cumhuriyet, Durugöl, Akyazı, Şahincili, Şirinevler, Karşıyaka ve Karapınar Mahallelerine hatta Turnasuyu Köyüne doğru yönelmiş ve yoğun yapılaşma sürmektedir. Batıda Kumbaşı Mahallesinden Perşembe yönüne doğru çeşitli kooperatifler aracılığı ile yapılaşma sürdürülmektedir. Ordu Belediyesi bu hızlı konut yapımı ve şehirleşmenin alt yapı hizmetlerini gerçekleştirme yolunda önemli çabalar göstermektedir.

Şehirde bugüne kadar kooperatifler aracılığı ile yapılan en büyük toplu konut projesi Ordu Belediyesi aracılığı ile uygulanan konut projesidir. Karşıyaka Mahallesinde "Kuğu Kent" olarak adlandırılan bu proje 8 kooperatifin iştiraki ile 1988'de başlamış ve 1993 yıl sonunda bitmiştir. 742 konutluk bir projedir. Altyapı sorunları çözülen Kuğu Kent uydu kent olarak planlanmıştır.

Bunun dışında yine Belediye tarafından organize edilen Doğu Kent yaklaşık 400 konutluktur. 1980'li yıllarda başlayan ve 1990'lara doğru biten Öğretmenler Sitesi 220 konutluktur. Ayrıca 200 konutluk Gökkuşağı, 160 konutluk Altinkent, 300 konutluk Melet 1.2.3.4.5. nolu (çeşitli adlarla bilinen) kooperatifler, 100'er konutluk Doğu ve Yıldız Kentler, 160 konutluk Murat Kent ve Sağra I. II. Kooperatifleri ile Ortaş Kooperatifi bu kooperatifler içinde dikkat çekenlerdir.

Şehrin doğu kısmında yaklaşık 3000-4000 konutluk yapı kooperatifleri ile batıda Perşembe istikametinde 400 konutluk yapı kooperatifleri yapılaşmayı yoğun olarak sürdürmektedirler.

İşyerleri hakkında ticaret alanlarıyla ilgili kısımda yine bilgi verilecektir.

3- Ordu Şehri'nde İdari Alanlar

Şehirler pek çok bakımdan merkezi konumdadırlar ve çeşitli fonksiyonlara sahiptirler. Şehrin en önemli fonksiyonlarından biri hiç şüphesiz "idari fonksiyonlar"dır. Genel bir kural olarak idari işlerin yönetilmesi ve yürütülmesi ile ilgili faaliyetler şehirlerde toplanır. Şehirler mülki bakımdan yürüttükleri çalışmalar nedeniyle, çevrelerindeki sahalarla doğrudan doğruya ilişki halindedirler.

Şehirlerde resmi kuruluşların adedi fazla ve kapladıkları alanda geniştir. Görev yapan memurların sayısı da fazladır. İdari kuruluşlarla memurların konutları ve ulaşım arasında ilişkiler vardır. Halka hizmet veren bu kuruluşlar şehirler büyüdükçe artar, çeşitlenir ve idari binalar şehir içinde yayılır. Bu durumda halkın idari binalara ulaşımı da önem kazanır.

"Şehirlerin idari fonksiyonu oldukça önemli olup her hangi bir şehir zaman akışına göre değişen bu fonksiyona bağlı olarak, gittikçe önem kazanmakta veya sönmektedir." (Göney 1977:78)

“Şehirlerin ekonomik ve kültürel fonksiyonları genellikle kendiliğinden teşekkül eder ve gelişir. Buna karşılık şehir, sahip olduğu idari ve siyasi fonksiyon dolayısı ile üstünlük sağlar” (İspir 1991:11).

Ancak şehrin idari yönden merkez olması, şehirdeki ekonomik ve kültürel gelişmeyi önemli ölçüde arttırdığı gibi şehirleşme oranını da hızlandırmaktadır.

Hızla büyüyen ve gelişen Ordu Şehri’nde buna paralel olarak artan kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere devlet bürokrasisi zaman içinde gelişmiş, çeşitlenmiş ve sayıca artmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında il olan Ordu Şehri’nde başlangıçta az sayıda bulunan il müdürlükleri hızlı bir tempoda artarak günümüzde 50 il müdürlüğü, bünyesindeki çalışanlarla şehre ve Ordu iline hizmet vermektedir. Bu il müdürlükleri yanı sıra kamu hizmeti gören Sanayi ve Ticaret Odası, Borsa, Bankalar, çeşitli meslek odaları gibi... kuruluşlarda mevcuttur.

Resmi binaların Ordu Şehri’ndeki dağılımlarına baktığımızda belli mahallelerde yoğunlaştığı görülür. Ancak şehrin genellikle ilk kuruluş ve gelişme alanındaki resmi binalar günümüzde şehrin hızla büyüüp gelişmesi sonucu şehrin yeni gelişen alanlarına doğru özellikle doğu yönünde yayılma göstermektedir.

Eldeki bilgilere göre Ordu Şehri’nde 1970 yılı bina sayım sonuçlarına göre resmi binaların (idari, dini, sağlık, eğitim, kültür vs.) 60 iken, 1984 bina sayım sonuçlarına göre 115’e yükselmiştir. 1995 yılı Belediye Bina Sayımı geçici sonuçlarına göre 157’ye ulaşmıştır.

Resmi binaların en yoğun olduğu mahalle Saray Mahallesi’dir. Valilik binası başta olmak üzere, Milli Eğitim Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, Nüfus, Orman İşletme, Bağ-Kur Müdürlükleri ile Askerlik Şubesi ve Tapu Müdürlükleri Saray Mahallesinde yer almaktadır.

Valilik binası iki katlı taş bina olup 1942 yılından beri hizmet vermektedir (Foto 38).

Valilik hizmet binası yakınında yer alan Askerlik Şubesi (Foto 39) ve Nüfus, Tapu Müdürlüklerinin hizmet binaları (Foto 40) tarihi öneme sahip olup taştan yapılmış binalardır.

Şarkıye Mahallesinde Belediye, Özel İdare, Defterdarlık, SSK ve Gümrük İl Müdürlükleri binaları yer almaktadır. Belediye hizmet binası 1968’den beri hizmet vermekte olup bugün için yetersiz hale gelmiştir (Foto 41).

Selimiye Mahallesinde Posta İşletmesi Başmüdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri yer alır.

Resmi dairelerin bir çoğu 1980'li yıllardan sonra şehrin doğusuna yani hızla geliştiği Akyazı, Karşıyaka Mahallelerine yapılan modern binalara taşınmıştır. Adliye, Tekel ve Bayındırlık Müdürlükleri Karşıyaka, Emniyet, Köy Hizmetleri, Tarım İl Müdürlükleri ile TEDAŞ ve İl Jandarma Alay Komutanlığı Akyazı Mahallesi'ne taşınmıştır. Halen bazı resmi kuruluşların hizmet binalarının bu mahallelerde yapımı sürmektedir.

Müftülük Düz Mahallede, Meteoroloji Müdürlüğü Bahçelievler Mahallesi'nde hizmet vermektedirler.

Ordu Şehri'nin ilk kuruluş ve gelişme alanında yer alan resmi daireler zamanla çoğalınca şehrin yeni gelişme alanlarına doğru yayılırken öte yandan da şehrin doğu yönünde gelişimini de hızlandırmaktadır. Tabi bu yeni yapılan ve hizmete alınan binalara çalışanların ve halkın rahatça gidip gelebilmesi ve hizmetlerin gereğince yerine getirilebilmesi için başta şehir içi ulaşım olmak üzere diğer alt yapı unsurlarının da dikkatli bir şekilde organize edilmesi gerekir.

Ordu Şehri'nde bulunan idari kuruluşlardan protokol sırasına göre kuruluş tarihleri belirlenenler aşağıda liste halinde verilmiştir.

Ordu Valiliği	17 Nisan 1920
Ordu Belediyesi	1869
Ziraat Fakültesi	1994
Sağlık Meslek Yüksekokulu	1992
Meslek Yüksek Okulu	1975
İl Emniyet Müdürlüğü	İlk örgütleniş tarihi belirlenememiştir. Emniyet Müdürlüğü olarak faaliyete başlama tarihi 1963'tür.
İl Müftülüğü	3.2.1911
DİE İstatistik Bölge Müdürlüğü	1962
Liman Başkanlığı	1940
Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	1984
Tapu Sicil Müdürlüğü	1956
Kadastro Müdürlüğü	1956
Gümrük Muhafaza Müdürlüğü	1986
DMİGM Ordu İstasyon Müdürlüğü	1931
Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü	1985
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	1939
Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenleri Ordu Grup Başkanlığı	7.8.1937

İl Özel İdare Müdürlüğü	23.8.1923
İl Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Müdürlüğü	1320 (1904)
Sivil Savunma İl Müdürlüğü	28.2.1959
İl İdare Kurulu Müdürlüğü	18.5.1990
İl Mahalli İdareler Müdürlüğü	1990
Defterdarlık	1921
Tasfiye İşletme Müdürlüğü	1955
Milli Eğitim Müdürlüğü	Kesin olarak bilinmemekle birlikte ilde "Maarif Komisyonu" 1904 yılında faaliyete geçmiş olup, Ordu İl olunca müdürlüğün örgütlendiği sanılmaktadır.
Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü	1935
Karayolları 77. Şube Şefliği	1957
İl Sağlığı Müdürlüğü	1920
Posta İşletmesi Başmüdürlüğü	1990
Türk Telekom Başmüdürlüğü	24.2.1995
Tarım İl Müdürlüğü	1985
İl Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	1974
TZDK Ordu Şube Müdürlüğü	1965
SSK Müdürlüğü	1.1.1977
SSK Ordu Hastanesi Başhekimliği	1968
Bağ-Kur İl Müdürlüğü	4.7.1978
İş ve İşçi Bulma Kurumu Şube Müdürlüğü	1955
Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü	1976
Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü	1990
TEDAŞ Müessese Müdürlüğü	1977'de Baş Mühendislik, 1982'de İşletme Müdürlüğü ve 1990'da TEDAŞ olarak örgütlenmiştir.
DSİ 75. Şube Müdürlüğü	1976
İl Kültür Müdürlüğü	29.7.1980
Turizm İl Müdürlüğü	15.11.1977
Orman İşletme Müdürlüğü	1944
Orman Fidanlık Müdürlüğü	1983
Orköy Baş Mühendisliği	1.1.1979

Ülkemizde Cumhuriyet Döneminde devlet örgütlenmesi geliştikçe, Ordu şehir nüfusu ve il nüfusu arttıkça, sorunları çözmek ve halka hizmet vermek amacıyla resmi dairelerin hızla çoğaldığını görüyoruz. İdari kuruluşların kurulup gelişmesi şehrin tarihsel gelişimi içinde adım adım ortaya çıkmıştır. Bu örgütsel gelişimin çağdaş gelişmeler ışığında zamanla hızlanması doğal bir gelişme olarak beklenebilir.

4- Ordu Şehri'nde Eğitim Hizmetlerinin Gelişimi ve Eğitim Alanları

4.1- Eğitim Kavramı, Önemi ve Şehirler

Eğitim, toplumun değer yargıları ile bilgi ve beceri birikiminin yeni kuşaklara aktarılmasıdır. Eğitim bir yandan yeni kuşaklara kültür birikimini aktarırken öte yandan da gençlerin davranışını yetişkinlerin hayat tarzı yönünde biçimlendirir ve onları gelecekteki toplumsal rollerine yöneltir. Eğitim sadece okulda değil genellikle bütün toplumsal çevre ve etkinliklerden de edinilebilir. Ancak daha çok örgün bir çevrede yoğunlaşır.

Sanayi ve teknolojik gelişme, eğitimin biçim ve içeriğinde sürekli değişikliklere yol açar. Bir toplumun eğitime yönelik yaptığı yatırımlar o toplumun geleceğine yaptığı yatırımlardır. Günümüzde eğitim hizmetlerine dönük talep sürekli artmaktadır.

Eğitim, toplumsal bütünleşmeyi sağlamada, bireyleri yurttaşlığa hazırlamada, ulusal bilinci geliştirmede, çağdaş insanı yetiştirmede önemli fonksiyonlara sahiptir.

Ülkelerin sosyal ve ekonomik gücüyle o ülkenin eğitim ve kültür düzeyi arasında yakın bir ilişki vardır. Eğitim ve kültür düzeyi yüksek toplumların ekonomik gelişme göstermeleri daha kolaydır.

Türkiye'nin çağdaş bir toplum olma yönündeki çabaları incelendiğinde eğitimin, bütün bu ilerleme çabalarının temelini teşkil ettiği görülür. Çağdaşlaşma çabaları içerisinde eğitim kurumları ile öğretmenlerin daima özel bir yeri olmuş ve eğitim toplumun yapısını değiştiren, daha iyi yaşama seviyesi sağlayan dinamik bir sosyal kuvvet olarak kabul edilmiştir. Eğitim sistemini toplum sisteminden ve toplumsal ihtiyaçlardan bağımsız olarak düşünmek mümkün değildir. Çağımızın hızlı değişim ve gelişimi eğitim sistemlerinin de yeniden şekillendirilmesine neden olmaktadır.

Büyük Önder Atatürk'ün belirttiği gibi, "Eğitimdir ki bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terk eder."

Türkiye'de Eğitim Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak, milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milleti'ni çağdaş uygarlığın yapıcı, seçkin bir ortağı yapmayı hedeflemektedir.

Bir  lke ve millet için büyük öneme sahip olan eğitim şehirlerde de büyük öneme sahiptir. Şehirlerin önemli fonksiyonlarından biride eğitim fonksiyonudur. Şehirlerde her çeşit eğitim kurulu u bulunabilmektedir. Üniversiteler, yüksek okullar, çeşitli meslek okulları, hemen daima şehirlerde bulunmaktadır.  ehirler çevrelerindeki sahaların yüksekokul ihtiyacını karşılar. Bu durum  ehirlerle çevrelerindeki kırsal alanlar arasındaki ilişkilere iyi bir örnektir. Eğitim açısından şehirler çevrelerinde önemli bir alanı etkilemektedirler.

Şehirlerin eğitim kapasitesi o şehrin kültürel faaliyetlerinin doğması ve gelişmesinde de büyük etkiye sahiptirler.

Şehirlerde yer alan okullardan yüksekokullar çok defa uzak yerlerden gelen öğrencilere yoğun şekilde hizmet verirken bunun dışındaki okullar genellikle yerel karaktere sahiptirler.

4.2- Ordu  ehri'nde Eğitimin Gelişimi

4.2.1- Cumhuriyet  ncesi Eğitim Durumu

Kuruluşundan itibaren Ordu  ehri'nde eğitime önem verildiği ancak gelişmenin yavaş olduğu anlaşılmaktadır.

Ordu'nun eğitim durumu 19. yy'dan itibaren Trabzon Vilayeti Salnamelerinden izlenebilmektedir. Ancak bu salnamelerden verilen bilgiler sadece Ordu Kazası'nın merkezini değil kazayla birlikte bağlı köy ve kasabaları da birlikte vermektedir.

Yerel kaynaklara göre bugünkü Kirazlımanı Mahallesiinde 1782 yılında Abdullah Reis tarafından yaptırılan ve aynı adı taşıyan mescidin bünyesinde bir okul olduğu belirtilmektedir.

Kitabesinde 1800 tarihi bulunan Atik İbrahim Paşa Camisi (Orta Cami) karşısında ahşap bir yapı da ilkokul olduğu belirtilmektedir.

M  ir Hazine Darzade Osman Paşa'nın Trabzon Valiliği Döneminde (1829-1842) Ordu'da bir medrese yaptırdığı bilinmektedir.

1880 Trabzon Vilayet Salnamesinde Ordu  ehri'nde 1 medrese vardır. 1885 tarihli salnamede Ordu'daki medresede 62   renci olduğu, bu sayının 1898'de 50'ye d  t    görülür.

1903 tarihli Maarif Salnamesine göre Ordu'da Orta Cami yanında yer alan Osman Paşa Medresesinde 211   renci bulunmaktadır.

Ordu Rüştîyesi 1867-1871 yılları arasında ilçede görev yapan Kaymakam İbrahim Bey tarafından, kendisi de para yardımı yapmak kaydıyla bugünkü hükümet konağının bulunduğu yerde taştan, iki katlı olarak yaptırılmıştır. 1915'e kadar Rüştîye olarak devam eden okul bu tarihte "idadi" adını alarak İsmet Paşa Okulu binasına taşınmıştır. 1903 yılında Ordu Rüştîyesi'nin öğrenci sayısı 110'dur.

Ordu'da 1920 yılında bir Ana Okulu açılmıştır. 3 sınıfı olan bu okulun ilk sınıfına "Filiz", ikinci sınıfına "Gonca" üçüncü sınıfına "Gül" adı verilmiştir. Kurtuluş Savaşı boyunca eğitimin aksamamasına çalışılmıştır. O dönemde yayınlanan Güneş Dergisi eğitimle ilgili haberlerde veriyordu.

Ordu Kazası 1923'te il olduğunda şehir merkezinde 5 ilkokul, 1 rüştiye (1915'te idadi olmuştur) vardır. Bu idadi daha sonra (1926) ortaokul olmuştur.

4.2.2- 1923-1986 Arası Dönemde Eğitimin Gelişmesi

Her alanda olduğu gibi, eğitim öğretim alanında da Cumhuriyetle birlikte büyük gelişmeler yaşanmıştır. Zaman içinde gelişen Ordu Şehri'nde de başlangıçta varolan eğitim imkanları hızla gelişmiştir.

1932-33 Öğretim Yılı : Ordu Şehri'nde okul, öğrenci ve öğretmen durumu Tablo 44'te gösterilmiştir.

Tablo 44 : Ordu Şehri'nde 1932-33 Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı		
		E	K	T	E	K	T
İlkokul	5	560	396	956	12	11	23
Ortaokul	1	190	51	241	9	3	12
Toplam	6	750	447	1197	21	14	35

Tablodan da anlaşılacağı gibi Ordu Şehri'nde 1932-33 öğretim yılında 5 ilkokul (Yeşilyurt-1920, Gazi-1922, İsmet Paşa-1922, 19 Eylül-1924, Güzel Ordu-1925) ve 1 ortaokul (Merkez Ortaokulu-1926) mevcuttur.

1935 yılında Ordu Şehri nüfusu, 10115 olduğuna göre şehirdeki öğrenci sayısı nüfusa göre %11.8'dir. 1197 öğrencinin %79.9'u ilkokul, %20.1'i ortaokul öğrencisidir.

1949-50 Öğretim Yılı : Ordu Şehri'nde ilkokul sayısı 6, ortaokul sayısı 1'dir. 1944 yılında Kumbaşı ilkokulu faaliyete başlamıştır. Aynı dönemde 1945'te Kız Sanat Okulu, 1946'da Erkek Sanat Okulu, 1947 Yılında Ordu Lisesi faaliyete geçmiştir (Tablo 45).

Tablo 45 : Ordu Şehri'nde 1949-50 Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu.

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı		
		E	K	T	E	K	T
İlkokul	5	984	267	1251	44	37	81
Ortaokul	1	265	83	348	14	8	22
Genel Lise	1	405	109	514			
Meslek Okullar							
Kız Sanat Okulu	1	-	67	67	17	2	19
Erkek Orta Sanat Okulu	1	202	-	202			
Toplam	9	1856	526	2382	75	47	122

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi Ordu şehrinde okul sayısı 1932-33'den 1949-50'ye kadar 6'dan 10'a yükselmiş, öğrenci sayısı 2.382, öğretmen sayısı 122'dir. Öğrenci sayısı 2 kat, öğretmen sayısı yaklaşık 4 kat artmıştır. Ordu Şehir nüfusu 1950'de 11.688'dir. Bu nüfus içinde öğrenci oranı bir önceki dönemde %11.8'den %20.3'e yükselmiştir. Bunun %52.5'i ilkokul, %25.9'u ortaokul ve kalan %21.6'sı lisede eğitim görmektedir. Öğretmenlerin ise %66'sı ilkokulda, %16'sı ortaokul ve %18'i liselerde görev yapmaktadır.

1971-72 Öğretim yılı: Ordu Şehri'nde okul sayısı 10'dan 22'ye yükselmiştir. Öğrenci sayısı 2.382'den 14.025'e, öğretmen sayısı 122'den 357'ye yükseliyor (Tablo 46).

Tablo 46 : Ordu Şehri'nde 1971-1972 Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu.

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı		
		E	K	T	E	K	T
İlkokul	10	3071	2807	5878	77	63	140
Ortaokul	3			4411			78
Ortaokul Seviyesi Meslek Okulu	2	164	29	193	Liseler Bünyesinde		
Genel Liseler	2	1267	423	1690	34	18	52
Mesleki ve Teknik Okullar (Lise Düzeyi)	4			1853			87
Toplam	21			14025			357

1949-50 öğretim yılından sonra 1955'te Nizamettin, 1961'de Hürriyet, 1963'te Karapınar, 1966'da Atatürk, 1969'da Akyazı İlkokulları açılmıştır.

Ortaokul sayısı Hamdullah Suphi Tanrıöver Orta Okulu (1965-66), Fatih Ortaokulu (1968-69) ile 3'e yükselirken öte yandan 1950'de Kız Sanat Enstitüsünün ortaokul kısmı, İmam Hatip Lisesi'nin ortaokul kısmı da 1966-67 öğretim yılında faaliyete geçmiştir.

Genel lise olarak Fatih Lisesi 1968'de açılmıştır. Mesleki ve Teknik okullardan 1945-46 öğretim yılında açılan Kız Sanat Enstitüsü ve Endüstri Meslek Liselerinin yanı sıra (Endüstri Meslek Lisesi içinde Teknik Lise 1970'te faaliyete geçiyor.), 1963-64'te Sağlık Koleji, 1965'te Ticaret Lisesi, 1966'da İmam Hatip Liseleri de açılmıştır.

Böylece okul sayısı 1932-33 öğretim yılına göre 3.6 kat, 1949-50 öğretim yılına göre 2.2. kat artmıştır.

Öte yandan öğrenci sayısı 1949-50'de 2.382 iken 1971-72 öğretim yılında 14.025'e çıkmıştır. 6 kat artmıştır. Öğrencilerin %41.9'u ilkokul, %32.6'sı ortaokul ve ortaokul düzeyi meslek okulu, %25.2'si de lise düzeyi okullarda okumaktadırlar. Öğrenci sayısı artmasına rağmen oran olarak ilkokul öğrencisi düşerken, ortaokul ve liselerin oranı yükselmektedir.

Öğretmen sayısı ise bir önceki dönemde 122 iken 1971-72 öğretim yılında yaklaşık 3 kat artarak 357'ye ulaşıyor. Öğretmenlerin %39.2'si ilkokul, %21.8'i ortaokul ve kalan %39'u da liseler ve meslek liselerinde görev yapmaktadırlar.

1970 yılı sayımında Ordu Şehri nüfusu 38.483'tür. Nüfus içinde öğrenci oranı %36.4'tür. 1932-33'te %11.8, 1949-50'de %20.3 olan öğrenci oranı %36.4'de yükseliyor.

1985-86 öğretim yılı : Bu döneme ait verilerin ayrıntıları maalesef elde edilememiştir. Toplu sonuçlar tablo haline getirilmiştir (Tablo 47).

Tablo 47 : 1985-86 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Durumu.

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Ana Sınıfları	9	350	25
İlkokullar	16	9631	334
Ortaokullar	2	4617	175
Lise ve Meslek Liseleri	5	6471	391
Toplam	32	21069	925

1971-72 öğretim yılından 1985-86 öğretim yılına kadar sadece ilkokullarda bir artış olmuştur. 1974'te Meydan, 1976'da Şahincili, 1981'de Utku Acun ve 1980'de 60. Yıl İlkokulları açılmıştır. Ayrıca çeşitli okullar bünyesinde 9 tane Ana Sınıfı faaliyete geçmiştir. Böylece okul sayısı 32'ye ulaşmıştır.

1985-86 öğretim yılında öğrenci sayısı 21.069'a ulaşmıştır. Bu öğrencilerin %1.6'sı anasınıfı, %45.7'si ilkokul, %21.9'u ortaokul, %30.7'si liseler ve lise düzeyinde meslek liselerinde eğitim görmektedirler. Bir önceki döneme göre öğrenci sayısı %50 oranında artmıştır. Ordu Şehri'nin 1985'teki nüfusu 80.828'dir. Nüfus içinde öğrenci oranı %26'dır. Oran olarak 1971-72 döneminin gerisine düşmüştür. Yine miktar olarak tüm okul çeşitlerinde öğrenci sayılarının artmasına rağmen ilk ve ortaokulda oran olarak düşüş, liselerde yükseliş görülüyor. Ayrıca 1920'lerde Ordu şehrinde açıldığını gördüğümüz ana sınıfları uzun bir aradan sonra 1980'li yıllardan itibaren yeniden gündeme gelmiş ve faaliyete geçmiştir.

1985-86 öğretim yılında öğretmen sayısı 925'e yükselirken bir önceki döneme göre neredeyse 3 katı artış gösteriyor. Öğretmenlerin %2.7'si ana sınıflarında, %36'sı ilkokullarda, %18.9'u ortaokullarda ve %42.2'si de liselerle lise dengi meslek okullarında görev yapmaktadırlar. Liselerde öğretmen artış oranı yükselmiştir.

1932-33 öğretim yılında 1 öğretmene 34.2 öğrenci düşerken bu oran 1949-50'de 19.5, 1971-72'de 39.2 ve 1985-86 öğretim yılında 22.7'dir.

4.2.3. 1986'dan Bugüne Kadar Eğitim

1985-86 öğretim yılından 1995-96 öğretim yılına kadar Ordu Şehri'nde şehrin hızlı büyümesine paralel olarak eğitim alanında da önemli gelişmeler olmuştur.

Araştırmamız 1995-96 öğretim yılı verilerini son veriler olarak alıp değerlendirmiştir. 1995-96 öğretim yılında Ordu Şehri'nde yer alan eğitim kuruluşlarıyla bunların öğrenci öğretmen durumları aşağıda tabloda gösterilmiştir (Tablo 48).

Tablo 48 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezindeki Okul Öncesi, İlköğretim, Ortaöğretim, Yaygın Eğitim, Yüksek Öğretim Dahil Tüm Okullarda Bulunan Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.

Okul Türü	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı			Okul Sayısı
	E	K	T	E	K	T	
Okul Öncesi	-	-	743	-	-	41	7-21
Bağımsız İlkokullar	2117	2020	4137	100	93	193	11
İlköğretim Okulları (I. II. Kademe)	6929	6115	13044	242	201	443	10
Özel Eğitim Okulları	85	32	117	6	11	17	3
Genel ve Meslek Liseleri (Ortaokul kısımları dahil)	6294	4507	10801	305	188	493	13
Yaygın Eğitim (Halk Eğitimce Yapılan Kurslar)	-	-	810	-	-	18	52 Kurs
Yüksek Öğretim	-	-	1350	-	-	38	3
Toplam	15425	12674	31002	653	493	1205	40

Tabloya göre 1995-96 öğretim yılında bir önceki döneme göre okul sayıları artarak 40'a ulaşmıştır. 1985-86 öğretim yılında 9 olan ana sınıfı sayısı 4 bağımsız kreş ve ana okulu, 3 özel ana sınıfıyla birlikte 21'e yükselmiştir. Bağımsız ilkokul sayısı 16'dan 11'e düşerken 1985-86 öğretim yılında 1 olan ilköğretim okulu sayısı 10'a yükselmiştir. 3 özel eğitim okulu faaliyete geçmiştir. Liseler bünyesinde 4 ortaokul kısmı bulunmaktadır.

1985-86 öğretim yılında 5 olan genel liseler ve mesleki liseler sayısı artmış ve özel liseyle birlikte genel lise sayısı 6'ya, mesleki liselerin sayısı 7'ye, toplam lise sayısı 13'e yükselmiştir.

1985-86 öğretim yılından sonra Ordu'da yüksek öğretiminde gittikçe geliştiğini ve okul sayısının 3'e çıktığını görüyoruz.

Böylece 1995-96 öğretim yılında Ordu Şehri'nde okul sayısının 40'a yükseldiğini görüyoruz. 4 tane özel dersane yanısıra yaygın eğitimi yönelik 52 ayrı kurs bulunmaktadır.

Öğrenci sayısı toplam 31.002'ye yükselmiştir. Bunun %2.3'ü okul öncesi eğitim kuruluşlarında, %55.7'si ilkokul, ilköğretim okulları I. II. kademe ve özel eğitim okullarında, %34.8'i lise ve meslek liselerinde, %4.3'ü yüksek öğretimde ve %2.6'sı da yaygın eğitimde eğitim görmektedir.

Bir önceki dönemde Ordu'da bulunan ilkokul ve orta okullar önemli ölçüde değişime uğramış ve ilköğretim okulları olarak yeniden organize olmaya başlamıştır.

1990 yılında Ordu Şehri nüfusu 102.107'dir. Nüfusa göre eğitim görenlerin oranı %30.3 gibi gözüküyor. Ancak 1995'e kadar öğrenci sayısı artarken bu 5 yıllık dönemde nüfusun arttığı da unutulmamalıdır.

İlkokul, ilköğretim okulu ve liselerle meslek liselerinde eğitim gören 28.099 öğrencinin 12.674'dü (%45.1) kız, 15.425'i (%54.9) erkek öğrencidir. 1931-32 öğretim yılında toplam öğrencinin %37.5'i, 1949-50'de %22.08'i kız öğrencidir. Bu oran 1995'te %45.1'e yükselmiştir.

Öğretmen durumuna baktığımızda 1985-86 öğretim yılında 925 iken 1995-96 öğretim yılında 1205'e yükselmiştir. Bunun %3.4'dü okul öncesi eğitim kurumlarında, %54.1'i ilkokul ve ilköğretim okullarında ve özel eğitim okullarında, %40.9'u liseler ve genel liselerde, %3.1'i yüksek okullarda, %1.4'ü de yaygın eğitimde görev yapmaktadır.

Öğretmenlerin %40.9'u (493) bayan, kalan %59.1'i (653) erkektir. 1932'de öğretmenlerin %40'ı bayan, 1950'de %38.5'i bayandır.

1995-96 öğretim yılında 1 öğretmene düşen öğrenci sayısı ortalama 25'tir. Bu rakam 1985'te 22.7'dir.

4.3- Ordu Şehri'nde Eğitim Kurumları

4.3.1- Ordu Şehri'nde Okul Öncesi Eğitim

1920'li yıllarda Ordu Şehri'nde faaliyet gösteren ana sınıfı hakkında maalesef bilgi edinilememiştir. Faaliyetinin ne kadar sürdüğü bilinmiyor. Ancak çok fazla devam etmediği söylenebilir. Şehirde ikinci defa ana okulu 1972'de açılan Özel Şükran Ana Okulu'dur. 1 öğretmen 6 öğrencisi vardır. Kız Enstitüsü bünyesindeki ana okulunda 2 öğretmen 19 öğrenci vardır.

Okul öncesi eğitim 1980'li yıllardan sonra yavaş yavaş önem kazanmaya başlamış olup 1985-86 öğretim yılında 9 okul bünyesinde yer alan ana sınıflarda 350 öğrenci ve 25 öğretmen bulunmaktadır.

1995-96 öğretim yılında Ordu Şehri'nde bulunan kreş, ana okulu ve ana sınıflarının okul, öğrenci ve öğretmen durumları aşağıda Tablo 49'da gösterilmiştir.

Tablo 49 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezinde Bulunan Kreş, Ana Okulu ve Ana Sınıflarının Öğrenci ve Öğretmen Durumu.

I. Bağımsız Kreş ve Anaokulları			
Okul Adı	Bulunduğu Mahalle	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Yağmur Kreş	Şarkıye	53	1
Ezgi Kreş	Akyazı	15	1
Seçkin Kadro Özel Bakımevi	Akyazı	26	1
Faruk Furtun Ana Okulu	Bahçelievler	120	4
II. Özel Ana Sınıfları	Toplam	214	6
Özel Ordu Lisesi Bünyesinde	Turnasuyu Köyü	31	1
Özel Ezgi İlkokulu Bünyesinde	Akyazı	7	1
Kız Meslek Lisesi Bünyesinde	Bahçelievler	31	8
III. İlkokul-İlköğretim Okulları Bünyesindeki Ana Sınıfları	Toplam	69	10
Atatürk İlkokulu	Yeni Mahalle	70	2
19 Eylül İlkokulu	Düz	60	3
Güzel Ordu İlkokulu	Şarkıye	45	4
İsmet Paşa İlkokulu	Zaferi Milli	15	1
Şahincilli İlkokulu	Şahincilli	12	-
Akyazı Çamsan İlköğretim Okulu	Akyazı	35	2
Altıncındık İlköğretim Okulu	Bahçelievler	82	3
60. Yıl İlköğretim Okulu	Akyazı	17	1
Fatma Mağden İlköğretim Okulu	Kumbaşı	3	1
Hürriyet İlköğretim Okulu	Bucak	12	1
Merkez İlköğretim Okulu	Selimiye	29	2
M. Akif Ersoy İlköğretim Okulu	Yeni Mahalle	21	1
Ş. Üst. Teğ. Doğan Gökbulut İ.Ö. Okulu	Bucak	35	2
Utku Acun İlköğretim Okulu	Yeni Mahalle	24	2
Toplam		460	25
Okul Öncesi Eğitim Genel Toplamı			
Öğrenci	743		
Öğretmen	41		
18 öğrenciye 1 öğretmen düşüyor.			

Tabloya göre Ordu Şehri'nde 4 kreş ve bakımevi, ana okulu, 3 özel ana sınıfı ve 14 ilköğretim okulu bünyesinde de resmi ana sınıfı bulunuyor. Toplam öğrenci sayısı 743 olup 41 öğretmen görev yapmaktadır. 1 öğretmene 18 öğrenci düşüyor. Ana sınıfları içinde 460 öğrenci ve 25 öğretmenle devlet okulları büyük ağırlığa sahiptir. Ancak Ordu Şehri nüfusuna ve okula giden öğrenci sayısına göre oranlar çok düşüktür.

"Ordu 1997 il yılına göre okul öncesi eğitim kurumları sayısı 21, öğrenci sayısı 690 ve öğretmen sayısı 35'tir. Bu rakamlar içinde muhtemelen özel kreş, ana okulu ve ana sınıfları yer almamaktadır.

4.3.2- Ordu Şehri'nde İlköğretim

Ordu'da Şehri'n kuruluş dönemlerinden itibaren başlayan ilkokul eğitim öğretimi 1923'e gelindiğinde 5 okula sahiptir. Bu okulların sayısı 1950'de 6, 1971'de 11'e, 1985'te 16'ya yükselmiştir.

Ancak 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de yavaş yavaş gelişmeye başlayan ilköğretim okulları Ordu Şehri'nde ilk defa 1984'te faaliyete geçen Merkez İlköğretim Okuluyla hızlı bir gelişme dönemine girmiş ve 1995'e gelince toplam 10'a ulaşmıştır.

1995-96 öğretim yılında Ordu Şehri'nde bulunan ilkokullar, öğrenci ve öğretmen sayıları ile kuruluş tarihleri ve hangi mahallede bulundukları Tablo 50'de gösterilmiştir.

Tablo 50 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezinde Bulunan İlkokulların Öğrenci ve Öğretmen Durumları

Okul Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Yılı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı			BÖDÖS
			E	K	T	E	K	T	
Atatürk İlkokulu	Yeni	1966	480	496	976	16	16	32	31
19 Eylül İlkokulu	Düz	1956	394	369	763	9	19	28	27
Gazi İlkokulu	Saray	1924	120	110	230	9	4	13	18
Güzel Ordu İlkokulu	Şarkıye	1925	445	446	861	19	14	33	27
İsmet Paşa İlkokulu	Zaferi Milli	1922	147	140	287	8	8	16	18
60. Yıl İlkokulu	Karşıyaka	1983	211	186	397	19	12	31	13
Karapınar İlkokulu	Karapınar	1963	15	27	42	5	1	6	7
Meydan İlkokulu	Cumhuriyet	1974	150	139	289	4	9	13	22
Nizamettin İlkokulu	Nizamettin	1955	15	11	26	5	1	6	4
Şahincilli İlkokulu	Şahincilli	1976	38	29	67	3	4	7	10
Özel Ordu Lisesi İlkokulu	Turnasuyu Köyü	1991	102	67	169	3	5	8	21
Toplam			2117	2020	4137	100	93	193	21

(BÖDÖS : Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı)

Tabloya göre ilkokullarda eğitim gören öğrencilerin %48.8'i kız, %51.2'si erkektir. Öğretmenlerin %48.1'i bayandır. Bir öğretmene 22 öğrenci düşmektedir. Yine tabloya göre öğretmen dağılımı adaletsizdir. MEB verilerine göre normal bir sınıf 35-40 kişiliktir. Bu kriterle uygun sadece Atatürk İlkokulu görülüyor. Nizamettin Mahallesi'nde ise 1 öğretmene 4 öğrenci düşüyor. Çarpıcı ve ilginç bir durum.

1997-98 öğretim yılından itibaren bu okulların tümü yasa gereği ilköğretim okulu haline gelecektir.

Ordu Şehri'nde 1984'ten sonra gelişmeye başlayan ve 1995'te 10'a ulaşan ilköğretim okullarının I. Kademesinde okul, öğrenci ve öğretmen durumu şöyledir. Tablo 51.

Tablo 51 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki İlköğretim Okulları I. Kademe Öğrenci ve Öğretmen Durumları.

Okul Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi		Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı			BÖDÖS
		İlkokul	İlköğretim okulu	E	K	T	E	K	T	
Akyazı Çamsan İlköğretim Okulu	Akyazı	1969	1994	451	475	926	24	9	33	28
Altınfındık İlköğretim Okulu	Bahçelievler	1987	1995	469	423	892	12	14	26	34
Fatma Mağden İlköğretim Okulu	Kumbaşı	1944	1995	51	52	103	2	6	8	13
H.S.T. Över İlköğretim Okulu	Bahçelievler	1965	1995	8	8	16	-	1	1	8
Hürriyet İlköğretim Okulu	Bucak	1961	1995	391	424	815	16	15	31	26
Merkez İlköğretim Okulu	Selimiye	1964	1984	527	521	1048	15	16	31	34
Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	Yeni	-	1989	370	327	697	15	18	33	21
Ş. Üsteğmen Doğan Gökbulut İlköğretim Okulu	Bucak	-	1992	380	351	731	17	4	21	35
Utku Acun İlköğretim Okulu	Yeni	1981	1993	680	556	1236	19	17	36	34
Yeşilyurt İlköğretim Okulu	Kirazlıman	1920	1993	61	65	126	4	2	6	21
Toplam	-	-	-	3388	3202	6590	124	102	226	28

I. Kademe okuyan öğrencilerin %48.5'i kız, öğretmenlerin %45.1 bayandır. 1 öğretmene 29 öğrenci düşmektedir. Bu durumda MEB kriterlerine uygun olan Şehit Üsteğmen Doğan Gökbulut İlköğretim Okuludur.

İlkokul kısmı tümüyle II. kademeye dönüştürülen Hamdullah Suphi Tanrıöver İlköğretim Okulu bir istisnadır. Fatma Mağden, Yeşilyurt ve Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okullarında öğretmen fazlalığı dikkat çeker.

Akyazı İlköğretim Okulu başlangıçta Ahmet Cemal Mağden ilkokulu olarak açılmış ve sonradan bu ismi almıştır.

Fatma Mağden İlköğretim Okulu 1944'te Boztepe ilkokulu olarak açılmış, 1989'da Kumbaşı ilkokulu olmuş, 1994'te Fatma Mağden ilkokulu ve 1995'te de ilköğretim okulu olmuştur.

Merkez Ortaokulu 1983-84 öğretim yılında İstiklal ilkokulu ile birleşerek ilköğretim okulu haline dönüştürüldü.

Yeşilyurt ilkokulu ise 1920'de Keçiköy İlk Mektebi olarak açılmış, Büyük Önder Atatürk'ün 1924'te Ordu'yu ziyareti sırasında onun isteği ile ismi değiştirilerek Yeşilyurt ilkokulu olmuştur. 1993'te de ilköğretim okulu oldu.

Yine Şehit Üsteğmen Doğan Gökbulut İlköğretim Okulu da ilk açıldığında "Bucak ilkokulu" olarak açılmış ve daha sonra ismi değiştirilerek ilköğretim okulu olmuştur.

Utku Acun İlköğretim Okulu ise 1981'de "Yüzüncü Yıl ilkokulu" olarak açılmış ve 1993'te ismi değiştirilerek ilköğretim okulu haline almıştır.

Ordu Şehri'nde 1995-96 öğretim yılında ilköğretim okulu II. kademede bulunan öğrenci ve öğretmen sayıları da Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki İlköğretim Okulları II. Kademe Öğrenci ve Öğretmen Durumu.

Okul Adı	Bulunduğu Mahalle	I.Ö.O Kur. Yılı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı			BÖDÖS
			E	K	T	E	K	T	
Akyazı Çamsan İlköğretim Okulu	Akyazı	1994	352	264	616	10	7	17	36
Altınfındık İlköğretim Okulu	Bahçelievler	1995	53	45	98	2	3	5	20
Fatma Mağden İlköğretim Okulu	Kumbaşı	1995	10	8	18	1	1	2	9
H.S. Tanrıöver İlköğretim Okulu	Bahçelievler	1995	829	671	1500	30	20	50	30
Hürriyet İlköğretim Okulu	Bucak	1995	59	55	114	2	2	4	29
Merkez İlköğretim Okulu	Sellmiye	1984	803	663	1466	22	24	46	32
Mehmet Akif İlköğretim Okulu	Yeni	1989	352	258	610	10	13	23	27
Ş. Üsteğmen Doğan Gökbulut İlk. Öğ. Ok.	Bucak	1992	578	512	1090	20	13	33	23
Utku Acun İlköğretim Okulu	Yeni	1993	467	404	871	19	13	32	27
Yeşilyurt İlköğretim Okulu	Kirazlıman	1993	38	33	71	2	3	5	14
Toplam	-	-	3541	2913	6454	118	99	217	29

İlköğretim okulları II. kademe de öğrencilerin %45.1'i kız, öğretmenlerinde %45.6'sı bayandır. Bir öğretmene 29.7 öğrenci düşüyor. Akyazı İlköğretim Okulunda öğrenci sayısı kriterlere uygunken Fatma Mağden ve Yeşilyurt kriterlerin çok altındadır. Yani öğretmen fazlalığı vardır.

1995-96 öğretim yılında Ordu Şehri'nde ilköğretim okullarında bulunan toplam öğrenci ve öğretmen durumu şöyledir. Tablo 53.

Tablo 53 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezindeki (I. II. Kademe) İlköğretim Okullarının Genel Öğrenci ve Öğretmen Durumları.

Okul Adı	I. Kademe			II. Kademe			Toplam Öğrenci			Ö.S.	BÖDÖ
	E	K	T	E	K	T	E	K	T		
Akyazı Çamsan I.Ö.	451	475	926	352	264	616	803	739	1542	50	31
Altınfındık I.Ö.	469	423	892	53	45	98	522	468	990	41	23
Fatma Mağden I.Ö.	51	52	103	10	8	18	61	60	121	10	12
H.S. Tanrıöver I.Ö.	8	8	16	829	671	1500	837	679	1516	51	30
Hürriyet I.Ö.	391	424	815	59	55	114	450	479	929	35	27
Merkez I.Ö.	527	521	1048	803	663	1466	1330	1184	2514	77	33
Mehmet Akif I.Ö:	370	327	697	352	258	610	722	585	1307	56	23
Ş. Üsteğmen D. Gökbulut	380	351	731	578	512	1090	958	863	1821	54	34
Utku Acun I.Ö.	680	556	1236	467	404	871	1147	960	2107	68	31
Yeşilyurt I.Ö.	61	65	126	38	33	71	99	98	197	11	18
Genel Toplam	3388	3202	6590	3541	2913	6454	6929	6115	13044	443	29

(Ö.S. öğretmen sayısı)

Buna göre Ordu Şehri'nde ilköğretim okullarında okuyan 13.044 öğrencinin %46.8'i kız, %53.2'si erkektir. 1 öğretmene 29 öğrenci düşer. Öğrencisi en yoğun okul Merkez İlköğretim Okulu'dur. Onu Utku Acun, Şehit Üsteğmen Doğan Gökbulut ve Akyazı Çamsan İlköğretim Okulları izler.

İlköğretim çağına olup da genel liseler ya da meslek lisesi içinde yer alan ortaokul kısımlarının öğrenci sayıları ise şöyledir. Tablo 54

Tablo 54 : Ordu Şehri'nde 1995-96 Öğretim Yılında Genel Liseler İçinde Bulunan Ortaokul Öğrencileri.

Okul	Öğrenci Sayısı		
	E	K	T
Özel Ordu Lisesi	112	114	226
İmam Hatip Lisesi	529	379	908
Kız Meslek Lisesi	-	32	32
Anadolu Lisesi	277	190	467
Toplam	918	715	1633

Bu öğrencilere ilgili liselerin öğretmenleri ders vermektedir. 1995-96 öğretim yılında Ordu Şehir merkezinde bulunan Özel Eğitim Okulları'nın öğrenci ve öğretmen durumları ise Tablo 55'te gösterilmiştir.

Tablo 55 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki "Özel Eğitim Okulları" Öğrenci ve Öğretmen Durumları.

Okul Adı	Bulunduğu	Kuruluş	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı			BÖDÖS
	Mahalle	Tarihi	E	K	T	E	K	T	
İlkadım Eğt. ve Uyg. Okulu	Yeni	1990	36	18	54	2	7	9	6
Mesleki Eğitim Merkezi	Yeni	1995	8	2	10	1	-	1	8
Adil Karlıbel Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu	Şirinevler	1994	41	12	53	3	4	7	7
Toplam	-	-	85	32	117	6	11	17	7

1990'dan itibaren açılmaya başlayan Özel Eğitim Okullarının tabloda da görüldüğü gibi öğrenci ve öğretmen sayıları düşüktür.

Bu durumda Ordu Şehir merkezinde okul öncesi ve ilköğretim çağındaki tüm öğrenciyi belirlemek istersek bunu Tablo 56'da görebiliriz.

Tablo 56 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde Okul Öncesi ve İlköğretim Çağındaki Toplam Öğrenci ve Öğretmen Sayısı.

	E	K	T	Öğretmen Sayısı
Okul Öncesi	-	-	743	41
Bağımsız İlkokullar	2117	2020	4137	193
İlköğretim Okulları I. Kademe	3388	3202	6590	226
İlköğretim Okulları II. Kademe	3541	2913	6454	443
Özel Eğitim Okulları	85	32	117	17
Genel Liseler Bünyesinde Yeralan Ortaokullar	918	715	1633	(Liseler içinde verilecek)
Toplam	10049	8882	19674	920

19.674 öğrencinin 8.882'si (%45.1) kız, %54.9 (10.049)u erkektir. Toplam 920 öğretmen görev yapmakta olup 1 öğretmene 21.3 öğrenci düşmektedir.

"Ordu şehrinde orta öğretim 1860'ta bugünkü Güzel Ordu İlkokulu'nun eski yerinde Rüştüye adı ile başlamıştır. Açılan bu Rüştüye 1913'te Saray Mahallesi'nde bugünkü Hükümet Konağı yanına taşınmış olup, 1915'te İdadi adıyla bugünkü İsmet Paşa İlkokul'una taşınmıştır. Bu okul 1925'te I. Devre Lise, 1926'da Ortaokul olmuştur. Bu ortaokul 1927'de Gazi İlkokulu yerine, 1942'de Güzel Ordu İlkokul'una ve 1947'de Hükümet Caddesi'ndeki yerine taşınan Merkez Orta Okulu'dur. Aynı okul bugün Selimiye Mahallesi'ne taşınmıştır" (1973 Ordu İl Yıllığı 59). Bu ortaokul bugünkü Merkez İlköğretim Okulu'dur. İlköğretim Okulu olarak 1984'te faaliyete başlamıştır.

Yine şehir merkezinde yer alan Hamdullah Suphi Tanrıöver Ortaokulu 1965-66 öğretim yılında faaliyete geçmiş olup 1995'te ilköğretim okulu olmuştur.

4.3.3- Ordu Şehri'nde Orta Öğretim

Ordu Şehri'nde genel liselerin ilki Ordu Lisesi olup 18.11.1947 tarihinde özel lise olarak şimdiki 19 Eylül İlkokulu'nda açılmış ve 1949'da resmileşerek PTT karşısındaki Merkez Ortaokulu'nda öğretime başlamış olup yeni lise binasına 1964'te taşınmıştır. 1966-67 öğretim yılında ayrılarak müstakil lise olmuştur. 1965-66'da açılan özel pansiyon 1968-69'da resmi hale gelmiştir.

Ordu Şehri'nde 1946'da Şarkıye Mahallesi'nde öğretime açılan Erkek Orta Sanat Okulu çeşitli binalarda öğretimi sürdürdükten sonra 1956-57'de bugünkü yeni binasına taşınmıştır. Tesviye ve Ağaç İşleri Atölyeleri yapımı 1963'te başlamış olup 1964-65'te hizmete girmiştir. 1967'de Resim Atölyesi, 1968'de kütüphane, depo, mutfak ve yemekhane binaları yapılmıştır. 1949-50 yıllarında Erkek Sanat Okulu 5 yıllık hale gelmiştir. 1964-65 öğretim yılından itibaren ortaokul mezunlarını almaya başlamıştır. 1968-69 öğretim yılında orta sanat kısmı kapanmış olup halen 4 yıllık Sanat Enstitüsü

devam etmektedir. 1968-69 öğretim yılından sonra sanat lisesi halini alan Sanat Enstitüsü, 1970'ten sonra gece-gündüz olmak üzere Pratik Sanat Okulu ve Ortaokul'dan sonra 4 yıllık öğretim süreli Teknisyen Okulu halini almıştır.

Ticaret Lisesi I. Devresi ile birlikte 1963'te İstiklal İlkokulu'nda açılmış olup 1964-65'ten sonra ortaokuldan öğrenci alarak bağımsız Ticaret Lisesi halini almıştır.

Ordu Şehri'nde ilk defa 1950'de açılan Kız Sanat Ortaokulu, Kız Enstitüsü bünyesinde uzun süre öğretim yapmıştır. 1971-72 öğretim yılında bünyesinde ana okulu açılmış olan bu okul bugün Kız Meslek Lisesi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Ordu Şehri'nde bulunan diğer bir meslek okulu da Sağlık Koleji'dir. 1963-64 öğretim yılında Taşbaşı Mahallesi'nde faaliyete geçen okula 1965-66 öğretim yılından itibaren kız öğrenci alınmamıştır. 1969-70 öğretim yılında erkek öğrenci kaydı durdurularak tekrar parasız yatılı Kız Sağlık Koleji haline getirilmiş ve 1970'de bugünkü Doğum Hastanesi yanındaki binasına taşınmıştır. 1992 yılında bu okul kapatılarak 19 Mayıs Üniversitesine bağlı Sağlık Meslek Yüksekokulu olarak faaliyete geçmiştir.

Öte yandan 1968 yılında Zaferi Milli Mahallesi'nde Fatih Lisesi, 1985'te Akyazı Mahallesi'nde Anadolu Lisesi, 1990'da Subaşı Mahallesi'nde Atatürk Lisesi, 1991'de Turnasuyu Köyü'nde Özel Ordu Lisesi, 1990'da Anadolu Öğretmen Lisesi, 1992'de Ticaret Lisesi bünyesinde Anadolu Ticaret Lisesi faaliyete geçmiştir.

Aşağıda 1995-96 Öğretim yılında şehir merkezinde yer alan genel liselerin öğrenci ve öğretmen durumu gösterilmiştir. Tablo 57.

Tablo 57 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki Ortaöğretim Okullarından Genel Liselerin Öğrenci ve Öğretmen Durumları.

Okul Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi	Ortaokul Kısmı Öğrenci Sayısı			Lise Kısmı Öğrenci Sayısı			Toplam Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı			BÖDÖS
			E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	
Anadolu Lisesi	Akyazı	1985	277	190	467	139	82	221	416	272	688	20	18	38	18
Fen Lisesi	Akyazı	1994	-	-	-	132	56	188	132	56	188	8	1	9	21
Ordu Lisesi	Bahçelievler	1947	-	-	-	1160	759	1919	1160	759	1919	45	27	72	27
Fatih Lisesi	Zaferi Milli	1968	-	-	-	285	389	674	285	389	674	23	20	43	16
Atatürk Lisesi	Subaşı	1990	-	-	-	820	834	1654	820	834	1654	31	14	45	37
Özel Ordu Lisesi	Turnasuyu	1990	112	114	226	11	8	19	133	122	245	9	8	17	14
Genel Liseler Toplamı			389	304	693	2547	2128	4575	2946	2432	5378	136	88	224	26

Ordu şehrinde yer alan Mesleki ve Teknik Öğretim yapan liselerin öğretmen ve öğrenci durumları da şöyledir (Tablo 58).

Tablo 58 : 1995-96 Öğretim Yılı Ordu Şehir Merkezindeki Ortaöğretim Okullarından Mesleki ve Teknik Liselerin Öğrenci ve Öğretmen Durumları.

Okul Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi	Ortaokul Kısmı Öğrenci Sayısı			Lise Kısmı Öğrenci Sayısı			Toplam Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı			BÖD
			E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	
Anadolu Öğretmen Lisesi	Saray	1990	-	-	-	115	63	178	115	63	178	14	3	17	10
Kız Meslek Lisesi	Bahçelievler	1945	-	32	32	-	419	419	-	451	451	8	56	64	7
İmam Hatip Lisesi	Yeni	1966	529	379	908	629	313	942	1158	692	1850	45	21	66	28
Endüstri Meslek Lisesi	Bucak	1946	-	-	-	1118	17	1135	1118	17	1135	64	10	74	18
Teknik Lise (E.M.L. İçinde)	Bucak	1946	-	-	-	217	7	224	217	7	224	-	-	-	E.M.L. içinde
Ticaret Lisesi	Bahçelievler	1963	-	-	-	670	733	1403	670	733	1403	34	5	39	36
Anadolu Ticaret Lisesi (T. L. İçinde)	Bahçelievler	1992	-	-	-	70	112	182	70	112	182	4	5	9	20
Meslek Liseleri Toplamı			529	411	940	2819	1664	4482	3348	2075	5423	169	100	269	20

1995-96 öğretim yılında Ordu Şehri'nde yer alan tüm Orta Öğretim Kurumlarının öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 59'da gösterilmiştir.

Tablo 59 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezindeki Tüm Orta Öğretim Kurumlarının Öğrenci ve Öğretmen Durumu.

Okul Adı	Ortaokul Kısmı Öğrenci Sayısı			Lise Kısmı Öğrenci Sayısı			Toplam Öğrenci Sayısı			Ö.S.
	E	K	T	E	K	T	E	K	T	
Anadolu Lisesi	277	190	467	139	82	221	416	272	688	38
Fen Lisesi	-	-	-	132	56	188	132	56	188	9
Ordu Lisesi	-	-	-	1160	759	1919	1160	759	1919	72
Fatih Lisesi	-	-	-	285	389	674	285	389	674	43
Atatürk Lisesi	-	-	-	820	834	1654	820	834	1654	45
Özel Ordu Lisesi	112	114	226	11	8	19	133	122	245	17
Anadolu Öğretmen Lisesi	-	-	-	115	63	178	115	63	178	17
Kız Meslek Lisesi	-	32	32	-	419	419	-	451	451	64
İmam Hatip Lisesi	529	379	908	629	313	942	1158	692	1850	66
Endüstri Meslek Lisesi	-	-	-	1118	17	1135	1118	17	1135	74
Teknik Lise	-	-	-	217	7	224	217	7	224	E.M.L
Ticaret Lisesi	-	-	-	670	733	1403	670	733	1403	39
Anadolu Ticaret Lisesi	-	-	-	70	112	182	70	112	182	9
Genel Toplam	918	715	1633	5366	3792	9158	6294	4507	10801	493

Tabloya göre genel ve mesleki liselerin ortaokul kısmında yer alan öğrenci sayısı bu okullardaki genel toplamın ancak %15'i oranındadır. Genel ve Mesleki Liselerin toplam öğrenci sayısının %41.7'si kız, %58.3'ü erkektir. Bu okullarda 493 öğretmen görev yapmakta ve 1 öğretmene 21.9 öğrenci düşmektedir. Öğretmenlerin %38'i bayandır.

Tüm liselerdeki toplam 10.801 öğrencinin 5.378'i (%49.7) genel liselerde, 5.423'ü (%50.3) mesleki liselerde yer alır. Genel liselerde 1 öğretmene 24 öğrenci, meslek liselerinde 20 öğrenci düşmektedir. 1 öğretmene düşen öğrenci sayısı Ticaret Lisesinde 36 ile en yüksek, Kız Meslek Lisesinde 7 ile en düşük değere sahiptir. Liseler içinde en yoğun öğrenci 1919 (%17.7) ile Ordu Lisesine, en az öğrenci 182 (%1.6) ile Anadolu Ticaret Lisesi'ne aittir.

4.3.4- Ordu Şehri'nde Yüksek Öğretim

Ordu Şehir merkezinde 1975'ten itibaren Yüksek Öğretimle ilgili okullar açılmaya başlanmıştır. 1975'te Trabzon'daki Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne bağlı Meslek Yüksek Okulu faaliyete geçmiştir. Bugün 1.200 öğrenci ve 30 öğretim elemanı ile, Elektrik, Motor, Endüstriyel Elektrik, Haberleşme, Kontrol, Makine, İnşaat ve Turizm dahil olmak üzere 8 ayrı programla eğitim öğretimi sürdürmektedir.

Şehir merkezindeki bir diğer yüksekokul ise 1992'de Samsun 19 Mayıs Üniversitesi tarafından açılan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'dur. 1997'de Sağlık Meslek Yüksekokulu olmuş ve 2 yıllıkta 4 yıllığa çıkmıştır. Eski Sağlık Meslek Lisesi Binasında Bucak Mahallesi'nde faaliyetini sürdürmektedir.

Ordu Şehir merkezinde 1993 yılında açılan ve 1994-95 öğretim yılında faaliyete geçen bir diğer yüksek öğretim kurumu da Ordu Ziraat Fakültesi'dir. Kirazlımanı Mahallesi'nde bulunan bu fakültenin halen tek bir bölümü (Tarla Bitkileri Bölümü) mevcuttur.

Kurulacak üniversite için Özel İdare 205 dönüm arazi ve 11 lojmanı, Ordu Belediyesi de 900 dönüm araziye şimdiden hazırlamıştır.

Ordu Şehri'nde yer alan yüksek öğretim kurumları aşağıda Tablo 60'ta görülmektedir.

Tablo 60 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde Yüksek Öğretim Kurumları.

Okul Adı	Bağlı Bulunduğu Üniversite	Bulunduğu Mahalle	Öğrenci Sayısı	Öğretim Elemanı Sayısı
Ziraat Fakültesi	Karadeniz Tek. Üniv.	Kirazlımanı	90	7
Meslek Yüksekokulu	Karadeniz Tek. Üniv.	Durugöl	1200	30
Sağlık Meslek Yüksekokulu	19 Mayıs Üniv.	Bucak	60	1
Toplam			1350	38

Halen Ordu'da bir üniversite ve bunun bünyesinde Fen-Edebiyat Fakültesi açılması için çalışmalar sürdürülüyor.

4.3.5- Ordu Şehri'nde Yaygın Eğitimi

Ordu Şehri'nde Halk Eğitim çalışmaları 1928'de Harf Devrimi ile başlamıştır. 1933'te Cumhuriyetin 10. Yılında Halk Mekteplerinden belge alacak 16-45 yaşları arasında 617 erkek ve 119 kadın olmak üzere toplam 736 kişi yetiştirilmiştir.

Ordu Şehri Halk Eğitim Merkezi 16.3.1954'te faaliyete geçmiştir. Halk Eğitim Merkezi kültürel ve sosyal faaliyetlerle birlikte çeşitli yetiştirici kurslarda düzenlemektedir. Sağlık ve nüfus planlaması hakkında bilgi verme çalışmaları yapmıştır. 1973'te bu amaçlarla Ordu Şehri'nde faaliyet gösteren "eğitim odası" sayısı 10'dur.

1996-97 öğretim yılında Ordu Şehri'nde yaygın Eğitim hizmetlerine yönelik olarak Halk Eğitim Merkezi bünyesinde açılan çeşitli kurslar ve öğrenci sayıları şöyledir.

<u>Kurum Sayısı</u>	<u>Kurs Sayısı</u>	<u>Kursiyer Sayısı</u>	<u>Öğretmen Sayısı</u>
1	52	810	18

4.4- Ordu Şehri'nde Eğitimle İlgili Diğer Kuruluşlar

4.4.1- Özel Dershaneler

1973 tarihli Ordu İl Yıllığında şehir merkezinde Büyük Dershane ve Mustafa Ergen Dershanesi diye iki dersane olduğu belirtilmekte ve öğrenci-öğretmen sayıları hakkında bilgi verilmemektedir.

Özel Dershaneler özellikle 1990'lı yıllarda büyük bir gelişme göstermiştir. Tablo 61'de bunu görebiliyoruz.

Tablo 61 : 1994-95 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezindeki Özel Dershanelerin Durumu.

Dershane Adı	Bulunduğu Mahalle	Öğrenci Sayıları				Toplam	Öğretmen Sayıları
		İlk	Orta	Lise (Ara)	ÜSYM		
Seçkin Kadro (*)	Şarkıye	553	97	258	534	1442	30
Uzay Fen	Şarkıye	115	28	151	478	772	13
Özel Ordu	Düz	88	35	118	250	491	4
Boztepe	Subaşı	28	30	48	205	311	11
Boztepe (Şube)	Akyazı	-	-	-	-	115	7
Toplam		784	190	575	1467	3131	65

(* Seçkin Kadro Dershanesine ait bilgiler 1996-1997 Öğretim Yılına aittir.)

Tablodaki verilere göre 1994-95 öğretim yılında Ordu merkezde 4 özel dersane mevcut olup bu dersanelerden birinin şubesi de bulunmaktadır.

Özel Dershanelerde toplam 3.131 öğrencinin %25'i (784) ilkokul, %6.06'sı (190) Ortaokul, %18.3'ü (575) lise ara sınıflar ve %46.8'i ÜSYM hazırlık öğrencisidir. Bu tablodaki Seçkin Kadro Dershanesi'ne ait rakamlar 1996-97 öğretim yılına ait verilerdir.

65 öğretmenin görev yaptığı ve Anadolu Liselerine, DPY Ortaokul, ÜSYM sınavlarına öğrenci hazırlayan özel dersanelerde bir öğretmene 48 öğrenci düştüğü görülüyor.

Özel dersaneler sadece sınavlara yönelik çalışmalar yapmıyorlar. Bunun yanısıra yetiştirme kursları da vermektedirler.

4.4.2- Özel Sürücü Kursları ve Diğer Kurslar

Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yapan özel sürücü kursları ise motorlu taşıtlara yönelik sürücü belgesi vermektedirler. 1995-96 öğretim yılında şubesi bulunan bir özel sürücü kursuyla birlikte toplam 4 özel sürücü kursunda 94 öğrenci, 8 öğretmen görev yapmaktadır. Verilerin Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alındığı özel sürücü kurslarının kuruluş tarihleri, bulundukları mahalleler, öğrenci ve öğretmen durumları Tablo 62'de gösterilmiştir.

Tablo 62 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezinde Bulunan Özel Sürücü Kurslarının Durumu.

Sürücü Kursu Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Özel Şelale Kursu	Şarkıye	1993	94	8
Özel Ortaş Sürücü Kursu	Şarkıye	1991		
Özel Ortaş S.K. Şubesi	Yeni	1993		
Özel Yeşil Ordu Sürücü Kursu	Yeni	1992		
As Karadeniz Sürücü Kursu	Bucak	1992		

Özel Sürücü Kursları dışında Ordu Şehri'nde Bilgisayar, Yabancı Dil Öğretimi gibi... muhtelif amaçlı özel kurslarda, 5 kurumda 271 öğrenci bulunmakta ve 2 öğretmen görev yapmaktadır.

Sonuç olarak 1995-96 öğretim yılında Ordu Şehri'nde 9 özel kursta 4 kadrolu öğretmen yanısıra 375 öğrenci eğitim görmektedir.

4.4.3- Pansiyon ve Yurtlar

1973 tarihli Ordu il yılığına göre Ordu Şehri'nde 1972'de liseye ait resmi pansiyonda 200 öğrenci bulunmaktadır.

Ordu Merkezde eğitim ve öğretimini sürdüren öğrenciler için yapılan yurt ve pansiyonların durumu aşağıda Tablo 63'te gösterilmiştir.

Tablo 63 : 1995-96 Öğretim Yılında Ordu Şehri'nde Bulunan Pansiyon ve Yurtların Durumu.

Okul ve Kurum Adı	Pansiyon veya Yurdun Yatak Kapasitesi	Halen Kullanılan
Ordu Lisesi	120	116
İmam Hatip Lisesi	200	180
Fen Lisesi	150	96
Merkez Vakıflar Orta Öğretim Yurdu	200	195
Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Erkek Öğrenci Yurdu	450	350
Özel İdare Kız Öğrenci Yurdu	108	108
Toplam	1220	1045

380 yatak kapasiteli yüksek öğrenim kız yurdu için kira ve taşınma faaliyeti sürmekte olup bu yurtta kalacak öğrenci sayısı tahminen 250 olacaktır (Ordu İl Yıllığı 1997:240).

Görüldüğü gibi 30.000 öğrencinin eğitim ve öğretiminin sürdürüldüğü Ordu Şehri'nde devletin resmi yurt ve pansiyon kapasitesi yaklaşık 1.300 olup oldukça yetersizdir. Özel yurt ve pansiyonlar varsa bile tespit edilememiştir.

Yüksek öğrenimini Ordu'da sürdüren öğrenci sayısı 1.350 civarındadır. Yurt kapasitesi ise 550 civarında olup yeni kiralanan yurtla birlikte kapasite 800'e ulaşacaktır. Barınma ve yemek ihtiyacını karşılayan yüksek öğrenim yurt imkanlarının şimdilik yeterli olabileceği kabul edilebilir.

Ancak asıl sorun ilk ve orta öğretimdeki öğrencilerle ilgilidir. Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla yaptığım araştırmaya göre eğitim ve öğretiminin sürdürmek amacıyla Ordu Şehir merkezinin dışından gelip, eğitim öğretim devam ettiği sürece Ordu'da sürekli kalan öğrenci sayısı 3.052'dir. Bu bilgiler 9 lise, 3 ilkokul ve 5 ilköğretim okulu olmak üzere 17 okuldan sağlanabilen verilerdir. İlk ve orta öğretim okullarının 20'sinden bilgi elde edilememiştir. Veri elde edilemeyen okullarda göz önünde tutulursa eğitim öğretim amacıyla Ordu Şehri'ne dışarıdan gelip sürekli kalanların (öğretim yılı boyunca) sayısı tahminen 4.500'e ulaşabilir.

Bu durumda ilk ve orta öğretim kurumlarında eğitim öğretim gören yaklaşık 29.000 öğrencinin 1/7'si yukarıdaki özelliğe sahiptir. Yaklaşık 4.500 öğrencinin Ordu Şehri'nde eğitim ve öğretiminin sürdürmesinde barınma ve beslenme gibi... sorunları yoğun şekilde yaşadıkları açıktır. Bu nedenle kısa süre içinde yurt ve pansiyon kapasitesini özellikle ilk ve orta öğretime yönelik olarak hızla artırmak ve en az 3.500 kapasiteye çıkarmak gerektiği ortaya çıkmaktadır.

4.5- Ordu Şehri Eğitim Etki Alanları

Ordu Şehri de diğer şehirler gibi çevrelerini çeşitli unsurların yanısıra eğitim yönünden de etkilemektedir. Ordu Şehri yakın çevresindeki kırsal alanın yanısıra Ordu İlinin ilçelerinden de eğitim ve öğretiminin sürdürmek amacıyla Ordu Şehri'ne gelenler azımsanmayacak düzeydedir.

Bunların tespiti amacıyla Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla okulların bir kısmından (17 okul) veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Tam sağlıklı olmasa da elde edilen veriler büyük önem arz etmektedirler.

Eğitiminin sürdürmek amacıyla çevreden Ordu Şehri'ne gününbirlik gelip gidenlerle, Ordu'da sürekli kalanların sayıları okullara göre aşağıda verilmiştir. Tablo 64.

Tablo 64 : 1995-1996 Öğretim Yılında Ordu Şehir Merkezinde Okullara Göre Eğitim Amacıyla Günübirlik Gelip Gidenler ve Sürekli Kalanlar.

A) LİSELER				
Okul Adı	Genel Okul Mevcudu	Günübirlik Gelip Gidenler	Sürekli Kalanlar	Toplam
Anadolu Öğretmen Lisesi	178	28	29	57
Anadolu Lisesi	221	4	43	47
Ticaret Lisesi	1403	53	260	313
İmam Hatip Lisesi	942	119	150	269
Fatih Lisesi	674	102	37	139
Kız Meslek Lisesi	419	108	-	108
Ordu Lisesi	1919	104	213	317
Tek. Lise ve End. Mes. Lisesi	1359	431	254	685
Atatürk Lisesi	1654	224	-	224
Toplam	8769	1173	986	2159
B) İLKOKUL VE İLKÖĞRETİM OKULLARI (*)				
Okul Adı	Genel Okul Mevcudu	Günübirlik Gelip Gidenler	Sürekli Kalanlar	Toplam
Atatürk İlkokulu	976	17	-	17
Güzel Ordu İlkokulu	891	48	108	156
19 Eylül İlkokulu	763	-	327	327
Hamdullah Suphi İlk. Öğ. O.	1516	124	7	131
Hürriyet İlköğretim Okulu	929	17	-	17
Merkez İlköğretim Okulu	2514	118	-	118
Ş. Üst. Doğan Gökbulut İlk. Öğ.	1821	159	461	620
Mehmet Akif İlk. Öğr. Okulu	1307	208	1163	1371
Toplam	10317	691	2066	2757
(*) İlkokul ve ilköğretim okullarından sağlıklı bilgi elde edilememiş olup, elde edilen bilgilere göre değerlendirme yapılmıştır.				
	Günübirlik Gelip Gidenler	Sürekli Kalanlar	Toplam	
Liseler	1173	986	2159	
İlkokul ve İlköğretim Okulu	691	2066	2757	
Genel Toplam	1864	3052	4916	
A) Eğitim Amacıyla Ordu Şehir Merkezine Günübirlik Gidiş-Geliş Yapanlar				
Merkez İlçe Köyleri		1189		
Perşembe İlçesi ve Köyleri		402		
Ulubey İlçesi ve Köyleri		159		
Gülyalı İlçesi ve Köyleri		106		
Kabadüz İlçesi ve Köyleri		7		
Giresun Piraziz İlçesi		1		
Toplam		1864		
B) Eğitim Amacıyla Ordu Şehir Merkezinde Sürekli Kalanlar		3052 (*)		
(*) Geldikleri yerleşim birimleri dökümü elde edilememiştir.				

Tabloda görüldüğü gibi veri toplanabilen orta öğretim kurumlarında 8.769 öğrencinin 1.173'ü (%13.3) gününbirlik geliş gidiş yaparken, 986'sı (%11.2) Ordu'da sürekli kalmaktadır.

8 okuldan (3'ü ilkokul, 5'i ilköğretim okulu) alınabilen verilere göre ilkokul ve ilköğretim okullarında 10.317 öğrencinin 691'i (%6.6) gününbirlik geliş-geliş yaparken, 2.066'sı (%20) ise Ordu'da sürekli kalmaktadır.

Yani gününbirlik geliş-gidiş yapanlar orta öğretimde sürekli kalanlar ise ilköğretimde daha fazladır.

Veri elde edilen 17 okulda 19.086 öğrenciden 1.864'dü (%9.7) gününbirlikte geliş-geliş yaparken, 3.052'si (%15.9) Ordu'da sürekli kalmaktadır.

Gününbirlik geliş-gidiş yapanlarla sürekli kalanların toplamı 4.916 olup, 19.086 öğrencinin %25.7'si bu özelliktedir. Yani her 4 öğrenciden biri ya geliş gidiş yapakta, yada Ordu'da sürekli kalmaktadır.

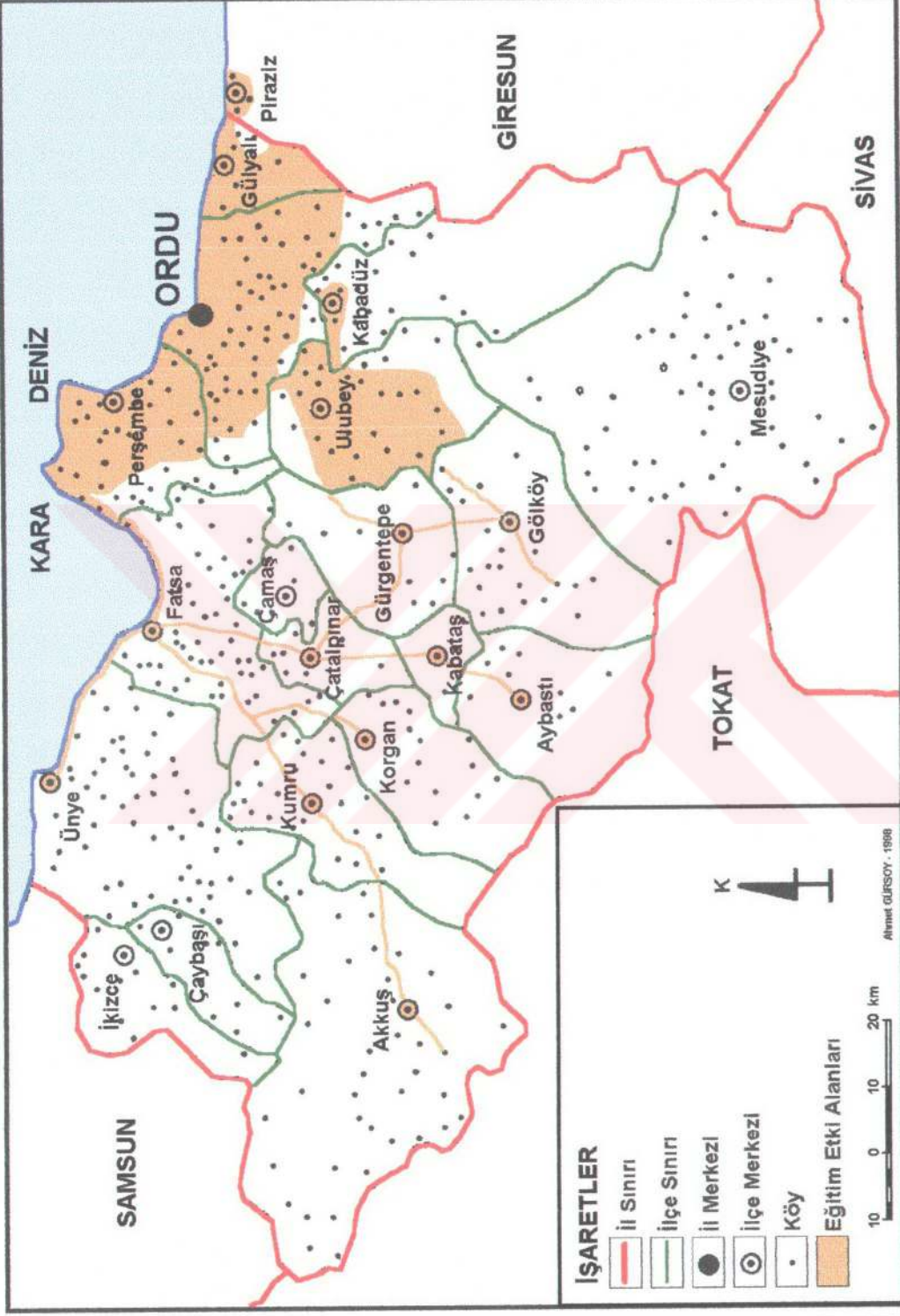
Eğitim amacıyla Ordu Şehri'ne gününbirlik gidip gelenler genellikle Ordu yakın çevresinde yer alan merkez köylerle, Perşembe, Ulubey ve Gülyalı İlçeleri'nden gidip gelmektedirler. Gününbirlik gidip gelenlerin ilçelere göre dağılışı şöyledir.

	<u>Öğrenci Sayısı</u>	<u>Oran (%)</u>
1. Merkez İlçe Köyleri	1.189	63.7
2. Perşembe İlçesi ve Köyleri	402	21.6
3. Ulubey İlçesi ve Köyleri	159	8.5
4. Gülyalı İlçesi ve Köyleri	106	5.6
5. Kabadüz İlçesi ve Köyleri	7	0.3
6. Giresun İli Piraziz İlçesi	1	0.05
Toplam	1.864	100

Ordu Şehri Eğitim Etki Alanları Haritasında (Harita 11) görüldüğü gibi Ordu Şehri'ne eğitim amacıyla gününbirlik gelip gidenler ve sürekli kalanlar Ordu Merkez İlçeye bağlı 43 köy ve mahalleden, Perşembe merkez ve 16 köyünden, Ulubey Merkez ve 18 köyünden, Gülyalı Merkez ve 4 köyünden, Fatsa Merkez ve 2 köyünden, Ünye Merkez ve çeşitli köylerinden, Korgan ve Kumru İlçe Merkezlerinden, Gölköy Merkez ve 4 köyünden, Akkuş-Aybastı-Kabadüz ilçeleriyle 1'er köyünden ve Çatalpınar, Kumru, Kabataş İlçe Merkezleri'nden gelenlerdir.

Burada ilginçlik Giresun Piraziz İlçesinden 1 öğrencinin gelmesidir ki oda muhtemelen memur çocuğudur.

ORDU ŞEHİRİ EĞİTİM ETKİ ALANLARI HARİTASI (1996)

Eldeki veriler tespit edilebilenlerdir. Mehmet Akif Ersoy ve Şehit Üsteğmen Doğan Gökbulut İlköğretim Okulları'yla, Ordu Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Teknik ve Endüstri Meslek Liseleriyle 19 Eylül ve Güzel Ordu İlkokulları eğitimini şehir merkezinde sürdürenler hakkında ayrıntılı bilgi vermemişlerdir.

Eğitim amacıyla Ordu'da sürekli kalanların en yoğun olduğu okullar Mehmet Akif ve Şehit Üsteğmen Doğan Gökbulut İlköğretim Okullarıyla 19 Eylül İlkokulu olduğu görülüyor. Gününbirlik gidip gelenlerde ise yoğunluk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Atatürk Lisesi ve Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okullarında yüksektir.

4.6- Ordu Şehri'nde Eğitim Kurumlarının Dağılışı.

Ordu Şehri'nde eğitim kurumları bu kurumlarda bulunan öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 65'te verilmiştir.

Tablo 65 : Ordu Şehri'nde Eğitim Kuruluşlarının, Öğrenci ve Öğretmen Sayılarının Mahallelere Göre Dağılımları (1996).

Mahalle Adı	Okul Öncesi			İlkokullar			İlköğretim Okulları			Orta Öğretim Kurumları			
	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı
					E	K		E	K		E	K	
Akyazı	5	100	6	-	-	-	1	739	803	2	328	548	47
Aziziye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bahçelievler	3	233	15	-	-	-	2	1147	1359	4	2055	1300	184
Bucak	2	47	3	-	-	-	2	1342	1408	2	24	1335	74
Cumhuriyet	-	-	-	1	139	150	13	-	-	-	-	-	-
Duruğöl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Düz	1	60	3	1	369	394	28	-	-	-	-	-	-
Güzelyalı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karapınar	-	-	-	1	27	15	6	-	-	-	-	-	-
Karşıyaka	-	-	-	1	186	211	31	-	-	-	-	-	-
Kirazlımanı	-	-	-	-	-	-	-	98	99	-	-	-	-
Kumbaşı	1	3	1	-	-	-	1	60	61	-	-	-	-
Nizamettin	-	-	-	1	11	15	6	-	-	-	-	-	-
Saray	-	-	-	1	110	120	13	-	-	1	63	115	17
Selimiye	1	29	1	-	-	-	1	1184	930	-	-	-	-
Subaşı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	834	820	45
Şahinçilli	1	12	-	1	29	38	7	-	-	-	-	-	-
Şarkıye	2	98	5	1	446	445	33	-	-	-	-	-	-
Şirinevler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Taşbaşı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yeni	3	115	5	1	496	480	32	1545	1869	1	692	1158	66
Zaferi Milli	1	15	1	1	140	147	16	-	-	1	389	285	43
Tumasıyü K.	1	31	1	1	67	102	8	-	-	1	122	133	17
Toplam	21	743	41	11	2020	2117	193	6115	6929	13	4507	6294	493

Mahalle	Özel Eğitim Okulları				Yaygın Eğitim				Yüksek Öğretim				Genel Toplam				Özel Dersaneler			
	Öğrenci Sayısı		Öğretmen sayısı		Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretim elemanı	Öğrenci Sayısı		Toplam	Öğretmen Sayısı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen sayısı			
											K	E								
Adı	Okul Sayısı	E	K	Öğretmen sayısı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretim elemanı	Okul Sayısı	K	E	Toplam	Öğretmen Sayısı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen sayısı		
Akyazı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1067	1351	2518	103	1 Şube	115	7		
Azıziye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Bağçelievler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3202	3259	6694	281	-	-	-		
Bucak	-	-	-	-	-	-	-	1	60	1	5	1366	2743	4216	167	-	-	-		
Cumhuriyet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	139	150	289	13	-	-	-		
Durugöl	-	-	-	-	-	-	-	1	1200	30	1	-	-	1200	30	-	-	-		
Düz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	369	394	823	31	-	-	-		
Güzelyalı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Karapınar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	27	15	42	6	-	-	-		
Karşıyaka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	186	211	397	31	1	451	4		
Kirazlımanı	-	-	-	-	-	-	-	1	90	7	2	98	99	287	18	-	-	-		
Kumbaşı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	60	61	124	11	-	-	-		
Nizamettin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	15	26	6	-	-	-		
Saray	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	173	235	408	30	-	-	-		
Selimiye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1184	1330	2543	78	-	-	-		
Subaşı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	834	820	1654	45	1	311	11		
Şahıncılı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	29	38	79	7	-	-	-		
Şarkıye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	446	445	889	38	2	2214	43		
Şirinevler	1	12	41	7	-	-	-	-	-	-	1	12	41	53	7	-	-	-		
Taşbaşı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Yeni	2	20	44	10	-	-	-	-	-	-	6	2753	3551	6419	237	-	-	-		
Zaferi Milli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	529	432	976	60	-	-	-		
Turnasuyu K.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	189	135	355	26	-	-	-		
Toplam	3	32	85	17	52	810	18	3	1350	38	40	12674	15425	31002	1243	5	3131	65		

Tabloyu incelediğimizde okulların Yeni Mahalle, Bahçelievler Mahallesi'nde (6'şar), Bucak Mahallesi'nde (5), Akyazı Mahallesi'nde (3), Kirazlımanı, Zaferi Milli Mahalleleri ve Turnasuyu Köyünde (2'şer) yoğunlaştığı, Taşbaşı ve Güzelyalı Mahalleleri'nde hiç okul olmadığı, diğer mahallelerde de 1'er okul olduğu görülür.

Bahçelievler Mahallesi Yeni Mahalle'den ayrıldığı için okulların büyük çoğunluğunun Yeni Mahalle ve Bucak Mahalleleri'nde toplandığı görülür. Yeni Mahalle ve Bahçelievler Mahallelerindeki okullarda toplam 13.113 öğrenci eğitim görmektedir ki bu sayı Ordu'daki tüm öğrenci sayısının %42.2'sidir. Bucak Mahallesi'ndeki öğrenci sayısı ise %13.5 oranına ulaşıyor. Her üç mahallenin toplam öğrenci içindeki payı 17.329 öğrenci ile %55.8'e ulaşıyor.

Dolayısı ile okulların en yoğun olduğu bu üç mahalle şehrin en önemli eğitim alanlarını teşkil eder. Okullar eğitim öğretime açıldığında bu üç mahallede eğitim yönünden olduğu gibi diğer hizmetler açısından da büyük bir yoğunlaşma olacağı açıktır. Ulaşım başta olmak üzere gerekli hizmetlere yönelik önlemler alınmalıdır.

Ordu Şehri'ndeki Eğitim ve Kültür Hizmetlerinin Mahallelere göre dağılımları Harita 12'de gösterilmiştir. Haritadaki bilgiler yukarıda genel olarak değerlendirilmiştir.

Foto : 42, 43 ve 44'te Ordu Şehri'nde bulunan okullarımızdan üçüne ait birer görünüm yer almaktadır.

5- Ordu Şehri'nde Kültürel Gelişim ve Kültürel Alanlar

5.1- Kültür ve Önemi

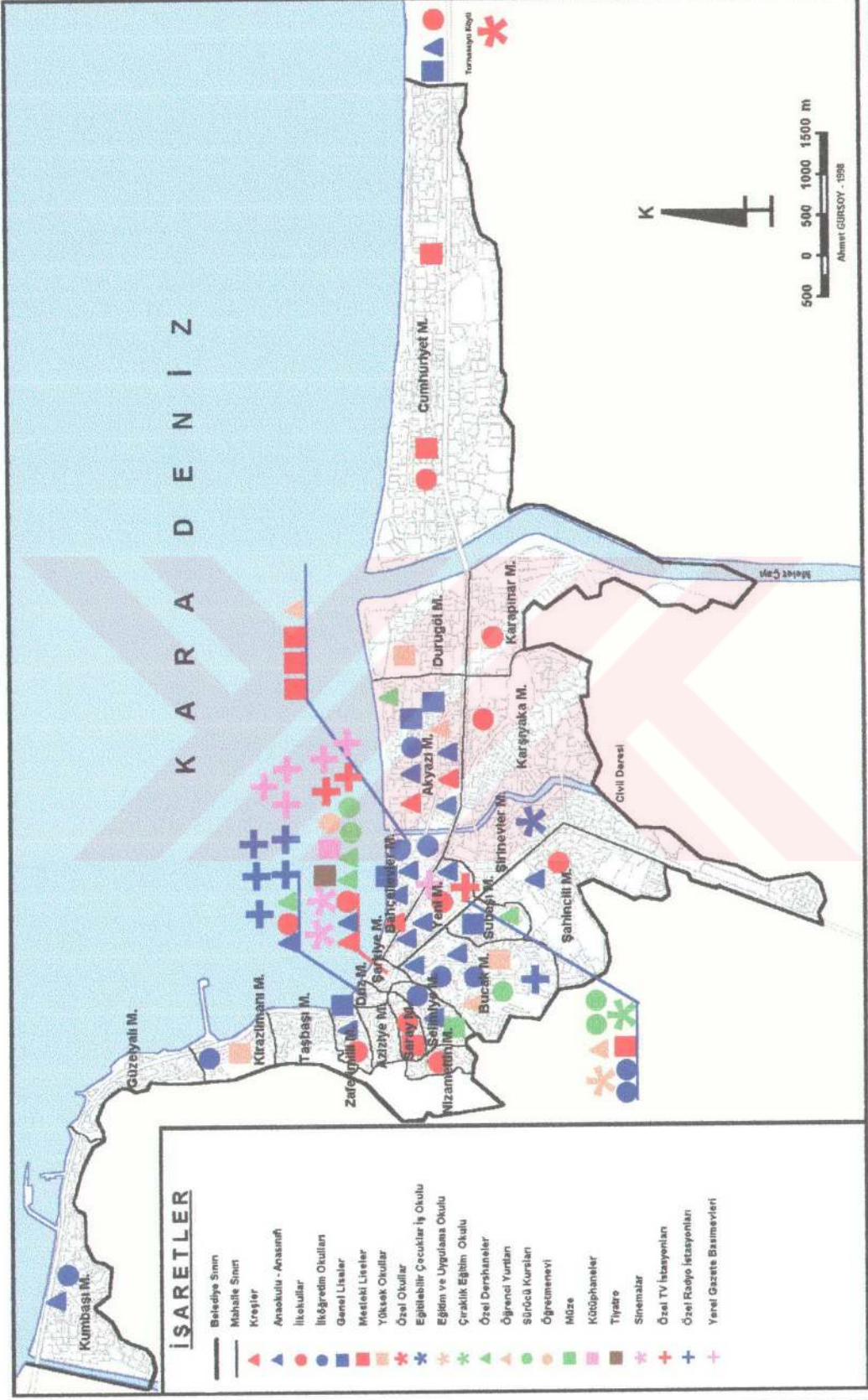
Kültür, insan türüne özgü bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün bir parçası olan maddi, manevi eserler bütünüdür. Toplumsal yaşamın dil, düşünce, gelenek, kurumlar, yasalar, aletler, teknikler, sanat yapıtları gibi... her türlü maddi ve manevi ürünlerini kapsar. Temelinde insan yetenekleri yatar. Kültür, toplumsal yaşamın ürünüdür. Toplum yaşamı ile anlam kazanır. Her kültür bazı evrensel öğeleri farklı bir düzenleme içinde bir araya getirmesiyle diğerlerinden ayrılır.

"Bir toplumun uygarlık alanında vardığı nokta onun genel kültürü, sosyal yapısı ve tarihi mirası ile ölçülür. Toplamlar, var olma ve varlıklarını sürdürme çabalarında sahip bulundukları potansiyeli en uygun ve en verimli biçimde kullanmakla başarıya ulaşırlar" (Ordu İl Yıllığı 1973:83).

5.2- Ordu Şehri'nde Kültürün Tarihsel Gelişimi

Karadeniz kıyı şeridinde kültürel gelişme Anadolu'nun diğer bölgelerinden oldukça farklı bir çizgi izler. Doğal koşullar nedeniyle iç bölge uygarlıkları ve kültürüyle ilişkileri sınırlı kalmıştır.

ORDU ŞEHİRİ EĞİTİM VE KÜLTÜR HİZMETLERİ HARİTASI (1996)

XIX yy. başlarında Ordu Kenti Bucak, Taşbaşı ve Kirazlıman Mahalleleri arasında gelişerek 1869'da kaza oldu. Kasabanın doğusunda yer alan bataklıklar halkın yazın Çambaşı Yaylasına göç etmesine neden oluyordu.

Ordu Şehri fındık tarımının başladığı 1810'lara kadar kapalı bir toplumsal yaşam içindeydi. Önce kıyı köylerinde başlayan fındık tarımı I. Dünya Savaşı'na kadar hızla yayıldı. Ordu ekonomisinin en önemli ürünü haline geldi. Fındığın dış satım ürünü olması batılı tüccarları buraya çekmiş, fındık kırma atölyeleri ve depolar kurmuşlardır. Bu durumda özellikle azınlıklar arasında batı kültürünün etkisini yaygınlaştırdı.

1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Kafkasya'dan gelen bir grup göçmen Ordu'ya yerleşmiş ve Ordu'da patates ekimi bunlarla başlamıştır.

"Hayriye Tüccarları" adıyla anılan Müslüman tüccarlar özellikle II. Meşrutiyet'ten sonra ticaret yaşamında azınlıkların tekeline son vermişlerdir. Bunlar dış satımda daha çok aracıydılar.

I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında halk beslenme sıkıntısına düşüncü fındık dikimini bırakmış ve mısır yetiştirmeye başlamıştır. I. Dünya Savaşı sırasında da Rize ve Trabzon'dan bir göçmen topluluğu Ordu'ya gelerek yerleşmiştir. Bunlar daha çok çevre köylere yerleşmişlerdir.

I. Dünya Savaşı sonrasında Karadeniz Bölgesi'nde ayrı bir devlet kurmak isteyen Rumlar ve Pontus Rum Cemiyeti etkinlikleri "milli bilincin" yükselmesine yol açmıştır. 1920'de kurulan "İnkılâb-ı İctimai Kulübü" ve 1919'da yayınlanmaya başlayan "Güneş" Gazetesi bu politik gelişmelerin kültürel alandaki yansımalarıdır.

Cumhuriyetten sonra azınlıkların gidişi ve Doğu Karadeniz'den göç edenlerin bir bölümünün geldiği yerlere ger dönmesi nüfusun azalmasına neden olurken öte yandan da ticari hayattaki boşluğu Orduluların doldurduğunu görüyoruz.

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki çağdaş gelişmeler Ordu'da kolayca benimsenmiştir. Bunda XIX yy.da ki dışa açılmanın da etkisi olmuş olabilir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak Ordu'da kültür etkinliklerinin gittikçe arttığı ve toplumsal yaşamda belli bir ağırlığa sahip olduğu görülür. Spor, tiyatro alanındaki etkinliklerle birlikte "Halkevleri" de yaptığı çeşitli etkinliklerle Ordu'nun kültürel yaşamına canlılık getirmiştir.

1950'lere doğru Ordu'nun gelişmesi ve 1950'lerden itibaren gelir düzeyinin yükselmesi, öncelikli halkın yaşam biçimini etkilemiştir. Eski evlerin yerini betonarme binalar alırken, fındık geliri yörede tüketim eğilimini artırmış ve bu eğilime paralel olarak eğlence alanları, kulüp, gazino, kahvehane, lokanta gibi... işletmelerin sayısı hızla artmıştır.

5.3- Kültürel Geleneğin Öğeleri

Yaşam Biçimi : Nüfus yoğunluğu kıyıda kentsel özellik nedeniyle hızla artan Ordu Şehri'nde, fındık ve balık uzun süre önemli bir geçim kaynağı olmuştur.

Ordu Şehri'ne yönelen göçler bu yörede hareketliliğe neden olurken öte yandan da Ordu'da ürünlerin çeşitlenmesine mısır, patates ve soya fasulyesinin de üretilmesine neden olmuştur. Fındık dünya pazarlarında önem kazanınca elverişli alanların çoğuna fındık dikilmiştir. Fındık tarımı yöre insanının belirgin bir rahat yaşama ve tüketim eğilimlerinin artmasına neden olmuştur.

Fındığı genelde tüccarlar dışarı satmaktadır. Bu da tüccara bağımlılığı ortaya çıkarmıştır. Fındığın toplandığı ağustos ve eylül / 15 arası Ordu'da hayat sanki durmuş gibidir. Her şey fındığa endekslidir. Yıllık izinler, aile ziyaretleri, alış veriş ve buna benzer faaliyetler bu aylarda yoğunlaşır. Hızlı tüketim, üreticinin mevsim öncesinden tüccara borçlanmasıyla karşılanmakta, bu da tüccara bağımlılığı artırmaktadır. Fındığın satıldığı eylül, ekim aylarına yörede "erkek ayları" denir.

Bu tüketim eğilimi kentsel değerlerinde yoğunlaşmasına neden olur. Şehrin gelişimi, şehre yönelik iç göçü artırırken, geleneksel aile yapısı da değişime uğramaktadır.

Canlı ve devingen toplum yaşamı içinde kadın ve erkek çağdaş, modern giysileri giymektedir. Kadın giyimindeki geleneksel özellikler gittikçe kaybolmaktadır.

Yöresel evlenme gelenekleri geleneksel yöntemlerle yapılmaya devam edilmekle birlikte, törensel nitelikler yeniden şekillenmektedir. Şehirde salon düğünleri yaygındır.

Ordu Şehir merkezinde gerek şehir hayatının gereği, gerekse ekonomik koşullar, kadının çalışma hayatı içinde yer almasını sağlamıştır. Fındık fabrikalarında çalışan kadın işçiler daha fazladır.

Şehir halkının sosyal yaşantısı çok gelişmiştir. Halk tiyatrosu, konser, balo, sinema gibi... sosyal faaliyetlere büyük ilgi gösterir. Olanaklar ölçüsünde moda takip edilir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi... büyük şehirlerdeki giyim yenilikleri anında Ordu Şehri'nde görülür.

Yazları denize gitmek ve akşamları geç saatlere kadar sahilde Atatürk Parkı'ndan limana kadar gezmek hem bir sosyal ihtiyaç, hem bir eğlencedir.

Beslenme Biçimleri : Ordu Şehri ve çevresinde elde edilen karalahana, mısır, balık gibi... ürünler halkın beslenmesinde önemli yer tutar. Yörede kasım-nisan arası yoğun şekilde balık tüketilir ve halkın bu dönemdeki temel yiyeceği hamsidir. Çeşitli yemekleri yapılır.

Geçmişte önemli bir ürün olan mısır ekmeği artık bir çeşniye dönüşüyor. Mısır ekmeği kırsal alanda yoğun şekilde tüketiliyor.

“Karapancar” denen Karalahana yaygın olarak tüketilir. Ordu’da daha çok pazardan sağlanır. Köylerde “avlu” içinde yetiştirilir.

Soya Fasulyesi ise I. Dünya Savaşı sonrasında Kafkas Göçmenleriyle mutfağa girmiştir. 1965’ten sonra sanayi de kullanılmaya başlanmıştır.

Ordu Şehri’nin mısır çorbası, pancar yemekleri, melocanı, tirmiti, galdirik kavurma ve turşusu, keşkek ve hoşkiran kavurması, hamsi yemekleri, mısır yağlası meşhurdur. 1997 Ordu İl Yılığında bu yemeklerle birlikte Ordu Şehri’nde yapılan pek çok yemek hakkında ayrıntılı bilgiler verilmektedir.

Geleneksel El Sanatları : Ordu Şehri’nin zengin kültür yapısını oluşturan unsurlardan biridir. Ordu ili klanet yapımı, kilim, heybe, eldiven gibi örmeleri, bastonları, kavalları, halı ve seccade dokumaları, bazı orman ürünleri, su değirmen taşı gibi... el sanatlarına bağlı üretilmiş eşyalar yönünden meşhurdur.

Geçmişte bakırcılık Ermeniler arasında yaygındı. Mangal, ibrik, gügüm, bakraç vs. yaparlardı.

Ordu’da Cumhuriyet öncesinde yaygın olarak sürdürülen dokumacılık, bakırcılık, beşik yapımı, sepet örgücülüğü son yıllarda fabrika üretim mallarının yaygınlaşmasıyla eski önemini yitirmiştir.

Dokumacılıkta Ordu Şehir merkezinde de peştamal ve kilim en yaygın dokuma türleriydi. Peştamal, bugün şehir merkezinde önemi azalan ama kırsal kesimde hala kadınların yoğun şekilde kullandıkları bir önlük çeşididir.

Mimarlık : Ordu Şehri’nde kentsel yerleşme içinde yöresel mimari örnekleri çok azalmıştır. Yöresel mimari özellikleri, yapı gerecinin ahşap olması, aşırı nemden korunmak için uygulanmış çözümler ve yardımcı yapılarla dikkat çeker. Daha çok kırsal kesimde varlığını sürdürür.

Ordu Şehri’nde şehrin ilk kurulduğu semtlerde, özellikle Taşbaşı Mahallesinde bu geleneksel, yöre mimarisinin özelliklerini taşıyan birçok tarihi ev hala mevcuttur. Diğer mahallelerde de çok azda olsa bazı örnekleri mevcuttur.

Halbuki günümüzde Ordu şehrinde yoğun şekilde yer alan betonarme yüksek yapılar yörenin geleneksel mimari özelliklerini yansıtmazlar.

Halk Müziği ve Geleneksel Oyunlar : Yörede hem kıyı kenti halk müziği özellikleri hem de dağ bölgesine özgü müzik bir arada görülür. Giresun halk müziği ile yöre müziği benzerlikleri dikkat çeker. Ordu Halk Müziği derlemelerini ilk defa 1943’te Ankara Devlet Konservatuvarı adına Muzaffer Sarıözen, Halil Bedii Yönetken ve teknisyen Rıza Yetişen’den kurulu bir ekip gerçekleştirmiştir. Yöre ezgileri kaynaklandığı yere göre adlandırılır. Yalı havası gibi... Bağlama ve kemençe kültürleri birlikte görülür.

Halk oyunlarında da Karadeniz Bölgesi özellikleri görülür. Çevre illerle benzerlik vardır. Geleneksel halk oyunları horon ve karşılamadır.

“Ordu insanı bölgenin yapısından da kaynaklanan özelliği ile coşkulu, duygulu, sevecen, espirili ve sıcakkanlı bir yapıya sahiptir. Sevincini ve kederini, duygularını türkülerine yansıtmıştır. Ordu şehri pek çok sanatçı yetiştiren şehirlerimizden biridir.

1974 yılında Ordu Musiki Cemiyeti kurulmuş olup Türk Sanat ve Türk Halk Müziği koroları oluşturulmuştur. Ordu Belediyesi 1996 tarihinde Konservatuar açarak faaliyete başlatmış ve 5 bölümde 161 öğrenci ile 15 eğitimciye sahiptir” (Ordu 97:141).

5.4- Ordu Şehri’nde Tarihi Eserleri

Ordu Şehri’nin kuruluş ve gelişmesinde incelenen tarihi eserlerin fazla olmadığı görülür. Günümüze kadar gelenlerin tarihi oluşları dışında başka özellikleri yoktur.

Camiler : Orta Cami adıyla bilinen ve kitabesinde 1800 yılı bulunan Atik İbrahim Paşa Camisi düz çatılı, mimari özelliği olmayan, mihrabı Selimiye Camisine taşınmış olan bir camidir. Cami minaresi çift şerefelidir. Yapı kiremit kaplı çatı örtülüdür.

Hamidiye Camisi 1891’de Kaymakam Cordanzade Mir Mehmed Ali Bey tarafından yaptırılmıştır. Taştan yapı, ahşap çatılı, çift minareli olup taçkapı üstündeki yazıt şair Tıflı’ya aittir.

Yalı Camisi kıyıda belediye binası yanında yer alır ve Aziziye Camisi olarak bilinir. Şehrin ilk kuruluş yıllarında ahşaptan yapılmış, 1883 yangınından sonra Kadızade Hacı Hasan Efendi tarafından 1894-95’te yeniden yapılmıştır. Kesme taştan, çatıyla örtülü, minaresi tek şerefeli olup mihrabı Orta cami gibi Ampir Üslubu’ndadır.

Selimiye Camisi 1926’da yapımına başlamış ve 1956’da bitirilmiştir. Mihrabı Selçuklu Bezeme sanatı örneğidir. Yakın zamanda restore edilmiştir.

Kitabesinde 1782 tarihi yer alan Kirazlımanı Camisi’nin asıl adı Abdullah Reis Mescidi olup mimari özelliği olmayan ve 1967’de çatısı sökülerek yıkıma terk edilen bir cami olup bugün ortadan kalkmıştır.

Şehrin 4 km güneydoğusunda yer alan Uzun İsa Bucağı’ndaki Eskipazar kalıntıları bir cami ile iki hamam kalıntısına sahiptir. İlk yıkılmasından sonra Cami XVIII yy.da Battal Hüseyin Paşa tarafından tekrar yapılmıştır. 1939 depreminde yıkılan cami bugün yeniden tamir edilerek kullanılmaktadır.

Çeşmeler : 1815 yılında yapılan Mustafa Bey Çeşme’si kesme taştan yapılmış olup, sivri kemerli rozetlerle bezeli bir yapıdır. Onarılacağı söylenerek yıkılmış ve bir daha yapılmamıştır.

Yarısı toprağa gömülü Konstantin Çeşmesi ise yöredeki Rum Mimarisi'nin özgün örneklerindedir. Üstü kesme taş, cephesi sivri kemerlidir. Kitabesi yoktur.

Selimiye Mahallesi'ndeki Yusuf Çavuş Çeşmesi 1832 tarihli dir.

Keçiköy Semti yukarı kısmında yer alan Soğuksu Çeşmesi 1842 tarihli olup, kesme taş ve sivri kemerli güzel bir çeşmedir. Oluksuyu Çeşmesi olarakta bilinir. Kirazlımanı Mahallesi'nde yer alır.

Saray Mahallesi'nde Osman Bey Çeşmesi vardır.

Çürüksulu Ali Paşa Çeşmesi ise yine Keçiköye giden yol üzerinde olup Keçiköy Çeşmesi olarak da bilinir ve 1911'de yapıldığı anlaşılır. Kirazlımanı Çeşmesi de denir.

Atık İbrahim Paşa Çeşmeleri üzerinde yer alan kitabelerden ikisi 1810, üçüncüsü 1893'tür.

Köprüler : Ordu şehrinin tarihi köprüsü Bülbül Deresi üzerinde yer alan Kemer Köprü'dür. 1890-95 yılları arasında yapılan köprü Elmalık ve Bucak Mahallelerini birbirine bağlar. Araştırmacı Yazar Sıtkı Çebi bu köprünün kitabesinin Rumca olduğunu belirtiyor. Kitabesi yok olmuştur. Restore edilen bu köprünün orijinaliği kaybolmuştur (Foto 14).

Bülbül Deresi üzerinde yapılan diğer bir köprüde Kemer Köprü'nün 150 m aşağısında 1840'larda yapılan köprü olup Ordu-Mesudiye şosesi bu köprüden geçiyordu. Daha sonra yıkılan bu köprü biraz daha aşağıda yeniden yapılmıştır.

Kiliseler : Sahil yolu üzerinde Taşbaşı Mahallesi'nde yer alan "Taşbaşı Kilisesi" Rum Kilisesi olup 1850-56 arasında yapılmıştır. Kesme taştan yapılan kilise bir ara cezaevi olarak kullanıldıysa da bugün Kültür Bakanlığınca restore edilmiştir.

Düz Mahalle Kilisesi de 1868-70'li yıllarda yine Rumlarca inşa edilmiş olup kesme taştan yapılmıştır. Uzun süre Belediyece itfaiye binası olarak kullanılmış olup bugün tiyatro binası yapılmak üzere inşaata başlanmıştır.

Bu kilisenin bir benzeri Elmalık Mahallesi'nde, Güzel Ordu ilkokulu'nun bulunduğu yerdedir.

Şehirde Ermeniler 1852'de Zaferi Milli mahallesinde İsmet Paşa İlkokulu yanına bir kilise yaptırmıştır.

Ermeniler bu kilise inşaatı bitince 1858-60 arasında erkek öğrenciler için 3 katlı, taş bir okul binası yapmışlardır. Bugünkü İsmet Paşa İlkokulu binası olan bu okul Ordu şehrinin en eski okul binasıdır.

Tarihi Kalıntılar : Ordu şehri batısında yer alan Bozukkale kalıntılarını Araştırmacı yazar Sıtkı Çebi Bizans eseri olarak belirtir. 9-13 yy.da yapılan şato türü bir kalıntıdır. Zaman içinde bu kale yok olmuştur. Halen yıkık, çökmüş, kalın bir duvar kalıntısı mevcuttur. Bozukkale Yarımadası'nın her iki yanında küçük koylar yer alır. Özel idareye aitken 1935'te bir şahsa satılmıştır.

Hamamlar : Ordu Şehri'nde biri Düz Mahallede yer alan Yalı Hamamı, diğeri de Selimiye Mahallesi'nde yer alan Saray Hamamı olmak üzere iki eski hamam bulunmaktadır. Yalı Hamamı Büyük, Saray Hamamı Küçük Hamam olarak da bilinir. Yalı Hamamı iki katlıdır.

Türbeler : Ordu şehrinde yer alan tek türbe Selimiye mahallesinde yer alan Şakir Baba Türbesi (Buharalı Şeyh Efendi Türbesi)'dir. Türbe içinde 7 kabir bulunur. İlk kabrin tarihi 1872'dir. Türbe alanı Ordu Belediyesine aittir.

5.5- Ordu Şehri'nde Müze ve Galeriler

Müze : Ordu Şehri'nde yer alan tek müze 1895 tarihine yaptırılan Paşaoğlu Konağı bünyesinde faaliyete geçen Etnografya Müzesidir. Selimiye Mahallesi Taşocak Caddesi'nde yer alır.

Paşaoğlu Konağı zengin bir taş işçiliğine sahiptir. Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılıp, 1983'te restore edilerek 18 Kasım 1987'de müze haline getirilmiştir. Konak taşları Ünye'den, ahşap kısmı Romanya'dan getirilerek İstanbullu ustalar tarafından yapılmıştır.

Üç katlı binanın zemin katı idare, birinci katı etnografik eserler seksiyonu, ikinci katta 19. yy. konağının özelliklerini aksettirecek biçimde düzenlenmiştir.

Müzede 1995 yılı itibarıyla 1999 eser bulunmakta olup bunun 36'sı arkeolojik, 1.110'u etnografik, 776'sı sikke, 9'u el yazması kitap ve 5'i de diğer eserlerden oluşur.

Galeri : "Ordu Şehri'nde ilk galeri 1989 yılında Yeni Mahalle'de yer alan Belediye Otogarının altında faaliyete geçmiştir. İdari odalar, atölyeler ve sergileme salonları bulunmaktadır. 1989'dan 1995'e kadar Galeride 761 sergi açılmış, 1.244 sanatçının 4.213 eseri sergilenmiş ve 175.394 kişi bu sergileri gezmiştir" (Ordu 97:129).

5.6- Kütüphaneler

Ordu Şehri'nde kurulan ilk kütüphane 1926 yılında Vehbi Bey öncülüğünde kurulan Gazi Halk Kütüphanesi'dir. 1927'de faaliyete geçen kütüphanede; halk kitaplığı, çocuk kitaplığı ve gezici kitaplık bölümleri vardır. İlin en zengin kitaplığıdır.

Ordu'da Cumhuriyet Dönemi başlarında Halkevleri'nin çalışmaları da bu konuda etkili olmuştur. Halkevleri okuma odaları ve kaynak desteği ile Gazi Halk Kitaplığı'na destek olmuştur.

Gazi Halk Kütüphanesi bugünkü yerine 1953'te taşınmıştır. 1972'de 26.582 olan kitap sayısı 1995'te 126.204'e yükselmiştir.

Gezici Kütüphane 1969'da İl Özel İdaresi'nin desteği ile hizmete girmiştir. Ayrıca 1988'de Devlet Bakanlığınca başlatılan "Kahvehaneden Kiraathaneye" kampanyası sonucu Ordu Şehri'nde 1995 yılı itibarıyla 387 kahvehanede okuma köşeleri oluşturulmuştur. Bu köşelerde 11.608 kitap bulunmaktadır.

5.7- Ordu Şehri'nde Tiyatro Faaliyetleri

"Ordu Şehri'nde ilk tiyatro çalışmalarını Rumlar başlatılmış, kiliselerinde Bizansı konu alan oyunlar sergilemişlerdir" (Yurt Ansiklopedisi 1983:6328).

Kültür alanına giren her konuda olduğu gibi tiyatro alanında da Ordu gençliği her zaman her konuda duyarlı davranmış ve milli ruhu, milli heyecanı canlı tutacak faaliyetlerde bulunmuştur. Bu alanda Türklerin çabaları daha 1908'lerde başlamış ve Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre" adlı eseri sahneye konmuş, defalarca tekrar etmiştir.

Tiyatro alanında örgütlenmede öncülüğü Ali Rıza Gürsoy ve İsmail Garipoğlu yapmışlardır. 1920'de "İnkılâb-ı İcimai Kulübü"nü kurmuşlardır.

Bu cemiyet Kurtuluş Savaşı sırasında daha çok Milli Mücadele'yi destekleyen konulara ait çalışmalara ağırlık vermiştir.

1924'te kurulan Ordu İdman Yurdu Kulübü sportif ve diğer faaliyetler yanısıra tiyatro faaliyetlerine de önem vermiştir. Daha sonraları 1931'de Gençlik Yurdu, 1932'de Spor Yıldızı Kulüpleri de tiyatroyla ilgilenmişlerdir.

Halkevlerinin kurulması ile tiyatro kolları yaygınlık kazanmış ve aynı yıllarda ilk kadın sanatçılarda 1932'de Edibe Akyol, Halise Hanım ve Nebihat Hanım temsillerde yer almaya başlamıştır.

Zaman içinde bu dernek, kuruluş ve kurumlar bünyesi içinde tiyatro çalışmaları sürdürülmüştür. Ordu Şehri'nde tiyatro çalışmaları 1961'de Kültür Derneği'ne bağlı olarak açılan "Gençlik Tiyatrosu" ile yeni bir boyut kazanmıştır.

Tiyatro çalışmaları sırasında en büyük desteği İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'ndan görmüştür. Tiyatro yönetmeni Uğur Gürsoy'un çabaları sonucu Türk Tiyatrosu'nun büyük ismi Muhsin Ertuğrul Ordu'ya gelmiş ve 1964 yılında Ordu Belediye Meclisi kararıyla bugünkü "Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu" kurulmuştur.

Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu o tarihten bugüne çalışmalarını aralıksız sürdürmüştür. 1974'te tiyatro yöneticisi Aydın Üstüntaş'ın çabalarıyla Belediye bir sinema salonunu tiyatroya çevirmiştir. Bu sinema Zafer Sineması'dır.

1964'ten 1996'ya kadar 102 tiyatro eseri sahneleyen Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu 1993 yılında tiyatro binasının yanmasıyla sıkıntıya düşmüştür. Ordu Belediyesi Düz Mahalle'deki tarihi kilise binası ve çevresindeki bir kısım araziye tiyatro binası yapımı için ayırmış ve 1996'da inşaatla başlamıştır.

Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu çocuklara yönelik oyunların sahnelenmesine 1976'da başlamış ve bugüne kadar 30'dan fazla eseri sahnelenmiştir.

Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu'nun yurdun çeşitli yerlerine turneler düzenlediğini de görüyoruz. Böylece amatörce düşünen ve profesyonelce oyun sergileyen, hakkında tezler hazırlanan, tiyatroyu sevdirmeye çalışan Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu Türkiye'de yer alan en eski topluluklardan biridir. Türk Tiyatro Tarihinde ilginç bir yeri vardır. Bu tiyatronun kurulup gelişmesinde emeği geçenlerle, yaşatanlar ve Ordu Belediyesi'nin destekleri hiç bir zaman unutulmaz.

"Aslında Ordu toplumunun sosyal bünyesi daima medeniyete açık olmuştur. Bu özelliğin başlıca unsuru da canlı, yeni bir şehir oluşundan ve bu şehre gelen insanların birbirlerine, örf ve ananelerini kabul ettirmesinden doğan kültürel bir anlayıştır. Öylesine ki bu anlayış Ordu Şehri'ni Karadeniz Bölgesinde sanat, spor, tiyatro ve konukseverliğe ileten bir etken olmuştur" (İl Yıllığı 1973:93).

5.8- Ordu Şehri'nde Basın, Radyo, TV

5.8.1- Yerel Basın

Ordu 97 İl Yıllığı'na göre ilk matbaa 1910'da Ağ-Yazar tarafından kurulan Ağ-Yazar basımevidir.

Ordu'da basın hayatı I. Dünya Savaşı sırasında ilk basımevlerinin kurulmasıyla başlamıştır. İlk matbaa 1914'te "Petek Matbaası" adıyla Karnik Efendi (Kalaycıyan-Erman) tarafından kurulmuştur (İl Yıllığı 1973:121).

Karnik Efendi'nin kurduğu ilk matbaa elle işleyen küçük bir perdal makinasından ibaret olup iptidai bir araçtı. Bu matbaada "Osmanlı Ajansı" diye savaş haberleri basılıyordu. Osmanlı Ajansı büyük ilgiyle karşılanıyordu.

1916'da Ağ-Yazar Basımevi'ni Suşehri'ndeki Kolordu satın almıştır. 1916-20 arasında Ordu'da Basımevi yoktur.

Ordu Şehri'nde ilk esaslı matbaa 1919'da kurulmuştur. "İnkılâb-ı İc̣timai Kulübü" şehre bir matbaa kazandırmak amacıyla 1200 kuruşa matbaa satın almış ve Petek Basımevi yeniden faaliyete geçmiştir.

Sonradan Türk Ocağına mal edilen bu matbaa Harf Devrimi'ne kadar Türk Ocağı hesabına işletilmiş ve bu kuruluştan da Ali Rıza Gürsoy almıştır. Önce "Tekâmül" adını alan bu matbaa 1935'te "Gürses" adını almıştır. Ordu basın tarihinde önemli bir yeri vardı.

Ordunun en orijinal matbaa makinası Güzel Ordu Gazetesi'nin sahibi Bilal Köyden tarafından tahta, demir, çember, mukavva gibi ilkel malzemelerden yapılan düz baskı makinası olup, bu makinayı köyde kurmuş ve 4.5 yıl sonra şehre naklederek uzun süre "Güzel Ordu" Gazetesini yayınlamıştır. 1948 yılında Basın Yayın Genel Müdürlüğü sembolik bir ücretle bu matbaayı satın almıştır. Bilal Köyden daha sonra Güzel Ordu Matbaası'nı kurmuştur.

Ordu'da kurulan bir diğer matbaada İl Matbaası olup, İstanbul'da kullanılmış olarak 1935'te Halk Fırkası tarafından satın alınmıştır. Sonradan Köy Bürosu ve İl Matbaası olmuştur.

1973'te Ordu Şehri'nde bulunan matbaalar şunlardır: Gürses, Vilayet, Merhale, Orses, Havadis, Renk ve Halk Matbaası.

1995'te Ordu Merkez'de bulunan matbaalar şunlardır.

<u>Adı</u>	<u>Sahibi</u>
1- Özel İdare Matbaası	Özel İdare Müdürlüğü
2- Engin Matbaası	Tuncer-Ziver Engin
3- Orses Matbaası	M. Atilla Şimşek
4- Halk Matbaası	Orhan Gülen
5- Eser Matbaası	Mehmet Gürpınar
6- Yücel Matbaası	Ethen Yücel
7- Renk Matbaası	Enver Önkol
8- Boztepe Matbaacılık	M. Atilla Şimşek
9- Saray Matbaası	Nevin Şensoy
10- Burcan Matbaası	İsmet Duman
11- Üçel Matbaası	Ufuk Gençyürek
12- Gazete Matbaası	İdris Yıldız
13- Gün Matbaası	Hamdi Öz
14- Önay Matbaası	Ömer Aydemir
15- Olay Matbaası	Zeki M. Özel
16- Görkem Matbaası	İsmail Gürdal
	(Ordu 97:203)

Görülüyor ki 1973'te 6 matbaa varken bugün sayı 16'ya çıkmıştır. 1973'te Ordu'ya ilk defa otomatik baskı makinesi getirilmiş, 1980'de Klişe Atölyesi kurulmuştur. Ordu Sesi Gazetesi Ordu'da ilk renkli baskı tekniğini gerçekleştirmiştir.

Tribün Gazetesi 1993 yılında deneme mahiyetinde ilk defa Ofset olarak basılmış, 1995'ten sonra sürekli Ofset olarak basımını sürdürmüştür.

İlk ofset baskıyı gerçekleştiren Boztepe Matbaası (kuruluşu 1993) Karadeniz Bölgesinde ilk defa karton ambalaj üretimini de gerçekleştireyor.

Ordu Gazeteciler Cemiyeti'de 1984'te kurulmuş olup bugün faaliyetini sürdürmektedir. Ordu'da ilk defa Sarı Basın Kartı alan Rıza Şimşek ve ikincisi de oğlu Atilla Şimşek olmuştur. Tablo 66'da Sarı Basın Kartı sahiplerinin yerel gazetelere dağılışı gösterilmiştir.

Tablo 66 : Sarı Basın Kartlı Gazetecilerin Dağılışı (1995).

Tribün	Ordu Medeniyet	Hürses	Ordu Olay	Karadeniz	Toplam
4	1	2	1	1	9

Ordu Şehri'nde ilk yayınlanan yerel gazete 1920-1922 yılları arasında yayınlanan Güneş Gazetesi'dir. 1920'de çıkmaya başlayan ve 1921'e kadar haftalık yayınlanan gazete 1 yıl devam edebilmiştir. 1922'de Azim, 1923'te Muvaffakiyet-i Milliye, Beyan-ı Hakikat, 1925'te Tekamül, 1926'da Hadim-i Cumhuriyet, 1927 yılında Güzel Ordu Gazeteleri hep Petek Matbaasında yayınlandı. Güzel Ordu Gazetesi ilk köy gazetesidir.

1927-50 arasında Ordu (1940-1942), Akobuz (1949-1954), Kooperatifçi (1949-52) adlı 3 gazete dikkati çeker.

1951'de ilk günlük gazete olan "Haber"i Tarık Özsoy çıkardı. Ordu Postası (1953-57), Ordu Ticaret Gazetesi (1953-58), İnan (1958-60), Atayolu (1959-60), Millet (1956-57), güldürü gazeteleri Tilki, Maytap ve Matrak bu dönemin gazeteleridir.

1960'tan sonra Zaman(1962), Ordu Sesi (1966), Havadis (1968), Halkın Sesi (1969) gazetelerini 1970'li yıllarda Gündem, Bugün, Memleket ve Karadeniz 52 izler.

Doğuş, Eser, Merhale, Yeni Ordu, Güven, Kordontepe, Şelale, Özlem ise çeşitli tarihlerde çıkan kısa süreli haftalık gazetelerdir.

Yine Ordu Şehri'nde çeşitli tarihlerde yayınlanan dergiler ise; Deneme, Yeşil Ordu (Halkevi Dergisi), Ordu, Ordu Kültürü, Özlem ve Milli Eğitim Bülteni'dir. İlk çıkan dergi ise Güneş dergisidir.

1995 yılında Ordu Şehrinde çıkan yerel gazeteler ve kapasiteleri Tablo 67'de gösterilmiştir.

Tablo 67 : Ordu'da Çıkan Yerel Gazeteler (1995).

Gazete Adı	Bulunduğu Mahalle	Tirajı	Günlük ve Haftalık
Tribün Gazetesi	Düz	1000	Günlük
Hürses Gazetesi	Şarkıye	650	Günlük
Ordu Olay Gazetesi	Yeni	8000	Günlük
Ordu Gazetesi	Şarkıye	460	Günlük
Ordu Medeniyet	Düz	1000	Haftalık
Karadeniz	Düz	500	Haftalık

Tablodan anlaşılacağı gibi Ordu'da halen 10.710 tiraj yapabilecek kapasitede 6 yerel gazete çıkmakta olup bunların 4'dü günlük, 2'si haftalıktır. Günlük gazete tirajı 10.000 civarındadır.

5.8.2- Ordu Şehri'nde Radyolar

Ordu şehri'nde TRT kanununun değiştirilmesinden sonra 1990'lı yıllarda yerel radyolar kurulmuş ve hızla çoğalarak sayıları 6'ya ulaşmıştır (Tablo 68).

Tablo 68 : Ordu Şehri'nde Yerel Radyo İstasyonları (1995)

Radyo İstasyon Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi	Personel Sayısı
Ordu FM	Düz	1993	Aralıklı = 15
Enerji FM	Düz	1994	Aralıklı = 10
Ulus FM	Bucak	1994	Tam Zamanlı = 10
Net FM	Düz	1995	Tam Zamanlı = 12
Radyo Kar	Düz	1993	Tam Zamanlı = 26
Esinti FM	Düz	1994	Aralıklı = 15

Görüldüğü gibi 6 yerel radyo istasyonundan 5'i Düz Mahalle'de yer alır. Toplam 88 personel istihdam eder.

5.8.3- Ordu Şehri'nde Yerel Televizyonlar

Yukarıda belirtildiği gibi TRT kanunu değişince Ordu Şehri'nde Yerel Radyo Yayınları kurulurken öte yandan da yerel TV istasyonları da kurulmaya başlamıştır. Tablo 69'da bunları görebiliriz.

Tablo 69 : Ordu Şehri'nde Yerel Televizyon İstasyonları (1995).

TV Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi	Personel Sayısı
Boztepe TV	Şarkıye	1995	Tam Zamanlı = 15
Kanal 52 Radyo-TV	Şarkıye	1995	Tam Zamanlı = 17
Ordu Radyo-TV	Yeni	1993	Tam Zamanlı = 34

Halen Ordu'da yayın yapan 3 yerel TV istasyonunun 2'si Şarkıye, 1'i Yeni Mahalle'de yayın yapıyor ve toplam 66 kişi istihdam ediyor.

5.8.4- Ordu Şehri'nde Milli Basın

Türkiye'de yayınlanan ve dağılımı ülke çapında yaygın şekilde yapılan Mili Basına ait yayınlar ise Tablo 70'te gösterilmiştir.

Tablo 70 : Ordu Şehri'nde Dağıtımı Yapılan Gazetelerin Durumu (1995).

Gazete Adı	Net Satış Sayısı
Milliyet Gazetesi	1.908
Hürriyet Gazetesi	1.683
Sabah Gazetesi	2.060
Bugün Gazetesi	2.071
Takvim Gazetesi	2.763
Akşam Gazetesi	3.850
Günaydın Gazetesi	1.155
Posta Gazetesi	1.675
Zaman Gazetesi	909
Fotomaç Gazetesi	510
Meydan Gazetesi	306
Türkiye Gazetesi	409
Spor Gazetesi	233
Yeni Sayfa Gazetesi	258
Cumhuriyet Gazetesi	148
Yeni Yüzyıl Gazetesi	196
Yeni Şafak Gazetesi	87 (Elden Dağıtılıyor.)
Milli Gazete	97 (Elden Dağıtılıyor.)
Akit Gazetesi	82 (Elden Dağıtılıyor.)
Ortadoğu Gazetesi	45
Türkiye Gazetesi	2.075 (Elden Dağıtılıyor.)
Evrensel Gazetesi	89
Yeni Asya Gazetesi	7
Tan Gazetesi	64
Toplam	22.737

Tablodaki veriler 1995 tarihinde iki ayrı kuruluş olan Gameda (Hür Dağıtım) ve Birleşik Basın Dağıtım şirketi yetkililerinden alınmıştır.

Buna göre 2 ana dağıtım şirketi (1996'da tekrar birleşiyor) ve bunlara bağlı 35 gazete bayi şehirde gazetelerin satış ve dağıtımını sürdürmektedir.

Gazetelerin bazılarında anormal yüksek satış rakamları promosyon olayı ile ilgilidir. Yetkililerden alınan bilgilere göre promosyon gazete satışlarını %25 ile %75 arasında etkilemektedir. Satışların düşmesi ve yükselmesiyle promosyonlar arasındaki ilişki dikkat çekicidir.

Ordu'da dağıtımı yapılan gazete ortalama 20.000 civarında olup, her 5 kişiden birine 1 gazete, yada ortalama her aileye 1 gazete düşmektedir.

Bu tarihte en çok satan gazeteler Akşam, Takvim, Türkiye, Sabah, Bugün, Milliyet, Hürriyet biçiminde sıralanmaktadır. Milliyet, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin genel satış içindeki payı 5.651 (%24.8)'dir. Bazı gazetelerin dağıtımı da elden yapılmaktadır.

Ordu Şehri'nde halen ülke çapında yayın yapan tüm radyo ve TV'ler izlenebilmektedir.

6- Ordu Şehri'nde Sağlık Hizmetlerinin Gelişimi ve Sağlık Alanları

6.1- Sağlık ve Önemi

Bireyin fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal açıdan çevresiyle uyum içinde yaşayabilme yeteneğine "sağlık" denir. Sağlıksızlık, hastalıkla eş anlamlı tutulurken; sağlıklı olma, süregelen bir hastalığın olmaması olarak tanımlanmaktadır.

Sağlık; ölçülebilen, bireyin ölçüm sırasında normal işlev görebilme yeteneğine göre yorumlanan bir kavram olarak karşımıza çıkar. Hastalıklarda her an aniden ortaya çıkabilir. Sağlık muayenesi sırasında yapılan ölçümlerin çoğu tanımlayıcı nitelikte olup, sonuçlar normal değerlerle karşılaştırılır. Böylece gereken önlemler alınabilir.

Kişilerin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmeleri onların insan olarak en doğal haklarından biridir. Bunu yerine getirmek üzere çeşitli örgütlenmelere gidilmiştir.

Bilindiği gibi şehirlerin genel fonksiyonlarından biri de kamu hizmeti görmek ve az veya çok geniş bir çevreye hizmet etmektir. Bu açıdan ele alındığında sağlık hizmetlerinin de genellikle şehirlerde toplandığını görüyoruz.

Pratisyen hekimler kırsal kesimde yaygın şekilde bulundukları halde uzman doktorlar genellikle şehirlerde yoğunlaşmıştır. Aynı zamanda hastaneler, muayenahaneler, eczaneler, gözlükçüler gibi... sağlıkla ilgili kuruluş ve kişilerde genellikle şehirlerde bulunurlar. Yani uzmanlaşmaya yönelmiş sağlık hizmetleri daha çok şehirlerde toplanmıştır. Bu durumda şehrin yakın çevresinde ya da kırsal kesimde yaşayanlar bu merkezlere gelerek, şehir halkı gibi sağlık hizmetlerinden yararlanırlar.

Doktor muayenahaneleri ve laboratuvarlar daha çok şehrin merkezi yerlerinde bulunurken; hastaneler büyük bir araziye ve şehrin gürültüsünden uzak sakin yerlere ihtiyaç duyarlar. Ancak şehirlerin büyümesi sonucu bir kısmı zamanla şehir içinde kalabilir.

6.2- Ordu Şehri'nde Sağlık Kuruluşlarının Kuruluş ve Gelişmesi

Cumhuriyet Dönemi'nde her alanda olduğu gibi sağlık alanında da zaman içinde önemli gelişmeler olmuştur.

1960'lı yıllara kadar yavaş bir tempoda gelişen sağlık hizmetleri ve bu hizmetlerle ilgili kurumların, bu yıllardan sonra hızlı bir tempoda gelişme gösterdiğini görüyoruz. 1960'lı yıllarda Ordu'da sağlık hizmetleri sosyalizasyon kapsamına alınmıştır.

Bir yanda Devlet Hastanesi ve diğer hastaneler hizmete girerken öte yandan sağlık ocaklarının sayısı hızla artmıştır. 1963-64 öğretim yılında faaliyete geçen Sağlık Kolejinde yardımcı sağlık personeli yetiştirilmeye başlanmıştır. 1992'de bu okulun yerine açılan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu 1997'de Sağlık Meslek Yüksekokulu olarak faaliyete geçmiştir. Öte yandan bu gelişmeye paralel olarak sağlık personeli sayısı da hızla artmıştır.

1995'te Ordu Şehri'nde bulunan sağlık kuruluşları şunlardır.

6.2.1- Hastaneler

a- Ordu Devlet Hastanesi : Halen Şahincili Mahallesi'nde hizmet veren Devlet Hastanesi'nin ilk defa Kirazlımanı Mahallesi'nde faaliyete geçiyor. Kuruluş tarihi belirlenememekle birlikte demirbaş defterine yapılan ilk kaydın 1932 yılında yapıldığını görüyoruz.

Devlet Hastanesi 1964'te Bucak Mahallesi'ndeki yeni binasına taşınmıştır. Daha sonra bu binanın da yetersiz kalmasıyla 1987'de Şahincili Mahallesi'nde yapılan bugünkü binasına taşınmıştır (Foto 45).

b- Ordu Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi : Halen Bucak Mahallesi'nde eski Devlet Hastanesi binası yanındaki ek binada faaliyet gösteren bu hastane 1978'de faaliyete geçmiştir. 1983'te Devlet Hastanesi ile birleşen bu hastane 1988'de tekrar bağımsız olarak hizmet vermeye başlamıştır.

c- Ordu Diş Hastanesi : Bucak Mahallesi'nde yer alan bu hastane Sağlık Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre 1995'te henüz tam olarak faaliyete geçmediğinden çalışmalarını Devlet Hastanesi bünyesinde sürdürmektedir.

d- SSK Hastanesi : Önce Şarkıye Mahallesi'nde 1967 yılında faaliyete geçen bu hastane, 1983'te Bucak Mahallesi'ndeki bugünkü yeni binasına taşınmıştır.

6.2.2- Dispanser ve Sağlık Ocakları

a- Verem Savaş Dispanseri : Selimiye Mahallesi'nde 1956 yılında hizmete açılan Dispanser halen Bucak Mahallesi'ndeki Sağlık Müdürlüğü binasında hizmet vermektedir.

b- I. Nolu Sağlık Ocağı : 1972 yılında faaliyete geçmiştir. Bucak Mahallesi'nde hizmet vermektedir.

c- II Nolu Sağlık Ocağı : 1956'da Selimiye Mahallesi'nde faaliyete geçen Dispanser 1987'de II Nolu Sağlık Ocağı yapılmıştır.

d- III. Nolu Sağlık Ocağı : 1991'de Akyazı Mahallesi'nde faaliyete geçmiştir.

e) IV Nolu Sağlık Ocağı : 1995'te Akyazı Mahallesi'nde faaliyete geçmiştir.

Ordu şehrinde faaliyet gösteren sağlık ocaklarının hizmet alanına giren mahalleler ise Tablo 71'de gösterilmiştir.

Tablo 71 : Ordu Şehri'nde Sağlık Ocaklarına Bağlı Mahalleler (1995).

A) ORDU MERKEZ İLÇE 1. NOLU SAĞLIK OCAĞI VE BAĞLI MAHALLELER (Bucak Mah.)
Bucak Mahallesi
Subaşı Mahallesi
Yeni Mahalle
B) ORDU MERKEZ İLÇE 2. NOLU SAĞLIK OCAĞI VE BAĞLI MAHALLELER (Selimiye Mah.)
Aziziye Mahallesi
Saray Mahallesi
Düz Mahalle
Güzelyalı Mahallesi
Kirazlımanı Mahallesi
Kumbaşı Mahallesi
Nizamettin Mahallesi
Selimiye Mahallesi
Şarkıye Mahallesi
Zaferi Milli Mahallesi
Taşbaşı Mahallesi
C) ORDU MERKEZ İLÇE 3. NOLU AKYAZI SAĞLIK OCAĞI VE BAĞLI MAHALLELER (Akyazı Mah.)
Akyazı Mahallesi'nin bir kısmı
Cumhuriyet Mahallesi
Karapınar Mahallesi
Durugöl Mahallesi
D) ORDU MERKEZ İLÇE 4. NOLU ŞOFÖRLER CEMİYETİ SAĞLIK OCAĞI VE BAĞLI MAHALLELER (Akyazı Mah.)
Akyazı Mahallesi'nin bir kısmı
Bahçelievler Mahallesi
Şahincili Mahallesi
Karşıyaka Mahallesi
Şirinevler Mahallesi

6.2.3- Diğer Kuruluşlar

Ordu Şehri'ne halen Sağlık Müdürlüğü bünyesinde Gıda ve Çevre Kontrol Şubesi, Halk Sağlığı Laboratuvarı, AÇS ve AP Merkezi, 1 Sağlık Eğitim Merkezi yanısıra şehirde 4 Revir ve 1 Ecza Deposu, 52 Eczane, 1 Tomografi Merkezi, 8 Gözlükçü, 9 Laboratuvar, 85 Doktor Muayenehanesi halk sağlığı alanında hizmet vermektedirler.

6.3- Ordu Şehri'nde Sağlıkla İlgili Kuruluşların Dağılışı

Ordu Şehri'nde bulunan ve halka sağlık hizmeti veren kuruluşların mahallelere göre dağılışı şöyledir Tablo 72.

Tablo 72 : Ordu Şehri'nde Sağlıkla İlgili Kuruluşların Mahallelere Göre Dağılışı (1996).

Mahalle Adı	Hastaneler	Sağlık Ocakları	Laboratuvarlar	Eczaneler	Gözlükçüler	Doktor Muayenehaneleri	Dış Tabipleri
Akyazı		2		1			
Aziziye							
Bahçelievler							
Bucak	3	2	1	6		8	1
Cumhuriyet							
Durugöl						1	
Düz			4	13	2	21	50
Güzelyalı							
Karapınar							
Karşıyaka							
Kirazlıman							
Kumbaşı							
Nizamettin							
Saray							
Selimiye		1	1			6	2
Subaşı				4		1	1
Şahinçilli	1			4			
Şarkıye			2	17	6	41	8
Şirinevler						1	
Taşbaşı							
Yeni			1	7		6	
Zaferi Milli							
Toplam	4	5	9	52	8	85	17

Tabloya göre hastaneler Bucak ve Şahincili Mahallelerinde bulunurken, sağlık ocakları Bucak, Akyazı, Selimiye’de toplanmıştır. Laboratuvarlar Düz Mahalle ve Şarkiyede, gözlükçüler yine aynı mahallelerde, eczaneler, diş tabib muayenehaneleri ve doktor muayenehanelerinin de önemli bir kısmı Düz ve Şarkie Mahalleleri’nde toplanmaktadır. 1996 yılı itibariyle sağlık alanında yaklaşık 180 civarında kuruluş hizmet vermektedir. Bu kuruluşların büyük kısmı muayenehane ve eczanedir. Harita 13’de Ordu Şehri’nde Sağlık Hizmetlerinin Dağılışı gösterilmiştir.

6.4- Hastanelerin Yatak Kapasitesi

1973 yılında Ordu Şehri’nde bulunan 1 yataklı tedavi kurumunun yatak kapasitesi 250’dir.

1995 yılında Ordu Şehri’ndeki hastanelerin yatak kapasitesi şöyledir (Tablo 73).

Tablo 73 : Ordu Şehri Hastanelerinde Yatak Kapasitesi ve Fiili Durum (1995).

Hastane	Yatak Kapasitesi	Fiili Yatak Sayısı
Ordu Devlet Hastanesi	200	267
Ordu Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi	125	138
SSK Hastanesi	117	117
Toplam	442	522

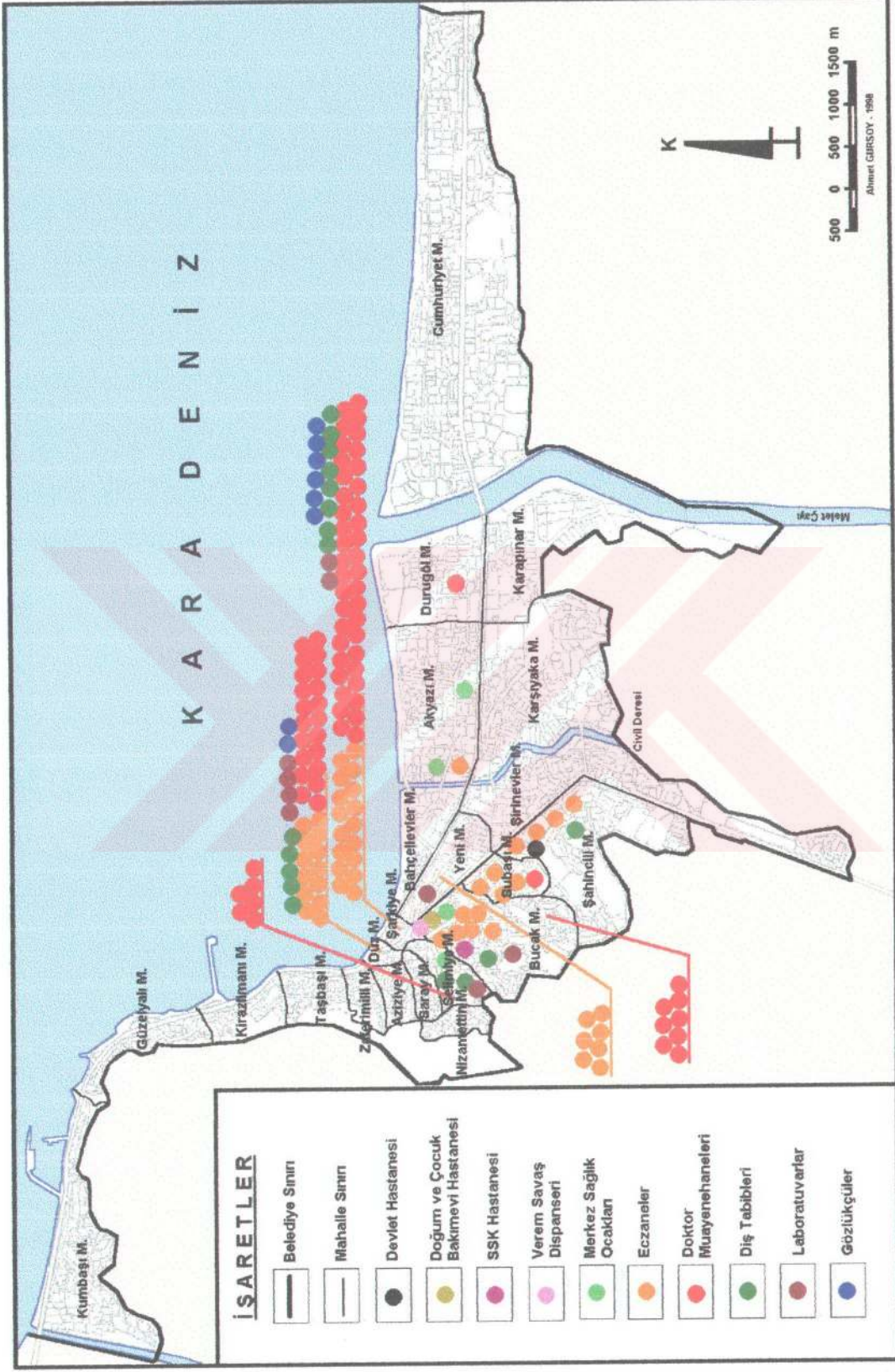
Görüldüğü gibi Ordu Şehri hastanelerinde yatak sayısı yetersizdir. Bu nedenle yeni devlet hastanesi yanına ek bina yapılmaktadır. Böylece yatak sayısı da artacaktır.

6.5- Ordu Şehri’nde Sağlık Personeli ve Dağılışı

Ordu Şehri’ndeki sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık personeli dağılışı aşağıda Tablo 74’te gösterilmiştir. Buna göre halen Ordu Şehri’nde çeşitli kuruluşlarda ve serbest olarak görev yapan 85 uzman doktor, 75 pratisyen doktor, 39 diş hekimi olmak üzere 199 doktor, 145 eczacı, 6 kimya mühendisi, 5 biyolog, 1 diyetisyen görev yapmaktadır.

2 tıbbi teknolog, 48 sağlık memuru, 11 çevre sağlık teknisyeni, 401 hemşire ve hemşire yardımcısı, 144 ebe, 34 narkoz teknisyeni, 43 laboratuvar teknisyeni, 24 röntgen teknisyeni ve 42 diş protez teknisyeni olmak üzere 749 yardımcı personel görev yapmaktadır.

ORDU ŞEHİRİ SAĞLIK HİZMETLERİ DAĞILIŞI (1996)

Tablo 74 : Ordu Şehir Merkezinde Görev Yapan Sağlık Personeli Dağılışı (1995).

Sağlık Kuruluşu	Uzman Doktor	Pratisyen Doktor	Diş Hekimi	Eczacı	Kimya Mühendisi	Biyolog	Diş Hekimi	Tıbbi Teknoloji	Sağlık Memuru	Çevre Sağlık Teknisyeni	Hemşire ve Hemşire Yardımcısı	Ebe	Narkoz Teknisyeni	Laboratuvar Teknisyeni	Röntgen Teknisyeni	Diş Protez Teknisyeni	Toplam
Ordu Devlet Hastanesi	39	13	6	-	-	1	1	-	-	-	227	-	16	23	12	8	346
Ordu Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	66	116	13	7	5	-	220
Ordu SSK Hastanesi	14	4	2	2	-	-	-	-	2	-	41	5	5	7	3	-	85
Sağlık Ocakları	-	21	-	-	-	-	-	-	16	4	46	23	-	6	4	-	120
Sağlık Müdürlüğü ve Diğer Kuruluşlar	1	28	2	1	6	4	-	2	30	7	21	-	-	-	-	-	102
Serbest Çalışanlar	24	3	29	142	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	232
Toplam	85	75	39	145	6	5	1	2	48	11	401	144	34	43	24	42	1105

Ordu Şehri'nde görev yapan sağlık personeli yanısıra memur ve diğer hizmetliler bu sayılara dahil değildir. Ordu'da görev yapan sağlık personeli sadece Ordu Şehir merkezine değil Ordu İli ve yakın çevresine de hizmet vermektedir.

1973 yılında Ordu Şehri'nde görev yapan sağlık personeli ise şöyledir.

Uzman Doktor	17
Pratisyen Doktor	4
Diş Tabibi	11
Eczacı	13
Sağlık Memuru	16
Hemşire	12
Ebe	51
Yardımcı Hemşire	22
Çevre Sağlığı Teknisyeni	1
Sağlık Eğitimi Teknisyeni	1
Toplam	148

Uzman doktorların 3'ü, pratisyen doktorların 3'ü, diş tabiplerinin 10'u eczacıların 12'si serbest çalışmaktadır.

1970'de Ordu Şehri nüfusu 38.483'tür. Günümüze kadar nüfus yaklaşık 2.5 kat artarken resmi ve serbest olarak çalışan sağlık personeli yaklaşık 8 kat artmıştır. Uzman doktor sayısı 5 kat, pratisyen doktor 18 kat, diş hekimi 4 kat, eczacı 11 kat, sağlık memuru 2.5 kat, hemşire ve yardımcı hemşire 10 kat artmıştır. Teknisyenlerde ise artış oranı çok yüksektir. 1973'te 2 olarak görünen teknisyen sayısı çeşitlenerek 132'ye yükselmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi şehrin gelişimine paralel olarak sağlık hizmetleri alanında büyük gelişme olmuştur.

Ordu Şehri'nde uzman doktor, gözlükçü ve eczanelerin dağılışı aşağıda Tablo 75'te gösterilmiştir.

Tablo 75 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Uzman Doktorların ve Eczanelerin, Gözlükçülerin Dağılışı (1996).

	Ayaz	Azıye	B.Ek'ler	Buzak	Cumartay	Dangül	Düz	Güneyeli	Karpınar	Karşıyaka	Kızıldağı	Kumbası	Nazımın	Saray	Selimiye	Subaşı	Şehirci	Şarkıye	Şişnever	Taşbaşı	Yeni	Zaferan	Toplam
Ranisen Uzmanı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Nisaiye	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Genel Cerrah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	7	-	-	-	-	9
Çocuk H. Uz.	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	6
Göğüs Has. Uz.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
Daniliye Uz.	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	6
KBB Uzmanı	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	5
Göz H. Uz.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	3
Cildiye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Asabiye	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
Radyoloji	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fizik Ted. Ve R.	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Nöroloji	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Üroloji	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
Biyo kimya U	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Bevfiye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
İnaniye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Patoloji	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kadın Has. U.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Karıncılık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Diğ. Tıbbi	-	-	-	1	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	8	-	-	-	-	17
Ortopedi	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
İç Has. Uz.	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Göğüs - Kalp	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pratisyen	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	6
Toplam	-	-	-	8	-	1	21	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	41	1	-	6	-	85
Gözlükçüler	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	8
Eczaneler	1	-	-	6	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	17	-	-	7	-	52

Tabloya göre uzman doktorların en yoğun şekilde Şarkıye, Düz, Bucak, Selimiye ve Yeni Mahalle'de muayenehane açtıklarını görüyoruz. Gözlükçülerin sadece Şarkıye ve Düz Mahalle'de topladığı, Eczacıların ve eczanelerin ise başta Şarkıye olmak üzere Düz Mahalle, Yeni ve Bucak Mahalleleri'nde yoğunlaştığı dikkat çekiyor.

Ordu Şehri'nde 1995 yılında sağlık ocaklarında görev yapan personel dağılımı ise şöyledir (Tablo 76).

Tablo 76 : Ordu Şehri Merkez Sağlık Ocakları Personel Durumu (1995).

Sağlık Ocakları	Doktor	Diş Hekimi	Eczacı	Sağlık Memuru	Çevre Sağ. Tek.	Hemşire	Ebe	Sekreter	Şoför	Hizmetli	Toplam
I. Nolu Sağlık Ocağı (Bucak)	8	-	-	4	1	4	20	2	1	4	44
II. Nolu Sağlık Ocağı (Selimiye)	7	-	-	6	1	4	25	3	-	1	47
III. Nolu Sağlık Ocağı (Akyazı)	5	-	-	4	2	7	9	2	-	1	30
IV. Nolu Sağlık Ocağı (Akyazı)	1	-	-	2	-	6	12	-	-	1	22
Toplam	21	-	-	16	4	21	66	7	1	7	143

6.6- Ordu Şehri'nde Sağlık Kuruluşlarının Çalışmaları

6.6.1- Yataklı Tedavi Kurumları Çalışmaları

Ordu Şehri'nde bulunan yataklı tedavi kurumlarının çalışmaları aşağıda Tablo 77'de gösterilmiştir.

Tablo 77 : Ordu Şehri Yataklı Tedavi Kurumlarının Poliklinik ve Klinik Çalışmalarının Dağılımı (1995).

Kurumun Adı	Yatak Sayısı		Poliklinik Sayısı	Hastanede Yatan Hasta Sayısı	Hastaneden Çıkan Hasta Sayısı ile Bunların Yatıkılan Gün Sayısı												Yapılan Ameliyatlar			Yapılan Doğumlar		Bir Haa. Ort. Kal.	Yatak İşgal Oranı	Bir Sonraki Yıla Devreden Haa. Sayısı
	Kadro	Fili			Ücretsiz			Ücretli						Toplam			Büyük	Orta	Küçük	Normal	Müdahaleli			
					T.O	Ö	YGS	T.O	Ö	YGS	T.O	Ö	YGS	T.O	Ö	YGS								
Ordu Dev/let Hastanesi	200	287	203648	11829	312	114/21	1561	11281	148	68024	11593	292	69595	1157	1528	338	-	-	5.8	71.4	229			
Ordu Doğum ve Çocuk Bakımevi/Hes.	125	138	188022	8098	127	3	493	7933	14	24222	8060	17	24715	1032	54	608	2056	989	3.0	49.0	92			
Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesi	117	117	165907	4972	4768	48	27084	128	2	608	4894	48	27892	283	517	231	542	289	5.6	64.8	74			
Toplam	442	522	537577	24899	5205	184	29138	1932	164	92854	24547	348	141992	2482	2599	1177	2598	1238	4.8	61.7	395			

(* T.O. - Taburcu olan, Ö. Ölen, YGS - Yatılan Gün Sayısı)

Tabloya göre hastaneler içinde fiili yatak sayısının %51'i Devlet Hastanesi'nde, %26.4'dü Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesinde, %22.6'sı SSK Hastanesi'nde bulunur.

Toplam 537.577 poliklinik sayısının %37.8'i Devlet Hastanesi'ne, %31.2'si Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi'ne ve %31'i de SSK Hastanesi'ne düşüyor.

Hastanede yatan 24.899 hastanın %47.5'i Devlet Hastanesi, %32.5'i Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi ve %20'si SSK Hastanesine düşmektedir.

Hastanelerde yapılan 6.258 ameliyatın %48.3'ü Devlet Hastanesi'nde, %27'si Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi'nde, %24.7'si SSK Hastanesi'nde yapılmaktadır.

6.6.2- Sağlık Ocaklarında Yapılan Çalışmalar

Ordu Şehri'nde bulunan 4 sağlık ocağında yapılan personel çalışmaları Tablo 78'de gösterilmiştir.

Tablo 78 : Ordu Şehri Merkez Sağlık Ocakları Personel Çalışmaları (1995).

Sağlık Ocakları	Yapılan Doğum	Muayene Sayısı	Sevk Sayısı	Laboratuvar Tahlil Sayısı	Gebe Durumu	Bebek Durumu	Küçük Cerrahi Müdahale	Adli Rapor	Enfeksiyon	Pansuman
I Nolu Sağlık Ocağı (Bucak)	689	21.295	2.677	1.148	2.615	5.406	800	119	12.177	1.947
II Nolu Sağlık Ocağı (Selimiye)	306	26.267	5.583	540	965	2.484	94	117	7.362	1.138
III Nolu Sağlık Ocağı (Akyazı)	443	5.601	389	738	2.333	3.973	263	107	2.417	234
IV Nolu Sağlık Ocağı (Akyazı)	1995'te faaliyete geçti.				-	-	-	-	-	-
Toplam	1.438	53.163	8.649	2.426	5.913	11.863	1.157	343	21.956	3.319

Sağlık ocaklarında yaptırılan doğumların %47.9'u, muayenelerin %40'ı, laboratuvar tetkiklerinin %47.3'ü, küçük cerrahi müdahalelerin %69.1'i, pansumanların %58.6'sı, enjeksiyonların %55.4'ü I. Nolu Sağlık Ocağı'nda yapılmıştır.

II. Nolu Sağlık Ocağı'nda doğumların %21.2'si, muayenelerin %49.4'ü, laboratuvar tahlillerinin %22.2 si, küçük cerrahi müdahalelerin %8.1'i, pansumanların %34.2'si ve enjeksiyonların %33.5'i yapılmaktadır.

III. Nolu Sağlık Ocağı'nda ise doğumların %31.9'u, muayenelerin %10.6'sı, laboratuvar tetkiklerinin %31.5'i, küçük cerrahi müdahalelerin %22.8'i pansumanların %7.2'si, enjeksiyonların %10.1'i yapılmaktadır.

I Nolu Sağlık Ocağı görev alanına yaklaşık 35.500, II Nolu Sağlık Ocağına yaklaşık 34.800, III Nolu Sağlık Ocağı'na yaklaşık 12.500, IV Nolu Sağlık Ocağı'na yaklaşık 19.300 nüfus düşer. Bu durumda I Nolu Sağlık Ocağı'na 1 görevli başına 910 kişi, II Nolu Sağlık Ocağı'nda 756 kişi, III Nolu Sağlık Ocağı'nda 431 kişi, IV Nolu Sağlık Ocağı'nda ise 919 kişi düşmektedir. I ve IV Nolu Sağlık Ocağı'nda personel yetersizdir.

6.6.3- Yataklı Tedavi Kurumlarında Kan Tüketimi ve Tahliller

Ordu Şehri hastanelerinde temin edilen ve tüketilen kan üniteleri ve yapılan testler Tablo 79'da gösterilmiştir.

Tablo 79 : Ordu Şehri Yataklı Tedavi Kurumlarının Kan Tüketimi ve Yapılan Tahliller (1995).

Kurum Adı	Kan Temini (Ünite)	Kan Tüketimi (Ünite)	Başka Kuruma Verilen Kan	Yapılan Kan Testleri	Kan Analizi	İdrar Analizi	Diğer Testler	Röntgen Çekimi	Bakteriyolojik Testler	Hematolojik Testler	Diğer Testler	Çekilen EKG
Devlet Hastanesi	2378	2376	119	25117	153237	16659	850	47662	66719	21470	1789	7935
Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi	690	690	13	7220	4677	12029	30	6022	1007	22463	-	-
SSK Hastanesi	578	578	-	3076	18147	10863	1496	15020	2828	73752	5378	-
Toplam	3646	3644	132	35413	176061	39551	2376	68704	70554	117685	7167	7935

Buna göre Ordu Şehri'ndeki hastanelerde temin edilen kan ünitesi ile tüketilen aşağı yukarı aynı orandadır. Yapılan kan testlerinin (35.413) %70.9'u Devlet Hastanesi, %20.3'ü Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi ve %8.8'i de SSK Hastanesi'ne aittir.

Toplam 176.061 kan analizinin %87'si Devlet Hastanesi, %2.6'sı Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi'nde, %10.4'ü de SSK hastanesi'nde yapılmıştır.

İdrar tahlillerinin (39.551) %42.3'ü Devlet Hastanesi, %33.8'i Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi, %23.9'u da SSK Hastanesi'nde yapılmıştır. Röntgen çekimlerinin %69.3'ü, bakteriyolojik testlerin %94.5'i, hematolojik testlerin %18.2'si, çekilen EKG'lerin tamamı Devlet Hastanesi'ne aittir.

Röntgen çekimlerinin %8.7'si, bakteriyolojik testlerin %14'dü, hematolojik testlerin %19'u Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi'nde yapılmıştır.

Yine röntgen çekimlerinin %22'si, bakteriyolojik testlerin %4.1'i hematolojik testlerin %62.6'sı da SSK Hastanesi'nde yapılmıştır.

6.6.4- Sağlık Ocaklarında Yapılan Aşılar

1995 yılında 3 ayrı sağlık ocağında yapılan aşılama faaliyetleri sonuçları aşağıda Tablo 80'de gösterilmiştir.

Tablo 80 : Ordu Şehri'nde Merkez Sağlık Ocaklarında Yapılan Aşılar (1995).

Sağlık Ocakları					
Aşı Çeşidi		1 Nolu Merkez Sağlık Ocağı	2 Nolu Merkez Sağlık Ocağı	Akyazı Merkez Sağlık Ocağı	Toplam
1. Polio BDT	I Aşılama	883	403	510	1796
	II Aşılama	896	442	505	1843
	III Aşılama	864	463	562	1889
	Rapel	872	432	560	1864
	Toplam	3515	1740	2137	7392
2. Difteri Tetanoz	I Aşılama	1125	803	707	2635
	Toplam	1125	803	707	2635
3. Tetanoz	Gebe I Aşılama	616	228	446	1290
	Gebe II Aşılama	597	233	495	1325
	Okul Aşılaması	4968	1091	524	6583
	Toplam	6181	1552	1465	9198
4. Kızamık	I Aşılama	917	446	580	1943
	Toplam	917	446	580	1943
Genel Toplam		11738	4541	4880	21168
1996'da Ordu Şehrinde İhbarı Zorunlu Hastalıklar					
İshal	151	Tifo	2		
Meningit	2	Serum Hepatit	2		
Tüberküloz	47	Basilli Dizanteri	19		
Ampli Dizanteri	2	Kızıl	10		
Kızamık	15	Kuduz Şüpheli Isırık	2		
Bulaşıcı Sarılık	73	Toplam	325		

1995 yılında yapılan toplam 21.168 aşının, %34.9'u polio BDT aşısı, %12.4'dü difteri-tetanoz,, %43.4'dü tetanoz ve %9.4'ü kızamık aşısıdır.

Bu aşılardan %55.4'ü I Nolu Sağlık Ocağı, %21.4'dü II Nolu Sağlık Ocağı ve kalan %23.2'si Akyazı Merkez Sağlık Ocağı (III Nolu) tarafından yapılmıştır.

Ordu Şehri'nde ihbarı zorunlu hastaya ait 325 hasta ve hastalık çeşitleri de ekli listede verilmiştir. Bunların içinde ishal, bulaşıcı sarılık ve basilli dizanteri başta gelmektedir.

6.6.5- Gıda ve Çevre Kontrol Çalışmaları

Ordu Sağlık Müdürlüğü bünyesinde görev yapan "Gıda ve Çevre Kontrol Şubesi" gıda maddeleri tahlil çalışmaları Tablo 81'de gösterilmiştir.

Tablo 81 : Ordu Sağlık Müdürlüğü'nce Yapılan Gıda Maddeleri Tahlil Çalışmaları (1995).

Muayene ve Tahliller		Etler, Etli Maddeler	Yağlar	Sütler, Sütü Maddeler	Unlar, Unlu Maddeler	Şekerler, Şekerli Maddeler	Alkolü, Alkolsüz İçkiler	Ambalaj Maddeleri	Toplam
Muayene Sayısı		1532	1301	2622	2469	2236	577	2062	12826
Bakteriyolojik ve Kimyasal Tahliller	Numune Sayısı	9	17	112	242	99	45	221	745
	Uygun Olmayan	4	2	25	31	2	-	47	111

Buna göre Ordu Şehri'nde yapılan 12.826 muayene sonucu alınan 745 örnekten 111'i yani %14.8'i bakteriyolojik ve kimyasal yönden uygun özellikte değildir.

Tahlili yapılan gıda maddelerinden et ve etli maddelerde %44.4, un ve unlu maddelerde %12.8, süt ve sütler maddelerde %22.3, ambalaj maddelerinde %21.2'si uygun özellikte değildir.

Tahlil yönünden uygun olmayan gıda maddelerinde ambalaj maddeleri %42.3, unlu maddeler %27.9 ve sütü maddeler %22.5 ile uygun özellikte olmayan gıda maddeleri içinde ilk üç sırayı alıyorlar.

Ordu Sağlık Müdürlüğü Gıda ve Çevre Kontrol Şube Müdürlüğü'nce yapılan gıda ve kontrol çalışmaları sonucu da Tablo 82'de gösterilmiştir.

Tablo 82 : Ordu Sağlık Müdürlüğü'nce Yapılan Gıda ve Kontrol Çalışmaları (1995).

İş	Gıda Satış ve Halk Sağlığının Korunması ile İlgili Yerler											Gıda İmal Yerleri										Gayri Sıhhi Kurumlar					
	Gıda Satış Yerleri											Halk Sağlığı ile İlgili Diğer Yerler															
	Bakkal Manav	Kasap	Hal- Pazar	Seyir Satıcı	Çayhane	Lokanta Pastane	Oluk-Han	Hamam Banyo	Kaplıca Pijaj	Umumi Yerler	Mesken	Çöpük Gübrelik	El Balık Mandirleri	Ekolojik Hayvansal Yağ	Satı ve Süt Ürünleri	Un ve Unlu Mamuller	Konserveler	Akdeniz ve Akdeniz İçkiler	Firmalar	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf					
Yerlerinin Durumu	3545	178	62	280	1045	502	51	9	7	1332	157400	55100	23	1	12	89	-	3	280	31	940	1156					
Sayısı																											
Kontrol Edilen	9170	1810	718	1433	5544	2968	278	52	84	4425	36345	18641	194	1	103	785	-	40	2234	203	2351	3509					
Uygun Olmayan	898	165	30	210	713	304	12	3	22	477	2986	5266	63	1	12	111	-	1	235	51	236	488					

Bu tablodaki veriler il çapındaki gıda ve kontrol çalışmalarını kapsamakta olup Ordu şehri merkezi'nde yapılan çalışmalarda bunun içindedir. Sadece bilgi vermek amacıyla alınan bu tabloya göre Ordu ilinde 219.913 olan işyeri ve meskenlerden 84.829'u (%38.5) kontrol edilmiş olup bunun %13.5'i olan 11.507 iş yerinin uygun olmayan vasıflarda olduğu tespit edilmiştir.

6.6.6- Verem Savaş Dispanseri alışmaları

Ordu şehrinde 1995'te Verem Savaş Dispanseri'nin yaptığı alışmalar Tablo 83'te gösterilmiştir.

Tablo 83 : Ordu Verem Savaş Dispanseri alışmaları (1995).

Geçen Yıdan Devir Hasta	Yapılan Muayene				Radyolojik Muayeneler		Bağışıklama		Yeni Bulunan	Eskiden Dönen	Tedavisi Kesin	Naklen	len
	İlk Muayene	Temaslı	Mükerrer	Diğer	Radyoloji	Mikrofilm	BCG	PPD	Hasta Sayısı	Hasta Sayısı	Kontrol Altına Alınan	Giden	
372	4533	114	8105	1117	518	11889	8426	12832	164	21	242	8	12

6.6.7- Diş Hastanesi alışmaları

Ordu şehri Diş Hastanesi alışmaları Tablo 84'te gösterilmiştir.

Tablo 84 : Ordu şehri Diş Hastanesi alışmaları (1995).

Poliklinik	Cerrahi		Tedavi			Protez		Röntgen	Yapılan Sevkler		
	ekim	Cerrahi	Dolgu	Kanal	Diğer	Hareketli	Diğer		Cerrahi	Tedavi	Sabit Protez
18807	7597	280	1044	61	7068	966	384	252	619	97	821

Ordu Diş Hastanesi'ne başvuran 18.807 kişinin %8.1'i (1.537) diğer hastaneler sevk edilirken kalan %91.9'una çeşitli müdahaleler yapılmıştır. Sadece %1.3 (252)'ne film çekilen hastaların %41.8'ine çekim ve cerrahi müdahale, %43.4'ne tedavi ve %7.1'ine protez yapılmıştır.

Yani Ordu şehri'nde yaşayan nüfusun %18.4'd 1995'te Diş Hastanesi'ne çeşitli nedenlerle başvurmuş ve tedavi olmaya çalışmıştır.

6.7- Ordu şehri Sağlık Etki Alanları

Ordu şehri diğer fonksiyonlar yönünden olduğu gibi sağlık hizmetleri yönünden de merkez olma ve hizmet verme fonksiyonuna sahiptir. Sadece yakın kırsal çevresine değil merkez dahil 19 ilçeye ve zaman zaman evre illerin bazı ilçelerinden gelen hastalara da hizmet vermektedir.

Yapılan gözlemlere ve yetkililerden mülakat yoluyla alınan bilgilere göre Ordu Devlet Hastanesi etki alanı tüm ili kapsamaktadır. Tüm ilçeler ve köylerinden hastalar yoğun şekilde Devlet Hastanesi'ne gelerek tedavi olmaya çalışıyorlar.

Ancak Mesudiye İlçesi'nde acil olmayan vakalar daha çok Ankara ve İstanbul'a yönelmektedir. Mesudiye'nin Sivas'a yakın bazı köylerinden Suşehri ilçesi ve Sivas, Tokat illerine hasta gitmektedir. Akkuş İlçesi'nden birçok hasta Samsun'a yönelmektedir. Bunun yanı sıra İkizce, Akkuş, Kumru ve Fatsa'dan bir çok hasta Ünye Devlet Hastanesi'ne gitmektedir. Ünye Devlet Hastanesi'nde uzman doktor bulunmayan hastalıklarda tercih Ordu ve Samsun Devlet Hastaneleri ile Samsun'daki 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne gitmektedirler.

Hastaların hastane tercihlerinde uzman doktorların başarı ve isimleriyle, hastane imkanları da etkili olmaktadır.

Ordu Şehri ve ilçelerden birçok hasta bazen Giresun Devlet Hastanesi'ne giderken, doğuda Trabzon Tıp Fakültesi ve Devlet Hastanelerine çok nadir olarak hasta gitmektedir.

Bunun yanı sıra Samsun Terme İlçesi'nden, Giresun Piraziz ve Bulancak İlçeleriyle köylerinden birçok hastada Ordu Devlet Hastanesi'ne gelip tedavi olmaya çalışmaktadırlar.

Zorunlu hallerde hastaların tercihi Ordu Şehri'ndeki hastaneler olmaktadır. Örneğin Ordu Şehri'nde bulunan SSK Hastanesi tüm il çapında SSK üyeleri ve emeklilerine hizmet verdiği için büyük çoğunluk bu hastaneye gelmek zorundadır.

Ayrıca "Yeşil Kart" uygulaması sonucu pek çok hasta ilçelerden Ordu Şehir Merkezi'ndeki hastanelere başvurmak ve tedavi olmak zorundadırlar.

Harita 14'te Ordu Şehri'ndeki sağlık hizmeti veren kuruluşların "Etki Alanları" gösterilmiştir.

Ordu Şehri'ndeki hastanelerde daha ileri tıbbi hizmetler gerektiren hastalar genellikle Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi yada Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlere sevk edilmektedir.

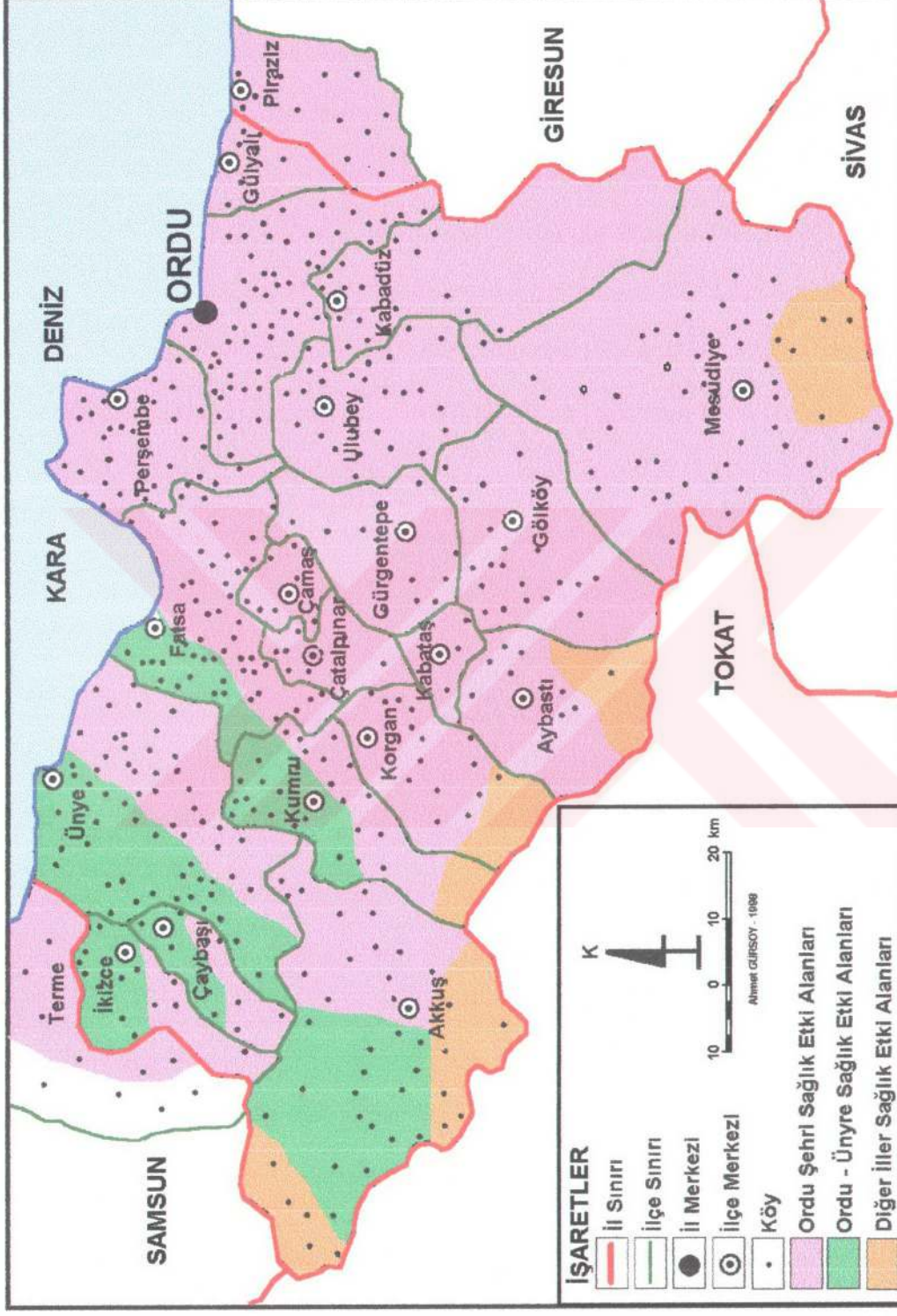
6.8- Ordu Şehri'nde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler

6.8.1- SSK Ordu Sigorta Müdürlüğü

Bir iş yerinde iş sözleşmesiyle çalışanların sosyal güvenlik örgütü olan SSK Ordu'da 1964 tarihli 507 sayılı kanunun kabulünden sonra örgüt yapısını güçlendirmiş ve 1977'de Şarkıye Mahallesi'ndeki bugünkü binasına taşınmıştır. Ordu Şehri'nde sanayinin gelişmesiyle sigortalı sayısı artmıştır. 1960'larda il çapında 2000 üyesi olan

ORDU ŞEHİRİ SAĞLIK HİZMETLERİ ETKİ ALANLARI HARİTASI (1996)

SSK'nın bugünkü üye sayısı 60.000'e yükselmiş olup Ordu Merkez'deki sigortalı sayısı 14.000'dir. SSK'lı işçilerin büyük çoğunluğu özel sektörde çalışmaktadır. Sanayi alanında kamu kesiminin fazla yatırımı olmadığı için bu durum doğaldır. Tüm Türkiye'de olduğu gibi Ordu'da da kuruluşların pek çoğu SSK'ya "bildirge" verme konusunda çekingen davranmaktadır. Bu da SSK üyelerinin az olmasına neden olmaktadır. SSK üyeleri içinde "geçici işçiler" önemli oranlara ulaşmaktadır. Ordu merkezde SSK'ya bağlı bir hastane mevcuttur.

1995 yılı itibariyle Ordu Merkezde Kamu Sektörü'nde 1.761, özel sektörde 12.598 olmak üzere toplam 14.359 sigortalı işçi çalışmaktadır.

6.8.2- Bağ-Kur

Kendi hesabına çalışan esnaf ve sanatkârlarla öteki bağımsız çalışanların (tarım işçisi, ev kadını gibi...) sosyal güvenlik örgütü olan Bağ-Kur Ordu Şehri'nde 1978'de Samsun Bölge Müdürlüğü'ne bağlı bir şube olarak çalışmaya başlamıştır. Üyelerinin büyük çoğunluğunu şehir merkezindeki esnaf ve sanatkarlar oluşturmaktadır.

Bağ-Kurda üye kayıtları il çapına karışık olarak düzenlendiği için Ordu Merkez'de ne kadar üyesi bulunduğu tespit edilememiştir.

6.8.3- İş ve İşçi Bulma Kurumu

1955'te açılan kurum 1970'lere kadar fazla etkili olamamıştır. 1960'lı yıllarda daha çok yurt dışına işçi göndermede yardımcı olmuş ve 1975 yılı sonuna kadar il genelinde 7.665 işçiyi yurt dışına göndermiştir. Bunun 600'ü kadındır.

İş ve İşçi Bulma Kurumu çalışmaları hakkında bilgi olması açısından il geneline ait bazı veriler şöyledir. 1995 yılında iş için yapılan müracaat 1.255 olup bunun 215'i kadın, 1.040'ı erkektir. İşe yerleştirilenler ise 1.248 olup bunun 199'u kadın, 1.409'u erkektir. İş için sıra bekleyenlerin sayısı 2.219'dur. Bunun 268'i kadın, 1.951'i erkektir. 1995'te 37 işçi yurt dışına gönderilirken 11.193 kişi sıradadır.

6.8.4- Yetiştirme ve Çocuk Yuvaları

Ordu Şehri'nde "Çocuk Esirgeme Kurumu" 1940'da kurulmuş ve o tarihten itibaren görevini sürdürmüştür. "Muhtaç Çocukları Koruma Birliği" ise 1957'de kurulmuştur.

Ancak 1984 yılında Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün kurulmasıyla bu kuruluşlar İl Müdürlüğü bünyesinde hizmetlerini sürdürmeye başlamışlardır.

Ordu Şehri'nde halen 75 öğrenci mevcudu olan ve 1987'de açılan yeni binasında hizmet veren yetiştirme yurdu sadece erkek çocuklara hizmet vermektedir.

1934 yılında yapılan çocuk yuvası ise 1992'de Ahmet Cemal Mağden Huzurevi'nin bir bölümünde faaliyetini sürdürmekte olup toplam öğrencisi 120'dir.

6.8.5- Huzurevi

Ahmet Cemal Mağden tarafından 1982'de yapımına başlanan Huzurevi binası 1992'de tamamlanarak 1993'te yaşlı kabulüne başlamıştır. Halen 100 yaşlıya hizmet vermektedir.

6.8.6- Diğerleri

Halen Ordu Şehri'nde çeşitli tarihlerde kurulan Kızılay, Türk Kadınlar Birliği, Yardım Sevenler Derneği, Aile Planlaması Derneği gibi... çeşitli dernekler ve sosyal yardım kurumları faaliyetlerini sürdürmektedirler.

7- Ordu Şehri'nde Tarım ve Tarım Alanları

7.1- Tarım ve Önemi

Türkçe Sözlük'te "ürün almak için toprağı sürüp ekme işi, ziraat" olarak tanımlanmıştır. Ana Britannica'da "bitkisel ve hayvansal ürünler elde etmek amacıyla toprağı işlemeyi ve hayvan yetiştirmeyi içeren etkinliklerin tümü" olarak tanımlanır. Esas olarak topraktan yararlanma işidir. Dar anlamda ekim-dikim işlerini kapsar. Geniş anlamda hayvancılık ve ormancılıkta tarımın kapsamına girer.

Klasik anlamda tarım deyince zirai faaliyetler, hayvancılık, su ürünleri ve ormancılık faaliyetlerini kapsayan sektör akla gelir. Ancak olaya daha farklı açıdan yaklaşan Prof. Elibüyük ekonomideki üretim sektörlerini göz önünde tutarak tarımı; hammadde üreten sektör olarak belirtmiş olup, Matematik Coğrafya isimli eserinde coğrafyayı bölümlere ayırırken, Ekonomik Coğrafya'nın alt bölümü olan Hammaddeler Coğrafyası'nın bir alt disiplini olarak ele almıştır. Bu yaklaşım bilimsel gelişime içinde yeni bir yaklaşımdır.

Tarım yer yüzündeki belli başlı üretim şekillerinden biri olarak en gerekli ve yaygın olanıdır. İnsanları doyuran ve giydiren topraktır. Sanayi için gerekli hammadde Tarımsal faaliyetlerden de önemli ölçüde sağlanır. Tarımsal nüfus sanayi üretimi için tüketici ve pazar oluşturur. Tarımsal ürün artığı ekonomideki ve teknolojiye gelişmenin temel kaynaklarından biridir. Tarımdaki teknolojik gelişmeler (makineleşme, gübre ve ilaç kullanımı gibi...) verimi ve kaliteyi artırır. Tarımı ticari hale getirir. Bu durumda kırdan kente göçleri etkiler.

7.2- Şehir ve Tarım

Bilindiği gibi şehir genel olarak zirai olmayan faaliyetlerin toplandığı yerdir. Yani sanayi ve özellikle hizmetler sektörlerinin yoğun olarak bulunduğu yerlerdir.

Tarım sektörü kırsal mekanda etkindir. “Kırsal mekan” şehirsal alanlara ait olmayan şekilde karakterize edilir. Böylece şehirlerarası mekanı ifade eder. Kırsal mekanda yoğun olmayan arazi kullanılışı, düşük nüfus yoğunluğu dikkati çeker.

Şehirlerin çevreleriyle ilişkileri çok karmaşıktır. Konuya iki yönlü yaklaşmak gerekir. Şehirden çevreye doğru hizmetler götürülürken, çevreden şehre doğru da şehrin ihtiyaç maddeleri gelir. Şehirler bir çok bakımdan kendi kendine yeterli değildir. Özellikle gıda maddelerinin büyük kısmını şehri çevreleyen dar veya geniş bir çevreden temin eder. Ayrıca sanayi için gerekli hammaddeyi de çevreden temin eder.

Yine birçok şehirde, çevredeki kırlarda oturup çalışmak için sabahları şehre gelen ve akşamları dönenler mevcuttur. Ulaşım sistemlerinin ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesi şehrin çevreyle ilişkisini artırdı.

Şehirler zirai olmayan faaliyetlerin toplandığı yerler olmakla birlikte, bazı şehirlerde ziraatta çalışan nüfus önemli oranlara ulaşabilir. Hatta ziraatla uğraşan nüfusun bir kısmı şehirde oturur ve ziraat alanlarını şehirden gidip gelerek işletebilir. Bu durum Türkiye başta olmak üzere birçok ülkede görülüyor.

Şehirlerin özellikle kenar mahallelerinde tarımla uğraşanların sayısı artıyor. Tarımın önem kazandığı ve başlıca geçim kaynağı olduğu şehirlerde tarımda çalışan nüfus diğer şehirlere göre biraz daha fazla olmaktadır.

Sınırları içinde tarımsal faaliyet kalıntılarına rastlanmayan hemen hemen hiç bir şehir yoktur. Ancak bunlar üretimlerini ve işletme yapılarını tüketim pazarları ve arsa fiyatlarına uydurmuşlardır. Şehirlerin kenarlarında yoğunlaşan tarım işletmeleri çoğu kez talî faaliyetlere ait işletmelerdir. Bu işletmeler normal olarak fazla araziye ihtiyaç duymaz (Sebze yetiştirme, kümes hayvancılığı, mandıracılık gibi...)

Alexandersson “şehirsal merkezlerde nüfusun çoğu toprakla doğrudan doğruya uğraşmaz” diyerek şehirsal fonksiyonları imalat, ticaret, ulaştırma, değiştirme, idare ve rekreasyon olarak belirler (Alexandersson 1956:11).

Perpillo da şehir ve kır yerleşmeleri ayrımında fonksiyonları kullanır ve “şehirlerde tarım değil, ticaret ve sanayinin esas fonksiyonlar” olduğunu belirtir (Perpillo 1996:436).

Schwarz ise “şehir, kır yerleşmesinin aksine toprağa bağlı değildir. Ancak zirai faaliyet yok demekle değildir. Zirai faaliyet hiç bir zaman tek fonksiyon olarak kabul edilemez” der (Schwarz 1961:311-315).

Ziraat fonksiyonunun etkili olduğu “Ziraat Şehirleri” zamanla, genellikle büyüyerek başka şehir kategorisine geçebilmektedir. Zirai fonksiyonun şehir kır ayrımındaki etkisi bilim adamlarınca özellikle Türkiye’deki ve bir çok ülkedeki şehirler için tartışılmıştır.

Türkiye’de şehirleşme ve şehirselle fonksiyonları inceleyen Prof. Erol Tümertekin’e göre “ziraat, öteki fonksiyonlar da gelişmişse, bir kasabanın gelişmesinde ve yaşamasında herhangi bir şehirselle fonksiyondan pek farklı değildir” der ve bu fonksiyon zamanla yerini diğer fonksiyonlara terk eder. Önemi azalır. Her şehrin gelişmesinde zirai safhanın olduğunu belirtir (Tümertekin 1973:47-48).

Türkiye’deki şehirleri sınıflandıran Tümertekin Şehirleri; ziraat kasabaları, sanayi şehirleri, gayri muayyen faaliyetlerin hakim olduğu şehirler, genel hizmetlerin hakim olduğu şehirler ve maden şehirleri diye beş gruba ayırmıştır.

Tümertekin’e göre Ordu Şehri 1960 yılına kadar “Ziraat Kasabası”dır. Ordu Şehri’nde 1960’lı yıllara kadar ziraat fonksiyonu etkin olmuş, 1965’te bu fonksiyon yerini idari fonksiyona ve diğer fonksiyonlara bırakmıştır. Ziraat fonksiyonunun geçici fakat özellikle şehrin modern şehirleşme süreci başlangıcında işleyen bir fonksiyon olduğunu belirtir. Ona göre Ordu’da ticari zirai faaliyetin meydana getirdiği iş bölümü nedeniyle daha sonra şehirselle yapıda etkisi artan idari fonksiyon şehrin gelişmesinde etkili olmuştur.

Tümertekin’e göre “Ordu’da şehirleşme süreci ve yapıyı etkileyen ticari ziraat, hatta monokültürdür. Ordu’da Fındık özellikle bu alanda etkili olmuştur.

Ayrıca ziraata bağlı olarak gelişmiş ve gelişecek şehirselle yerleşmelerde, ticari ziraat imkanlarının mevcut olduğu alüvyal sahalar arasında da ilişki olduğunu belirtir” (Tümertekin 1973:6-65).

Şehirleşmenin mekan üzerindeki, dolayısıyla coğrafyacıyı ilgilendiren en büyük etkisi bir yandan şehirselle örgü, öte yandan bizzat şehir plancıları üzerine olmaktadır.

7.3- Ordu Şehri ve Yakın Çevresinde Tarım

Ordu Şehri’nin ekonomik yapısı üzerinde tarımın önemli bir yeri vardır. Halkın yaşam biçimi üzerinde büyük etkisinin yanı sıra ticaret, tarıma dayalı sanayi başta olmak üzere şehir hayatında etkisi büyüktür.

Tarım İl Müdürlüğü’nce elde edilen veriler ilçeler bazında olduğu için sadece Ordu Şehri’nin tarımsal verilerini elde etmek mümkün değildir. Ancak Merkez İlçe’ye ait yani şehir merkezi ve ona bağlı merkez köyleri birlikte ele alırsak veri temin etmek mümkündür.

Şehrin yakın çevresinin tarımsal yapısı şehirde etkili olduğu için her ikisi birlikte incelenmiştir.

7.3.1- Arazi Durumu ve Tarımda Çalışanlar

Arazi Durumu : Ordu Merkez İlçe, merkez ilçeye bağlı köy ve bucak'larda toplam arazi 80.859 hektardır.

Bu arazinin 57.035 HA (%70.5) - Tarım Alanı,
9.361 Ha (%7) - Orman ve Fundalık
11.352 Ha (%14) - Çayır-Mera
3.111 Ha (%8.5) - Tarım Dışı Alandır.

Tarım Alanlarının; 49.407 Ha (%86.6) Meyve Alanı, 7.145 Ha (%12.5) Tarla Arazisi, 483 Ha (%0.1) Sebze Alanıdır. Bu arazilerin %28.5 (16.200 Ha) 1. Sınıf, %40.3 (23.000 Ha) 2. Sınıf, %19.6 (11.225 Ha) 3. Sınıf ve %11.6 (6.550 Ha)'sı 4. Sınıf Arazidir.

Tarımda Çalışanlar : Ordu Şehir Merkezi'nde Tarımda çalışanlar DİE verilerine göre 2.286 kişi olup şehir nüfusunun %7.7'sidr. Merkez ilçeye bağlı köy ve bucaklarda yaşayan 39.968 kişinin ise büyük kısmı tarımla uğraşmaktadır. Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre Ordu Şehir Merkezi, merkeze bağlı köy ve bucaklarda yaşayanların %75'i tarımla doğrudan veya dolaylı ilişki halindedir.

Ordu Şehri'nde tarım işletmeleri genellikle çok parçalanmış ve küçük parçaların yoğun olduğu işletilmektedir.

7.3.2- Ordu Şehri ve Çevresinin Bitkisel Üretimi

Ordu İli çok engebeli olduğundan ekim alanları dardır. Sürüme elverişli topraklar azdır. Bol yağış alan kıyı kesimindeki dağların yamaçlarında fındık bahçeleri geniş yer tutar. Aralarına yer yer mısır ve sebze ekilen fındık alanları akarsu vadileri boyunca iç kesimlere uzanır. Bitkisel üretimin ana ürünü fındık olup dikili alanların payı çok yüksektir.

Ordu'da yetiştirilen tarım ürünleri çeşidi azdır. Tarım ürünleri arasında ağırlıklı yeri fındık tutar. Sebzeçilik fazla gelişmemiştir. Az miktarda fasulye, soya, yöre halkının ihtiyacını karşılamak üzere lahanaya yetiştirilir. Neredeyse her çeşit sebze ve meyve yetiştirilmesine rağmen bunların ticari değeri azdır. Sadece ihtiyacın bir kısmını karşılar. Halkın önemli besin maddelerinden biri olan mısırdaki çok miktarda yetiştirilir.

Fındık : Ordu'da ilk fındık bahçeleri 1812-1815 yıllarında kurulmuştur. O dönemde Kaymakam İbrahim Bey'in Giresun'dan getirdiği fındık fidanları Merkez İlçe'nin kıyı kesimine dikilmiştir. Önce önemsenmeyen fındık 1877 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra gelen göçmenlerin etkisiyle yayılmaya başlamıştır. Fındık üretimi hızla artmıştır. I. Dünya Savaşı'nda yaşanan kıtlık fındığın yayılmasını olumsuz etkilemiştir. Ayrıca düşük fiyat ve ihraç imkanlarının azalması da bunun diğer nedenleridir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında dış piyasalarda artan fındık isteği yeni bahçelerin kurulmasına neden olmuştur. Fındık iç kesimlere doğru yayılmıştır. Üretim artmıştır.

1938'de Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Fiskobirlik)'nin kurulması fındık tarımını yeniden canlandırmıştır. Fındık üretimi zamanla teknik tarıma dönüşüyor. Monokültür halini alan fındık tarımında modern teknikler kullanmaya başlamıştır. Ordu fındığının verimi yüksektir. Fındık tarımı doğal koşullara bağımlılığını sürdürüyor.

Ayrıca fındık taban fiyatlarında yaşanan bazı sorunlar, üreticilerin dar zamanlarda yüksek faizle borç alarak fındığı henüz toplanmadan aracılara satmalarına ve bu nedenle güç duruma düşmelerine neden oluyor.

Ordu Şehir Merkezi ve merkez ilçe köy ve bucaklarında 1980'de 12.500 ton üretim 1996'da 18.165 tona yükselmiştir.

Ordu ilinde ticari hayat önemli ölçüde fındık üretimi ve fiyat durumundan etkilenmektedir.

Fındık taban suyu olan yerlerden ve say topraklardan hoşlanmaz. -7° ile +36°C arasında sıcaklık ister. Haziran, temmuz aylarında %60 nem ister. Ilıman iklimi sever.

Mısır : Ordu ili tahıl üretimi içinde Mısır ilk sırayı alır. Ordu köylerinde mısır ekmeği, şehirde buğday ekmeği tüketilir. Mısır'ın artan kısmı hayvan yemi olarak kullanılır. "Alaf " adı verilen sap kısmı kışın hayvanlara yedirilir.

1932 yılına kadar diğer illere mısır satan Ordu bu tarihten sonra nüfusun artması ve fındık bahçelerinin yayılması ile mısır alanları daralmış ve üretimi kendine yetmez hale gelmiştir. Bu durumda verim artırma yoluna gidilmiştir. Böylece denge sağlanmaya çalışılmıştır.

Mısır bitkisinin arasına diklen çeşitli sebzelerle sebze gereksinimi karşılanmaya çalışılmaktadır.

Fasulye : Ordu'da baklagiller üretiminin hemen hemen neredeyse tümünü karşılayan fasulye 1950'den önce çok önemli iken, hatta yurt içi pazarlara satılırken fındık bahçelerinin genişlemesiyle ara tarım ürününe dönüşmüş ve üretimde gerilemiştir. Halen fasulye ihtiyacının bir kısmını çevre illerden karşılamaktadır.

Soya Fasulyesi : Önemli bir besin maddesi ve yağlı tohumdur. Ordu'da soya ekimi I. Dünya Savaşı'ndan önce başlamıştır. Yöresel olarak kullanılırken 1935-36'da tüm ülkede soya tarımına önem verilince Ordu'da soya ekimi yaygınlaşmaya başladı. Aslında soya ekimini Ordu'da başlatanlar "93 Harbin" den sonra Kafkasya'dan gelen göçmenler olmuştur.

1965'te Soya Fabrikası kuruldu. Soya ekiminin yaygınlaşması beklenirken aksine ekim alanları sürekli azaldı. Yöre halkının alıştığı mısırdan vazgeçmemesi ve soya yerine kullanılabilen kuru fasulyenin fiyatının yüksek oluşu, talebinin fazla oluşu gibi... nedenler soya üretimini gerilettiler.

Sebzecilik : Ordu'da fazla gelişmemiştir. Ekim alanları dardır. Ara tarım biçiminde yapılır. Bunda iklim unsuru etkili olmaktadır. Ancak buna rağmen köylerde ve şehir çevresinde karalahana başta olmak üzere pazı, bezelye, barbunya, domates, patlıcan, biber, pırasa, salatalık ve maydanoz gibi... sebzeler yetiştirilmektedir. Şehrin sebze ihtiyacı önemli ölçüde çevre il ve ilçelerden karşılanır. Ordu'da en çok tüketilen sebze karalahanadır. Türkiye'deki karalahana üretiminin yaklaşık %32'sini yetiştirir.

Meyvecilik : Ordu'da turuncgillerden Trabzon hurmasına kadar pek çok meyve yetiştirilir. Elma, armut, erik, ayva kiraz, şeftali, vişne, incir, ceviz, dut, mandalina portakal, muşmula, kestane, çilek ve kivi yetişir.

Meyvelerin çoğu fındık bahçeleri içinde yetiştirilir. Fındık bahçeleri dışında toplu bahçe halinde meyve alanlarına pek rastlanmaz. Fındık hariç diğer meyveler il ihtiyacının bir kısmını karşılar.

7.3.3- Ordu Şehri ve Çevresinde Örtü Altı Sebzecilik, Seracılık ve Kültür Mantarcılığı

Sebzeler sadece "Açıkta Sebze Üretimi" biçiminde değil "Örtü Altı Sebzecilik" yoluyla da üretilmektedir. 1990 yılında deneme amacıyla başlayan Örtü Altı Sebzecilik çiftçilerin büyük ilgi göstermesi sonucu hızla gelişmiş ve yayılmıştır.

1990-1997 yılları arasında Örtü Altı Sebzeciliğin gelişimi Tablo 85'te görülmektedir.

Tablo 85 : Ordu Şehir Merkezi ve Bağlı Köylerde Örtü Altı Sebzecilik Çalışmaları (1990-97).

Yıl	Özel İdare	SYDF	Kendi İmkanlarıyla	Toplam	Alan (m ²)
1990	-	-	4	4	536
1991	26	-	15	41	5.994
1992	58	-	30	88	11.792
1993	-	44	146	190	25.460
1994	35	136	196	367	49.178
1995	22	15	354	391	52.394
1996	-	10	288	298	39.932
1997	-	12	-	12	1.608
Toplam	141	217	1.033	1.391	186.394

Tabloya göre toplam 1.391 Örtü Altı Sebzeçilik serasında 186.394 m² alanda üretim yapılmaktadır. 1995'te 52.394 m² ile en fazla büyüme gösteren seralar 1997 yılında ani bir düşüş gösteriyor. Bu rakam yıl ortasına aittir.

Örtü altı sebzeçiliğin yapıldığı seraların çevre köylere dağılışı Tablo 86'da gösterilmiştir.

Tablo 86 : Ordu Şehir Merkezi ve Merkez Köylerdeki Sera Sayıları (1997).

Yerleşim Birimi	Sera Sayısı	Yerleşim Birimi	Sera Sayısı
Akçatepe	25	Kökenli	32
Akkese	19	Karacaömer	110
Alembey	12	Öceli	75
Arpaköy	20	Ögündük	5
Artıklı	10	Şenköy	85
Boztepe	50	Terzili	17
Bayadı	29	Teyneli	61
Dedeli	30	Uzunisa	45
Delikkaya	40	Yaraşlı	60
Eskipazar	67	Yukarıtepe	60
Hatıpli	35	Yemişli	105
Günören	12	Yıldızlı	110
Kayabaşı	140	Zafer	20
Kayadibi	30	Merkez Mahalleler	86
TOPLAM			1.391

Seralarda genellikle salatalık, domates, fasulye, marul ve maydanoz yetiştirilmektedir.

Her sera ortalama 134 m²'dir. Seralarda yazın %45 oranında salatalık, %30 oranında domates, %20 oranında fasulye ve kalan %5'te diğer sebzeler yetiştirilir. Kışın ise seraların tamamında marul yetiştirilmektedir.

Tahmini toplam üretim ise şöyledir.

<u>Sebze</u>	<u>Üretim (Ton)</u>
1- Salatalık	1.398
2- Domates	839
3- Fasulye	56
4- Marul	1.397.955 Bağ

Seralarda dekar başına ortalama verim salatalıkta ve domateste 15 ton, fasulyede 1.5 ton ve marulda 7.500 bağ olarak Tarım İl Müdürlüğü elemanlarınca hesaplanmıştır.

Seralarda yapılan örtü altı sebzeçiliğin Ordu şehrinin beslenmesindeki önemi gittikçe artmaktadır.

Ordu Şehir Merkezi ve merkez köylerinde 25 adet kültür mantar üreticisi yılda 7.500 tarlada 15 ton üretim yapıyor.

7.3.4- Tarım Araçları

Ordu Şehir Merkezi'yle bağlı bucak ve köylerdeki tarım araçları sayısı aşağıda Tablo 87'de verilmiştir.

Tablo 87 : Ordu Şehri ve Çevresinde Tarım Araçlarının Durumu (1996).

Tarım Aracı Cinsi	Sayısı
Traktör	36
Süt Sağım Makinesi	6
Kuluçka Makinesi	1
Krema Makinesi	50
Yağmurlama Tesis	2
Derin Kuyu Pompası	20
Kültivatör	2
Traktör Pulluğu	36
Elektrikli Motopomp	7
Atamizör	200
Tozlayıcı	1300
Sırt Pulverizatörü	900
Fındık Harman Makinesi	66
Mısır Silaj Makinesi	6
Kimyevi Gübre dağıtıcısı	2
Çiftlik Gübre Dağıtıcısı	1

7.4- Ordu Şehri ve Yakın Çevresinde Hayvancılık

Ordu Şehri kıyı kesimlerinde fındık tarımının yoğun oluşu hayvancılık yapılmasını güçleştirir. Buralarda her aile ancak kendi gereksinimi için birkaç hayvan besler. Şehirde ise sadece kenar kısımlarında çok az sayıda hayvan beslenir.

Ordu Merkez Köyler'de ve Şehir Merkezi kenar mahallelerinde toplam hayvan varlığı Tablo 88'de verilmiştir.

Tablo 88 : Ordu Merkez Köylerde ve Şehir Merkezinin Kenar Mahallelerindeki Toplam Hayvan Varlığı.

Yıl	Sığır	Koyun	Manda	Keçi	At	Katır	Eşek	Toplam
1971	35.159	22.149	3.416	914	700	377	345	63.183
1994	17.500	20.000	125	-	1.000	800	250	39.675

Ordu merkez köyler ve şehir kenarında yer alan büyük baş hayvan varlığı gittikçe azalmaktadır. 1971'de 63.183 olan toplam hayvan sayısı 1994'te 39.675'e inmiştir. Azalmada en büyük pay neredeyse yarıyarıya azalan sığır sayısındadır. Manda sayısında müthiş bir azalma dikkati çekiyor. Keçi ise kalmamıştır.

Tavukçuluk : İl genelinde geleneksel yöntemlerle yapılan tavuk yetiştiriciliği yaygındır. I. Dünya Savaşı'na kadar Ordu iskelesinden dış ülkelere yumurta dış satımı yapılmaktaydı. Ancak daha sonradan önemini kaybetmiştir.

Ordu ve çevresinde son zamanlarda tavukçuluk yeniden önem kazanmış ve şehrin tavuk eti, yumurta ihtiyacını karşılamak üzere kültür ırkı tavukçuluğa önem verilerek "Tavuk Çiftlikleri" kurulmaya başlanmıştır.

Ordu şehri çevresinde kurulan tavuk çiftliklerinin özellikleri Tablo 89'da verilmiştir.

Tablo 89 : Ordu Şehri Merkez Köylerde Kurulan Tavuk Çiftlikleri ve Özellikleri (1997).

Köyü	Kuruluş Yılı	Kümes Sayısı	Toplam Kapasite	Yıllık Yumurta Üretimi
Arpaköy	1991	2	15.000	2.880.000
Çavuşlar	1992	1	4.000	768.000
Delikkaya	1992	1	4.000	768.000
Eyüplü	1992	1	10.000	1.920.000
Kayabaşı	1993	1	5.000	960.000
Karaağaç	1988	1	6.000	1.152.000
Yıldızlı	1991	2	18.000	3.456.000
Toplam	-	9	62.000	11.904.000

62.000 kapasiteli toplam 9 tavuk çiftliğinden elde edilen yumurta sayısı 11.904.000'dir. Kümeslerde %80 yumurta verimi ve tavuk başına 240 yumurta hesaplanmıştır.

Merkez Köyler'deki aile işletmelerindeki tavuklarda göz önünde tutulursa yumurta üretimi tahminen 20 milyon civarındadır. Bu yumurtaların bir kısmı şehirde tüketilirken bir kısmı da çevre illere satılmaktadır.

Arıcılık : Şehir merkezi ve merkez köylerinde 500 çiftçi ailesi ekonomik anlamda arıcılıkla uğraşmaktadır. Toplam fenni kovan sayısı 47.000 olup, bal üretimi 1.410 tondur. Bal mumu üretimi ise 100 ton kadardır.

Ordu Şehri iklim ve bitki örtüsü arıcılığa uygundur. Arıcılık Ordu İlinde çok yaygın olup Türkiye'de ilk sıralarda yer almaktadır.

Ordu Şehri merkez ve merkeze bağlı bucak ve köylerden 1995'te bir yıl içinde 740 ton et, 104 ton süt ve 40 ton yapağı elde edilmiştir.

7.5- Ordu Şehri ve Yakın Çevresinde Su Ürünleri

Ordu ve yakın çevresi su ürünleri kaynakları bakımından zengindir. Ancak bu kaynaklar yeterince değerlendirilmediği için son yıllarda balıkçılık en zor dönemlerinden birini yaşamaktadır.

Ordu balıkçılığı, var olan potansiyele karşın henüz kıyı balıkçılığından kurtulamamıştır. Balıkçılık sahil yöresinde yaşayan insanların önemli geçim kaynaklarından biridir. Son yıllarda deniz kirliliği, hatalı avlanmalar nedeniyle Karadeniz balık verimi yönünden kaygı verici bir hal almıştır.

Su ürünleri deyince Ordu'da akla hamsi gelir. Hamsi balığı kıyı halkının yaşamına o kadar girmiştir ki bu yörede bir "hamsi kültürü" oluşmuştur. Çok çeşitli yemekleri yapılır.

Ordu'da kullanılan balıkçı tekneleri çok çeşitli tip ve büyüklüktedir. Hamsi avlanma mevsimi sonbahar ve kıştır. Hamsi dışında istavrit, mezgıt, barbunya, kalkan, kötek, kefal gibi... yerli balıklarda önemlidir. Ancak hamsiye göre tutulma miktarları çok azdır. Ordu'da ayrıca tatlı su balıklarından alabalık, mersin, kefal, karabalık gibi... balıklarda avlanmaktadır.

Ordu merkez ve köylerinde 3 adet balıkçılık işletmesi mevcut olup buralarda kültür balıkçılığı da yapılmaktadır. Bu işletmelerin kapasitesi yıllık 10 tonluk olup üretim yılda 7 ton civarındadır.

7.6- Ordu Şehri ve Yakın Çevresinde Ormancılık

“Ordu merkez ve merkeze bağlı bucak ve köylerde toplam Orman alanı 5.199 Ha olup bunun 3.641 Ha normal, 1.558 Ha Bozuk orman alanıdır. Baltalık orman alanı 890 Ha'dır. Belirlenen sınırlar içinde 20.000 kavak ve 407.402 koru ve baltalık ağaç serveti vardır” (Ordu 1997:82).

Ordu merkez köylerden 8'i orman içi, 1'i orman kenarı köydür.

Ordu Şehir merkezinde orman ürünlerine dayalı olarak küçük çapta bir sanayi mevcuttur. Ayrıca kereste ve yakacak ihtiyacı da karşılanmaktadır.

Ordu İli Devlet Orman İşletme Müdürlüğü 1944'te kurulmuştur. İşletme Müdürlüğü'ne bağlı 6 bölge vardır.

Sonuç : Doğal ortamla insan arasındaki etkileşim insanların yaşam biçimlerini ve tüm faaliyetlerini derinden etkiliyor ve değiştiriyor. Şehirlerin gelişimini de bu etkileşime göre değerlendirmek gerekiyor.

İnceleme alanımız Ordu Şehri'nde şehir yaşamı ile fındık tarım alanları arasındaki ilişki oldukça ilginçtir. Şehirlerde tarımsal fonksiyonların iyice azaldığını belirtenlerin Ordu Şehri örneğini dikkatle incelemeleri gerekir.

Ordu Şehri'nde fındık alanları daha şehrin içinde konutların arasından başlamaktadır. Sadece mücavir alan içinde 11 ayrı mahallede 646 Ha alanda 323.350 Ocakta 582.300 kg fındık üretildiği Tarım İl Müdürlüğü uzmanlarınca tahmini olarak ifade edilmektedir.

Toplam mücavir alanın yaklaşık 1/4'ü fındık alanı ile kaplıdır. Gerçi şehir geliştikçe bu alanlar arsa halini alacak ama bunun tümünün ortadan kalkması mümkün değildir.

Ordu Şehri mahallelerinde tahmini fındık alanları aşağıda Tablo 90'da gösterilmiştir.

Tablo 90 : Ordu Şehri Mahallelerinde Tahmini Fındık Tarım Alanları (1996).

Mahalle Adı	Alan (Ha)	Dönüm	Tahmini Ocak Sayısı	Yaklaşık Üretim (kg)
Cumhuriyet	194	1.940	97.000	174.600
Karapınar	92.5	925	46.250	83.250
Karşıyaka	97	970	48.500	87.300
Şahincili	99	990	49.500	89.100
Bucak	21	210	10.500	18.900
Nizamettin	12	120	6.000	10.800
Selimiye	12	120	6.000	10.800
Saray	1.5	15	750	1.500
Taşbaşı	7.5	75	4.350	7.500
Güzelyalı	12	120	6.000	10.800
Kumbaşı	97.5	975	48.500	87.750
Toplam	646	6.460	323.350	582.300

Ordu Şehri mahallelerindeki fındık tarım alanları daha çok şehrin yeni kurulan çevre mahallelerinde yayılma gösterirken eski mahallelerin kenar kısımlarında da dikkati çekmektedir.

Fındık sadece coğrafi ortamı yada ekonomik hayatı değil şehrin sosyal hayatını da derinden etkilemektedir. Örneğin memur ve kamu çalışanları yıllık izinlerini genellikle fındık toplama aylarında kullanmaya çalışmaktadır. Bu durum kamu hizmetlerini de etkilemektedir.

Ordu'daki tarım sektörü devamlı işgücü yaratacak karakterde değildir. Yılın sadece belirli dönemlerinde imar ve hasat zamanlarında istihdama ihtiyaç duyulur. Bunun dışında kalan zamanda halkın bir kısmı gizli ve açık işsizlikle karşı karşıyadır. Bu durum Ordu'da kültürel yapı içinde de ayrıca değerlendirilmiştir.

Bu nedenle fındığın en iyi yetiştirme ortamını ve alanını belirleyip sınırlandırmak gerekir. Zaten Tarım Bakanlığı'nda 2844 sayılı yasa ile fındığın düzlük alanlardan kaldırılmasını istemektedir.

Ordu Şehri artık tarımsal alternatif dönemini geçmek zorundadır. Ya sanayi yada turizm gibi hizmetler alanına yönelmek ve yoğunlaşmak zorundadır. Ordu'da geliştirilecek sanayi öncelikle tarıma dayalı olmalıdır. Sadece fındık değil onun dışındaki ürünlerinde sanayisi geliştirilmelidir.

Ordu Şehri'nde DİE verilerine göre şehrin karakteri "hizmetler şehri" olarak çıksa bile yapılan gözlemlere göre tarımın etkisi gözden kaçırılmaması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkıyor. Aksi takdirde sonuç yanıltıcı olabilir. Bu nedenle DİE nüfus sayımları yaparken kişilerin "ikinci işini" de mutlaka belirlemelidir. Buna göre sonuç değerlendirilir.

Ordu Şehri tarımı içinde yer alan fındığı, mısırı, karalahanası, gelişen tavuk çiftlikleri ve seracılığı, su ürünlerinden hamsisi ile şehirde halkın yaşantısı üzerinde, çalışma hayatında, kültürel yaşamında, şehrin imar ve gelişmesinde, hizmetler alanında derinden etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarır.

8- Ordu Şehri'nde Sanayinin Gelişmesi ve Sanayi Alanları

8.1- Sanayi ve Önemi

İnsanların başlıca ekonomik faaliyetlerinden biridir. Endüstri olarak da bilinir.

Hammaddeleri işlenmiş duruma getirmek için yapılan üretim ve bu üretimde kullanılan araçların tümünü kapsar. En ilkelinden en gelişimine kadar her toplumda doğadan elde edilen hammaddeleri insanın kullanacağı şekle sokan ekonomik faaliyet kategorisi olup enerji, inşaat dahil tüm imalat sanayi sektörünü kapsar.

Sanayileşme günümüzde ekonomik kalkınmanın motor gücünü oluşturur. Sanayileşme yeni buluşlar, teknolojik gelişme, işçi, kentleşme, pazar için üretim kavramlarını da beraberinde getirmiştir. Az gelişmişlik ve gelişmişlik gibi kavramlarda özünde sanayileşmeye göre tanımlanır. Genel olarak ekonomik ve toplumsal kalkınma sanayileşme ile eş anlamlıdır. Günümüzde sanayi ve sanayileşme dünyada hızla yayılmaktadır.

Sanayi faaliyetlerinin hızlı gelişimi yeryüzünün çeşitli yerlerinde "coğrafi görünümü" önemli ölçüde değiştirmiş ve yeni bir çehre kazandırmıştır. Sanayi faaliyetlerinin bir araya gelmesiyle sanayi bölgeleri oluşmuştur.

Coğrafyanın sanayi faaliyetleri ile ilgilenmesi, aynen diğer ekonomik faaliyetlerde olduğu gibi dağılışı ve ilişkiler yönündendir. Coğrafyacı sanayi faaliyetlerini incelerken üretimin lokasyonu, türü, kökenleri ve sanayinin gelişmesi ile beşeri ortam arasındaki ilişkiler üzerinde durur. Ayrıca potansiyel sanayi bölgeleri araştırır. Sanayinin örgütleniş biçimini inceler.

8.2- Sanayileşme ve Şehirler

Şehirleşme, çağımızın en ilginç özelliklerinden biridir. Sanayi ve ticaret faaliyetleriyle yakından ilişkilidir. Sanayi ve ticaretin gelişmesini şehirleşme izler. Sanayi faaliyetlerinin gelişmiş olduğu alanlar ve ülkelerde şehirleşme oranı yüksektir.

Şehirdeki sanayi şehir ve şehir dışı sahalardaki ihtiyaçlarla ilişkilidir. Sanayi faaliyetleri şehirle kırlar arasındaki ekonomik bağılılığı artırmıştır. Çevrelerindeki hammaddelerin işlenmesine olanak sağlanmıştır. Sanayinin gelişmesi sonucu zamanla ikametgah alanlarıyla işyerlerinin ayrılmasına neden olur. İlişki ulaşım ile sağlanır. Şehirlerde sanayi tesis yerlerinin seçimi de önemlidir. Günümüzde genellikle sanayi tesisleri şehrin az veya çok kenar sahalarda yer almaktadır. Ya da kenar sahalara doğru kaymaktadır.

8.3- Ordu Şehri'nde Enerji Durumu

Üretim yapabilmek için enerji gerekir. Enerji kaynakları çok çeşitlidir. Günümüzde gerek sanayide gerekse toplumsal yaşamın her alanında yoğun bir enerji tüketimi olmaktadır. Burada kastedilen elektrik enerjisidir.

1927 yılında yapılan sanayi sayımı sonuçlarına göre Ordu'da elektrik üreten küçük bir santral vardır. Ancak bu küçük tesis ihtiyacı karşılayamadığı için 1929 yılında Alman Bergman şirketi enerji üretim tesislerini kurdu. 1953 yılına kadar 2 dizel motoru ve 1 lokomotifle yapılan üretim 1953'te 200 beygir gücünde eklenen yeni dizel grubu ile artırılmaya çalışıldı.

1929 yılında kurulan elektrik şebekesi 1964'te yenilendi, 1964'te 1900 ps'lik 2 deutz, 375 ps.'lik 1 fairbanks ve 320 ps.'lik 1 skoda motorla elektrik üretiliyordu.

1964 yılında Ordu Şehri'nde elektrik abone sayısı 4.491'dir.

1971 yılında şehir elektriği Tokat-Almus Hidroelektrik Santral'ından sağlanıyordu (Çebi 1973:64). Aynı yıl Giresun'da Harşit Çayı üzerinde yapılan Doğankent I. ve 1981'de yapılan Doğankent II Hidroelektrik Santralleri'nden şehir elektriği sağlanmaya başlamıştır.

1976 yılında Samsun 13. Bölge Müdürlüğü'ne bağlı olarak Ordu TEK Köy Elektrifikasyonu olarak kurulan müessese 1982'de 2705 sayılı yasa ile belediyelerin elektrik hizmetlerinin TEK'e devrini getirmiş ve 1992 yılına kadar "İşletme Şefliği" olarak hizmet vermiştir. Özelleştirme kapsamına alınan TEK Genel Müdürlüğü'nün 1994'te TEAŞ ve TEDAŞ olarak ikiye ayrılmasıyla Ordu Şehri'nde TEDAŞ faaliyete geçmiş ve TEK tarafından yapılan elektrik işletmesini yürütmeye başlanmıştır.

TEDAŞ Ordu Şehri'nde 1997 yılı itibarıyla 37.922 tek fazlı, 1373 üç fazlı ve 119 özel trafolu olmak üzere toplam 39.414 aboneye sahiptir. Bu sayının içinde Yaraşlı, Eskipazar, Karacaömer, Yemişli, Çelebioğlu, Öcelli Köyleri de dahildir. Aslında şehir içi abone sayısı 32.564' tür.

TEDAŞ' a ait şehir içinde 2 adet 100 KVA, 10 adet 160 KVA, 49 adet 250 KVA, 78 adet 400 KVA, 7 adet 630 KVA ve 1 adet 1000 KVA gücünde toplam 147 adet trafo devrede olup çeşitli mahallelere dağılışı gösterir.

Montajı yapılacak 1 adet 160 KVA, 7 adet 250 KVA, 17 adet 400 KVA'lık 25 adet trafo ile toplam trafo sayısı 172'ye ulaşacaktır. Tablo 91'de trafo güçlerinin mahallere dağılışı görülmektedir.

Tablo 91 : Ordu Şehri'nde Nüfus, Konut ve İşyerleri, Trafo Gücünün Dağılışı ve İlişkisi (1996).

Mahalle Adı	1990	Konut ve	Trafo Gücü (KVA)									Toplam
	Yılı	İşyeri	Halen Devrede Olan						Montajı Yapılacak			Trafo
			100	160	250	400	630	1000	160	250	400	
Sayısı	Nüfusu	Sayısı										Sayısı
Akyazı	12421	3240	-	-	4	8	1	-	-	-	2	15
Aziziye	1796	1067	1	-	2	1	-	-	-	-	-	4
Bahçelievler	(Yeni M.)	1805	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
Bucak	13928	4590	-	-	1	7	-	-	-	-	2	10
Cumhuriyet	3107	888	-	-	4	8	-	-	1	3	1	17
Durugöl	(Karapınar)	654	-	-	3	7	-	-	-	1	2	13
Düz	2974	1623	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
Güzelyalı	2164	580	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Karapınar	3036	446	-	3	1	8	1	1	-	-	-	17
Karşıyaka	(Akyazı)	2697	-	1	7	5	2	-	-	-	3	18
Kirazlımanı	1533	284	-	1	-	1	-	-	-	2	1	2
Kumbaşı	1665	581	-	-	1	5	-	-	-	-	-	8
Nizamettin	2043	446	1	2	2	-	-	-	-	-	2	5
Saray	1625	479	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Selimiye	9012	2737	-	-	3	2	-	-	-	-	-	5
Subaşı	7278	4023	-	-	2	3	-	-	-	-	-	5
Şahıncılı	5432	1435	-	2	7	3	-	-	-	1	1	14
Şarkıye	6322	3047	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Şirinevler	(Şahıncılı)	1139	-	-	4	5	2	-	-	-	3	12
Taşbaşı	3359	629	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3
Yeni	22131	5351	-	1	1	6	-	-	-	-	-	8
Zaferi Milli	2280	674	-	-	2	-	1	-	-	-	-	3
Toplam	102107	38615	2	10	49	78	7	1	1	7	17	172

Tabloya göre şehrin yeni gelişme alanlarında halen devrede olan ve yapılmakta olan trafo sayıları oldukça fazladır. Akyazı, Cumhuriyet, Durugöl, Karapınar, Karşıyaka, Şahincilli ve Şirinevler Mahalleleri hemen dikkat çekmektedir.

1996 yılında Ordu Şehri'nde elektrik abonelerinin, abonman çeşitlerine göre mahallelere dağılışı Tablo 92'de gösterilmiştir.

Tablo 92 : Ordu Şehir Merkezi'ndeki Elektrik Abonelerinin Mahallelere Göre Dağılışı (1996).

Mahalle Adı	1995 Yılı	Elektrik Abonman Çeşitleri				Toplam
	Konut ve İşyeri Sayısı	Mesken	Resmi	Sanayi	Ticari	
Akyazı	3.240	3.013	8	45	176	3.242
Aziziye	1.067	441	-	-	15	456
Bahçelievler	1.805	1.481	23	8	74	1.586
Bucak	4.590	3.715	14	20	273	4.022
Cumhuriyet	888	(Akyazı Mahallesi İçinde)				-
Durugöl	654	(Akyazı Mahallesi İçinde)				-
Düz	1.623	981	30	8	1.317	2.336
Güzelyalı	580	857	6	25	38	926
Karapınar	446	1.490	2	25	57	1.574
Karşıyaka	2.697	1.520	9	329	505	2.263
Kirazlımanı	284	273	5	1	13	292
Kumbaşı	581	(Güzelyalı Mahallesi İçinde)				-
Nizamettin	446	711	-	8	32	751
Saray	479	334	9	-	12	355
Selimiye	2.737	1.739	7	3	127	1.876
Subaşı	4.023	2.715	7	41	280	3.043
Şahincili	1.435	(Bucak Mahallesi İçinde)				-
Şarkıye	3.047	1.106	15	20	671	1.812
Şirinevler	1.139	2.533	10	52	440	3.035
Taşbaşı	629	606	1	1	16	624
Yeni	5.351	2.985	17	31	674	3.707
Zaferi Milli	674	552	2	2	8	564
Toplam	38.615	27.052	165	619	4.728	32.564

Tablodaki verilerden konut ve işyeri sayıları belediye sayımı geçici sonuçlarıdır. Elektrik aboneleri ise dosya sırası yöntemine göre mahalleler karışık halde abone edildiğinden bunları ayırmak güç olmuş ve verilerde dengesizlikler ortaya çıkmıştır. Bu veriler Ordu TEDAŞ İl Müdürlüğü'nden alınmıştır. Örneğin 446 konut ve işyeri gözüken Nizamettin Mahallesi'nde 751 abone varken 5.351 konut ve işyeri bulunan Yeni Mahalle'deki abone sayısı 3.707'dir.

8.4- Ordu Şehri'nde Madencilik

Ordu Şehri ekonomisinde madenciliğin önem azdır. Ordu Şehri ve yakın çevresinde en önemli çıkarım faaliyeti Nizamettin Mahallesi'ndeki Taş Ocakları mevkiinde işletilen kireç ocağı işletmesidir (Foto 47).

Kireç Ocağı, Bübül Deresi vadisinde, kıydan yaklaşık 2 km içerde, SSK Hastanesi sağı tarafındadır. Aralıklarla yaklaşık 100 yıldır işletilen ocaklar 1988'den beri özel sektörce işletilmektedir. Kireç ocağı yatakları işletmenin sağındaki evlerin altında Boztepe'ye doğıru sokulur. Asıl yataklar işletmeden Ulubey ve Mesudiye İlçeleri'ne doğıru ve batıdaki Akçaova Deresi'ne doğıru damarlar halinde devam etmektedir.

Kireç ocağından elde edilen kirecin bünyesi çok iyi ve kalitelidir. En erken 40 milyon yıl öncesine ait olduğı sanılıyor. Bu kireci kullanan inşaatlarda imento daha az kullanılmaktadır. İlinde yağı oranı %90, toprak oranı düşüktür.

Daha önce 5 ocak halinde işletilen kireç işleticiliğı halen 1 işletme tarafından yapılmakta olup yaklaşık 30 civarında işçi (mevsimlere göre bazan değışir) istihdam etmektedir. Aylık retim 55.000 torbadır (1 torba 25 kg).

Kireç ocağında yapılan retim Ordu şehri ve yakın çevresinin kireç ihtiyacını karşıladığı gibi Doğı Karadeniz Bölümü'nde yer alan Rize ve Trabzon'a da satılmaktadır. Ordu içinde yaklaşık 30 civarında bayisi vardır. Pazarlamayı bizzat işletmeci yapmaktadır. Ayrıca Giresun ve Gümüşhane'ye satılıyor.

Kireç ocağında fabrika bacasına filtreli temizleme sistemi kurulmuşsa da yine de çevresinde hava kirliliğine neden olabilmektedir.

8.5- Ordu şehri'nde Sanayi

8.5.1- Kuruluş ve Gelişmesi

Ordu şehri sanayisine ait bilgiler Sanayi Sayımları ile Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü, Ticaret ve Sanayi Odası, İl yıllıklarından ve çeşitli araştırmacıların yayınlarından, inceleme alanında yapılan gözlemlerden tespit edilmiştir.

Ordu şehri'nde sanayi ile ilgili kurulan ilk kuruluş "Ordu Ticaret ve Sanayi Odası" olup 1904-1906 tarihinde kurulduğı anlaşılır (il yılığı 1973:181). Birinci Dünya Savaşı sırasında faaliyetini durduran oda, Ordu şehri'nin İl olmasından sonra 1925'te yeniden kurulmuştur.

Ordu'da sanayi faaliyetlerini takip etmek üzere bu alanda kurulan resmi kuruluş "Sanayi İrtibat Memurluğı"dur. Kuruluş Tarihi 1957'dir. Daha sonra 1977'de Sanayi Teknoloji İl Müdürlüğü adını alan irtibat memurluğı, 1983'ten sonra Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü adını almıştır. İl Müdürlüğü tarafından bakanlığın isteğı üzerine 1983'ten sonra "sicil defteri" tutulmaya başlanmış olup, ondan önceki kayıtlar sağılıklı değıldir. Çünkü ilk kurulan irtibat memurlukları genelde sadece maden izinleri vermekle grevlendirilmişler ve sanayi faaliyetlerini izlememişlerdir. Ayrıca günümüzde de İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü ile Ordu Ticaret ve Sanayi Odası'nın koordineli çalışması gerekir. Yine ilde kurulan sanayi kuruluşlarının biroğı İl Müdürlüğü'ne bilgi vermediğı için bu alanda sorunlara neden olmaktadır. Yasal yönden ülke çapında bu boşluğın giderilmesi gerekir.

Ordu Şehri'nde sanayide, ilin tarım ve ticaretinde temel ürün olan fındığın işlenmesi ağırlıklı bir yer tutar.

Gittikçe çeşitlenen sanayi kuruluşları ve sanayi üretiminde Cumhuriyetten önce en önemli imalat alanı sadece fındık kırma sanayidir.

1923 yılından önce Ordu'da 6 tesis vardır.

1927 yılı sanayi sayımında Ordu Şehri'nde 11 fındık kırma fabrikası ve 1 tane de çeltik fabrikası vardır. Bu fabrikanın bulunuşu bize Ordu'nun yakın çevresinde hala çeltik tarımı yapıldığını gösterir. Arazi incelemeleri sırasında, yakın köylerden Yemişli'de yaşayanlardan bazıları ovaya yakın yerlerde pirinç yetiştirildiğini belirttiler. Halbuki 1891 yılında sıtma hastalığı nedeniyle çeltik tarımının yasaklandığını da biliyoruz.

1927 yılı Sanayi Sayımlarına göre Ordu'da;

1- Tarım, Avcılık ve Balıkçılık Sanayinde	90 işyerinde	608 kişi
2- Dokuma Sanayinde	58 işyerinde	156 kişi
3- Diğer Bitkisel Maddeler ve Ağaç Sanayinde	31 işyerinde	67 kişi
4- Bina İnşaat Sanayinde	4 işyerinde	25 kişi
5- Maden ve Maden İşleme, Makine Tamir San.	150 işyerinde	336 kişi
6- Kağıt ve Karton Sanayinde	2 işyerinde	3 kişi
7- Karma Sanayi	1 işyerinde	1 kişi

Yani toplam 336 işyerinde 1.196 kişi çalışmaktadır.

1932 yılında Ordu Şehri'nde "Teşvik-i Sanayi Kanunu'ndan yararlanan sanayi kuruluşları Tablo 93'te verilmiştir.

Tablo 93 : Ordu Şehri'nde Teşvik-i Sanayi Kanunundan Yararlanan Sanayi Kuruluşları (1932)

Sanayi Kolunun Adı	İşletme Sayısı	K	E	T
1- Yemiş İstihzarat Sanayi (Fındık, üzüm, incir)	11	432	66	498
2- Halat, İp ve Kınnap Sanayi	2	-	21	21
3- Maden Çıkarma Sanayi	1	-	14	14
4- Tarım, Hayvancılık, Avcılık ve Balıkçılığa Dayalı Sanayi	39	413	299	712
5- Dokuma Sanayi	28	-	158	158
6- Ağaç Sanayi Ürünleri	4	-	25	25
7- Bina İnşaat Sanayi	3	-	45	45
8- Maden, Maden İşletme, Makine ve Makine Tamir Sanayi	42	-	172	172
Toplam	130	845	800	1.645

Tablodaki yemiş istihzarat sanayindeki 11 işletmeden 8'ini bir kişi işletilmektedir. Bu 11 işletmede çalışanlardan 25 tanesi 14 yaştan küçük kız çocuğudur.

Ordu'ya 1950'lerin sonuna kadar fındık kırma ve işleme sanayi ve kimi küçük imalat sanayi dalları dışında önemli sanayi yatırımları yapılmamıştır. Bunun nedenlerinden biri ulaşım olanaklarının yetersizliğidir. Devlet yatırımlarının azlığıdır. Sermayenin fındık ticaretinde yoğunlaşması da başka bir nedendir.

Aşağıda 1980 yılına kadar nemler halinde Ordu şehri'nde imalat sanayinin gelişimi Tablo 94'te gösterilmiştir.

Tablo 94 : Ordu şehri'nde 1984'e Kadar İmalat Sanayinin Gelişimi.

Dönemler	İşyeri Büyüklükleri (alışan kişi)				
	1	2	3-4	5-6	7-9
1. 1923 ncesi	-	-	-	-	1
2. 1923-39 Arası	2	-	-	-	-
3. 1940-49 Arası	2	2	-	-	1
4. 1950 - 59 Arası	9	10	5	-	-
5. 1960 - 69 Arası	35	25	20	6	6
7. 1970 - 1979 Arası	201	106	86	21	5
8. 1980 - 1984 Arası	39	28	13	3	-
Bilinmeyen	-	1	-	-	-
Toplam	288	172	124	30	13

1964'te sanayi sayımı sonuçlarına göre Ordu'da 10'dan çok işçi çalıştıran işyeri sayısı 31 olup bunun 2'si kamu, 29'u özel kesime aittir. Kamu kesimine ait Soya Fabrikası 1965'te, özel sektöre ait Sağra Gıda Sanayi'de 1965'te faaliyete geçmiş olup büyük tesislerdir.

1972'de Ordu İli "kalkınmada öncelikli" iller arasına alınınca imalat sanayi yatırımları artıp çeşitlendi.

1984 yılında Ordu'da 10 kişiye kadar işçi çalıştıran işyerleri sayısı 627'dir. Bu işyerlerinde çalışan 1.334 kişidir. Yani Ordu'da az sayıda büyük ve orta ölçekli kuruluşun yanı sıra küçük işletmelerin sanayi içinde önemli bir yeri vardır. Küçük işletmeler daha çok metal iş kolunda yoğundur. Bunu dokuma ve gıda iş kolları izler.

Ordu'da coğrafi yapı ve altyapı yetersizlikleri nedeniyle sanayi kuruluşları genelde sahildeki ilçelerde ve Ordu merkezde yoğunlaşmıştır.

8.5.2- 1997 Yılında Ordu Şehri'nde Sanayi Kuruluşları

1997 yılında Ordu Şehri'nde bulunan sanayi kuruluşları ile bunların kuruluş tarihleri, çalışan sayıları, çalışma konuları ve bulundukları mahalleler Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü ile Ticaret ve Sanayi Odası verilerine göre tespit edilmiş olup Tablo 95'te gösterilmiştir.

Tablo 95 : Ordu Şehri'nde Sanayi Kuruluşlarının Dağılışı (1997).

Sanayi Kuruluşunun Adı	Kuruluş Tarihi	Çalışan Sayısı	Konusu	Fabrikanın Bulunduğu Mahale
Çamsan A.Ş.	1978-1984	313	MDF-Orman Ürünleri	Kökenli Köyü
Sagra Gıda S. T.A.Ş.	1946	1174	Fındık Mamülleri Kakaolu Çikolata	Cumhuriyet
Aysan Dış Tic.	1987	46	Fındık Kıрма İşlenmiş Fındık	Karapınar
Çelebiler İnşaat San. Ltd. Şrk.	1994	30	Plastik Pissu borusu - Boru	Karapınar
Kar Yem Gıda Tic. Turizm	1997	26	Karma Hayvan Yemi	Şahincili
Eren Tarımsal Ürün T.S.Ltd. Şrk.	1994	46	Fındık Kıрма	Karapınar
Çebiler Gıda S. İth. İhr. Ltd. Şrk.	1988	35	Fındık Kıрма	Şarkıye
Mustafa Çelik	1994	16	Plastik Top	Karapınar
Mersan	1981	38	Suni ve Tabi Mermer	Akyazı
Ufuk Meşrubat	1970	25	Meşrubat	Yeni
Aksu Mobilya	1995	25	Mobilya	Karapınar
Ornut Gıda Paz. Ltd. Şrk.	1985	80	İşlenmiş Fındık	Karacaömer K.
Ye-da Gıda Sn. A.Ş.	1987	64	İşlenmiş fındık	Cumhuriyet
Kahraman Gıda Sn. Ltd. Şrk.	1995	55	Fındık Kıрма	Karapınar
İlgıt Sn. Tic. Ltd. Şrk.	1994	66	Fındık Kıрма	Cumhuriyet
İlgıt Sn. Tic. Ltd. Şrk.	1996	24	İç Fındık	Cumhuriyet
Tarsan Tarım Sn. Ltd. Şrk.	1994	33	Fındık Kıрма	Turnasuyu Köyü
Kayahan Gıda San. Ltd. Şrk.	1986	27	Fındık Kıрма	Düz
Uncuoğlu Gıda San. Ltd. Şrk.	1988	22	Fındık Kıрма	Yeni
Şenocak Gıda Sn. Ltd. Şrk.	1987	80	Fındık Kıрма	Cumhuriyet
Köroğlu Plastik Sn. Anonim Ş	1985	25	Plastik Naylon Torba	Karacaömer Köy

Gencel Meşrubat San. Koll. Şrk.	1978	41	Meşrubat	Cumhuriyet
Öz Engin Yurtlar Gıda Ltd. Şrk.	1991	155	Fındık Kıрма	2 Fabrika Yeni M., Yemişli K.
Topçuoğlu Gıda Ltd. Şrk.	1976	32	Fındık Kıрма	Şarkıye
Topkaya Gıda Ltd. Şrk.	1994	67	Fındık Kıрма	Kökenli Köyü
Turan Seramik Ltd. Şrk.	1997	71	Seramik-Vitra Fiye	Turnasuyu Köyü
Karkisan (Kireç San. Ltd. Şrk.)	1982	12	Kireç Üretimi	Nizamettin
Karalar Tarımsal Ürün Ltd. Şrk.	1986	43	Fındık Kıрма	Karapınar
Poyraz-Karlıbel Fındık San. A.Ş.	1994	34	İşlenmiş Fındık	Karacaömer Köyü
Yürür Gıda San. Ltd. Şrk.	1986	65	Fındık Kıрма	Karapınar
Efendioğlu San. Ltd. Şrk.	1977	26	Un-Kepek	Cumhuriyet
Poyraz Gıda Tic. San. Ltd. Şrk.	1994	74	İşlenmiş Fındık	Karacaömer Köyü
Akten İnşaat San. A.Ş.	1995	88	Hazır Beton Parke	Karapınar
Poyraz Gıda San. Ltd. Şrk.	1986	60	Fındık Kıрма	Yeni
Canik Gıda Ltd. Şrk.	1984	20	Şeker-Lokum-Reçel-Helva	Cumhuriyet
Gürsoy Tarımsal Ürün A.Ş.	1994	198	İşlenmiş Fındık	Kumbaşı
Kara Tarım Pzt. Ltd. Şrk.	1996	45	Fındık Kıрма	Karapınar
Fiskobirlik Fındık Satış Koop.	-	35	Fındık Kıрма ve İşleme	Şarkıye
Fiskobirlik	1938	42	Fındık Kıрма ve İşleme	Şarkıye
Çebi Gıda San. A.Ş.	1993	48	Fındık Kıрма	Karacaömer Köyü
Ordu Soya San. A.Ş.	1965	169	Yağ Üretimi (Soya)	Karapınar
Yurtoğulları Koll. Şrk.	1976	27	Fındık Kıрма	Yeni
Koza Gıda San. Ltd. Şrk	1984	38	Fındık Kıрма	Şarkıye
Eren Tarım Ürünleri San.Ltd. Şrk.	1986	48	Fındık Kıрма	Şarkıye
Enginyurt Turizm San. Ltd. Şrk.	1996	60	Fındık Kıрма	Yeni
Aydın Gıda San. Ltd. Şrk.	1986	32	Fındık Kıрма	Şarkıye
Sipahioğlu Tar. Ürün Ltd. Şrk.	1975	35	Fındık Kıрма	1955'te faaliyetine son verdi.

Akyol Gıda San. Ltd. Şrk.	1946/1988	12	Fındık Kıрма	1955'te faaliyetine son verdi.
Özyurtlar Gıda San. Ltd. Şrk.	-	33	Fındık Kıрма	-
S.S. Göksan Küçük San. Koop.	1992	54	Silah Üretimi	-
Furtun Gıda San. T. A.Ş.	1962	23	Fındık Kıрма	Şarkıye
Furtun Fındık Tic. Ltd. Şrk.	1957	38	İşlenmiş Fındık	Şarkıye
Engin Gıda san. Ltd. Şrk.	1974	33	İşlenmiş Fındık	Şahincili
Doğuş Tarım Ürün. San. Ltd. Şrk.	1960	67	İşlenmiş Fındık	Şahincili (Faaliyetine 1955'te son verdi.)
Köroğlu Silah ve Mak. San. A.Ş.	1992	42	Silah Üretimi	-
Ossa Ordu Silah San. A.Ş.	1991	54	Silah Üretimi	-
Rüstem Öztürk-Doruksan	-	6	Kerestecilik	-
Karadağ Tarım Ürünleri Ltd. Şrk.	1986	48	İşlenmiş Fındık	Şarkıye (Fabrika yandı)
Güler Mercan Parwak-Kimya	-	13	Ağaç, Kağıt	-
Tunç Nak. Su Ürün. Ltd. Şti.	-	52	Su Ürünleri	-
Or-Kur A.Ş. Madencilik Tic. A.Ş.	1981	-	Fındık Entegre	Turnasuyu Köyü
Celal Akyazı Tek-Mak	1981	14	Makine İmalat	Subaşı
Opsan-Ordu Plastik Koll. Şrk.	1981	-	Kavanoz Kapağı Boru	Yeni
Sezgin Ayakkabı San. Ltd. Şrk.	1982	-	Kauçuk Ayakkabı imalatı	Düz
Ordu Kereste Fabrikası	1964	-	Ağaç Parke	Efirli Köyü
Candan Tarım Ürünleri San. Ltd. Şrk.	1994	44	Fındık Kıрма	Karapınar
Korkmaz Metal Sanayi	1993	26	Oto Cam Askı Pirser	Yeni
Kara Gıda Sanayi	1983	-	Fındık Ürünleri	Dedeli Köyü
Yıldırım Gıda San.	1987	-	Fındık Ürünleri	Çerli Köyü
Abdullah Dursun	-	9	Avize, Kristal Cam	-
Akyol Gıda San. Ltd. Şrk.	-	20	İç Fındık	-
Beyazıt Fındık Tic. Ltd. Şrk.	-	23	İç Fındık	-
Onur Gıda San. ve A.Ş.	-	30	İç Fındık	-
Plastik Eşya İmalatı-Celal Köroğlu	-	6	Emzik	-

Şafak Gıda San. Tic. Anonim Şrk.	-	60	İç Fındık	-
Yürür Dış Tic. Ltd. Şrk.	-	16	İç Fındık	-
Nova Gıda San. Ltd. Şrk.	-	33	İç Fındık	-
Doğuş Tarım Ürün San. Ltd. Şrk.	-	67	Fındık Kıрма İşleme	Şarkıye
Toplam Çalışan Sayısı				4.738

Bu tabloda bazı kuruluşların kuruluş tarihleri, bazı kuruluşların çalışan sayıları, bazı kuruluşlarında bulundukları mahalleler maalesef kayıtlarda bulunmadığı için tespit edilememiştir. Bazı sanayi kuruluşları da Ordu Merkeze çok yakın köylerde yer almaktadır.

1997 yılı itibariyle Ordu Şehri'nde toplam 79 sanayi kuruluşu tespit edilmiş olup bunlardan 15 tanesi merkeze yakın köylerde yer almaktadır.

Tabloya göre 79 işletmede çalışanlar toplam 4.738 kişidir. Sanayi kuruluşlarının mahalle ve köylere dağılışı şöyledir.

1- Akyazı Mahallesi	1
2- Cumhuriyet Mahallesi	8
3- Düz Mahalle	2
4- Karapınar Mahallesi	14
5- Kumbaşı Mahallesi	1
6- Nizamettin Mahallesi	1
7- Subaşı Mahallesi	1
8- Şahincili Mahallesi	3
9- Şarkıye Mahallesi	11
10- Yeni Mahalle	7
11- Turnasuyu Köyü	4
12- Kökenli Köyü	2
13- Dedeli Köyü	1
14- Çerli Köyü	1
15- Efirli Köyü	1
16- Yemişli Köyü	2
17- Karacaömer Köyü	5

15 sanayi kuruluşunun hangi mahalle veya köyde bulunduğu tespit edilmedi.

Ordu Şehri'ndeki sanayi kuruluşlarının işkollarına göre dağılışı Tablo 96'da gösterilmiştir.

Tablo 96 : Ordu Şehri'nde Sanayi Kuruluşlarının İşkollarına Göre Dağılışı (1997).

İş Kolu	Fabrika Sayısı
1- Fındık Kıрма ve İşleme	51
2- Meşrubat, Şekerleme	3
3- Un, Yem	2
4- Plastik Eşya	5
5- Ayakkabı	1
6- Mermer, Kireç Sanayi	2
7- Su Ürünleri Sanayi	1
8- Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	5
9- Seramik Fabrikası	1
10- Yağ Fabrikası	1
11- İmalat Sanay (çeşitli)	5
12- Diğer (Hazır beton, parke, kristal cam, avize gibi...)	2
Toplam	79

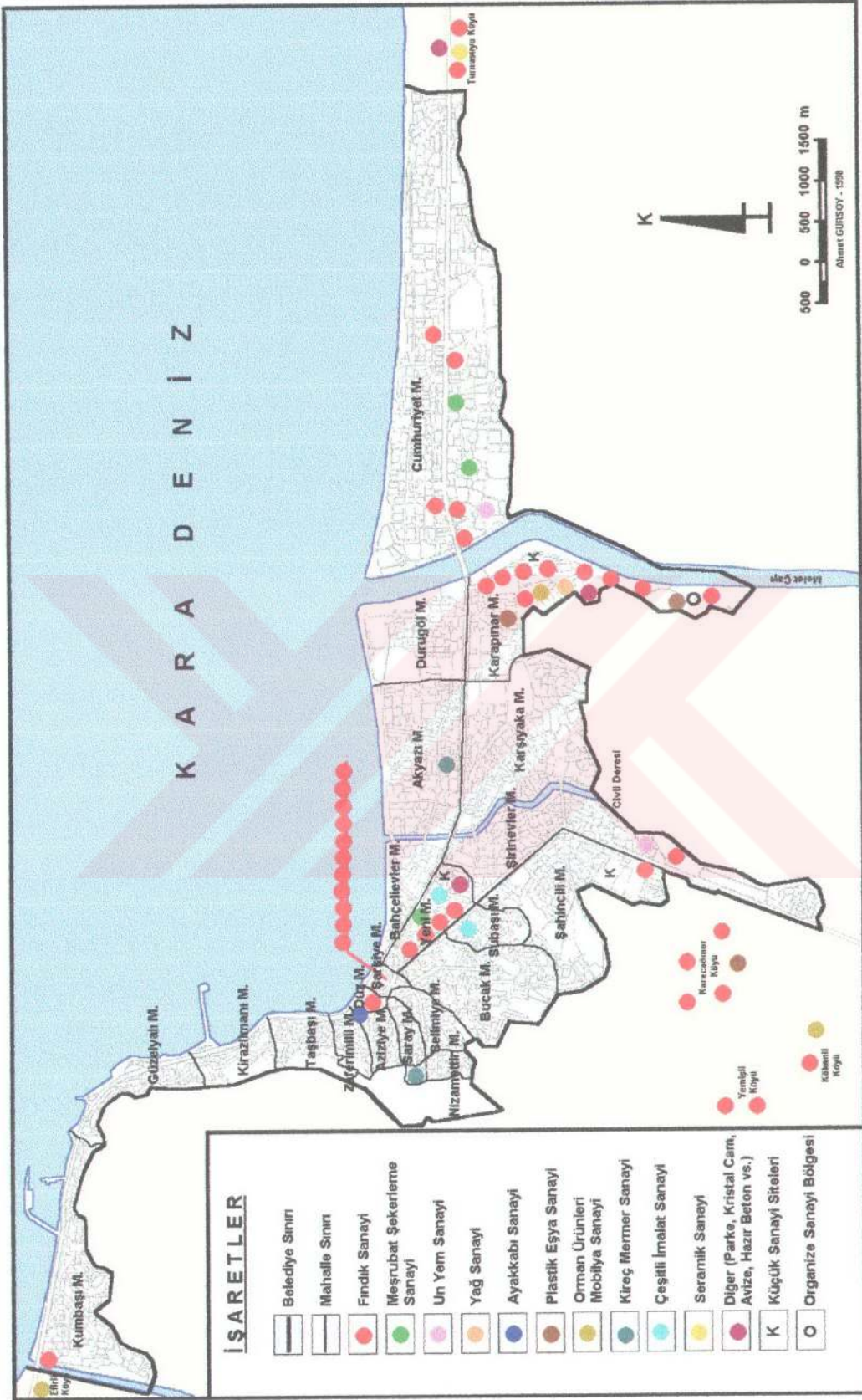
Sanayi kuruluşlarından 2'si hariç tamamı 10 kişiden fazla kişi istihdam etmektedir. Soya Sanayi ve Fiskobirlik hariç tamamı özel sektöre aittir. Tespit edilebilen 25 kadarı 1985 öncesi kurulmuştur. 15 tanesinin kuruluşu belirsizdir. Bunun dışında kalan 39 tanesi 1985'ten sonra kurulup gelişmiştir. Ordu Şehri'nde sanayi 1985'ten sonra büyük bir sıçrama yapmıştır. Bunun nedeni ise ülke çapında uygulanan ve özel sektörü destekleyen, dışa açılmayı esas alan ekonomik politikalar.

Ordu Şehri'nde kurulmuş bulunan Çamsan ve Sağra Türkiye'de en büyük 500 kuruluş içinde yer almaktadır.

Ordu Şehri'ndeki sanayi kuruluşlarından 45'i Limited Şirket, 16'sı Anonim Şirket, 3'ü Kollektif Şirket, 3'ü Kooperatif İşletmesi ve 12'si Şahıs ismiyle kurulan ama hangi çeşit kuruluş olduğu belli olmayan kuruluştur. Ordu Şehri sanayi hizmetlerinin mahallelere göre dağılışı Harita 15'te gösterilmiştir.

Ordu Şehri'nde Önemli Bazı Sanayi Kuruluşları

ORDU ŞEHİRİ SANAYİ KURULUŞLARININ MAHALLELERE GÖRE DAĞILIŞI (1996)

A) FİSKOBİRLİK : Ordu Fındık Satış Kooperatifi 1938'de kurulmuş olup birliğin en eski ve iş hacmi en yoğun kooperatiflerinden biridir.

Fiskobirlik'e ait 2 fabrika tam kapasiteyle çalışmakta olup, yeterince stok yapacak depoları vardır. Fabrikalarda 22 daimi, 77 geçici toplam 99 işçi çalışır. Kapasite 14.000 tondur. Fabrikalar Foto 48'de görülüyor.

B) SAGRA : "1946 yılında kurulmuş olup, 1960 yılında yeni fabrikasıyla üretimini artırmıştır. Entegre tesistir. İşlenmiş fındık ürünleri üretir. Kakaolu ürünler sektörü öncüsüdür. 1994 yılında Bayındır Holding bünyesine katılan kuruluşta 1.600 kişi çalışmaktadır. (Foto 9'da fabrika görülüyor). 35 bin ton fındık işleme ve 36 bin ton kakaolu ürün üretme kapasitesine sahiptir. Ürünleri, Dünya fındık borsalarında standart olarak kabul edilir. Fındık ve kakaolu ürünleri Rusya, Özbekistan, Kazakistan, Romanya, Suudi Arabistan, Almanya, ABD ve Çin dahil olmak üzere 35 ülkeye ihracat yapar. 1986 yılında Sağra Special mağazalar zincirini oluşturmaya başlamış ve bugün 300 civarında mağazaya sahiptir. Ülkenin her yanında 150 çeşit ürün pazarlıyor. 1995'te 500 büyük firma içinde 332. Sırada yer almıştır. 60 distribütörü ve 400 araçlık araç filosuna sahiptir." (1997 Ordu İl Yıllığı 103).

C) ÇAMSAN : Uzunisa Kökenli Köyü'nde bulunan fabrika Anonim Şirket olarak 1978'de kurulmuş ve 1982'de ilk fabrikayı faaliyete geçirmiştir. Mobilya sektöründe kullanılmayacak incelikte ve nitelikteki odunları Orta Sertlikte Lif Levha (MDF) olarak üretir. Ayrıca parke-lam kaplama tesisi mevcuttur. 1995'te 2. MDF fabrikası faaliyete geçti.

MDF'de kapasite 175.000 m³/yıl, parke-lam'da 1.500.000 m²/yıl'dır. Toplam istihdam kapasitesi 294'tür.

Fabrikanın Türkiye'de Ankara ve İstanbul'da baş bayilikleri ve çeşitli illerde bayilikleri mevcuttur. Son 3 yıldır ortalama 15.000 m³ civarında, Yunanistan ve İsrail başta olmak üzere çeşitli ülkelere yaptığı ihracat, yılda 4 milyon dolara ulaşmaktadır.

Üretim teknolojisi gereği olarak pişirme sırasında çıkan formaldehit gazları dışında çevreyi kirletecek atık çıkmamaktadır. Evsel atıklar ön arıtma ve arıtma tanklarında bir ölçüde temizlenir.

Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun ilk MDF üreten fabrikası Foto 49'da görülmektedir.

8.5.3- Ordu Şehri'nde Küçük Sanayi Siteleri

Ordu şehrinde halen ikisi bitmiş, birisi inşaat halinde 3 küçük sanayi sitesi mevcuttur.

İlk Küçük Sanayi Sitesi 1971 yılında Yeni Mahalle'de 20 dönüm arazi üzerine yapılmıştır. 67 iş yerinden oluşan site 1977 tarihinde hizmete açılmıştır. Sitede tornacı, bakırcı, tesviyeci, oto tamircisi, akücü, demirci, lastik kaplama, mermerci, plastikçi, marangoz, sobacı, elektrikçi, çelik eşya, oto boyacısı, dökümcü, kuyumcu, tabelacı, çilingir, karocu esnafı yer alır.

İkinci Küçük Sanayi Sitesi 1980 yılında Karapınar Mahallesi içinde kurulmaya başlamış ve 1989'da hizmete açılmıştır. 120 dönüm arazi üzerinde 350 işyeri kapasitelidir. Sitede marangoz, hızarıcı, kalaycı, bakırcı, radyo ve ev aletleri, demir doğrama, torna ve zirai aletler, oto tamircisi, deterjan imalatçısı, lastik kaplamacı esnafı yer alır.

Ordu Şehri'nde üçüncü küçük sanayi sitesi Ordu-Ulubey Karayolu üzerinde Orman Fidanlık Müdürlüğü yanında 1990 yılında inşaatına başlanan Ata Küçük Sanayi Sitesi'dir. 55 dönüm arazi üzerinde 205 işyeri kapasiteli sitenin yapımı hala sürmektedir.

"Küçük Sanayi Siteleri'nde hem benzer iş yerlerini bir çatı altında toplanmakta hem de şehir içerisinde neden oldukları çevre sorunlarını önlemektedir. Ayrıca esnafa kendi işyerinde çalışma olanağı da sağlamaktadır". (1997 Ordu İl Yıllığı 91).

8.5.4- Ordu Şehri'nde Organize Sanayi Bölgeleri

Organize Sanayi Bölgesi çalışmaları 1976'da Bakanlar Kurulu Kararı ile başlamış bir süre ara verildikten sonra 1983'te yeniden hareketlenmiştir.

Merkez ilçe Karapınar Mahallesi'nde 60 hektarlık alanda kurulan Organize Sanayi Bölgesi'nin altyapı ve inşaat çalışmaları halen sürmektedir. Yaklaşık 400.000 m²'si 81 parsel ayrılmış, bu parsellerden 9'u yeşil alan ayrılmıştır. 72 parselden 71'i sanayicilere satılmıştır. Parseller üzerinde 7 tesis tamamlanarak faaliyete geçmiştir. 22'sinin inşaatına başlanmış, 24'ü de proje safhasındadır.

9. Ordu Şehri'nde Ticaretin Gelişimi ve Ticaret Alanları

9.1. Ticaret, Önemi ve Çeşitleri

Ticaret, her türlü mal ve hizmet alım satımını kapsayan ekonomik etkinliktir. Genel çerçevesi ile üretici ile tüketici arasında gelişen aracılık etkinliklerini kapsar.

Ticaret hizmetlerinin ortaya çıkışı çok eskidir. İnsan toplulukları hayat şartlarını geliştirmek için ticaret yapma ihtiyacını hissetmiş ve yapmıştır. Böylece insanlar yaşadıkları dar çerçevenin dışına doğru yayılmaya başlamışlardır.

Ticaret, toptan ve perakende olmak üzere ikiye ayrılır. Toptan ticaret malların perakende satış alanı dışında satılmasıdır. Satışlar genellikle büyük miktarda olur. Fiyat, ortalama perakende fiyatın oldukça altındadır. Toptan ticaret özellikle 19 yy.'da büyük çapta üretim ve pazarlama tekniklerinin gelişmesiyle büyük önem kazanmıştır.

Perakende ticaret ise mal ve hizmetlerin bir işletme aracılığı ile tek tek yada küçük miktarlarda tüketiciye satılması demektir. Yoğun bir rekabete dayanır. Takas ve pazar yerleri kuruluşuyla gelişmiştir. Rekabet fiyat düzeyinde olursa da bunu etkileyen başka unsurlarda vardır.

Ticaret bir diğer açıdan yaygın olarak iç ticaret ve dış ticaret diye ikiye ayrılır. İç Ticaret deyimi ülke içi ticaret için kullanılırken, dış ticaret sınırlar ötesi ticaret etkinlikleri olarak kabul edilir. Dış ticaret ise kendi içinde dış alım (İthalat) ve dış satım (İhracat) diye ikiye ayrılır.

Dış Ticaret özellikle 1850-1870 arasında ve 1958'den sonra ortaya çıkan serbest değişim öğretisinden sonra çok gelişmiştir. Dış Satım ülkelerin kalkınmasını olumlu etkiler.

Ticaret bir geçim kaynağıdır. Ürün elde etmek işinden farklı olarak ekonomik değeri olan eşyanın dağıtılmasını sağlar. Ticaret; nüfus, yerleşme, ulaşım, bütün genişliği ile ekonomi ve üretim konularıyla yakından ilişkili ve bazen iç içedir. Dış ticaret ülkelerin coğrafi potansiyeli ve sanayileşmesinden doğrudan etkilenir. İthalat ve İhracat hacmi, ülkelerin ilerleme ve kalkınma seviyelerini de yansıtır.

9.2. Şehir ve Ticaret, Ticaret Alanları

“Düzenli olarak yapılan mal ve hizmet değiş tokuşu şehrin kendine özgü bir özelliğidir. Bu mal değişiminde önemli etkin ve yürütücü güç ise ticarettir.” (Karaboran 1989: 91)

Ticaret şehre ait iş kollarından biridir. Ülkemizdeki bir çok şehir tarımsal bir çevreye merkez teşkil eder. Bu merkezi yerdeki ticaret ekonomiyi yönlendirmede de etkili olur.

Şehirdeki toplam üretim, mevcut nüfusun tüketimi, tüketimin dağılışı, mevcut iş bölümü, ulaşım durumu, pazarlama ve satış, coğrafi tesisler ve tarihi gelişme birbirinden ayrılmaz şekilde iç içe geçmiş faktörlerdir.

Şehirlerdeki ticaret yerleri şunlardır: Perakende ve toptan ticaret yerleri, oteller, lokantalar, pastaneler, eğlence yerleri, ulaşım tesisleri, petrol istasyonları, haftalık pazar yerleri, sebze hali ve kasaplar, bankalar ve diğer kredi kuruluşları. Ayrıca küçük sanat işletmeleri, sanayi ve imalathaneler de yapılan üretimi de sayabiliriz.

Ticaret şehrin dahili farklılığını arttıran bir fonksiyondur. Yeryüzünde bir çok şehirde ticaret fonksiyonu diğer fonksiyonlardan daha önemli olabilir. Eğer şehrin yeri coğrafi açıdan ulaşımaya elverişliyse şehirde ticaretin önemi artar. Ticaret zaman içinde önemli değişiklikler gösterebilir.

Ticari faaliyetler bir çok limanın coğrafi mevkii üzerinde önemli rol oynar. Limanların seçimi ve gelişmesinde şehrin bulunduğu kıyıların rölyef özellikleri, iklim, ard ülke ve beşeri şartlarında önemi büyüktür. Limanların önemi etki alanı ile birlikte deniz ve karayollarının düğümlendiği noktada olmasına bağlıdır. Daha çok tarımsal ürünlerin ihraç edildiği limanda ticari fonksiyonlar fasılalıdır.

9.3. Ordu Şehri'nde Ticaretin Gelişimi

Ordu Şehri çevresine göre daha geniş bir hinterlanda sahip olması ve fındık üretim ve ihracatında önde gelmesi nedeniyle nispeten gelişmiş bir ticaret sektörüne sahiptir.

Daha 19 yy.'da Trabzon'a bağlı bir bucak iken görece canlı bir ticaret merkezidir. Ancak 1883 yılında Ordu Çarşısında çıkan yangın ticari hayatı olumsuz etkilenmiştir. Yangından sonra şehrin yeniden imarıyla ticari hayat tekrar canlılık kazanıyor. Ordu'yu dış pazarlara bağlayan dış satım gittikçe gelişiyor.

1904 yada 1906'da Ordu'da Ticaret ve Sanayi Odası kuruluyor. Bu kuruluş bize o dönemde ticaretin gelişmesinin bir sonucu olduğunu ortaya koyar. Odanın 62 üyesinin bir bölümü Rum ve Ermeni'dir. 1800'li yılların ikinci yarısında Ordu'ya dışarıdan gelen göçmenlerle artan nüfus ticaretin de hareketlenmesinde etkili olmuştur.

Bu dönemde Ordu'da ticaret daha çok tarımsal ürünlerin alım satımına dayanmaktadır. Zamanla üretimi artan fındık ticaret içinde etkili hale gelmeye başlıyor. Fındıktan sonra önemli ürün mısırdır.

I. Dünya Savaşı öncesinde Ordu Şehri dış satım ve dış alım yoluyla dünya pazarlarıyla ilişki kurmuştu. Bu ticaret Ordu'da bulunan küçük iskeleden yapılıyordu.

I. Dünya Savaşı sırasında etkinliği azalan ticaret kısa süre sonra Milli Mücadele devresinde büyük çapta gerilemiş ve bir çok işyeri kapanmıştır. Çeşitli sahalarda esnaf ve sanatkar olarak çalışan ve ticari hayatında içinde olan gayrimüslimler mübadele ile yurt dışına çıkarılınca, bunların çalıştıkları iş kollarında bir boşluk olmuştur. Fakat kısa zaman sonra bu boşluk Ordu'da yaşayanlarca doldurulmuş ve iş yerlerinin sayısı hızla artmıştır.

1923'ten sonra Ordu Şehri pazarlarındaki ticari mallar çok çeşitlendi. 1923-31 yılları arasında özellikle Avrupa ülkelerine dış satım yapılmaya başlandı. Bu dönemde yine en önemli dış satım ürünü fındıktır. 1930 yılında Ordu Ticaret ve Sanayi Odası "Fındık Kontrol Nizamnamesi" hazırlayarak, fındık dış satımında standartı sağlayan ilk kuruluş oldu. 1931'de elma'da bu nizamnameye bağlandı.

1932-40 arasında, Ticaret ve Sanayi Odası'nın dış ülkelerle ilişkisi daha da yoğunlaştı. Ama II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla bu ilişkiler tümüyle kesildi. Fındığın fiyatı düştü. Halkın geliri azaldı. Ciddi bir yoksullaşma süreci yaşandı.

Savaştan sonra yeniden başlayan dış satım 1950'den itibaren yerli ve yabancı gemilerin Ordu'ya gelmeye başlamasıyla artmaya başladı. O dönemde Ordu Türkiye'nin dördüncü önemli dış satım limanıdır.

1960'larda iç ve kabuklu fındık dünyanın çeşitli ülkelerine satılıyordu. Ayrıca diğer ürünlerde dış satıma konu olabilmekteydi.

Ordu'da 1960'lara kadar dış satım asıl deniz yolu ile yapılıyordu. Bu durum mavnacılığı da geliştiriyor. Çünkü liman yetersiz olduğundan açıkta bekleyen gemilere yük mavnalarla taşınıyordu.

1960'lı yıllardan sonra (1963'ten itibaren) yeni karayolunun faaliyete geçmesiyle fındık yine gemilerle taşınırken diğer mallar yavaş yavaş karayolu ile taşınmaya başlıyor. Karayolu Ordu Şehri'nin iç pazarla bağlantısını arttırmış ve ticaretin gelişmesinde etkili olmuştur.

1970'lerde ticarete yine etkin olan fındık ve fındık ürünleridir. Bu dönemde de fındık ihracatında başta gelen Ordu'da fındığa dayalı sanayi gelişmiş, iş yerleri hızla artmıştır.

1980'lerde Ordu tüccarının gruplanmasına bakıldığında toptan ve perakendeci tüccar yanı sıra, dış satımcılarda önemli yer tutmaktadır. 1980'li yıllarda ve bu günde hala Ordu'da liman yapılmamıştır. 1956 yılında faaliyete geçen iskele bu günde mevcudiyetini ve önemini korumaktadır. Ama Ordu şehri için çok yetersizdir.

1990'lı yıllarda Ordu'da ticari hizmetler şehrin büyümesi ve gelişmesiyle, artan nüfusuyla birlikte büyük önem kazanmıştır. Ticari hayat daha çok küçük sanayi, gıda, giyim, madeni eşya ve orman ürünleri sanayine bağlı olarak gelişmektedir.

9.4. Ordu Şehri'nde İç Ticaret ve Gelişmesi

Ordu Şehri'nin kuruluş ve gelişmesine uygun olarak insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla zamanla ticari hayatın şehirde gelişme gösterdiğini biliyoruz.

1883 yılındaki yangından önce Ordu Çarşısı'nda çeşitli meslek gruplarına ait bir çok dükkan ve iş yeri Osman Paşa Caddesi'nde yoğunlaşmıştı. Yangın sırasında bu dükkan ve iş yerlerinin ikisi hariç hepsi yandı. Buda şehir ticaretini olumsuz yönde etkiledi. Yangından önce kasabada 150'si yeni ve taştan olmak üzere 500 civarında iş yerinin mevcut olduğunu çeşitli kaynaklar belirtmektedir.

I. Dünya Savaşı'na kadar yeniden kendini toparlayan ticari hayat savaş nedeniyle sıkıntıya girmiştir. Ancak yinede savaş sonlarına doğru yeni iş yerleri açılmıştır. Bu sırada çoğu Ermeni ve Rumlar'a ait olmak üzere 688 iş yerinin olduğu Sıtkı Çebi tarafından belirtilmektedir. Milli Mücadele sonrasında çeşitli mesleklerde ortaya çıkan boşluk Ordulular tarafından doldurulmuştur.

1927 yılı sanayi sayımında Ordu'da 388 iş yeri bulunmaktadır. Bu iş yerlerinden bir kısmı sanayi kuruluşudur.

1930 yılında yapılan bir tesbite göre çarşıda ticaretle meşgul olanların sayısı 365'tir. Bunların dağılışı şöyledir: (Çebi 1973: 71-72)

Manifaturacı	46	Yemenici	3
Bakkal	34	Keresteci	4
Fasulye Taciri	10	Koyun Taciri	3
Fındık Kırma Fabrikası	13	Köseleci	3
Fındık Taciri	93	Komisyoncu	3
Toprak Mahsulleri Satıcısı	6	Müteahid	2
Hırdavatçı	13	Gümrük Komisyoncusu	3
Bakırcı	6	Terzi	4
Kantariyeci	8	Debağhane	2
Zahireci	13	Demirci	3
Un Ticareti Yapan	6	Deri Taciri	2
Tuhafiyeci	13	Fırın	4
Hazır Elbiseci	4	Eczane	2
Eski Elbiseci	2	Otelci	2
Kavafiye	2	Oto Malzemesi Satıcısı	2
Kırtasiyeci	2	Sinema	2
Kumaşçı	2	Vapur Acentası	2
Kunduracı	2	Yemişçi	4
Züccaciye	2	Yumurtacı	3

Bunların dışında çeşitli iş kollarında 15 firma daha bulunmaktadır. Bu tablodaki iş yerlerinin 150 kadarı ticari vasıfta, geri kalanı esnaf ve sanatkardır. Bu tablo bize o zamanki Ordu Şehrini çok iyi tanıtmaktadır. 38 çeşit meslek grubunun varlığı dikkat çekiyor.

Yine Sıtkı Çebinin Ordu Tarihi'nde belirttiğine göre 1973 yılında Ordu Şehri'nde 700'ün üzerinde ticari müessese ile 3000'e yakın çeşitli alanlarda iş yapan esnaf ve sanatkar bulunmaktadır. Bunların dağılışı da şöyledir:

İhracatçı	58	Oto Yedek Parçacı	9
Fındık Tüccarı	260	Kuyumcu ve Saatçı	7
Manifaturacı	61	Elektrik Malzemesi Satıcısı	7
Tuhafiyeci	24	İnşaat Malzemesi Satıcısı	9
Taahüt İşleri	31	Petrol Bayi	4
Bakkaliye	51	Mobilya-Mefruşat	4
Keresteci	20	Çeşitli İmalathane	25
Banka Şubesi	12	Türlü İşyeri	300

Bu durumda Ordu Şehri'nde ticari hayatın gittikçe gelişip çeşitlendiğini göstermektedir.

1996 yılında Ordu Şehri'nde ticaretle uğraşan esnaf ve sanatkarların meslek grupları ve mahallelere göre dağılışı aşağıda Tablo: 97'de gösterilmiştir.

Tablo 97 : Ordu Şehri'nde Mahallelere Göre Meslek Gruplarının Dağılışı (1996).

Mahalle Adı	MESLEK GRUPLARI																	Genel Toplam
	Ayakbucuklar	Bağlıçlar	Bakal ve Tekel Boyı	Ebiseciler	Elektrikçiler	Fotografçılar	İngaat Sanatkarları	Kesaplar	Kuyumcular	Kahveciler	Lokantacılar	Mobilyacılar	Sebzeciler	Tuhatlıyeciler	Terziler	Marangozlar	Madeni Eğya Sanatkarları	
Akyazı	6	-	74	3	5	-	5	4	-	19	23	-	14	40	2	53	23	271
Aziziye	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	9
Bahçelievler	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	1	8
Bucak	5	4	90	1	6	1	4	3	-	19	2	4	27	29	8	-	20	223
Cumhuriyet	-	-	14	-	-	-	-	-	-	2	3	-	3	-	-	10	4	36
Durugöl	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	5
Düz	32	9	103	38	16	12	5	15	20	46	33	5	39	48	14	4	61	500
Güzelyalı	-	1	9	2	1	-	-	-	-	4	-	-	2	3	-	8	-	30
Karapınar	-	-	22	-	1	-	2	-	-	15	1	-	3	-	1	86	193	324
Karşıyaka	-	-	5	-	1	-	-	-	-	3	1	-	9	-	-	-	-	19
Kirazlımanı	-	-	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7
Kumbaşı	-	-	3	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	10	3	23
Nizamettin	-	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3	-	10	-	19
Saray	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	5
Selimiye	-	-	59	3	7	-	3	2	-	15	10	3	22	12	3	3	7	149
Subaşı	3	-	60	1	8	1	-	4	-	16	9	-	17	11	1	3	39	173
Şahincili	14	6	72	17	15	3	4	5	6	60	37	5	10	52	6	8	30	350
Şarkıye	-	-	45	-	6	1	-	1	-	6	1	-	9	-	3	27	5	104
Şirinevler	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	4	1	-	2	-	11
Taşbaşı	-	-	10	-	2	-	-	-	-	2	4	1	-	-	-	-	-	19
Yeni	20	5	169	12	36	5	13	7	-	58	55	5	23	70	22	26	155	686
Zaferi Milli	-	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Genel Toplam	80	25	766	77	105	23	38	41	26	279	184	23	191	269	61	251	541	2980

Buna göre 1996'da çeşitli mesleklerde çalışan esnaf sayısının 2980'e ulaştığını görüyoruz. Esnaf ve sanatkarların %23'ü Yeni, %16.7'si Düz, %11.7'si Şarkıye, %10.8'i Karapınar, %9'u Akyazı ve %7.4'ü de Bucak Mahallelerine dağılmıştır. Kalan %21.4'ü de 16 mahalleye dağılışı gösterir. Düz, Şarkıye ve Yeni Mahalle'de esnafın %51.4'ü bulunur. Bu mahalleler şehrin ticari açıdan merkezi kısmını oluşturmaktadırlar.

Ordu Şehri'nde meslek gruplarına göre esnaf ve sanatkarların dağılışı ise şöyledir.

Tablo: 98.

Tablo 98 : Ordu Şehri'nde Esnaf ve Sanatkâr Odaları Birliğine Bağlı Meslek Gruplarının Dağılışı ve Oranları (1996).

Meslek Grubu	Esnaf Sayısı	Oranı (%)
Ayakkabıcılar	80	2.6
Bakkal ve Tekel Bayileri	766	25.7
Elbiseciler	77	2.5
Elektrikçiler	105	3.5
Fotografçılar	23	0.7
İnşaat Sanatkârları	38	1.2
Balıkçılar	25	0.8
Kasaplar	41	1.3
Lokantacılar	184	6.1
Sebzeciler	191	6.4
Kahvehaneler	279	9.3
Tuhafiyeciler	269	9.0
Terziler	61	2.0
Marangozlar	251	8.4
Madeni Eşya Sanatkârları	541	18.1
Kuyumcular	26	0.8
Mobilyacılar	23	0.7
Toplam	2.980	100

Meslek grupları içinde en yoğun olanların başında bakkal ve tekel bayileri, madeni eşya sanatkarları, kahvehaneler ve tuhafiyeciler gelmektedir.

Esnaf ve Sanatkarlar Birliği'ne bağlı iş yerlerinden son 6 yılda açılan ve kapanan iş yerleri Tablo: 99'da gösterilmiştir.

Tablo 99 : Ordu Şehri'nde Son 6 Yıla Ait Esnaf ve Sanatkârlar Birliğine Bağlı Olan İşyerlerinden Açılan ve Kapanan İşyerleri (1996).

Yıl	Açılan İşyeri Sayısı	Kapanan İşyeri Sayısı
1990	540	549
1991	585	520
1992	607	528
1993	665	342
1994	652	304
1995	756	307

Ordu Şehri'nde son 6 yıl içinde yeni açılan iş yeri sayısı 3805 ve kapanan iş yeri sayısı 2580 olup bunlar sadece esnaf ve sanatkarlara ait iş yerlerini kapsar. Aradaki fark 1225 ile açılanlar lehinedir.

Ordu Şehri'nde toptancılar tüketim mallarıyla, yerel ürünlerin ticaretini yapar. İlişkilerini ya başka bir toptancı yada perakendeci ile kurar. Perakendeciler her çeşit malın pazarlaması ve tüketiciye satmasının yanı sıra mevsimine göre çeşitli ürünlerin ticaretini de yaparlar. Seyyar satıcılarla pazar esnafı üretici yada tüketiciden aldığı ürünleri pazarlar. Ordu'da sebze, tahıl, hayvan ve balık pazarları kurulur.

Ticaret sektöründe en kalabalık kısmı perakendeciler teşkil eder. Mısır, patates, fasulye, sebzeler, hayvani yağlar, yumurta, balık gibi... önemli gıda maddeleri hem halkın ihtiyacını karşılar hem de ticarete konu olur.

Ordu Şehri'nden Türkiye iç piyasalarına başta fındık ve fındık ürünleriyle, mısır, balık ve MDF satılmaktadır. Özellikle fındık ve MDF ülkenin pek çok yöresinde bayiler aracılığı ile satışa sunulur. Ayrıca kireç satılır.

Ülke içinde Ordu Şehri'nin en yoğun alış veriş yaptığı iller 1980'lerde İstanbul ve Samsun Şehri iken günümüzde bu durum değişmiş ve çeşitlenmiştir. Ancak İstanbul ve Samsun illeri hala ağırlıklı olarak ticaret yapılan şehirlerdir.

Kereste ve muhtelif maddeler Giresun'dan, Mozaik Marmara Adaları'ndan (gemiyile getirilir.), boyalar İstanbul'dan, su tesisatı ve elektrik tesisatı İstanbul'dan, kiremit Osmancık ve Çorum'dan, tuğla Erba-Kavak ve Boyabat'tan, blok tuğla Bartın'dan (deniz yoluyla getirilir.), demir Zonguldak'tan yoğun şekilde alınır. Görüldüğü gibi inşaat malzemeleri Türkiye'nin çeşitli yerlerinden alınır.

Buğday unu, pirinç Samsun'dan, bulgur ve makarna Ankara ve İstanbul'dan, Urfa'dan, şehriye ve margarinler İstanbul'dan, çiçekyağı Adapazarı'ndan, pamuklu-yünlü dokumalar, eczacı ilaçları, hırdavat İstanbul'dan ve kısmen Samsun'dan, sac İstanbul'dan, Ereğli'den , çimento Trabzon'dan sağlanıyor.

Sebze, meyve ihtiyacı ise mevsimlere göre değişik illerden temin edilir. Yazın; domates, patlıcan, salatalık, biber Çarşamba'dan, üzüm Bursa-İzmir-Denizli'den, kavun-karpuz Adana, Diyarbakır ve Bafra'dan, meyveler Amasya ve Tokat'tan, şeftali Bursa'dan temin edilir.

Sonbaharda; soğan Niksar-Tokat-Nevşehir'den, patates Nevşehir ve İzmir'den, sarımsak Kastamonu'dan alınır.

Kışın; elma Amasya-İsparta-Tokat'tan, portakal, mandalina, limon İzmir-Mersin ve Adana'dan alınır.

Yapılan incelemelerden tespit edildiği üzere, ilgililerden alınan bilgilere göre "Çarşamba olmazsa Ordu aç kalır" denilmektedir. Demek ki Çarşamba'yla sebze meyve yönünden ilişkiler çok yoğundur. Bunu Amasya, Tokat izliyor.

Dikkat edileceği gibi Ordu Şehri'nin doğudaki Trabzon ve Rize'yle ticari ilişkileri çok azdır. Çevre iller içinde en çok Samsun ve Giresun'la ilişki kurmaktadır.

9.5. Ordu Şehri'nde Dış Ticaret ve Gelişimi

Ordu Şehri'nde 1900'lere kadar gelişen ve görece canlılık kazanan dış ticarete dünya pazarıyla ilişki kurulmuştur. Ticaretin gelişmesiyle 1906'da Ticaret ve Sanayi Odası kuruluyor.

I. Dünya Savaşı öncesinde Ordu Şehri'ndeki iskeleden yurt dışına başta fındık olmak üzere mısır, kenevir, kendir tohumu, keten, ceviz, fasulye, elma ve yumurta satılmaktaydı.

I. Dünya Savaşı öncesinde dış satımla uğraşanların çoğu Rum yada Ermeni tüccarlardı. Bu dönemde iki tür tüccar vardır. Biri yalnız dış ülkelerle ticaret yapan Rum ve Ermeni tüccarlardır. Diğerisi ise "Hayriye Taciri" denen ve sadece fındık ticaretiyle uğraşan tüccarlardır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yelkenli gemilerle Sovyetler Birliği ve Romanya'ya gönderilen fındık daha sonra Avrupa ülkelerine de satılmaya başladı.

Savaş yıllarında ticaret ölü dönem yaşadı. Hatta Ordu'da gıda sıkıntısı başlayınca Sivas'tan hayvan sırtında mal getirildi.

Savaştan sonra Rum ve Ermeni tüccarların yerini yerli Müslüman tüccarlar aldı.

Fındık hemen hemen her dönemde Ordu ekonomisini ayakta tutan en önemli ürün olmuştur. Fındık ticaretindeki ve piyasasındaki dalgalanmalar Ordu Şehri ekonomisinde de canlanma veya durgunluğa neden olabilmektedir. Diğer tarım ürünleri ticareti de bundan etkilenmiştir.

1923'ten sonra fındık ticareti yapanlar fasulye ve patates ticaretine de başladılar. 1923-1931 arası Ordu İskelesi'nden yapılan iç fındık dış satımının %65'i Almanya'ya kalanı ise diğer ülkelere yapılıyordu. 1940-1950 arasında alıcı ülke tümüyle İngiltere'dir. 1960'tan sonra yine dış satımın %50'si Almanya'ya yapılmaya başlandı.

1960'lı yıllarda iç fındık; Batı Almanya, Fransa, Çekoslovakya, Hollanda, ABD ve Belçika'ya, fasulye ve elma; Yunanistan ve Mısır'a, ceviz kütüğü; İtalya, Yugoslavya ve Fransa'ya, tavata (ağaçtan yapma çömlek) Tunus, Libya ve Etiyopya'ya satılıyordu.

Bu döneme kadar dış ticaret yoğun şekilde deniz ulaşımı ile yapılıyordu. Bu tarihten sonra karayolunun gelişmesi ticareti de etkiledi. Fındık, kömür, gübre, ay çiçeği, tuz ve buğday deniz yoluyla, diğer ürünlerin ticareti karayoluyla yapılmaya başlandı.

9.5.1. Ordu Şehri'nde İhracat (Dış Satım)

Vital Cuinet'e göre 1890 başlarında Ordu İskelesi'nden gerçekleştirilen ihracat 12.500.000 kg'dır. Değeri 2.5 milyon franktır. 1889'da Ordu İskelesine 145'i Osmanlı, 108'i yabancı olmak üzere 253 buharlı, 54'ü Osmanlı, 1'i yabancı olmak üzere 55 yelkenli olarak toplam 308 gemi gelmiştir. Tonaj olarak 151.229 tonu Osmanlı, 110.172 tonu yabancıdır.

1903 yılı Trabzon Vilayeti Salnamesi'ne göre Ordu İskelesi'nde 10 balıkçı teknesi, 30 mavna ve 50 pereme vardır.

1904 yılı Trabzon Vilayeti Salnamesi'ne göre 1901'de toplam 7.750.000 kıyye (1 okka = 1 kıyye = 1283 gr.) mal ile 7.395.100 adet yumurta satılmıştır. Değeri 14.834.000 kuruştur. Bunu içinde 3.000.000 kıyye mısır, 2.500.000 kıyye fasulye, başta gelir. En çok gelir getirenler ise mısır, iç fındık, fasulye, ceviz içi ve yumurtadır. Ayrıca Dış Satımın içinde deri, yün, balıkyağı, balmumu, meyve, arpa, yulaf, kendir ve keten tohumu da dikkati çeker.

1969-1973 yılları arasında Ordu Şehri İskelesi'nden yapılan ihracata ait bilgiler 1973 Ordu İl Yıllığında şu şekilde verilmiştir. Tablo: 100.

Tablo 100 : 1969-1973 Yılları Arasında Ordu Şehri İskelesinden Yapılan İhracat.

Yıl	İhraç Edilen Mal	Miktarı (Ton)
1969	İç Fındık	23.814
	Kereste	12.003 m ³
	Maden Cevheri	3.500
	Muhtelif Eşya	4.168
1970	İç Fındık	24.346
	Kereste	9.485 m ³
	Muhtelif Eşya	269
1971	İç Fındık	28.820
	Kereste	853
	Maden Cevheri	3.961 m ³
	Muhtelif Eşya	2.041
1972	İç Fındık	30.501
	Kereste	51 m ³
	Maden Cevheri	9.25
	Muhtelif Eşya	2.430

Ordu Ticaret ve Sanayi Odası verilerine göre 1978-1985 yılları arasında sadece fındık dış satımı Tablo: 101'de gösterilmiştir.

Tablo 101 : Ordu Ticaret ve Sanayi Odası Verilerine Göre 1978-85 Yılları Arasında Fındık Dış Satımı.

Yıl	İhraç Edilen İç ve İşlenmiş Fındık (kg)
1978	40.010.000
1979	49.850.000
1980	37.740.000
1981	43.000.000
1982	39.000.000
1984	68.920.000
1985	34.570.000

Görüldüğü gibi fındık dış satımı yıllara göre ortalama 34 bin tonla 50 bin ton arasında değişir. Aslında fındığın büyük kısmı Fiskobirlik kanalıyla Giresun Limanı'ndan ihraç edilmektedir. Bu durumda Ordu için liman ihtiyacı ortadadır. Yine yapılacak bu limanı güçlendirmek için Ordu-Sivas Karayolunun genişletilmesi ve böylece hinterlandın büyümesi gerekmektedir.

Ordu Sanayi ve Ticaret Odası verilerine göre son 4 yılın ihracatı ise Tablo: 102'de görülmektedir.

Tablo 102 : Ordu Şehri'nde Sanayi ve Ticaret Odası Verilerine Göre Son 4 Yılın İhracatı.

Yıl	İç Fındık (kg)	MDF (kg)	Diğerleri (kg)	Toplam (kg)
1993	41.747.654	-	51.862	41.799.510
1994	34.981.070	4.783.513	1.583.352	41.347.935
1995	47.869.984	1.155.832	321.000	49.346.816
1996	38.865.865	2.433.404	2.726.278	44.024.547

Tablodan anlaşıldığına göre Ordu İskelesi'nden yapılan ihracatta fındık %88.2 oranla ilk sırada, MDF %5.5 ile ikinci sırada ve %6.3 ile diğerleri üçüncü sıradadır. Diğerleri içinde en önemli ürün un'dur.

1994 yılında yapılan ihracatta ürünler şunlardır; iç fındık, MDF, hamsi, çikolata mamulleri, bentonit, kum midyesi, kristal şeker, boya, deri ve çeşitli gıda maddeleri.

Ordu İskelesi'nden yapılan ihracatın 10.275.47 kg olduğunu biliyoruz. İhracatın geri kalanı Giresun ve çevre limanlardan yapılmaktadır. O nedenle liman yapılması Ordu Şehri'nin en önemli ihtiyaçlarından biridir.

Ordu Şehri'nden yapılan ihracatın aylara göre dağılımı ise yıllara göre farklılıklar gösterir.

1970'li yıllarda ihracatta döviz getirme açısından Karadeniz Bölgesi'nde 1.ci olan Ordu ili bu gün hala önemini korumaktadır.

9.5.2. Ordu Şehri'nde İthalat (Dış Alım)

Vital Cuinet'e göre 1890 yılı başlarında Ordu İskelesi'nden yapılan ithalat 1.500.000 kg ve 1.875.000 frank değerindedir.

1904 Trabzon Vilayeti Salmesi'ne göre 1901'de Ordu İskelesi'nden gerçekleşen dış alım miktarı 5.310.000 kıyye ve toplam değeri 13.672.500 kuruştur. Aynı salnamede 1900 yılında toplam 4.865.000 kıyye olan dış alım 1 yıl içinde 445.000 kıyye artmıştır.

Ordu İskelesi'ne gelen dış alım malları içinde 2.200.000 kıyye ile tuz, 1.000.000 kıyye ile kahve ve bunları da şeker ve çay izler. Un 700.000 kıyye, yün ve pamuk 550.000 kıyye ile diğerlerini izler. İşlenmiş pamuk ve yün için ödenen 6.400.000 kuruş, dış alımın yaklaşık yarısıdır.

Dış alım içinde ayrıca bazı meyveler, zeytinyağı, sabun, çuval, petrol gazı, demir, bakır, çelik, çivi, deri, tuz, meşrubat, tütün, sigara ve çeşitli eşyalar yer almaktadır.

1973 İl Yıllığı'nda verilen ithalata ait bilgiler ise Tablo: 103'te görülmektedir.

Tablo 103 : 1969-1973 Yıllarında Ordu İskelesinden Yapılan İthalat.

Yıl	İthal Edilen	Miktarı (Ton)	Toplam (Ton)
1969	Gübre ve Çimento	44.547	56.343
	Kömür	11.796	
1970	Gübre	16.181	39.470
	Kömür	9.076	
	Muhtelif Eşya	14.273	
1971	Çimento	10.209	61.738
	Kömür	10.132	
	Gübre	39.916	
	Muhtelif Eşya	1.482	
1972	Gübre	24.578	48.020
	Çimento	8.118	
	Kömür	8.874	
	Muhtelif Eşya	6.450	

1970'li yıllarda ithal edilen maddeler içinde Gübre, Çimento, Kömür ve muhtelif eşyalar dikkati çeker.

1994 yılında yapılan ithalat ise Ordu Valiliği Envanter Defteri'ne göre Tablo: 104'te gösterilmiştir.

Tablo 104 : Ordu Valiliği Envanter Defterinden Alınan Bilgilere Göre 1994 Yılında Ordu İskelesinden Yapılan İthalat.

Yıl	Miktar	Değer
1994	8.710 Ton	380 Milyar TL.
İl Toplamı	128.065 Ton	638 Milyar TL.

Ordu İlinde yapılan ithalat içinde Ordu İskelesi'nin payı miktar olarak %6, değer olarak %59.5'tir. İthalatın kalanı Ünye ve Fatsa ilçelerinden yapılır.

İthal edilen ürünler ise; kömür, inşaat demiri, deri, polietilen, toz kakao, peynir altı suyu, ambalaj, makine, aroma, mısır irmiği, nescafe, kağıt, gübre, odun, kereste, sunta, granit, bakır, radyatör, jüt, çuval, duralit, alüminyum, balık ağı, oto lastiği, sac levha, plastik hammadde ve fabrika aksamıdır. Görüldüğü gibi dış alım çeşitlenmiştir. Gelişen Ordu Şehri sanayisinin ihtiyaçları buna neden olmuştur.

Ancak verilere baktığımızda Ordu Şehri İskelesi dış ticarete halen 1.5 milyon kg ihracat fazlalığına sahiptir.

Ordu Şehri'nde liman ve liman tesisleri bulunmadığından Ordu'dan yapılan ihracat ve ithalat, yükleme ve boşaltmada karşılaşılan güçlükler nedeniyle son yıllarda karayollarından TIR'larla yapılmaya başlanmıştır.

9.6. Ordu Şehri'nde Ticaret ve Sanayi ile İlgili Çeşitli Kuruluşlar

Ordu Şehri'nde sanayi ve ticaretle ilgili pek çok kuruluş vardır. Ancak bunlardan önemli olan bazılarını kısaca tanımak gerekmektedir.

9.6.1. Ticaret ve Sanayi Odası

1973 tarihli Ordu İl Yıllığı'na göre 1904-1906 tarihlerinde kurulduğu anlaşılar. O tarihlerde Ordu Kazası Trabzon Vilayeti'ne bağlıdır. Üye sayısı 62'dir. 1919'a kadar varlığını sürdüren oda Milli Mücadele Dönemi'nde kapandı. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte 1923'te yeniden kuruldu. Oda 1926'dan itibaren etkin şekilde çalışmaya başladı. 1926'da üye sayısı 300 dolaylarındadır. Üye sayısı 1950'de 466, 1960'ta 547, 1970'te 669, 1980'de 824 ve 1997'de Odadan alınan bilgilere göre 1800 kayıtlı üyesi vardır. Üyelerin 113'ü anonim şirket, 529'u limited şirket, 88'i kollektif şirket, 1044'ü Ha. şahıs, 132'si kooperatif ve 25'i de bankadır.

Odanın faaliyet alanı belediye sınırları içidir. Kurulduğundan bu yana Ordu'da fındıkçılığın gelişmesi ve dış satım şartlarının düzeltilmesi için çeşitli çalışmalar yapmıştır. Ordu Ticaret Gazetesi'ni çıkarmıştır. Ordu ilinin ekonomik yapısıyla ilgili çeşitli yayınları vardır.

9.6.2. Borsa

Ordu Ticaret Borsası 1936 yılında kurulmuştur. Kuruluşunda Ordu Ticaret ve Sanayi Odası'nın öncülüğü ve maddi yardımları olmuştur. Türkiye'nin sayılı borsalarından biri olup, bütün faaliyeti fındık üzerinedir. Daha sonradan ceviz, fasulye, patates ve soya ürünlerini de çalışma alanı içine almıştır.

İlk kuruluşunda ismi "Ticaret ve Zahir Borsası" dır. Ticaret ve Sanayi Odası bünyesinde kurulup sonradan ayrılmış ve bağımsız olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

İlk kotasyon ürünlerinden olan ceviz, fasulye, patates ve soya, üretimin azalmasıyla kotasyondan çıkarılmış ve günümüzde fındıkla birlikte nebati yağlar, hububat olmak üzere 3 alanda çalışma yapmaktadır.

1990 yılında zirai stopaj vergisine tabi ürünlerin borsalarda isteğe bağlı tescilli ile borsaya derinlik kazandırılmış ve çağdaş borsacılık alanında gelişmeler olmuştur.

Borsa binası Şarkıye Mahallesi'nde, modern haberleşme sitemi ve internet bağlantısıyla hizmet vermektedir. 11 adet borsa ajanı yetki belgesine sahiptir. Borsa Ünye, Fatsa hariç 15 ilçeye de hizmet vermektedir.

Borsada son 5 yıl içinde yapılan işlem hacmindeki gelişmeler şöyledir:

Yıl	Borsa Yıllık Muamele Hacmi (TL)	Fındık Muamele Hacmi (TL)	Fındığın Genel Toplamdaki Payı (%)
1991	641.928.702.834	624.988.426.214	97.35
1995	14.860.204.116.027	14.589.267.712.426	98.18

Görüldüğü gibi borsada işlem gören ürünler içinde en büyük pay fındığa aittir. Fındık ağırlıklı kotasyon maddesidir. Çünkü Ordu'da ticari ve ekonomik hayat önemli ölçüde fındığa dayalıdır.

Borsanın 1983'te üye sayısı 254 olup bunların 199'u aktiftir. 1997'de 548 üyesi olan borsanın 13 üyesi Fiskobirlik Kooperatifleri'dir. Geri kalan 535 üyenin 52'si fındık kırma ve entegre tesisleri alanında, 483'ü ise özel sektör firmalar olup kabuklu fındık, nebatî yağlar, hububat mamulleri ve imalatı ile uğraşmaktadırlar.

9.6.3. Esnaf ve Sanatkarlar Odalar Birliği

Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Ordu Şehri'nde 1953 yılında kurulmuştur. Kayıtları 1974'ten sonra başlamaktadır. Dernek statüsünde kurulmuş olup 1991'de 3141 sayılı yasa ile "oda" kapsamına alınmıştır.

Ordu Şehri'nde 507 sayılı yasaya göre kurulan esnaf derneklerinin üye sayıları 1973'te şöyledir:

Dernek Adı	Üye sayısı
Berberler ve Kuaförler Derneği	140
Bakkallar ve Bayiler	280
Elbiseciler	205
Elektrikçi ve Sıhhi Tesisatçılar	55
Fırıncılar	64
Kahveciler	229
Kasaplar	151
Kunduracılar	110
Lokantacılar	60
Manavcılar	51
Marangozlar	189
Madeni Eşya Sanatkarları	270
At Arabacıları	120
Terziler	170
Sebzeciler	105
Şoförler	801
Toplam	3.000

Esnaf ve Sanatkarlar Odalar Birliğine bağlı odalar ve üye sayıları 1996 yılı itibariyle şöyledir:

Oda Adı	Üye Sayısı
Bakkallar ve Bayiler	753
Elektrikçiler Odası	106
Kunduracılar ve İşçiler Odası	197
Kahveciler ve Otelciler Odası	283
Şoförler ve Otomobilciler Odası	2.920
Madeni Eşya Sanatı Odası	736
Fotografçılar Odası	(Fesih halindedir)
Tuhafiyeciler ve Züccaciyeciler	224
Berberler ve Kuaförler Odası	157
Kasaplar Odası	(Fesih halindedir)
İnşaat ve Sanatkârları Odası	(Fesih halindedir)
Marangozlar Odası	132
Sebzeciler Odası	133
Elbiseciler Odası	236
Balıkçılar ve Mavnacılar Odası	(Fesih halindedir)
Fırıncılar ve Pastacılar Odası	100
Terziler Odası	140
Lokantacılar Odası	221
Kuyumcular Odası	(Fesih halindedir)
Toplam	6.117

İki listeyi karşılaştırsak 1973'te 3000 olan esnaf ve sanatkar sayısı 1997'de 6117'ye ulaşmıştır. At Arabacıları Derneği'de ortadan kalkmıştır. Artan esnaf ve sanatkarlar bize Ordu'da nüfus artışı ve ekonomik gelişmeyi de gösteriyor.

9.6.4- Bankalar

Ordu Şehri'nde ilk banka şubesi "Menafi Sandığı" adıyla kurulan Ziraat Bankasıdır. Bunu Osmanlı Bankası ve İş Bankası izlemiştir. 1949 yılında Osmanlı Bankası şubesini kapatınca 1957'ye kadar iki banka şubesi kalmıştır. 1957'de Emlak Bankası ve Halk Bankası birer şube açmıştır. Daha sonra banka şubeleri hızla artarak 1973'te Ordu Şehri'nde banka şubesi sayısı 10, 1980'de 16'dır. 1997 yılında İş Bankası'nın iki şubesiyle birlikte banka şube sayısı 14'tür. Tablo: 105.

Tablo 105 : 1973 Yılında Ordu Şehri'nde Bulunan Banka Şubeleri.

T.C. Ziraat Bankası
Türkiye İş Bankası
Türkiye Vakıflar Bankası
Yapı ve Kredi Bankası
T. Emlak Kredi Bankası
Denizcilik Bankası
Akbank
Etibank
Türkiye Halk Bankası
Türk Ticaret Bankası
1986 Yılında Ordu Şehri'nde Yukarıdakilerle Birlikte Bulunan Banka Şubeleri.
T. Öğretmenler Bankası
T. Garanti Bankası
Sümerbank
Anadolu Bankası
Şekerbank
Osmanlı Bankası

1997 Yılında Ordu Şehri'nde Bulunan Banka Şubeleri (Açılış Tarihlerine Göre).

Banka Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi
T.C. Ziraat Bankası	Düz	1899
T. İş Bankası	Düz	1948
T. Halk Bankası	Düz	1957
T. Emlak Kredi Bankası	Şarkıye	1957
Vakıflar Bankası	Düz	1960
Yapı ve Kredi Bankası	Şarkıye	1961
Etibank	Düz	1969
Akbank	Şarkıye	1971
Türk Ticaret Bankası	Şarkıye	1971
T. İş Bankası (2. Şube)	Yeni	1973
Sümerbank	Şarkıye	1979
Pamukbank	Şarkıye	1980
Şekerbank	Düz	1981
T. İmar Bankası	Şarkıye	1994

1973'te Ordu Şehri'nde bulunan Denizcilik Bankası, 1973'ten sonra açılan Türkiye Öğretmenler Bankası, Anadolu Bankası şubeleri kapandıkları tarihte Emlak Bankası'na devredilmişlerdir.

1986'da şube açan İktisat Bankası bu şubesini 1990'lı yıllarda kapatmıştır.

Ticari hayatın gelişmesinde bankaların önemli bir rolü olduğu gerçektir.

Halen Ordu Şehri'nde Merkez Bankası şubesi bulunmamaktadır. Bu durum ticaretin gelişimini olumsuz etkilemektedir. Ordulular Merkez Bankası şubesi istiyorlar. Eğer bu banka da şube açarsa Ordu'da ticaret daha büyük bir ivme kazanabilir.

Sonuç olarak her şeyden önce Ordu İli ekonomisinde tek ürün ağırlıklı kırsal üretim modeline bağlı olarak uzun yıllar büyük sorunlar yaşamıştır. Ancak 1983'ten sonra siyasi otorite ülke kalkınmasında sanayileşmeyi lokomotif güç olarak kabul edince bu tarihten sonra tarımsal gelirin İli içinde GSMH içindeki payı düşerken, tarım ürünlerinin de ihracattaki payı artmış ve hizmetler sektörünün dahi GSMH içindeki payıda yükselmiştir. Bu durum iç göçlerinde bir nedeni olmuştur.

Ordu Şehri'nde 1994 yılına kadar 18 firma teşvik belgesi almış olup bunun 4'ü gerçekleştirilmiştir. 1992'de Kahramanmaraş'a 144 teşvik belgesi verildiği göz önünde tutulursa Ordu'ya verilen teşviklerin azlığı dikkat çeker.

Ordu İli ticaret kesimi pazar ve talep elastikiyeti açısından kırsal kesim gelirinden son derece etkilenir. Kırsal kesimde olduğu gibi ticaret kesiminde de sanayileşmeye ayrılacak yeterli tasarruf ve fon yaratma kabiliyeti zayıftır.

Ordu'da kişi başına kullanılan kredi 1991'de 982.000 TL. olup Türkiye genelinde 35.ci sıradadır. Türkiye'de fert başına düşen kredilerden 3.5 kat daha azdır. Ordu İli yarattığı tasarruflara oranla kredi kullanımı düşüktür. Buda imalat sanayine yönelmeyi olumsuz etkiliyor. Ordu'da kamu yatırımları ise kişi başına 0.5 milyon lira olup (1991) 70.ci sıraya düşmüştür. Ordu İli devletten hak ettiği oranda teşvik, kredi ve yatırım imkanı görememektedir.

10- Ordu Şehri'nde Ulaşım ve Haberleşmenin Gelişimi, Ulaşım ve Haberleşme Alanları

10.1- Ulaşım ve Önemi

"Genel anlamıyla insan yada eşyanın bir yerden diğer bir yere hareket etmesini sağlayan faaliyetlerdir. Yeryüzünde çeşitli yerler, bölgeler arasındaki ilişkilerin oluşmasında, ölçülebilmesine ve nihayet coğrafi görünümün şekillenmesinde rol oynadığı için coğrafyanın başlıca konuları arasındadır." (Tümertekin 1994: 479)

Ulaşımın ekonomik yönü ile ekonomi bilimi, toplumsal değişimlere etkisini sosyoloji inceler. Coğrafya ise mekan benzerlikleri ve farklılıklarını inceler. Yeryüzünde coğrafi görünümünde farklı ve benzer oluşu etkileyen faktörlerden biri de ulaşımdır. Ulaşımın mekanda yerel ve bölgeler arası ilişkilerde önemi büyüktür. Maddenin ve insanın yer değiştirmesinde etkisi büyüktür.

Ulaşım, sanayi ve öteki ekonomik etkinliklerden ayrı düşünülemez. Onlarla birlikte ve dengeli şekilde gelişmesi gerekir. Sanayileşme ulaşımın hızlı gelişmesinde önemli bir etken olmuştur. Üretim, dağıtım ve tüketim arasında ilişki kurar. Ulaşım, bölgesel farklılaşmayı kolaylaştırır.

Ulaşımın fonksiyonlarından biri de "tamamlayıcılık" tır. Üretim bölgesel yönden ihtisaslaşınca ulaşım tamamlayıcılık fonksiyonu üstlenir. Bu da "taşınabilirlik" kavramına neden olur. Taşınabilirlik ise "mesafe" ye bağlı olarak özellikler gösterir. Ulaşım, ulaşım ağları ile yapılır.

Ulaşım hizmetleri yalnızca doğan taşıma talebini karşılamaz. Bunun yanı sıra ekonomik gelişmeyi sağlamanın da bir aracıdır. Bir bölgenin ekonomik hayatı kesin olarak "ulaşım ağı" ile çevreye bağlanmasına ve açılmasına göre önem kazanır. Ulaşım tarzının genişliği ve tesir sahası; yörenin ekonomik coğrafyasının esasları, o yörenin ihtiyaçları, mallardaki fazlalık ve ticaret arzusuyla tesbit edilebilir. Ulaşım bir yerin ekonomik etki bölgesi ve ticaretten önemli ölçüde etkilenir hatta ona göre yön kazanabilir.

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, ulaşım araçlarındaki gelişmeleri ve örgütlenmeyi derinden etkiler. Alt yapının bir kısmını teşkil eden ulaşımın fonksiyonları çok çeşitlidir. Yörenin kültürel yapısına bile etki eder.

10.2- Şehir ve Ulaşım İlişkisi

İster yerel, ister bölgesel, isterse uluslararası ulaşım şebekesi içinde olsun, genellikle şehirler ulaşımın düğüm noktalarını teşkil ederler. Şehirlerle ulaşım arasındaki ilişkilerde bazıları çok önem kazanırken bazıları ikinci planda kalabilir. Şehir ve ulaşım arasındaki ilişkiler tarihi açıdan çok eskilere dayanır.

Şehirlerle ulaşım arasındaki ilişkilerde yer şekillerinin dolayısı ile şehirlerin coğrafi konumlarının da önemi büyüktür. Dağlık alanlarda, vadi kavşaklarında, kıyı bölgelerinde, liman çevresinde, nehir kenarında olma gibi... konum çeşitleri şehrin gelişiminde etkili olur.

Ulaşım faaliyetlerinin şehir coğrafyası çalışmalarında ayrı bir yeri ve önemi vardır. Genellikle herhangi bir şehirde yüzölçümünün yaklaşık 1/4'ü cadde ve sokaklarla kaplıdır. Bu durum şehirde arazi kullanımında ulaşımın önemini ortaya koyar. Şehrin dokusu ancak ulaşım ağının bilinmesiyle ortaya çıkar.

Bilindiği gibi günümüzde şehirler hızla gelişip büyümektedirler. Hızla gelişen şehirlerde bir çok sorun içinde, trafik sorunu da büyük öneme sahiptir. Günümüzde şehir planlamalarında şehrsel yerleşmelerdeki ulaşım ayrı bir öneme sahiptir. Ulaşım şehrin büyümesinin yanı sıra planların yönlendirilmesinde de rol oynar.

Şehirlerin besin, ham madde ve başka ihtiyaçlarının sağlanması, şehirlerde üretilen malların dağıtımı ulaşım ile gerçekleşir. Gelişen ulaşım türleri şehrin kırsal alanlarla etkileşimini ve kırsal alana doğru yayılmasını arttırmıştır. Ulaşım talebi ile arzı, şehrsel fonksiyonlarda çoğu kez kendiliğinden yer seçme sorunundan kaynaklanır.

Şehir coğrafyası çalışmalarında şehirlerde bulunan otobüs garajları, tren istasyonları, hava alanları, vapur iskeleleri ve limanlar, benzin istasyonları gibi.. ulaşım tesisleriyle birlikte şehir içi ulaşımında dikkatli şekilde incelenmelidir. Şehirde araç ve yaya ulaşımının yoğunluğu, caddelerin nakil vasıtalarının az veya çok kullanımları, o cadde hakkında fikir verebilir.

Öte yandan cadde ve sokaklar birbirinden farklı sahaları ayırma fonksiyonunun yanı sıra birleştirici eleman fonksiyonuna da sahiptirler. Bu da ayrıntılı inceleme gerektirir.

10.3- Ordu Şehri'nde Ulaşımın Gelişimi

Ordu Şehri Karadeniz Kıyısı'nda sahil yolu üzerinde yer alan bir şehrimizdir. Samsun'a 160 km, Giresun'a 42 km'dir. Ordu Şehri kara ve deniz ulaşımından yararlanabilen bir şehirdir.

Doğal yapısı nedeniyle, Samsun'a kadar gelebilen demiryolu ulaşımı Karadeniz sahillerinde Samsun İli'nin Çarşamba İlçesi'nde son bulur. Bu nedenle Ordu Şehri'nde demiryolu ulaşımı yoktur.

Hava yolu ulaşımından da bahsedilemez. Ancak Ordu-Giresun Şehirler'i arasına Gülyalı İlçesi'nde her iki ilin yararlanabilmesi için bir hava alanı inşaatına 1996 yılında başlanmıştır. Hava alanı pisti deniz içine dolgu yapılmak suretiyle inşaa edilecektir.

Ordu Şehri'nde etkili olan ulaşım türü kara ve deniz ulaşımıdır. Günümüzde mal akımı açısından Karadeniz Kıyıları'nda en yoğun kullanılan kesim Samsun-Rize Karayolu olup Ordu Şehri bu yol üzerinde yer alır. Ordu bu yolla ülkenin ana ulaşım sistemine bağlanır.

Ordu Şehri Orta Anadolu Bölgesi'ne üç güzergahtan bağlanır. Ordu-Ulubey-Gülköy-Mesudiye-Koyulhisar-Sivas, Ünye-Akkuş-Niksar, Fatsa-Aybastı-Reşadiye. Bu kuzey-güney bağlantıları, kıyıya paralel uzanan dağlardan geçtiklerinden çok dönemeçli ve ulaşımı zor yollardır.

Ordu Şehri'ni çevreye bağlayan kara ulaşımı 1950'li yıllara kadar fazla bir gelişme göstermemiştir. İç kısımlara ve kıyıdaki il ve ilçelere stabilize yollarla bağlıdır.

Ordu Sivas Yolu Trabzon Valisi Sırrı Paşa ile Sivas Valisi Halil Rifat Paşa'nın müşterek çalışmaları sonucu 1885 yılında 5 ay gibi kısa bir sürede açılmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra yurdun her yanında olduğu gibi Ordu'da da bütçe imkanları ölçüsünde köprü ve yol yapım faaliyetleri yapılmıştır.

1933 yılında Ordu Mesudiye Yolu üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Aynı yıl devlet bütçesinde bu yollar üzerinde köprüler yapılabilmesi için 6 köprüye para ayrılmıştır. Ancak bütçe yetersizliği nedeniyle Ordu-Mesudiye Yolu üzerindeki köprü 20 yıl sonra 1954'te yapılabilmektedir. Çatalkaya Köprüsü'nde (Dereyolu Köprüsü) 1959'da yapılmıştır.

1950'den itibaren yol ve köprü yapım çalışmaları hızlanmıştır. Ordu İli Sahil Yolu üzerindeki bütün köprüler bu tarihten sonra yapılmıştır. 1973 yılında şiddetli yağış ve sel sonucu yıkılan Elekçi ve Bolaman köprüleride devlet yardımıyla yapılmıştır.

1950'li yıllarda Ordu-Giresun arasında Ulaş ve Kavuş adlı iki eski tip otobüsle ulaşım sağlanmaktadır. Ordu-Giresun Yolu 1955-60 arasında (yeni yol) yapılmıştır. Böylece Samsun-Trabzon arası ulaşım gittikçe yoğunlaşmaya başlamıştır.

1973 yılında Ordu-Ankara arasında Ulusoy, Kalafat ve Süzer Şirketleri'nce düzenli otobüs seferleri yapılmaktadır. Giresun'a her an taşıt bulunmaktadır. Ordu-Samsun arasında da her saat başı minibüs kalkmaktadır. Ulusoy, Kalafat ve Süzer Turizm haftada her gün İstanbul'a aktarmasız otobüs seferi yapmaktadır.

1973'te Ordu'da otopark yoktur. Belediye mücavir alanı içinde 3 adet benzin istasyonu vardır. Ayrıca düzenli bir otoparkta yoktur. Taksi ve jeepler için geçici bir durak yeri vardır. Taksi ve jeepler kiralık çalışırlar.

Deniz ulaşımı yönünden Ordu İli aslında Karadeniz Kıyısı'nda 107 km'lik kıyısı ile şanslı olması gerekirken deniz ulaşımı da yeterince gelişmemiştir.

XIX. yüzyılda Ordu'da ticaret büyük ölçüde deniz yoluyla yapılmaktadır. Ordu İskelesi sadece Osmanlı değil yabancı bandıralı gemilerin ve teknelerinde sık sık uğradığı bir iskeleedir. Ordu İskelesi Trabzon Limanı'nın bir yardımcısı gibidir. Ordu İskelesi'ne gelen mallar kara yolu ile Sivas'a ulaşabiliyordu.

Vital Cuinet'e göre 1889'da Ordu İskelesi'ne uğrayan gemi sayısı 308 olup toplam 252.401 tonalito'luktur.

1903'te Ordu İskelesi'ne kayıtlı araç sayısı Trabzon Vilayeti Salnamesi'ne göre 99'dur. (1 Golt, 8 Kotra, 30 Mavna, 50 Pereme, 10 Balıkçı Teknesi) Ordu İskelesi önemli bir dış alım ve dış satım iskelesidir.

Zaman içinde Ordu Şehri'nde ekonomide özellikle fındığa dayalı olarak gelişen dış satım nedeniyle liman yapılması gerekirken Bayındırlık Bakanlığı'nca 1956'da İskele ve çevrede Gülyalı da (1969), Kışla önünde (1973), Mersin Köyü'nde (1975)'te 3 adet küçük balıkçı barınakları yapılmıştır. Bu durum Ordu'da deniz ulaşımını olumsuz etkilemiştir.

1960'lı yıllarda kara ulaşımı gelişene kadar İstanbul-Samsun-Hopa arasında çalışan vapurlardan yararlanılarak deniz ulaşımı yapılmaya çalışılmıştır. 1960'lara kadar Ordu'dan diğer şehirlere gitmede deniz ulaşımı önde gelirken 1960'tan sonra kara ulaşımı gelişince deniz ulaşımı varolan canlılığını da kaybetmiştir. Liman yapılmadığı için vapurlarla yolcu ulaşımı önemini kaybetmiştir. Aslında bütün Karadeniz Kıyısı boyunca yolcu ulaşımı yönünden sanki şehir ve insanlar sırtını denize dönmüş gibidirler. Halbuki deniz ulaşımında çağdaş deniz araçlarıyla yeni bir örgütlenmeye gidilirse ucuzluk ve trafik emniyeti yönünden deniz ulaşımının cazip hale gelmesi mümkündür.

1956 yılında hizmete giren Ordu İskelesi'nin boyu 268.60 m olup aynı anda 2 adet vapur ve 6 adet motor yanaşabilecek şekildedir. İskelenin denizden yüksekliği 2.75 m'dir. 1943'te faaliyete geçen Ordu Liman Müdürlüğü'nce işletilmektedir.

10.4- Günümüzde Ordu Şehri'nde Ulaşım Durumu

10.4.1- Kara Ulaşımı

Ordu şehrinde kara ulaşımını, şehirler arası ve şehir içi ulaşım olarak iki kısımda ele almak gerekir.

10.4.1.1- Şehirler Arası Ulaşım

Şehrin nüfus artışı, gelişme ve büyümesinin doğal sonucu olarak Türkiye'nin diğer şehirleriyle olan ulaşımı da önemli bir gelişme göstermiştir.

Foto: 50'de görülen Otogar (Terminal) 1982'de Yeni Mahalle'de faaliyete geçmiş olup Ordu Şehri'nin çevresi ve Türkiye ile bağlantısını sağlamada işlev üstlenmiştir.

Ordu Şehri Otogarı'ndan günlük olarak 4 şirket Ankara'ya 6 sefer, 9 şirket İstanbul'a 14 sefer yapmaktadır. Diğer illerde göz önünde tutulursa toplam 18 şirket tarafından 25 sefer günlük olarak doğrudan otogardan yapılır. Tablo: 106'da otogardan yapılan günlük seferler görülüyor.

Tablo 106 : Ordu Şehir Terminali'nden Doğrudan Ordu Kalkışlı Günlük Otobüs Hareketi ve Gittiği Önemli Merkezler (1996).

Gidilen Merkezler	Şirket Sayısı	Sefer Sayısı
Ankara	4	6
İstanbul	9	14
Erzurum	1	1
Van	1	1
İzmir	1	1
Antalya	1	1
Edirne (Sadece yazın)	1	1
Toplam	18	25

Ordu Şehir Otogarı'ndan Ulusoy, Metro, Fındikkale, Sema, Süzer, Genç Turizm, Fatsalılar, Ordu Ses, As Turizm seyahat şirketleri doğrudan otobüs kaldıran şirketlerdir.

Bunun dışında diğer şehirlerden çeşitli istikametlerde gelerek Ordu Şehir Terminali'ne giren ve kontenjanı bulunan 41 şirket tarafından toplam 101 sefer sayısı ile Türkiye'nin çeşitli illerine ulaşım yapılmaktadır. Bunun şirketlere ve gidiş yerlerine göre dağılışı Tablo: 107'de gösterilmiştir.

Tablo 107 : Diğer Şehirlerden Gelerek Ordu Terminaline Giren ve Kontenjanı Bulunan Şirketlerle, Gittikleri Önemli Merkezler (1996).

Çıkış Merkezi	Gidilen Merkez	Şirket Sayısı	Sefer sayısı
Rize Trabzon Giresun İstikametinden Gelenler	Ankara	8	11
	İstanbul	13	24
	İzmir	5	5
	Antalya	3	3
	Zonguldak	5	5
	Bodrum	2	2
	Marmaris	2	2
	Balıkesir-Bandırma	2	2
	Bursa	5	5
	Adapazarı-Karasu	3	3
	Adana	4	5
	Yalova	2	2
	Diyarbakır	3	3
	Hatay	2	2
	Kuşadası	1	1
	Konya	1	1
	Çanakkale	2	2
	Malatya	4	4
	Denizli	1	1
	Gaziantep	3	4
	Sivas	2	4
	Adıyaman-Urfa	2	2
	Ereğli	1	1
Toplam			94
Samsun İstikametinden Gelenler	Erzurum	3	4
	Erzincan	1	1
	Erçiş	1	1
	Hopa	1	1
Toplam			7

Tablodan anlaşıldığına göre Ordu Terminali'ne Rize, Trabzon ve Giresun yönünde doğudan gelip batıya doğru giden ve Ordu Otogarı'nda kontenjanı bulunan 29 şirket şunlardır: Metro, As, Eray, Sahil Ses, Ulusoy, Show, Gültur, Rizeliler, Çağlar, Ağatur, Turay, Kamberoğlu, Öz Turizm, Uzay, Sahil Seyahat, Süzer, Akdeniz, Kamil Koç, Sahil Karasu, Yalova Seyahat, Öz Diyarbakırlılar, Anadolu, Tokat İtimat, Üstün Erçelik. Bu şirketler Ordu Otogarı'na günlük 94 giriş-çıkış yapmaktadırlar.

Ayrıca Samsun yönünden batıdan doğuya doğru 7 ayrı şirket; Sema, Metro, Süzer, Kamberoğlu, Erzincan Turay, As Bafra, Erciş İtimat şirketleri terminale 7 giriş-çıkış yapmaktadır.

Yukarıda yer alan tablodan anlaşılabileceği gibi bir günde Ordu Şehir Merkezi'ndeki Otogar'dan Türkiye'nin çeşitli illerine 41 şirket tarafından 126 sefer yapılmaktadır. Ordu Şehri Ulaşım Haritası'nda bunu görüyoruz. (**Harita 16**) Haritadan da anlaşıldığı gibi Ordu Şehri 34 ile doğrudan, güzergah üzerindeki bir çok il'le de dolaylı ilişki içerisinde.

Otogarda kış mevsimi ölü sezon olup günlük sefer yapan şirketler bazen ortaklaşa seferler düzenlemektedirler. Yazın, özellikle fındık toplama mevsiminde (ağustos, eylül ayları) şehir otogarı çok hareketli günler yaşamaktadır. Ayrıca okulların açılış ve kapanışlarında, asker sevki ve bayramlarda da ulaşım çok yoğundur.

Otogardan ayrıca Gököy, Mesudiye ilçelerine, Ünye (Ünye'den Akkuş, Çaybaşı ve İkizce ilçelerine), Fatsa (Fatsa'dan Kumru, Korgan ve Aybastıya), Gürgentepe (Gürgentepe'den Çatalpınar, Çamaş ve Kabataş'a)'ye günlük olarak minibüs seferleri yapılır.

Terminalden Gököy'e 10, Gürgentepe'ye 10, Mesudiye'ye kışın 2 yazın 4 sefer yapılır. Ayrıca Ordu Birliğe ait 20 minibüs tarafından Samsun ve Giresun yönünde sürekli gidiş geliş yapılmaktadır.

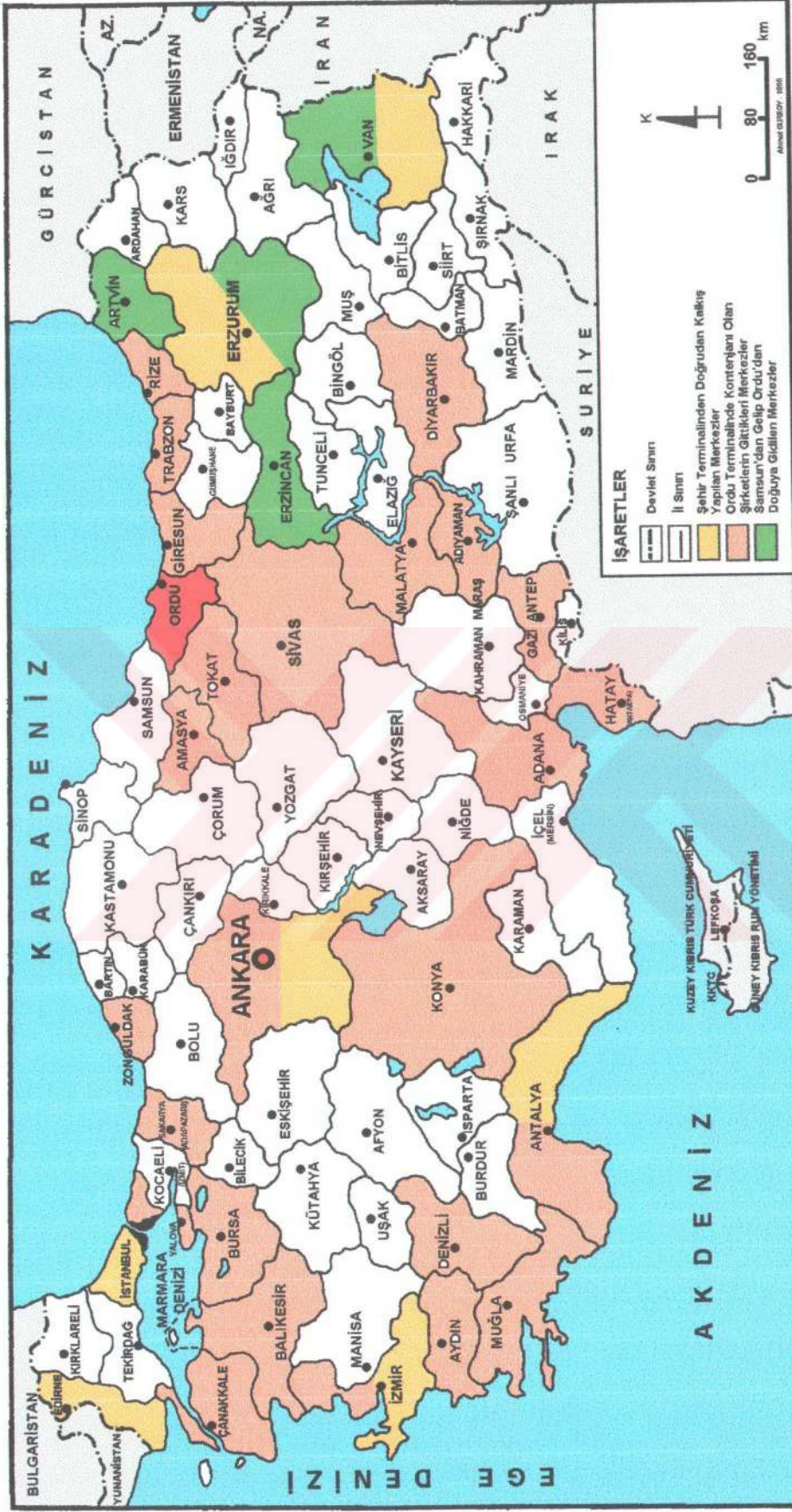
10.4.1.2- Şehir İçi Ulaşım

Ordu Şehri'nin gelişmesine uygun olarak şehir içi ulaşımında hızlı bir gelişme göstermiştir. Ordu Şehri'nde Türkiye'nin pek çok şehrinde görülmeyen ilginç şehir içi ulaşım örnekleri de görülebilmektedir.

Ordu Şehri'nde belediye otobüs işletmeciliği 1972'de başlamıştır. 1973'te 16 otobüsten 11'i 50 kişilik, 5'i 20 kişiliktir. Otobüsler Ordu-Efirli, Ordu-Tepealtı, Ordu-Eskipazar yönlerinde çalışmaktadır.

1980 yılında belediye otobüsleri Perşembe ve Ulubey'e de sefer yapmaktadırlar. Belediye otobüsleri güzergahları üzerindeki mahallelere de yolcu taşımaktadırlar.

ORDU ŞEHİRİ ŞEHİRLERARASI ULAŞIM HARİTASI (1996)

1990'lı yıllarda özelleştirilen belediye otobüsleri belediye halk otobüsü olarak 10 adet olup toplam 6 güzergahta sefer yapmaktadır. Güzergahlar Tablo: 108'de gösterilmiştir.

Tablo 108 : Ordu Şehri'nde Belediye Halk Otobüslerinin Güzergâhları (1996).

Kalkış Yeri	Gidiş Yeri
Belediye Yanı	Ulubey
Belediye Yanı	Perşembe
Belediye Yanı	Terzili Köyü
Belediye Yanı	Karapınar Mahallesi
Belediye Yanı	Nizamettin Mahallesi
Belediye Yanı	Gülyalı, Giresun

Son bir yıl içerisinde belediye halk otobüsleri 1.5 milyon kişi taşımıştır. Bu da günde 4110 kişi demektir. Otobüs başına taşınan kişi sayısı günde ortalama 410 kişi civarındadır.

Ordu Şehri'nde şehir içi ulaşımı düzenlemek üzere sinyalizasyon sistemi ilk defa 1981'de devlet karayolu üzerinde başlamış olup bunu takip eden yıllarda şehir merkezinde ilk önce Düz ve Şarkıye Mahalleleri'nde, 1995 yılında Yeni Mahalle, Bucak ve Subaşı Mahalleleri'nde trafiğin yoğun olduğu kavşaklarda ve okul geçitlerinde kurulmuştur. Halen ihtiyaç duyulan okul geçitleri ve kavşaklarda sinyalizasyon çalışmaları devam etmektedir.

Ordu Şehri'nde 34 adet özel taksi durağı mevcuttur. Şehirdeki taksi durakları ve taksi sayıları Tablo: 109'da gösterilmiştir.

Tablo 109 : Ordu Şehri'nde Taksi Duraklarının Mahallelere Göre Dağılışı (1996).

Mahalle Adı	Durak Sayısı
Düz Mahalle	5
Şarkıye	4
Selimiye	3
Yeni	7
Subaşı	2
Şahincili	4
Akyazı	3
Bucak	4
Karşıyaka	1
Toplam	34

9 mahallede 34 taksi durağında 181 adet araç çalışmaktadır.

Ordu Şehri'nde taşra şehirlerinin pek çoğunda görülmeyen ilginç bir uygulama ise "Dolmuş Taksi Hatları" uygulamasıdır. Şehirde 4 ana güzergahta dolmuş taksiler çalışmakta olup bu uygulama ile şehir içi ulaşımında büyük bir kolaylık sağlanmıştır. "Dolmuş Taksi Hatları" Tablo: 110'da güzergah ve sayılarıyla gösterilmiştir.

Tablo 110 : Ordu Şehri'nde Taksi Dolmuş Güzergâhları ve Araç Sayıları (1996).

Güzergâh	Başlama	Bitiş	Araç Sayısı
I. Dolmuş Taksi Hattı	Ordu Devlet Hastanesi	Kumbaşı (Yeni Liman)	72
II. Dolmuş Taksi Hattı	Güzelyalı	Yeni Sanayi	80
III. Dolmuş Taksi Hattı	Ordu Dev. Has.	Ordu Mes. Y.O.	68
IV. Dolmuş Taksi Hattı	SSK Hastanesi	60. Yıl İlk. Öğ. O.	45
Toplam			265

Tablodan da anlaşıldığı gibi şehri çeşitli yönlerde ana güzergahlar halinde izleyen dolmuş taksi hatlarında 265 taksi dolmuş çalışmaktadır. Bu uygulama şehir içinde halkın gidiş gelişini önemli ölçüde rahatlatıyor. Güzergah ayrıntılarında zaman zaman değişiklikler olabilmektedir.

"Dolmuş Taksi Hatları" güzergahları Harita 17'de gösterilmiştir.

Ordu Şehir Merkezi'ndeki ilçe ve köy duraklarının durumu ise şöyledir:

A) İlçelere:

Kalkış Yeri

Gideceği Yer

Bucak Mahallesi

Kabadüz İlçesi ve Civarı

Saray Mahallesi

Aybastı İlçesi ve Civarı

Bucak, Subaşı Mahalleleri

Ulubey İlçesi ve Civarı

Şarkıye Mahallesi

Gülyalı İlçesi ve Civarı

Otogar

Gürgentepe, Gölköy, Mesudiye, Ünye,
Fatsa İlçeleri

B) Ordu ve çevresinin önemli yaylalarından biri olan ve özellikle yaz mevsiminde yoğunlaşan ulaşımında Çambaşı Yaylası Durakları:

Yeni Mahalle

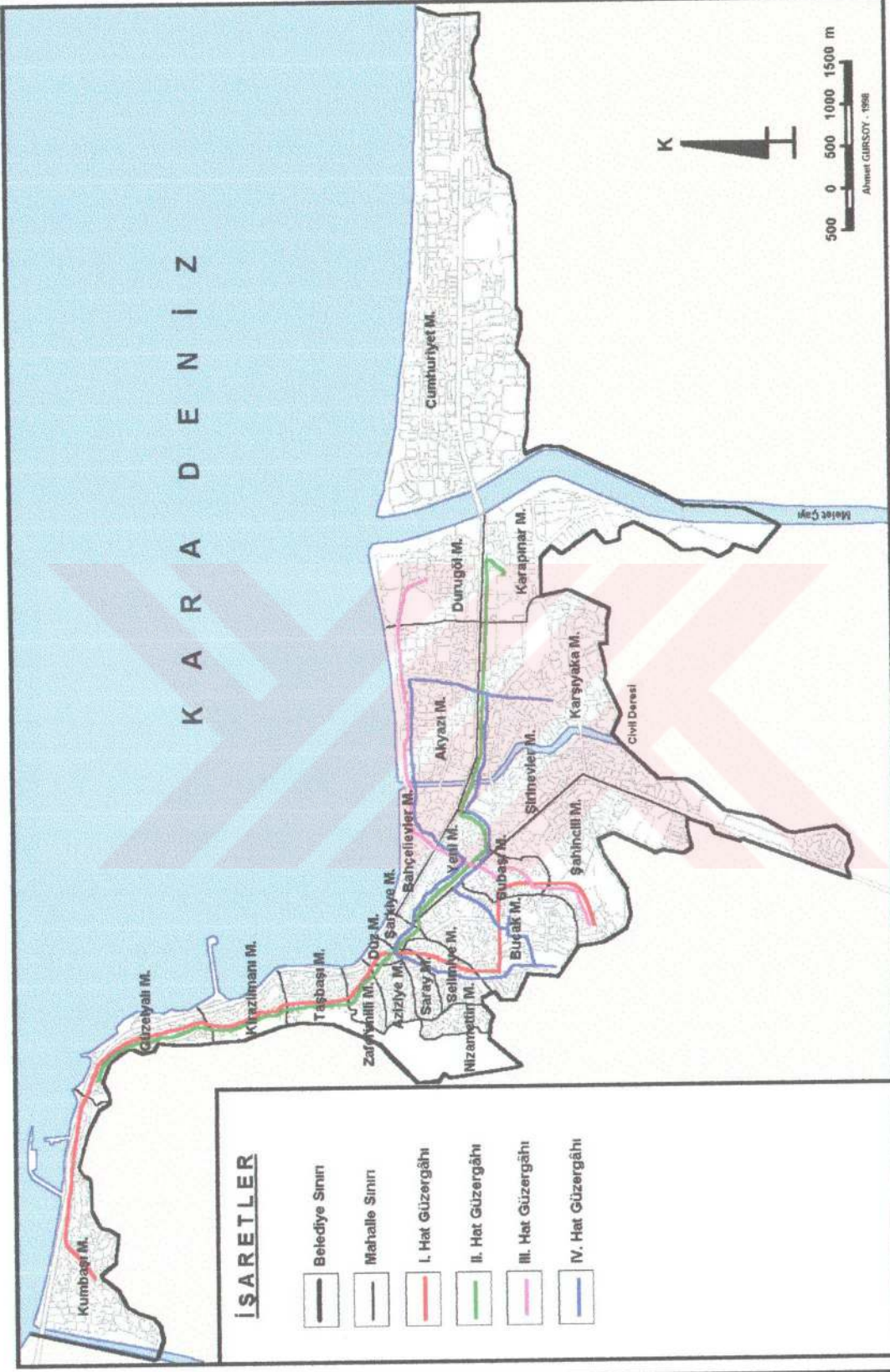
İsmetpaşa Caddesi

Şarkıye Mahallesi

Barbaros Caddesi

ORDU ŞEHİRİ ŞEHİRİÇİ "DOLMUŞ-TAKSİ HATLARI" GÜZERGAHLARI HARİTASI (1996)

C) Köy Durakları: (Ordu Merkeze bağlı ve çevre köylere araç kaldıran duraklar)

Düz, Selimiye, Bucak, Yeni, Şahincili, Subaşı Mahalleleri

Bu durakları Ordu Belediyesi belirlemektedir.

D) Sahil boyu ulaşım 20 minibüsle sabah: 6, akşam: 20 arasında Giresun ve Samsun istikametinde "Ordu Birlik" tarafından sağlanmaktadır.

Ordu Belediyesi Trafik Müdürlüğü'nce şehir içi trafiğin sorunlarını çözmek ve şehir içi ulaşımı rahatlatmak için zaman zaman çeşitli önlemler alınmaktadır.

Şehir Merkezi'ne kamyon ve daha büyük araçların girmemesi için, bu tür araçlarla nakliye yapan ticarethaneler meskun mahal dışına çıkarılmaya çalışılmaktadır. Özellikle yaş meyve ve sebze toptancıları, gıda toptancıları, inşaat malzemesi satıcıları, fındık manavları, gübreciler ve diğer toptan iş yapan işyerlerinin organize sanayi bölgesi yanına taşınması için çalışmalar sürmektedir.

Şehir içine fındık fabrikaları nedeniyle giren kamyon ve TIR girişini önlemek için bu fabrikaların mayıs 1997'ye kadar şehir dışına taşınmaları hususunda da çalışmalar devam etmektedir.

Yine şehir içi dolmuş taksi hatlarında çalışan 265 adet taksinin de kaldırılarak 12 kişilik minibüsle taşımacılık yapılması için hazırlıklar yapılmaktadır. Böylece hem şehir merkezine giren araç sayısı ve yoğunluğu azalacak hem de toplu taşımacılık daha ucuz ve süratli hale gelebilecektir.

10.4.2- Ordu Şehri'nde Araç Sayısı, Sürücü Belgesi ve Benzin İstasyonlarının Durumu

Ordu Emniyet Müdürlüğü Trafik Şube Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre Ordu Şehri'ndeki motorlu kara ulaşım taşıt araçlarının dökümü Tablo: 111'de gösterilmiştir.

Tablo 111 : Ordu Şehir Merkezinde Motorlu Kara Ulaşım Araçlarının Dökümü (1996).

Motosiklet	853
Otomobil	11.923
Jeep	984
Minibüs	2.542
Otobüs	912
Kamyonet	1.292
Kamyon	3.634
Traktör	984
Toplam	22.624
Mahallelere Göre Veri Bulunamamıştır.	

Ordu Şehri'nde Trafik Şube Müdürlüğü'nde kuruluşundan bu güne kadar tanzim edilen ve halen devam eden sürücü belgesi dökümü ise Tablo: 112'de gösterilmiştir.

Tablo 112 : Ordu Şehri'nde Kuruluşundan Bugüne Kadar Tanzim Edilen Sürücü Belgesi Dökümü (1996).

Sürücü Belge Çeşidi							Toplam
A	B	C	E	H	F	G	
133	32.607	7.820	2.416	30	51	7	43.064

Sürücü belgelerinin de mahallelere dağılışı elde edilememiştir. Taşıt araçları ve sürücü belgeleri sırayla kaydedildiği için mahallelere göre dağılışı belirlemek çok güçtür.

Ordu Şehri'nde bulunan benzin istasyonlarının mahallelere göre dağılışı ise Tablo: 113'te gösterilmiştir.

Tablo 113 : Ordu Şehri'nde Benzin İstasyonlarının Mahallelere Göre Dağılışı (1996).

Mahalle Adı	Benzin İstasyonu Sayısı
Kirazlımanı	1
Bahçelievler	4
Şahincili	1
Karapınar	1
Cumhuriyet	1
Karacaömer Köyü	2
Turnasuyu Köyü	1
Toplam	11

1973'te şehirde 3 benzin istasyonu varken bu gün 11 benzin istasyonuna ulaşmıştır. Benzin istasyonları genellikle yol güzergahları üzerinde bulunmaktadır.

10.4.3- Ordu ve Çevre Yerleşmeler Arasında Günlük Ulaşım Durumu

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Programı'nda "Ordu'nun Çevre Nüfusuna Verdiği Hizmetler ve Ordu Eğitiminde Alan Standartı" adlı master tez çalışması yapan Özlem (Saraçoğlu) Engin'in Ordu ve çevre yerleşmeler arasındaki günlük ulaşım durumuna ait ilginç tespitleri dikkat çekmektedir.

1991 yılında yapılan bu çalışmaya göre Ordu'ya günlük taşıt gel-git sayıları, günde ortalama kaç yolcu geldiği ve yolcuların geliş amaçlarını belirlemek için alan taraması yapılmıştır. Haftanın 4 günü (Pazartesi, Çarşamba, Cuma, Cumartesi), kentin üç ana girişinde, kullanıcıların yoğun olarak merkeze gelecekleri saatler arasında (7.00-14.00) trafik durdurularak yolcularla anket yapılmıştır. Araç çokluğu, trafiği aksatmamak gibi nedenlerle anket uygulanacak taşıtlar (şehirler arası otobüs, otomobil, minibüs, belediye otobüsü) %5 örnekleme ile seçilmiştir. Toplam 1400 kişi ile anket yapılmıştır.

Sayım noktaları şehrin doğusunda Soya Sapağı, batısında Boztepe ve güneyinde ise Orsan Fabrikası Mevkiidir. Tali yollarda anket yapılamamıştır. Geliş yoğunluğu sabah öğlen saatleri arasında olduğu için anket saat 14.00'te bitirilmiştir.

Şehre dışarıdan gelen nüfus 11.000'e ulaşmıştır. Şehir nüfusu 102.107 olduğuna göre kentin gündüzleri nüfusu %5-11 oranında kalabalıklaşmaktadır.

Şehre en çok güney yönünden %41.12 oranında geliş olmaktadır. Gelenlerin %70.5'i minibüsle gelmektedir. Gelen araçların %46.6'sı minibüs, %42.2'si otomobildir. Yarım günde şehre gelen araç sayısı 1350'dir.

Şehre her gün gelenlerin oranı %35.5'tir. Günübirlik ve daha kısa süreli seyahatların büyük ağırlık taşıdığı görülüyor. Gelenlerin %76.4'ü erkek, %23.6'sı kadındır.

Ordu'ya gelişler daha çok köylerden olmaktadır. Bunu ilçe merkezleri izler. Gelenlerin çoğu (%72.1) 6-25 km ağırlıklı uzaklıktan gelmekte, uzaklık arttıkça gelenler azalmaktadır.

Yaş ortalamasına bakıldığında gelenlerin 11-40 yaşlar arasında yoğunlaştığı, en fazla 21-30 yaş grubunun (%28.6) geldiği görülür. Gelenler arasında serbest meslek sahipleri %31.2 ile önde gelir. Bunu işçi, memur ve çiftçiler izler. Gelenlerin yarısı ilkökul mezunudur. Yüksek öğrenimlilerin oranı çok düşüktür.

Şehre gelenlerin %29'u batı, %30'u (yaklaşık) doğu yönünden gelmektedir. Gelenlerin eğitim durumu ne olursa olsun genelde gezme, ziyaret, eğitim, sağlık ve ticaret amacıyla gelmektedirler. Şehre gelenlerin %92'si aynı gün geri dönmektedir.

Ordu'ya eğitim amacıyla gelenlerin oranı %9.4 olup bunun %32.3'ü Perşembe, %11.8'i Ulubey, %7.9'u Efirli, %7.1'i Turnasuyu ve %4.7'si Uzunisa'dan gelmektedirler. Eğitim amacıyla batıdan gelenler %48.4, güneyden %35.1, doğudan gelenler %16.4'tür. Gelenlerin %60'ı erkek öğrenci, %40'ı kız öğrencidir. %62.5 oranıyla minibüsle gelenler başıdır.

Bu araştırma sadece eğitim özelliğine yönelik olduğu için sağlık, iş, ticaret, gezme, ziyaret gibi.. diğer özelliklerin ayrıntısına girilmemiştir.

Görüldüğü gibi Ordu Şehri çevresinde önemli bir fonksiyona sahip olup cazibe merkezi olarak dikkat çekmektedir. Etki alanına ait bize önemli ip uçları vermektedir.

10.4.4- Ordu Şehri'nde Deniz Ulaşımı

Ordu Şehri'nde 1943 tarihinde göreve başlayan Liman Müdürlüğü'nün görev alanı doğuda Piraziz, batıda Yason Burnu arasında 1 iskele ve 3 adet balıkçı barınağını kapsar.

Liman Başkanlığı "bağlama kayıtları"na göre 1996'da 523 balıkçı kayığı mevcut olup, değişik gros tonalitolarına göre boy ve ebatları farklıdır.

Sorumluluk alanı içine giren kıyıda Çamburnu (Perşembe), Bozukkale (Bozukkale) ve Yason Burnu (Çaytepe)'nunda 3 adet faal deniz feneri bulunmaktadır.

1995 yılında Ordu İskelesi'ne giriş yapan ve boşaltma yükleme yapan gemiler, yük çeşit ve miktarları Tablo: 114'te gösterilmiştir. Bu veriler Ordu Ticaret ve Sanayi Odası'ndan alınmıştır.

Tablo 114 : Ordu Şehri'nin Deniz Ulaşımı ve Deniz Ticaretine Ait Bilgiler (1995).

A) Giriş Yapan Gemi Sayıları		
Türk Bayraklı		45
Yabancı Bayraklı		8
Toplam		53
B) Boşaltma Yapan Gemi Sayıları ve Yük Miktarları (1995)		
Taşıdığı Mal	Gemi Adedi	Yük Miktarı (kg)
Odun	37	16.528.620
Gübre	4	3.700.000
Ayçiçeği	1	1.768.236
Toplam	42	21.996.856
C) Yükleme Yapan Gemi Sayıları ve Yük Miktarları (1995).		
Fındık Yağı	2	1.690.250
Maden	7	7.728.984
MDF	1	856.240
Toplam	10	10.275.474
D) Yükleme ve Boşaltma Yapılan Toplam Yük Miktarı (1995).		
Yükleme Miktarı	10.275.474	
Boşaltma Miktarı	21.996.856	
Toplam	32.272.330	

Buna göre iskeleye 1995'te 42 gemi yaklaşık 22 milyon kg boşaltma yapmış, 10 gemi ise 10.2 milyon kg yükleme yapmıştır. Toplam boşaltma ve yükleme 32.2 milyon kg'dır. Boşaltma, yüklemenin iki katından fazladır.

Ordu Liman Başkanlığı verilerine göre Ordu İskelesi'ne 1996 yılında 220'si Türk, 42'si yabancı toplam 262 gemi girmiştir.

1996 yılında iskeleden yapılan ihracat ve ithalat şöyledir. (Tablo: 115).

Tablo 115 : Liman Müdürlüğü Verilerine Göre Ordu Şehri İskelesinden İhracat ve İthalat (1996).

Gemi Bandırası	Yük Çeşidi	Miktarı (Ton)
A) Türk Bandıralı	Sunta (MDF)	1.442
	Ham Kurşun	1.167
	Ham Çinko	1.000
	Ham Bakır	925
	Çinko Cevheri	4.690
B) Yabancı Bandıralı	Bentonit	9.050
	Sunta	3.554
Toplam		21.828

İthalat Durumu

Gemi Bandırası	Yük Çeşidi	Miktarı (Ton)
A) Türk Bandıralı	Odun	2.996
	Azotlu Gübre	1.000.
B) Yabancı Bandıralı	Odun	56.824
Toplam		60.820

Görüldüğü gibi yabancı bandıralı gemilerle ihracat Türk gemilerinin iki katını geçmektedir. İhracatın %42.2'si Türk, %57.8'i yabancı gemilerle yapılıyor. Tabloda fındık ihracat rakamları verilmemiştir. Fındık genellikle Giresun limanından ihraç edilmektedir.

Liman Müdürlüğü verilerine göre 1996'da Ordu Şehri İskelesinde toplam boşaltma ve yükleme 82.648 tonu bulmaktadır. İthalat ihracatın 3 katı civarındadır. İthalat ve ihracatın %84'ü yabancı, %16'sı yerli (Türk) gemilerince yapılmaktadır.

İskeleden Kabotaj dahilinde yükleme olmamıştır. Kabotaj dahilindeki boşaltma ise 1.155 tonu kireç olmak üzere 20.893 ton boşaltma yapılmıştır.

İskelede yükleme ve boşaltma kış mevsiminde daha fazladır. Aralık ve ocak aylarında İlin ihtiyacı olan azotlu gübre ile Çamsan için Rusya'nın Kherson Limanı'ndan odun gelmektedir.

1996 yılında Ordu İskelesi özelleştirme kapsamına alınmıştır. Aynı yıl Ordu Liman Başkanlığı'ndan kurs sonucu 204 kişi "Gemi Adamı Cüzdanı" almıştır.

Eldeki veriler bize deniz ulaşımında Ordu Şehri için oldukça önemli olduğunu ve şehrin gelişimi için liman yapılmasının büyük bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

10.5- Ordu Şehri'nde Haberleşme

10.5.1- Haberleşme, Önemi ve Şehirler

Haberleşme (İletişim), bireyler arasında ortak bir simgeler sistemiyle gerçekleştirilen anlam ve bilgi alışverişidir. Duygu, düşünce, haber ve bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başka kişilere ve merkezlere iletilmesi veya aktarılmasıdır.

1928'de yapılan bu tanıma göre haberleşme yaşamın ayrı bir alanı olarak belirlenmiştir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin bir ürünü olan telefon, telsiz, telgraf, faks gibi... araçlarla iletişim hızlanmıştır. Etkisi artmıştır. Radyo, televizyon, süreli yayınlar, sinema ise kitle iletişiminin gelişmesini sağlayan kurumsal ve kültürel değişimler yaratır. Günümüzde bu alanda basılı kültürden görsel kültüre geçiş aşaması yaşanmaktadır.

Telekomünikasyon ise haber, yazı, resim, sembol veya her çeşit bilginin tel, radyo, optik yada başka elektromanyetik sistemlerle iletilmesidir. Bütün telekomünikasyon sistemlerinin çalışma ilkeleri aynıdır. En yaygın sistemler radyo, televizyon, telefon, telgraf ve bilgisayarlı veri iletimi yada bilgi erişim sistemleridir. Bilgi, genellikle iletken tellerden, radyo dalgalarından yada iletişim uydularından iletilir. Telekomünikasyonda analog ve dijital olarak iki iletim türü kullanılır.

Çok sayıda bilgi kaynağı arasında iletişim, bir iletişim ağı (şebekesi) ile sağlanabilir. Bilgisayar alanındaki gelişmeler bilgi iletişim ağlarını çarpıcı biçimde geliştirmektedir. Uydu iletişiminin gelişmesinin iletişim alanında çok büyük etkisi olmuştur. Bilgisayar ağları bölgesel boyutlardan uluslararası boyutlara kadar genişlemiştir. Kişisel bilgisayarlar iletişimi de gittikçe hızlı bir şekilde geliştirmektedir.

Şehirler diğer fonksiyonlar yönünden olduğu gibi iletişim ve telekomünikasyon sistemlerinde yoğunlaştığı merkezlerdir. Bu merkezler çevreye bu açıdan da önemli ölçüde hizmet vermektedirler.

Şehirlerin iletişim merkezi olma özelliği son dönemlere rastlar. İletişim çağı adı verilen dönem kentlerin yapısını değiştirdiği gibi, kentlerin sunduğu hizmetlerin farklılaşmasında da etkili olmuştur. İletişim çağı kır-şehir ayrımını da gittikçe azaltmaktadır. Medyanın büyük kentlerde yoğunlaşmış olması, iletişim organlarının kente hakim olması kadar kentin de iletişim üzerinde etkili olmasının da önünü açmıştır. İletişim olanakları şehrin üstünlüğünü ortaya çıkarmıştır.

10.5.2- Ordu Şehri'nde Haberleşmenin Gelişimi

Ordu Şehri'nde posta idaresi yalnız mektup postası olmak ve haftada bir defa Trabzon İline mektup sevk etmek üzere 1842 yılında kurulmuştur. Zamanla tefraf muhaberesi başlamıştır. Telgraf muhaberesi başlangıç tarihi belirlenememiştir.

Ordu Şehir merkezinde 1949 yılında 20 abonelik manyetolu telefon santrali kurulmuştur. 1949'a kadar jandarma telefonu ve santralından yararlanılıyordu.

1950'de manyetolu 10'luk, 1952'de 200'lük, 1954'te 300'lük santraller kurulmuştur. 1961'de 500'lük Erikson otomatik telefon santrali kuruldu. 500 abone kaydedildi. 30 Mart 1971'de 2.149 kapasiteli Grosbar sistemi otomatik telefon santrali kurularak 2.149 abone kaydedilmiştir.

Ordu Şehri'nde 1980'de ev ve işyerlerinde abone sayısı 10.750'dir. Telefon bekleyen sayısı 8.608'dir. Ordu İli 1981'de 3711 kod numarasıyla şehirlerarası otomatik telefon görüşmelerine açılmıştır. İlide 1980'de 3 teleks abonesi vardır. Haberleşme ağı bakımından Samsun PTT Bölge Baş Müdürlüğü'ne bağlıdır.

Ordu PTT Merkez Müdürlüğü ile Ordu Bakım Merkezi Müdürlüğü telefon hizmetlerinde çalışan personelin aktarılması ile 15.11.1988'de Ordu Telefon Müdürlüğü faaliyete geçmiştir.

1990'da Telefon Müdürlüğü bulunan yerlerdeki Bakım Müdürlükleri lağvedilmiştir.

2.4.1990'da Ordu PTT Baş Müdürlüğü resmen faaliyete geçmiştir. 10.7.1995'te ise PTT Genel Müdürlüğü yeniden yapılanarak Posta İşletmeleri Genel Müdürlüğü ve Türk Telekom A.Ş. olarak ikiye ayrılmıştır. Bu tarihte Ordu'da Posta İşletmesi Baş Müdürlüğü ve Türk Telekom Baş Müdürlükleri faaliyete geçmiştir.

10.5.3- Posta İşletmesi Baş Müdürlüğü

Posta İşletmesi Baş Müdürlüğü 1995'te faaliyetine başlamış olup, mektup, tebrik, kart, taahhütli mektup gibi.. posta gönderilerini, koli kabul ve dağıtımını, yurt içi ve yurt dışı havale kabul ve ödemelerini, APS hizmetleri ve telgraf, telefaks hizmetlerini yerine getirir.

33 dağıtıcı personel, 3 muhtelif araba ve 2 bisikletle şehir içinde dağıtım hizmetleri yürütülmektedir. Ordu'dan Ankara ve İstanbul yönünde posta taşıması "Fındikkale Turizm Şirketi"nce yapılmaktadır. Posta hizmetleri yanı sıra telefon faturalarını da dağıtmaktadır.

Posta, telgraf hizmetleri Hükümet Caddesindeki binadan, dağıtım hizmetleri ve koli kabul hizmetleri Düz Mahalle'deki binadan, dağıtım hizmetleri hariç posta hizmeti veren Otogar PTT Şubesi, aynı hizmetleri veren PTT Sanayi Şubesi (Karapınar Mahallesi) dağıtım ve hizmet alanlarıdır. PTT hizmet binası Foto: 51'de görülmektedir.

1995 yılında Ordu Şehri Posta İşletmesi Baş Müdürlüğünce 620.150 adi mektup, 168.715 taahhütlü mektup, 25.233 APS, 2.831 adet normal koli, 24.378 adet telgraf kabulü yapılmıştır.

10.5.4- Ordu Türk Telekom Baş Müdürlüğü

Ordu Şehri'nde Türk Telekom Baş Müdürlüğüne bağlı olan 19 Eylül Telekom Müdürlüğü 1995'ten itibaren telekomünikasyon hizmetlerinin bakım, onarım ve çağdaş düzeye yükseltilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir.

Ordu Şehir Merkezi 19 Eylül Telekom Müdürlüğü telefon santralinde 27.806 kapasitede X-BAR ve DMS tipi iki ayrı santral sistemi olup, halen 162 saha dolabının telefon kapasitesi 52.400, dolaplardan ev ve işyerlerine giden lokal şebeke kapasitesi ise 84.800'dür. 1996 yılı sonu itibariyle 45.350 saha dolabı telefon kapasitesine bağlı çalışan telefon abone sayısı 27.814'tür. Tablo: 116'da Ordu Şehri'ndeki telefonların mahallelere dağılışı görülmektedir.

Tablo 116 : Ordu Şehir Merkezi'nde Mahallelere Göre Nüfus, Bina ve Telefon Dağılışı Tablosu (1996).

Mahalle Adı	1990 Yılı Sayımında Nüfusu	1995 Sayımı Konut-İşyeri Sayısı	Telefon Saha Dolabı Sayısı	Saha Dolabı Telefon Kapasitesi	Çalışan Abone Sayısı	Konut ve İşyerlerine Düşen Telefon Sayısı Oranı (%)	100 Kişiyeye Düşen Telefon
Akyazı	12.421	3.240	18	5.600	2.933	90.5	32.9
Azizliye	1.796	1.067	1	300	296	27.7	18.4
Bahçelievler	(Yeni M. İçinde)	1.805	4	1.900	887	49.1	28.3
Bucak	13.928	4.590	10	3.600	3.246	70.7	23.3
Cumhuriyet	3.107	888	6	1.200	555	62.5	62.5
Durugöl	(Karapınar İçinde)	654	3	1.200	558	85.3	34.4
Düz (PTT Merkez)	2.974	1.623	43	4.300	3.251	200.3	109.3
Güzelyalı	2.164	580	1	200	197	33.9	9.1
Karapınar	3.036	646	1	900	487	73.3	34.4
Karşıyaka	(Akyazı İçinde)	2.697	11	3.800	1.182	39.1	32.9
Kirazlıman	1.633	284	1	354	330	116.1	21.5
Kumbaşı	1.665	581	1	300	290	49.9	17.4
Nizamettin	2.043	446	1	600	596	124.4	29.1
Saray	1.625	479	1	300	236	133.6	14.5
Sellimiye	9.012	2.737	6	2.100	1.404	51.2	15.5
Subaşı	7.278	4.023	8	3.300	1.624	40.3	22.3
Şahinçilli	6.322	1.435	5	1.800	400	27.8	17.4
Şarkıye	5.432	3.047	7	2.400	2.206	72.3	40.6
Şirinevler	(Şahinçilli M. İçinde)	1.139	8	2.800	705	61.8	17.4
Taşbaşı	3.359	629	3	800	674	107.1	28.3
Yeni	22.131	5.351	21	7.200	5.390	100.7	17.3
Zaferi Milli	2.280	674	2	400	396	58.7	17.3
Toplam	102.107	38.615	162	45.350	27.814	72.03	27.2

Tablodaki veriler 19 Eylül Telekom Müdürlüğü'nden alınmıştır. Telefon dağılışına dikkat edilirse Düz Mahalle'de PTT merkez binası olması nedeniyle çalışan abone sayısı fazla gözükmemektedir. Aslında merkezden diğer mahallelere dağıldığı için rakam yüksektir. 100 kişiye düşen telefon sayısına baktığımızda en düşük oran %9.1 ile Güzelyalı Mahallesi'ne aittir. Düz Mahalle, Şarkıye, Karapınar ve Durugöl'de oran yüksektir. Ancak çalışan telefon sayısının en fazla olduğu mahalleler Yeni Mahalle, Bucak ve Akyazı Mahalleleridir.

100 kişiye ortalama 27.2 telefon düşen Ordu Şehrin'de 10 mahallede ortalamanın üstünde telefon mevcuttur. Konut ve işyerlerinde ortalama 72.03 telefon vardır. Konut ve işyerlerinde de 10 mahalle ortalamanın üzerindedir. Düz, Nizamettin, Kırzlıman, Taşbaşı ve Yeni Mahalleler ilgi çekmektedir.

Bunun dışında Ordu Şehir Merkezi'nde 79 kartlı, 80 jetonlu, 22 masa tipi toplam 181 ankesörlü telefon vardır. 489 araç telefonu, 650 cep telefonu aboneliği vardır.

Deniz haberleşmesini sağlamak için Ordu Merkez'de bir istasyon bulunmaktadır.

Ordu Şehri'nde TRT 1-2-3-4 TV yayınları, TRT Fm ve TRT-1 Radyo yayınları Sakarat Tv verici istasyonundan ve Boztepe RİL istasyonu'ndaki aktarıcılar kanalıyla yapılmaktadır. Şehirde yerel yayın yapan 6 Radyo ve 3 Özel TV kanalları da izlenebilmektedir.

11- Ordu Şehri'nde Turizmin Gelişimi ve Turizm Alanları

11.1- Turizm ve Önemi

İnsanlar oturdukları yerler dışında, görme, tanıma, dinlenme, spor, tedavi ve dini amaçlarla çeşitli geziler yaparlar. Turizm bunlardan doğan ilişkiler bütünüdür. İnsanlar tarihin her döneminde bulundukları yerlerden başka yerlere ve ülkelere gitmişlerdir. Oralarda belli süre kaldıktan sonra tekrar kendi yaşadıkları yerlere dönmüşlerdir.

Ancak günümüzde insanların yıl içindeki çalışmalarının sonunda dinlenme ihtiyaçlarında turizm olgusunun gelişme nedenlerinden biri olmuştur.

İnsanlar boş zamanlarında evde yada bahçede dinlenerek, okuyarak, TV seyrederek vb gibi.. şekillerde faaliyetler yaparken, biraz daha uzun boş zamanlarında sinemaya, tiyatroya, müze gibi, yerlere gitmek, ziyaret etmek, tatillerde zevke ve mevsimine göre dağlara, kıyılara, yaylalara, büyük şehirlere de giderek değerlendirmeye çalışırlar.

Turizm insan yaşamını canlandıran, yaşama yerini bir süre değiştiren büyük bir hizmet sektörüdür. Bacasız Endüstri olarak da tanımlanır. Çok boyutlu bir olaydır. Bir faaliyetler bütünüdür. Çeşitli endüstrilere talep ve pazar yaratır.

Turizm temelde coğrafi bir olgudur. Robinson turizmi “uygulamalı coğrafya” içinde düşünmek gerekir diyor. Turizmde mekansal farklılıklar, mekanı koruma yada değiştirip düzenleme, demografik yapı üzerine etkileri, ticari faaliyet olması, kültürel etkileşim önemli unsurlardır. Turizm açık yada kapalı alanlarda yapılır.

Turizmin gelişmesi çekicilik, ulaşım, tamamlayıcı hizmetler ve alt yapıya bağlıdır. Manzara üstünlüğü, spor olanakları, plajlar, kaplıca ve içmeler, şehirler, tarihsel anıtlar, kültürel faaliyetler, dinsel ziyaret yerleri, ekonomik yapılar, ulaşım merkezleri ve çeşitli eğlence olanakları turizmi teşvik eder. İnsanların boş zamanlarının artışı, ücretli tatil, erişilebilirlik, grup turizmi, gelir artışı, bilgilerin artışı, gezme görme isteğini artırmıştır.

Turizm yer aldığı ve gelişmeye başladığı yerde mekan üzerinde olduğu kadar ekonomik ve toplumsal yapı üzerinde de olumsuz ve olumlu etkilere de sahiptir.

Ülke yada yöre kalkınmasında yada tanıtılmasında, ülke ödemeler dengesinde, değişik kültürlerle ilişki kurma gibi.. çeşitli olumlu özellikleri vardır. Kültürel ve ahlaki sorunlara ve çevre kirlenmesine neden olabilmektedir.

11.2- Şehir ve Turizm

Şehrin en önemli faktörü insandır. Şehirlerin değişen yapısıyla birlikte şehir toplumu ve şehirli insan ilişkileri de değişime uğramaktadır. Şehirler insanlar arası bağları zayıflatır. İnsan ilişkileri ikinci sıraya düşer. Yani insanlar kentlerde hem birbirlerine çok yakın, hem de çok uzaktırlar. Şehir insanını çevreleyen kültür kırsal kültürden farklıdır.

Şehir insanı sürekli çalışma ve iş hayatının içindedir. Dinlenmek ve eğlenmek onun iş verimini artırır. Bu amaçla tatillerde gittikçe artan bir şekilde turizm olayına katılır. Şehrin çekicilikleri ve tamamlayıcı unsurları da şehrin turizm yönünden önemini artırır ve şehre turist gelmesini de sağlar.

Şehirlerde yaşayanların önemli bir kısmı ekonomik koşulları uygun olmasa da tatile çıkmakta ısrarlı davranır. Bu durumda turizm olgusu büyük ölçüde şehrsel faaliyet olarak karşımıza çıkar. Şehirler büyüdükçe insanların ondan kaçma arzusu artar.

Şehirlerde yaşayanların kırsal kesime göre daha yüksek gelir düzeyine sahip olması da şehirlielerin turizme katılmalarında önemli bir etkidir.

Bir tür eğlendirme ticareti olan sinema, tiyatro, müze, galeri, spor alanları, eğlence yerleri gibi.. yerlerde şehrin turizmini geliştiren unsurlar olup şehrin büyüklüğüne paralel olarak gelişip çeşitlenirler. Bu tür faaliyetlerde şehir coğrafyası çalışmalarının içinde yer alır.

11.3- Ordu Şehri'nde Turizmin Gelişmesini Etkileyen Unsurlar

Ordu ili ve Ordu Şehri doğanın tüm güzelliklerinin cömertçe sergilendiği bir ilimizdir. Coğrafi zenginlikleriyle birlikte kültürel zenginlikleriyle de ilgi çeker.

Ordu Şehri Türkiye'nin en güzel şehirlerinden biridir. Doğudan Ordu Şehri'nin batısındaki Boztepe'ye doğru güzel bir görünüm Foto: 52'de görülmektedir.

Ordu ilinin kıyı uzunluğu 107 km'dir. Uzun ve geniş, yani derinliğine tesisler kurmaya elverişli ince kumlu plajlar yoktur. Kıyıda iklim kışları mutedil, yazları nispeten az sıcak, ama nemlidir. Ortalama nispi nem %76'dır. Hemen hemen yılın tamamında yağış görülür.

Ordu ilinin ulaşım olanakları yeterince gelişmemiştir. Demiryolu ve hava alanı yoktur. Deniz ulaşımı ise liman ve yeterli derecede yolcu potansiyeli olmadığı için gelişmesi yetersizdir. Yolcu gemisi seferlerinin ne zaman yapılacağı belli olmaz.

Turizm açısından ilgi çekebilecek eski eser, tarihi kalıntılar, mağara ve kaplıcalara yahut yaylalara giden yolların büyük kısmı bozuk yollardır.

Ordu ili tarihi ve eski eserler yönünden de zengin değildir.

Buna karşılık turizme arz edilir hale getirildiğinde önemli sayılabilecek tabiat güzelliklerine sahiptir. Mağaralar, mesire yerleri, göller ve yaylalar başta gelir.

Ordu ili bir turizm cenneti olmamakla birlikte deniz turizmi, yayla turizmi, kara ve su avcılığı turizmleri, dinlenme ve üçüncü yaş turizmi, orman turizmi, sağlık turizmi açılarından önemli bir potansiyele sahiptir.

Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde turizm hareketi er geç bir bölge turizmi olacaktır. Önemli olan bu yörede Ordu'nun bir öncü ve merkez olmasıdır. Turistik tesisler yapıldıkça, altyapı tamamlandıkça yörenin çekiciliği artacaktır.

Turizm tesis ve hizmetlerinde standartlara uygun hizmet verilmelidir. Tesis ve hizmetlerde kalite devamlı olmalıdır.

Ordu Şehri'nde turistlerin ilgisini çekebilecek tarihi ve eski eserler; Kiraz Limanı ve Orta Camiler, Hamidiye ve Yalı Camileri, Selimiye Camisi, Mustafa Bey ve Soğuksu Çeşmeleri, Keçiköy Çeşmesi, Kiliseler, Bozukkale kalıntıları, Eskipazar Harabeleri ve Tarihi Hamamlar'dır. Ayrıca merkez köy ve ilçelerdeki tarihi eser ve kalıntılar da ilginçtir.

İçerisinde 1999 tarihi ve etnoğrafik eser bulunan şehir merkezindeki Paşaoğlu Konağı ve Etnografya Müzesi, Devlet Güzel Sanatlar Müzesi, tiyatrosu, sinemaları ve eğlence yerleri turizmin çekici unsurlarıdır.

Ordu Boztepe'den şehri ve çevreyi izlemek, sahilde Atatürk Parkı'ndan limana kadar yürüyüş yapmak Orduluların ve Orduya dışarıdan gelenlerin en büyük zevklerinden biridir. Ordu Şehri ve çevresinin insanı gezmekten, yemeden, içmeden,

güzel giyinmeden ve özellikle turizm olayına katılmaktan zevk alan bir yapıya sahiptir. İyi yaşamayı bilen Ordulu aslında turizm için bir potansiyeldir. Bunu iyi değerlendirmek gerekir.

Karadeniz Bölgesi'nin en önemli yaylalarından biri olan 1850 m yükseltideki Çambaşı Yaylası Ordu ve çevresinin yazın yaylacılık yaptığı ve gittikçe gelişen tesisleriyle turizme açılan bir yayladır. Burada her yıl düzenlenebilecek eğlence, festival gibi.. tanıtıcı faaliyetler ilgi çekebilir. Son yıllarda Haziran ayı içinde Wolswagen arabalarla yapılan yayla turu ilgi çekmeyi başarmıştır. Ordu'da ayrıca Perşembe, Keyfalan ve Argın Yaylaları'nda yaylacılık açısından önem arz eder.

Şehir merkezinde yer alan Güzelyalı Plajı'nda turizm açısından önemlidir. Özel idare tarafından işletilir. Motel tesisleri vardır. Kumsalları güzeldir. Yaz aylarında buraya ilgi yüksektir. Yine Perşembe İlçesi sınırlarındaki Efirli, Aktaş, Kışlaönü, Çeşmeönü, Mersin Plajları da halkın yoğun olarak rağbet ettiği plajlardır.

11.4- Günümüzde Ordu Şehri'nde Turizm

Ordu şehrinde Turizme hizmet veren işletme belgeli tesisler Tablo: 117'de gösterilmiştir.

Tablo 117 : Ordu Şehri'nde Turizm İşletme Belgeli Tesisler (1995).

Tesis Adı	Bulunduğu Mahalle	Sınıfı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Kaç Kişilik
Belde Otel	Kirazlımanı	3 Yıldızlı	56	124	-
Turist Otel	Şarkıye	2 Yıldızlı	40	72	-
Otel Balıktaş	Kirazlımanı	3 Yıldızlı	36	72	-
Mıdı'nın Yeri (Restaurant)	Şarkıye	2 Yıldızlı	-	-	80
Adı Bar	Şarkıye	2 Yıldızlı	-	-	50
Toplam			132	268	130

Ordu ilindeki işletme belgeli tesislerinin %40'ından fazlası Ordu Merkezde yer alır. Tesislerin ortalama doluluk oranı %20-65 arası değişir. En yüksek doluluk temmuz ve ağustos aylarında yaşanır. Kimi tesislerde ise hafta sonları yoğundur.

Ordu Şehri'ndeki turistik tesislerden "Belde Oteli" Foto: 53'te ve kıyıda yer alan "Mıdı'nın Yeri" de Foto: 54'te görülmektedir.

Her iki tesis de sahilde denizle doğal güzellikler arasında yer alan ve ilgi çeken tesislerdir. Şehirdeki Turizm İşletme Belgeli tesislerde plaj imkanları dışında hiçbir ek rekreatif imkan ve tesis yoktur. Lokanta kapasiteleri 50-100 kişiliktir.

Ordu Şehri'nde Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri ise Tablo: 116'da gösterilmiştir.

Tablo 118 : Ordu Şehri'nde Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (1995).

Tesis Adı	Bulunduğu Mahalle	Sınıfı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Denizcan Motel-Restaurant	Şarkıye	2	15	43
Kervansaray Otel-Restaurant	Şarkıye	Lüks	38	67
Emre Palas	Şarkıye	1	14	29
Gülistan Otel	Güzelyalı	1	9	22
Ordu Palas I	Şarkıye	1	18	39
Ordu Palas II	Şarkıye	1	15	21
Kılıç Oteli	Şarkıye	2	12	35
Şehir Palas	Şarkıye	2	12	18
Divan Palas	Düz	2	10	18
Huzur Oteli	Şarkıye	2	9	23
Başar Oteli	Düz	2	8	17
Yatağan Oteli	Şarkıye	2	16	24
Konak Oteli	Düz	3	9	26
Gül Palas	Düz	3	6	16
Güzelyalı Plaj Tesisleri	Güzelyalı	3	37	138
Toplam			228	539

Ordu Şehri'nde toplam 18 konaklama tesisinde 360 odada 804 yatak kapasitesi vardır. Bu tesislerden sadece 3'ü yıldızlıdır.

1973'te 3 sınıf turistik belgeli tek tesis olan Hotel Turist'e 1995'te ancak iki yeni tesis eklenebilmiştir. Yine 1973'te 1.ci sınıf 8 tane konaklama tesisi (Orpalas, Kervan Palas, Şehir Palas, Atalay Oteli, Ordu Palas, Yatağan Oteli, Küçük Palas ve Hotel Gülistan) vardır. 101 odada yatak kapasitesi 185'tir. 1973'te şehrin tek moteli Güzelyalı Plajında yer alır ve 7 odalıdır. Günümüzde kıyı boyunca bir çok motel yapılmıştır. Şehirde başka motel yoktur.

Ordu Şehri'nde Belediye denetimindeki lokanta ve pide salonları aşağıda Tablo: 119'da gösterilmiştir.

Tablo 119 : Ordu Şehri'nde Belediye Denetimindeki Lokanta ve Pide Salonları (1995).

Mahalle Adı	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf	Toplam
Bucak	-	1	4	5
Cumhuriyet	2	-	-	2
Düz	1	3	4	8
Güzelyalı	1	-	-	1
Selimiye	1	-	1	2
Şarkıye	3	5	13	21
Şirinevler	-	-	4	4
Taşbaşı	1	-	-	1
Yeni	2	1	5	8
Boztepe	1	-	-	1
Toplam	12	10	31	53

Şehirde bulunan lokanta ve pide salonlarının %22.6'sı 1. sınıf, %18.8'i 2. sınıf, %58.6'sı 3. sınıftır. Lokanta ve pide salonları Şarkıye, Düz ve Yeni Mahalle ile Bucak Mahalleleri'nde yoğunlaşmıştır.

1973'te şehirde 8 tane 1. sınıf lokanta vardır.

Ordu Şehri'nde konaklama tesislerinde yetişmiş personel azdır. Hatıralık eşya endüstrisi gelişmemiştir.

Ordu şehri Karadeniz Kıyısı illeri içerisinde yabancı ziyaretçi açısından Rize'den sonra ikinci en az ziyaretçinin geldiği ama yerli ziyaretçi açısından Zonguldak ve Samsun'dan sonra üçüncü sırada yer alan bir şehrimizdir.

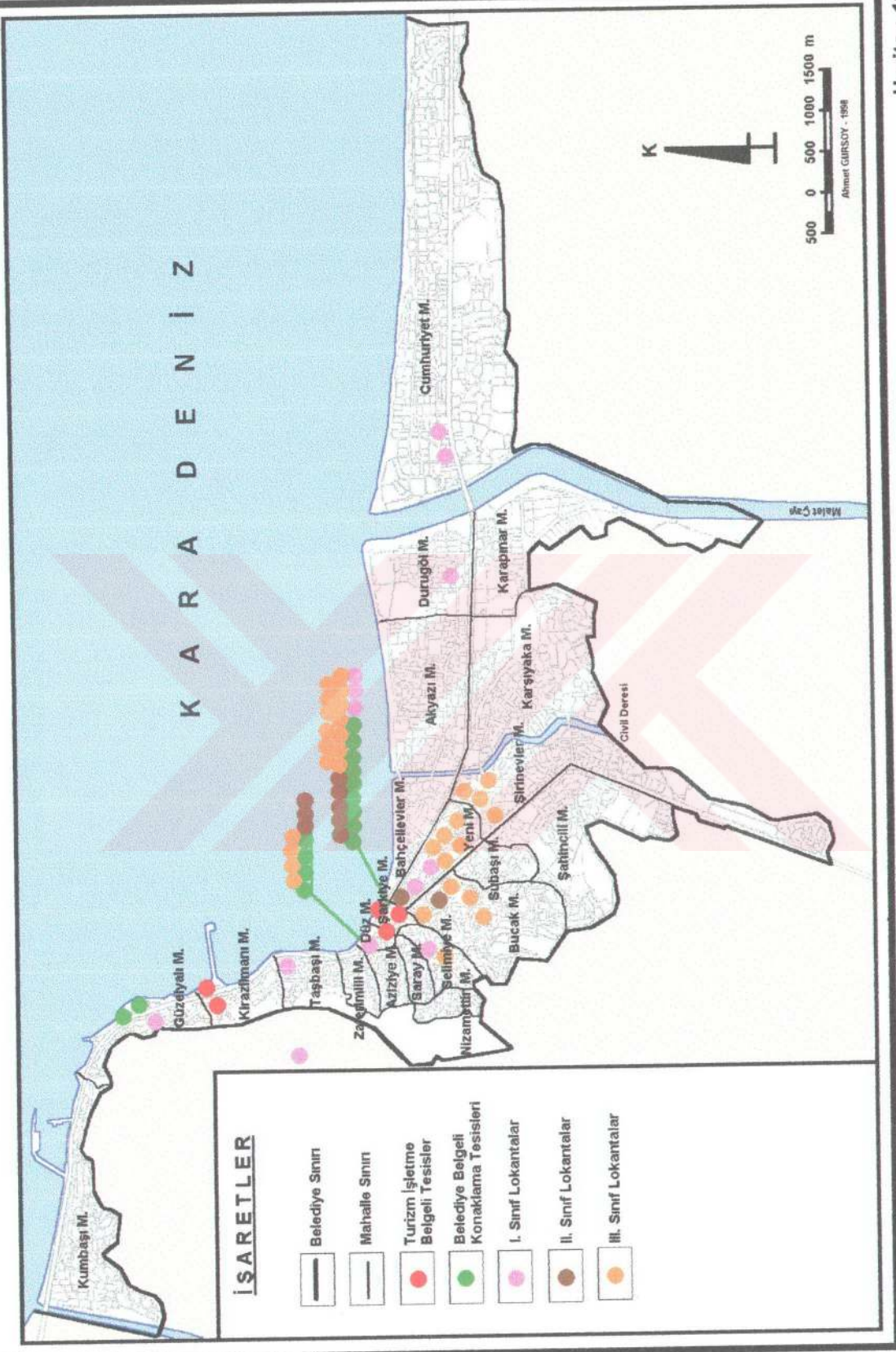
Ordu'da Turizm Müdürlüğüne bağlı bir Turizm Enformasyon Bürosu bulunur. İle gelenlerin %12'si bu büroya başvuruyor.

Ordu şehri "Turizm Hizmetlerinin Dağılışı" Harita 18'de gösterilmiştir.

1978'den itibaren Ordu Şehri'ne gelen yabancıların yıllara göre dağılımı Tablo: 120'de verilmiştir.

ORDU ŞEHİRİ TURİZM HİZMETLERİ DAĞILIŞI (1996)

Tablo 120 : 1978-95 Yılları Arasında Ordu Şehri'ne Gelen Yabancı Sayısı.

Yıllar	Gelen Yabancı Sayısı
1978	535
1979	260
1980	360
1981	730
1982	1.033
1983	1.300
1984	1.561
1985	1.978
1986	4.671
1987	7.552
1988	9.941
1989	2.119
1990	6.637
1991	7.712
1992	12.468
1993	6.760
1994	5.515
1995	6.853

1978'den itibaren gittikçe artan turist sayısı 1992'de en büyük sayıya ulaşmış ve 1993'ten sonra geri düşmüştür. Yılda ortalama 6-7 bin turist şehre gelmektedir.

1989-1995 yılları arasında Ordu Şehri'ne gelen yerli ve yabancıların konaklama durumları ise Tablo: 121'de gösterilmiştir.

Tablo 121 : 1989-95 Yılları Arasında Ordu Şehri'nde Konaklama Durumu.

Yıl	Turistik Tesislerde Konaklayan			Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan			Genel Toplam		
	Yerli	Yabancı	Toplam	Yerli	Yabancı	Toplam	Yerli	Yabancı	Toplam
1989	27.386	2.443	29.859	-	-	-	27.386	2.443	29.829
1990	35.459	430	39.759	-	-	-	35.459	430	39.759
1991	39.182	2.239	41.421	20.190	4.812	25.002	59.372	7.051	66.423
1992	42.776	5.460	48.236	17.307	6.841	24.148	60.083	12.301	72.384
1993	41.035	3.675	44.731	13.348	2.177	15.525	54.404	5.852	60.256
1994	46.008	4.088	50.096	15.423	1.142	16.565	61.431	5.230	66.661
1995	53.375	4.683	58.058	20.928	1.496	22.424	74.303	6.179	80.482

1995'te şehirdeki konaklama tesislerinde kalanların %92.3'ü yerli, %7.7'si yabancıdır. Konaklama tesislerinde kalanların %72.1'i Turistik tesislerde, %27.9'u belediye belgeli tesislerde kalmaktadırlar. Turistik tesislerde kalanların %8.06'sı yabancıdır. Turistlerin %75.5'i (4683) turistik tesislerde, %24.5'i (1496) Belediye belgeli tesislerde konaklamaktadır. Şehirde konaklayanlar 1989'dan 1995'e kadar yaklaşık 3 kat artış göstermiştir.

1992-1995 yılları arasında Ordu Şehri'ne Deniz hudut kapısından giriş çıkış yapanlar Tablo: 122'de gösterilmiştir.

Tablo 122 : 1992-1995 Yılları Arasında Ordu Şehri'ne Deniz Hudut Kapısından Giriş-Çıkış Yapanlar.

Yıl	Giriş			Çıkış		
	Yerli	Yabancı	Toplam	Yerli	Yabancı	Toplam
1992	337	29	366	426	21	447
1993	1.002	-	1.022	828	-	828
1994	805	25	830	1.007	45	1.052
1995	1.704	308	2.012	2.053	386	2.439

Deniz hudut kapısından yabancı giriş çıkışları çok azdır. 1993'te hiç giriş yoktur. Ancak 1995'de ilginç bir şekilde yoğunlaşma dikkati çekse de sayı yine çok küçüktür.

Deniz hudut kapısından giriş çıkış yapan yabancıların oranı şehre gelen yabancılar içinde %8.5 civarındadır. Ordu'ya gelen yabancıların %91.5'i karayoluyla gelmektedir.

Sonuç: Ordu'da fazla bir gelişme gösteremeyen turizm, ülke turizminin gelişmesine paralel olarak gelişecektir. Bu koşulların gereğidir. Önemli olan bunu planlı bir şekilde gerçekleştirmektir. Yöreye yapılacak akılcı yatırımlarla, altyapı ve tesislerle, tanıtım turizmin gelişmesinde etkili olacaktır.

"Bunun için Ordu İli'nin potansiyel turizm talebi belirlenmelidir. Tüm doğal ve kültürel arzın envanteri çıkarılıp haritalanmalıdır. Özellikle mikroklima iklim çalışmaları yapılmalıdır. Turizmin gelişimi planlanmalıdır. Yatırım, işletme ve tanıtma safhaları bunu izlemelidir." (İktisadi Araştırmalar Vakfı Raporu 1990: 50)

12- Ordu Şehri'nde Güvenlik ve Adalet Hizmetleri ve Güvenlik Alanları

12.1- Güvenlik ve Önemi

İnsana ve yaşadığı ortama zarar verebilecek tehlikeli durumları asgariye indirme yada ortadan kaldırmaya yönelik etkinliklerdir. İş güvenliği ve kamu güvenliği diye iki ana başlık altında toplamak mümkündür.

İnsanların bir arada yaşamaya başladıkları tarihin ilk dönemlerden beri insan topluluklarını ülkesiyle birlikte dışa ve içe karşı korumak "devlet" denilen örgütün en önemli işlerinden biridir. Bunu sağlamak için devletler güç oluşturmuşlardır. Bu güç başlangıçta askeri örgüt biçimindedir.

Zamanla iş bölümü ve uzmanlaşma sonucu sadece iç güvenlikten sorumlu güvenlik kuvvetleri oluşturuldu. Ancak günümüzde bile iç güvenlik dış güvenlikten tam olarak ayrılamaz. İç güvenlik sivil otoriteye bağlı kolluk kuvvetlerle sağlanır. Kolluk kuvvet denilince de akla önce Polis örgütü gelir. Polis kentleşmenin ortaya çıkardığı bir kuvvettir. Askeri örgütlenmenin bir uzantısı olarak jandarma daha eski bir kuruluştur. Yasalara göre ülkemizde şehrsel yerleşmelerde polis, kırsal alanda ise jandarma iç güvenlikten sorumlu kolluk kuvvetlerdir.

Kolluk kuvvetler, halkın güvenliğini ve esenliğini sağlama, düzeni koruma görevlerini yerine getirir. Polis, kamu düzeni ve güvenliğini korurken, yasaların yerine getirilmesini sağlamak ve suçluları yakalamak, yasaya aykırı eylemleri soruşturmakla görevlidir. Ayrıca ehliyet verme, ruhsat verme ve denetleme, düzenleme işlerini de yerine getirir.

Polis, suçluları ortaya çıkarmada bir çok değişik yöntemden yararlanır. Çeşitli suçlarla karşı karşıya gelen polis görevlileri değişik silah ve araçlarla donatılır.

İtfaiye örgütü ise insanların can ve mal güvenliğini sağlamak açısından yangınların yayılmasını önlemek ve söndürülmesini sağlamakla görevli örgüttür. Bu örgüt yangın sırasında eğer varsa, önce yangından dolayı yaşamı tehlikede olan insanları kurtarır.

12.2- Şehir ve Güvenlik Güçleri İlişkileri

Şehirler kalabalık ve yoğun nüfuslu yerleşmelerdir. Küçük bir alanda büyük nüfus kütleleri bir arada yaşar. Bu kadar nüfusun bir arada yaşadığı şehirlerde insanların ve şehir halkının güvenliğiyle ilgili sorunları iç güvenlik kuvvetlerinden polis ve jandarma örgütü çözmeye çalışır.

Polis örgütü şehirlerin çeşitli yerinde kurulmuş olan karakollar aracılığı ile görevlerini yerine getirmeye çalışır. Her karakolun bir sorumluluk alanı vardır. Bu alan içinde kamu düzenini sağlamaya, halkın huzur ve güven içinde yaşamasına çalışır. Şehir içi trafiği denetler. Yasa dışı işlerle uğraşanları takip eder.

Şehirleşmenin doğal sonuçlarının gereği olarak ortaya çıkan polis örgütü şehirlerin gelişimine göre örgüt yapısını genişletir. Görev yapan personel sayısını artırır.

12.3- Ordu Şehri'nde Güvenlik Hizmetlerinin Gelişimi

Ordu Şehri'nde Emniyet Müdürlüğü 1963 yılında kurulmuştur. Aynı tarihte Düz Mahallede Merkez Karakol Amirliği, 1972'de Yeni Mahalle Karakol Amirliği ve 1991'de Saray Karakol Amirliği kurulmuştur.

Şehrin güvenlik hizmetlerini yerine getiren Emniyet Müdürlüğü halen Akyazı Mahallesi'nde Foto: 57'de görülen binada hizmet vermektedir.

Halen Emniyet Müdürlüğü bünyesinde 16 şube müdürlüğü, 2 büro amirliği, 3 karakol amirliği, deniz hudut kapısı görev yapmaktadır.

Emniyet Müdürlüğüne bağlı Merkez Karakol Amirliği görev alanına; Düz, Şarkıye, Selimiye, Nizamettin, Taşbaşı, Kumbaşı, Saray, Güzelyalı, Aziziye, Zaferi Milli ve Kirazlıman Mahalleleri girer.

Yeni Mahalle Karakol Amirliği'nin görev alanına; Yeni Mahalle, Şirinevler, Subaşı, Bucak, Bahçelievler ve Şahincili Mahalleleri girer.

Sanayi Karakol Amirliği görev alanına ise; Karapınar, Akyazı, Karşıyaka ve Durugöl Mahalleleri girer.

Şehrimizde Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıcından itibaren görev yapan İl Jandarma Alay Komutanlığı'na bağlı bir karakol ise halen Cumhuriyet Mahallesi'nin güvenlik hizmetlerini yerine getirmektedir. Bir süre sonra Cumhuriyet Mahallesi'nin de Emniyet Müdürlüğü'ne devredilmesi gerçekleşecektir.

Şehrin kırsal alanları ve Ordu İl'i'nin genel güvenlik hizmetlerinin önemli unsurlarından olan İl Jandarma Alay Komutanlığı ise Foto: 58'de görülen Akyazı Mahallesi'ndeki modern binasında hizmetlerini sürdürmektedir.

Halen 45 personelin görev yaptığı Yeni Mahalle Karakol Amirliği görev alanında 49.660 kişi yaşamaktadır. Bir görevliye 1103 kişi düşüyor. 35 personelin görev yaptığı Merkez Karakol Amirliği görev alanında 33.883 kişi yaşamakta olup, personel başına 968 kişi düşüyor. 24 personelin görev yaptığı Sanayi Karakolu görev alanında 15.457 kişi yaşıyor. Bir personele düşen nüfus 644'tür.

Şehir Merkezinde görevli emniyet hizmetleri mensubu personel sayısı 423, sağlıklı görevli emniyet yardımcı personeli 3 ve çarşı ve mahalle bekçisi 71, diğer hizmetlerde çalışan 210 personelle birlikte toplam 565 personel görev yürütmektedir.

1990 nüfus sayım sonuçlarına göre Türkiye'de 326 kişiye 1 emniyet personeli düşerken, Ordu Şehri'nde 180 kişiye 1 emniyet personeli düşmektedir.

Emniyet Müdürlüğü 68 taşıt aracıyla şehirdeki hizmetlerini sürdürmektedir. Ayrıca modern bir polis evine sahiptir.

Ordu Şehri'ndeki polis karakollarında işlem gören asayiş olayları Tablo: 123'de verilmiştir.

Tablo 123 : Ordu Şehri Polis Karakollarının Asayiş Olayları (1995).

I. Asayişe Müessir Suçlar								
Suç Türü	Yeni Mahalle K.		Merkez K.		Sanayi K.		Toplam	
	Olay	Sanık	Olay	Sanık	Olay	Sanık	Olay	Sanık
Gasp-Soygun	3	8	1	3	1	3	5	14
Öldürme	1	-	1	1	1	2	3	3
Kasten Yangın Çıkarma	1	1	1	1	1	1	3	3
Zabıtaya Saldırı	-	-	-	-	-	-	-	-
Kaçırma Olayı (Kız Kaçırma)	18	19	9	12	5	3	32	34
Adabı Umumiye ve Aile Nizamı Aleyhine Suçlar	9	6	-	-	1	1	10	7
Toplam	33	35	12	17	13	17	58	69
Polis Takibini Gerektiren Suçlar								
Polis Muk. Darp	4	9	5	7	1	1	10	17
6136 sy. Kanuna Muhalefet	22	26	34	44	34	49	90	119
Darp	28	46	12	22	14	31	54	99
Yaralama	25	41	28	27	16	18	69	86
Dolandırıcılık	1	1	-	-	2	3	3	4
Kumar	2	6	6	17	-	-	8	23
Tehdit	3	5	4	10	-	-	7	15
Oto Hırsızlığı	9	6	-	-	5	7	14	13
Diğer Hırsızlıklar	70	127	55	62	13	19	138	208
Tasnif Dışı Suçlar	126	163	92	108	45	51	263	322
Toplam	290	430	236	297	130	179	656	906
Genel Toplam	323	465	248	314	143	196	714	975

Tablodaki verilere göre 1995 yılında polis karakollarına intikal eden olayların %8'i, sanıkların %7'si asayişe müessir olaylar, kalanı polis takibini gerektiren suçlardır.

Yine olayların %45'i Yeni Mahalle, %34.7'si Merkez Karakolu ve %20.3'ü Sanayi Karakolu görev alanında meydana gelmiştir. Sanıkların ise %47.6'sı Yeni Mahalle, %32.2'si Merkez ve %20.2'si Sanayi Karakolları'nda işleme tabi tutulmuştur.

Belirlenen bu olaylar dışında Ordu Şehri'nde 1995'te 1 intihar, 1 rüşvet olayı olmuştur. Polis aramalarında toplam 90 tabanca, 420 mermi, 13 av tüfeği ve 38 kesici alet yakalanmıştır.

Ordu Şehri'nde 1995 yılında il merkezinde meydana gelen 1333 trafik kazasında 4 ölü, 138 yaralı, 260 maddi hasarlı kaza olmuştur. Bu kazalardaki maddi hasar 10.5 milyar lira civarındadır.

Bu kazaların 933'ü şehir içinde, 400'ü şehre bağlı bölgede meydana gelmiştir.

Ordu Şehri'nde jandarma görev alanında bulunan Cumhuriyet Mahallesi'ne ait asayiş ve güvenlikle ilgili bilgiler elde edilememiştir.

Ordu Şehri "Güvenlik Hizmetleri Dağılışı" Harita 19'da gösterilmiştir.

12.4- Ordu Şehri'nde Sendika, Dernek ve Vakıflar

Sendikalar:

Emniyet Müdürlüğü'nden alınan verilere göre Ordu Şehri'nde şubesi bulunan işçi sendikaları şubeleri Tablo: 124'de gösterilmiştir.

Tablo 124 : Ordu Şehri'ndeki İşçi Sendikaları Şubeleri (1995).

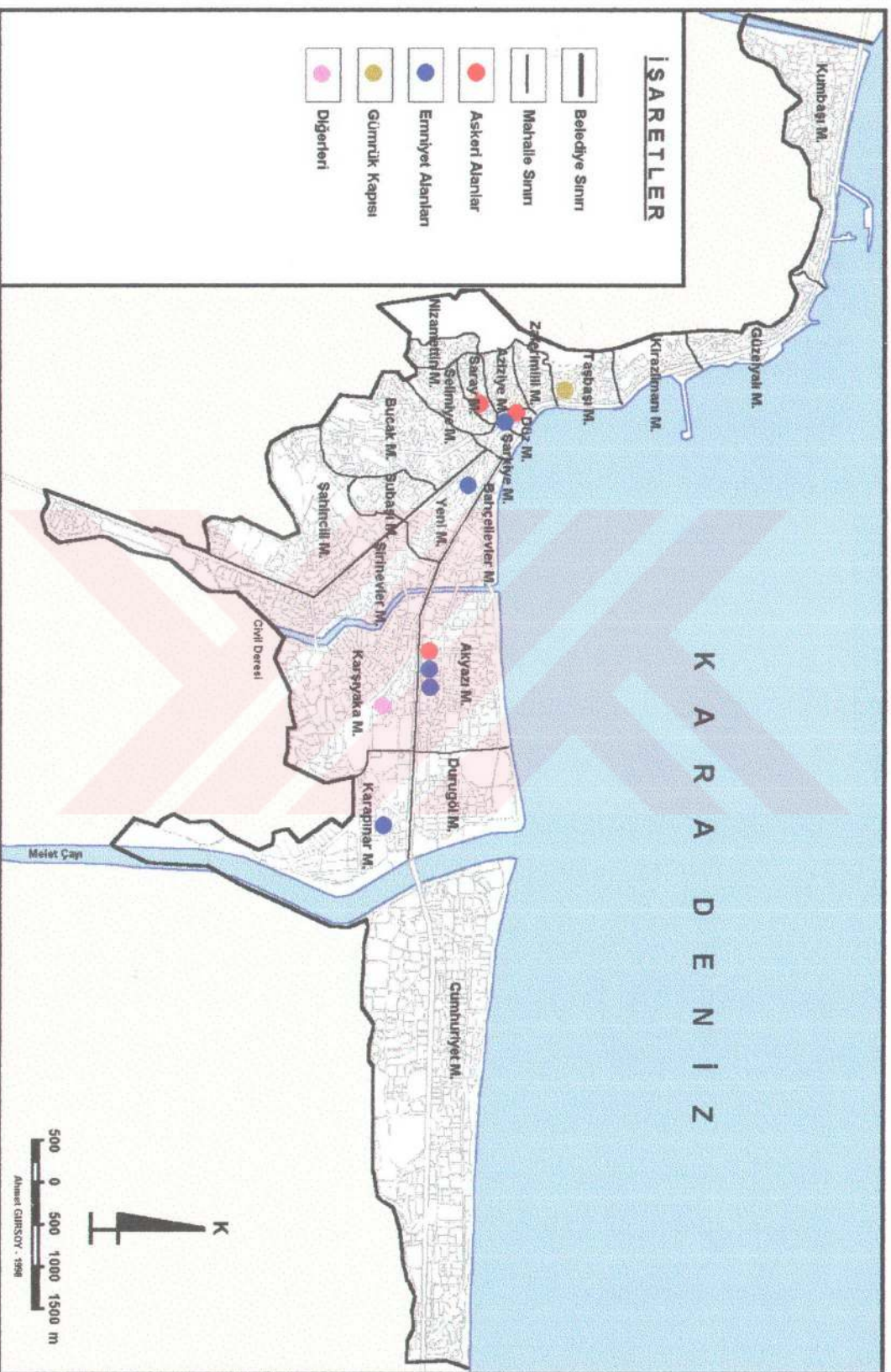
Sendika Şube Adı	Bulunduğu Mahalle	Üye Sayısı
Tek-Gıda İş Sendikası	Yeni	250
T. Haber İş Sendikası	Şarkıye	226
Belediye İş Sendikası	Şarkıye	1.238
Genel İş Sendikası	Şarkıye	113

Buna göre 4 işçi sendikasının toplam 1827 üyesi vardır. Bunların içinde %60'lık üye oranı ile Belediye-İş Sendikası başta gelmektedir. Sendika şubeleri Şarkıye ve Yeni Mahalle de toplanmıştır.

Memur Sendika Şubeleri:

Ordu Şehri'nde bulunan memur sendika şubeleri ise Emniyet Müdürlüğü verilerine göre Tablo: 125'te gösterilmiştir.

ORDU ŞEHİRİ GÜVENLİK HİZMETLERİ DAĞILIŞI (1996)

Tablo 125 : Ordu Şehri'nde Memur Sendika Şubeleri (1995).

Sendika Adı	Bulunduğu mahalle	Üye sayısı
Genel Sağlık İş Sendikası	Düz	(?)
Tüm Maliye Sendikası	Şarkıye	253
Tüm Sosyal Sendikası	Şarkıye	124
Tüm Eğitim Sendikası	Şarkıye	(?)
Tüm Haber Sendikası	Selimiye	(1995'te kapandı)
Tüm Bel. Sendikası	Düz	358
Tüm Tak. Sendikası	Şarkıye	(?)
Türk Tarım-Orman Sendikası	Düz	
Türk Haber Sendikası		Kuruluş aşamasında
Türk Sağlık Sendikası	Şarkıye	(?)
Türk Eğitim Sendikası	Yeni	(?)
Türk Enerji Sendikası	Şarkıye	113

Halen Ordu Şehri'nde biri kurulma aşamasında olan 12 memur sendika şubesi vardır. Bunlardan bir kısmının üye sayısı belirlenememiştir. Üye sayısı belirlenen 4 sendika şubesi içinde 358 üye ile Tüm Bel-Sen başta geliyor. Tüm Haber-Sen'de kapanmıştır.

Dernekler:

Ordu Şehri'nde bulunan 144 derneğin amaçlarına göre dağılımı Tablo: 126'da gösterilmiştir.

Tablo 126 : Ordu Şehri'nde Derneklerin Amaçlarına Göre Dağılımı (1995).

Sosyal ve Kültürel Amaçlı Dernekler	61
Okul ve Öğrenci Koruma Derneği	31
Sportif Amaçlı Dernekler	22
Kamu Yararına Çalışan Dernekler	4
Cami ve Kuran Kursu Derneği	25
Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği	1
Toplam	144

Ordu Şehri'nde, tüm ildeki faal derneklerin (786) %18.3'ü yer alır. Şehirde 1970'li yıllardan bu tarafa kurulan derneklerin 298 tanesi fesh edilmiştir.

Vakıflar:

Ordu Şehri'nde kurulu bulunan vakıf ve vakıf şubeleri ise Tablo: 127'de gösterilmiştir.

Tablo 127 : Ordu Şehri'nde Kurulu Vakıflar (1995).

Ordu İli Kültür ve kalkınma Vakfı
İlim Kültür ve Sanat Vakfı
İmam Hatip Lisesi ve İslami İlimler Hizmet Vakfı
İlmi Araştırmalar Vakfı
Çevre Koruma Vakfı
Ordu İli ve İlçeleri Geliştirme Vakfı
Türkiye Kamu Çalışanları Vakfı
Türk Kadını Güçlendirme Vakfı
Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi Kurma ve Geliştirme Vakfı
Anadolu Folklor Vakfı
Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Vakfı
Diyanet Vakfı
Milli Gençlik Vakfı
Ensar Vakfı
Yavuz Selim Vakfı
Türk Polisini Güçlendirme Vakfı

Bu vakıflar dışında Ordu'da 3294 sayılı yasa gereğince 1986 tarihinde faaliyete geçen "Ordu İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı" da halen faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu vakıf 1996 yılında 1460 muhtaç aileye 5.5 milyar liralık ayni ve nakdi yardımda bulunmuştur.

12.5- Ordu Şehri'nde İtfaiye Örgütünün Faaliyetleri

Ordu Belediyesi'ne bağlı olarak görev yapan İtfaiye Müdürlüğü 1995 yılında 34 kişilik personel ve 4 arazözle, 3 vardiya halinde 24 saat süreyle görevini sürdürmektedir.

İtfaiye örgütü sadece yangınlara müdahale etmekle kalmaz, şehir suyu akmadığı zaman hastane, okul gibi... kamu kurumlarının su ihtiyacını da karşılar. Şehrin tüm cadde ve sokaklarını yazın arazözlerle sular. Şehirde dereler taşınca yada sağanaklar

sonucu şehre çamur yığılınca temizlemeye de yardımcı olur. Ayrıca vatandaşlara da parası karşılığında su verir. Zaman zaman tatbikatlar yapar. Resmi kurumların yangın söndürme cihazlarını kontrol eder. Yangına karşı iş yerlerinde gerekli önlemlerin alınmasını sağlar. Personelini eğitir.

1994 ve 1995'i kapsayan 1 yıl içinde itfaiye 34 adet yangın için Mahallelere giriş çıkış yapmış ve binalardan 23'üne doğrudan müdahale etmiştir. Haziran 1994'ten Haziran 1995'e kadar Barbaros, İbnisina, Sahil Caddeleri'nde 4, Akyazı, Karapınar, Zaferi Milli, Subaşı Mahalleleri'nde 1'er, Yeni ve Nizamettin Mahalleleri'nde 2'şer ve Selimiye Mahallesinde 3 yangına müdahale etmiştir. İtfaiye Müdürlüğü halen Karşıyaka Mahallesi'nde Karayolları Şube Müdürlüğü yanındaki binasında hizmet vermektedir.

İtfaiye Örgütü, şehrsel yerleşmelerde genellikle yangın alarmı üzerine iki üç dakikada harekete geçebilecek şekilde istasyonlarında daima hazır bulunurlar. Olay yerine söndürme araçları yanı sıra korma ve söndürme ekipleri birlikte intikal ederler. Belediye örgütü olan bütün yerleşmelerde aşağı yukarı itfaiye örgütü mevcuttur.

12.6- Ordu Şehri'nde Adalet Hizmetleri

12.6.1- Adalet Hizmetleri ve Önemi

Adalet, üstün hukuk kuralları ve idealine uygunluktur. Kapsayıcı nitelikte bir kavram olup hem bir durumu hem de insan davranışlarını tanımlar. Klasik adalet kavramı hem ahlaki, hem de dinsel anlamada sahiptir. Adalet kavramı sadece hukuka ve yasalara uygunluğu, örf ve adetleri kapsamaz, insan davranışını ahlaki açıdan da inceler ve eleştirir.

Hukuk, adalete hizmet eder. Ama onu tam ve eksiksiz biçimde gerçekleştiremez. Yasaların somut olaya uygun olması sürecinde hakkaniyette göz önünde tutulur. Adaletin denkleştirici ve dağıtıcı olarak iki türü vardır. Günümüzde dağıtıcı adalet anlayışı etkindir. Herkese hak ettiğini verme anlayışına dayanır. Sosyal adalet ise; ekonomik, sosyal ve kültürel zenginliklerin dağıtımındaki dengesizlikleri gidermeyi öngören adalettir.

Yargı görevi devletin, hukuk düzenini sağlamak üzere mahkemeler aracılığı ile yerine getirdiği işlerdir. Yargı bağımsız olarak görev yapar. Yargı bağımsızlığı hukuk devletinin en önemli öğelerinden biridir.

Mahkemeler yargı yetkisini kullanarak hukuki durum ve uyuşmazlıkları çözen makamlardır.

Hakim olarak bilinen yargıçlar ise mahkemelerde uyuşmazlıkları çözerek Adaleti gerçekleştirmeye çalışan kişilerdir. Görevlerini bağımsız olarak yerine getirirler.

12.6.2- Şehir ve Adalet Hizmetleri

Şehirlerin genel fonksiyonları içinde hukuki hizmetlerde önemli yer tutar. Hukuki hizmetleri ve Adaleti yerine getirmekle görevli mahkemeler çoğunlukla şehirlerde bulunurlar. Bu açıdan şehir sadece şehirde yaşayanlara değil şehrin çevresindeki insanlara da hizmet verirler. Bireylerin başka bireylerle ve kamuyla olan sorunları adliye intikal ettiğinde mahkemeler bunu çözmeye çalışırlar.

Mahkemeler, belirli bir alandaki anlaşmazlıkları ve hukuki ihtilafları çözmek için şehir ve çevresine hizmet vermektedirler.

Adliye teşkilatı şehirler ve çevrelerinin nüfusuna göre kurulup gelişirler. Şehirlerde mahkemelerde görev yapan avukatlar daha yoğundur. Baro örgütü vardır. Ayrıca icra memurlukları ve çeşitli mahkemeler şehirlerde yer alırlar. Seçim işleri de hakimler tarafından yürütülür. Cezaevleri de Cumhuriyet Savcılarına bağlıdır.

12.6.3- Ordu Şehri'nde Adalet Hizmetleri

Ordu Şehri'nde adliye teşkilatı Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte kurulmuştur. Faaliyetlerine ilk olarak şimdiki Ziraat Bankası Şubesi yanında bulunan ve bilahare yıkılan eski bir ahşap binada Fidangör'de başlamıştır.

1939-40 yılında halen Valilik olarak kullanılan binanın alt katına taşınmış ve uzun süre bu binada hizmet vermiştir. Ancak bu binanın da yetersiz kalması üzerine 1991'de Karşıyaka Mahallesi'nde yeni Adliye binası yapımına başlanmış ve 1996'da "Adliye Sarayı" denilen bugünkü hizmet binasına taşınmıştır (Foto: 59). Bu yeni hizmet binasının en az 50 yıl süreyle ihtiyacı karşılayacağı belirtilmektedir.

Adliye binasında Cumhuriyet Savcılığı, Ağır Ceza Mahkemesi, Asliye Ceza Mahkemesi, Sulh Ceza Mahkemesi ve Sulh Hukuk Mahkemeleri bulunmaktadır. Bilahare iş yoğunluğu artınca Adalet Bakanlığınca kurulan 2.ci Sulh Asliye Hukuk, Ticaret, İcra ve 2.ci Sulh Ceza Mahkemeleri kurulmuş olup bunlarda Adliye Sarayında yer alırlar. 2.ci Asliye Ceza Mahkemesi kuruluş aşamasındadır. İş yoğunluğu nedeniyle 2.ci İcra Müdürlüğü de kurulmuştur. 1982 yılında Vergi Mahkemesi kurulmuştur.

Ayrıca iş yoğunluğu nedeniyle Ordu'da kurulmuş bulunan Ağır Ceza Mahkemesi'nin işlerini dengelemek üzere Ünye Ağır Ceza Mahkemesi kurulunca Ordu'daki Ağır Ceza Mahkemesi görev alanı Perşembe, Aybastı, Kabataş, Mesudiye, Gökçöy, Gürgentepe, Ulubey, Kabadüz ve Gülyalı ilçeleriyle sınırlanmıştır. Böylece Ordu Ağır Ceza Mahkemesi merkezle birlikte 9 ilçeye de hizmet vermektedir.

Ordu Merkez'de Efirlı Köyü'nde (E) Tipi Kapalı Cezaevi ve Tutukevleri bulunmaktadır.

Ordu Şehri mahkemelerinde halen 10 hakim, 5 cumhuriyet savcısı, 1 vergi mahkemesi başkanı, 2 icra müdürü görev yapmaktadır. Diğer personel sayısı 375 tir.

1991 yılında Ordu Merkez'de kamu görevi yapan 7, özel 51 olmak üzere 58 avukat bulunmaktadır.

1987 yılında Ordu Ağır Ceza Mahkemesi'nin çalışma durumu şöyledir:

Toplam Dava: 540

Geçen Yıldan Devir: 245

Yıl İçi Gelen Dava: 176

Bozulup Gelen Dava: 19

Yıl İçi Karar: 225

Gelecek Yıla Devir: 215

Diğer Mahkemelerin durumu şöyledir: (1987)

Mahkeme Türü	Açılan Dava Sayısı
Asliye Ceza	5.096
Sulh Ceza	11.634
Asliye Hukuk	9.543
Ticaret	49
İş	416
Sulh Hukuk	6.450
İcra	1.014
Tapulama	3.671
Toplu Basın	38
TOPLAM	37.911

Veriler Ordu Valiliği Envanter Defteri'nden alınmıştır. Buna göre Ordu Şehri'nde Ağır Ceza dahil tüm mahkemelerin iş hacmi 38.451'dir. Buda oldukça büyük bir iş hacmi demektir. Tabi bu rakamın içinde 9 ilçeye ait Ağır Ceza davaları ve merkez köylere ait davalarda dahildir. Ancak yinede rakamlar çok yüksektir. Nüfusu yüz bin civarında olan bir şehirde neredeyse 3 kişiye bir dava düşmektedir. Bu durum toplum yaşamı açısından önem arz eder.

13- Ordu Şehri'nde Dini Hizmetler ve Dini Alanlar

13.1- Din ve Toplumdaki Önemi

Din, insanın kutsal saydığı gerçeklikle ilişkisidir. Bu ilişkinin çerçevesini oluşturan inançlar, öğretiler, değer yargıları, davranış kuralları, ibadet biçimleri ve kuramsal yapılardır. Din kavramı kişinin Tanrı'yla ilişkilerini kapsar.

Dinin ilk somut dışı vurumu ibadeti belirli kurallara bağlamasıdır. Toplumsal bir olgu olarak din toplum yaşamındaki düzensizlik ve çatışma eğilimlerine düzen getirmeye çalışır. Bir yandan toplum düzeyinde etkili olurken öte yandan bireylerin yaşamında derinden etkili olur. Dinin inanç ilkeleri ve anlatım biçimleri halk kültürünün özgün yapılarıyla iç içe geçmiştir. Dinin toplumsal işlevlerinden biride aile yapısının korunmasında da büyük önem taşır.

Dinin toplumların ekonomik yapıları üzerinde de etkisi büyüktür. İbadet zamanları ve bayramlar pek çok toplumda çalışma sürelerini belirleyen unsurlardan biridir. Hak ve haksızlık ölçülerini belirleyen dini kurallar servet dağılımını da etkiler.

Dinimiz İslamiyet Tek Tanrılı Dinler'in sonuncusudur. Diğer dinlerden farklı olarak sadece bir inanç ve pratikler sistemi olarak kalmamış olup, insanların Tanrıyla ve birbirleriyle olan ilişkilerini de düzenleyen bir dindir. Özellikle Medine'de inen surelerle giderek bir hukuk sistemine dönen İslamlık, yerleşik hayatın yada şehir hayatının kamusal ve özel ilişkilerini de düzenlemeyi amaçlamıştır.

Yenilikçi ve Ulusal Kurtuluşun ürünü olan Çağdaş Türkiye, yeni toplumun egemen ideolojisi olan milliyetçiliğin mantıksal sonucu olarak laikliği benimsemiştir. Din ve devlet işleri birbirinden ayrılmıştır.

Türkler İslamiyet'e büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. Öte yandan İslamiyet'te Türk kültürüne, insanların yaşam biçimine büyük ölçüde etki etmiştir.

13.2- Dini Fonksiyon ve Şehir İlişkisi

Şehirlerde toplanmış kültürel hizmetler içinde dini hizmetler ve hizmet alanları da tarihin her döneminde, her şehirde mevcut olmuştur. Dince kutsal bir çok tesis, önemli din adamları ve dini örgütlenmeler hemen hemen büyük ölçüde şehirlerde toplanmıştır. Şüphesiz şehir halkının, bulundukları yerleşmede mutad ibadetlerini dini fonksiyon olarak mütala etmek oldukça güçtür. Dini fonksiyonlar, herhangi bir şehir halkından ziyade, şehrin etrafındaki dar veya geniş bir sahayı bu bakımından etkisi altında tutan hizmetlerdir. Bu bakımdan bazı şehirler dini merkez durumundadırlar.

Doğu ülkelerinde her şeyden önce camiler şehrsel yerleşmelerin birer elemanı durumundadırlar. Şehirde yerleşme düzeni ve halkın günlük yaşamı üzerinde dini alanların ve dini hizmetlerin, özellikle camilerin etkisi büyük olmuştur.

13.3- Ordu Şehri'nde Dini Yapılar

Toplumsal yapıdaki çeşitlilik, inançlar ve töresel değerlere de yansır. Cumhuriyet Öncesi'nde Türk ve Azınlıkların inanç ayrılıkları yanında, 1. Dünya Savaşı sonrasında gelen Kafkas Göçmenleri'yle birlikte İslamiyet'in yorumlanmasında da çeşitlenmeler olmuştur. Aynı etkenler, toplumsal-töresel değerlere de değişik boyutlar getirmiştir. Geleneksel yapının çözülmesi ile dinin toplumsal yaşamdaki etkisinde de değişimler ortaya çıkmıştır. Yaşamın her alanına ilişkin dinsel kökenli bazı yorum ve inançlar giderek bırakılmıştır.

Ordu Şehri'nin kültürel alanları içinde incelendiği gibi şehirde Taşbaşı Mahallesi'nde ve Düz Mahallede yer alan kiliseler Rum Kilisesi, Zaferi Milli Mahallesi'nde yapılan ve 1940'larda yıkılan kilise ise Ermeni Kilisesi'dir. Bu mabetler Osmanlı Dönemi'nde şehirde yaşayan Azınlıkların ibadet yerleridir.

13.3.1- Ordu Şehri'nde Camiler

Yine Ordu Şehri'nde "kültürel alanlar" içinde yer alan tarihi eserler kısmında şehirde Osmanlılar Dönemi'nde yapılan camiler hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Şehrin ilk kuruluş döneminden itibaren bu günkü Orta Cami, Hamidiye Cami, Kirazlımanı, Yalı ve Selimiye Camileriyle şehrin kuruluş ve gelişmesi arasındaki ilişkiler "şehrin kuruluş ve gelişme aşamaları" içinde açıklanmıştır.

Günümüzde Ordu Şehri'nde 33 cami yer almaktadır. Bu camiler kuruluş tarihlerine göre aşağıda Tablo: 128'de gösterilmiştir.

Tablo 128 : Ordu Şehri'nde Yer Alan Camiler, Yapılış Tarihleri ve Bulundukları Mahalleler (1997).

Mahalle Adı	Cami Adı ve Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi
Selimiye	Atik İbrahim Paşa (Orta) Cami	1800 (1216)
Şarkıye	Aziziye (Yalı) Cami	1894 (1310)
Güzelyalı	Kumbaşı Cami	1948
Bucak	Köprübaşı Cami	1954
Selimiye	Selimiye Cami	1956
Karapınar	Karapınar Cami	1957
Güzelyalı	Kirazlımanı Cami	1958
Nizamettin	Nizamettin Cami	1958
Şahincili	Şahincili Mahallesi Cami	1960
Kirazlımanı	Kirazlımanı Mahallesi Y.Tepe Cami	1963
Bucak	Bucak Cami	1965
Yeni	Yeni Mahalle Cami	1969
Akyazı	Akyazı Mahallesi Cami	1970
Bucak	Fatih Cami	1971
Zaferi Milli	Zaferi Milli Mahallesi Cami	1971
Şahincili	İmam Hatip Tatbikat Cami	1972
Saray	Hamidiye Cami	1972
Aziziye	Ziverakın Cami	1973
Karapınar	Kaşif Tercan Cami	1974
Bucak	Orsan Cami	1983
Şahincili	A. Cemal Mağden Cami	1985
Karapınar	Karapınar Mahallesi Cami	1986
Akyazı	Bölge Yatılı K. K. Cami	1986
Nizamettin	Üçyol Cami	1988
Şarkıye	Cumhuriyet Mahallesi Meydan Cami	1989
Karapınar	Karapınar Mahallesi Yeni Cami	1991
Akyazı	Süperkent Mescidi Cami	1992
Yeni	Altunsoy Mescidi	1993
Cumhuriyet	Cumhuriyet Mahallesi Cami	1994
Şahincili	H. Muharrem Doğruyol Cami	1995
Karşıyaka	Karşıyaka Mahallesi Merkez Cami	1995
Şahincili	Esnaf Cami	1995
Karşıyaka	Karşıyaka Ensar Cami	1995

Şehirde yer alan camilerin mahallelere dağılışı ve mahalle nüfuslarıyla, cami başına düşen nüfusta Tablo: 129'da gösterilmiştir.

Tablo 129 : Ordu Şehri'nde Mahalle Nüfusları ve Cami Sayıları (1997).

Mahalle Adı	Nüfusu (1990)	Cami Sayısı	Cami Başına Düşen Nüfus
Akyazı	12.421	3	2.484
Aziziye	1.796	1	1.796
Bahçelievler	(Yeni M. İçinde)	-	-
Bucak	13.928	4	3.482
Cumhuriyet	3.107	1	3.107
Durugöl	(Karapınar M. İçinde)	-	-
Düz	2.974	-	-
Güzelyalı	2.164	2	1.082
Karapınar	3.036	4	759
Karşıyaka	(Akyazı M. İçinde)	2	2.484
Kirazlımanı	1.533	1	1.533
Kumbaşı	1.665	-	-
Nizamettin	2.043	2	1.022
Saray	1.625	1	1.625
Selimiye	9.012	2	4.506
Subaşı	7.278	-	-
Şahincili	6.323	5	1.265
Şarkıye	5.432	2	2.716
Şirinevler	(Şahincili M. İçinde)	-	1.265
Taşbaşı	3.359	-	-
Yeni	22.131	2	11.066
Zaferi Milli	2.280	1	2.280
Toplam	102.107	33	3.094

Tablodan da anlaşılabacağı gibi en çok cami Şahincili, Karapınar ve Bucak Mahalleleri'nde bulunur. Bahçelievler, Durugöl, Düz, Kumbaşı, Subaşı, Şirinevler ve Taşbaşı Mahalleleri'nde cami yoktur. Cami başına düşen nüfus ortalama 3094 olup camisi olmayan mahalleler dışında Yeni Mahalle'de acil ihtiyaç olduğu açıkça görülmektedir.

Şehrimizin Şarkıye Mahallesi'nde sahil kısmında bulunan Yalı (Aziziye) Cami Foto: 55'te görülmektedir.

Cami sözcüğü Osmanlıca'ya özgüdür. Türkiye dışındaki İslam Ülkelerinde namaz kılınan yere "mescit" denir. Günümüzde Türkiye'de küçük mahalle camilerine mescit denir. Camiler Müslümanların en önemli dinsel yapıları olup, İslam dininin gereklerine göre biçimlenmiştir.

13.3.2- Ordu Şehri'nde Mezarlıklar

Mezarlıklar, ölü gömmek için ayrılmış arazilerdir. Ölülerini gömmek yöntemleri coğrafi koşullar, dinsel inanışlar, toplumsal davranışlar, estetik kaygıları ve sağlık koşullarından etkilenir. Bunun sonucu yalın halde, bazan da anıtsal mezarlıklar ortaya çıkmıştır. Aile mezarlıkları da hem batı, hem de doğu toplumlarında görülen bir türdür. İslam Dini mezar ve mezarlıklara ilişkin özel kuralları getirmiştir. İslam Dünyası'nda olduğu gibi Ordu Şehri'nde de mezarlıklara önem verilmiş, temiz ve düzenli tutulmuş, ağaçlandırılmış ve bir duvarla çevrilmişlerdir. Bayram ve kandil gibi özel günlerde mezarlık ziyaretleri, mezar başında dua ve Kuran okumak gelenekleri gelişmiştir.

Ordu Şehri'nde yer alan mezarlıklar Tablo: 130'da gösterilmiştir.

Tablo 130 : Ordu Şehri'nde Mezarlıklar (1996).

Mahallesi	Alan (m ²)
Şahincili	23.400 (Şehir İçi Mezarlık) Halen Kullanılıyor.
Nizamettin	26.349
a) Nizamettin M. I. 6708 Halen Kullanılıyor.	
b) Nizamettin M. II. 209 Halen Kullanılıyor.	
c) Nizamettin M. III. 8696 Halen Kullanılıyor.	
d) Nizamettin M. IV. 10655 (Yeni tanzim ediliyor-Projeli)	
Kirazlımanı (Yeşiltepe M.)	4492 Halen Kullanılıyor
Güzelyalı (Asri Mezarlık)	5735 Halen Kullanılıyor
Toplam	59.976

Buna göre en büyük mezarlık alanı Nizamettin ve Şahincili Mahalleleri'nde yer alır. Nizamettin Mahallesinde halen 10.655 m² lik bir mezarlık alanı proje aşamasındadır.

Şehrin en eski mezarlıklarından biri Kirazlımanı Mezarlığı'dır. Bu mezarlıkta kitabesinde 1764 yılı kayıtlı olan iki mezar mevcuttur. Bu mezarlar Türk mezarlarıdır.

Şehrin şu anda en büyük ve bakımlı mezarlığı ise Şahincili Mahallesi'nde yer alan mezarlıktır. Foto: 56'da bu mezarlığa ait bir görünüm yer almaktadır.

Ordu Şehri'nde Belediyeye bağlı Mezarlıklar Müdürlüğü 1994'te kurulmuştur. 13 personel ve 2 cenaze yıkama aracı ile hizmet vermektedir.

Şehirdeki mezarlıkların çoğu şehrin kuruluşundan beri kullanılmaktadır. Bazı tarihi mezarlar yeniden yapılmış ve koruma altına alınmıştır.

Ordu Şehri "Dini Hizmet Alanları Dağılışı" Harita 20'de gösterilmiştir.

14- Ordu Şehri'nde Sporun Gelişimi ve Spor Alanları

14.1- Spor, Önemi ve Şehirler

Beden eğitimi; kişinin büyük kas grupları aracılığı ile fiziki, psikolojik, sosyal, duygusal yönlerinin olumlu bir şekilde gelişmesini hedefleyen planlı, programlı, sistematik bedeni faaliyetlerdir. Beden eğitiminde, beden bir araçtır. Amaç tüm kişiliğin eğitimidir.

Spor ise belirli kurallar dahilinde yapılan, kişilerin fiziki, ruhsal ve duygusal özelliklerinin birbirleriyle yarışarak üstünlük sağlamalarına yönelik beden eğitimi faaliyetleridir. Spor çok yönlü eğitilmiş bedenin, çok yönlü özelliklerinin yarışıdır. Belirli bir ölçüde fiziksel güç ve beceri gerektiren yarışmalı ve eğlenceli etkinliklerdir.

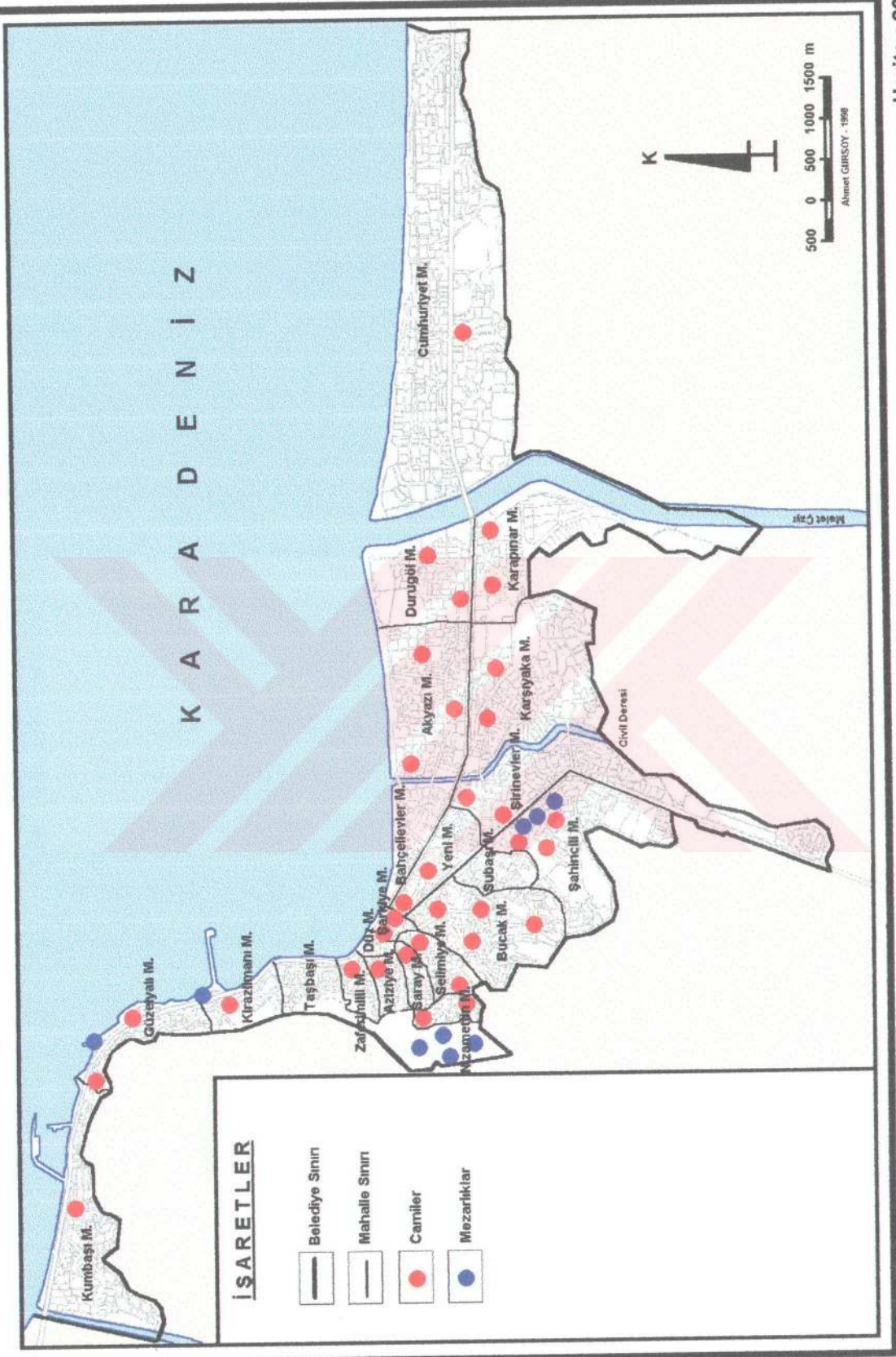
Beden eğitimi faaliyetlerinin çoğu kapalı spor salonlarında yapılır. Eğitimin zorunlu olduğu ülkelerde zorunlu ders olarak okutulur.

Spor, toplumların doğup gelişmesiyle elele gelişmiştir. Başlangıçta boş zamanlarda yapılan faaliyetlerdir. Rönesans'la din dışı bir etkinlik haline gelen sporun 18. ve 19. yy da çok çeşitli dalları gelişirken bunun yanı sıra kurallarında standartlaşmasına gidildi. Ulusal örgütler kuruldu.

Gelişen şehir ve şehir mahalleleri arasında rastgele yapılan karşılaşmaları düzene koymak için ligler oluşturuldu. Modern sporların bir çoğu İngiltere ve ABD'den Dünya'ya yayıldı. Modern sporlara geçişin ardında kusursuzluğu arayan Sanayi Devrimi yatar.

Günümüzde spor, toplumsal değerleri, laiklik, milliyetçilik, akılcılık, uzmanlaşma, bürokrasi, ölçme ve değerlendirmeyi yansıtır. Birçok toplum bilimci sporu sanayi kapitalizminin bir ürünü olarak kabul eder. Bugün spor pazarlanabilir, ticari bir kavram halini almıştır. Boş zamanların artması da sporda izleyici ve tüketici sayısını görülmemiş ölçüde artırmıştır.

ORDU ŞEHİRİ DİNİ HİZMET ALANLARI DAĞILIŞI (1996)

Spor örgütlerinin amacı; spor yapmak isteyen herkese yardımcı olmak, bu kişilere imkan sağlamak, elit sporcuları tespit etmek, bunları ve çalıştırıcıları ödüllendirerek daha istekli ve aktif olmalarını sağlamak, bu sayede şehri ve ülkeyi uluslar arası platformlarda yada yerel-ulusal platformlarda temsil etmek, sporu geniş kitlelere yaygınlaştırmak ve sevdirmek, sağlam ve güçlü beyinlerin yine sağlıklı bedenlerde bulunacağından hareketle, kişilerin vücut sağlıklarını korumak, geliştirmek, güç kazandırmak ve kişilerin daha güzel ahlak ve becerilere sahip olmasını sağlamak amacıyla faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

14.2- Ordu Şehri'nde Sporun Gelişimi

Şehirler yoğun nüfusların yaşadığı alanlardır. Bu nedenle bu nüfusun spor yapabilmesi için şehirlerde bir takım olanaklar hazırlanmıştır. Şehirlerde yer alan spor tesisleri bu yönde şehir halkına hizmet vermektedirler. Yapılan çeşitli faaliyetler ise şehir hayatını hareketlendirmenin yanı sıra renklendirir. İnsanların boş zamanlarını değerlendirmede yardımcı olur. Şehrin çeşitli yerlerine kurulacak sportif tesislerle spor yapanlara çeşitli olanaklar hazırlanırken öte yandan da sportif çalışmalar ve yarışmalarda teşvik edilmiş olur. Yapılacak çeşitli yarışmalara katılanların yanı sıra bunu izlemeye gelen binlerce insanın hareketliliği şehrin ekonomik hayatı üzerinde de etkili olur.

Şehirler ayrıca çevrelerinde yaşayanlar içinde spor faaliyetleri açısından çekici alanlardır. Şehir çevrelerinde yaşayanlarda bu faaliyetlere katılmak yada izlemek için şehre gelirler. Bu durumda sportif faaliyetler şehrin kültürel açıdan, iletişim ve etkileşim açısından önemini artırır.

Ordu Şehri'nde spor çalışmaları 1920'li yıllarda başlar. Bu tarihte kurulan İnkılâb-ı İhtimai Kulübü sportif faaliyetleri yönlendirirken öte yandan tiyatro, müzik faaliyetleri gibi etkinliklerde göstermişlerdir. Sportif faaliyetler 1930'lu yılların sonlarına kadar futbolda yoğunlaşmıştır. 1950'lerden sonra tesisler yapılmaya başlayınca çalışmalar diğer spor dallarına da yayılmıştır.

Ordu Şehri'nde bir gençlik örgütü olarak 1920'de kurulan İnkılâb-ı İhtimai Kulübü'nden sonra 1924'te Ordu İdman Yurdu Kulübü adıyla ilk spor kulübü kurulmuştur.

Futbol müsabakaları için o zamanlar en elverişli yer, bu günkü Ordu Lisesi'nin bulunduğu Ömerağa Düzlüğü'dür. Daha sonraları bu günkü Sebze Pazarı'nın olduğu Millet Düzü adıyla bilinen yerde yapılmaya başlandı.

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 1924 yılında Ordu'ya teşrifleri sırasında ziyaret ettikleri yerlerden biri de bu kulüp olmuştur. Bu spor kulübünü ziyaretleri son derece anlamlı olup o günün anısına şeref defterine "İdman Yurdu'nun yeni teşekkül etmesine rağmen mevcudiyetini derhal ihsas ve ihzar eden ruhta,

gençlerden mürekkep olduğunu gördüm. Memnunum. İdmanın bedeni olduğu kadar fikri olmasına da dikkati celbederim. 19 Eylül 1340 Gazi Mustafa Kemal" yazarak imzalamıştır. (Ordu'97-1997:244)

Daha sonra Ordu Şehri'nde Gençler Yükselme Birliği (1924), Gençler Yurdu (1931) ve Spor Yıldızı (1932) kurulmuştur. Çalışmalarıyla şehrin kültür ve spor yaşamında etkili olan bu kulüpler çeşitli aralıklarla kapanmışlardır.

1940'ta Gençler Birliği kurulmuş ve 1948'e kadar faaliyet göstermiştir. Kulüpleşme 1948'den sonra giderek yaygınlaşmış ve şehirdeki sportif yoğunluk bundan sonra her dönemde devam etmiştir. 1940'ta kurulan Gençler Birliği Beden Terbiyesi Bölgesi'ne bağlı olarak kurulmuş ve uzun süre tek bir kulüp olarak Ordu gençliğine hizmet vermiştir.

1948'de Ocak Kulübü kurulmuştur. Öncü kulüplerden biridir. 1950'de kurulan Karadenizgücü Kulübü 1951'de tekrar kurulmuştur. 19 Eylül Kulübü 1954'te kurulmuştur. Yine 1954'te Kirazlımanı Kulübü bir semt kulübü olarak kurulmuştur. 1956'da Ordu Gücü Kulübü kurulmuştur. 1964'te Esnaf Spor Kulübü, 1966'da Soya fabrikasına bağlı Sümer Soyaspor Kulübü, 1967'de Ordu Spor Kulübü kurulmuştur.

İdman Yurdu, Ocak, 19 Eylül, Ordu Gücü, Yolaç Kulüpleri'nin birleşmesiyle oluşan Ordu Spor Kulübü futbol dalında profesyoneldir. Halen Türkiye İkinci Futbol Liginde oynamaktadır. Futbolcuların çoğu amatör kulüplerde yetişir.

1970'te YSE Kulübü kurulmuştur.

Ordu Spor bir süre 1. Ligde oynamıştır.

1952-53 sezonunda İdman Yurdu Karadeniz Şampiyonu olarak Adana'da Türkiye birinciliğine katılmış ve yedinci olmuştur. Ordu Bölgesi Genç Karma Futbol takımı da katıldığı müsabakalarda 4 defa grup birincisi ve 1956-57 sezonunda Türkiye ikincisi olmuştur.

1941 yılında Ordulu Kürekçiler İstanbul'da yapılan yarışmalarda Türkiye ikincisi olmuşlardır.

Atletizme de önem verilen Ordu Bölgesi'nde çoğu kez grup birinciliği kazanıldığı gibi Osman Özdemir, Hasan Çanak gibi... milli atletler de yetişmiştir.

Karakucak güreşine de Ordu İlinde yoğun ilgi vardır. Fatsalı Mustafa Bük (Ordulu Mustafa) 3 defa peşpeşe Türkiye şampiyonluğunu kazanarak "Altın Kemer" almıştır.

Ordu Şehri'nde okullarda da spora karşı ilgi gittikçe artmıştır. Şehirde okullar futbol, basketbol, voleybol, boks, güreş, masa tenisi maçlarını lig usulü yapmışlardır. Futbolda Ordu Lisesi'nin Türkiye ikinciliği vardır.

Ordu Şehri'nde futbol dışında diğer dallardaki spor faaliyetleri Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün düzenlemeleriyle 1938'de sonra başlamıştır.

Halen Ordu Şehri'nde faaliyet gösteren Amatör Kulüpler şunlardır: Ordu Spor, İdman Yurdu Spor, Esnaf Spor, Soya Spor, Polisgücü Spor, Telekom Spor, Köy Hizmetleri Spor, Gençlik Spor, Ordu Belediye Spor, Kirazlımanlı Spor, Sağlık Spor, Judo İhtisas, Çamaş Spor ve Fidan Spor.

Ordu Bölgesinde Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde Atletizm (1), boks (2), güreş (13), judo (21), taekwando (3) ve sualtı (1) branşlarında 41 milli sporcu bulunmaktadır. (1997)

Ordu Şehri'nde 1986 yılında amatör ruhlu sporcu yetiştirmeyi kendine amaç edinen Engin Özkurt'un çabaları sonucu "Ordu Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu" kurulmuştur. Bu federasyonda 15 kulüp bir araya gelmiştir. Federasyon önderliğinde 1997'de kulüp sayısı 40'a çıkmıştır.

Ordu Şehri'nde ilk, orta, lise ve lise dengi okullar arasında çeşitli branşlarda yapılan lig müsabakaları ve turnuvalarda katılım geniş çapta olmakta ve büyük ilgi görmektedir.

14.3- Ordu Şehri'nde Sporcular ve Spor Tesisleri

14.3.1- Sporcular

Ordu Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü kayıtlarına göre Ordu Bölgesi'nde yer alan lisanslı sporcu sayısı 1994-95'te Tablo: 131'de gösterilmiştir.

Tablo 131 : Ordu Bölgesi Lisanslı Sporu Sayısı (1995).

Spor Dalı	Sporcu Sayısı		
	E	K	T
Atletizm	83	100	183
Basketbol	180	150	330
Boks	28	-	28
Dağcılık	9	-	9
Güreş	68	-	68
Hentbol	224	95	319
Judo	57	43	100
Masa Tenisi	61	65	126
Satranç	-	37	37
Sualtı	-	10	10
Tekvando	46	171	217
Voleyboy	173	304	477
Yelken	-	10	10
Futbol	-	2.122	2.112
Toplam	672	3.354	4.026

Lisanslı sporcuların %16.6'sı bayan, %83.4'ü erkektir. En yoğun lisanslı sporcu futbolda bulunmaktadır.

Halen Ordu Bölgesi'nde 162 aday hakem, 152 bölge hakemi ve 22 milli hakem olmak üzere 14 dalda 331 hakem bulunmaktadır.

Ordu şehrinde boks, güreş ve judo dallarında kadrolu 3 antrenör görev yapmaktadır. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü 65 personel ve 12 araçla hizmetlerini sürdürmektedir.

14.3.2- Tesisler

Ordu Şehri'nde Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü 1939-40 yılında eski belediye binasında faaliyetini sürdürmektedir.

1941 yılında inşaatına başlanan 19 Eylül Stadı ancak 1952 yılında bitirilebilmiştir. İl Müdürlüğü binası stadyum yanına taşınarak hizmet vermeye başlamıştır. Stadın kapasitesi başlangıçta 5.000 kişilikken sonradan yapılan ilavelerle 11.000 kişilik hale getirilmiş ve kapalı tribünle, portatif tribünler eklenmiştir.

1962'de başlanan spor salonu inşaatı 1967'de bitirilmiştir. 750 kişilik olan spor salonu ihtiyaca cevap verememektedir. Salon hizmet binası olarak kullanılmıştır. Salonun yapılması çeşitli spor dallarını teşvik etmiştir.

A) Ordu Şehri'nde Yer Alan Spor Salonları Şunlardır

Spor Salonları:	Bulunduğu Mahalle:
1. Atatürk Spor Salonu	Selimiye
2. Kamp Eğitim Merkezi	Durugöl
3. Merkez İlköğretim Okulu	Selimiye
4. Lise Spor Salonu	Bahçelievler
5. Endüstri Meslek Lisesi Salonu	Yeni Mahalle

B) Ordu Şehri'nde Bulunan Stadyumlar, Stad Alanları ve Özellikleri:

1. 19 Eylül Stadı: Selimiye Mahallesi'nde yer alır. Çim zeminli olup kapasitesi 11.000 kişiliktir.

2. Durugöl 1 No'lu Saha: Soya Fabrikası yanında yer alır. Toprak zeminli, portatif tribünlüdür. Soyunma odaları mevcuttur. Kapasitesi 1.000 kişiliktir.

3. Durugöl 2 No'lu Saha: 1 No'lu Durugöl Sahasının yanındadır. Toprak zeminli ve soyunma odaları vardır.

4. Durugöl 3 No'lu Saha: Bu da Soya Fabrikası yanındadır. Toprak zeminli olup yeni yapılmaktadır.

5. Soya Fabrikası Sahası: Soyunma odalı ve toprak zeminlidir. Soya Sahası ve Durugöl Sahaları Durugöl Mahallesi'nde yer alır.

6. Emniyet Müdürlüğü Sahası: Emniyet Müdürlüğü yanında Akyazı Mahallesi'nde yer alan çim yüzeyli sahadır. Ordu'da ayrıca küçük semt sahaları vardır.

Foto: 60'ta Ordu Şehri 19 Eylül Stadyumu'nda 19 Mayıs gösterilerinden bir görünüm yer almaktadır.

C) Ordu Şehri'ndeki Halı Sahalar

1. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Halı Sahası: 19 Eylül Stadı yanında bulunur.
2. Belediye Halı Sahası: Atatürk Anıtı Parkı yanında bulunur.
3. Endüstri Meslek Lisesi Halı Sahası: Yeni Mahalle'de bulunur.

D) Koşu Parkurları

19 Eylül Stadı atletizm pistinde yapılır. Kırmızı topraklı, tüm araç ve aletleri hazırdır.

E) Diğerleri

Ordu Lisesi, Soya Yolu güzergahında kros müsabakaları yapılmaktadır. Yol asfalt kaplıdır. Yine aynı güzergahta yer alan yürüyüş pisti ilginçtir. Foto: 61'de görülmektedir.

Ordu Şehri'nde bir diğer ilginç spor tesisi de 1997'de faaliyete geçen ve Foto: 62'de görülen tenis sahasıdır.

Bahçelievler Semti'nde yer alan koşu parkuru ve tenis sahaları hiç şüphesiz şehrin gelişen sosyal hayatının birer göstergesi olup, diğer taşra şehirlerinden farkını da ortaya koymaktadır.

Ordu Şehri'nde halen bir yüzme havuzu inşaatı da devam etmektedir.

Ayrıca şehirde faal durumda, 35 yataklı "Kamp Eğitim Merkezi" de yer almaktadır.

Görüldüğü gibi Ordu Şehri spor faaliyetleri yönünden ilginç bir gelişme göstermektedir. Yetiştirdiği milli sporcularıyla ülke sporuna katkıda bulunmaktadır.

15- Ordu Şehri'nde Yeşil Alanlar

15.1- Yeşil Alanların Önemi ve Şehirler

Şehirlerin fiziksel öğelerinden biride alanlardır. Planlanmış yeşil alanlar şehrin güzel görünümünün yanı sıra gezme, dinlenme alanlarıdır. Şehirler büyüdükçe yeşil alanlara olan ihtiyaç artar. Genel eğilim yeşil alanların şehir kenarında yer almasıdır. Çünkü buralarda yeterli miktarda boş arazi bulunabileceği gibi arsa fiyatları da uygundur.

Yeşil alanlar; parklar, bahçeler, hayvan ve bitki bahçeleri gibi... çeşitliliğe sahiptir. Ayrıca gerek yeşil alanlar içinde yer alan gerekse şehrin başka yerlerinde bulunan havuzlar, yapay göller ve su yolları da yeşil alanlar içinde düşünülür. Bunların yanı sıra şehrin kenar sahalarında yer alan ve ziraat yapılan bahçeleri de belirtmek gerekir.

Sanayileşme ve şehrin büyümesi sonucu yeşil alanların bir kısmı yerini meskenlere ve sanayi kuruluşlarına terk eder. Öte yandan özellikle büyük şehirlerde yeşil alanların muhafazası, çoğu kez şehir ulaşımına bir engel teşkil ettiğinden ve şehirlerin diğer ihtiyaçları ön planda geldiğinden yeşil alanlar bir sorun olarak algılanır. Şehir içindeki yeşil sahalar çoğu kez ekonomik, sosyal ve bayındırlık açılarından tartışma konusu olmaktadır.

Şehirlerde yer alan yeşil alanlar şehrin nefes aldığı alanlardır. Buralar şehrin gürültü kirliliğini de bir ölçüde azaltır. Ayrıca yeşil alanlar içinde yapılan çocuk bahçeleri çocuklar için oyun alanlarıdır. Şehrin baskısı, bunaltısı, stresli yaşamından sıkılan insanlar ve özellikle emekliler için gezme ve dinlenme alanlarıdır. Bu nedenle şehir yöneticileri ve şehir plancıları şehirde yeşil alanları, park ve bahçeleri çoğaltmak ve düzenli olarak bakımını yapmak zorundadırlar. Yeşil alanlar şehrin güzel görünüm kazanmasını sağladıkları için buralar mimari açıdan dikkatle projelendirilmeli ve kültürel eserlerle, kültürel etkinlik alanlarıyla cazip hale getirilmelidirler.

15.2- Ordu Şehri'nde Park ve Bahçeler

Ordu Şehri, Karadeniz Kıyısı'nda doğal güzelliğiyle, yeşili ve mavisiyle insanı büyüleyen bir güzelliğe sahiptir. Yeşil ve mavi her mevsim varlığını hissettirir. Şehrin etrafı fındık bahçeleriyle çevrilidir. Dolayısı ile şehrin yeşil alanlar açısından zengin olduğu kabul edilir.

Ancak konut ve iş yerlerinin yoğun olarak yer aldığı şehir merkezinde yeşil alanların ortadan kalktığı görülür. Bu durumda şehir içinde bu açıdan bir sorun olduğu görülür.

Ordu Şehri'nde yer alan park ve bahçelerle, bunların alanı, kuruluş tarihi ve hangi mahallede yer aldıkları Tablo: 132'de gösterilmiştir.

Tablo 132 : Ordu Şehir Merkezi'ndeki Park ve Bahçe Çalışmaları ve Mahallelere Göre Dağılımları (1996).

Park ve Bahçenin Adı	Bulunduğu Mahalle	Kuruluş Tarihi	Alanı (m ²)
Akyazı Çocuk Bahçesi	Akyazı	1986	3.500
Belde Çocuk Bahçesi	Akyazı	1989	1.750
Soya Çocuk Bahçesi	Akyazı	1990	1.125
Akyazı Çocuk Bahçesi	Akyazı	1993	1.870
Plaj Çocuk Bahçesi	Akyazı	-	2.500
Akyazı Çocuk Bahçesi	Akyazı	-	1.970
Tenis Kortu	Bahçelievler	-	4.500
Kreş Çevre Düzenleme	Bahçelievler	-	1.600
Koşu Yolu	Bahçelievler	-	4.000
Seyran Park ve Çocuk Bahçesi	Bucak	1987	1.000
Sosyal Konutlar Çocuk Bahçesi	Bucak	1987	250
Şirin Çocuk Bahçesi	Bucak	1988	450
Cumhuriyet Park ve Bahçesi	Cumhuriyet	1993	3.800
Mehmetçik Çocuk Bahçesi	Düz	1985	875
Adapark	Düz	1989	1.000
Kıyı Düzenleme I-II	Düz-Şarkıye	1991	43.000
19 Eylül Çocuk Parkı	Şarkıye	1995	4.000
Saray Park ve Bahçesi	Saray	1991	1.750
Koru Park ve Çocuk Bahçesi	Selimiye	1986	3.850
Subaşı Çocuk Bahçesi	Subaşı	1987	450
Sanayi Parkı	Karapınar	-	1.500
Zabıta Çevre Düzenleme	Karapınar	-	200
Sahil Çocuk Bahçesi	Taşbaşı	1986	1.875
Vedat Güler Çocuk Bahçesi	Taşbaşı	1991	700
Otogar Çevre Düzenleme	Yeni	1987	2.200
Otogar Çevre Düzenleme	Yeni	1995	1.000
Yeni Mahalle Çocuk Parkı	Yeni	1994	1.000
Atatürk İlkokulu Çocuk Park	Yeni	1986	1.000
Mezbaha Çevre Düzenleme	Karapınar	1994	7.000
Toplam			100.665

Tablodan da anlaşıldığı gibi Ordu Şehri'nin 22 mahallesinden 12'sinde park ve bahçe, kıyı düzenlemesi gibi... yeşil alan düzenlemeleri yapılmıştır. Ordu Belediyesi'nden alınan bu verilere göre 10 mahallede bu yönde bir düzenleme yapılmamıştır. Aziziye, Durugöl, Güzelyalı, Karşıyaka, Kirazlıman, Kumbaşı, Nizamettin, Şahincili, Şirinevler ve Zaferi Milli Mahalleleri'nde park bulunmamaktadır.

Park ve bahçeler, yeşil alan düzenlemeleri 1980'li yıllardan itibaren yoğunlaşmıştır.

Ordu Şehri'nde 5 çevre düzenleme çalışması, 17 çocuk parkı, 4 park, 1 tenis kortu, 1 koşu yolu ve 1 kıyı düzenlemesi olarak toplam 29 proje uygulanmıştır.

En büyük yeşil alan ve kıyı düzenleme çalışması "Atatürk Parkı"dır. 43.000 m²'lik alanı ile şehirde bu alanda yapılan çalışmaların %42.7'sine sahiptir. Foto: 63'de Atatürk Parkı'ndan bir görünüş yer almaktadır.

Atatürk Parkı insanların zevkle gezip dinlendikleri çok güzel bir alandır. Özellikle yazları bu park ayrı bir güzelliğe sahip olur. Parkın içinde belediyeye ait bir takım sosyal tesislerin yanı sıra (düğün salonu gibi..) birde otopark yer almaktadır. Foto: 64

Ordu Şehri'nin önemli sorunlarından biri otopark sorunudur. Atatürk Parkı'nda yer alan küçük otopark ihtiyaca cevap vermekten çok uzaktır. Şehrin merkezi yerlerinde çok katlı kapalı otopark alanları yapılarak sorun çözülmeye çalışılmalıdır.

Ordu Şehri'nde yeşil alan düzenlemeleri yapılan alan toplam 100.665 m²'dir. Buda şehirde kişi başına 1 m²'lik alan demektir. Avrupa ülkelerinden çoğunda şehirlerde kişi başına düşen yeşil alan 3 m²'ve daha fazladır. Bu durumda Ordu Şehri'nde doğal güzelliğin dışında yeşil alan, park ve bahçe düzenlemelerinde yetersiz kalındığı görülür.

Şehrin mahalleleri arasında cadde ve sokaklarda da ağaçlandırma çalışmaları yapılmıştır. Foto: 65'te Ordu Şehri caddelerinden bir görünüş yer almaktadır. Fotoğrafta görüldüğü gibi caddeler düzenli, bakımlı ve kenar kısımlarda ağaçlar dikkat çeker. Şehir içinde yer yer küçük bahçeler yer alır. Bahçeler yeni kurulan mahallelerde geniş alanlara yayılır. Şehir geliştikçe bahçeler gittikçe ortadan kalkacaktır.

Ordu Şehri'nde "Yeşil alanların dağılışı" Harita 21'de gösterilmiştir.

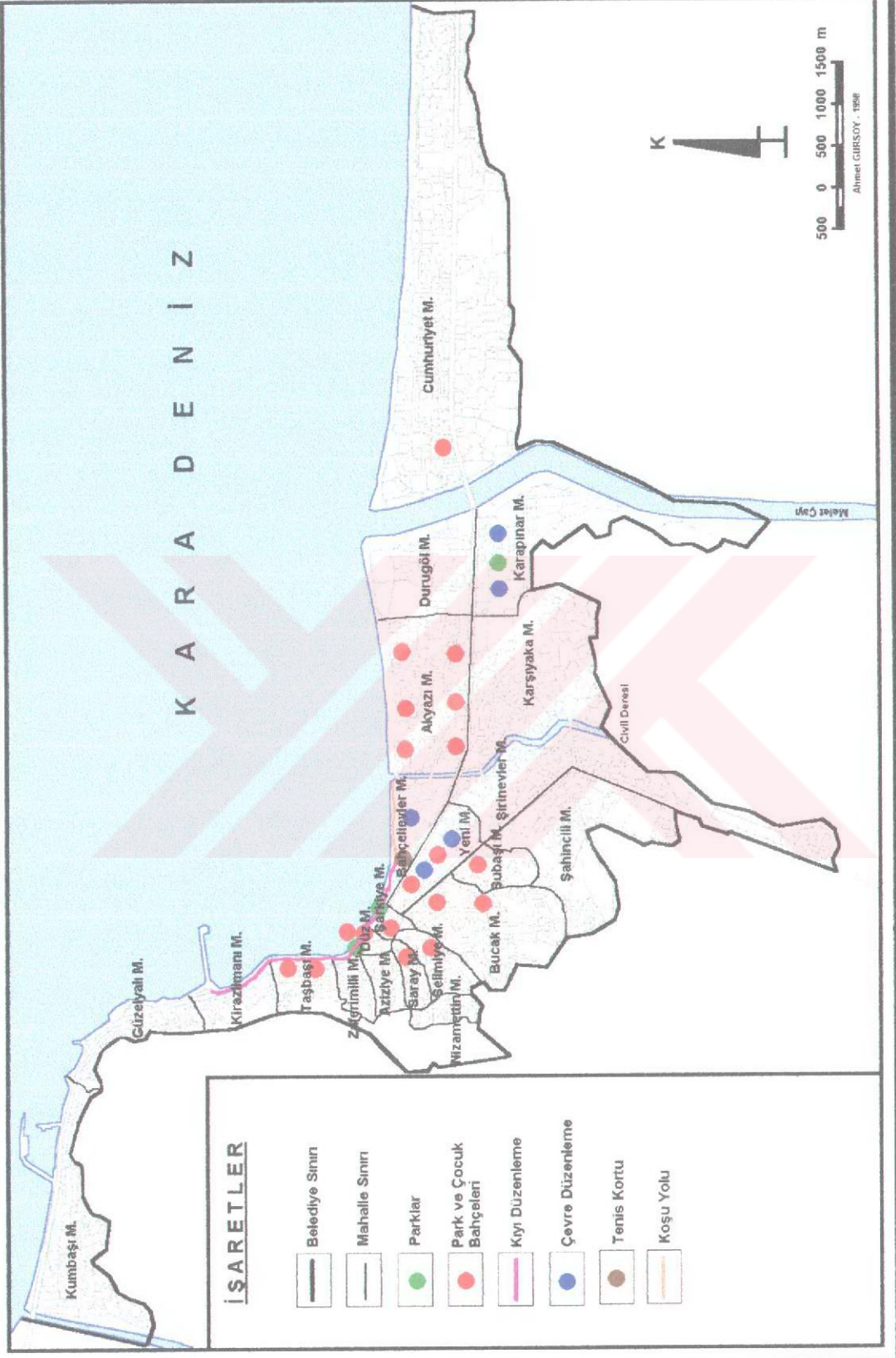
16- Ordu Şehri'nde Diğer Altyapı Hizmetleri

16.1- Belediye Hizmetleri

Şehrin altyapı hizmetlerinin büyük bir kısmını üstlenen Ordu Belediyesi 1869 tarihinde kurulmuş olup o tarihten bu güne kadar, giderek gelişen örgüt yapısı ile halka hizmet vermektedir.

1995 yılı itibariyle başkan ve yardımcılarının yanı sıra 193 memur, 374 daimi işçi, 251 geçici işçi, 1 sözleşmeli avukatla toplam 824 personelle çalışmalarını sürdürmektedir. Belediye içinde 23 birim müdürlüğü, baş şoförlük, bando şefliği ve defin amirliği olmak üzere örgüt yapısı içinde 26 ayrı birim vardır. Bu birimler içinde toplam araç sayısı 75'tir. Bunun 14'ü temizlik aracı, 14'ü kamyon, 5'i itfaiye aracı, 24'ü binek aracı, 1'er tanesi de mezbaha aracı, tanker, cenaze aracı ve ambulanstır.

ORDU ŞEHİRİNDE YEŞİL ALANLARIN DAĞILIŞI (1996)

Ordu Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü

1994'ten bu güne 68 inşaat projesi bitirilmiş, 15 inşaat projesi devam etmektedir. 19 yerde çevre düzenleme çalışmaları yapılmaktadır. Tiyatro binası inşaatı da sürmektedir. Şehirde 1970 yılına kadar kanalizasyon yoktu. 1970'te başlayan ve 1978'de biten ilk proje ile 40 km'lik, 1980'de başlayan ve 1989'da biten 60 km'lik, 1989-1996 arasında da belediyenin kendi imkanlarıyla 50 km'lik kanalizasyon yapılmıştır. Halen Cumhuriyet ve Kumbaşı Mahalleleri'nde kanalizasyon yoktur. Bu mahallelerde 92 km kanalizasyon yapılması gerekiyor. Mücavir alanlarda da kanalizasyon yoktur. 1300 m'lik çelik boru ile Durugöl Mahallesi'nden denize deşarş yapılması çalışmaları yapılmaktadır.

Denize akıtılan kanalizasyon deniz kirliliğine sebep olmaktadır.

Şehirde arıtma tesisi yoktur. Durugöl Mahallesi Melet Çayı kenarı'nda 33 dönümlük alanda yapılması için ihale çalışmaları sürmektedir.

Şehirde yağmur suyu şebekesi de yetersizdir. Saray Deresi'nin ıslahını Rumlar, Bülbül ve Civil Dereleri'nin ıslahını DSI yapmıştır. Melet Çayının ıslahını da DSI yapmıştır. Subaşı ve Yeni Mahalle yağmur suyu şebekeleri 1975'te yapılmıştır. Ayrıca Zaferi Milli, Saray, Hamam Deresi Civarı, Sefer Suyu Deresi, Bucak Mahallesi'nde yağmur suyu ve ıslah çalışmaları yapılmıştır. Şahincili Mahallesi'nde 1 km, Akyazı Mahallesi'nde 1.115 m yağmur suyu şebekesi yapılmıştır. Hapishane Deresini de Rumlar kemerlerle şebeke halinde yaparak düzenlemişlerdir. Halen Cumhuriyet Mahallesi'nde 17 km, Kumbaşı mahallesinde 7 km'lik yağmur suyu şebeke projeleri hazırlanmış olup belediye kendi imkanlarıyla yapmaya çalışacaktır.

Yol durumuna gelince Ordu Şehri'nin Düz, Şarkıye, Taşbaşı, Aziziye Mahalleleri'nde tüm altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Zaferi Milli, Saray ve Selimiye Mahalleleri'nde %60-70 oranında bitirilmiştir. Kıyıda iki iskele arası 1970-73 yılları arasında, 1984-1994 arasında da kıyıda Bülbül Deresi'ne kadar kaldırım ve rekreasyon alanı çalışmaları yapılmıştır. Yeni kurulan mahallelerde yol yapım çalışmaları süratli bir şekilde devam etmektedir. Örneğin 1994'ten bu güne 107.413 m³ parke yol döşenmiş, 100.000 m³ malzeme stabilize yollar için kullanılmıştır. Şehirde asfalt yol ağırlıklı olmakla birlikte mahalle aralarında Arnavut taşlarla yapılan yol ve kaldırımlar özellikle eğimli yerlerde dikkati çeker. Ayrıca stabilize yollarda mevcut olup özellikle yeni gelişen mahallelerde yoğundur.

Bakım Onarım İkmal Müdürlüğü

1994'ten bu güne kadar 1.370.000 parke, 6.042 ton sıcak asfalt ve 59.700 m³ kum ve çakıl üretimi yapılmıştır. Ayrıca belediyeye ait motorlu kara taşıtları ve iş makinelerinin de bakımını sürdürmektedir.

İmar İşleri Müdürlüğü

1994'ten bu güne 533 adet kat irtifakı+kat mülkiyeti; 3.868 adet yapı ruhsatı, 2.633 adet yapı kullanma izni, 213 eski bina yıkım izni ve 2.353 adet tapu dağıtım işlemi yapılmıştır. Ayrıca şehir imar planı geliştirme ve revizyon çalışmalarını da sürdürmektedir.

İktisat Müdürlüğü

Şehirde İktisat Müdürlüğü bünyesinde kontrol edilen 5 ayrı yerde 1995 yılı itibarıyla pazar kurulmaktadır. Pazar yerleri şunlardır: Bucak Mahallesi (Pazartesi-Pazar), Düz Mahalle (Çarşamba Pazarı), Akyazı Mahallesi (Cuma), Zaferi Milli Mahallesi (Cuma), Yeni Mahalle (Cumartesi günü).

Şehirde 18 adet sebze meyve komisyoncusu bulunmakta olup bunun 4'ü sebze pazarında, diğerleri halde çalışmaktadırlar. Balık halinde ise 12 işyeri ve 5 hal komisyoncusu bulunuyor. Sebze ve meyve hali ile balıkçı hali, Hal Şefliği'ne bağlıdır. Sebze ve meyve haline gelen gıda maddelerinden %8 KDV alınıyor. Hale kışın ortalama 3 günde 15 araç giriş çıkış yapıyor. Buda ortalama 250 ton sebze-meyve demektir. Yazın ise yine pazartesi, çarşamba ve cuma günleri ortalama 50 araçla taşınan meyve sebze ortalama 750 tona ulaşır. Her mevsim, mevsimlik sebze ve meyveler getirilmektedir. Hal de çalışanların belirttiğine göre Ordu Şehri için Çarşamba İlçesi çok önemlidir. Ayrıca Samsun, Mersin, Adana, İzmir, Amasya, Isparta, Tokat, Bursa, Nevşehir, Diyarbakır, Denizli, Bafra ve Niksar'dan da sebze ve meyveler hale giriş yapıyor. Bunun yanı sıra korsan kamyonlarla da sebze meyve gelmekte ve bu alanda sert rekabet yaşanmaktadır.

Belediye Hali Foto: 66'da görüldüğü gibi çok küçük ve yetersizdir. Toplam 15 dükkan yer alıyor. Yeni hal yapma çalışmaları sürmektedir.

Ordu Şehri'nde pazarlara genellikle Gülyalı, Perşembe'nin bazı köyleriyle merkez Öceli, Teyneli, Turnasuyu, Bayadı, Uzunisa gibi... yakın köylerden çeşitli sebze ve meyveler de gelmektedir.

Yine şehirde "Tahıl" olarak bilinen yerle PTT binası yanındaki sebze pazarında yılın her günü çeşitli sebze ve meyveler satılmaktadır. "Tahıl" denilen alanın belediyece yakın zamanda yapılan yeni düzenlemesini halk benimsememiştir. Halen üstte kenar kısımlardan yararlanıyor. PTT yanındaki sebze pazarı ise günlük taze meyve ve sebzelerin köylerden getirilerek pazarlandığı alandır. Foto: 67'de görülen bu alanda çeşitli dükkanlarda manavların yanı sıra kuru yiyecek maddeleri de satılmaktadır.

Gelir Müdürlüğü

Belediyeye ait sebze pazarında 75, Belediye İş Hanı'nda 49, Belediye Pasajı'nda 40, Otogar'da 28, Kızılay Pasajı'nda 20, Parklarda 5, diğەر yerlerde 17 işyeri ve 5 umumi tuvaletle, 11 büfe mevcuttur. Kira gelirleri Belediye'ye aittir. Tanzim Satış Mağazası kiraya verilmiştir. Ayrıca bina, arazi, arsa ve ek vergilerle vergi cezalarından gelir temin etmektedir. Çevre Temizlik Vergisi ve İller Bankası'ndan temin edilen gelir dışında 48 ayrı işlemden gelir sağlamaktadır. Şehirde Çevre Temizlik Vergisi ödeyenler 1996'da 33.390, 1997'de 34.020'dir. 38.615 konut ve işyerinde Çevre Temizlik Vergisi ödeme oranı %88.1'dir.

Su İşleri Müdürlüğü

Ordu Şehri'nin su ihtiyacı daha önce belirtildiğ-i gibi 1932 yılında şehre getirilen Akobuz (Nazif Bey) Suyu'yla karşılanmaya çalışılmıştır. Su şebekesi 1938'de tamamlanmış ve Akobuz 1963 yılına kadar en önemli su kaynağı olmuştur. 1963 yılında Civil Deresi kenarında açılan keson kuyudan sonra önce Melet Çayı alüvyon alanlarında açılan sığ kuyular ve Turnasuyu civarından getirilen kaynaklarla su ihtiyacı karşılanmaya çalışılmaktadır.

Şehirde şebekeye ait 14 adet kuyu, 13 adet depo, 17 adet derin ve keson kuyu bulunmaktadır. Kuyulardan alınan sular 500 m³'lük bir depoya pompalanmakta ve depo girişinde klorlanmaktadır. Daha sonra 10.000 m³'lük depoda toplanan su buradan şehre verilmektedir.

"İçme suyu şebekesinin %80 oranında yenilendiğini ancak bunun AÇB denilen asbest borularla yapıldığını görüyoruz. Buda halk sağlığı ile ilgili bazı tereddütlere neden olmaktadır. Kentin mevcut suyu $Q = 448 + 13 = 461$ lt/sn'dir. 2027 yılında 958 lt/sn olması için İller Bankası'nca çalışmalar yürütölmektedir. Şehir suyunda ayrıca tortu miktarı yüksektir. Bu durumda su bulanık akabilmektedir. Yağışlı dönemde bu olay daha fazla olur. Suyun içinde çok ince kumda bulunmaktadır. Yine şehir suyunda demir iyonu fazlalığı da görülür. Coğrafi ortamın yapısal özellikleri sonucu suda bulunan demir iyonu da içme suyunda istenmeyen renk ve bulanıklığa, bakteri çoğalmasına, porselen ve çamaşırlar üzerinde kahverengi lekelere ve su borularının iç kısmında demir birikimi ile kesit daralması ve yük kaybına neden olmaktadır." (Bacınoğlu 1994: 7-18)

Ordu Şehri'nde bulunan su aboneleriyle, konut ve işyeri sayıları Tablo: 133'te gösterilmiştir.

Tablo 133 : Ordu Şehir Merkezinde Mahallelere Göre Su Aboneleri Dağılım Tablosu (1995).

Mahalle Adı	1993 Konut ve İşyeri Sayısı	Su Abone Sayısı
Akyazı	3.240	1.986
Aziziye	1.067	494
Bahçelievler	1.805	(Yeni Mahalle İçinde)
Bucak	4.590	4.296
Cumhuriyet	888	1.290
Durugöl	654	1.839
Düz	1.623	1.318
Güzelyalı	580	474
Karapınar	446	2.157
Karşıyaka	2.697	(Akyazı Mahallesi İçinde)
Kirazlımanı	284	318
Kumbaşı	581	336
Nizamettin	446	(Karapınar Mahallesi İçinde)
Saray	479	405
Selimiye	2.737	3.238
Subaşı	4.023	2.787
Şahincili	1.435	1.594
Şarkıye	3.047	1.054
Şirinevler	1.139	(Şahincili Mahallesi İçinde)
Taşbaşı	629	693
Yeni	5.351	8.322
Zaferi Milli	674	618
Toplam	38.615	33.219

Tabloya göre en fazla su abonesi Yeni, Bucak, Selimiye, Subaşı ve Karapınar Mahalleleri'nde, en az su abonesi ise Kirazlımanı, Kumbaşı, Saray Mahalleleri'nde bulunuyor. Ayrıca Durugöl, Karapınar, Selimiye, Şahincili ve Yeni Mahalle'lerde su abone sayısı konut ve işyeri sayısından fazla gözükmemektedir. Veriler Ordu Belediyesi'ne aittir. Fazlalık muhtemelen düzensiz kayıtlar sonucu görülebilir.

Temizlik İşleri Müdürlüğü

Şehrin temiz tutulması ve atıkların bir program dahilinde toplanarak, insan sağlığının korunmasına çalışır.

Soya Fabrikası yanındaki çöp toplama alanının rehabilitasyon çalışmaları yapılmıştır. Etrafı harfiyat toprağı ile havuz haline getirilmiştir. Üzeri kapatılmış ve gaz boruları döşenmiştir.

Yeni çöp toplama alanı belirlemek için çalışmalar sürmektedir. Bunlar Sayacabaşı ve Perşembe Belediyesi çöp toplama alanlarıdır. Bu alanlarda 19 Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Osman Nuri Ergun tarafından inceleme yapılmış ve uygun bulunmuştur. Yer sahipleri ile Belediye arasında görüşmeler sürmektedir.

Yine çöp bileşimi de 19 Mayıs Üniversitesi elemanlarınca incelenmiştir. Çöp ayrıştırma tesisi için Karacaömer Köyü ile eski Civil Deresi Yatağı arasında çevre mühendisliği çalışmaları da devam etmektedir. Bu konudaki projede Doç. Dr. Osman Nuri Ergun tarafından hazırlanmıştır.

Şehirdeki atıklar ve çöpler Belediye tarafından toplatılmakta ve Temizlik İşleri bünyesinde 110 çöpçü, 12 adet araçla bu hizmeti yerine getirmektedir. Temizlik işleri sabah 04-08 arasında şehrin merkezi yerlerinde, 10-14 arasında mahalle ve semtlerde devam etmektedir.

Şehrin merkezi yerlerine temizlik hizmetlerinde kullanılmak üzere çeşitli büyüklükte 246 konteyner, 50-100 m aralıklarla 1132 çöp bidonu vardır. Ayrıca çok miktarda çöp kutusu yerleştirilmiştir. Şehirde 1995 yılında günlük 95 ton, yıllık toplam 950 bin ton çöp toplanmıştır. Şehirde 1996 yılında genel ilaçlama çalışmaları başlamış ve 250 litre haşere ilacı kullanılmıştır.

16.2- Belediyece Yapılan Diğer Hizmetler

Ordu Belediyesi'nce 1995-1996 yıllarında "Fındık Şenliği", 1. ve 2. ci Vosvos Şenlikleri düzenlenmiştir. Ayrıca Halk Konserleri düzenlenmiştir. Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu faaliyetlerini sürdürmektedir. Ordu Şehri'nde hiç bir kuruluşun bando takımı bulunmadığı için resmi ve özel törenlerde 18 kişilik ekibiyle Belediye Bandosu hizmet vermektedir.

Belediye Sağlık İşleri Müdürlüğü'nce 1995'te SSK statülü 1.585 hasta, 657'ye tabi 308 hasta ve mahallelerde 307 hasta olmak üzere 2.200 hastaya hizmet verilmiştir. 1997'de faaliyete geçen Belediye Hastanesi çalışmalarını sürdürmektedir.

Veteriner Müdürlüğü bünyesinde mezbahada 1995'te 11.047 büyük baş, 528 küçük baş, toplam 11.575 hayvan kesimi yapılarak 994.180 kg et üretilmiş ve halkın tüketimine sunulmuştur. Belediye'ye ait modern bir et kombinasi ve soğuk hava tesisleri vardır.

Zabıta ve Veteriner Müdürlüğü'nce gıda maddeleri ve iş yerleri denetimleri sürekli olarak yapılmaktadır.

Belediye Makine İkmal ve Bakım Onarım Müdürlüğü bünyesinde Konkasör Tesisi, Asfalt Şantiyesi, Parke Tesisi, Büz Şantiyesi, Demir Doğrama Atölyesi, Marangozhane Atölyesi ve Motorhane'de hizmetlerini sürdürmektedir.

Trafik Zabıta Müdürlüğü'nce şehir içi ulaşım düzenlemeleri çalışmalarının yanı sıra 21 caddeye hız kesici yer butonları yerleştirilmiştir. Çeşitli yerlere sinyalizasyon sistemleri kurulurken, Sırnıpaşa Caddesi, Özkök Market yanından başlayarak Fidangör mevkiine kadar araç trafiğine kapatılmış ve yaya trafiğine açılmıştır.

Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nce şehrin muhtelif yerlerinde çevre düzenlemesi, ağaçlandırma ve çimlendirme, tretuvar çalışmaları sürdürülmektedir.

16.3- Ordu Şehri'nde Mahallelerin Altyapı Durumu

Ordu Şehri'nde konut ve işyeri, sanayi binaları, idari binalar, kültürel ve dini binalarla bunların mahallelere göre altyapı hizmetlerinden elektrik ve su aboneliği, telefon aboneliği durumları Tablo: 134'te gösterilmiştir.

Tablo 134 : Ordu Şehri'nde Binaların Mahallelere Göre Altyapı Durumları (1996).

Mahalle Adı	Konut, İşyeri, Sanayi, İdari Kültürel ve Dini Binalar Toplamı	Elektrik Abone Durumu	Su Abone Durumu	Telefon Abone Sayısı
Akyazı	3.240	3.242	1.986	2.933
Aziziye	1.067	456	494	296
Bahçelievler	1.805	1.589	(Yeni M. İçinde)	887
Bucak	4.590	4.022	4.296	3.246
Cumhuriyet	888	Akyazı M. İçinde	1.290	555
Durugöl	654	Akyazı M. İçinde	1.839	558
Düz	1.623	2.336	1.338	3.251
Güzelyalı	580	926	474	197
Karapınar	946	1.574	2.157	487
Karşıyaka	2.697	2.263	(Akyazı M. İçinde)	1.162
Kirazlıman	284	292	318	330
Kumbaşı	581	Güzelyalı M. İçinde	336	290
Nizamettin	446	751	(Karapınar M. İçinde)	596
Saray	479	355	405	236
Selimiye	2.737	1.926	3.238	1.404
Subaşı	4.023	3.043	2.787	1.624
Şahincili	3.047	Bucak M. İçinde	1.594	2.206
Şarkıye	1.435	1.812	1.054	400
Şirinevler	1.135	3.035	(Şahincili M. İçinde)	705
Taşbaşı	629	624	695	674
Yeni	5.331	3.707	8.322	5.390
Zaferi Milli	674	564	618	396
Toplam	38.615	32.564	33.219	27.814

Tabloya göre şehirde 1996 yılı Belediye konut ve işyeri geçici sayım sonuçlarına göre 38.615 konut ve işyeri bulunuyor. Elektrik abone sayısı 32.564, su abone sayısı 33.219 ve Telefon abone sayısı 27.814'tür.

Şehirde binalarda elektrik aboneliği ortalaması %84.3, su aboneliği ortalama %86.02'dir. Her 100 kişiye 27.2 telefon düşmektedir. Elektrik, su ve telefon aboneliği ilgili konularda genel olarak değerlendirilmiştir. Mahallelere ait abonelerin dağılımıyla

ilgili verilerde görülen bazı özel durumlar veri kaynağında düzensiz olarak tutulan kayıtlarla ilgilidir. İlerde bu kuruluşların veri tabanlarını mahalle bazında düzenlemeleri sonucunda bu durum ortadan kalkabilir.

Yinede bu veriler, bazı sorunlar olmakla birlikte Ordu Şehri'nde hayat seviyesinin yüksekliğini göstermektedir. Ordu Şehri şehrsel hayat açısından gelişmiş bir şehir özelliği göstermektedir.

17- Ordu Şehri'nde Çevre Sorunları

17.1- Çevre ve Çevre Sorunları Kavramı

İnsan doğada varoluşundan bu yana doğadan yararlanmış, doğayı işlemiş, bilgi birikimine ve teknik ilerlemeye koşut olarak doğaya egemen olmaya çalışmıştır.

Çevre, insanın üzerinde yaşadığı doğal ortamdır. Ortamda doğal unsurların yanı sıra insan eseri olan kültürel unsurlarda yer alır. İnsan doğal ortamla sürekli etkileşim halindedir. Doğal ortam yani çevre canlı ve cansız varlıklardan oluşur. İnsanın çevresiyle etkileşiminin olumlu ve olumsuz sonuçları vardır.

Çevre sorunları, insan doğa ilişkilerinde insanın çevreyi kendi çıkarlarına uygun hale getirmesinden kaynaklanır. Normalde doğa kendi kendini yeniler. Ancak tarihsel süreç içinde toplumsal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucu doğal ortamdaki denge bozulmuştur. Doğadaki dengenin bozulması çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çevre kirlenmesi yada bozulması, çevreyi oluşturan öğelerin süreç içinde giderek nitelik değiştirmesine neden olmuştur. Çevredeki nicel ve nitel değişiklikler doğanın kendi kendini yenileyebilme yeteneğinin üzerine çıkmıştır. Bu durum gözle görülür hale gelince çevre sorunları artık fark edilmiştir.

Hava, su, toprak kirlenmesi, gürültü, radyoaktif kirlenmeler, katı atık ve pestisidlerin kirlenmesi sonucu doğal ortamda bitki, hayvan ve insan toplulukları zarar görmeye başlayınca çevre sorunları açısından insanlarda gelecek kaygısı başlamış ve giderek artmıştır. Çevre sorunlarının yaygınlık kazanmasının bir diğer nedeni de çevreden yararlanmanın ekonomik bunalımlara da neden olmasıdır.

Dünya nüfusunun hızlı artışı, doğal kaynaklar ve enerji kaynaklarının kıtlığı, besin maddesi üretim artışının artan nüfusu besleyemeyeceği varsayımı, sanayileşme ve kentleşme ile kirliliğin artması temel çevre sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlara karşı çözüm önerilerinin ortak amacı ise "dünyanın geleceğini korumak" tır.

Çevre sorunları deyince normalin altında veya üstünde olan ve bu nedenle sorun haline gelen "doğal ortam sorunları" akla gelir.

Çevre koruma ise belli bir ekosistemdeki bütün çevrenin, yasal, kurumsal, bilimsel ve teknolojik düzenlemelerinde yardımıyla planlı biçimde korunmasıdır. Doğal ortamın korunması bilinçli ve akılcı yaklaşımlarla sağlanabilir.

17.2- Şehirler ve Çevre Sorunları

Şehirler kalabalık nüfuslu yerleşme alanlarıdır. Şehirlerde yaşayan insanlar, yaşadığı çevreyi kaçınılmaz olarak bozmakta, kirlletmekte ve sorunlara neden olmaktadır. Çevreye verilen zararlar ekonomik ve kültürel faaliyetlerin kaçınılmaz sonucudur.

Gelişmiş ve gelişmekte olan şehirlerde su, hava, gürültü, toprak ve sanayi, çevre sorunu yaratan etkenlerin başında gelir. Hızlı nüfus artışı ve şehirleşme insan doğa ilişkilerinde dengesizliklere ve sorunlara neden olur. Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde sorunlar, plansızlık ve şehirlerin çarpık ve düzensiz gelişmesinden çok etkilenir.

Şehirlerde olumlu gelişmelerin yanı sıra hava ve su kirlenmesi, gürültü, inşaat yapım faaliyetleri, toprağın aşırı kullanımı, konut ve sanayi kuruluşlarının atık suları, şehirlerin temizliği, ulaşımın örgütlenmesi, nüfus birikimi, şehir yaşamındaki bozulmalar ve şehirleşmenin bizi kendisi olumsuz sonuçlar ortaya çıkaran etkenlerdir. Metropolen alanlarda bu etkenler daha yoğundur. Sanayi bölgeleri ve kitle turizmi çeken şehirlerde çevre sorunları diğer alanlardan daha fazladır.

Sanayileşme ve şehirleşmede hatalı yer seçimi, çevre sorunları konusunda bilgi eksikliği, konunun yeterince önemsenmeyişi çevre sorunlarını artırır.

Şehirlerde kanalizasyon şebekesi, evsel ve sanayi atıklarından kağıt, besin maddeleri, metal, cam, tahta, plastik, deri, kumaş, kauçuk gibi... çöp sayılabilen unsurlarla, tıbbi atıklar, atık çöp alanları, sağanaklar sonucu aşınmış malzemeden taşınan miller, atık sular, mezbahe atıkları, deterjanlar, evsel ısınma sonucu bacalardan çıkan gazlar gibi... organik ve inorganik unsurlar çevreyi kirlletir ve çevre sorunlarını ortaya çıkarır. Halk sağlığını olumsuz etkiler.

Günümüzde çevredeki doğal dengeyi bozan ve kirlleten, çevre sorunlarını yaratmaktan sorumlu tutulan insan, çevreyi koruyacak, koşulları iyileştirmeye yarayacak teknik bilgi ve araçlara da sahiptir. Bugün, özellikle gelişmiş ve sanayileşmiş ülkeler, kendilerini, teknik gelişme ile toplum refahı arasında bir denge kurmak zorunda görmektedirler.

Çevre sorunlarından dolayı sadece doğal ortamı korumak yetmez. İnsan eliyle üretilmiş kültürel çevrenin korunması gerekir. Kültürel varlıklar tarih öncesi ve tarihi devirlere ait kültür, din, sanatla ilgili, yer üstü ve yer altında yada su altındaki eserlerdir. Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunması, bakımı, restorasyonu gerekir.

Şehirleşmenin çağımızda hız kazanması, şehir arsa rantı yüksekliği, ekonomik nedenler, yeterli kaynak bulunamayışı kültürel çevreyi korumayı güçleştiriyor.

Görüldüğü gibi şehirler nüfus, fiziki, ekonomik ve kültürel gelişme gösterdikçe bütün çevresel şartları etkiler ve çevre sorunlarıyla mücadeleleyi, çevreyi korumayı zorunlu kılar.

17.3- Ordu Şehri'nde Çevre Sorunları

17.3.1- Hava Kirliliği

Ordu Şehri'nde hava kirliliğini ölçmek için belediyeye ait araç gereç yoktur. Valilikçe Bucak Mahallesi'ndeki Sağlık Müdürlüğü Binası'nda yapılan ölçümlere göre şehirde hava kirliliği ölçümleri aylık ortalama değerleri Tablo: 135'te gösterilmiştir.

Tablo 135 : Ordu Şehri Hava Kirliliği Ölçümleri Aylık Ortalama Değerleri.

Aylar	PM (Partikül Miktarı)	SO ₂ Miktarı
Ocak	43 F ₁ . 97	22 F ₃ . 18
Şubat	54 F ₃ . 62	22 F ₁ . 87
Mart	44 F ₃ . 91	31 F ₁ . 9
Nisan	34 F ₂ . 02	24 F ₂ . 08
Mayıs	24 F ₂ . 33	14 F ₀ . 8
Haziran	17 F ₀ . 23	16 F ₀ . 36
Temmuz	16 F ₀ . 23	17 F ₀ . 03
Ağustos	15 F ₀ . 35	17 F ₀ . 34
Eylül	-	-
Ekim	-	-
Kasım	-	-
Aralık	12 F ₀ . 64	25 F ₂ . 39
Kış Dönemi Ortalaması	38 F ₂ . 78	25 F ₂ . 33
Yıllık Ortalama	29 F ₁ . 2	21 F ₁ . 4

Bu değerler 1993 yılına aittir. Bu değerlere göre havanın içinde bulunması gerekli ortalama Pm ve SO₂ değerlerine göre Ordu Şehri'nde hava kirliliği sorunu olmadığı anlaşılır. Ancak kış mevsiminde yükselen değerler gittikçe dikkati çeker hale gelmektedir.

Şehirde havayı kirleten unsurlar; konut ısıtmaya yönelik yakıtlar, sanayi kuruluşları bacası, kullanılan yakıt çeşitleri, ulaşımda kullanılan ulaşım araçlarının egzoz gazlarıdır. Şehirde yer alan sanayi kuruluşlarının mücavir alan dışına çıkarılma çalışmaları sürmektedir. Ayrıca ulaşım araçlarının egzoz kontrolleri de yapılmaktadır. Nizamettin Mahallesi'ndeki kireç sanayinin neden olduğu kirliliği önlemesi gerekir.

Ordu Şehri'nde 1990 yılında kullanılan yakıt türleri şunlardır: Katı yakıt 16.775 ton, linyit 14.562 ton ve odun 2.213 ton, toplam 33.550 tondur. Şehirde kullanılan bu yakıtlar dışında en önemli yakıt çeşidi fındık kabuğudur. Her aile bir kış sezonu boyunca ağırlığı 40-45 kg gelen ortalama 40-50 çuval fındık kabuğu alır ve kışın evleri, iş yerlerini ısıtmada kullanır. Kaloriferli binaları dışarıda tutarsak ortalama 20.000 konut ve iş yerinde 1 yılda tüketilen fındık kabuğu 25-30 bin ton arasındadır. Bu konuda net verilere ulaşmak güçtür. Fındık, kirlilik açısından çok iyi bir yakıt türü olup kirliliğe neden olmaz. Kül oranı düşüktür. Ancak enerjisi çabuk kaybolmaktadır.

Ordu Şehri'nde hava kirliliği şehrin merkezi gelişme alanında ve daha çokta caddelerin denize paralel olduğu alanlarda dikkati çeker. Bülbül Deresi, Civil ve Melet Çayı dışında caddeler genellikle denize paralel uzanır. Buda bir ölçüde hava sirkülasyonunu önler. Boztepe ise şehre batıdan gelecek rüzgarları kesmektedir. Caddelerin kıyıya paralel uzanması sonucunda denizden gelen rüzgarlar binalara çarpıp yükselmektedir. Kirlilik daha çok hava durgunlaşınca görülüyor. Ordu'da sanayiden kaynaklanan hava kirliliği görülüyor. Sanayi kuruluşları ise yetkililerin belirttiğine göre sadece ruhsat aşamasında denetleniyor. Şehirde bir çok kooperatif toplu ısınmada katı yakıt kullanıyor. Buda kirliliğe neden olabiliyor.

17.3.2- Su Kirliliği

Ordu Şehri'nde su kirliliği deyince akla deniz kirliliği gelir. Denizi kirleten en önemli olay ise şehrin kanalizasyon ve atık sularının hiç bir işleme tabi tutulmadan denize verilmesidir. İkinci kirlilik kaynağı ise dere ve çaylardan gelen kirleticilerdir. Ayrıca sanayi kuruluşlarının atık sularını arıtmadan ya doğrudan denize yada bir akarsu yoluyla denize vermeleri de su kirliliğinin bir diğer nedenidir.

Melet Çayı'nı kirleten unsurlar şunlardır: Etrafındaki sanayi kuruluşlarının atık suları, bilinçsizce alınan kum ve çakıl, Melet'in geldiği havzadaki kirletici unsurlar, Melet kenarındaki ekonomik faaliyetler ve gübre kullanımıdır.

Bülbül Deresi'ni kirleten unsurlar ise; şehrin merkezindeki kanalizasyon kaçakları, şehir insanının bu dereyi bütün yasaklara rağmen çöplük olarak kullanması, Melet Çayı'nı etkileyen bazı kirlilik unsurlarıdır.

Civil Deresi temizdir. Ancak Melet'i kirleten bazı unsurlar Civil Deresi'nde de bazen kirliliğe neden olabiliyor. Şehir çevresinde kullanılan fosfat ve azot gibi... gübreler derelerde östrifikasyona neden olabiliyor. Dere yataklarındaki bazı bitkiler aşırı büyüyor.

Çamsan ve Sağra gibi sanayi kuruluşlarıyla birlikte bazı sanayi kuruluşları arıtma tesisleri yapmışlardır. Ayrıca şehrin batısında ve doğusunda bazı kooperatifler paket arıtma sistemlerine sahiptirler.

Su kirliliğini önlemek üzere atık su temizleme projesi hazırlanmıştır. Ancak finansman sorunu nedeniyle uygulanamamaktadır. Bir diğer önlem ise atık su ve kanalizasyonun denizin derin kısmına deşarş edilmesidir. Kirliliğe neden olan kuruluşların ilgili yasa gereğince arıtma tesislerini kurmaları gerekir.

Deniz kıyısında yapılan ölçümlere göre koli basili sürekli değişken çıkmaktadır. Bunun nedeni ise denizdeki akıntı yönünün sürekli değişmesidir.

Görüldüğü gibi Ordu Şehri'nde su kirliliğinin nedeni kara kökenli kirliliktir. Yani atıkların denize taşınarak boşaltılmasıdır. Deniz ve akarsularda fiziksel, kimyasal ve biyolojik kirlilikler görülmektedir. Buda insan sağlığını olumsuz etkiler.

17.3.3- Katı Atıklar

Ordu Şehri'nde çevreyi kirlüten önemli unsurlardan biri de katı atıklardır. Katı atıklar; şehirleşme, sanayileşme ve tarımsal nitelikli olsun, tümü toplumsal ve ekonomik faaliyetler sonucu ortaya çıkar. Söz konusu atıkların gereken özen gösterilmeden toplanması, depolanması, zararsız duruma getirilmesi, toprak kirliliğine de neden olmaktadır. Katı atıklar içinde bulunan zararlı kimyasal maddeler, parçalanmadan uzun süre kalabilen naylon, pet şişe, ambalaj maddeleri, tıbbi atıklar gibi... unsurlar toprağı kirlletmekte, yer altı sularını olumsuz etkilemekte, kirlilik ve çevre sorunlarına neden olurken halk sağlığına da olumsuz etkileri olmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi Ordu Şehri'nin günlük çöp kapasitesi 95 ton/gün'dür. Bu çöpler herhangi bir işleme tabi tutulmadan araziye yani çöp alanlarına dökülmektedir. Depolama alanı şehrin imar alanı içinde Melet Çayı sol sahilinde, Soya Fabrikası yanındaki alüvyal kıyı ovası üzerindedir. Saha bugün Şehir sakinleri için önemli çevresel riskler taşımaktadır. Çöp depolama alanı sel riski alanındadır. Ayrıca deniz kirliliğini, yer altı suyu kirliliğini, yangın ve patlama tehlikesini, koku, evcil hayvanlara açık olma, sağlık riskleri gibi... çeşitli olumsuzlukları bir arada taşır ve etkiler.

Aslında çöp depolama alanlarının içme suyu alanlarından uzak olması gerekir. Ama bu durum Karadeniz Bölgesi'nde çok zordur. Çünkü her taraf su kaynağıdır.

Ordu Şehri çöpleri Karadeniz Bölgesi'nin en kaliteli çöpleridir. Çünkü organik kökenli olup, kül oranı yok denecek kadar azdır. Bunda ise fındık kabuğunun yakıt olarak kullanılmasının etkisi büyüktür.

Yetkililerin belirttiğine göre Ordu Şehri'nde çevreyi en çok kirlüten devlet kuruluşlarıdır. Bugün Soya Fabrikası çevresinde acil önlemler alınmazsa çevre felaketi ortaya çıkabilir.

Şehrin çevre sorunları açısından yeni çöp alanlarının belirlenmesi, risk analizlerinin yapılması önemli ve acil sorunlardan biridir. Yeni ve düzenli çöp depolama alanları bir an önce faaliyete geçirilmelidir.

Şehirdeki tıbbi atıklar Çevre Bakanlığı Genelgeleri doğrultusunda toplanmakta ve depolanmaktadır. Yakın çevrede yakma tesisi olmadığı için “kontrollü depolama” yöntemi uygulanmaktadır.

Ordu Şehri’nde katı atık ve çöpleri değerlendirmeye yönelik çalışmalarda Belediyece yürütülmektedir. Katı atık projesi kapsamında “Çöp Ayırma Tesis” yapımı projelendirilmiştir. Bu projeye hedef, çöpleri kaynağında ayırmaktır. Buda öncelikle şehir halkının bu konudaki eğitimiyle başarıya ulaşabilir. Eğer bu sağlanabilirse çöp sorununun %50’si çözülmüş ve ekonomiye de hammadde girişi sağlanmış olacaktır. Bu konuda sadece ilgili devlet kuruluşlarının ve yerel yönetimin çabaları yeterli olamaz. Onun için bu alanda Ordu Şehri’nin yerel basın kuruluşlarıyla birlikte eğitim ve sağlık kuruluşlarına da önemli görevler düşmektedir. Sağlıklı yaşam için temiz çevre ancak böyle kurulabilir ve yaşatılabilir.

17.3.4- Gürültü Kirliliği

Günümüzün önemli çevre sorunlarında biri de gürültü kirliliğidir. Gürültü doğrudan bir çevresel değerin bozulması sonucu ortaya çıkmaz. Ancak diğer çevresel değerleri algılamayı etkileyen, sağlık bozucu bir unsurdur.

Gürültü, çıkış yeri ve yayılma ortamı olarak tüm alıcı ortamları kapsayabilir. Şehirleşme ve sanayileşme giderek gürültüyü daha da artırır.

Ordu Şehri’nde gürültü kirliliğine neden olan en önemli unsur motorlu araçların ve sanayi kuruluşlarının neden olduğu gürültüdür. Samsun-Ordu-Trabzon Karayolu’nun Ordu Şehri’nin hemen deniz kıyısında batı-doğu yönünde uzanması ve bu yol üzerindeki yoğun trafik hiç şüphesiz en önemli etkenlerden biridir. Gün boyu kesintisiz devam eden bu yoğun trafik karayolunun şehir merkezinde özellikle güneyinde, doğu ve batı yönünde ise her iki yanında sürekli etkili olan bir gürültü unsurudur. Ordu şehrinin en önemli gezinti alanı olan kıyı rekreasyon alanı da gürültünün yoğun olduğu bu karayolu kenarında, kıyıda yer alır. Bunun dışında şehrin eski yerleşme alanlarından Şarkiye, Yeni, Bucak, Selimiye, Düz, Bahçelievler Mahalleleri’nde de şehrin doğal yaşantısı sonucu ortaya çıkan ve ulaşımın neden olduğu gürültü yoğunluğu dikkat çeker.

Sanayi kuruluşlarının önemli bir kısmının şehir dışına çıkarılma çalışmaları da hiç şüphesiz bu alanda önemli bir adım olmuştur.

Şehrin etrafında yer alan geniş fındık bahçeleri, şehir içindeki park ve yol, cadde kenarlarındaki ağaçlandırma çalışmaları gürültünün absorbe edilmesine bir ölçüde yardımcı olmaktadır.

Şehirde gürültü ölçüm değerlerine ait veriler elde edilememiştir.

Sonuç: Ordu Şehri'nde bunların yanı sıra sağanak yağışlar sonucunda da bazen çevre sorunları ortaya çıkabilmektedir. Taşkınlar yanı sıra yüksek yerlerden şehir düzlüğüne taşınan toprak zerrecikleri bazen şehir içinde millenmeye ve kırmızı renkli bir çamurun cadde ve sokakları kaplamasına da neden olabilmektedir.

Ordu Şehri mavi ve yeşilin birbirine kaynaştığı doğal güzelliklerin zengin olduğu önemli bir kıyı şehrimizdir. Bu şehri yönetenlerin ve bu şehirde yaşayan insanların doğal ortamı ve bu ortamdaki dengeleri dikkatle korumaları şehrin yaşam güzelliğine güzellik katar. Bu dengeler hızlı bir şehirde bozulursa ortaya çıkacak çevre sorunları şehirde yaşayanları mutsuz edecektir. Gelecek nesillere güzel bir Ordu Şehri bırakmak bu günkü yaşayanlar ve şehri yönetenler için bir görevdir.

VI. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

1- SONUÇ

Ordu Şehri Karadeniz Bölgesi'nde, Karadeniz Dağları'nın kuzey eteklerinde deniz kıyısında yer alır. Boztepe'nin batıdan çevirdiği Kirazlımanı adlı koy ve çevresinden Tumasuyu Köyü'ne kadar uzanır. Güneye doğru gittikçe daralan vadi düzlükleri üzerinde kurulup gelişmiştir. Vadi düzlüğünü doğudan batıya doğru Tumasuyu, Melet Çay'ı, Civil ve Bülbül Dereleri'yle bir çok küçük delta ovaları zamanla birleşerek kıyı ovasını ortaya çıkarmıştır.

Şehir denilen yerleşme birimleri küçük alanda büyük nüfus kütlelerinin bir arada yaşadığı yerlerdir. Şehrin en önemli ögesi insandır. Şehir ayrıca yapılarıyla, yollarıyla, alanlarıyla, alt birimleriyle birer iletişim ve etkileşim alanlarıdır. Her şehrin kendine özgü bir yapısı vardır.

Şehirlerin tarihsel gelişimi uygarlığın gelişmesiyle iç içe olmuştur. Şehrin tanımında kullanılan kriterler; idari sınırlar, nüfus miktarı, ekonomik fonksiyon, sosyolojik yaklaşım ve şehir plancılarının kriterleri olmuştur.

Şehirlerin idari, kültürel, ekonomik, ulaşım ve hizmet fonksiyonları en önemli fonksiyonel özelliklerdir. Şehirlerde bu fonksiyonları yerine getiren konut alanları, iş ve ticaret alanları, sanayi alanları, kültür ve eğitim alanları, sağlık alanları, turizm alanları, dini alanlar, spor alanları, yeşil alanları, ulaşım alanları, idari alanlar, güvenlik ve adalet alanları yer alır.

Şehirler genetik olarak, morfolojik olarak, biyolojik olarak, genişliklerine göre, nüfuslarına göre, fonksiyonlarına göre ve coğrafi ve topoğrafik mevkii özelliklerine göre sınıflandırılabilir.

Şehir Coğrafyası, şehir yerleşmelerini, fonksiyonlarını, bunların coğrafi dağılımlarını ve bu dağılımın çevre faktörleriyle olan karşılıklı etkileşimini coğrafyanın ilkelerine göre analiz eder ve sonuçta sentezlere ulaşır.

Araştırma alanı olan Ordu Şehri'nde yapısal bakımdan üst kretase ve kuvaterner yaşlı birimler yüzeylenme gösterir. Düzlük saha gevşek çökellerden yani alüvyal malzemelerin birikmesiyle oluşmuştur. Şehir III. derece deprem bölgesidir. Şehrin batısında en önemli topoğrafik birim Boztepe olup doğuya doğru kıyı ovası genişleyerek devam eder. Tumasuyu Köyü doğusunda tekrar daralır. Şehrin güneyine doğru 10 m, 30 m, 80 m sekileri ve 100-150m'lik I. aşınım yüzeyi ile 200-250 m'lik II. aşınım yüzeyleri dikkati çeker. 100-150 m yükseltideki I. aşınım yüzeyine kadar ki dolgu malzemesi olan ova kısmında drene çalışmaları yapılmıştır.

Şehirde tipik Karadeniz iklimi görülür. Her mevsim yağışlı ve yıllık yağış toplamı fazladır. Ortalama 1176.2 mm yağış alan şehirde, yazları ortalama sıcaklık 22°C, kışları 6.5°C'dir. En çok yağış sonbahar ve kışın görülür. Egemen rüzgar Güney rüzgârlarıdır.

Şehirden denize dökülen küçük akarsular genellikle yağmur suları ile beslenir. En büyüğü Melet olan akarsulardan diğerleri Civil, Bülbül Dereleri ve Turnasuyu'dur. Bunların dışında Karkın Çayı, Aziziye, Divane, Say ve Akçaova Dereleri diğer önemli akarsulardır.

Şehir ve çevresinde bol yağışlar zengin çeşitliliğe sahip bir bitki örtüsü ortaya çıkarmıştır. Alüvyal ve Kahverengi orman toprakları ve Kırmızı kahverengi topraklar yer alır.

Bu günkü Ordu Şehri'nin bulunduğu yerde 18 yy.'a kadar herhangi bir yerleşme yoktur. Son 200 yıllık süreçte kurulan ve hızla gelişen bir Türk şehridir. Şehir 18 yy. sonlarına doğru Bucak Köyü, Kirazlıman ve Taşbaşı Mahalleleri'nin birleşmesiyle gelişme göstermeye başlıyor ve 1864 yılında kaza oluyor. 1869 yılında belediye teşkilatı kuruluyor. 1923'te de Vilayet oluyor. 1996 yılı itibarıyla 22 mahallesi olan şehrin nüfusu 1990 sayımında 102.107'dir. Ordu Şehri'nin 1927'de nüfusu 8.209 iken 1990'da 102.107 olmuş ve %1143.8 oranında artmıştır. Bu artışta doğal artışın yanı sıra şehre yapılan göçlerde etkili olmuştur. Bu artış bir çok şehrsel sorun ortaya çıkarmıştır.

Şehrin en fazla nüfusa sahip mahallesi Yeni Mahalle ve en az nüfusa sahip mahallesi Kirazlıman Mahallesi'dir.

1990'da Şehir nüfusunun %46.5'i kadın, %53.4'ü erkektir.

Şehrin en yoğun nüfuslu mahallesi Ha.'a 269.5 ile Subaşı Mahallesi'dir. En az yoğunluk Cumhuriyet Mahallesi'ne aittir. Nüfusun %30.9'u 0-14 yaş grubu, %66.1'i 15-64 yaş grubu ve %2.9'u 65+ yaş grubuna aittir. Şehir nüfusunun %81.7'si okur yazar, %18.3'ü okur yazar değildir.

Nüfusun iktisaden faal olanlarında %79.8'i erkektir. Aktif nüfusun %7.7'si tarım, %20.2'si sanayi ve %71.1'i hizmetler kesiminde çalışmaktadır. Buda şehirde hizmetler sektörünün ağırlığını ve bir hizmetler şehri olduğunu gösterir.

Ordu Şehri'nde konutlara göz attığımızda yığma yada ahşap karkastan yapılan geleneksel konutların şehrin batısındaki mahallelerde yoğunlaştığını görürüz. Şehirde zamanla betonarme konutlar hızla çoğalmış ve şehirdeki binalar çoğaldıkça manzara değişmiştir.

İşyerleri Şarkıye, Aziziye, Düz, Yeni, Selimiye, Bucak ve Bahçelievler Mahalleleri'nde yoğunlaşırken sanayi binaları ise Karapınar ve Yeni Mahalle'de yoğunluk gösterir. Şehirde kooperatif kanalıyla konut yapımı daha çok doğu yönünde gelişme göstermiştir. Şehrin çağdaş bir görünüme kavuşması 1980'lerden sonradır.

Şehrin ilk kuruluş ve gelişme dönemlerinde eski mahallelerde yoğunlaşan idari hizmet binaları günümüzde şehrin yeni gelişen alanlarına, özellikle doğu yönünde yayılma göstermektedir. Resmi binaların en yoğun olduğu mahalle Saray Mahallesi'dir. 1980'den sonra resmi binalar Akyazı ve Karşıyaka Mahalleleri'ne doğru yoğunlaşmışlardır.

Ordu Şehri'nde eğitim-öğretim ve kültür alanlarında Cumhuriyetin başlangıcından bu güne büyük gelişmeler gözlenmiştir. 1932-33 öğretim yılında 1.197 olan öğrenci sayısı 1995-96 öğretim yılında 31.002'ye ulaşmıştır. 1930'lu yıllarda şehrin nüfusunun %11'i öğrenci iken bu gün bu oran %30.2'ye ulaşmıştır. Bunun %58'i okul öncesi, ilkokul ve ilköğretim okulu öğrencisi, %34.8'i genel mesleki lise (%17.3'ü genel lise), %4.3'ü yüksek öğrenim ve %2.6'sı yaygın eğitim öğrencisidir.

Şehirdeki 40 okul, 4 özel dersane ve 52 kursta 1.205 öğretmen görev yapmaktadır. Bir öğretmene 25 öğrenci düşüyor. Şehirdeki 6 yurdun öğrenci kapasitesi 1.220'dir. Öğrencilerden her 4 öğrenciden biri ya şehre günü birlik gidiş-geliş yaparak yada başka ilçe ve köylerden şehre gelip eğitim-öğretim dönemi boyunca şehirde sürekli kalan öğrencidir. Şehirde okullar Yeni, Bahçelievler ve Bucak Mahalleleri'nde yoğunlaşır.

Yine Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren şehirde kültürel etkinlikler giderek artmış ve toplumsal yaşamda belli bir ağırlığa sahip olmuştur. Şehirde tarihi eserler azdır. Şehrin müzesi Paşaoğlu Konağı'nda faaliyet gösterir. En önemli kitaplığı olan Gazi Halk Kütüphanesinde 126.204 kitap bulunur. Halen Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu faaliyetlerini sürekli olarak sürdürmektedir. Şehirde 16 matbaa, 6 yerel gazete, 3 yerel TV ve 6 yerel radyo faaliyet gösteriyor. Ortalama olarak milli basına ait 20.000 gazete günlük olarak satılmaktadır.

Ordu Şehri'nde sağlık hizmetlerini yürüten 4 devlet hastanesi, 5 sağlık ocağı vardır. Hastaneler Bucak ve Şahincili, Sağlık Ocakları; Bucak, Akyazı ve Selimiye Mahalleleri'nde toplanmıştır. Şehirde 85'i uzman, 75'i pratisyen 160 hekim ve toplam 1.105 sağlık personeli görev yapar. Bir yıl içinde sağlık kuruluşlarından hastanelerde 537.577 poliklinik ve 6.258 ameliyat yapılmıştır. Ordu Şehri diğer fonksiyonlar yönünden olduğu gibi sağlık hizmetleri yönünden de geniş bir alana hizmet vermektedir.

Tümertekin'e göre Ordu Şehri 1960'lı yıllara kadar bir "ziraat kasabası" dır. 1965'ten sonra bu fonksiyon yerini idari, hizmetler ve sanayi fonksiyonlarına bırakmıştır. Ordu'da şehirleşme sürecini etkileyen ticari ziraat hatta fındık monokültürü olmuştur. Ordu Şehri'nin ekonomik yapısı üzerinde tarımın önemli bir yeri vardır. Ordu Şehri deyince akla fındık, mısır, karalahana gelir. Artan şehir nüfusunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere örtü altı sebzeçilik, seracılık, tavukçuluk ve arıcılık gelişme göstermiştir. Şehrin su ürünleri potansiyeli de yüksektir. Şehrin çevresinde geniş alanları kaplayan fındık bahçeleri ve fındık ürünü sadece ekonomik hayatı değil, sosyal hayatı da derinden etkiler.

İnsanların başlıca ekonomik faaliyetlerinden biri olan sanayi aynı zamanda ekonomik kalkınmanın da önemli unsurlarından biridir. Sanayi ve ticaretin gelişmesi şehirlerinde gelişmesini sağlar. Ordu'da sanayi enerji ihtiyacını enterkornekte sistemden sağlar. Şehirde tesbit edilen sanayi kuruluşlarının 25 kadarı 1985'ten önce, 54 tanesi 1985'ten sonra kurulmuştur. Görüldüğü gibi sanayi kuruluşları 1985'ten sonra hızlı bir şekilde gelişmiştir. Şehirdeki sanayi kuruluşları Karapınar, Şarkıye, Cumhuriyet ve Yeni Mahalle'de yoğunlaşmıştır. Çamsan, Sağra ve Fiskobirlik önemli sanayi kuruluşlarıdır. Şehirde küçük sanayi siteleri yanı sıra Organize Sanayi Bölgeleri de hızla gelişmektedir. Sanayi genellikle tarımsal karakter gösterir. Çevresel ürünleri işler.

Düzenli olarak yapılan mal ve hizmet değiş tokuşu yani ticaret şehrin kendine özgü bir özelliğidir. Çevresinin ihtiyaçlarını karşılayan ve fındık üretiminde önemli bir yeri olan Ordu şehrinde gelişmiş bir ticari hayat vardır. Ticaret ve Sanayi Odasının 1931, Esnaf demeklerinin 6.117 üyesi, Borsanın 548 üyesi, toplam 8.596 kişi ticaretle uğraşır. Şehrin en önemli dış satım ürünleri fındık, MDF, fındık mamülleridir. Şehrin dış alım ürünleri ise çeşitli ham maddeler, fabrika aksamı, halkın besin ve giyecek ihtiyacını sağlamaya yönelik mallardır.

Ordu Şehri'nde en önemli ulaşım türleri kara ve deniz ulaşımıdır. Kara ulaşımı çok yoğundur. Küçük Ordu iskelesi şehrin ihtiyacını karşılayamaz. Kara ulaşımı 1960'lı yıllarda Samsun-Rize Karayolu'nun açılmasıyla Ordu Şehri'nin çevresiyle bağlantısını sağlamış ve ilişkileri hızla artırmıştır. Yük ve yolcuların büyük kısmı kara ulaşımı ile sağlanıyor. Şehir otogarından günde 18 şirket 25 sefer kalkışı yapar. Ayrıca çevre illerin otobüsleri de otogara uğrar. Şehrin gelişmesine paralel olarak şehir içi ulaşım da hızla gelişmiştir. Sinyalizasyon çalışmaları yapılmış, belediye otobüsleri özelleştirilmiş, taksi dolmuş hatları uygulaması yapılmıştır. Şehrin çeşitli yerlerinde köy durakları yer alır. Şehirde yolcu taşıma yönünden, deniz ulaşımı gelişmemiştir.

Şehirde 1842'de kurulan PTT haberleşme hizmetlerini yerine getirmeye çalışan önemli bir kuruluştur. Posta İşletmesi dağıtım hizmetlerini yürütürken, Telekom Baş Müdürlüğü telefon, TV ve radyo yayınları gibi ihtiyaçları karşılar. Şehirde telefon abone sayısı 1996'da 27.814'tür. 100 kişiye ortalama 27.2 telefon düşmektedir. Telefon abonesinin en yoğun olduğu mahalleler Yeni, Bucak ve Akyazı Mahalleleri'dir.

Temelde coğrafi bir olgu olan turizm yönünden de Ordu Şehri'nde zengin bir potansiyel olmasına rağmen gelişmeler oldukça sınırlıdır. Tarihi ve eski eserler azdır. Şehirde 18 konaklama tesisinin yatak kapasitesi 804'tür. Şehre yabancı ziyaretçi geliş çok azdır. Destek bekleyen önemli bir sektördür.

Şehir halkının güvenliğini iç güvenlik kuvvetleri sağlar. 1963'te kurulan Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak 3 mahalle karakolu görev yapmaktadır. Yapılan incelemelere göre "asayişe müessir suçlar" çok düşük, "polis takibini gerektiren suçlar" da biraz artış

dikkati çeker. Ama genel olarak Ordu Şehrinde "suçluluk oranı" çok düşüktür. Şehirde belediyece kurulan itfaiye örgütü de halkı yangınların tehlikesinden korumaya çalışmaktadır.

Adliye teşkilatı Cumhuriyetin ilanı ile kurulup zamanla gelişmiştir. Şehirde 9 ayrı mahkemede 1987'de görülen dava sayısı 37.911 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır.

Ordu Şehri'nde halkın dini hizmetlerini yerine getirmek üzere 33 cami mevcuttur. Camiler mahallelere dağılmışlardır. En çok cami Şahincili, Karapınar ve Bucak Mahalleleri'nde bulunur.

Ordu'da sportif faaliyetler yapmak üzere 1 stadyum, 5 stad sahası, 3 halı saha, 1 koşu parkuru, 4 spor salonu ve 1 kamp eğitim merkezi yer alır. 1995'te 4.026 lisanslı sporcu, 152 bölge hakemi, 22 milli hakem, 3 antrenör bulunur. Ordu halkı öteden beri spora önem vermiştir.

Yeşil ve mavinin iç içe olduğu Ordu Şehri'nde şehir içinde yeşil alanlar, park ve bahçelerin imarı da ihmal edilmemiştir. Şehirde yaklaşık 100 bin m²'lik yeşil alan, park ve bahçe düzenlemesi yapılmıştır. Kıyıda Atatürk Parkı şehir halkının yaşamını güzelleştirmektedir. Çok güzel bir gezme ve dinlenme alanıdır.

Şehrin alt yapı hizmetlerinin büyük kısmını da Ordu Belediyesi yapmaya ve düzenlemeye çalışmaktadır. Şehrin büyümesine paralel olarak belediye çalışmaları da gittikçe yoğunlaşmaktadır.

Ordu Şehri'nde katı atıklar ve akarsularla, deniz kıyısındaki su kirliliği önemli çevre sorunları olarak karşımıza çıkar. Ancak önlem alındığı takdirde kolayca kontrol altına alınabilecek yoğunluktur.

Şehirleşme, şehirlerde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranıdır. Türkiye 1950'li yıllardan itibaren hızlı bir kentleşme süreci yaşamaktadır. Ordu Şehri'de bu süreci hızlı yaşayan kentlerden biri olmuştur. Ordu'da kentleşme oranı 1960'ta %23 iken 1990'da bu oran %70'e yükselmiştir.

Ordu'da kentleşmenin ana kaynağı doğal artış ve kırsal alandan kent merkezine olan göç olmuştur. Göçün nedenleri ise çeşitlidir. Kırsal alandaki hızlı nüfus artışı, toprağın miras yoluyla fazla parçalanması, eğitim, şehir hayatının çekiciliği, fındık tarımının 1-2 aylık bir uğraş gerektirmesi ve uygulanan fındık politikaları önemli nedenlerdir.

Ordu Şehir Merkezi'nde ekonomik hayata aktivite kazandıran unsur fındık tarımı olmuştur. Sanayinin büyük kısmı fındık ürünlerini işlemeye yönelik fazla büyük olmayan işletmelerdir. Sanayinin gelişmemesinin ana nedeni fındık tarımının yatırıma dönüşebilecek artı değer yaratamamış olmasıdır.

Tarımı yetersiz, sanayisi gelişmemiş olan Ordu'da istihdam hizmetler sektörüne yığılmıştır. Dolayısı ile ekonomik aktivite kaynağı bu sektöre kaymıştır.

Şehrin ilk kuruluş yerlerinden olan Boztepe etekleri ve doğu yamaçları eski mahalleler olup, geleneksel mimari özelliklere rastlamak mümkündür. Bu mahallelerde manzara ve güneşten yararlanma imkanı çok güzeldir. Mahalleler dere yataklarıyla birbirlerinden ayrıldıklarından kendi içlerinde alt bölgeler oluşturarak insan ilişkileri yönünden de geleneksel mahalle özelliklerini devam ettirmişlerdir.

Yerleşme özelliği açısından ikinci bölge şehrin bu günkü ticaret merkezi olan Düz ve Şarkıye Mahalleleri'dir. Tipik Karadeniz yerleşme özelliği olarak ticaret alanları düzlük alanda konumlanmıştır. Bitişik nizam ve yoğunluk dikkati çeker. Ticaretle konutlar iç içe geçmiştir. Konutlar için elverişlilik azalmıştır. Bu bölgede yollar dar ve otopark olmayışı nedeniyle trafik sorunu yüksektir. Yeşil alanda çok azdır.

Şehrin büyümesiyle birlikte gelişme, doğudaki düz alanlara ve güneydeki yamaçlara doğru olmuştur. Kırsal kesimden gelenler buralara yerleşmişlerdir. Yeni, Bucak, Subaşı ve Şahincili Mahalle'leri bu alanlarda yer alır. Zübeyde Hanım ve İsmet Paşa Caddeleri boyunca ticari fonksiyonlar gelişmesini sürdürmüştür. Bu bölümde de kentsel donatılar (yeşil alan, otopark vb.) yetersiz olup binalar ayrı ve bitişik nizamda 4-5 katlıdır. Güneydeki eğimli yamaçlar hava sirkülasyonu ve manzara yönünden Yeni Mahalle'ye göre daha elverişlidir. Fakat güneşlenme bakımından olumsuz özellik görülür.

1960'lı yıllardan itibaren Sahil Karayolu'nun yapılmasıyla birlikte şehrin gelişmesi Civil Deresi doğusundaki düzlük alanlara kaymıştır. Sahil Karayolu burada belirleyici ana unsur olmuştur. Akyazı Mahallesi başlangıçta karayolu etrafında sağlıklı bir gelişme sonucu ortaya çıktı. 1983'ten itibaren Akyazı'da gelişme plan kontrolü altına alındı, imar affıyla kaçak yerleşmeler yasallaştı. Akyazı Mahallesi bu günde şehrin en hızlı gelişen mahallelerinden biridir.

1990'lı yıllarda Cumhuriyet, Kumbaşı Mahalleleri ve Kuşukent çevresi planları hazırlanarak uygulanmaya geçilmiş ve kaçak yapılaşma önlenmeye çalışılmıştır. Zamanla plan içine Tunasuyu Köyü ve Eskipazar Köyü de alınmıştır.

Ordu Şehri şu anda uzun bir süre ihtiyaca cevap verebilecek imar planına sahiptir. Şehir geniş bir alana yayıldığı için her yere sağlıklı şekilde altyapı hizmeti götürmekte güçlük çekilmektedir. Halen şehirde "Şantiye Şehir" görünümü devam etmektedir.

Ordu Şehri'nde şehirleşme genelde taban araziler üzerinde olmuştur. Bunun nedeni ise bu alanların plan yapılmadan hisseli ifraz yoluyla kırdan kente göç eden dar gelirli insanlara satılarak kaçak yapılaşmaya yol açmasıdır. Daha sonra mecburen planlar bu çarpık yerleşmeyi düzeltmek için taban arazilere yönelmek zorunda kalmıştır.

Ordu'da kıyı şeridi iyi korunmuştur. Karadeniz Bölgesi'nde hatta Türkiye genelinde eşine az rastlanan bir sahil bandı mevcuttur. Ayrıca akarsuların yataklarının bir kısmı da planla getirilen yeşil bantlarla korunmuştur.

Bilindiği gibi şehirler yalnız kendi kendilerine varlıklarını sürdüremezler. Bu yerleşmelerin yaşama temellerinin önemli bir kısmı yakın ve uzak çevreleriyle olan ilişkileriyle sağlanır. Bir yerleşme merkezi ve onun tesir sahası beraberce fonksiyonel bir birlik oluştururlar. Şehirler kendileri için gerekli gıda maddeleri ve diğer tarım ürünlerini çevrelerinden temin ederler. Şehirde bu bölgelere çeşitli hizmetler verir.

Merkeziyet kavramı şehirlerin ve şehrsel gelişmenin anlaşılmasına esas teşkil eder. Merkeziyet dinamik bir kavramdır. Şehrsel ve merkeziyet kavramları öteden beri birbirleriyle yoğun ilişki içindedirler. Fonksiyonların bir yerdeki çeşitliliği ve çokluğu şehrsel merkezin ilk karakteri olarak kabul edilirler. Şehrin merkeziyet gücü her şehrin yerleşmesinde hakim olan ve bir bakıma onu yaşatan, gelişmesine yön veren "temel faaliyetlere" dayanır. Coğrafyacıların çoğu tarafından temel faaliyetler veya temel fonksiyonlar adı verilen faaliyetler şehri dışarıya bağlayan faaliyetler olarak kabul edilir.

Bölge planlamalarında çeşitli altyapı problemlerinin çözümü ve buna ilişkin olarak da ekonomik merkezlerin belirlenmesi önde gelir. Gelişen merkezler çevreye hizmet dağıtır. Bu çevre merkezi yerin etki alanıdır.

Coğrafyacıların şehirleşme sürecini düzeltme görevine yardımcı olabilmeleri, şehrsel merkeziyetin detaylı incelenmesiyle mümkündür. Coğrafi analiz, coğrafi çevrenin bir bütün olarak birliğini sağlayan özellikler ve olayların organizasyonunu ortaya çıkarır yada bir bölgeyi meydana getiren unsurların bölge yapısındaki rollerini kanıtlar.

Coğrafi çevre, tüm insan faaliyetlerinin erişebileceği bütün bir mekan olarak tam bir birlik içinde anlaşılmalıdır. Fakat bu birlik sınırlı bir alanda incelenir. Her zaman devamlı fakat parçalanmış, yayılmakla birlikte sınırlı, farklılaşmış fakat organize bir coğrafi çevre (ortam) vardır ve genellikle de bu çevre organize olduğu için farklılaşmıştır.

Bir şehre niteliğini veren unsur, zaman içinde akıp giden çeşitli faaliyetlerin ve o faaliyetlerin verimi olan fonksiyonlardır. Ekonomik, sosyal, kültürel, turistik vb gibi... olan bu fonksiyonlar şehrin genel manzarasının değerlendirilmesinde, ülke ve şehir kalkınması açısından önem taşır.

Bu çalışmada inceleme alanı olan Ordu Şehri bütün yönleriyle ele alınıp incelemeye, özellikleri ve potansiyeli ortaya konmaya çalışılmıştır. Şehrin fonksiyonel özellikleri, kuruluş ve gelişmesi göz önünde tutularak coğrafi bir yaklaşımla ele alınmış ve analiz edilmeye çalışılmıştır. İncelemenin belli bir çerçevede sınırlandırılması ve veri yetersizliği bu araştırmada sınırlayıcı unsurlar olmuştur. İlerde Ordu Şehri'ne ve onun fonksiyonel özelliklerine yönelik daha detaylı araştırmaların yapılacağı da muhakkaktır.

2- ÖNERİLER

Günümüzde, çağdaş Türkiye'de artık şehirde yaşamak baskın, egemen duruma geçmiş bulunmaktadır. Bunun şehir yaşamı için gelecekte elbette çok önemli sonuçlarının ortaya çıkması ve pek çok soruna neden olması doğaldır. Bilim adamından sokaktaki insana kadar herkes kent yaşamının getirdiği sorunların farkındadır. O nedenle artık bu olgunun çeşitli yönleriyle uzmanlarca incelenmesi ve bu incelemelerinde gittikçe yoğunlaşması beklenmektedir. Süreç devam etmektedir. Önemli olan bu süreci inceleyen çeşitli alan uzmanların kent yaşamı ve bu yaşam sonucunda ortaya çıkan sorunlara yönelik olarak çözüm önerilerini ortaya koyarak yöneticilere yardımcı olmak ve kentlerde günlük insan yaşamını kolaylaştırmaktır. Böylece kentlerde daha rahat ve huzur içinde bir yaşam tarzını sağlamak ve sonuçta kent insanını mutlu etmek gerekmektedir. Amaç güvenli, sağlıklı ve refah düzeyi yüksek bir ortam sağlamaktır.

Yine günümüzde şehirlerdeki yaşam olgusu coğrafya, sosyoloji, sosyal psikoloji, mimarlık, kent planlaması gibi... birçok bilim alanının ilgi alanına giren son derece karmaşık yapıların bir araya geldiği bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehirlerde yaşam ortamını belli bir düzeye getirmek çok zahmetli, sabır ve sürekli uzlaşma isteyen bir uğraştır. Şehrin yaşamını organize etmeye çalışan "kent tasarım" ları son derece güçtür. Kent tasarımıyla şehir parçalarının hepsi ayrı ayrı düzenleme ister. Bundaki amaç ise kenti daha iyi yaşanabilir hale getirmektir.

Şehir ve şehir yaşamı sadece Türkiye'ye özgü ulusal bir sorun olmayıp evrensel nitelikte bir sorundur. Konu üzerinde tartışmalar ulusal ve uluslararası düzeylerde alan uzmanlarınca sürdürülürken öte yandan da bu alanda yoğun araştırmalar sürmektedir. Alan uzmanları artık geleceğin kentlerini tartışmaktadır. Şehir yaşamını yönlendirmeye çalışanlar, şehirde yaşayan insanların günlük yaşamında ne denli etkili olduklarının bilincinde olmak durumundadırlar.

20. yüzyılın başlamasıyla birlikte hızlanan ilerleme, insanların alışkanlıklarını ve kafalarını değiştirirken öte yandan da şehirlerde büyük değişikliklere yol açmıştır. Şehirde yaşayanların bu değişim ve gelişmeyi izlemeleri ve bunun dışında kalmamaları gerekir. Ortaya çıkan yeni ulaşım ve iletişim sistemleri bütün kuralları hızla değiştirmektedir. Enformasyon teknolojisi insan yaşamının her düzeyine giriyor ve insan yaşamını derinden etkiliyor. Bunun yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, kişisel ilişkiler ve organizasyonlar artık enformasyon teknolojisine göre yeniden biçimleniyor.

Hızla gelişen bilgi teknolojisi bir yandan bilgiyi hemen her yere aktarırken öte yandan da kentsel alanları yeniden biçimlendirmektedir. Bazı işler otomatikleşirken, üretim, işleme ve ulaşım bile dönüşüme uğruyor. Artık şirket ve üreticilerin müşterilere yakın olması da gittikçe önemini yitiriyor. Şirketler şehir çevresine yayılıyor. Merkezin eski baskınlığı yerini çok daha dağınık bir büyümeye ve dış bölgelere yayılmaya terk ediyor.

Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun bu değişiklikleri bir film izler gibi uzaktan takip ettiği olayların ve değişimin gerisinde kalmamak ve bu değişimin nelere yol açtığını, açacağını düşünmek ve hayal etmek, şimdiden yönlendirmek gerekir. Çünkü kentlerde; insan, toplum ve bilimsel gelişmeler sonucunda durmaksızın değişen olgulardır.

Kent planlamalarında bu günü ve geçmişi bilmek gereklidir, ama hiçbir zaman yeterli olamaz. Bu nedenle kentlerin geleceğine yönelik ufkumuz ve amaçlarımızın olması gerekir. Onun için "ütopya" larında kent planlamasında yeri vardır.

Bilgisayarların artık bir çok eve girdiği ya da gireceği düşüncesiyle yola çıkan gelişmiş ülkeler, kent kavramına yeni bir boyut kazandırmaya çalışmaktadırlar. İnternet'in bu denli etkili olacağı şehir yaşamı acaba gelecekte nasıl olacaktır! Bu tartışılmalıdır.

Şehirsiz alanlardaki korkunç rant artışı, kentsel alanların büyümesi, yeşil alanların azalması ve çevre sorunlarını ortaya çıkarıyor. Bu durumda acaba yoğunlaşma ve yeterlilik için küçük kentler yok olacak ve gittikçe büyüyen devasa yerleşmeler mi ortaya çıkacak? Bu gibi sorular hiç şüphesiz geleceğe yönelik güncel tartışmalardır. Yeni gelişmeler bir çok sorunu çözer gibi görünse de ardından yeni sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu unutulmamalıdır.

İnceleme alanımız Ordu Şehri halen 1997 nüfus tespitine göre 120.000 civarındaki nüfusuyla yukarıdaki gelişmelerin uzağında gibi görünse de zaman içinde bu tartışmaların dışında kalmayacaktır. Çünkü değişim ve gelişme süreci devamlıdır.

Bu bağlamda Ordu Şehri sorunlarına ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine girdiğimiz de bunun çok kapsamlı bir konu olduğu anlaşılabilir. Buna rağmen bu inceleme ve araştırma sonucunda tespit edilebilen sorunlar ve çözüm önerilerini belirtmeye çalışalım.

1. Düzenli ve gelişmiş şehir ve şehirsiz sosyal yaşantı, şehirlerin cazibe merkezi olmasını sağlar. Bu nedenle şehirler çekim alanlarıdır. Şehre gelebilecek çevresel göçler ve bunun sonucunda ortaya çıkacak yeni yerleşme alanları önceden dikkatli bir şekilde planlanmalıdır.

2. Toplu konut yoluyla kooperatifleşerek "konut üretimi" teşvik edilmelidir.

3. Konut, işyeri ve hizmet alanları arasındaki ulaşım iyi koordine edilmeli ve insanların günlük hayatını kolaylaştırmalıdır. Ulaşım, zamanı iyi kullanmayı sağlamalıdır.

4. Yeni konut ve çalışma alanları aynı alanlar üzerinde, toplu şekilde oluşturulmalı ve bu oluşum kredilerle desteklenmelidir.

5. Ordu Şehri ve yakın çevresinin "toprak envanteri" yapılmalı ve verimi az alanlar yerleşmeye açılmalıdır.

6. Ordu şehrinde ekonomik etkinlikler içinde tarımın yeri ve önemi çok büyüktür. Bu nedenle şehir çevresindeki tarım alanları dikkatli bir şekilde korunmalı ve yerleşmeler mümkünse düşük yoğunlukta olmalıdır.

7. Şehrsel gelişme denize ve kıyıya zarar vermemeli, deniz ve kıyısı korunmalıdır.

8. Ordu Şehri'nin önemli bir kısmı alüvyal yapı üzerinde gelişme göstermektedir. Kıyı ovası üzerinde hızla yoğunlaşan bu gelişme bir tehlikeyi de beraberinde getirmektedir. 1949 ve 1962'de yaptırılan jeolojik etüdlere göre bu gelişim alanları deprem yönünde tehlike arz etmektedir. Düzlük alüvyal saha gevşek çökellerden meydana geldiği için yerleşmelerin buralarda yoğunlaşması ve çok katlı olarak gelişmesi Ordu Şehri için olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle şehrin güneye doğru yavaş yavaş yükselen, nispeten sıkı dokulu kayalardan oluşmuş, depreme daha dayanıklı alanlara doğru gelişmesinin teşviki daha uygundur. Yani şehir Civil, Melet, Tumasuyu istikametinde içe doğru daralan kıyı ovası üzerinde değil, güneyde geriye doğru Terzili, Karacaömer ve Öceli Köyleri'ne doğru gelişmelidir. Zemin yapısının müsait olduğu yerlerde alt yapıda müsaitse dikey yapılaşmada olabilir. Ama dikey yapılaşmada manzara durumu da göz önünde tutulmalıdır. Yerleşmelerin geliştiği alanlarda zemin sondajı yapılmalı, sağlam zemin bulunmalıdır.

9. Kentin gelişmesini sağlayacak yapılar ulaşılabilir olmalıdır. Fabrika, üniversite gibi... kamusal aktiviteler yoğun yerleşme merkezi olmayan alanlara kaydırılmalıdır. Böylece yeni cazibe alanları da oluşturulabilir.

10. Çevre sorunları hassasiyet ve teknoloji ile çözümlenmelidir.

11. Konutlar ayırık düzende yapılmalıdır.

12. Yeni yerleşim alanlarında cadde ve sokaklar denize dik olmalı ve böylece hava sirkülasyonu sağlanmalıdır.

13. Kıyı şeridinde 30 m'lik bantlar çam ağaçları ile bir kuşak halinde devam ettirilmeli ve ses tutucu fizyolojik kontrol amaçlı ağaçlandırma çalışmaları sürdürülmelidir.

14. Ordu Şehri'nde iklim durumu ve kumsal yapısı çok fazla elverişli olmadığı için Yayla Turizmi teşvik edilmelidir.

15. Şehir içinde yer alan Bülbül ve Civil Dereleri'nin üzeri kapatılmalıdır.

16. En önemli sorunlardan biri de otopark sorunudur. Şehir içinde uygun yerlerde yeni otoparklar yapılmalıdır.

17. Şehir içi trafikte gidiş-geliş alanları tek tek belirlenmeli ve araç-insan ilişkisi dikkatle düzenlenmelidir.

18. Okul giriş çıkışlarında yetersiz olan öğrenci geçit levhalarının yeterli hale getirilmesi gerekir.

19. Boztepe'ye Teleferik Projesi hayata geçirilmeli ve Boztepe Yolu acilen yeni bir güzergahla ve kaliteli bir yol olarak yapıp hizmete açılmalıdır. Boztepe'ye modern turistik tesisler yapılmalıdır.

20. Sahilde pansiyonculuk teşvik edilmelidir.

21. Civil ve Bülbül Deresi arasında da sahil düzenleme projesi devam ettirilmeli ve Civil'den Iskele'ye kadar ki gezinti alanında yapılacak sosyal ve günübirlik tesislerle (oturma alanları, çay bahçeleri, umumi tuvalet gibi...) halkın ihtiyaçları karşılanmalıdır.

22. Bayramlarda tören yapılan sahildeki Atatürk Parkı alanı yetersiz olup, tören boyunca şehirler arası ulaşımı da engellemektedir. Daha uygun bir tören alanı yapılmalı ve törenler bu yeni alanda organize edilmelidir.

23. Sahilde ki bakımsız plaj yeniden düzenlenerek ailece gidilebilecek hale getirilmelidir.

24. Şehir, deniz kıyısında olmasına rağmen balıkçılık sorunlarla boğuşmaktadır. Balıkçılık desteklenmeli ve şehir içinde modern balık pazarı kurulmalıdır.

25. Ordu Şehri'nin ihtiyacını karşılayacak modern hal tesisi bir an önce faaliyete geçirilmelidir.

26. Yeşil alan, park ve bahçeler artırılmalıdır.

27. Yeni çöp alanına yönelik çalışmalar hızla sonuçlandırılmalı ve Risk Analizleri yapılmalıdır.

28. Atık su temizleme tesisleri kurulmalıdır.

29. Çevre sorunları yaratan unsurlara karşı önlemler alınırken sanayi kuruluşları hakkında "çevre değerlendirme raporları" hazırlanmalı ve sanayi kuruluşlarının çevreyi kirletmeleri önlenmelidir.

30. Hava alanı kısa sürede yapıp faaliyete geçirilmelidir.

31. Ordu Merkeze Kapalı Yüzme Havuzu yapılmalıdır.

32. Taşbaşı Mahallesi'ndeki eski Ordu evleri bir proje dahilinde koruma altına alınmalıdır.

33. Şehre bir Kültür Sarayı yapılmalıdır.

34. Organize Sanayi Bölgesi bir an önce tümüyle faaliyete geçirilmelidir.

35. Kanalizasyon için "derin deniz deşarş sistemi" projesi bir an önce hayata geçirilmelidir.

36. Ordu Şehri'ne Merkez Bankası şubesi açılmalıdır.

37. Şehrin en önemli ihtiyaçlarından biride liman sorunudur. Şehre hizmet veren iskele çok yetersizdir. Bir an önce Ordu'ya liman yapılması için çabalar yoğunlaştırılmalıdır. Ancak liman bu günkü iskelenin olduğu yere değil Perşembe tarafına kaydırılmalıdır. Liman tesisleri kurulabilmesi için gereken alana sahip olması ve ulaşım bağlantılarının iyi organize edilmesi gerekir. Ayrıca Ordu Şehri büyük çapta bir limanı kaldıramaz. Bunun olabilmesi için iç kısımlarla bağlantısının hazırlanması ve geniş bir çevreye hitap etmesi gerekir.

38. Ordu Ticaret ve Sanayi Odası yeniden örgütlenmeli ve Sanayi Müdürlüğü, Borsa, DİE Bölge Müdürlüğü ile koordinasyon sağlamalı, personel sayısı artmalı ve Coğrafi Bilgi Sistemi'ni esas alan bilgisayarlı sistem gecikmeden geliştirmelidir.

39. 120.000'e yaklaşan nüfusuyla büyük bir kent olan Ordu Şehrine artık bir üniversite açılmasının zamanı gelmişte geçmektedir bile. Bu nedenle bir an önce Ordu Üniversitesi kurulmalı ve bu üniversite için gereken alt yapı (bina, lojman, öğrenci yurdu gibi...) çalışmaları başlatılmalıdır. Girişken Ordu şehri insanı bu konudaki çabalarını yoğunlaştırmalıdır. Üniversite kurulması şehre yeni bir dinamizm getirecektir. Ordu halkının gönüllü desteği bu konuda hızla hareket etmeyi sağlayacaktır.

40. Şehrin önemli unsurlarından biri olan Boztepe için imar planı hazırlanıp gelişmeler yönlendirilmelidir.

41. Ordu Belediyesi tarafından şehrin Analitik Etüt Raporu hazırlatılmalı ve bu rapor şehrin son gelişme durumunu kapsamalıdır. Daha önce hazırlanmış olan Analitik Etüt Raporu da Belediye de bulundurulmalıdır.

42. Ordu Belediyesi Arşivi özenle korunmalıdır. Özellikle Belediye'nin kuruluş yıllarından itibaren 1928'e kadar ki dönemi kapsayan belgeler dikkatle arşivlenmeli ve araştırmacıların hizmetine sunulmalıdır. Bunların Osmanlıca'dan Türkçe'ye çevirisi yapılmalıdır. Belediye Başkanlığı'na bağlı müdürlükler kuruldukları tarihten itibaren bu güne kadar yaptıkları çalışmaları, tarih sırasına göre rapor haline getirip saklamalıdır.

43. Ordu Belediyesindeki bütün birimler bilgisayar sistemine kavuşturulup, birbirine bağlanmalıdır. Şehri ilgilendiren bütün konularda veriler mahalle bazında "veri tabanları" oluşturularak yeniden organize edilmelidir. Ayrıca Ordu Belediyesi, şehri ilgilendiren bütün kamu ve özel kuruluş ve kurumlara ait bilgileri de bir dökümantasyon merkezi kurarak yada Halkla İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde her an yararlanılacak şekilde temin edip el altında bulundurmalıdır.

44. Ordu Valiliği Envanter Defteri zamanında işlenmelidir. Ordu Valiliği ve bağlı bütün birimlerde de bir an önce bilgi iletişim hatları yani Coğrafi Bilgi Sistemi'ni esas alan bilgisayar sistemi kurulup birbirine bağlanmalıdır. Valilik bünyesinde yer alan tüm birimler, şehirlerde mahalle bazında, kırsal kesimde köy bazında veriler toplamalıdır. Bu verilere araştırmacılar kolaylıkla ulaşabilmelidirler. Ordu Şehri Coğrafi Bilgi Sistemlerini kurabilecek ve kolaylıkla kullanabilecek hale gelmiş büyük bir şehirdir.

Yine Ordu Valiliğine bağlı tüm yönetim birimleri kuruluş tarihlerinden itibaren yaptıkları tüm çalışmaları, personel ve araç durumlarını, görevlerini vb gibi... bilgileri brifing raporu halinde hazırlayıp ilgili kuruluşlarda bulundurulmalıdır. Valilik, Belediye, DİE Bölge Teşkilatı, diğer bölge teşkilatları, meslek kuruluşları gibi... yönetimde etkili olan tüm kuruluşlar arasındaki bilgi akışı teknolojik gelişmelere uygun şekilde yeniden organize edilerek koordinasyonlar sağlanmalıdır.

Valilik bünyesinde bir dökümantasyon merkezinde yada Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde İl'e ait tüm veriler, ilin kuruluş ve gelişme dönemleri göz önünde bulundurularak toplanmalıdır.

45. Ordu Şehri üzerine yapılacak bilimsel incelemeleri desteklemek üzere gönüllü kuruluşlar kurularak bu araştırmalar ve araştırmacılar maddi yönden desteklenmelidir. Bir "Araştırma Fonu" oluşturulmalıdır.

46. İlerde kurulacak Ordu Üniversitesi yada bu üniversite kurulana kadar ülkemizin çeşitli üniversitelerinden bilim adamı ve araştırmacılar sağlanarak Ordu İli ve Ordu Şehri üzerine detaylı araştırmalar ve analizler, sentezler yapmaları teşvik edilmelidir.

47. Ordu Şehri ve Ordu İli üzerine Türkiye'de Bakanlıklar ve DPT, DİE gibi... kuruluşlarda var olan bütün bilgiler ve araştırma raporları temin edilerek Valilik bünyesinde bulundurulmalıdır.

Ayrıca Ordu Şehri'ndeki Gazi Halk Kütüphanesi bünyesinde özel bir bölümde bu güne kadar Ordu İli ve Ordu Şehri üzerine yapılmış bütün yayınlar, TV görüntüleri, bilgisayar CD'leri ve buna benzer tüm unsurları bir araya getirmek gerekir. Bu çalışma il ve şehir üzerine yapılacak araştırmaları da kolaylaştırır.

48. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, sorunların çözümünü kolaylaştırır. Onun için Türkiye'de, yapılacak yasal düzenlemelerle yerel yönetimlerin yetkileri en kısa sürede artırılmalı ve böylece demokrasinin kanalları daha iyi çalışır hale getirilmelidir. Merkeze bağlılık belli ölçülerde azaltılmalıdır. Tabi bu arada halkın yönetime katılımı da artar.

49. Ordu Şehri'nde her 2 yada 4 yılda bir yapılacak bilimsel kongrelerde Ordu Şehri'ne yönelik bilimsel araştırmalar ve yönetim birimlerince hazırlanmış projeler tartışılmalıdır. Araştırmalar ödüllendirilerek (maddi, manevi yönlerden) teşvik edilmelidir.

50. Medya kanalıyla şehir halkına şehirselleşmeyle ilgili eğitici yayınlar yayılıp, halk aydınlatılmalı ve katılımın artmasına çalışılmalıdır.

51. Ordu İlinde ve Şehri'nde bürokrasinin ve kamu kurumlarının daha verimli ve disiplinli çalışabilmesinin yolları araştırılmalıdır.

52. Şehirde sosyal ve kültürel faaliyetler yoğun şekilde desteklenmelidir.

53. Şehirdeki sağlık kuruluşları süratle çağdaş teknolojinin getirdiği imkanlara kavuşturulmalıdır.

54. Şehirdeki eğitim kurumlarında bilgisayarla eğitime geçilmeli ve eğitimde kalite ve verimi artırmak için çabalar yoğunlaştırılmalıdır.

55. Ordu Şehri'ne kamu tarafından aktarılan kaynaklar, teşvikler, krediler artırılmalı ve Türkiye ortalamasına yükseltilmelidir. Ekonomik yönden özel sektör teşvik edilmelidir.

56. Valilik ve Belediye proje ve araştırma birimlerinde üniversitelerin "Coğrafya Bölümü Mezunları" istihdam edilmesi gerekir.

Detaya inildiğinde bu ve buna benzer pek çok sorun ve öneriyi ortaya koymak mümkündür. Bu sorunların çözümlerini 5 ana başlıkta toplamak mümkündür:

- a) Yoğun şekilde şehirselleşme araştırma ve analizler, sentezler yapılması,
- b) Şehir gelişmesine yönelik ayrıntıya dayalı temel görüşler belirlenmesi,
- c) Şimdikinden daha iyi, ortak çalışma ve katılım, vergilendirme tekniği,
- d) Daha iyi bir mülkiyet düzeni,

e) Kamuya açık yatırımlar için daha geniş bütçeler yapabilme ve projeleri hayata geçirmek.

Bu koşullar şehirlerde dönüşüm sağlar.

Bu önerilerde göz önünde tutularak Ordu Şehri'nin Türkiye'de ve Bölgede'ki konumunu değerlendirerek, günü kurtarmaya yaklaşımıyla değil bütüncül bir master plan yaklaşımlarıyla ele alınıp şehrin gelişimi yönlendirilmelidir.

Sonuç olarak şunları söylemek mümkündür. Şehirselleştirmeler genelde iki düzeyde yapılmaktadır. Birincisi yöre dışı, üniversitelerin yaptığı araştırma ve çalışmalardır. İkincisi ise şehirselleştirmelerin yerinde yapılmasıdır. Bu çalışmayı daha çok Belediyeler yaparlar. Belediyeler veri toplar, yerel ve önemli sorunları formüle eder, projeler hazırlar ve uygulama için kararlar verirler.

Önemli olan her iki düzeyde de yapılan çalışmaların işbirliğidir. Yani Belediye ile mimar, coğrafyacı, şehircilik uzmanları vs.. birlikte çalışmalıdırlar. Böylece şehirlerin gelişimi çok yönlü olarak değerlendirilmiş olur.

Günümüzde daha iyi yaşanacak kentler için kentlerde yaşayan herkes sorumluluk duymak zorundadır. Bunun için yeni bir bilinçlenme gerekiyor. Oda şehrine (kentine) sahip çıkma bilincidir. Kentine sahip çıkma bilinci sorumluluk duymak demektir. Bu da insanların kendi yaşamları için sorumluluk duymaları demektir. Sorunları çözmek, yeni çözüm önerileri sunmak, önerilen çözümleri etkin hale getirmek konusunda sorumluluğu kent halkının paylaşması demektir. Yani sorumluluk sadece merkezi ve yerel yöneticilerin, şehircilik uzmanlarının, mimarların, coğrafyacıların değil orada yaşayan halkın bizzatı kendisine de aittir. Bu bilincin halkta var olması için tüm çaba gösterilmelidir. Şehir hakkında bu bilinç arttıkça şehir yönetimine katılımı hem artacak hem de daha anlamlı hale gelecektir.

Demokratik sivil toplum örgütleri halkın kurduğu ve demokratik katılımı sağlayan, otoriteye baskı kuran, gerektiğinde demokratik tepkiler gösteren kuruluşlardır. Bu örgütlerin göstereceği tepkiler şehirlerdeki olumsuz gelişmeleri, plansız yapılaşmaları önlemede de etkili olur. Demokrasiler örgütlü toplum rejimleridir. Toplumun örgütlenmesini teşvik etmek ve bu örgütlerin insanların kendi yaşamlarını yönlendirmede etkin olmalarını sağlamak demokrasinin gereğidir. Bu nedenle örgütlü sivil toplum, kent yaşamında karar alma sürecinde etkin olan toplumdur.

Ancak burada şunu da unutmamak gerekir ki Ordu insanının sorunları da ülkenin genel sorunlarıyla bağlantılıdır. Bu gün Ordu Şehri'nde yaşayan insanlara düşen en büyük sorumluluk Ordu Şehri'ne kimliğini kazandırmaktır. Ordu Şehri'nin ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal beklentilerine cevap verecek, bilimsel verilere ve toplumsal ihtiyaçlara dayalı imar planları hazırlayıp uygulamaya sokmaktır. Bunun takibini yapmaktır. İşte yerel yönetim ve demokratik sivil toplum örgütlerinin temel görevi de budur. Ordu Şehri'ni ve Ordu'yu sevenler bu göreve yürekten katılırlar.

Ordu'yu sevmek Ordu'ya hizmet etmekten geçer.

KAYNAKÇA**ACKERMANN, E. A.**

1972 Kültürel Coğrafya, (Çev: Nazmiye Özgüç), Antropoloji ve Etnoloji Dergisi No: 1, İstanbul.

AGANOĞLU, Dinçer.

1993 Ordu Şehri İlave Jeolojik Etüt Raporu, İller Bankası Genel Müdürlüğü, Ankara.

AKMAN, Yıldırım.

1990 İklim ve Biyoiklim, Palme Yayınları, Ankara.

ALEXANDERSSON, G.

1956 The Industrial Structure of American Cities, Upsala.

ANA BRİTANNİCA.

1986 Çeşitli Maddeler, Cilt: 1-22, Ana Yayıncılık, İstanbul.

ARDEL, Ahmet.

1963 Samsunla Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafi Müşahedeler, İst. Üniv. Coğ. Enst. Derg. Cilt: 7, Sayı: 13(42), İstanbul.

ARIT, Selda.

1998 Geleceğin Kentleri, Bilim ve Teknik, Sayı: 362, TÜBİTAK, Ankara.

ATALAY, İbrahim.

1989 Türkiye Coğrafyası, Yeniçağ Basımevi, Ankara.

BACINOĞLU, F. FİRUZAN.

1994 Ordu İlinin İçme Suyu Sorunları (Yayınlanmamış Seminer Çalışması) 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.

BADEMLİ, Raci.

1998 Geleceğin Kentleri, Bilim ve Teknik, Sayı: 362 TÜBİTAK, Ankara.

BAŞOL, Koray.

1994 Demografi, Anadolu Matbaası, İzmir.

BAŞVEKALET İSTATİSTİK UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

1933 Sanayi İstatistikleri Teşvik-i Sanayi Kanunundan İstifade Eden Müesseselerin 1932 Senesi Faaliyetleri, DİE, Ankara.

BEDİZ, D.

1935 İzmir (Smyrna) und sein Wirtschaftsgeographische Einzugsbereich Diss, München-Würzburg.

BİJİKYAN, P.M.

1969 Karadeniz Kıyılarının Tarihi ve Coğrafyası (1817-1819), (Çev: H.D. Andresyan), İst. Üniv. Edeb. Fak. Yayını, İstanbul.

BLUME, Willy.

1980 Şehirlerimizin Yenilenmesi ve Gelişmesi, (Çev: İrfan Bayhan), Yerleşme Bilimleri ve Şehircilik Enst. Yayın No: 3, İstanbul.

BOBEK, H.

1927 Grundfrager der stadgeographie. Geographische Anzeiger, Cilt: 28, Sayı: 216.

BRYANT, C. - LETHBRIDGE

1991 Agriculture in the City's Countryside, Montreal Üniversitesi Yayını, Montreal.

CEVAT, Ali.

1314 (1918) Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügatı, Cilt: 1 (53-54), Dersaadet Matbası, İstanbul.

CHRİSTALLER, W.

1933 Diege Zetralen Orte in Süddeutschland Jena.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRKİYE ANSİKLOPEDİSİ.

1983 Çeşitli Maddeler, Cilt: 1-10, İletişim Yayınları, İstanbul.

ÇEBİ, Sıtkı.

1967 İktisadi Yönden Ordu İli, Ankara.

1973 Ordu Tarihi ve 50. Yılda Ordu Şehri, Ordu Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, No: 4, Ordu.

1978 Çağlar İçinde Ordu, Ankara.

ÇELEBİ, Evliya.

1970 Evliya Çelebi Seyahatnamesi, (Çev: Z. Danışman) Cilt: V, İstanbul.

DARKOT, Besim.

1961 Türkiye'nin "İdari Coğrafyası" Üzerine Düşünceler, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. Cilt: 6, Sayı: 12, İstanbul.

DENKER - TOLUN, Bedriye.

1970 Silivri'de Gelişen Şehirsel Fonksiyonlar Hakkında, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. Cilt: 9, Sayı: 17, İstanbul.

1976 Şehir İçi Arazi Kullanımı, İst. Üniv. Coğr. Enst. Yayın No: 83, İstanbul.

DE PLANHOL, (X.)

1978 Geographica Pontica III. Les Origines d'Ordu, G.P. Maisonneuve et la Roze, Paris.

DİE.

- 1927, 1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960, 1965, 1970, 1975, 1980, 1985, 1990 Genel Nüfus Sayım Sonuçları, Ankara.
- 1927, 1950, 1971, 1980 İmalat Sanayi İstatistikleri, Ankara.
- Milli Eğitim İstatistikleri (1932-33, 1949-50, 1970-71 Öğretim Yılları-Ordu Şehir Merkezi), Yayın No: 334, 335, 336, 818, Ankara.
- 1986 Binalar Sayımı (1984 Belediye Teşkilatı Olan Yerlerde), Yayın No: 1136, Ankara.
- 1992 Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları, Nisan 1992, Yayın No: 1548, Ankara.
- 1994 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ordu 1990, Ankara.
- 1996 Türkiye İstatistik Yıllığı 1995, Ankara.

DİZMAN, İbrahim.

1994 Güzel Ordu ve Bilal Köyden, Orsev Yayınları, Ordu.

DGMİGM.

1995 Ordu, Giresun, Fatsa, Ulubey, Mesudiye Sıcaklık, Yağış, Basınç ve Rüzgar Verileri, Ankara.

DOĞANAY, Hayati.

- 1983 Erzurum'un Şehirsel Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- 1994 Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Yayını, Ankara.

DSİ.

1996 Akım Gözlem Yıllığı 1988, Ankara.

ELİBÜYÜK, Mesut.

- 1990 Türkiye'nin Tarihi Coğrafyası Bakımından Önemli Bir Kaynak, Mufassal Defterleri, Atatürk Kül. Dil ve Tarih Yük. Kur. Coğr. Bil. ve Uyg. Kolu, Coğr. Araş. Derg. Cilt: 1, Sayı: 2, Ankara.
- 1995 Matematik Coğrafya, Ekol Yayınevi, Ankara.

EMİROĞLU, M.

1970 Akçakoca'da Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler, Ank. Üniv. Yayın No: 192, Ankara.

EREN, Özlem.

1992 Ordu'nun Çevre Nüfusuna Verdiği Hizmetler ve Orta Eğitimde Alan Standartları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

ERGEN, Yaşar B.

1981 Şehircilik, Yüksek Teknik Öğr. Okulu Matbası, Ankara.

ERGİN, Osman.

1936 Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı, İst. Üniv. Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul.

ERİNÇ, Sırrı.

1969 Klimatoloji ve Metodları, İst. Üniv. Coğr. Enst. Yayın No: 35, İstanbul.

1984 Ortam Ekolojisi ve Degradasyonel Ekosistem Değişiklikleri, İst. Üniv. Yayın No: 3212, İstanbul.

GOTTMANN, Jean.

1976 Şehirsel Merkeziyetin Gelişmesi, (Çev: Nazmiye Özgüç), İst. Üniv. Yayın No: 2087, İstanbul.

GÖNEY, Süha.

1977 Şehir Coğrafyası, İst. Üniv. Coğr. Enst. Yayın No: 91, İstanbul.

GÜNGÖRDÜ, Ersin.

1984 Kırşehir'in Kuruluş, Gelişmesi ve Fonksiyon Alanları (Basılmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi, Ankara.

1988 Hatay'da Yerleşme, Nüfus Ziraat İlişkileri, Gazi Üniv. Gazi Eğt. Fak. Derg. Cilt: 4, Sayı: 1, Ankara.

1994 Coğrafya'da Veri Toplama ve Değerlendirme, Gazi Üniv. Mes. Tek. Eğt. Fak. Matba Eğt. Bl., Ankara.

GÜRSOY, Cevat Rüştü.

1959 Ankara Şehri, Coğrafya Haberleri Dergisi Yıl: 1, Sayı: 2, Ankara.

HANÇERLİOĞLU, Orhan.

1977 Felsefe Ansiklopedisi, Remzi Kitabevi, Cilt: 3-6, İstanbul.

İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR VAKFI.

1990 Ordu İlinin Kalkınmasında Turizmin Yeri, Rapor, İstanbul.

İLLER BANKASI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ.

1995 Ordu Şehri 1/5000'lik İmar Planları.

- Ordu Şehri 1/25000'lik Topoğrafya Haritası Paftaları (G39-b₂, G40-a₁, G39-b₁, F39-c₄), Ankara.

İNANDIK, Hamit.

1965 Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş, İstanbul.

İSPİR, Eyüp.

1991 Şehirleşme ve Meseleleri, Gazi Büro Yayını, Ankara.

İZBİRAK, Reşat.

1984 Türkiye, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

1986 Coğrafi Terimler Sözlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

KALELİOĞLU, Ejder.

1970 Gaziantep Yöresinde Yerleşme, Meskenler, Nüfus ve Ekonomik Faaliyetler, Ank. Üniv. DTCF Derg. XXIII. 3-4, Ankara.

KARA, Hamdi.

1990 Çukurova'da Endüstri, Atatürk Kül. Dil ve Tarih Yük. Kur. Coğr. Bil. ve Uyg. Coğr. Araş. Derg. Cilt: 1, Sayı: 2, Ankara.

KARABORAN, Hilmi.

1975 Die stad Osmaniye in der Oberen Çukurova-Entwicklung, struktur und Funktionen einer Türkischen Mittelstadt, Ein Beitrag zur Regionalen Stadteographie und zur Landeskunde der Södoöstlichen Türkei. Dissertation. Esprint Druckerei und Verlag, Heidelberg

1980 Kentlerin Tiplendirilmesi Sorunu; Bölgesel Kent, DTCF Coğr. Araş. Derg. Sayı: 9, Ankara.

1989 Şehir Coğrafyası ve Şehirsell Fonksiyonlar, Fırat Üniv. Derg. Cilt: 3, Sayı: 1 (81), Elazığ.

1992 Bölge Planlaması Açısından Şehir ve Türkiye Coğrafyasında Gösterdiği Değişiklikler, Fırat Üniv. Edeb. Fak. Derg. I Cilt: 2, Elazığ.

KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1973 Cumhuriyetimizin 50. Yılında Kara Yollarımız, Ankara.

KELEŞ, Ruşen.

1961 Şehir ve Bölge Planlaması Bakımından Şehirleşme Hareketleri, Ank. Üniv. Siyasal Bil. Fak. Yayın No: 122, Ankara.

1967 Kent Bilim İlkeleri, Sosyal Bilimler Derneği Yayınları; G-5, Sevinç Matbası, Ankara.

KELEŞ, R., C. HAMAMCI.

1993 Çevre Bilimi, Imge Kiapevi, Ankara.

KOCAKUŞAK, S.

1996 Türkiye'de Kentsel Yaşamın Önemi ve Planlamalarda Coğrafya Biliminin Yeri, Ank. Üniv. Dil ve Tarih Coğr. Fak. Coğrafya Araştırmaları Dergisi Sayı: 12, Ankara.

KOCATÜRK, Utkan.

1971 Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Edebiyat Yayınevi, Ankara.

KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ.

1981 Ordu Şehri Merkez Köylerin Haritaları, Ankara.

KUTLUATA, M.

1980 Türkiye'de Fındık Üretimi ve Pazarlaması, İst. Üniv. İktisat Fak. Derg. XXXVII. 1-4 (125-157), İstanbul.

MELEK, Şahap.

1983 Ordu Kenti Jeolojik İnceleme Raporu, İller Bankası Genel Müdürlüğü, Ankara.

MTA.

1962 Türkiye Jeoloji Haritası, Samsun Paftası, Ankara.

NALBANTOĞLU, H. ÜNAL.

1996 "Kentleşme" den "Kentli" Yaşam, Bilim ve Teknik, Sayı: 340, TÜBİTAK, Ankara.

ORDU BELEDİYESİ.

1995 Yıllık Çalışma Raporu (1994-1995), Ordu.

1995 1/7500 Ölçekli İmar Planı, Ordu.

ORDU İL YILLIKLARI.

1967 İl Yıllığı, Ordu.

1973 İl Yıllığı, Ordu.

1997 Ordu 1997, Erk Yayıncılık, Ankara.

ORDU TİCARET VE SANAYİ ODASI.

1986 Ordu 1986, Ordu.

ORDU MİMARLAR ODASI.

1996 Bülten, Sayı: 2, Mimarlar Odası Şubesi Yayını, Ordu.

ORDU SANAYİ TİCARET İL MÜDÜRLÜĞÜ.

1995 Ordu İli Sosyal ve Ekonomik Durum Raporu, Ordu.

ORDU TELEKOM MÜDÜRLÜĞÜ.

1987 Telefon Rehberi.

1992 Telefon Rehberi.

1996 Telefon Rehberi.

ORDU TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ.

1997 Tarım İl Müdürlüğü 1996 Yılı Çalışmaları, Ordu.

ORDU VALİLİĞİ.

1995 Envanter Defteri, Ordu.

ÖGEL, Bahaddin.

1978 Türk Kültür Tarihine Giriş, Cilt: 1 (175), Ankara.

ÖNDER, Mehmet.

1975 Atatürk'ün Yurt Gezileri, Ankara.

ÖZÇAĞLAR, Ali.

1988 Türkiye'nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler, DTCF Coğr. Araş. Derg. Sayı: 12, Ankara.

1997 Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler, Ekol Yayınevi, Ankara.

ÖZGÜÇ, Nazmiye.

1994 a Turizm Coğrafyası, İst. Üniv. Yayın No: 3821, İstanbul.

1994 b Beşeri Coğrafya'da Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri, İst. Üniv. Edeb. Fak. Yayın No: 2511, İstanbul.

ÖZGÜR, E. Murat.

1990 Bilecik Coğrafyası, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.

1996 İl ve İlçe Merkezlerimizin Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı Bakımından Sınıflandırılması, Ank. Üniv. Türkiye Coğr. Araş. ve Uyg. Merkezi Derg. Sayı: 5, Ankara.

PERPİLLO, A. V.

1996 Human Geography, Londra.

SALNAME-İ VİLAYET-İ TRABZON.

1870, 1872, 1878, 1904.

SÂMİ, Şemseddin.

1985 Kâmûs-ı Türkî, Karakuşak Basımevi, İstanbul.

SCHWARZ, G.

1961 Allgemeines Siedlungsgeographie, Berlin.

SELEN, Hamit Sadi.

1945 Türkiye'de Köy Yerleşmeleri ve Şehirleşme Hareketleri, Türk Coğr. Dergisi, Sayı: 7-8, Ankara.

SOMUNCU, Mehmet.

1995 Kayseri Şehrinin Kuruluş ve Gelişmesi, Ank. Üniv. Türkiye Coğr. Araş. ve Uyg. Merkezi Derg. Sayı: 4, Ankara.

SÖZER, A. N., Ş. IŞIK, M. MUTLUER.

1990 Karadeniz Bölgesi, Ege Üniv. Edeb. Fak. Coğr. Bl. Ders Notları, No: 6, İzmir.

ŞAHİN, Cemalettin.

1985 Aşınım Yüzeylerinin Türkiye'de Tarım Alanları Olarak Önemi, Jeomorfoloji Dergisi, Sayı: 3, Ankara.

1991 Doğal Afetler Coğrafyası, Gazi Üniversitesi Yayını No: 172, Ankara.

TANDOĞAN, Alaettin.

1994 Türkiye Nüfus Coğrafyası, Trabzon.

TANOĞLU, Ali.

1994 Samsun Şehri, Samsun Üniversite Haftası Kongresi Yayını (44-71), Samsun.

1954 İskan Coğrafyası, Esas Fikirler, Problemler ve metot, Türkiye Mecmuası Cilt: XI, İstanbul.

TARKAN, Tevfik.

1972 Malazgirt İlçesinde Beşeri Coğrafya Araştırmaları, Atatürk Üniv. Edeb. Fak. Araş. Derg. Sayı: 4, Erzurum.

TOK, Gökhan.

1996 Kentte Yaşam, Bilim ve Teknik, Sayı: 340, TÜBİTAK, Ankara.

TUNCEL, Metin.

1973 İzmit Şehri ve Yayılış Sahası, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. Sayı: 18-19, Cilt: 10, İstanbul.

1977 Şehir Yerleşmelerinde Kuruluş Yerinin Fonksiyonel Sürekliliğe Etkisi Üzerinde Bir Deneme: İzmit, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. Sayı:22, İstanbul.

1981 Tarih Boyunca Türkiye'de Kent Kuruluşları (Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan), İstanbul.

TUNÇDİLEK, Necdet.

1957 Eskişehir ve Şehrin Tekamülü, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. Cilt: 4, Sayı: 8, İstanbul.

1986 Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi, İst. Üniv. Yayın No: 3367, İstanbul.

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ.

1977 Ordu Maddesi, Milli Eğitim Basımevi, Cilt: 25, İstanbul.

TÜRK DİL KURUMU.

1966 Türkçe Sözlük, TDK Yayını, No: 247, Ankara.

1996 İmla Klavuzu, TDK Yayını, No: 525, Ankara.

TÜRKİYE ÇEVRE SORUNLARI VAKFI.

1991 Türkiye Çevre Sorunları, Ankara.

TÜMERTEKİN, Erol.

1965 Türkiye'deki Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması, İst. Üniv. Coğr. Enst. Yayın No: 43, İstanbul.

1973 Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, İst. Üniv. Coğr. Enst. Yayın No: 72, İstanbul.

1994 Ekonomik Coğrafya, İst. Üniv. Edeb. Fak. Yayın No: 2926, İstanbul.

ÜSTÜNEL, Besim.

1988 Ekonominin Temelleri, Ank. Üniv. Siyasal Bil. Fak. Yayını, Ankara.

VİTAL, Cuinet.

1892 La Turquie d'Asie, Paris.

YALÇINLAR, İsmail.

1967 Türkiye'de Bazı Şehirlerin Kuruluş ve Gelişmesinde Jeomorfolojik Temeller, İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. Sayı: 16, İstanbul.

YAVUZ, F., R. KELEŞ, C. GERAY.

1973 Şehircilik Sorunları - Uygulama ve Politika, Ankara Üniversite Yayını, Ankara.

YEDİYILDIZ, Bahaddin.

1985 Ordu Kazası Sosyal Tarihi 1455-1613, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, No: 598, Ankara.

1997 Ordu Adının Kökeni, Ordu'da Dört Mevsim, Sayı: 1, Haziran:8-11, Ordu İli Kültür ve Kalkınma Vakfı Yayını, Ankara.

YURT ANSİKLOPEDİSİ.

1983 Ordu Maddesi, Cilt: 9, Anadolu Yayın A.Ş., İstanbul.

YURTDIŞI ORDULULAR KÜLTÜR ve DAYANIŞMA DERNEĞİ.

1997 Ordu'nun Doğal Durumu, Ordulular, Sayı: 3 (19), Herausgeber, Duisburg.

YÜCEL, Talip.

1960 Türkiye'de Şehirleşme Hareketleri ve Şehirler, Türk Coğr. Derg. Sayı: 20 (23-35), İstanbul.

1987 Türkiye Coğrafyası, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, No: 68, Ankara.

ZEİSEL, Hans.

1982 Sosyal Araştırmalarda Sayısal Anlatım, (Çev: Onur Kumbaracıbaşı), Gazi Üniversitesi Yayınları, No: 12, Ankara.

A large, stylized graphic consisting of two overlapping 'X' shapes in a light pink color, centered horizontally and partially behind the text.

EKLER

Foto 1 : Ordu Şehri'nin batı sınırını çizen Akçaova Deresi ve Vadisi.

Foto 2 : Ordu Şehri'nin batısında yer alan fındık fabrikası.

Foto 3 : Güzelyalı Mahallesi'nden bir görünüm (1930'lu Yıllar).

Foto 4 : Tarihi Bozukkale'den bir görünüm.

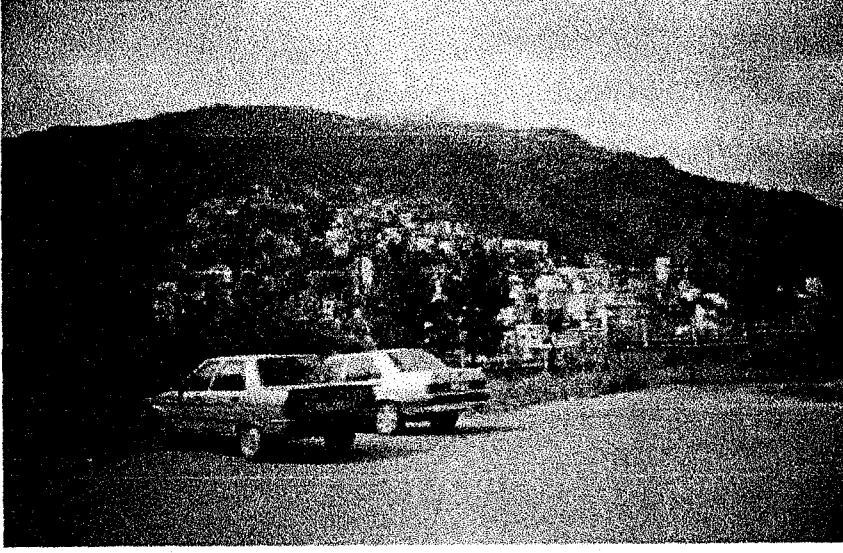

Foto 5 : Boztepe'den Güzelyalı Mahallesi'nin üst kesimlerine doğru bir görünüş. Yerleşmelerin dağınıklığı dikkat çekiyor.

Foto 6 : Ordu Şehri güneyinde yer alan Terzili Köyü'nden Boztepe'nin bir görünümü.

Foto 7 : Ordu Şehri Bucak Mahallesi'nde yer alan SSK Hastanesi'nden Nizamettin Mahallesi ve Boztepe'ye ait bir görünüm.

Foto 8 : Ordu Şehri'nin, Boztepe'den doğu yönünde bir görünüm.

Foto 9 : Ordu Şehri doğusunda sınıra çok yakın olan Sağra Fındık Entegre Tesisleri'nden bir görünüm.

Foto 10 : Turnasuyu Köyü Sıraca Mahallesi'nden, şehrin doğuya doğru gelişimine ait bir görünüm.

Foto 11 : Melet Çayı'nın denize döküldüğü yer ve kıyısında yer alan mevsimlik işçiler.

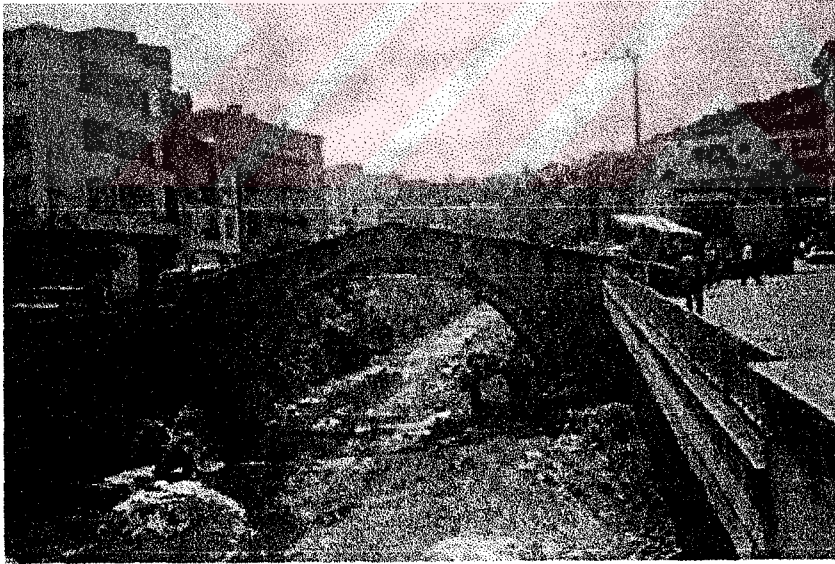

Foto 12 : Melet Vadi Tabanı ve Karapınar Mahallesi'nin gelişimine ait bir görünüm.

Foto 13 : Melet Vadi Tabanı'nda sol yamaçta yer alan Kum Ocağı.

Foto 14 : Nizamettin Mahallesi'nden geçen Bülbül Deresi ve üzerindeki tarihi Kemer Köprü.

Foto 15 : Islah çalışması yapılan Bülbul Deresi'nden bir görünüm.

Foto 16 : Civil Deresi'nin denize döküldüğü yerden bir görünüm.

Foto 17 : 1930'lu yıllarda Boztepe'den Ordu Şehri ve çevresinin (özellikle kıyı ovasının) bir görünümü.

Foto 18 : Bülbül Deresi'nin Nizamettin Mahallesi'nde kanyon görünümlü vadisinin doğu kısmından bir görünüm.

Foto 19 : Boztepe'den Ordu Şehri güneyindeki köylerin genel görünümü.

Foto 20 : Karacaömer Köyü'nden Turnasuyu Köyüne doğru bir görünüm. Arada Melet Vadisi yer alıyor.

Foto 21 : Boztepe'den Ordu Şehri güneyine doğru bir diğer görünüm. Resmin sağında aşınım yüzeyi dikkati çekiyor.

Foto 22 : Ordu Şehri'nin en eski camisi olan Orta Cami (1800).

Foto 23 : Kirazlımanı Mahallesi'nde Olukbaşı mevkiindeki Soğuk Su Çeşmesi (1258/1842).

Foto 24 : Taşbaşı Mahallesi'nde yaklaşık 100-120 yıllık eski bir Türk Evi.

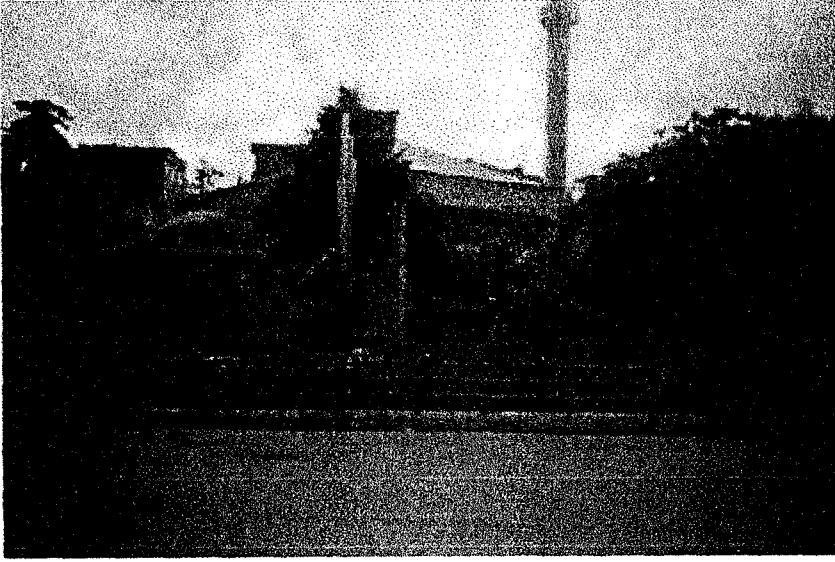

Foto 25 : Taşbaşı Mahallesi'nde yer alan eski bir taş bina.

Foto 26 : Ordu Şehri 19 Eylül meydanındaki tarihi şadırvan (1936'da yıktırılmış olup, bugün aslına uygun olarak yeniden yapılmaktadır)

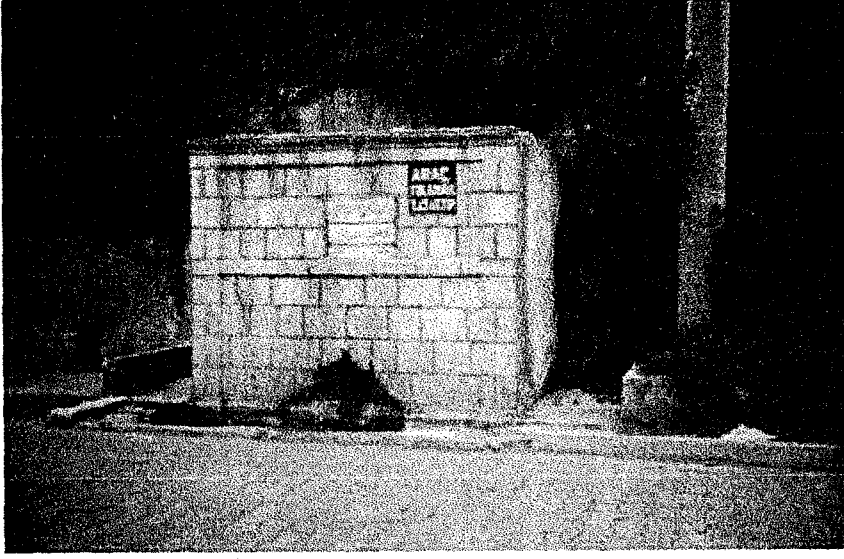

Foto 27 : Ordu Şehri'nin 1883 yılında geçirdiği büyük yangından sonra şehrin planlı olarak kurulmasını sağlayan Belediye Reisi Felekoğlu Süleyman Ağa Heykeli ve arka planda Yalı (Aziziye) Cami'den bir görünüm.

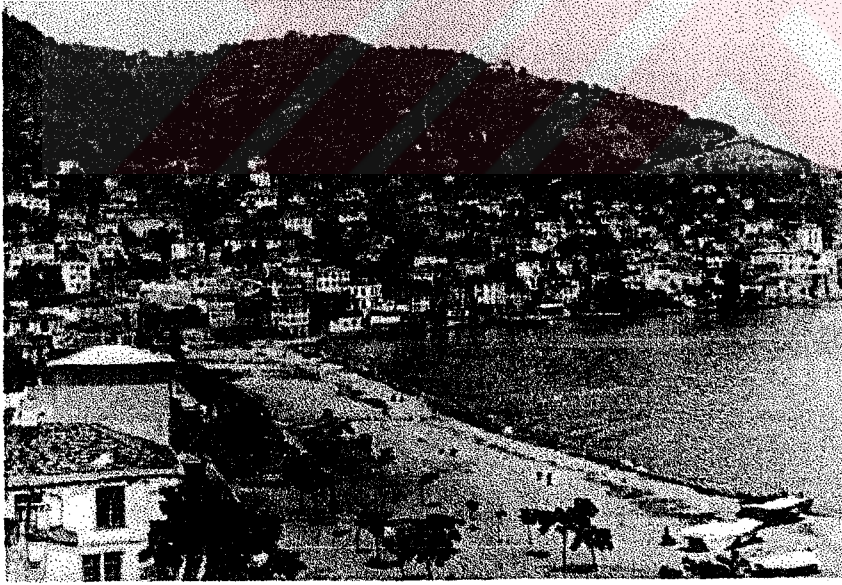

Foto 28 : 1895 yılında Paşaoğlu Hüseyin Efendi tarafından yaptırılan ve bugün müze olarak kullanılan Paşaoğlu Konağı ve Etnografya Müzesi.

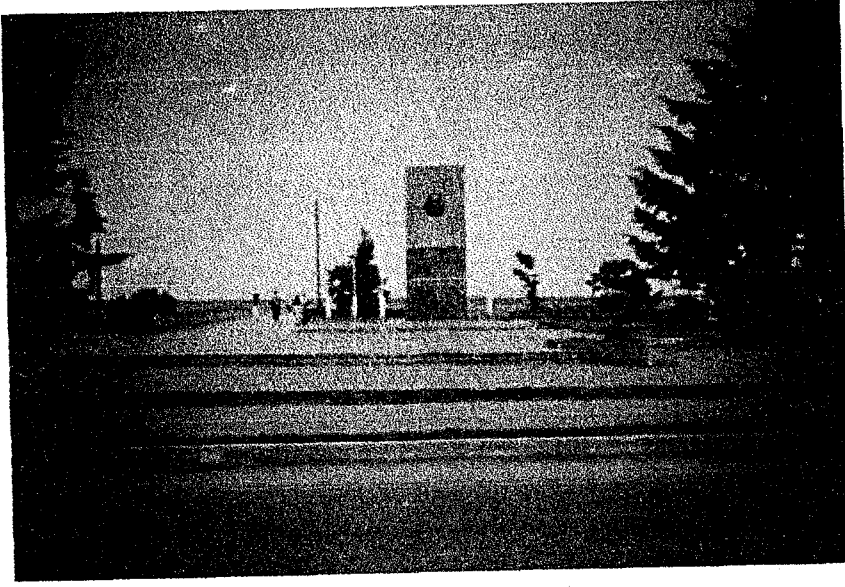

Foto 29 : Kirazlımanı Mahallesi'nde tarihi bir çeşme (1327/1911).

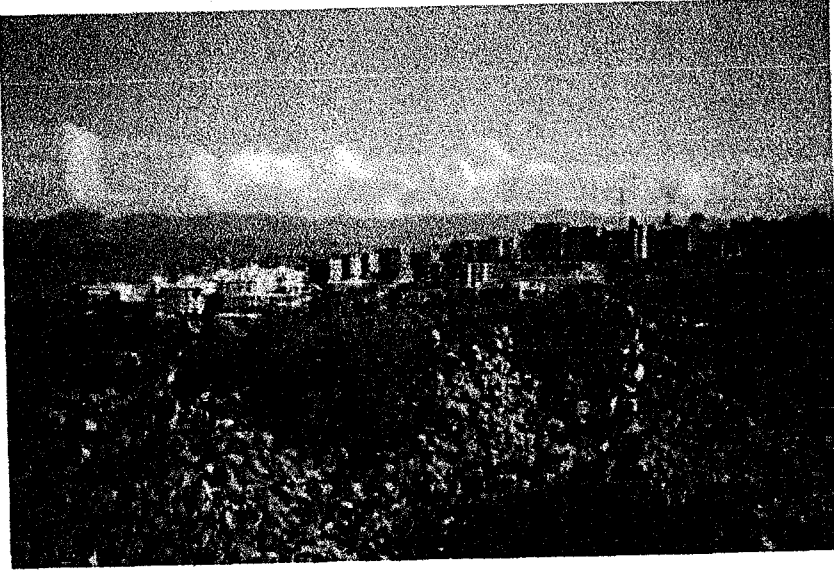
Foto 30 : Taşbaşı Mahallesi'nden bir görünüş (1930'lu yıllar).

Foto 31 : Ordu Şehri sahilinde Atatürk'ün sahile çıktığı yer (1924).

Foto 32 : Melet Vadisi boyunca Karapınar Mahallesi'nin gelişimi.

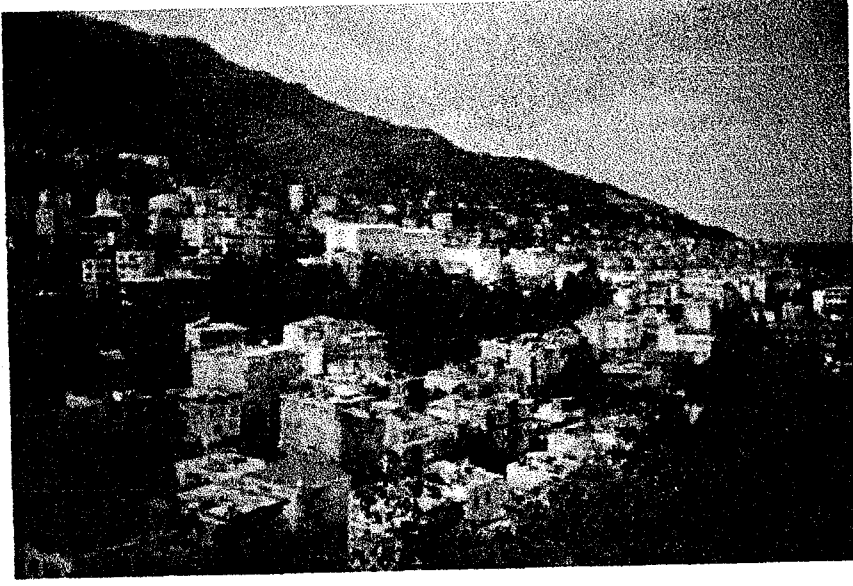

Foto 33 : Şehrin hemen kenarında yer alan fındık bahçeleri içinde yer alan konutlar.

Foto 34 : Ordu Şehri'nde yeni binalar sadece vadi düzlüklerinde değil şehrin güneyine doğru da yoğun şekilde yapılmaktadır (Yani şehir geriye doğru hızla büyüyor).

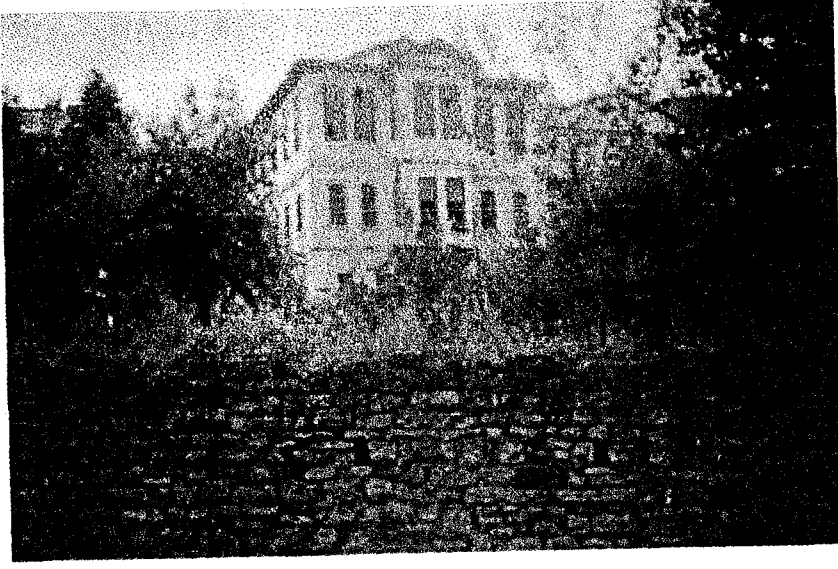

Foto 35 : Modern binaların hızla arttığı ve büyük gelişme gösteren Ordu Şehri'nin SSK Hastanesi'nden sahile doğru bir görünüm.

Foto 36 : Selimiye Mahallesi'nde Paşaoğlu Konağı karşısındaki eski evlerden biri.

Foto 37 : Paşaoğlu Konağı civarındaki tarihi evlerden bir diğeri.

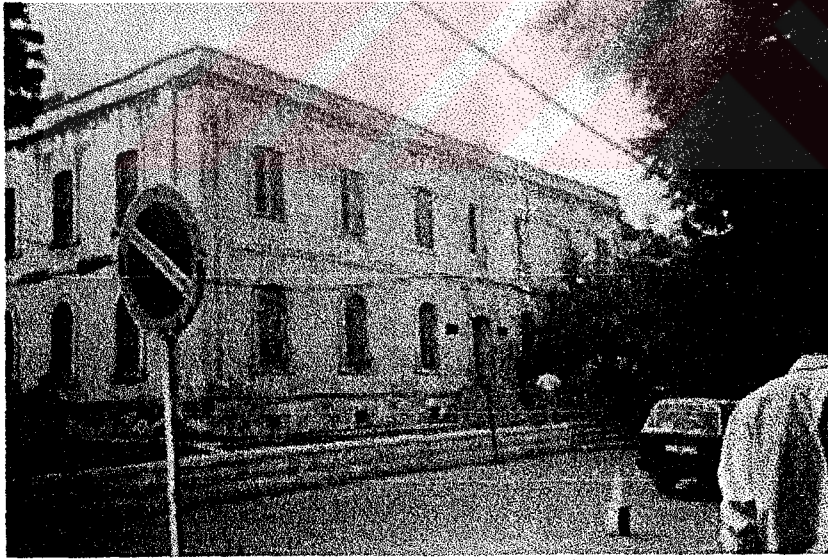

Foto 38 : Ordu Şehri Valilik binası (1942).

Foto 39 : Ordu Şehri Askerlik Şubesi binası (1897).

Foto 40 : Ordu Şehri Nüfus ve Tapu Müdürlükleri binası (1897).

Foto 41 : Ordu Şehri Belediye Hizmet Binası (1968).

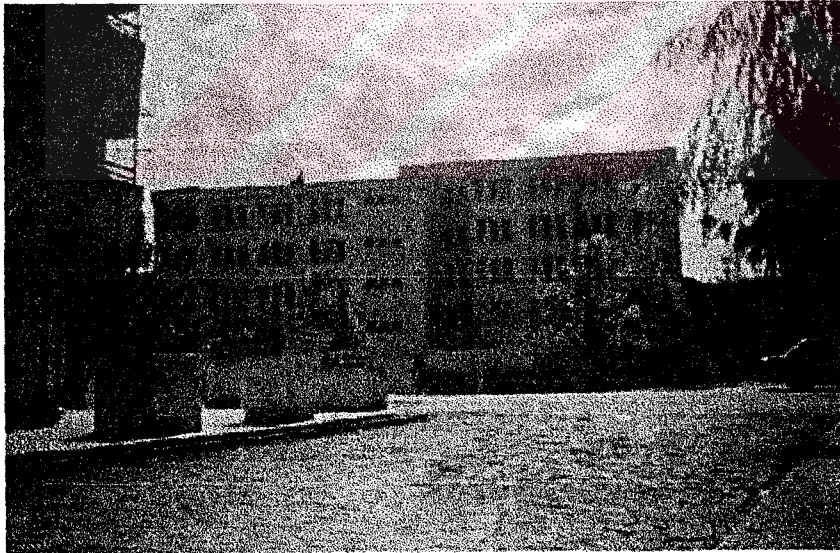

Foto 42 : Fatih Lisesi'nden bir görünüm (1968).

Foto 43 : Hamdullah Suphi Tanrıöver İlköğretim Okulu (1965).

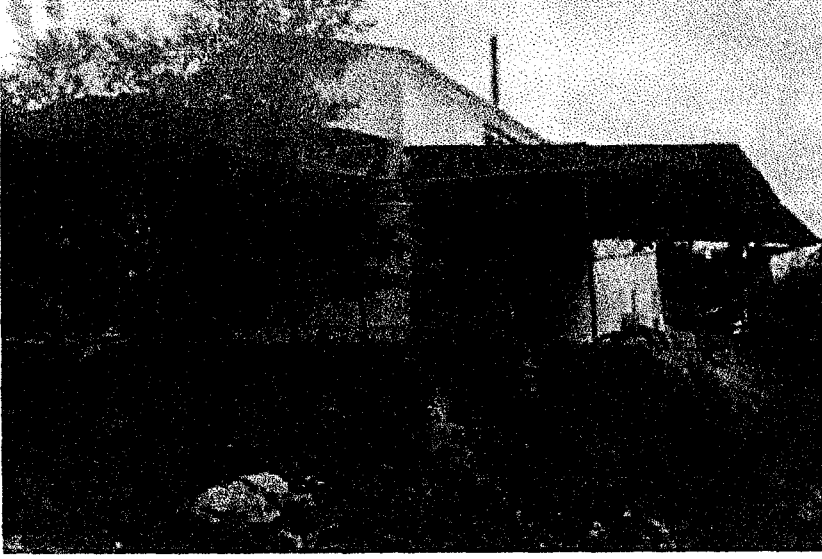
Foto 44 : Şehit Üsteğmen Doğan Gökbulut İlköğretim Okulu'ndan bir görünüm (1992).

Foto 45 : Ordu Devlet Hastanesi'nden bir görünüş (1964).

Foto 46 : Ordu Şehri'nin simgesi haline gelen fındığın daldaki ve kurutulması sırasında bir görünüm.

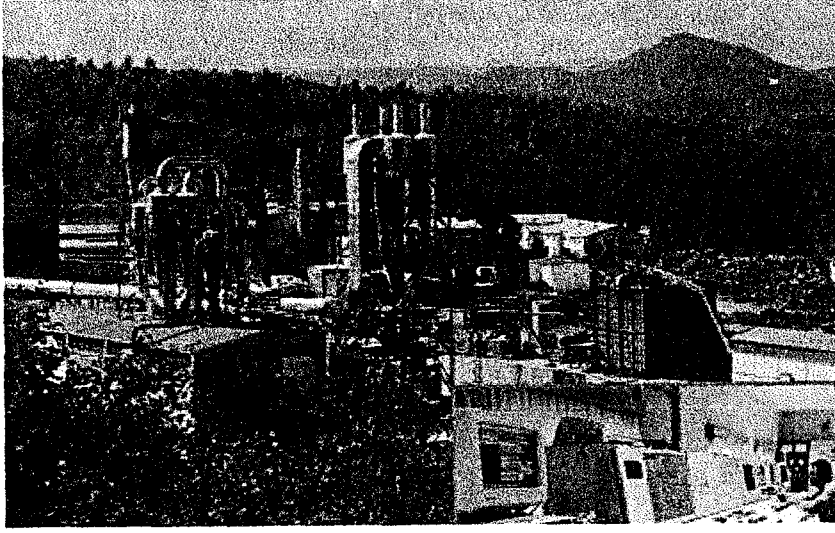

Foto 47 : Nizamettin Mahallesi'ndeki kretase kalkerleri üzerinde bir Kireç Ocağı İşletmesi.

Foto 48 : Ordu Şehri Fiskobirlik Tesisleri.

Foto 49 : Ordu Şehri'nin önemli sanayi kuruluşlarından biri olan ÇAMSAN (1982).

Foto 50 : Ordu Şehri Otogarı (1982).

Foto 51 : Ordu Şehri PTT Binası.

Foto 52 : Ordu Şehri'nin Taşbaşı, Düz, Kirazlımanı Mahalleleriyle Limandan bir görünüş (Bekir Baki Aksoy'a aittir).

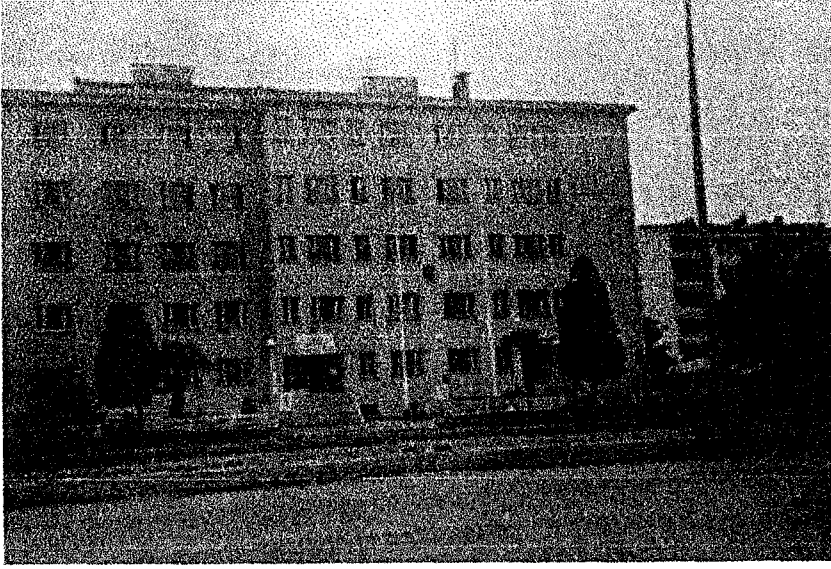

Foto 53 : Ordu Şehri turistik tesislerinden Belde Oteli'nden bir görünüm.

Foto 54 : Ordu Şehri turistik tesislerinden Mıdı'nın Yeri.

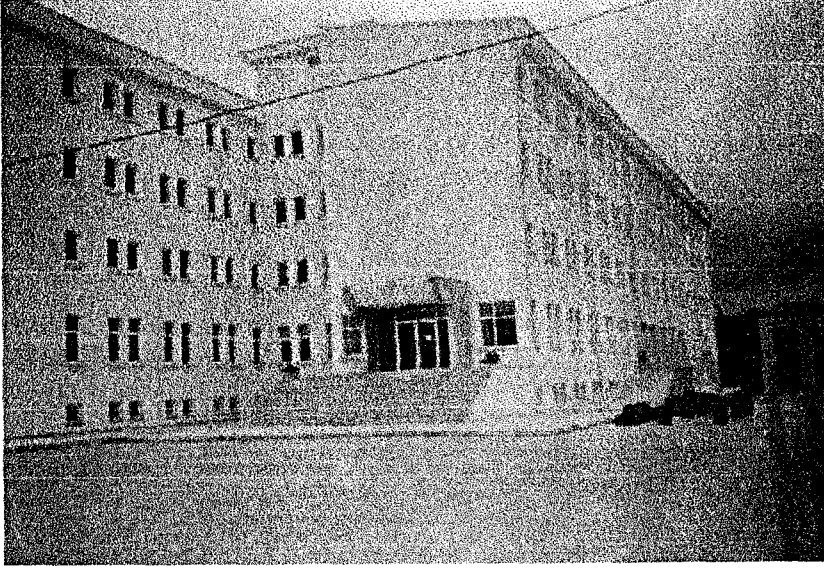

Foto 55 : Ordu Şehri'nde Akyazı Mahallesi'nde yer alan modern Emniyet Müdürlüğü Binası.

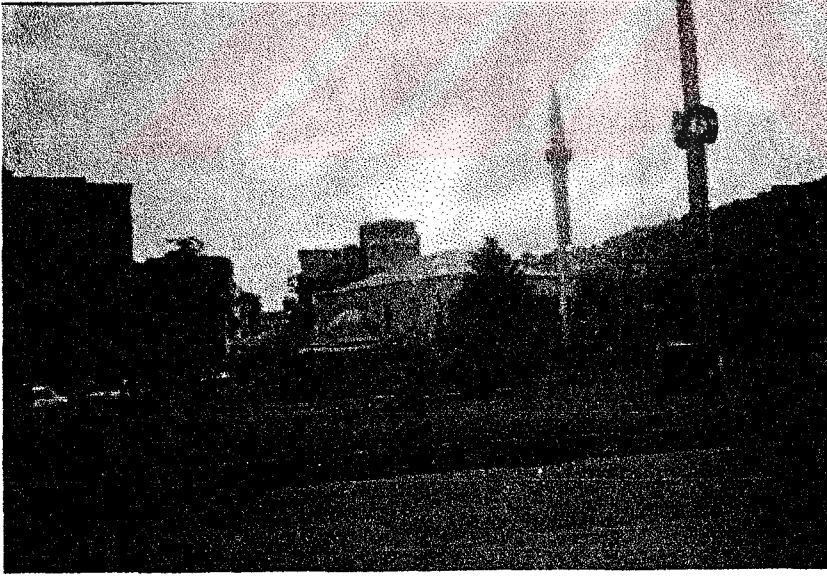

Foto 56 : Ordu İl Jandarma Alay Komutanlığı Binası.

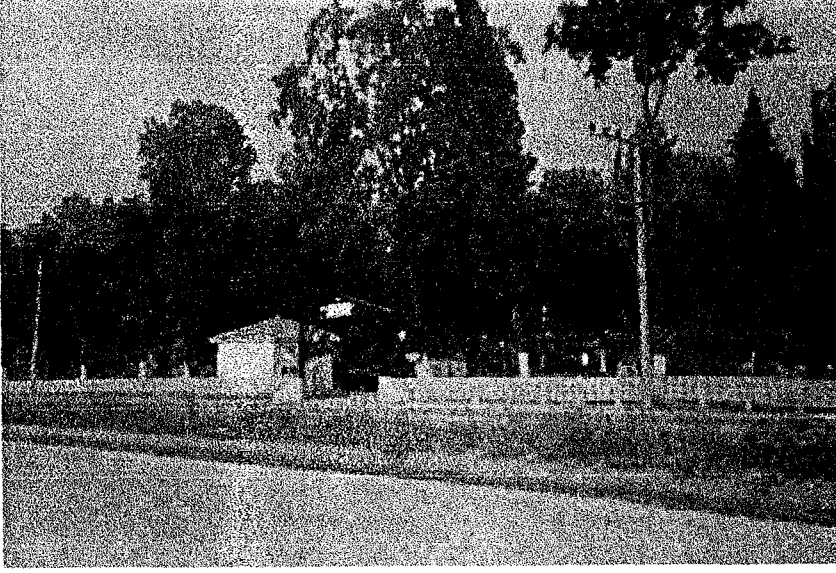

Foto 57 : Ordu Adliye Sarayı Binası (1997).

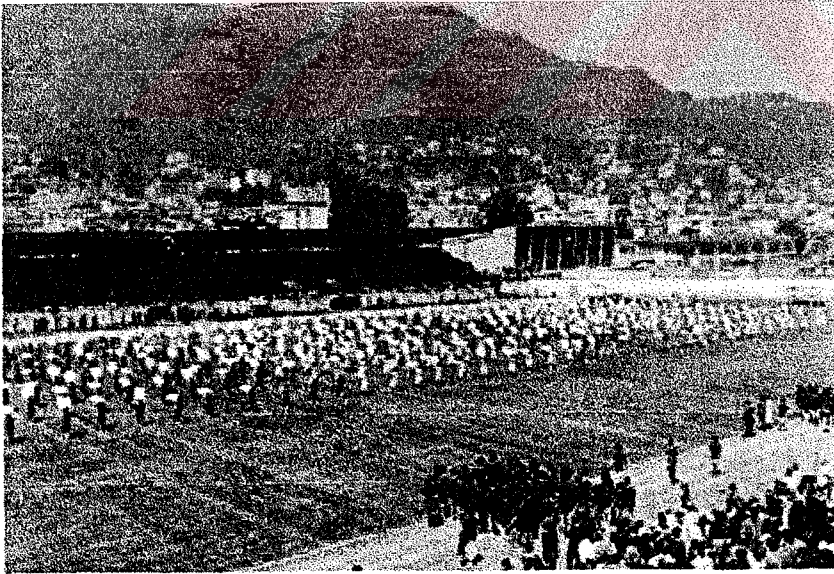

Foto 58 : Yalı Camiinden bir görünüş (1894).

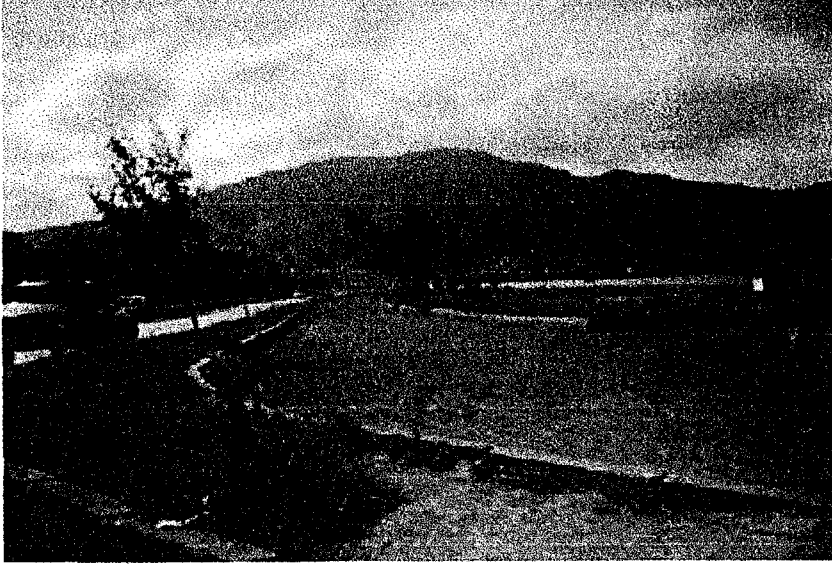

Foto 59 : Ordu Şehri Şahincili Mahallesi'nde halen kullanılan mezarlık.

Foto 60 : Ordu Şehri 19 Eylül Stadyumunda 19 Mayıs gösterileri.

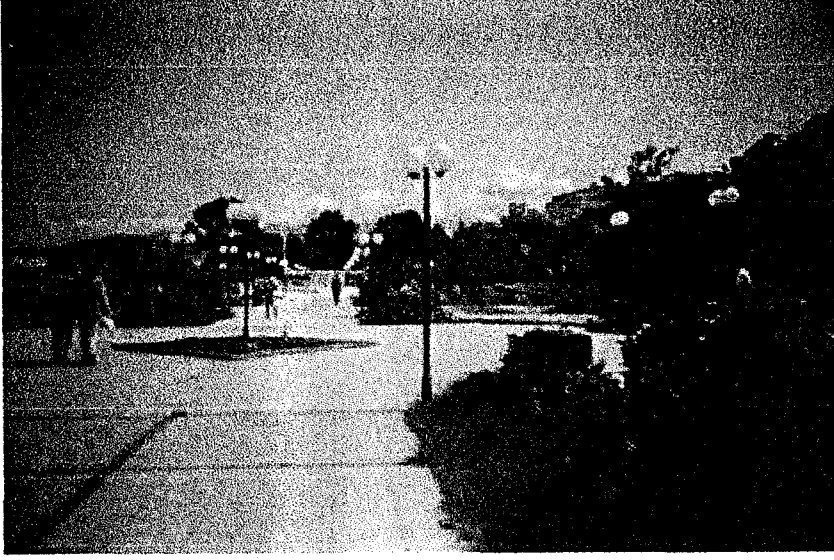

Foto 61 : Ordu Şehri Bahçelievler Mahallesi'nde yürüyüş parkurundan bir görünüş.

Foto 62 : Ordu Şehri Bahçelievler Mahallesi'ndeki tenis sahası.

Foto 63 : Sahildeki Atatürk Parki'ndan bir görünüş.

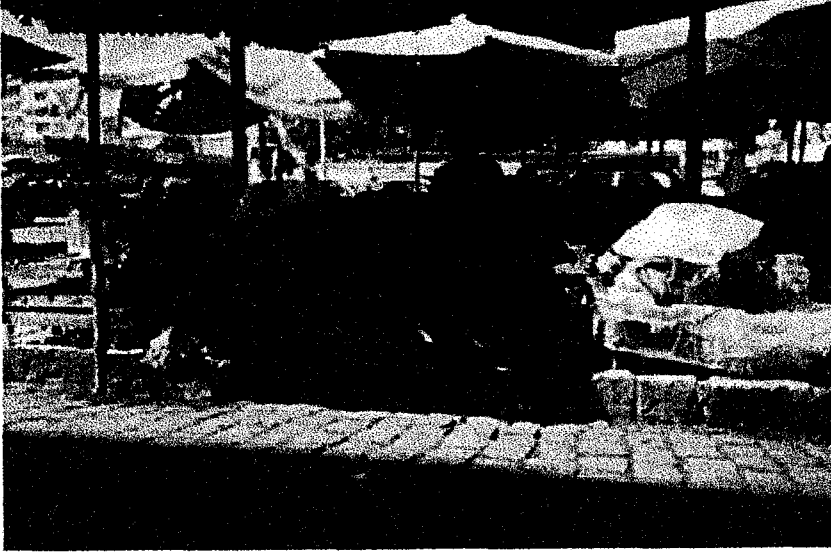
Foto 64 : Atatürk Parki'nda yer alan otoparktan bir görünüş.

Foto 65 : Ordu Şehri caddelerinden bir görünüş.

Foto 66 : Ordu Şehri Belediye Hali.

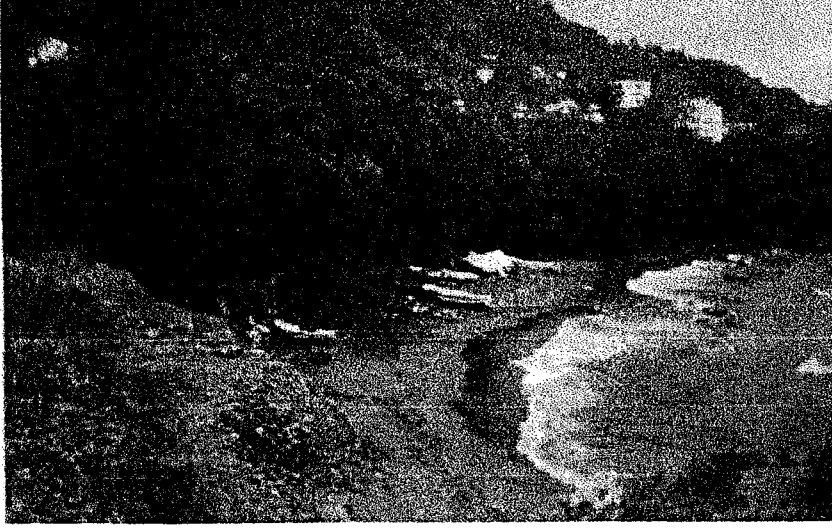

Foto 67 : PTT yanındaki sürekli pazar yeri.

Foto 68 : Nizamettin Mahallesi'ndeki Kireçocağı faaliyet halinde.

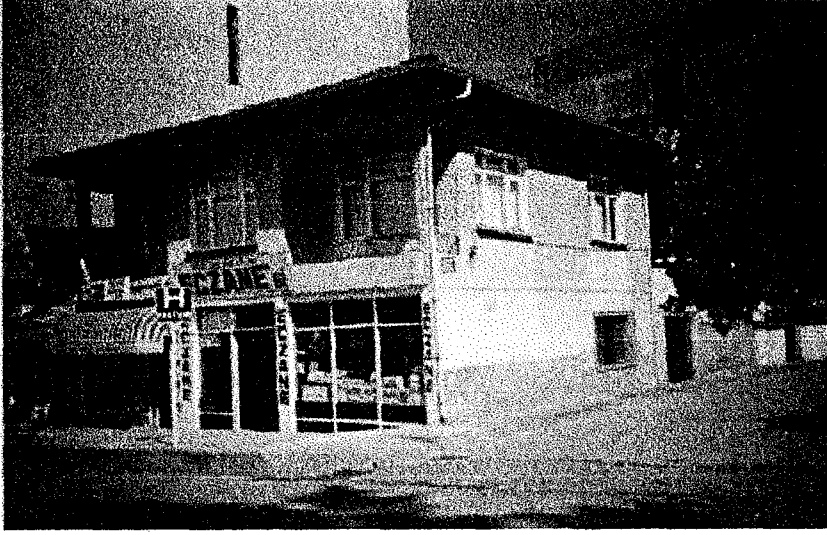

Foto 69 : Bozukkale batısındaki küçük koydan bir görünüm.

Foto 70 : Soğuksu Çeşmesi yanındaki 150-200 yıllık Türk Evi.

Foto 71 : Bucak Mahallesi'ne ilk yapılan binalardan biri.

Foto 72 : Ordu Şehri'nin en eski kitabevlerinden Zaloğlu Kitabevi'ne ait bir görünüm.

Foto 73 : Boztepe'den Güzelyalı Mahallesi'ne doğru bir görünüm.

Foto 74 : Ordu'nun önemli ürünlerinden biri de Kara Lahanadır.